

การพัฒนาแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสม
ในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
The Development of a Model to Help and Create a Muslim Identity
for Mu'allaf that is Appropriate in the Thai Context of
Muslim Organizations in Southern Border Provinces

อับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ
Abdullateh Saleah

วิทยานิพนธ์นี้สำหรับการศึกษิตตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Fulfilment of the Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy in Islamic Studies
Prince of Songkla University

2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้กรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

การพัฒนาแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสม
ในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
The Development of a Model to Help and Create a Muslim Identity
for Mu'allaf that is Appropriate in the Thai Context of
Muslim Organizations in Southern Border Provinces

อับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ
Abdullateh Saleah

วิทยานิพนธ์นี้สำหรับการศึกษิตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Fulfilment of the Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy in Islamic Studies
Prince of Songkla University

2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอหนิง สือแต)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นายอับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายอัปดุลย์ลาเต๊ะ สาและ)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผู้เขียน	นายอัब्ดุลย์ลาเต๊ะ สาและ
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2566

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการเก็บข้อมูลเป็นตัวแทนจากองค์กรมุสลิม จำนวน 10 แห่ง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์กรมุสลิมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามพันธกิจขององค์กร คือ 1) มุลนิธิสันติชน เน้นให้ความรู้และคำปรึกษา ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง รับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ ให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม 2) มูลนิธิรักมนุษยชาติ เน้นในด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ เสริมสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม และการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน 3) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน เน้นให้การศึกษาและความรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทยและระหว่างประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การสอนศาสนาแก่มุอัลลัฟ ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม เป็นต้น

2. รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 2) การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3) การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 4) การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค 5) การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ และ 6) การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน

3. การพัฒนารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีชื่อรูปแบบ คือ **“อัลอิรชาด โมเดล (Al-Irshad Model)”** หมายถึง **“การชี้แนะหนทางที่ถูกต้องอย่างชาญฉลาด”** ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) Al = Al-Quran คือ การจัดการฝึก

อ่านอัลกุรอาน 2) I = Ilmu คือ การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3) R = Rizki คือ การส่งเสริมอาชีพและ
 ปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน 4) Sh = Shahadah คือ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม
 5) A = Alms คือ การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค และ 6) D = Sunduk คือการจัดตั้งกองทุนมูอัลลัฟ
 ข้อเสนอแนะ คือ 1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัด
 ชายแดนภาคใต้ ควรสำรวจจำนวนมูอัลลัฟแต่ละมัสยิดให้ชัดเจนในแต่ละปี ส่งเสริมโอกาสทางการ
 เรียนรู้ด้านหลักการของศาสนาอิสลามอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมูอัลลัฟ
 ให้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนทางความคิดและประสบการณ์ระหว่างมูอัลลัฟด้วยกัน 2) ควรจัดตั้งศูนย์
 มูอัลลัฟในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟ โดยให้ชมรมอิมามประจำอำเภอเป็น
 ผู้ดูแลและรับผิดชอบ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ทั้งนี้ควรคำนึงถึง
 ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ 3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของมูอัลลัฟ สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
 มูอัลลัฟด้วยกัน และการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้แก่มูอัลลัฟ 4) สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
 มูอัลลัฟกับมัสยิด โดยอิมามต้องให้ความเอาใจใส่ต่อมูอัลลัฟให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลาม และการอยู่
 ร่วมกันในชุมชนมุสลิม

Thesis Title: The Development of a Model to Help and Create a Muslim Identity for Mu'allaf that is Appropriate in the Thai Context of Muslim Organizations in Southern Border Provinces

Author: Mr. Abdullateh Saleah

Major Program: Islamic Studies

Academic Year: 2023

ABSTRACT

The objective of this study were: 1) to study the conditions and contexts of Islamic organizations providing assistance and forming the Islamic identity of mu'allafs in various regions of Thailand; 2) to examine the patterns of Islamic organizations in providing assistance and forming the Islamic identity of mu'allafs in the southernmost provinces of Thailand; and 3) to develop a model of assistance and identity formation for the Islamic organizations in Thailand's Deep Southern Border Provinces, specifically tailored to the needs of mu'allafs. The data collection involved representatives from 10 Islamic organizations, totaling 30 individuals through in-depth interviews and group discussions as the primary research tools. The data analysis was conducted using qualitative content analysis methods. The findings indicate the following:

1. Emerging Muslim organizations in Thailand contributed to diverse patterns of mu'allaf assistance and Islamic identity formation depending on the organization's missions. They were the following: (1) the Santichon Foundation focuses on providing knowledge and consultation, addressing mu'allafs concerns, disseminating Islamic knowledge through online media, and financially supporting Islamic activities; (2) the Human Mercy Foundation focuses on providing basic livelihood essentials: shelters, foods, clothes, etc; and promoting Islamic identity through teaching, training, and knowledge-building about the fundamental principles and practices of Islam; (3) the Foundation for Education and Development of Muslims in Northeast Thailand emphasizes providing education and knowledge in forming Islamic identity, promoting cooperation among Muslims in the northeastern region and internationally, and developing human resources through activities such as teaching Islam and organizing summer camps for Muslim youth.

2. Islamic organizations in the Deep Southern Border Provinces of Thailand reported their patterns of assistance and identity-forming practices for mu'allafs including issuing Islamic faith certificates, organizing Islamic education

programs, Quran reading training, distributing Zakat and donations, establishing mu'allaf funds, and promoting vocational skills and basic livelihood factors.

3. The organizational model contextually suitable for assisting and forming Islamic identity among mu'allafs in Thailand's Deep Southern Border Provinces was identified as the "*Al-Irshad Model*," comprising six components: *Al (Al-Quran)* referring to providing Qur'an reading training; *I (Ilmu)* referring to organizing Islamic education programs; *R (Rizki)* referring to promoting vocational skills and basic livelihood factors; *Sh (Shahadah)* referring to issuing Islamic faith certificates; *A (Alms)* referring to distributing Zakat (alms) and donations; and *D (Sunduk)* referring to establishing Islamic funds.

Recommendations for improvement include the following:

1) Conducting annual surveys by the Provincial Islamic Commission Office in the Deep Southern Border Provinces is recommended to ascertain mosque numbers and the size of associated mu'allaf populations. Continuous educational initiatives should be emphasized for a comprehensive understanding of Islamic principles. Additionally, fostering opportunities for meaningful interactions and knowledge exchange among mu'allafs is a priority.

2) It is advisable to establish dedicated Islamic centers to support and foster Islamic identity among mu'allaf communities. District-level Islamic associations, supervised by the Provincial Islamic Commission, can manage and oversee these centers. It's also crucial to ensure contextual appropriateness and alignment with local needs in establishing and operating these centers.

3) Encouraging the formation of cohesive mu'allaf groups and facilitating the cultivation of strong relationships within their communities are important. Moreover, organizing targeted activities to enhance their vocational skills and livelihood opportunities will contribute to their overall well-being and empowerment.

4) It is vital to cultivate harmonious relations between mu'allafs and mosques by prioritizing religious education and community engagement. Strengthen the relationship by promoting a sense of belonging and involvement within the Muslim community.

موضوع البحث: تطوير نموذج للمساعدة وخلق هوية إسلامية للمعلم تتناسب مع السياق
التايلاندي للمنظمات الإسلامية في المقاطعات الحدودية الجنوبية

الباحث: عبد اللطيف صالح

القسم: الدراسات الإسلامية

العام الدراسي: 1444 هجرية

مستخلص البحث

يهدف البحث لدراسة الأهداف التالية: (١) حالات المسلمي الجدد ودور الهيئات التي تساعدهم وإيجاد مظاهرهم بالمناطق المختلفة في تايلاند (٢) مدى مساعدة الهيئات المسلمة وإيجاد مظاهرهم في المحافظات الجنوبية بتايلاند (٣) طرق تطوير مساعدة المسلمي الجدد في المحافظات الجنوبية بتايلاند، ثم جمع الباحث المعلومات من الهيئات العاملة في هذا المجال حيث استخدم طرق المقابلة الشخصية بالدقة وإحصاء المعلومات وتحليلها بالأسلوب العلمي، وظهرت النتائج كما يلي:

١- أنشئت الهيئات الإسلامية في المناطق المتفرقة في تايلاند مما أدت إلى المساهمة المرجوة وتكوين سمات المسلمي لإخوتهم الجدد في المجالات المتنوعة حسب واجباتها كالتالي: (١) هيئة سنتيشون (الهيئة الإسلامية للسلام) تتركز بأشياء متعددة منها نشر العلم النافع عن طريق الشبكة العنكبوتية والاستشارة الشخصية والمساعدة الإغاثية المالية لإقامة الأنشطة بصفة وُدِّيَّة والاهتمام بالمسلمي الجدد والاستماع إلى اقتراحاتهم (٢) هيئة حب الإنسانية تتركز بالمساعدة المبدئية في: المساكن والأطعمة والملابس وغيرها من الأمور الضرورية، ثم التشجيع للدراسة وإقامة الدورات في العلوم الإسلامية الأساسية ثم تطبيقها تطبيقاً صحيحاً في الحياة اليومية (٣) هيئة التدريس وتنمية المسلمي بالشمال الشرقي (إيسان) وتهتم بالعلم النافع وتكوين سمات المسلمي وتشجيعهم في تطوير مناطقهم إلى أن يصلوا إلى المراكز العالمية الطامحة في التنمية البشرية بواسطة الأنشطة المتنوعة منها: التعليم بالعلوم النافعة للمسلمي الجدد والدورات الصيفية للناشئين المسلمي.

٢- صور المساعدة الإغاثية وتكوين سمات المسلم المثالي للمسلمي الجدد من الهيئات الإسلامية في المحافظات الجنوبية منها: (١) إصدار الوثيقة الرسمية لمعتنقي الإسلام (٢) إقامة الدروس الإسلامية بصفة مستمرة (٣) تعليم قراءة القرآن الكريم (٤) توزيع الزكوات والتبرعات (٥) تكوين صندوق المساعدة (٦) تشجيع المهن الحرفية الأساسية.

٣- تطوير الهيئات الاسلامية العاملة في المساعدة الإغاثية الأساسية وتكوين سمات المسلمين الجدد في المحافظات الجنوبية أمّا تناسب أن تكون على صورة الإرشادات أي : الإرشاد والتوجيه بأقوم الطرق العبقريّة (Al-'Irshad Model) المكونة بستة أشياء مهمة كالتالي: (١) Al = ال يعني القرآن وهو تدريب تلاوته تلاوة صحيحة (٢) I = يعني العلم وهو إقامة الدروس الاسلامية (٣) R = الرزق يعني التشجيع للحصول على الرزق المستطاب الأساسي (٤) Sh = يعني الشهادة وإصدار الوثيقة الرسمية باعتناق الاسلام (٥) A = يعني توزيع الزكوات والتبرعات (٦) D = الصندوق يعني وضع صندوق التبرعات للمسلمين الجدد.

وأما الاقتراحات من الباحث كما يلي: (١) أن يقوم المجلس الاسلامي في المحافظات الجنوبية بإحصاء عدد المسلمين الجدد سنويا وتشجيعهم لدراسة العلوم الاسلامية بصفة مستمرة وإنشاء فرص تبادل الآراء والأفكار والخبرات في المجالات المتنوعة فيما بينهم (٢) أن تنشأ المراكز التعليمية للمسلمين الجدد لتطويرهم الديني وتنميتهم تنمية صحيحة وتقوم جماعة أئمة المساجد في تلك المحافظات بأداء الواجبات الإدارية تحت رعاية المجلس الاسلامي المناسبة لها (٣) تشجيع فرص التجمع من حين لآخر لإيجاد الجوّ التعاوني والمحبة فيما بينهم والإرشاد في مجالات العمل للكسب المهني (٤) ربط المسلمين الجدد بالمساجد حيث يقوم بهذا الواجب الإمام وأن يتهم بهم اهتماما خاصا ويشجعهم على التفقه في الدين والتعاون الأخوي في القرى والمدن.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความโปรดปรานจากเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอหนิง สือแต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม ศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาเต๊ะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุสมาน ยูनु ที่ได้ให้แนวคิด คำแนะนำในการตรวจสอบแก้ไข และแนะนำเทคนิควิธีการต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาอีล ราโอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาเต๊ะ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัยและได้ให้ข้อเสนอแนะและพิจารณาการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย ตลอดจนตัวแทนองค์กรมุสลิมที่ให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมจากภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ได้มอบทุนอุดหนุนเพื่อการทำวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณนายเซ็ง สาและ (บิดา) นางตีห๊ะ สาและ (มารดา) นางซุ้มย๊ะห์ สาและ (ภรรยา) ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจอย่างดียิ่งตลอดมา ทำให้ผู้วิจัยมีความมานะ บากบั่นในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูง และขอพรจากเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ โปรดประทานความรัก ความเมตตาและความปลอดภัยแก่บุคคลดังกล่าว

อับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ

ตารางเปรียบเทียบพยัญชนะอาหรับ-ไทย
วิทยาลัยอิสลามศึกษา
ฉบับปรับปรุง ปี 2558

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ء , ا	อะลี้ฟ/ ฮัมซะฮ์	อ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ อ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
ب	บ่า	บ
ت	ต่า	ต
ث	ซ่า	ซ
ج	ญีม	ญ (จัญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ฮ่า	ฮ
خ	คอฮ์	ค
د	ดาล	ด
ذ	ซาล	ซ
ر	รอฮ์	ร
ز	ซัย	ซ
س	ซีน	ส มีข้อยกเว้น เช่น มูซา อีซา ยาซีน เป็นต้น
ش	ชีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏอฮ์	ฏ
ظ	ศอฮ์	ศ
ع	อัยน	อ
غ	ฮัยน	ฆ
ف	ฟาฮ์	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ل	ลาม	ล
م	มีม	ม
ن	นูน	น
هـ	ฮ่าฮ์	ฮ์ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
و	วาว	ว
ي	ยาฮ์	ย
الفتحة	อัลฟัตฮะฮ์อ่านสระข้างบน	- (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาดัม ฯ) ะ, -าะ อี ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระในบางกรณี เช่น อะลี บะนี ฯ)
الكسرة	อัลกัศเราะฮ์ อ่านสระข้างล่าง	-ิ
الضمة	อัลฎุมมะฮ์ อ่านสระข้างหน้า	-ุ
الفتحة الممدودة	อัลฟัตฮะฮ์ อัลมัมดูตะฮ์	า (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา ร็อบบฯ)
الكسرة الممدودة	อัลกัศเราะฮ์ อัลมัมดูตะฮ์	-ี
الضمة الممدودة	อัลฎุมมะฮ์ อัลมัมดูตะฮ์	-ู
ال-الشمسية	อลีฟ ลาม อัจซิมชียะฮ์	อั-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัตตีน อัจญ์นินฯ
ال-القمرية	อะลีฟ ลาม อัลเกาะมะรียะฮ์	อัล ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกูรอาน อัลลฮ์ อัลอิสลาม ฯ
ة	ตาอ์มัรบูฎะฮ์	ฮ์ เป็นเสียงเดียวกับ ฮ์ กรณีอ่านหยุดเป็นเสียง ฮ์ กรณีอ่านต่อเนื่องเป็นเสียง ต
ي	ยาฮ์ มุค็อฟพะพะฮ์	อ่านและสะกดตามการเขียน เช่น ฟี
ي	ยาฮ์ นิสบะฮ์ หรือ ยาอ์มุซัดตะตะฮ์	สะกดยาฮ์สองตัว เช่น ยยะ อัจชาฟิอียยะฮ

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ
ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	อลีฟ	a
ب	บ่า	b
ء	ฮัมซะฮ์	'a, 'i, 'u
ت	ต่า	t
ث	ซ่า	th
ج	ญีม	j
ح	हाँ	h
خ	ค่อ	kh
د	ดาด	d
ذ	ซาด	dh
ر	ร่อ	r
ز	ซาย	z
س	ซีน	s
ش	ชีน	sh
ص	ศอด	ṣ
ض	ฎอด	ḍ
ط	ฏอ	ṭ
ظ	ซอ	ẓ
ع	อัยน	'a, 'l, 'u
غ	ฆอยน	gh
ف	ฟ่า	f
ق	กอฟ	q
ك	กาฟ	k
ل	ลาม	l

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
م	มีม	M
ن	นูน	n
هـ	ฮ่าฮ์	h
و	วาว	w
ي	ย่าฮ์	y
ة، ة	ตาฮ์	h, t
الفتحة	ا, َ, ِ, ِ	a, ay, aw
الفتحة الممدودة	ا	ā
الكسرة	ـِ	i
الكسرة الممدودة	ـِ	ī
الضمة	ـُ	u
الضمة الممدودة	ـُ	ū
ال-الشمسية		al- (al-Tirmidhiy)
ال-القمرية		al- (al-'Islāmiyah)
الكسرة المشددة		iyy
الضمة المشددة		uww

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(7)
مستخلص البحث	(9)
กิตติกรรมประกาศ	(11)
ตารางปริวรรตอักษร	(12)
สารบัญ	(16)
รายการตาราง	(20)
รายการภาพประกอบ	(21)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา	1
1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	40
1.4 ความสำคัญและประโยชน์การวิจัย	40
1.5 ขอบเขตการวิจัย	40
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น	41
1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	42
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	42
1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย	43
1.10 วิธีดำเนินการวิจัย	46
2 การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ	56
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม	57
2.1.1 ความหมายของอัตลักษณ์	57
2.1.2 ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม	60
2.1.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์	62
2.1.4 ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิม	63
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ	72
2.2.1 ความหมายมุอัลลัฟ	74
2.2.2 มุอัลลัฟตามการเรียกขานในสังคมไทย	75
2.2.3 มุอัลลัฟในอัลกุรอาน	78
2.2.4 การปรับตัวของมุอัลลัฟต่อการรับอิสลาม	87
2.2.5 ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ	93

สารบัญ (ต่อ)

2.3	การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ	99
2.3.1	อัลกุรอาน	99
2.3.2	อัลหะดีษ	102
2.4	อัตลักษณ์ของมุสลิม	105
2.4.1	หลักการศรัทธา	108
2.4.2	หลักการปฏิบัติ	122
2.4.2.1	การละหมาด	125
2.4.2.2	การถือศีลอด	129
2.4.2.3	ซะกาต	138
2.4.2.4	ฮัจญ์	149
2.4.3	หลักคุณธรรมความดี	153
2.4.3.1	ความอดทน	156
2.4.3.2	การให้อภัย	157
2.4.3.3	ความเมตตา	159
2.4.3.4	การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว	161
2.4.3.5	การทักทาย	162
2.4.3.6	อาหารฮาลาล	164
2.4.3.7	การแต่งกาย	166
2.5	แนวคิดเกี่ยวข้องกับรูปแบบ	168
2.5.1	ความหมายของรูปแบบ	168
2.5.2	ประเภทของรูปแบบ	170
2.5.3	การพัฒนารูปแบบ	171
2.5.4	ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ	173
3	สภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย	175
3.1	บริบทประเทศไทย	175
3.1.1	การตั้งถิ่นฐานในช่วงยุคประวัติศาสตร์หรือยุคคนครรัฐ	175
3.1.2	ขอบเขตที่ตั้งของประเทศไทย	177
3.2	สังคมไทยเป็นพหุสังคม	178
3.2.1	การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย	179
3.2.2	อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ในพหุวัฒนธรรม	181
3.3	การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม	182
3.4	มุสลิมในสังคมไทย	184

สารบัญ (ต่อ)

3.4.1	กลุ่มมุสลิมชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย	185
3.4.2	จำนวนประชากรมุสลิมและมัสยิดในประเทศไทย	187
3.4.3	การบัญญัติกฎหมายที่รองรับสถานะของมุสลิมในประเทศไทย	191
3.5	ผลการวิจัยสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย	192
3.5.1	บริบทพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย	192
3.5.2	ประชากรภาคกลาง	193
3.5.3	มูลนิธิสันติชน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคกลาง	194
3.5.4	มูลนิธิรักมนุษยชาติ: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคเหนือ	207
3.5.5	มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน)	216
4	ผลการวิจัย	239
	ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม	239
4.1	บริบทภูมิหลังของศาสนาอิสลามและมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	239
4.1.1	ที่มาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	240
4.1.2	วิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้	243
4.1.3	ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และอาณาเขตของจังหวัดชายแดนภาคใต้	244
4.2	องค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	249
4.2.1	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด	249
4.2.2	มัสยิด	251
4.2.3	สถาบันการศึกษา	256
4.2.4	มูลนิธิ หรือสมาคม	259
4.3	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	260
4.3.1	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	260
4.3.2	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา	265
4.3.3	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส	269
4.3.4	ชมรมอิมามอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	273

สารบัญ (ต่อ)

4.3.5	มัสยิดกลางปัตตานี: ชมรมมุอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี	274
4.3.6	มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมจังหวัดปัตตานี	276
4.3.7	มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม	279
ระยะที่ 2	การร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้	288
ระยะที่ 3	การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	292
ระยะที่ 4	การปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	299
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	303
5.1	สรุปผลการวิจัย	307
5.2	อภิปรายผล	315
5.3	ข้อเสนอแนะ	324
5.3.1	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	324
5.3.2	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	325
	บรรณานุกรม	326
	ภาคผนวก	340
	ภาคผนวก ก หนังสือผลการพิจารณารับรองจริยธรรมในมนุษย์	341
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	344
	ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	348
	ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	350
	ภาคผนวก จ เอกสารประกอบการประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	357
	ภาคผนวก ฉ แบบบันทึกการประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	372
	ภาคผนวก ช รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	377
	ภาคผนวก ซ คู่มือการใช้รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Al-'Irshad Model)	379
	ภาคผนวก ฌ หนังสือตอบรับการเผยแพร่บทความวิจัย	399
	ประวัติผู้เขียน	403

รายการตาราง

ตาราง		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	48
ตารางที่ 2	แสดงข้อมูลจำนวนประชากรมุสลิมในประเทศไทย	188
ตารางที่ 3	แสดงสถิติจำนวนมัสยิดที่จดทะเบียน ปี 2564	189
ตารางที่ 4	แสดงพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมในประเทศไทย	191
ตารางที่ 5	แสดงลำดับเหตุการณ์ของศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี	223
ตารางที่ 6	แสดงลำดับเหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวมุสลิมอีสาน	224
ตารางที่ 7	แสดงองค์กรภาคีเครือข่ายของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน	228
ตารางที่ 8	แสดงการเปรียบเทียบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟขององค์กรมุสลิมตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย	234
ตารางที่ 9	แสดงการเปรียบเทียบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	283
ตารางที่ 10	แสดงองค์ประกอบในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้	289
ตารางที่ 11	แสดงสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและตรวจสอบรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	293
ตารางที่ 12	แสดงการวิเคราะห์การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย	296

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
ภาพประกอบ 1	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	44
ภาพประกอบ 2	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	53
ภาพประกอบ 3	โครงสร้างของอิสลาม	107
ภาพประกอบ 4	แผนที่ประเทศไทย	177
ภาพประกอบ 5	การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของ โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มุลนิธิสันติชน	207
ภาพประกอบ 6	การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของ มูลนิธิรักมนุษยชาติ	216
ภาพประกอบ 7	การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิ เพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน	232
ภาพประกอบ 8	การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ ของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย	233
ภาพประกอบ 9	แสดงความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้	243
ภาพประกอบ 10	จำนวนมัสยิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	254
ภาพประกอบ 11	ร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟใน จังหวัดชายแดนภาคใต้	292
ภาพประกอบ 12	รูปแบบการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ ของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย	295
ภาพประกอบ 13	รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสม ในบริบทประเทศไทยและจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Al-'Irshad Model)	301
ภาพประกอบ 14	รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสม ในบริบทประเทศไทยและจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Al-'Irshad Model)	314

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การเปลี่ยนศาสนานอกจากจะเป็นปรากฏการณ์ทางความเชื่อแล้ว ยังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอีกด้วย เพราะเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่มทางสังคม เช่นกลุ่มเพื่อน กลุ่มสมาชิกของศาสนา การเปลี่ยนศาสนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนชีวิต เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลก และอาจรวมถึงเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเอง การเปลี่ยนศาสนาเป็นการปลุกฝังทางความเชื่อรูปแบบหนึ่งซึ่งมีลักษณะเด่นชัดเกิดขึ้นในบริบททางสังคม และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการลบสิ่งที่เรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงบุคคลในระดับฐานราก เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนศาสนาเกี่ยวข้องกับแง่มุมทางสังคมทั้งสิ้น (ทรงสิริ พุทธธงชัย, 2542: 1) การเปลี่ยนศาสนาเป็นเรื่องที่พบได้โดยทั่วไป และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นท่ามกลางกระแสความหลากหลายทางวัฒนธรรมในยุคสังคมไร้พรมแดน ทำให้คนมีความเคลื่อนไหวด้านความเชื่อหรือความศรัทธาในศาสนาทั้งโดยการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การปะทะสังสรรค์ระหว่างกลุ่มและจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การเปลี่ยนศาสนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนรูปหรือเปลี่ยนตัวตนโดยสมบูรณ์แบบของคนที่อาศัยพลังศรัทธา การเปลี่ยนศาสนาเกิดจากการที่บุคคลตัดสินใจเลือกยอมรับตนเองในมุมมองอัตลักษณ์ใหม่ โดยมีเหตุผลทั้งจากความต้องการค้นหาความหมายของชีวิต เป็นความผูกพันเสนาหาและความต้องการแสดงความเป็นตัวตน (สร้างสุตา เจริญวงศ์, 2015: 1) ศาสนาอิสลามมิได้ปรารถนาให้คนต่างศาสนิกยอมรับนับถือศาสนาอิสลามโดยการถูกกดขี่บังคับ นอกเสียจากเขาจะนับถือด้วยจิตใจที่ศรัทธาและยินยอมน้อมตาม ทั้งนี้การบังคับมิใช่แนวทางในการเผยแผ่อิสลามและคำสอน (อับดุลเราะห์มาน อับดุลกะรีม อัชชีหะฮฺ, 2014: 99)

สำหรับประชากรโลกจำนวน 1 ใน 5 ของโลก อิสลามคือวิถีชีวิตรวมทุกบริบทของชีวิตมุสลิม ทุกวัน ทุกเวลา ตั้งแต่ถือกำเนิดมาจนถึงวันที่ลาจากโลกนี้ไป (วาริษาห์ อัมรียัล, 2552: คำนำ) ท่ามกลางข่าวสารอคติ การเปิดใจต่อสาระที่แท้จริงของอิสลามได้นำผู้คนจำนวนมากในโลกหลากหลายอาชีพ วัย และสีผิว หวนกลับคืนสู่ภาวะธรรมชาติแรกเกิดของพวกเขา นั่นคือภายใต้การยอมรับงานต่ออัลลอฮ์ ﷻ และอิสลามศาสนาของพระองค์ อิสลามเติบโตเหนือคำว่าเชื้อชาติและสีผิว อิสลามข้ามผ่านพรมแดนประเทศ เพราะอิสลามเป็นศาสนาของมวลมนุษยชาติ คือศาสนาที่รวมผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ สีผิว สัญชาติเป็นหนึ่งเดียว เป็นพี่น้องกัน (วาริษาห์ อัมรียัล, 2553: คำนำ)

อัตลักษณ์มุสลิมเป็นสิ่งที่มียรากเหง้ามาจากศาสนาอิสลาม เกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ประเพณี ประวัติศาสตร์ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ ความสัมพันธ์ในสังคมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ อัตลักษณ์มุสลิมมีจุดกำเนิดมาจากช่วงแห่งการปกครองนครรัฐมะดีนะฮ์ของท่านนบีผู้มหัศจรรย์ ﷺ โดยใช้ระบบอิสลาม ซึ่งอัตลักษณ์มุสลิมสะท้อนออกมาจากที่มาสองแหล่ง ได้แก่ หลักคำสอนในศาสนาอิสลาม อันเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การแต่งกายโดยปกปิดส่วนที่พึงสงวนตามหลักการของศาสนาอิสลามหรือที่เรียกว่าเอาเราะฮ์ การรับประทานอาหารฮาลาล เป็นต้น และอีกแหล่งหนึ่งคือสภาพสังคมวัฒนธรรมอาหรับซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะที่ศาสนาเปิดกว้างและยอมรับให้มีความหลากหลายบนพื้นฐานที่ไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม อัตลักษณ์มุสลิมในยุคมะดีนะฮ์ที่มาจากศาสนาอิสลามนั้น

เป็นอัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์ที่ผสมผสานกับอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมอาหรับ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แรกเริ่มของมุสลิม จุดหักเหที่ทำให้อัตลักษณ์มุสลิมเปลี่ยนแปลงไป คือการเดินทางออกจากคาบสมุทรอาระเบียไปยังดินแดนต่าง ๆ หลายยุคหลายสมัย ผ่านกิจกรรมการค้า การเผยแผ่ศาสนา การศึกษา และแสวงหาความรู้ การย้ายถิ่นไปยังดินแดนใหม่ เป็นต้น ซึ่งการเดินทางผ่านแต่ละสถานที่และช่วงเวลาได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและอัตลักษณ์ จนกระทั่งการเข้าไปอยู่อาศัยหรือตั้งรกรากในสังคมอื่นที่มีวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ เช่น ยุโรป อเมริกา เอเชีย แอฟริกา อินเดีย จีน มลายู และไทย เป็นต้น (ฮาฟิส สาและ, 2550: 203-204) Yūsuf al-Qaradāwī, 2001: 60) พยายามเชื่อมโยงศาสนกิจเข้ากับอัตลักษณ์และวิถีชุมชน โดยเขาถือว่าอัตลักษณ์สำคัญของสังคมมุสลิมอยู่ที่การดำรงอยู่ของภารกิจสามประการ คือ การละหมาดร่วมกัน (ญะมาอะฮฺ) การจ่ายชะกาต และการส่งเสริมความดีและยับยั้งความชั่ว

มออัลฟเป็นคำที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า “คนที่มีหัวใจของเขาเหล่านั้นหรือหัวใจของสุ่เจ้าเอนเอียงมาสนใจอิสลาม” คนที่มีหัวใจเอนเอียงมาสนใจรับอิสลาม มีสิทธิ์ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรที่สามารถดูแลบุคคลเหล่านี้ได้ การปฏิบัติตัวของมออัลฟทั้งหลาย เมื่อเข้ารับอิสลามแล้วก็ทำตัวเหมือนมุสลิมโดยทั่ว ๆ ไป ผู้ได้รับฮิยาอะฮฺ (ทางนำ) จากพระเจ้าเป็นผู้ให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตสู่อิสลาม เรียกว่ามออัลฟ คือผู้บริสุทธิ์ที่สังคมมุสลิมจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แม้แต่ชะกาตของมุสลิมก็จำเป็นจะต้องมอบให้แก่เขา เมื่อเดินทางเข้าสู่อิสลามแล้วต้องมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง (ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร, 2555: 5) มออัลฟ คือบรรดาผู้ที่มีความต้องการในการทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นเอนเอียงไปสู่อิสลาม หรือทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นมั่นคงในอิสลามหรือด้วยการยุติการประสงค์ร้ายต่อบรรดามุสลิมหรือมุ่งหวังประโยชน์ของพวกเขาในการปกป้องมุสลิม หรือช่วยเหลือมุสลิมให้มีชัยชนะเหนือศัตรูของพวกเขา เป็นต้น (Yūsuf al-Qaradāwī, 2006: 606)

ปัจจุบันมีองค์กรมุสลิมทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย อาทิเช่น ในกรุงเทพมหานครมีสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามที่เปิดสอนศาสนาอิสลามให้กับมออัลฟได้เรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตแบบมุสลิมเพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม สถาบันที่เป็นที่รู้จักทั่วไปของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ มูลนิธิสันติชนซึ่งจัดทำโครงการอบรมมออัลฟ เมื่อปี 2537 โดยมีอาจารย์บรรจง บินกาซัน เป็นประธานโครงการการอบรมมออัลฟ มีหลักสูตร 4 เดือน ต่อมาในปี 2538 มูลนิธิสันติชนได้จัดตั้งชมรมมออัลฟขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการศึกษาและยึดมั่นตามหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นการโอบอุ้มช่วยเหลือและฟื้นฟูมุสลิมใหม่ และในปี 2541 เปลี่ยนชื่อชมรมเป็น “โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม” เพื่อให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับอิสลามแก่ผู้ที่เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจ แนวความคิดหลักศรัทธาและปฏิบัติ จนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ พัฒนามออัลฟให้มีความศรัทธามั่นในหลักการอิสลาม และภูมิใจในความเป็นมุสลิม (มณูญ โตะอาจ, 2555: 5) กระบวนการดูแลของมูลนิธิสันติชนต่อมออัลฟ หลังจากเข้ารับอิสลาม คือให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลือเป็นกันเอง ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต สนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น การเข้าค่ายมออัลฟประจำปี สื่อการเรียนการสอน และจัดเลี้ยงอาหารให้กับมออัลฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาต ปัญหา

มูลนิธิสันติชนในการให้การช่วยเหลือแก่มุสลิมได้แก่ ปัญหาในเรื่องของการขยายจำนวนเพิ่มขึ้นแต่ ว่ามูลนิธิมีสถานที่จำกัด ปัญหาในด้านงบประมาณการใช้จ่าย เป็นต้น (ต่อเหลือบ โอรามหลง, 2557: 122) ในภาคเหนือมีมูลนิธิรักมนุษยชาติ (Human Mercy Foundation) โดยอาจารย์อะหมัด ซีดติก อับดุลเราะห์มาน (นายรอมลี กาแบ) ได้เดินทางมาตะวะฮ์ฟี่นึ่งที่อยู่ในพื้นที่สูงเวียงหมอกและ หมู่บ้านอื่น ๆ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีชาวบ้านได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและมอบ บุตรหลานให้อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิรักมนุษยชาติ จากการสัมภาษณ์นายมะนาเชร์ ดาโอะ นาย ฮาซัน สุหลง และนายญาลาลุดดีง สาแมง (2563) ปัญหาของมูลนิธิรักมนุษยชาติในการช่วยเหลือ มุสลิมได้แก่ พฤติกรรมของชนเผ่าแตกต่างจากคนในเมืองและชนบท ทำให้เป็นปัญหาที่จะต้อง ปลุกฝังและเน้นย้ำอย่างมากในหลักคำสอนอิสลามโดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรมอิสลาม ปัญหาด้านงบประมาณ เนื่องจากมีมุสลิมเป็นจำนวนมากและไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการอยู่ในศูนย์ อิสลามที่อยู่ภายใต้มูลนิธิรักมนุษยชาติ ทำให้คณะกรรมการต้องจัดหางบประมาณเพื่อให้ศูนย์ฯ ได้ใช้ ใช้จ่ายอย่างเพียงพอ และปัญหาเด็กมุสลิมหลายคนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาอิสลามอย่างต่อเนื่อง อัน เนื่องมาจากไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เด็กมุสลิมไม่ได้รับโอกาสในการศึกษาในระดับสูง ส่วนในภาคอีสานมีชมรมมุสลิมภาคอีสาน จังหวัดอุดรธานีในพื้นที่ภาคอีสานมีจำนวนมุสลิมเพิ่มขึ้น ทั้งจากการย้ายถิ่นของมุสลิมจากภูมิภาคอื่นของไทยและการที่มีมุสลิมใหม่หรือคนไทยที่มีภูมิลำเนาใน ภาคอีสานได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยเหตุผลการ เปลี่ยนศาสนาทั้งจากการแต่งงานกับชายมุสลิมและการเรียนรู้ศรัทธาด้วยตนเอง ชมรมมุสลิม ภาคอีสาน จังหวัดอุดรธานี ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2553 ภายใต้มูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิม สำนักงานจังหวัดขอนแก่น จากการประชุมและเสวนากลุ่มมีมติก่อตั้งชมรม โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อส่งเสริมการศึกษาศาสนาอิสลาม สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในหลักการอิสลาม 2. เพื่อพบปะเยี่ยมเยียนให้กำลังใจแก่มุสลิม และ 3. สร้างเสริม พัฒนา ยกระดับ คุณภาพชีวิตของมุสลิม นอกจากนี้ยังมีองค์กรต่าง ๆ ที่คอยขับเคลื่อนให้ความรู้ความเข้าใจใน หลักการอิสลามอย่างแท้จริง จะมีองค์กรที่ทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกันคือให้ความรู้ความเข้าใจ ในหลักการอิสลามอย่างแท้จริงกับผู้คนในชุมชน ได้แก่ มัสยิดอัลมูบาร็อก มูลนิธิเพื่อการศึกษาและ พัฒนามุสลิมอีสาน โรงเรียนสันติธรรมวิทยา

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีประชากรทั้งสิ้น 1,995,244 คน ซึ่งแยกเป็นจังหวัดปัตตานี 694,023 คน จังหวัดยะลา 518,139 คน และจังหวัด นราธิวาส 783,082 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 83 นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของ ประเทศ (แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 4 ปี (พ.ศ.2561-2564: 6) สำหรับจำนวนมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจำนวนมุสลิมแยกตามองค์กรมุสลิม ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ อิสลามประจำจังหวัดปัตตานี จำนวน 552 คน สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา จำนวน 664 คน สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 427 คน มูลนิธิ ส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี จำนวน 46 คน มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม จำนวน 38 คน และชมรม มุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี จำนวน 168 คน จังหวัดชายแดนภาคใต้ภาษาที่ปรากฏในการ สื่อสารในสังคมปัจจุบัน คือ ภาษาไทย ภาษามลายูถิ่น (มลายูปัตตานี) และภาษามาลายู การกิน

อาหารจะมีข้อบัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน โดยให้บริโภคน้ำจากสิ่งที่อนุมัติและสิ่งที่ดี ไม่บริโภคอย่างสุรุษสุร่าย และสิ่งก่อกำเนิดโทษแก่ร่างกาย สติปัญญา (อุทิศ สังฆรัตน์ และธเนศ ทวีบุรุษ, 2558: 50) สำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันมีผู้ที่ให้ความสนใจในศาสนาอิสลามและตัดสินใจยอมรับวิถีชีวิตแบบอิสลามมีจำนวนมากและเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะการเข้ามาจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ดี แต่ประการสำคัญเมื่อมีผู้เข้ารับอิสลาม องค์กรหรือหน่วยงานใดของมุสลิมที่มีบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบให้มุอัลลัฟได้รับความรู้ศาสนาอิสลามที่ถูกต้องตามหลักการของอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ ซึ่งองค์กรมุสลิมที่มีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟส่วนใหญ่จะให้ความช่วยเหลือเป็นช่วง ๆ โดยไม่ปรากฏการให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมมากนัก และยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ องค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มัสยิด มุลินธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี มุลินธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิอัลฟุรกอนเพื่อการศึกษาและสังคมสงเคราะห์ จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น สำหรับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิม ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับอิสลาม สื่อการเรียนการสอน จัดเลี้ยงอาหารให้กับมุอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมุอัลลัฟเหล่านั้น จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อหลังจากเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ คือ ปัญหาจากครอบครัว เพื่อน และการใช้ชีวิตในสังคม และการไม่ยอมรับจากมุสลิมเดิมบางคน ปัญหามุอัลลัฟเปลี่ยนใจไปสู่อิสลามเดิมหลังจากเข้ารับอิสลาม ปัจจัยที่กลับไปสู่อิสลามเดิมมันมีหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ถ้าเขาเข้ารับอิสลามเพราะการแต่งงาน เมื่อชีวิตการแต่งงานเขาล้มเหลวจะเป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ทำให้เขากลับไปสู่อิสลามเดิม แต่หากเข้ารับอิสลามเพราะความอยากรู้ ปัญหาการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เพราะมีการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง เช่น การทำความเข้าใจกับครอบครัวเมื่อเปลี่ยนแล้ว ปัญหา มันจะน้อย แต่ถ้าไม่มีการเตรียมการที่ดีกับตัวเองและคนรอบข้างบางครั้งก็ไม่สามารถอดทนต่อการทดสอบนั้นได้ เพราะผลกระทบหรือบททดสอบหลายคนเจอไม่เหมือนกัน บางคนเจอกับครอบครัวพ่อแม่ไม่ยอมรับ บางคนเจอกับเพื่อนไม่ยอมรับก็ต้องออกจากกลุ่มหรือสังคมนั้นไป บางคนเจอกับหัวหน้าไม่ยอมรับก็ต้องออกจากงาน (ต่อเหลือ โอรามหลง, 2557: 121, 123, Nor fadzila Binti Abdul Shukor, 1999) เมื่อต่างศาสนิกคนหนึ่งประกาศตัวเป็นมุสลิม และได้ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม เขาต้องเผชิญกับการทดสอบในรูปแบบของปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเขาได้เข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัวมุสลิม และได้ดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนมุสลิม ปัญหาที่ต้องเผชิญเป็นปัญหาทั้ง 2 ด้าน คือ

1. ปัญหาการปรับตัวในสังคมใหม่ สังคมที่ตนไม่คุ้นเคยมาก่อน การต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์การแต่งกาย อาหารการกิน หรือแม้แต่การเรียกชื่อใหม่ หรือการทำคิฮานสำหรับผู้ชาย (การขลิบปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชาย) การต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามในชีวิตประจำวัน ในการละหมาด 5 เวลา การทำความสะอาดและการชำระล้าง ตลอดจนถึงมารยาทต่าง ๆ ของอิสลามที่เป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติในชุมชนมุสลิม ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ดูจะเป็นเรื่องหนักมากสำหรับมุอัลลัฟ จำเป็นต้องอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในชุมชน ปัญหาความไม่เข้มแข็งของสามีหรือภรรยาที่เป็นมุสลิมดั้งเดิมไม่เข้มแข็งในการปฏิบัติศาสนกิจและไม่ตรงกับหลักการที่มุสลิมใหม่ได้เรียนมา ทำให้เกิดความลำบากในการปฏิบัติ เช่น เมื่อมุอัลลัฟได้รับการอบรมให้ละหมาด 5 เวลา

แต่พอกลับไปที่บ้านครอบครัวที่เป็นมุสลิมกลับไม่ละหมาด หรือละหมาดไม่ครบ และกลับต่อว่าพวกเขาเคร่งครัดเกินไป เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขที่มุสลิมดั้งเดิมมิใช่ที่มูฮัลลัฟ

2.ปัญหากับสังคมเก่าที่เป็นพ่อ แม่ และญาติพี่น้อง เขายังคงเป็นลูก เป็นพี่ เป็นน้อง คนเหล่านั้นอยู่หรือไม่ หากคนเหล่านั้นรังเกียจ และไม่พอใจในการเปลี่ยนศาสนาของเขา เขาจะต้องทำอะไร และหากคนเหล่านั้นไม่ติดใจ เขาจะสร้างความสัมพันธ์กับคนเหล่านั้นอย่างไรที่ไม่ผิดบัญญัติศาสนา อะไรคือขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างเขา กับญาติพี่น้องเหล่านั้น

3.นอกเหนือจากนั้นยังมีปัญหาในเชิงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมูฮัลลัฟ เช่น ปัญหาการรับมรดก ปัญหาสิทธิในการจัดการศพ และปัญหาการหย่าร้างกับภรรยา หรือสามีเก่าที่มีได้เป็นมุสลิม ปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยการให้ความรู้ และคำแนะนำที่ดีและเป็นระบบ ซึ่งองค์กรมุสลิม ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มัสยิดและองค์กรอื่น ๆ สามารถจัดการได้ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ใกล้ชิดมูฮัลลัฟมากที่สุด (อับดุลเลาะห์ หนุ่มสุข, 2560: 6)

จากการประชุมเครือข่ายมูฮัลลัฟไทย ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มูลนิธิอิสลามเพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม ร่วมองค์กรเครือข่ายกว่า 20 องค์กร นำโดย ดร.มนัส นานา ประธานมูลนิธิฯ ได้เปิดการประชุมเครือข่ายมูฮัลลัฟไทย ครั้งที่ 2 ณ ห้องนานาชาติ ชั้น 1 ตึกคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร เพื่อระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาปรากฏการณ์ผู้สนใจอิสลามในประเทศไทย วิถีชีวิตของมุสลิมใหม่ในปัจจุบัน การส่งเสริมและพัฒนามุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่าย การประชุมครั้งนี้ ทางมูลนิธิอิสลามเพื่อการศรัทธาฯ มีความคาดหวังให้การขับเคลื่อนเผยแผ่ทำความเข้าใจอิสลามเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มุสลิมใหม่ ให้อยู่ในสังคมและศาสนาได้อย่างอบอุ่น (M.Faozi, <https://tangnamnews.wordpress.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 19/10/63) และในงานแถลงข่าวการจัดงาน “สู่ทางสายใหม่ ทอรักลักใจ” วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2562 ณ ห้องสมรณานา โรงแรมนิวโวลีตี้ บางลำพู กรุงเทพมหานคร เพื่อหารายได้ดูแลช่วยเหลือมูฮัลลัฟ เนื่องจากทุกปีจะมีผู้เข้ารับอิสลามเพิ่มจำนวนมากขึ้น ดร.มนัส นานา กล่าวว่า อย่างไรก็ตามพบว่าหลังจากพี่น้องที่เข้ารับอิสลามแล้ว แต่จำนวนหนึ่งได้กลับไปสู่ศาสนาเดิม จึงมีดารีที่จะหาแนวทางรักษาผู้รับอิสลาม จึงต้องแสวงหาแนวทางการดูแลมูฮัลลัฟ โดยระยะยาวจัดตั้งเป็นเครือข่ายทั้งในประเทศและเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และนายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักจุฬาราชมนตรี ยังได้กล่าวว่า อยากให้ใช้คำนิยามคำว่า มูฮัลลัฟ ที่เหมาะสมกว่านี้ เพราะคำว่ามูฮัลลัฟเสมือนเป็นการแบ่งแยกระหว่างมุสลิมเก่ากับมุสลิมใหม่ ที่ผ่านมามีผู้เข้ามารับอิสลามจำนวนมาก แต่เมื่อพวกเขาเข้ารับอิสลามพบว่าคนที่ผลักดันเขาออกจากอิสลาม ส่วนหนึ่งมาจากมุสลิมด้วยกันเอง ดังนั้นจึงอยากให้ดูแลช่วยเหลือพวกเขาอย่างจริงจัง และอยากเรียกร้องให้การช่วยเหลือมูฮัลลัฟที่เป็นรูปธรรม เพราะการเปลี่ยนจากจุดหนึ่งมาสู่จุดหนึ่งของมูฮัลลัฟมีความยากลำบากมาก เมื่อเขามาแล้วเราต้องดูแลเขาอย่างจริงจัง จริงใจและต้องหาแนวทางว่าจะดูแลเขาอย่างไรให้เป็นรูปธรรมและเข้าถึงข้างในหัวใจเขาจริง ๆ (อะลามี่ มีเดีย, <http://www.thealami.com/main/content>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21/10/63) อย่างไรก็ตามควรให้การสนับสนุน การให้กำลังใจและการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ดีและเหมาะสมในการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างดีที่สุด ดังนั้นสรุปได้ว่า

บรรดามุอัลลัฟต้องการการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากองค์กรมุสลิมและชุมชนมุสลิมเพื่อจะเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์

ดังนั้นองค์กรมุสลิมและสังคมมุสลิมควรเปลี่ยนค่านิยมในเชิงลบต่อมุอัลลัฟและหันมาใส่ใจในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม สร้างความมั่นคงและเข้มแข็งแก่มุอัลลัฟ การให้ความช่วยเหลือการอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถหล่อหลอมให้มุอัลลัฟและครอบครัวของเขาสามารถดำเนินชีวิตในวิถีอิสลาม และสามารถหลอมรวมระหว่างมุอัลลัฟกับมุสลิมเดิมให้อยู่ในอ้อมกอดของญะมาอะฮ์ และอูคูอะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) (อัब्ดุลละาะ หนุมนุส, 2560: 6) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการศึกษาความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ และพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยเหตุนี้องค์การมุสลิมจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยเหลือให้มุอัลลัฟได้เรียนรู้ถึงอัตลักษณ์มุสลิมได้เป็นอย่างดี

1.2 อัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัลกุรอานที่เกี่ยวข้อง

1.2.1.1 อัลกุรอานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ

อัลกุรอานเชิญชวนมนุษย์ทั้งมวลสู่การตอบรับอิสลาม อันเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า แต่ด้วยพระประสงค์แห่งองค์อภิบาล พบว่ามีมนุษย์บางส่วนได้ปฏิเสธคำเชิญชวนนี้ กระนั้นก็ตาม ถึงแม้ว่ามนุษย์ทั้งมวลไม่ยอมรับอิสลาม แต่อิสลามก็ยังได้เชิญชวนมนุษย์ทั้งหมดสู่การทำความรู้จักกันและช่วยเหลือกันในเรื่องคุณประโยชน์และคุณธรรม (อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา, 2554: 54) ดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ

عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(سورة آل عمران، 3: 104)

ความว่า " และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มิชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือ ผู้ได้รับความสำเร็จ"

(สุเราะฮ์อาลิอิมรอน, 3: 104)

อัลฎะฮะบะรียฺ (al-Tabariy, 2001-1422: 5/660-661) ได้อธิบายว่า “คำว่า “كُمْ” นั้นเป็นการคิฎ์อับ (มุ่งเจตนากลุ่มเป้าหมาย) ถึงเหล่าบรรดาผู้ศรัทธา และคำว่า “أُمَّةٌ” คือคณะหรือ

องค์กร และโองการที่ว่า “يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ” กล่าวคือทำการเชิญชวนมนุษยชาติสู่อิสลามและบทบัญญัติต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงบังคับใช้แก่บ่าวของพระองค์ และโองการที่ว่า “وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ” คือพวกเขาได้สั่งใช้มนุษยชาติให้เจริญรอยตามศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ และยึดถือศาสนาที่ท่านได้นำมาจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และโองการที่ว่า “وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ” คือพวกเขาห้ามปรามมนุษยชาติมิให้ปฏิเสธต่ออัลลอฮ์ ﷻ และกล่าวเท็จเกี่ยวกับศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ พร้อมบทบัญญัติที่ท่านได้นำมาเผยแผ่ด้วยการยืนหยัดต่อสู้อย่างมุ่งมั่นจนมนุษยชาติเหล่านั้นยอมจำนนและแสดงการสวามิภักดิ์ต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ” อายะฮ์อัลกุรอานข้างต้นได้อธิบายเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของปัจเจกชนมุสลิมในสังคมอิสลามเกี่ยวกับการทำความดีและการห้ามปรามความชั่วและการตักเตือนอันเป็นความรับผิดชอบของมุสลิมทุกคนที่พึงมีไว้

1.2.1.2 อัลกุรอานได้กำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

การทำความรู้จักกันไม่ว่าจะแตกต่างทางชาติพันธุ์ สัญชาติ สีผิวและภาษามีนัยยะที่ลึกกว่าเพียงแค่การรู้จักชื่อเพียงผิวเผิน ทว่าเป็นการทำความรู้จักที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนคุณประโยชน์แห่งความดีงามอันสูงส่งและให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝﴾

(سورة المائدة، 5 :2)

ความว่า " และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็นศัตรูกัน และพึงกลัวเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษ"

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:2)

อิบนุกะษีรฺ (’Ibn Kathir, 1999-1420: 3/12) ได้อธิบายว่า “พระองค์ทรงบัญชาใช้ให้ปวงบ่าวผู้ศรัทธาช่วยเหลือเกื้อหนุนต่อกันในการปฏิบัติความดีงามต่าง ๆ นั่นคือคุณธรรม และให้ละทิ้งความเลวต่าง ๆ ขณะเดียวกันพระองค์ทรงห้ามการยุยงส่งเสริมอธรรมทุกรูปแบบที่ก่อให้เกิดบาปและที่เป็นข้อห้ามทางศาสนา”

ธรรมชาติของการทำความรู้จักกันจะนำไปสู่การเกื้อกูลกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่หลากหลาย อิสลามได้วางเงื่อนไขการช่วยเหลือเกื้อกูลที่เป็นเป้าประสงค์บนหลักของการทำดีและการยำเกรงต่อพระผู้เป็นเจ้า ทั้งสองหลักนี้เป็นจุดรวมของความดีงามสำหรับมวลมนุษย์ในโลกนี้และโลกหน้า ในขณะที่การช่วยเหลือในการกระทำผิดบาปและการละเมิดที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งระหว่างผู้คนในโลก

นั่นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอิสลาม เพราะทั้งสองประการคือเหตุแห่งความชั่วร้ายและหายนะทั้งหลายที่นำไปสู่การแตกแยกของมนุษย์ในที่สุด

ในการให้ความช่วยเหลือจะต้องมีการทำความรู้จักกันก่อนถือว่ามีความสำคัญในมุมมองอิสลาม และได้กำหนดแนวทางในการทำความรู้จักโดยเริ่มจากการให้سلام ดังนั้นในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการรู้จักเป็นรายบุคคล เพื่อจะให้การดูแลช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.2.1.3 ศาสนาอิสลามได้ให้เกียรติแก่มนุษย์และถือว่ามนุษย์เป็นสมาชิกของสังคมที่มีส่วนในการคอยสอดส่องดูแลสังคม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾

(سورة آل عمران، 3: 110)

ความว่า พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบและมีให้ปฏิบัติสิ่งที่มีชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ "

(สุเราะฮฺอาลิอิมรอน, 3: 110)

อิบน์กะษีร์ (Ibn Kathir, 1999: 2/93) อธิบายว่า: “อัลลอฮ์ ﷻ ได้แจ้งข่าวเกี่ยวกับประชาชาติของท่านศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ ว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นประชาชาติที่ดีเลิศ คือพวกเขาเป็นประชาชาติที่ดีเลิศกว่าประชาชาติอื่น ๆ โดยเขาได้ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบและห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มีชอบและศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ”

จะเห็นได้ว่าอิสลามได้ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อหนุนต่อกันในมิติแห่งคุณธรรมต่าง ๆ และห้ามการอธรรมทุกรูปแบบเพราะอธรรมจะนำมาซึ่งความหายนะ แต่คุณธรรมจะนำมาซึ่งความดีงามและเป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเชื่อมั่นในความดีงามตั้งโอองการที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ مَنْ يَشْفَعْ شَفَعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ
شَفَعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيمِنًا ﴾

(سورة النساء، 4: 85)

ความว่า “ผู้ใดที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดีก็จะเป็นของเขาซึ่งส่วนหนึ่งจากความดีนั้น และผู้ใดให้ความช่วยเหลืออย่างชั่วก็จะเป็นของ

เขาซึ่งส่วนหนึ่งจากความชั่วนั้นและอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์, 4: 85)

อิบน์กะษีร (‘Ibn Kathir, 1999-1420: 2/368) ได้อธิบายว่า“บุคคลใดชวนชายใน การงานหนึ่งซึ่งส่งผลสู่ความดี เขาย่อมได้รับผลกุศลแห่งความดีนั้น และบางครั้งย่อมได้รับบาปกรรม อันเป็นผลสืบเนื่องจากการชวนชายโดยมีเจตนาร้ายในการงานนั้น”

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ﴾

(سورة التوبة، 9: 71)

ความว่า "และบรรดามุฮัมมิดชาย และบรรดามุฮัมมิดหญิงนั้นบางส่วน ของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วนซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ"

(สุเราะฮ์อัลเตาบะฮ์, 9: 71)

และอิสลามยังได้กล่าวถึงสถานภาพของมนุษย์ในฐานะที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งมายังโลก นี้เพื่อเป็นผู้พัฒนาและทำให้โลกนี้มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นผู้เผยแพร่กฎเกณฑ์ของพระองค์ ดัง ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَأَسْتَعْمَرَكُمْ ﴾

(سورة هود، 11: 61)

ความว่า "พระองค์จงสร้างพวกเจ้าจากแผ่นดิน และประสงคิให้พวก เจ้าทำให้มันมีความสมบูรณ์"

(สุเราะฮ์ฮูด, 11: 61)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งเสริมให้ประชาชาติมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นการปฏิบัติงานของสมาชิกภายในองค์กรประจำฝ่าย ต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดประชาชาติอิสลามที่ดีเลิศและเพื่อทำให้พระนามของอัลลอฮ์ ﷻ สูงส่ง มีความยุติธรรม อิสสรภาพ และเสมอภาค สามารถตั้งเต๊อนและขึ้นสู่แนวทางที่ถูกต้อง ดังที่ พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 71)

ความว่า “และบรรดามุมีนชาย และบรรดามุมีนหญิงนั้น บางส่วน
ของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้
ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขาจะ
ดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ
และรอซูลของพระองค์เช่นเหล่านี้แหละ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงเอ็นดู
เมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้
ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 71)

จากอายะฮ์ดังกล่าว การเรียกร้องสู่ความดีด้วยคำพูด เช่น การเชิญชวนเสียสละ การ
เชิญชวนบริจาค การเรียกสู่ความดีด้วยการกระทำ เช่นการบริจาค การห้ามปรามความชั่วที่เป็นคำพูด
เช่นการห้ามการดื่มเหล้า การห้ามปรามความชั่วที่เป็นการกระทำ เช่น การเทเหล้าทิ้ง จะสังเกตได้ว่า
การห้ามปรามความชื่อนั้นเป็นการห้ามเฉย ๆ แต่การห้ามปรามความชั่วด้วยการกระทำนั้นเป็นการ
เปลี่ยนแปลงความชั่วอันนั้น ดังนั้นกล่าวได้ว่าการเรียกร้องสู่ความดีนั้นสนับสนุนให้กระทำในสิ่งที่ควร
กระทำทั้งคำพูดและการกระทำ แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการอิสลาม การห้ามปรามความชั่วสนับสนุน
ให้ละทิ้งสิ่งที่ควรละทิ้ง หรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ควรละทิ้ง โดยไม่ขัดแย้งต่อหลักการอิสลาม

1.2.1.4 อัลกุรอานเกี่ยวกับมุลลัฟ

คำวามุลลัฟ ปรากฏในอัลกุรอาน ดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمَلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ
فُلُوقِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 60)

ความว่า “แท้จริงท่านทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจนและบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนมและในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนีสินส่วนตัว และในทางของอัลลอฮ์ ﷻ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทางทั้งนี้เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ ﷻ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 60)

อัลกุรอานโองการนี้ได้ระบุว่า มุอัลล์ฟ เป็นหนึ่งในแปดจำพวกที่มีสิทธิ์ได้รับทานชะกาต ประโยชน์ของการเป็นมุอัลล์ฟ สำหรับผู้ที่รับอิสลาม เพราะอิสลามเป็นศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจ เพราะบุคคลเหล่านั้น ได้กล่าวอะลิมาฮ์ ชะฮาดะฮ์ (คำปฏิญาณตน) หลักจากนั้นเขาก็เป็นมุสลิมและการกระทำทั้งหมดของเขาจะเริ่มนับและจะได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจ (Hasanah Abd Khafidz, 2006)

การเป็นมุอัลล์ฟ อัลลอฮ์ ﷻ จะยกโทษบาปในอดีตของเขา อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يُعْوَدُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴾

(سورة الأنفال، 8 : 38)

ความว่า : จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด ﷺ) แก่บรรดาผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาว่า หากพวกเขาหยุดยั้งสิ่งที่แล้วมาก็คจะถูกอภัยให้แก่พวกเขาและหากพวกเขากลับ (ต่อต้าน) อีก แท้จริงนั้นแนวทางของคนก่อน ๆ นั้นได้ผ่านมาแล้ว”

(สุเราะฮ์อัลอัมฟาฬ, 8: 38)

อิบน์ กะษีร (Ibn Kathir, 1999: 4/54) กล่าวว่า: อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสแก่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เพื่อให้กล่าวกับผู้ปฏิเสธศรัทธาให้หยุดการปฏิเสธศรัทธาสีอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ การทรมาน การไม่เชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ และให้เข้ารับอิสลาม การเชื่อฟัง และกลับคืนสู่อิสลาม แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงลบล้างบาปที่ผ่านมา และความผิดพลาดของพวกเขาจะได้รับการอภัยโทษ อาเยฮ์ดังกล่าวนี้ ได้อธิบายรางวัลและผลลัพธ์ของผู้ที่เข้ารับอิสลาม หรือมุอัลล์ฟ ด้วยการกล่าวคำปฏิญาณ (ชะฮาดะฮ์) แล้วอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงขจัดความผิดและบาปทั้งหมดของเขา

การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ تُؤْمِنَ ۚ وَلَا أُمَّةٌ مُّؤْمِنَةٌ حَيْرٌ مِّنْ
مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ ۚ وَلَا تُنكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا ۚ وَلَعَبْدٌ
مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ ۚ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ ۗ وَاللَّهُ
يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ ۗ وَيُبَيِّنُ ۗ ءَايَاتِهِ ۗ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ۝﴾

(سورة البقرة، 2: 221)

ความว่า: “และพวกเจ้าจงอย่าแต่งงานกับหญิงมุชริก จนกว่านางจะศรัทธาและทาสหญิงที่เป็นผู้ศรัทธานั้นดียิ่งกว่าหญิงที่เป็นมุชริก แม้ว่านางได้ทำให้พวกเจ้าพึงใจก็ตามและพวกเจ้าจงอย่าให้แต่งงานกับบรรดาชายมุชริก จนกว่าพวกเขาจะศรัทธาและทาสชายที่เป็นผู้ศรัทธานั้นดีกว่าชายมุชริกและแม้ว่าเขาได้ทำให้พวกเจ้าพึงใจก็ตามชนเหล่านี้แหละจะชักชวนไปสู่ไฟนรกและอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงเชิญชวนไปสู่สวรรค์และไปสู่การอภัยโทษ ด้วยอนุมัติของพระองค์และพระองค์จะทรงแจกแจงบรรดาโองการของพระองค์แก่มนุษย์เพื่อว่าพวกเขาจะได้รำลึกกันได้”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะฮฺ, 2: 221)

การศรัทธาของมุสลิมทำให้ได้รับความพึงพอใจ ความช่วยเหลือและเกียรติในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ
الْأَشْهَادُ ۝﴾

(سورة غافر، 40: 51)

ความว่า : “แท้จริงเราจะช่วยเหลือบรรดาเราะสูลของเราและบรรดาผู้ศรัทธาอย่างแน่นอน ทั้งในชีวิตของโลกนี้และวันที่ปวงพยานจะยืนขึ้นเป็นพยาน”

(สุเราะฮ์ฮอฟิร, 40: 51)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾

(سورة طه، 20 : 109)

ความว่า : “วันนี้การขอพ้อจะไม่ได้เกิดประโยชน์อันใด นอกจากผู้ที่พระเจ้าทรงกรุณาปรานีทรงอนุญาตแก่เขา และพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น”

(สุเราะฮฺฏอฮา, 20: 109)

จากอายะฮ์ที่ 1 แสดงการได้รับความช่วยเหลือคือ การมีชัยชนะในโลกนี้และโลกหน้า และอายะฮ์ที่ 2 แสดงถึงการได้รับขอพ้อ อิหม่ามอัลบะฆะเวีย (al-Baghawiy, 1986: 3/232) ได้อธิบายอายะฮ์ข้างต้นว่า การขอพ้อในวันอาคีเราะฮ์นั้น จะไม่เกิดประโยชน์แก่คนหนึ่งคนใดในบรรดามนุษย์ นอกจากผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้สิทธิ์แก่เขาและพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น คือคำกล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ และเป็นการชี้ว่าการขอพ้อนั้นจะไม่เกิดขึ้นกับผู้ที่ไม่นอกเหนือจากมุอ์มิน หมายถึงบรรดาผู้ปฏิบัติศรัทธา

ความสัมพันธ์ระหว่างมุอ์ลัฟกับบิดามารดา และเครือญาติ อัลกุรอานได้กล่าวถึงกับการปฏิบัติต่อบิดามารดาที่มีไชมุสลิมไว้อย่างชัดเจน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ

لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ

تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

(سورة العنكبوت، 29 : 8)

ความว่า “และเราได้สั่งเสียมนุษย์ให้ทำดีต่อบิดามารดาของเขา และถ้าทั้งสองบังคับเจ้าเพื่อให้ตั้งภาคีในสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ เจ้าก็อย่าปฏิบัติตามเขาทั้งสอง ยังข้าคือการกลับของพวกเจ้า ดังนั้น ข้าจะแจ้งแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮฺอัลอังกะบูต, 29: 8)

นอกจากนี้แล้ว อัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ وَإِنْ جَهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۗ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ ﴾

(سورة لقمان، 31 : 15)

ความว่า “และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดยที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลกนี้ด้วยการทำความดี และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้า และยิ่งเรานั้นคือ ทางกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะบอกแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮุลกุมาน, 31:15)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ ۗ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِّن ذِكْرِ اللَّهِ ۗ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾

(سورة الزمر، 39 : 22)

ความว่า “ผู้ใดที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปิดทรวงอกของเขาเพื่ออิสลาม และเขาอยู่บนแสงสว่างจากพระเจ้าของเขา (จะเหมือนกับผู้ที่หัวใจบอดกระนั้นหรือ) ดังนั้นความวิบัติจึงประสบแต่ผู้ที่หัวใจของพวกเขาแข็งกระด้างต่อการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ จนเหล่านี้อยู่ในการหลงผิดอันชัดแจ้ง”

(สุเราะฮ์อ์ซุหมัร, 39: 22)

จากอาเยห์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงบุคคลที่ได้รับทางนำอิสลาม (ฮิดาเยฮ์) อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานแสงสว่างแก่เขาทำให้หัวใจของเขาอ่อนนุ่มกลับไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ และการเข้าสู่อิสลามของเขา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۖ (١) وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۖ (٢) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ ۗ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۖ (٣) ﴾

(سورة النصر، 110 : 1-3)

ความว่า “เมื่อความช่วยเหลือของอัลลอฮ์ ﷻ และการพิชิตได้มาถึงแล้ว และเจ้าได้เห็นประชาชนเข้าในศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นหมู่ๆ ดังนั้น จงแซ่ซ้องสรรเสริญด้วยการสรรเสริญพระเจ้าของเจ้า และจงขออภัยโทษต่อพระองค์เถิด แท้จริงพระองค์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษเสมอ”

(สุเราะฮ์อันนัศร, 110: 1-3)

จากสุเราะฮ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสุเราะฮ์นี้ เป็นคำสั่งหลังจากการเข้าสู่อิสลามของบางกลุ่ม หรือบางคน เพื่อให้ขอบคุณ สรรเสริญต่ออัลลอฮ์ ﷻ และขออภัยโทษต่ออัลลอฮ์ ﷻ จากสุเราะฮ์เมื่อประสบพบเห็นผู้ที่เข้ารับอิสลามแล้ว ก็จงสรรเสริญด้วยการสรรเสริญอัลลอฮ์ ﷻ เป็นการขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ อันเนื่องมาจากความโปรดปรานแห่งความช่วยเหลือ การพิชิตนครมักกะฮ์ การที่ประชาชนเข้าในศาสนาอิสลาม เป็นการสิ้นสุดศาสนาอันจอมปลอมของพวกเขา มุชริกีน และจงขออภัยโทษต่อพระองค์ เพื่อตัวของเจ้าและประชาชาติของเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษอย่างมากต่อปวงบ่าวของพระองค์ พระองค์ทรงรับการเตาบะฮ์ของพวกเขา ทรงอภัยโทษในความผิดของพวกเขา และทรงเอ็นดูเมตตาพวกเขา

1.2.2 อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

1.2.2.1 อัลหะดีษเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ การขจัดทุกข์บำรุงสุขแก่พี่น้องมุสลิม ท่าน ปีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ، كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))

(أخرجه البخاري رقم 2442)

ความว่า “มุสลิม คือพี่น้องร่วมสันติภาพเดียวกัน อย่าล่วงละเมิด และอย่าได้ทอดทิ้งกันและกัน และบุคคลใดช่วยขจัดความทุกข์ยาก พี่น้อง พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงช่วยขจัดความทุกข์ยากของเขา และบุคคลใดบรรเทาความเศร้าโศกเพื่อนมุสลิม พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงบรรเทาความเศร้าโศกของเขา จากความเศร้าโศกทั้งหลายในวันกิยามะฮฺและบุคคลใดปกปิด(ความผิด) เพื่อนมุสลิม พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงปกปิดความผิดของเขา(เช่นกัน) ในวันกิยามะฮฺ”

(อัลบุคอรีห์ หมายเลขหะดีษ 2442)

อัลกอรีห์ (al-Qariy, 2001-1422: 9/169)ได้อธิบายว่า “และกลุ่มบุคคลที่เข้าข่ายกฎระเบียบเดียวกันกับมุสลิมคือกาฟิรซิมมี (กลุ่มกาฟิรที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอิสลาม) และกาฟิรมุสตะอ์มัน (กลุ่มที่กาฟิรได้ลงนามสนธิสัญญาสงบศึกกับรัฐบาลอิสลาม) กล่าวคือ อย่านำละเมิดสิทธิมนุษยชนของพวกเขาและให้การช่วยเหลือเช่นเดียวกับพี่น้องมุสลิม และข้อความ “ وَلَا يُسَلِّمُهُ ” มีใจความว่า อย่านำทอดทิ้งและปล่อยปละละเลย หากแต่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่น่าไปสู่ความหายนะหรือการล่มสลายของประชาชาติมุสลิม”

การสร้างจิตสำนึกต่อการช่วยเหลือในสังคมมุสลิม ท่านนบีﷺ ได้กล่าวว่า

((مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ؛ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى))

(أخرجه البخاري، رقم 6011)

ความว่า “เปรียบเทียบเหล่าศรัทธาชนในด้านความรัก ความผูกพัน และความเมตตาซึ่งกันและกัน ดังเรือนร่างอันเดียวกัน เมื่ออวัยวะหนึ่งจากเรือนร่างเดียวกันเจ็บปวด อวัยวะส่วนอื่น ๆ ต่างส่งผลกระทบต่อตนเองและเจ็บป่วยเช่นเดียวกัน”

(อัลบุคอรีห์ หมายเลขหะดีษ 6011)

อิบน์ ฮะญัร อัลอัศเกาะลานีย์ (Ibn Hajr al-‘Asqalaniy, 2004-1424:10/454) ได้อธิบายว่า “การอดนอนเนื่องจากความเจ็บป่วย ส่วนการเจ็บป่วยรับผลข้างเคียงเนื่องจากอดนอน ท่านกอฎีย์ อียาฎ ได้กล่าวว่า การเปรียบเทียบเหล่าผู้ศรัทธาดังเรือนร่างเดียวกันเป็นการเปรียบเทียบที่มีความถูกต้อง เข้าใจง่ายและให้นัยความหมายที่ชัดเจนในหลากหลายมิติมุมมอง เป็นการให้ความสำคัญถึงสิทธิระหว่างมุสลิมด้วยกัน สร้างแรงจูงใจและปลุกจิตสำนึกให้ร่วมกันช่วยอนุเคราะห์สานสัมพันธ์ภาพ และผูกมิตรภาพระหว่างกัน”

หะดีษบทนี้ ชี้ให้เห็นว่าท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้เปรียบเทียบความรัก ความเมตตา และความผูกพันของบรรดาผู้ศรัทธา ประหนึ่งดังเรือนร่างเดียวกัน การทำงานในองค์กรก็เช่นกัน ต้องมีความรักและความเมตตาต่อกัน พยายามทำความดีต่อกัน ติดต่อเชื่อมสัมพันธ์โดยไม่ตัดขาดจากกัน และหากใครเดือดร้อนและได้รับความลำบากก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การปฏิบัติดังกล่าวสามารถทำให้องค์กรมีความเป็นเอกภาพและมีความสันติสุข

ดังที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวอีกว่าจาก अबดุลลอฮฺ บิน อัมร์ رضي الله عنه กล่าวว่า :

((أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟، قَالَ: تُطْعِمُ
الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ))
(أخرجه البخاري رقم 12، مسلم رقم 39)

ความว่า มีชายผู้หนึ่งได้ถามท่านนบี ﷺ ว่า (บทบัญญัติของ) อิสลาม ข้อไหนดีที่สุด ท่านรอซูล ﷺ ตอบว่า “คือการทำให้อาหารแก่ผู้อื่น และการที่ท่านให้สลามแก่ผู้ที่ท่านรู้จักและผู้ที่ท่านไม่รู้จัก”
(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 12, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 39)

จากอบู ฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه กล่าวว่า :

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْ لَا أَدُلُّكُمْ عَلَى
شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؛ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ))
(أخرجه مسلم رقم 54)

ความว่า ท่านรอซูล ﷺ ได้กล่าวว่า “ขอสาบานกับผู้ที่ชีวิตฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ว่า พวกท่านจะไม่เข้าสวรรค์จนกว่าพวกท่านจะศรัทธา และพวกท่านจะไม่ศรัทธาจนกว่าพวกท่านจะรักใคร่ปรองดองกัน พวกท่านจะเอาไหม ฉันจะบอกวิธีหนึ่งที่ไม่เมื่อพวกท่านปฏิบัติแล้ว พวกท่านก็จะรักใคร่ซึ่งกันและกัน จงแพร่สลามในหมู่พวกท่าน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 54)

อัลลอฮฺ ﷻ จะบันทึกการกระทำที่ดีและตอบแทนสำหรับการกระทำทั้งหลายสำหรับความชั่วที่เขาได้ทำไว้ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงตอบแทนแก่เขาตามการกระทำของเขา เว้นแต่ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงอภัยโทษ

ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامَهُ يُكْفَرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا، وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةَ بِمِثْلِهَا، إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا))

(أخرجه البخاري رقم 41)

ความว่า เมื่อป่าวคนหนึ่งได้รับอิสลาม และอิสลามของเขาก็ดีเลิศ พระองค์อัลลอฮ์จะทรงลบความผิดทุกชนิดในอดีตให้แก่เขา แต่หลังจากนั้นคือการคิดบัญชี ความดีนั้นมีผลเพิ่มพูนสิบเท่าตัวถึงเจ็ดร้อยเท่า ส่วนความชั่วนั้นจะถูกบันทึกเท่าที่กระทำ นอกจากพระองค์อัลลอฮ์จะทรงยกโทษให้

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 41)

ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرَأَيْتَ أُمُورًا كُنْتُ أَتَحَنُّتُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ هَلْ لِي فِيهَا مِنْ شَيْءٍ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : أَسَلَّمْتَ عَلَى مَا أَسَلَّمْتَ مِنْ خَيْرٍ وَالتَّحَنُّتُ التَّعْبُدُ))

(أخرجه مسلم رقم 338)

ความว่า: “อูรวะฮฺ อิบน์ลุซัยรฺ ได้บอกกับฉันว่า ฮะกีม บินฮิซามได้บอกกับเขาว่า เขาได้กล่าวกับท่านเราะสูล ว่า โอ้ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์โปรดบอกฉันเถิดถึงกิจกรรมที่ฉันหลบหลีกไม่กระทำความผิดบาปในยุวก่อนอิสลาม จะมีภาคผลตอบแทนใด ๆ กับฉันไหม ท่านเราะสูล ได้ตอบกับเขาว่า เจ้าได้รับอิสลามพร้อมกับ (ได้รับภาคผลในการทำ) คุณงามความดีในอดีตและการหลีกเลี่ยงหนีการทำความผิดก็ (ถูกนับว่า) เป็นอิวาตะฮฺ (เมื่อมารับอิสลาม) ด้วย”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 338)

อัลลอฮ์ ﷻ ให้ปัจจัยยังชีพที่เพียงพอแก่ผู้เข้าสู่ศาสนาอิสลาม ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((قَدْ أَفْلَحَ مَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ وَرَزِقَ الْكِفَافَ وَقِنِعَ بِهِ))

(أخرجه ابن ماجه، رقم 4277)

ความว่า “แท้จริงความสำเร็จสำหรับผู้ที่ได้รับการชี้นำสู่ศาสนาอิสลามและการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอและทำให้เขาเชื่อมั่น”

(อิบนุมาญะฮฺ หมายเลขหะดีษ 4277)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวอีกว่า

((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ رَاعٍ عَلَى

رَعِيَّتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ

مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ،

وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْهُ))

(أخرجه البخارى رقم 2554 ومسلم رقم 1829)

ความว่า พวกท่านทุกคนล้วนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และพวกท่านทุกคนต้องถูกสอบสวนจากหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น ผู้นำมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนในปกครองของเขา และเขาต้องถูกสอบสวนถึง ความรับผิดชอบต่อประชาชนด้วย และบุรุษ (สามี, พ่อบ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว และเขาต้องถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัวด้วย และทาสรับใช้มีหน้าที่ ต้องรับผิดชอบต่อดูแลทรัพย์สินของผู้นาย และเขาจะถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินนั้นด้วย และสตรี (ภรรยา, แม่บ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อดูแลบ้านให้สามี และนางต้องถูกสอบสวนถึงความ รับผิดชอบนั้น ๆ ด้วย

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 2554 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 1829)

ดังนั้นการดูแลและให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือมุอัลลัฟ และในอิสลามได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายและไว้วางใจ ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้ "อะมานะฮฺ" ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นคุณลักษณะที่ดีและเป็นส่วนหนึ่งของอีมาน ศรัทธาที่สมบูรณ์ และเป็นคุณสมบัติหรือจรรยาบรรณประการหนึ่งของผู้ศรัทธาที่จะได้รับชัยชนะและความสำเร็จในวันกิยามะฮฺ

1.2.2.2 การศรัทธาสามารถป้องกันและปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษย์จากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ ท่านอะบู มาลิก ได้รายงานจากท่านนบีﷺ กล่าวว่า

((مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالَهُ وَدَمَهُ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ))

(أخرجه مسلم، رقم 23)

ความว่า : “ผู้ใดได้กล่าวว่า: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น และได้ปฏิเสธต่อสิ่งที่ถูกเคารพภักดีนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ แล้ว ทรัพย์สินของเขาและเลือดเนื้อของเขาก็เป็นที่ต้องห้าม และการสอบสวนของเขาก็ขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 23)

ผู้ใดที่กล่าวปฏิญาณการยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าที่แท้จริงด้วยความบริสุทธิ์ใจจะเป็นเกราะป้องกันตัวอย่างแท้จริง สามารถลบล้างความผิดบาปต่าง ๆ และยับยั้งไม่ให้เขานรกในโลกหน้า (อาคิเราะฮฺ) ท่านอิตบาน บิน มาลิก ได้รายงานว่า

((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَنَجَّى بِدَلِكِ وَجْهَ اللَّهِ))

(أخرجه البخاري، 425)

ความว่า : ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า: แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงยับยั้งไม่ให้เขานรกผู้ซึ่งที่ได้กล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นโดยมีความมุ่งหมายปรารถนาด้วยการกล่าวดังกล่าวเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 425)

หะดีษข้างต้นได้ยืนยันการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ เขาจะได้รับการคุ้มครองโดยเฉพาะการตกนรก นอกจากนี้การศรัทธาเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำพามนุษยชาติสู่สวรรค์และรอดพ้นจากไฟนรก มีหะดีษหลายบทที่รายงานว่าการศรัทธาเป็นกุญแจสู่สวรรค์ ดังเช่น ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرجه ابوداود، 3116)

ความว่า : “ผู้ใดได้สิ้นสุดประโยคของเขาด้วยคำว่าลาอิลฮะอิลลัลลอฮฺ (ความหมายว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ) เขาจะได้เข้าสวรรค์”

(อาบูดาวูด หมายเลขหะดีษ 3116)

หะดีษข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่าการสิ้นสุดประโยคด้วยกะลิมะฮฺชะฮาดะฮฺเป็นสัญญาณหนึ่งที่ใหญ่หลวงที่บ่งบอกกับผู้นั้นว่าจะได้เป็นชาวสวรรค์ (Abū al-Taiyib,1990 : 4/267)

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرجه مسلم، 26)

ความว่า : “ผู้ใดเสียชีวิตในขณะที่เขาทราบว่ามีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น เขาจะได้เข้าสวรรค์”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 26)

อิมามอันนะวะวี (al-Nawawiy, 1929: 1/217) ได้อธิบายหะดีษข้างต้นว่า: แท้จริงทัศนคติของอะฮฺลุลอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺและบรรดาปราชญ์มุสลิมทั้งสะลัฟและเคาะลัฟต่างเห็นพ้องกันว่า: “ผู้ที่เสียชีวิตในขณะที่เขายังเป็นผู้ให้ความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ ﷻ เขาจะได้เข้าสวนสวรรค์อย่างแน่นอน” จากคำอธิบายของอิมามอันนะวะวี สรุปได้คือ มุสลิมที่เสียชีวิตโดยการกล่าวชะฮาดะฮฺ لا إله إلا الله หรือชะฮาดะตัยนุ لا إله إلا الله محمد رسول الله เขาจะได้เข้าสวรรค์โดยไม่ต้องสงสัยในบรรดาอะฮฺลุลอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ

1.2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างมุอัลลัฟกับบิดามารดาต่างศาสนิก มีปรากฏในอัลหะดีษของ อูรวะฮฺ อิบน์ อัซซุบัยรฺ รายงานหะดีษจากอัสมะฮฺ บินตฺ ออบีบักรฺ (ลูกของออบูบักรฺ อัซซุบัยรฺ) แม่ของอัสมาฮฺเข้ารับอิสลามที่หลัง หะดีษนี้เป็นเหตุการณ์ที่แม่ของอัสมาฮฺ (ที่อยู่มักกะฮฺ) มาเยี่ยมอัสมาฮฺที่มะดีนะฮฺ) กล่าวว่า

((عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَدِمْتُ عَلَيَّ أُمِّي،

وَهِيَ مُشْرِكَةٌ، فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ إِذْ عَاهَدَهُمْ، فَاسْتَفْتَيْتُ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدِمْتُ عَلَيَّ أُمِّي

وَهِيَ رَاغِبَةٌ، أَفَأَصِلُ أُمِّي. قَالَ: نَعَمْ، صِلِي أُمَّكَ))

(أخرجه مسلم، 1677)

ความว่า “จากอัสมะฮฺ บินตฺ ออบีบักรฺ ﷺ ได้กล่าวว่า มารดาของฉันเป็นมุชริกะฮฺ ได้มาเยี่ยมฉัน (ที่มะดีนะฮฺ) ในช่วงพันธินชะฮาดะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ โดยฉันกล่าวว่า แท้จริงนั้น มารดาของ

ฉันได้มาหา เธอเป็นที่รักยิ่ง ซึ่งความสัมพันธ์กับมารดาของฉันนั้นได้
หรือไม่ ท่านตอบว่า ได้ จงติดต่อสัมพันธ์กับมารดาของท่านเถิด”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1677)

อิสลามอนุญาตให้ติดต่อมารตามุชริก กรณีนี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานอายะฮ์หนึ่งใน
สุเราะฮ์อัลมุตตะฮีนะฮ์ โองการที่ 8 ไว้ว่า

﴿لَا يَنْهَىٰكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَنِّتُواكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُواكُم مِّن دِيَارِكُمْ
أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ۝٨﴾

(سورة الممتحنة، 60 : 8)

ความว่า "อัลลอฮ์ ﷻ มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่
มิได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และพวกเจ้ามิได้ขับไล่พวก
เจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้าในการที่พวกเจ้าจะทำดีแก่
พวกเขา และให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ
ทรงรักผู้มีความยุติธรรม”

(สุเราะฮ์อัลมุตตะฮีนะฮ์, 60: 8)

หลักฐานนี้มีชัดเจนให้ทำดีต่อบิดามารดากับเครือญาติ แม้จะเป็นต่างศาสนิกก็ตาม
อิสลามส่งเสริมเรื่องนี้ แม้ในขณะที่มุสลิมถูกข่มเหงรังแกอย่างรุนแรง (จากมุชริก) อัลลอฮ์ ﷻ มิได้
ทรงห้ามในการกระทำความดีและให้ความยุติธรรมกับบรรดาผู้ที่มีได้ต่อต้านในเรื่องศาสนา

มุสลิมต้องให้เคารพบิดามารดาถึงแม้ว่าทั้งสองจะมีไม่ใช่มุสลิมและบีบบังคับให้ละทิ้ง
อิสลามก็ตาม อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿..... أَن أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ ۝١٤ وَإِنْ جَاهَدَاكَ
عَلَىٰ أَنْ تَشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا
فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۝١٥ وَأَتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ
فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝١٥﴾

(سورة لقمان، 31 : 14-15)

ความว่า “.....เจ้าจงขอบคุณข้า และบิดามารดาของเจ้า ยังเรา
นั้นคือการกลับไป และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดย
ที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง

(แม้ว่าเขาทั้งสองจะเป็นมุชริก ก็มีได้เป็นเหตุให้บุญคุณในการ
 อบรมเลี้ยงดูต้องสูญเสียไป) และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลก
 นี้ด้วยการทำความดี (ด้วยการให้ความเป็นเอกภาพ การเชื่อฟัง
 และการทำความดี) และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้า
 และยั้งเรานั้นคือทางกลับของพวกเจ้า ดังนั้น ข้าจะบอกแก่พวก
 เจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮุลกุมาน, 14-15)

อิบนุกะษีรฺ (‘Ibn Kathir, 1999: 6/337) ได้อธิบายว่า จากอายะฮ์นี้ หากพ่อแม่
 ต้องการให้พวกเขาปฏิบัติตามศาสนาเดิมของพวกเขาแล้ว พวกเขาอย่าได้ยอมรับและปฏิบัติตาม แต่
 ไม่ได้ทำให้เจ้าตัดขาดจากการเป็นบุตรที่ดีกับพวกเขา จงทำดีกับพวกเขาและดำเนินตามแนวทางของผู้
 ศรัทธา ในอายะฮ์นี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้อธิบายเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวยังคงมีอยู่สำหรับบุคคลที่เปลี่ยน
 นับถือศาสนาอิสลาม ถึงแม้ว่าพ่อแม่ของเขายังเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา อย่างไรก็ตามอิสลามได้ให้
 ความสำคัญกับครอบครัว และไม่ได้ปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกของเขา

นอกจากนี้มุสลิมสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้ที่มีใจมุสลิมเพื่อปกป้องอิสลาม จะ
 เห็นได้ว่าในขณะที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อพยพไปยังนครมะดีนะฮ์ ท่านได้จ้างอับดุลลอฮ์ บิน อูร็อยกิต
 ซึ่งเป็นพวกบุชญาเฎ็ดให้เป็นคนนำทางท่านอพยพจากมักกะฮ์ไปยังนครมะดีนะฮ์ และในการปกป้อง
 อิสลามของท่านอับดุลลอฮ์ ลูกของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ท่านเป็นผู้ปกครองที่
 ปกป้องหลานชายของท่านอย่างแข็งกล้า ชาวกูร็อยซฺไม่สามารถทำร้ายท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้เลย ด้วย
 ความเกรงใจและเกรงกลัวต่อ อับดุลลอฮ์ แต่เมื่ออับดุลลอฮ์เสียชีวิต ชาวกูร็อยซฺจึงเริ่มทำทารุณกรรมต่อ
 ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ท่านจึงโศกเศร้าเป็นอันมากกับการเสียชีวิตของอับดุลลอฮ์ ขณะที่อับดุลลอฮ์
 บนอนรอความตายอยู่บนที่นอน ท่านพยายามให้เขาเข้ารับศาสนาอิสลาม แต่อับดุลลอฮ์ปฏิเสธ
 เนื่องจากกลัวการดำเนินคดีของชาวกูร็อยซฺ (มุศฎาะฟา อัสนิบาอียฺ, 2552: 46) ทั้งหมดเหล่านี้เป็น
 การปกป้องคุ้มครองอย่างจริงจังของท่านอับดุลลอฮ์ เมื่ออับดุลลอฮ์ถึงแก่ความตายท่านนบีมุหัมมัด ﷺ
 ได้กล่าวว่า “ขอให้อัลลอฮ์ ﷻ เมตตาและอภัยให้ท่าน ฉันจะขออภัยให้แก่ท่านตลอดไปจนกว่าอัลลอฮ์
 ﷻ จะห้ามฉัน” มุสลิมจึงทำตามแบบอย่างของท่านเราะซูล ﷺ ในการขออภัยแก่ญาติผู้ตั้งภาคี
 ต่ออัลลอฮ์ ﷻ จนกระทั่งมีอายะฮ์อัลกุรอานได้ประทานลงมาท่านนบี ﷺ จึงหยุดการขออภัยโทษ
 แก่อับดุลลอฮ์ มุสลิมจึงหยุดการขออภัยโทษแก่เครือญาติเช่นเดียวกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ مَا كَانِ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ
كَانُوا أَوْلَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ﴾

(سورة التوبة، 9: 113)

ความว่า “ไม่ควรแก่นปีและบรรดาผู้ศรัทธาที่จะขอภัยโทษให้แก่พวกตั้งภาคี และแม้ว่าพวกเขาจะเป็นญาติใกล้ชิดกันก็ตาม ทั้งนี้หลังจากเป็นที่ประจักษ์แก่พวกเขาแล้วว่า แน่نونพวกเขาเหล่านั้นเป็นชานรอก”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 113)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُهْتَدِينَ ﴾

(سورة القصص، 28: 56)

ความว่า “แท้จริง เจ้าไม่สามารถที่จะชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่เจ้ารักได้ (ถึงแม้เจ้าจะใช้ความพยายามสักปานใดก็ตาม) แต่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และพระองค์ทรงรู้ดีถึงผู้ที่อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง”

(สุเราะฮ์อัลเกาะศ็อศ, 28: 56)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทางลิขิตแก่เขาแล้ว ฉะนั้นจงมอบหมายการงานของเจ้าต่อพระองค์ เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดียิ่งกว่าใครคือผู้ที่จะได้รับความสุขและใครคือผู้ที่ได้รับความทุกข์ และอายะฮ์นี้ถูกประทานลงมาเกี่ยวกับลุงของท่านคือ อับดุลิบ ขณะที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เสนอให้เขารับนับถืออิสลามก่อนที่เขาจะสิ้นชีวิต แต่เขาปฏิเสธ

1.2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

อัสฮัยยิด ซาบิก (Saiyid Sabiq, 2558: 72-75) ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟ (ผู้ที่บรรดาหัวใจของพวกเขาฝึกฝนในอิสลาม) คือ ผู้ที่ต้องการที่จะทำให้หัวใจของพวกเขาเกิดความสนิทสนม หรือฝึกฝนในศาสนาอิสลาม หรือให้เกิดความมั่นคง อันเนื่องจากการเข้ารับอิสลาม หรือต้องการที่จะปกป้องอันตรายจากมุสลิมหรือต้องการผลประโยชน์ในการที่จะได้รับการคุ้มครองจากมุสลิม

บรรดานักนิติศาสตร์อิสลาม ได้แบ่งคนมุอัลลัฟออกเป็นมุสลิมและกาฟิร (ไม่ใช่มุสลิม) สำหรับมุสลิมนั้น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. กลุ่มคนที่มาจากระดับแนวหน้าและผู้นำมุสลิม ซึ่งพวกเขามีพรรคพวกที่ไม่ใช่มุสลิม หากให้ชะกาทแก่เขา หวังว่าเขาจะเข้ารับอิสลาม ดังเช่น อบูบักร رضي الله عنه ได้ให้ชะกาทแก่อะดี บุตรของฮาติม และชะบ์รคอน บุตรของบะดร์ โดยที่ทั้งสองได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี เพราะทั้งสองมีตำแหน่งฐานะอันสูงส่งในเผ่าของเขา

2. ระดับหัวหน้าของชาวมุสลิมที่อิมานยังอ่อน ซึ่งถ้าให้ชะกาทไปแล้วจะทำให้พวกเขามีความมั่นคงขึ้น ศรัทธาแข็งแกร่ง และยังเป็น การช่วยให้เขาชะม้กเขม้นที่จะต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ และปกป้องอิสลาม เช่น บรรดาผู้ที่ท่านนบี ﷺ ได้แจกจ่ายทรัพย์สินสงครามจากเผ่าหะวาซิมให้แก่พวกเขาอย่างมากมาย ซึ่งพวกเขาเป็นพวกที่ได้รับการปลดปล่อยจากชาวมักกะฮ์ที่เข้ารับอิสลาม บางคนเคยเป็นพวกมุนาฟิก (หน้าไหว้หลังหลอก) บางคนก็มีอิมานอ่อน ซึ่งปรากฏในภายหลังส่วนใหญ่แล้วมีอิมานมั่นคงเป็นมุสลิมที่ดีตลอดมา

3. กลุ่มมุสลิมที่อยู่ตามจุดต่อแหลมตามชายแดนอันไกลโพ้น ชายแดนที่ติดต่อกับศัตรู การจ่ายชะกาทไปให้แก่เขา หลังจากที่พวกเขาช่วยปกป้องดินแดน ปกป้องประเทศเมื่อศัตรูจู่โจม

4. กลุ่มมุสลิมที่ต้องการเอาชะกาทเป็นเครื่องต่อรอง ถ้าไม่มีส่วนได้รับจะทำให้เกิดปัญหาในชาติ ก็ให้ไปเพื่อประสานความสัมพันธ์ และยังมีส่วนช่วยเหลือรัฐบาลในการสร้างความสามัคคี ความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติอีกด้วย นี่ถือเป็นเรื่องดีสามารถจะลดอันตรายที่จะเกิดขึ้นในชาติได้ และประเทศชาติยังได้รับประโยชน์จากชนกลุ่มนี้อีกด้วย

สำหรับกลุ่มผู้ที่เป็นกาฟิร (ไม่ใช่มุสลิม) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้ที่เราหวังว่าเขาจะศรัทธา เมื่อได้สร้างความสนิทสนมด้วยการจ่ายชะกาทให้ เช่น คือฟวาน บุตรของอุมัยยะฮ์ ผู้ที่ท่านนบี ﷺ ได้ให้สัญญาความปลอดภัยในวันพิชิตมักกะฮ์ และให้เวลา 4 เดือน เพื่อให้พิจารณาตัวเอง และเลือกทางเดินแก่ตนเอง ซึ่งตัวเขาเองไม่ได้อยู่ ณ ที่นั้น หลังจากที่ท่านนบีจ่ายชะกาทไปให้ เขาก็มาปรากฏตัวร่วมสงครามหุเนน เคียงบ่าเคียงไหล่กับบรรดามุสลิม ก่อนที่เขาจะเข้ารับนับถืออิสลาม และปรากฏว่าท่านนบี ﷺ ได้ยืมอาวุธจากเขาเพื่อออกไปสงครามหุเนน และท่านนบี ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินจากสงครามเป็นอูฐที่บรรทุกสัมภาระที่อยู่ในทางหุบเขา โดยท่านกล่าวว่า นี่เป็นของให้แก่ผู้ที่ไม่กลัวความจน และเขาได้กล่าวว่า ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ ﷻ ความจริงท่านนบี ﷺ ได้ประทานให้แก่ฉัน ที่จริงแล้วท่านนั้นเป็นคนที่ฉันเกลียดมากที่สุด แต่ท่านก็ยังคงให้ฉันจนท่านกลายเป็นคนที่ฉันรักมากที่สุด

2. คนที่เรากลัวความเลว ความร้ายกาจของเขา เราให้ไปเพื่อหวังว่ามันจะลดความเลวร้ายอันนั้นได้ อิบน์อับบาส กล่าวว่า “มีชนกลุ่มหนึ่งเคยมาหาท่านนบี เมื่อท่านนบีให้ทรัพย์สินแก่

พวกเขา พวกเขาที่จะสรรเสริญเยินยอศาสนาอิสลาม โดยกล่าวว่านี่เป็นศาสนาที่ดี เวลาใดที่ท่านไม่ให้พวกเขา พวกเขาภิวิจารณ์ตำหนิดำว่าศาสนาอิสลามในทางที่ไม่ดี

ยูซุฟ ก็อรฎอวี (Yūsuf al-Qaradāwiy, 2011: 306) ได้กล่าวในหนังสือ ทะลาลและหะรอมในอิสลาม เรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพ่อแม่ของมูอัลลัฟ อิสลามมีความสวยงามอยู่อย่างหนึ่ง นั่นคือ อิสลามได้สั่งมุสลิมให้เคารพพ่อแม่ถึงแม้ว่าทั้งสองจะมีไม่ใช่มุสลิมและเป็นผู้ที่หัวรุนแรงจนถึงขนาดต่อต้านเขาและบีบเขาให้ละทิ้งอิสลามก็ตาม อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَايَكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ۝١٤ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝١٥﴾

(سورة لقمان، 31: 14-15)

ความว่า “เจ้าจงขอบคุณข้า และบิดามารดาของเจ้า ยังเรานั้นคือการกลับไป และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดยที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลกนี้ด้วยการทำความดี และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้าและยังเรานั้นคือทางกลับของพวกเขา ดังนั้น ข้าจะบอกแก่พวกเขาในสิ่งที่พวกเขาได้กระทำไว้”

(สุเราะฮุลกุมาน, 31: 14-15)

จากโองการดังกล่าวมานี้ มุสลิมได้ถูกบัญญัติให้เชื่อฟังพ่อแม่ของตนในสิ่งที่ท่านทั้งสองพยายามที่จะบอกเขาให้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งนี้เพราะมนุษย์จะเชื่อฟังใครไม่ได้ในเรื่องการทำความบาปต่อพระเจ้าผู้สร้าง และบาปใดจะยิ่งใหญ่ไปกว่าการตั้งภาคีสิ่งใดอื่นเทียบเคียงอัลลอฮ์ ﷻ แต่ในขณะที่เดียวกันเขาก็ถูกบัญญัติให้ปฏิบัติต่อพ่อแม่อย่างมีเกียรติในโลกนี้โดยจะต้องไม่มีผลกระทบในทางที่เสียหายต่อความศรัทธาของเขา และให้ปฏิบัติตามทางของบรรดาผู้ศรัทธาที่หันไปยังอัลลอฮ์ ﷻ และทั้งการตัดสินใจระหว่างตัวเขาเองกับพ่อแม่ไปสู่การตัดสินใจของผู้ที่ทรงยุติธรรมที่สุด เพราะในวันแห่งการตัดสินนั้น พ่อแม่และลูกไม่อาจที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ ความจริงแล้ว ความใจกว้างและคำสอนอันสูงส่งนี้เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในอิสลามและหลักปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

เมาลานา ซัยยิด อิบูล อะลา มาดูดี (Sayyid Abul A'la Mawdudi, 2559: 311) ได้กล่าวถึง มูอัลลัฟหรือมูอัลละพะตุล กุลูบ ผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการเอาใจ คนเหล่านี้คือผู้ที่จะต้องให้เงินชะกาตเพื่อแลกกับการสนับสนุนอิสลามหรือเพื่อป้องกันมิให้ต่อต้าน ผู้ที่หันมาเข้ารับอิสลามใหม่ ๆ ก็ถูกจัดรวมไว้อยู่ในประเภทนี้ด้วย คนที่อาจจะต้องสูญเสียหน้าที่การงาน หรือบ้านที่อยู่อาศัยจากการเป็นมุสลิม นั้นสมควรที่จะได้รับความช่วยเหลือทุกอย่าง แม้แต่คนที่มีฐานะดีก็ตาม หากเขาเข้ามารับ

อิสลาม เขาก็อาจมีสิทธิ์ที่จะได้รับชะกาต ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เขาได้เห็นในขั้นแรกถึงลักษณะแห่งการเอาใจใส่ดูแลของอิสลาม

อิบนุกะซีร์ (Ibn Kathir, 1999: 2/385-386) ได้กล่าวถึงมูอัลลัฟในหนังสือตัฟเซร มูอัลลัฟแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ผู้ที่คาดหวังว่าจะเข้ารับอิสลามด้วยการมอบชะกาต 2) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยการเป็นมุสลิมของเขา และความศรัทธาของเขาดีขึ้นและเข้มแข็งยิ่งขึ้น 3) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยความหวังการเป็นพันธมิตรของเขา หรือเพื่อนสนิทมิตรสหายของเขาเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม 4) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยความหวังว่าพวกเขาจะเก็บรวบรวมชะกาตจากมุสลิมผู้ปฏิเสธการจ่ายชะกาต 5) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยจุดประสงค์เพื่อให้พวกเขาสามารถช่วยเหลือและลดความเลวร้ายที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่มุสลิม

อิบนุ กอตามะฮฺ (Ibnu Qudamah: 2/280) ในหนังสือ Al-Muqni ได้อธิบายไว้ว่า ในหลาย ๆ หะดีษ ได้กล่าวถึง ระยะเวลาการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ “แท้จริงท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ ได้มอบในส่วนชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ จนกระทั่งท่านได้เสียชีวิต” สิ่งนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า ท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่ได้จำกัดระยะเวลาที่แน่นอนในการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ พวกเขา มีสิทธิ์ที่จะได้รับชะกาตดังกล่าวตามความเหมาะสมกับความต้องการของมูอัลลัฟ (ตามความจำเป็นและจุดประสงค์ของชะกาต) ความเข้าใจเหล่านี้สอดคล้องกับนักนิติศาสตร์อิสลาม เนื่องจากการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ มีวัตถุประสงค์ “ليتألف قلوبهم على الإسلام” เพื่อให้จิตใจของพวกเขามุ่งสู่อิสลาม ประโยคที่ใช้โดยบรรดานักนิติศาสตร์อิสลามในการกำหนดระยะเวลาในการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ คือ ليتقوى إسلامهم หรือ ليتألف قلوبهم على الإسلام” ประโยคเหล่านี้ยังรวมถึง การเน้น โดยเน้นการให้ชะกาตแก่มูอัลลัฟไม่สามารถกำหนดหรือคำนวณระยะเวลาได้ ถึงแม้ระยะเวลาหลายปีการให้ชะกาตแก่มูอัลลัฟยังคงดำเนินการไป ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และสามารถปรับใช้ให้เข้ากับสภาพและสถานที่ ในการพิจารณาว่า ความศรัทธาในหัวใจเข้มแข็งหรือไม่นั้น ไม่ใช่แค่เรื่องของความศรัทธาและความเชื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวเนื่องกับการมีอยู่ของอัลลอฮฺ ﷻ และรอซูล ﷺ แต่ยังต้องการยึดมั่นในการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความมุ่งมั่นหวังในผลบุญแห่งการตอบแทนและเกรงกลัวต่อบทลงโทษของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้ และออกห่างจากสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ
الضَّالِقُونَ ﴾

(سورة الحجرات، 49: 15)

ความว่า “แท้จริงศรัทธาชนที่แท้จริงนั้น คือ บรรดาผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และรอซูลของพระองค์ แล้วพวกเขาไม่สงสัยเคลือบแคลงใจ แต่พวกเขาได้เสียสละต่อผู้คืนรนด้วยทรัพย์สมบัติของพวกเขา

เขา และชีวิตของพวกเขาไปในหนทางของอัลลอฮฺ ซนเหล่านั้น
แหละ คือ บรรดาผู้สัตย์จริง”

(สุเราะฮ์อัลหุญรอต, 49: 15)

ในกรณีนี้ หากมูอัลลัฟมีความศรัทธาที่เข้มแข็งต่ออิสลาม ควรที่จะหยุดการมอบชะ
กาดดังกล่าว เนื่องจากการมอบชะกาดให้แก่มูอัลลัฟได้บรรลุวัตถุประสงค์เรียบร้อยแล้ว และในบาง
กรณีที่ผู้นำหรืออิหม่ามได้กำหนดการบริหาร หรือนโยบายเพื่อใช้การปฏิบัติ โดยกำหนดระยะเวลาการ
ให้ชะกาดแก่มูอัลลัฟ สิ่งเหล่านี้เป็นที่อนุญาต ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และให้ประโยชน์
สูงสุดต่อมูอัลลัฟและสังคมมุสลิม

1.2.4 วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้าง
ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผล
การศึกษาพบว่า ความพยายามในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิม 3 ประการอันได้แก่ การละหมาด การชะ
กาด และการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว มีพลวัตที่นำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนในปัจจุบัน การ
ละหมาดมีศักยภาพสูงในการผลิตซ้ำจักรวาลทัศน์อิสลาม ชัดเจนจิตใจและก่อให้เกิดการรวมตัวอย่าง
ยั่งยืนในชุมชน จึงช่วยให้ชุมชนมีระบบสังคมของตนเอง ขณะที่ชะกาดช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจที่มี
ลักษณะทั้งการแสวงหากำไรและเอื้อเพื่อแบ่งปันกันขึ้น ทำให้ชุมชนมีหลักประกันทางสังคมแก่ผู้ด้วย
โอกาส ส่วนการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่วก็ช่วยให้ชุมชนมีกฎกติกาที่ใช้บังคับกันเองได้ทำให้เกิด
ความสงบ ร่มเย็น และเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น และกระบวนการทำให้ชุมชนสามารถดำรงอัต
ลักษณ์ทั้งสามไว้ได้มี 3 ประการ ได้แก่

การจัดการความรู้ อาศัยการละหมาดเป็นฐานสำคัญในการจัดการ กล่าวคือ ใช้เวลา
หลังละหมาดเป็นเวลาในการให้ความรู้ เนื้อหาความรู้เน้นไปที่การนำระบบวัฒนธรรมละหมาดไปใช้
เป็นวิถีชีวิตนอกละหมาด และการจัดระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยชุมชนเอง

การสร้างวิถีชีวิต ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกด้านโดยมัสยิดเป็นผู้ตรา
กฎระเบียบทางสังคม จัดตั้งกองทุนชะกาด และกลุ่มออมทรัพย์มัสยิดบ้านเหนือและสร้างการมีส่วน
ร่วมในการบริหารจัดการชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าเป็นองค์ประชุมของมัสยิดมากขึ้น

การบริหารจัดการ วางโครงสร้างการบริหารตามบริบทของชุมชนเอง โดยจัดให้มีการ
ประชุมที่มัสยิดทุกเดือน มีผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ของชุมชนเป็นองค์ประชุมและใช้มติของที่ประชุม
เป็นแนวทางการพัฒนา

กระบวนการทั้งสามนี้ได้ส่งผลให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์ดังกล่าว
ช่วยสร้างเงื่อนไขให้ชุมชนยืนหยัดต่อสู้กับวาทกรรมกระแสหลักได้เงื่อนไขดังกล่าวมี 5 ประการ ได้แก่
ระบบการผลิตซ้ำจักรวาลทัศน์อิสลามหรือคุณค่าเชิงพิตรอฮฺ ความสามารถในการรับรองการ
เปลี่ยนแปลง การมีระบบสังคมของตนเอง การมีระบบเศรษฐกิจของตนเอง และสุดท้ายคือความเป็น
เอกภาพและบูรณาการของเงื่อนไขทั้ง 4 ข้างต้น

ปรีณดา โภมารกุล ณ นคร (2547: 113) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมูฮัลล์ฟา กรณีสึกษา สตรีมูฮัลล์ฟาในชุมชนท่าอิฐ การศึกษาเกี่ยวกับสตรีที่นับถือศาสนาอื่นก่อนที่จะมาเข้าเป็นมุสลิมตามสามี เรียกว่า สตรีมูฮัลล์ฟา เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมูฮัลล์ฟา และวิเคราะห์ถึงสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ บทบาทของญาติทางสามี ชุมชนและช่องทางการเรียนรู้ของระบบของมุสลิม สตรีมูฮัลล์ฟาได้อาศัยกระบวนการเรียนรู้ทางด้านอัตลักษณ์จากครอบครัว สามีและชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอรรถาศัย รวมถึงการเรียนรู้ของระบบของมุสลิมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมมูฮัลล์ฟาซึ่งสตรีมูฮัลล์ฟาจะต้องใช้วิธีการสังเกตและต้องพยายามเรียนรู้จากสังคมมุสลิมทั้งจากภายในครอบครัวและจากชุมชน เพื่อนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบและสัมผัสนำมาปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เดิมเพื่อให้ตนเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ จากการศึกษาพบว่า สตรีมูฮัลล์ฟาบางท่านเข้ามาเป็นมุสลิมแต่ไม่ได้มีการศึกษาด้านศาสนาอย่างแท้จริงและจริงจัง จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามหลักของศาสนาได้ เช่น ไม่สามารถละหมาด ครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สามารถดำรงรักษาความเป็นมุสลิมไว้เนื่องจากสตรีมูฮัลล์ฟาจะต้องได้รับความช่วยเหลือในด้านการอบรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้ถูกต้องถึงจะทำให้สตรีมูฮัลล์ฟามีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสังคมและชุมชนจะเป็นตัวช่วยที่ทำให้สตรีมูฮัลล์ฟาได้เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้เข้าไปสัมผัส กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ของสตรีมูฮัลล์ฟาในชุมชนท่าอิฐเรียนรู้อัตลักษณ์จากบทบาทของบุคคลใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมูฮัลล์ฟาส่วนมากเปลี่ยนอัตลักษณ์เพราะความรักที่มีต่อสามี ซึ่งครอบครัวสามีเป็นผู้ชี้้นำการดำเนินชีวิตประจำวันของสตรีมูฮัลล์ฟา ในส่วนของชุมชนนั้นเป็นเพียงเครื่องมือในการให้สตรีมูฮัลล์ฟาสังเกตอัตลักษณ์ของมุสลิม เช่นจากการแต่งกายของมุสลิม จากภาษาที่มุสลิมใช้สื่อสาร การศึกษาพบว่าสื่อมีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเรียนรู้อัตลักษณ์ซึ่งสตรีมูฮัลล์ฟาได้เรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ ช่องทางการเรียนรู้ของระบบของสตรีมูฮัลล์ฟาเป็นการมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์และการดำเนินวิถีชีวิตแบบอิสลาม แต่ความศรัทธาเป็นผลพวงมาจากการเรียนรู้และการเข้าถึงแก่นของศาสนาอย่างลึกซึ้งจึงนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักคำสอน

วันใหม่ เพียรใหม่ (2556: บทคัดย่อ) การเปลี่ยนศาสนาและการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยในประเทศไทย ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและแรงจูงใจในการเปลี่ยนศาสนาของชาวเกาหลีใต้ รวมถึงศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวเกาหลีใต้ที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนศาสนา จากความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงศาสนาที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน่าประหลาดใจในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาคริสต์ในแถบประเทศทางยุโรปหรืออเมริกานั้น ประชากรเริ่มมีจำนวนผู้นับถือลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ขณะเดียวกันคริสต์ศาสนาในประเทศเกาหลีใต้กลับมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น จากเดิมที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รวมถึงไม่นับศาสนาใดเลยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งศาสนาเก่าแก่อย่างลัทธิขงจื้อ ก็นับเป็นแกนหลักสำคัญที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการคิด แบบแผนการดำรงชีวิต และมีส่วนช่วยในการสร้างอัตลักษณ์ของชาวเกาหลีมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยและแรงจูงใจในการเปลี่ยนศาสนาของชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยทางด้านสังคมและจิตใจ ตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีศาสนาคริสต์ได้เข้ามาในประเทศเกาหลีในลักษณะการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ในช่วงที่เกาหลีประสบกับความยากลำบาก

สมัยเสรีจันทรสงครามและการแบ่งแยกประเทศ ซึ่งหลักความเชื่อต่าง ๆ ของศาสนาคริสต์นั้นค่อย ๆ ซึมซับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเกาหลีเรื่อยมา อีกทั้งศาสนาคริสต์ยังสามารถตอบโจทย์และตอบสนองกับปัญหาส่วนบุคคลได้เป็นอย่างดีซึ่งการเปลี่ยนแปลงศาสนาที่เกิดขึ้นนี้ พบว่า การเปลี่ยนศาสนามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ ทั้งทางด้านพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ รวมไปถึงประเพณีและวิถีชีวิตของชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยในประเทศไทย

ว่าที่ร้อยตรีมนูญ โตะอาจ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของไทย พบว่า ผู้ที่เปลี่ยนการนับถือจากศาสนาเดิมนับถือศาสนาอิสลาม เรียกผู้้นว่ามุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) และเมื่อนับถือศาสนาอิสลามแล้ว มุอัลลัฟต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาทดสอบความศรัทธาของตนเอง มุอัลลัฟจึงต้องการเรียนรู้และสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้ผู้อื่นได้รับรู้ จากการศึกษา พบว่า มุอัลลัฟทั้งในเขตเมืองและชุมชนชนบทของไทยมีพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ มีเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความเชื่อและทัศนคติ เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความรู้ ความคิดเห็น และเพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านบุคลิกภาพ มุอัลลัฟมีวิธีการเรียนรู้ด้วย การสังเกต การบอกเล่า การสอบถาม การเรียนกับครูสอนศาสนาหรือจาก สถาบันสอนศาสนาและการเรียนรู้ด้วยการอ่านหนังสือหรือจากสื่ออื่น ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ ได้แก่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ชุมชน รวมทั้งสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ทั้งก่อนที่มุอัลลัฟจะเข้ารับศาสนาอิสลามและหลังจากที่เข้ารับศาสนาอิสลามแล้ว ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ บริบทแวดล้อมและประเด็นการเรียนรู้และการสื่อสาร ตัวมุอัลลัฟเอง ผลที่ต้องการ และบุคคลที่มุอัลลัฟต้องการเรียนรู้และสื่อสารด้วย สื่อสารด้วย มุอัลลัฟมีกระบวนการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องและผ่านเงื่อนไขสำคัญของการยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ความตระหนักในตนเอง ด้วยการรับรู้ว่าคุณแตกต่างจากผู้อื่น ๆ เริ่มต้นจากการที่มุอัลลัฟรับรู้ถึงความแตกต่างของตนเองเมื่อมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับชาวมุสลิมและบุคคลอื่นในเรื่องลักษณะความรู้สึที่ปรากฏขึ้นในจิตใจมีแนวโน้มเอียงไปทางอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม แต่ในขณะที่เดียวกันผู้อื่นในสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ด้วยภายใต้กระบวนการปฏิสัมพันธ์สังสรรค์ก็มองเห็นความแตกต่างดังกล่าวจากการกระทำของมุอัลลัฟที่ปรากฏในบริบทต่าง ๆ ทางครอบครัว ชุมชน และทางสังคม และประทับใจตราความเป็นมุสลิมให้กับมุอัลลัฟ

ขั้นตอนที่ 2 การมีอัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟจะมีแนวโน้มพัฒนาขึ้นเมื่อได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและกลุ่มสังคมที่มีลักษณะเช่นเดียวกับตนเอง ทำให้มุอัลลัฟรับรู้ความเด่นชัดในอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเอง นอกจากนี้ประสบการณ์ในการเรียนรู้และการสื่อสารกับชาวมุสลิมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ตอกย้ำถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟได้ชัดเจนขึ้นด้วยเช่นกัน การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาอิสลามจึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญ ที่ช่วยให้มุอัลลัฟพัฒนาและดำเนินไปสู่การแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำให้มุอัลลัฟมีการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเองเพื่อแสดงให้เห็น อัตลักษณ์ในทางบวก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกด้วยวจนหรืออวัจนภาษาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับบุคคลอื่น เป็นการ

เข้าสู่วัฒนธรรมอิสลามของมุฮัลล์ฟและเป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึง “อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม” ภายในตัวตนของมุฮัลล์ฟเองให้เด่นชัดเพิ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การเปิดเผยตัว คือการที่มุฮัลล์ฟเปิดเผยตัวต่อสังคมว่าเป็นมุสลิม ซึ่งในการเปิดเผยตัวนั้นพิจารณาได้ 2 ด้าน ด้านแรกคือบริบททางสังคมที่สมาชิกในสังคมยอมรับ อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟ มุฮัลล์ฟก็จะเปิดเผยตัว แต่อาจเปิดเผยตัวต่อคนใกล้ชิดที่ยอมรับหรืออาจจะเปิดเผยตัวในวงกว้างออกไปนั้นขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและสถานการณ์ทางสังคมที่ปลอดภัยจากการควบคุมของกฎเกณฑ์ทางสังคม ด้านที่สองมุฮัลล์ฟจะคาดหวังว่าภายในบริบท หรือในสถานการณ์ใดที่ สมาชิกในสังคมนั้นไม่ยอมรับความเป็นมุสลิม ก็จะทำให้มุฮัลล์ฟ ไม่กล้าที่จะแสดงออกในสังคมนั้น

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนของการใช้ชีวิตและปรับตัวต่อสังคมมุสลิม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญ กับปฏิกิริยาในทางลบของผู้อื่นในสังคม มุฮัลล์ฟจึงมีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ของตนเองเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมส่วนใหญ่ที่มุฮัลล์ฟเป็นสมาชิก โดยการลดอัตลักษณ์ความเป็นอื่นที่ไม่ใช่มุสลิม นอกจากนี้การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมในวิถีชีวิตสังคมมุสลิมของมุฮัลล์ฟจะเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนความรู้สึกและพฤติกรรมของมุฮัลล์ฟทำให้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟ เกิดความมั่นคง

ผลจากการศึกษา ชี้ให้เห็นพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ใดของประเทศไทย แต่ละคนจะดำเนินวิถีชีวิตภายใต้บทบัญญัติของศาสนา ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ เนื่องจากมีหลักบัญญัติที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของผู้นับถือทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่เกิด จนตาย คนมุสลิมทุกคนจึงไม่สามารถแยกหลักการของศาสนาอิสลามออกจากวิถีการดำเนินชีวิตได้ แนวทางในการพัฒนาสังคมมุสลิมในทุกพื้นที่ของประเทศไทยจึงต้องมีความเข้าใจว่าศาสนาอิสลามกับสังคมชาวมุสลิมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ ถึงแม้ผู้นับถือศาสนาอิสลามจะเป็นคนกลุ่มน้อยในประเทศแต่เป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคนมุสลิมต่างก็มีบทบาทในการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับคนไทยทุกคน ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาประชาชนและสังคมมุสลิมของผู้มีอำนาจในภาครัฐไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีแนวคิด ทศนคติ และความเข้าใจที่ดีต่อพฤติกรรมในวิถีชีวิตของคนมุสลิม ประสานความร่วมมือ การยอมรับ จากทุกฝ่าย อย่างมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ บนความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนชนและประเทศชาติโดยรวม ในขณะที่เดียวกันคนมุสลิมเองต้องยอมรับกับความเปราะบางของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปและสามารถดำเนินชีวิตตามหลักการของศาสนาอิสลามในยุคโลกาภิวัตน์ โดยที่ยังรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมไว้อย่างเข้มแข็ง

มุฮัมหมัดอาลี มาลี (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง มุสลิมใหม่ (มุฮัลล์ฟ) กับการปรับตัวหลังการเปลี่ยนศาสนา: กรณีศึกษา"จีนมุฮัลล์ฟในมาเลเซีย"ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวของจีนมุฮัลล์ฟนั้นแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การปรับตัวในระดับส่วนบุคคลและการปรับตัวในระดับสาธารณะ การปรับตัวดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคมมาเลเซีย โดยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ปรากฏในสังคมมาเลเซียว่าแม้จะเปลี่ยนศาสนาเป็นมุสลิมแล้วแต่จีนมุฮัลล์ฟนั้นก็ยังยังคงดำรงความเป็นชาวจีนอยู่และในขณะเดียวกันจีนมุฮัลล์ฟก็ยังคงเป็นมุสลิมผู้ศรัทธาต่อไปการ

ปรับตัวต่อสภาวะแวดล้อมและมีโครงสร้างภายในสังคมที่แตกต่างกัน อันจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

ต่อเหลือบ โอรามหลง (2557: 120) ได้ศึกษาเรื่อง วิธีการตะอวะฮ์ของมุลนิฮ์สันติชน แกมออัลล์ฟ พบว่า สาเหตุที่ทำให้แกมออัลล์ฟสนใจอิสลามมีดังนี้ แต่งงานกับมุสลิม มีเพื่อนเป็นมุสลิม มีแฟนเป็นมุสลิม มีความสนใจในอิสลาม และสมาชิกในครอบครัวเป็นมุสลิม

การดูแลมุอัลล์ฟหลังจากเข้ารับอิสลามมีดังนี้ ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลือเป็นกันเอง ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น การเข้าค่ายมุอัลล์ฟประจำปี จัดเลี้ยงอาหารให้กับมุอัลล์ฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมุอัลล์ฟ

ความเข้าใจอิสลามของมุอัลล์ฟหลังจากเข้าร่วมโครงการอบรมมุอัลล์ฟของมุลนิฮ์สันติชน

1) การปฏิบัติศาสนกิจของมุอัลล์ฟหลังจากเข้าร่วมโครงการอบรมมุอัลล์ฟสำหรับผู้ผ่านหลักสูตรที่มุลนิฮ์วางไว้สามารถปฏิบัติได้ดี เพราะมีการสอนภาคปฏิบัติพร้อมกับประเมินและมีการเรียนการสอนที่ชัดเจน

2) ความเข้าใจต่อหลักการศรัทธาในอิสลามของมุอัลล์ฟถ้าผ่านเกณฑ์ที่มุลนิฮ์กำหนด สอบผ่านภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มุอัลล์ฟสามารถเข้าใจได้ไม่แพ้มุสลิมเดิม สามารถที่จะพูดคุยกับคนอื่นได้ทั้งสามเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และคุณธรรมจริยธรรม สำหรับเรื่องความศรัทธาของมุอัลล์ฟนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลึกเป็นเรื่องภายในจิตใจไม่สามารถหยั่งรู้ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่สามารถจะช่วยให้มุอัลล์ฟมีศรัทธาที่มั่นคงได้คือการอยู่ร่วมกับกลุ่มที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ มีส่วนช่วยมุอัลล์ฟได้มาก

3) การปฏิบัติใช้หลักจริยธรรมอิสลามในชีวิตประจำวันในภาพรวมสามารถทำได้ อย่างดีมุอัลล์ฟบางคนมีจรรยา มารยาทได้ดีกว่ามุสลิมเดิม ทั้งนี้ทั้งนั้นนี้ขึ้นอยู่กับว่ามุอัลล์ฟยึดมั่นและเรียนรู้มากน้อยเพียงใดเพราะความศรัทธาจะเป็นปัจจัยทำให้เขามีจรรยา มารยาทที่ดีงาม สำหรับอาจารย์ผู้สอนมีหน้าที่เป็นแบบอย่างและดูเอาเท่านั้น

จากการประชุมเครือข่ายมุอัลล์ฟไทย ส่งเสริมและพัฒนาคุณเลววิถีชีวิตของมุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มุลนิฮ์อิสลามเพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม นำโดย ดร.มนัส นานา ประธานมูลนิธิฯ ได้เปิดการประชุมเครือข่ายมุอัลล์ฟไทย ครั้งที่ 2 ณ ห้องนานาชาติ ชั้น 1 ตึกคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร เพื่อระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาปรากฏการณ์ผู้สนใจอิสลามในประเทศไทย วิถีชีวิตของมุสลิมใหม่ในปัจจุบัน การส่งเสริมและพัฒนามุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่าย ที่ประชุมได้รับเกียรติจาก ผศ.ดร.อัศดุลละห์ หนุ่มสุข ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี อ.ไพศาล พรหมยงค์ ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสมุทรปราการ อ.สุชาติ สุวรรณดี ผู้แทนมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต รวมทั้งคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ แกนนำมุอัลล์ฟไทย นักกิจกรรม ผู้แทนภาคอีสานและภาคเหนือ เข้าร่วมประชุมมากกว่า 35 องค์กร

ดร.มนัส ได้กล่าวว่า มุลนิฮ์เพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม ก่อตั้งขึ้นเพื่อการเผยแพร่งานด้านศาสนา การให้ความรู้ การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักการศาสนาของผู้สนใจศาสนาอิสลาม

และมุสลิมใหม่ รวมทั้งการพยายามให้ความช่วยเหลือดูแลทั้งในด้านความรู้ หลักการดำเนินชีวิตตาม หลักการศาสนา อีกทั้งปัญหาด้านอาชีพ ครอบครัว ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มุลนิธิได้เชิญผู้มีความรู้ มีความศรัทธา ความสามารถ ในงานด้านการส่งเสริมความรู้ มาร่วมเป็นเครือข่าย โดยตั้งชื่อเครือข่าย ว่า “เครือข่ายมุอัลลัฟไทย”

การประชุมครั้งนี้ ทางมูลนิธิอิสลามเพื่อการศรัทธาฯ มีความคาดหวังให้การ ขับเคลื่อนเผยแผ่ทำความเข้าใจอิสลามเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มุสลิม ใหม่ ให้อยู่ในสังคมและศาสนาได้อย่างอุ่นใจ (M.Faozi, <https://tangnamnews.wordpress.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 19/10/63)

มูลนิธิเพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม ร่วมองค์กรเครือข่ายกว่า 20 องค์กร จัดงาน "สู่ทางสายใหม่.. ทอรั๊กักใจ" เพื่อหารายได้ดูแลช่วยเหลือมุอัลลัฟ เนื่องจากทุกปี จะมีผู้เข้ารับอิสลาม จำนวนมาก อย่างไรก็ตามพบว่าหลังจากพี่น้องที่เข้ารับอิสลามแล้ว แต่จำนวนหนึ่งได้กลับไปสู่ศาสนา เดิม จึงมีดำริที่จะหาแนวทางรักษาผู้รับอิสลาม ต้องแสวงหาแนวทางในการดูแลมุอัลลัฟ โดยระยะยาว จัดตั้งเป็นเครือข่ายทั้งในและเชื่อมโยงกับต่างประเทศ กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้น วันที่18-19 กุมภาพันธ์ 2562 ณ มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย งามคำแหง ซอย 2

คุณคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักจุฬาราชมนตรี กล่าวว่า ในฐานะที่ตนเป็น หนึ่งในผู้ที่มารับอิสลามเมื่อ 40 ปีที่ผ่านมา ต้องขอขอบคุณภรรยาและครอบครัวภรรยาที่ดูแลอย่างดี ทำให้ตนเรียนรู้อิสลามและอยู่ในแนวทางอิสลามมาตลอดชีวิต หลังจากเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม อยากให้ใช้คำนิยามคำว่า มุอัลลัฟ ที่เหมาะสมกว่านี้ เพราะคำว่ามุอัลลัฟ เสมือนเป็นการแบ่งแยก ระหว่างมุสลิมเก่ากับมุสลิมใหม่ "ที่ผ่านมามีผู้เข้ารับอิสลามจำนวนมาก แต่เมื่อพวกเขาเข้ารับอิสลาม พบว่าคนที่ผลักดันเขาออกจากอิสลาม ส่วนหนึ่งมาจากมุสลิมด้วยกันเอง ดังนั้นจึงอยากให้พวกเราดูแล เขาอย่างจริงจัง"

นายคัมภีร์ กล่าวว่า อยากเรียกร้องให้พวกเราช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม เพราะการ เปลี่ยนจากจุดหนึ่งมาสู่จุดหนึ่งพวกเขามีความยากลำบากมาก เมื่อเขามาแล้วเราต้องดูแลเขาอย่าง จริงจัง จริงใจและต้องหาแนวทางว่าจะดูแลเขาอย่างไรให้เป็นรูปธรรมและเข้าถึงข้างในหัวใจเขาจริง ๆ (<http://www.thealami.com> สืบค้น เมื่อวันที่ 19/10/63)

ศิริพร ชันธสิทธิ์ (2549: 92) ได้ศึกษามุอัลลัฟมุสลิมปัจจัยและการปรับตัวของผู้ที่ เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม โดยได้ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะเปลี่ยนศาสนา จากศาสนาพุทธมาสู่อิสลาม และกระบวนการปรับตัวของบุคคลที่เปลี่ยนศาสนาเข้าสู่ สถานภาพใหม่ จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาอิสลามนั้นประกอบไปด้วย ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การแต่งงาน การรวมกลุ่ม การอบรมจากครอบครัว เป็นต้น และปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวตนหรือลักษณะนิสัยของบุคคล ประสบการณ์ในอดีต สภาวะร่างกาย เป็นต้น และหลังจากที่ เข้ารับอิสลามนั้นจะมีการปรับตัวเกิดขึ้น สามารถแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ กล่าวคือ การปรับตัวใน ด้านร่างกายและจิตใจ อาทิเช่น ความศรัทธาในพระเจ้า อาหาร การแต่งกาย การละหมาด เป็นต้น และการปรับตัวในด้านสังคม ซึ่งจะมีทั้งที่ผู้เข้ารับอิสลามปรับตัวเข้าหาและไม่ปรับตัวเข้าหาสังคม กับ สังคมปรับตัวเข้าหาผู้เข้ารับอิสลาม โดยที่การปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกันก็เพื่อที่จะลดความขัดแย้ง ความกดดัน หรือความเครียดให้กับผู้ที่เปลี่ยนศาสนากับสังคมที่นับถือศาสนาพุทธตลอดจนสังคมที่นับ

ถือศาสนาอิสลามเอง ส่วนในเรื่องของปัจจัยที่ทำให้เปลี่ยนศาสนากับการปรับตัวของผู้ที่เข้ารับอิสลาม นั้นอาจมีความแตกต่างกันออกไป โดยจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ อายุ เพศ วัย การศึกษา ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

สะลือรี วาลี และคณะ (2564: 80-87) ได้ศึกษา ต้นแบบการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านเศรษฐกิจชุมชนฐานรากโดยมีมัสยิดเป็นฐานในจังหวัดปัตตานี โดยได้ศึกษาการจัดการดูแลช่วยเหลือคุณภาพชีวิตมุฮัลล์ฟของมัสยิดดารุลอามาน ตำบลเขาตุม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จำนวน 10 คน พบว่า “มุฮัลล์ฟหรือมุสลิมใหม่” ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการแต่งงานและมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีนัก บางคนเจอกันตามสถานบันเทิง ฉะนั้นทั้งสามีและภรรยา มักมีความรู้ในหลักการศาสนา น้อย บางครอบครัวผู้นำครอบครัวขาดความรับผิดชอบไม่ค่อยทำงาน บางครอบครัวผู้นำครอบครัวป่วยติดเตียง เป็นต้น สำหรับประเด็นเหล่านี้ทางมัสยิดดารุลอามานได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มมุฮัลล์ฟด้วยวิธีที่หลากหลาย แต่ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ด้วยการประสานงานให้ทีมงานทำ สนับสนุนอุปกรณ์เพื่อการประกอบอาชีพ บางครั้งก็ประสานผู้ใจบุญให้ความช่วยเหลือเป็นลักษณะส่วนตัว ส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือตามวาระ ได้แก่วันรายอ ชะกาตและชะกาต พิตรเราะฮฺ บางครั้งก็จัดงานเลี้ยงน้ำชาเพื่อสร้างบ้าน สร้างห้องน้ำ เป็นต้น รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุฮัลล์ฟ มีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกลุ่มบุคคลหลักที่รับผิดชอบ โดยเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะกรณีด้วยการจัดสวัสดิการการช่วยเหลือของมัสยิดแก่มุฮัลล์ฟที่ไม่สามารถประกอบอาชีพหรือสามารถประกอบอาชีพแต่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว มีการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาจัดสรรให้ทุกเดือน ผลักดันกองทุนมัสยิดให้เป็นบัญชีธนาคารโดยมีการกิจหนึ่งที่มีหน้าที่เฉพาะในการดูแลผู้ด้อยโอกาส ทุกปีมีการจัดระดมทุนเพื่อมุฮัลล์ฟ และบริหารจัดการทรัพย์สิน วากัฟให้เกิดรายได้

ปริญญา ประหยัดทรัพย์ (2562: 127-128) ได้ศึกษาเรื่องการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในประเทศไทย กรณีศึกษามุฮัลล์ฟในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน ผลจากการศึกษาพบว่า เกิดขึ้นจากการขยายตัวและเพิ่มจำนวนของ “มุฮัลล์ฟ” ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน ด้วยการแต่งงานระหว่างมุสลิมกับคนที่นับถือศาสนาต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งงานของมุสลิมกับผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ครอบครัว ชุมชนและสังคมที่มุฮัลล์ฟอาศัยอยู่ให้ความสำคัญกับมุฮัลล์ฟมากขึ้นด้วยความสนใจและใส่ใจในพฤติกรรมต่าง ๆ ของมุฮัลล์ฟที่อาจจะประพฤติปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามด้วยความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง จึงมีการเปิดการเรียนการสอนหลักการของศาสนาอิสลามให้กับมุฮัลล์ฟตามมัสยิดต่าง ๆ ผลจากการศึกษา 1) สาเหตุในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน พบว่า การแต่งงานเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ชนต่างศาสนิกทั้งชายและหญิงเข้ารับอิสลาม เนื่องจากในบางครั้งทั้งคู่ทำงานในสถานประกอบการบริษัท ห้างร้านเดียวกัน ก่อให้เกิดความสนิทสนมกระทั่งกลายเป็นความรักและแต่งงานในที่สุด 2) ผลการศึกษาพื้นฐานการเรียนรู้หลักความเชื่อความศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรมและการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุฮัลล์ฟ พบว่า พื้นฐานการเรียนรู้ของมุฮัลล์ฟในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ทำให้มุฮัลล์ฟละทิ้งความเชื่อในเรื่องไม่มีพระเจ้ามาสู่ความเชื่อในเรื่องการมีพระเจ้า ละทิ้งความเชื่อในเรื่องสังสารวัฏ คือ การเวียนว่ายตายเกิดมาสู่ความเชื่อในวันอาคิเราะฮฺและละทิ้งความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมมาสู่ความเชื่อในกฎสภาพการณ์ของอัลลอฮ์ ﷻ และมุฮัลล์ฟมีความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติ

ที่เป็นมุขบัญญัติอิสลาม 5 ประการรวมถึงการปรับตัวและการสื่อสารอัตลักษณ์ ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น มุอัลลัฟแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธา ดังนั้นมุอัลลัฟกลุ่มที่เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและเต็มใจที่จะเข้ารับอิสลามมีการเรียนรู้เพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธาได้รวดเร็ว ส่วนมุอัลลัฟกลุ่มที่มีเหตุทำให้ตนเองต้องเข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อให้ตนเองและสามีหรือภรรยาอยู่ด้วยกันอย่างถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลามนั้นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธา ความสอดคล้องกันในการดำเนินชีวิตตามกรอบของศาสนาอิสลามแนวทางอะฮลิซุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ โดยยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์แบบอย่างจากท่านนบีมุหัมมัดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต 3) ผลการศึกษาการปรับตัวและการสื่อสารอัตลักษณ์ ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟมีความแตกต่างกัน เช่นการกล่าวคำปฏิญาณตนเพื่อเข้ารับศาสนาอิสลามเป็นข้อความภาษาอาหรับก่อนที่จะเข้าพิธีนิกะฮ์ (แต่งงาน) อย่างถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม มุอัลลัฟบางคนกล่าวคำปฏิญาณตนในวันที่จะทำการนิกาย บางคนกล่าวก่อนหน้าที่จะทำการนิกายเป็นระยะเวลาหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นการปรับตัวของมุอัลลัฟนั้นแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การปรับตัวในระดับส่วนบุคคลและการปรับตัวในระดับสาธารณะ การปรับตัวดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคมมุสลิม โดยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ปรากฏในสังคมมุสลิมว่าตนเองยังคงเป็นมุสลิมผู้ศรัทธาตลอดไป สำหรับการดูแลมุสลิมใหม่หลังเข้ารับอิสลามนั้น พบว่า ผู้นำศาสนาได้เปิดอบรมหลัก สุนทรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่มุสลิมใหม่ ในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับพระเจ้า ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักความเชื่อในอิสลาม นำไปสู่การศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวและศรัทธาต่อวันโลกหน้าอย่างแท้จริง ส่วนในหลักปฏิบัติศาสนกิจเบื้องต้นนั้น มุสลิมใหม่ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากผู้นำศาสนา ในชุมชน ในการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ได้แก่ (1) การอาบน้ำละหมาด คือ การชำระล้างอวัยวะส่วนต่าง ๆ ด้วยน้ำตามบัญญัติศาสนา ก่อนทำพิธีละหมาด (2) การปฏิบัติละหมาด คือ การกราบไหว้และนมัสการต่อพระเจ้า 5 เวลา ได้แก่ เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า เวลากลางคืน และเวลารุ่งอรุณ และการถือศีลอด 1 เดือน คือ ในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลามทั้งหมด 12 เดือนโดยงดเว้นจากการกิน การดื่ม การร่วมประเวณีนับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งตะวันลับขอบฟ้า อย่างไรก็ตามแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธา และนำสู่การปฏิบัติ

ยูทอนา เก้อกุล (2560: 161) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พบว่า คุณลักษณะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแบบฉบับอิสลามออกเป็น 8 ด้านหลักที่สำคัญ ดังนี้ 1) การศรัทธา (อีมาน) 2) การทำความดี (อิบาดะฮ์) 3) คุณธรรมจริยธรรม (อัคลาก) 4) สติปัญญา 5) จิตใจ (นัฟส) และจิต วิญญาน (รูห) 6) ร่างกาย 7) สังคม และ 8) ทักษะด้านอาชีพ คุณลักษณะทั้ง 8 ด้านหลักที่สำคัญในการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น ต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ของผู้ปกครอง และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปลูกฝังและบ่มเพาะให้มีความพร้อมในแต่ละด้าน การมองพัฒนาการทั้ง 8 ด้านหลักสำคัญดังกล่าว ต้องมองอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกด้าน มิได้มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจทำให้ขาดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ผู้ปกครอง และองค์กรมุสลิมต่าง ๆ ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ (อิกลาศ) และหวังความพึงพอใจจากพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ตามกรอบและความรับผิดชอบของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย ต้องพยายามทำให้ดีที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

1.2.5 บทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิรศักดิ์ โส๊ะสัน เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และมณีนัย ทองอยู่ (2551: 63-68) ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง นูรูนอีมานและกระบวนการสร้างชุมชนมุสลิมในพหุสังคมอีสาน วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2551 พบว่า กระบวนการสร้างชุมชนมุสลิมในพหุสังคมอีสานถูกสร้างขึ้นด้วยกลไกสำคัญต่าง ๆ ประกอบด้วยกัน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง คือการสร้างคุณค่าและความศรัทธาร่วมกัน โดยผ่านการใช้หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม บทบาทของมัสยิด ซึ่งกลไกเหล่านี้ได้นำมาสู่การรวมกลุ่มของชุมชนมุสลิมบนพื้นฐานความศรัทธาร่วมกัน ส่วนที่สอง คือ การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เป็นส่วนที่ถูกสร้างขึ้นผ่านภาพลักษณ์ทางกายภาพเพื่อให้ความเป็นมุสลิมมีความเด่นชัด อัตลักษณ์บางประการที่เห็นเด่นชัดในแง่กายภาพ ทั้งสามระดับ ดังต่อไปนี้

1) ระดับบุคคล ที่สำคัญคืออัตลักษณ์การแต่งกายตามหลักการอิสลาม โดยเฉพาะสตรีมุสลิม กล่าวคือ การสวมชุดฮิญาบ ซึ่งในทางกายภาพแล้วจะเห็นถึงความชัดเจนที่แปลกแยกจากการแต่งกายของสตรีทั่วไป เพราะฉะนั้นอัตลักษณ์เครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิมเป็นประเด็นที่สตรีมุสลิมได้ให้คุณค่าอย่างสูงส่ง ดังนั้นถึงแม้ในชุมชนจะพบว่าสตรีมุสลิมที่คลุมฮิญาบอาจดูบางตา แต่ก็สรุปได้ว่า สตรีมุสลิมส่วนใหญ่ได้มีความตั้งใจ พยายามและปรารถนาที่จะแต่งกายตามคำสอนของอิสลามอย่างเคร่งครัด แต่ถึงอย่างไรฮิญาบไม่ว่าสตรีจะแต่งในขณะที่อยู่เฉพาะบริเวณมัสยิดหรือกลุ่มครูสอนศาสนาที่จะพยายามเป็นแบบอย่างในการสวมฮิญาบก็ได้กลายเป็นอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่แสดงออกทางกายภาพอย่างเด่นชัดในที่สุด

2) ระดับครอบครัว ครอบครัวมุสลิมทุกครอบครัวจะมีการตั้งชื่อลูกหลานของตนเองด้วยภาษาอาหรับอีกชื่อหนึ่ง เพราะบางคนอาจจะมิชื่อที่เป็นทางการเป็นภาษาไทยอยู่แล้ว เช่น ชื่อไทยชื่อ สัญญา แต่ชื่อมุสลิม ชื่อ มูร็อด เป็นต้น แต่บางครอบครัวจะนิยมใช้ชื่อมุสลิมในการตั้งชื่อที่เป็นทางการในเวลาเดียวกัน เช่น ฟาริดา มูนา วิณา เป็นต้น ซึ่งชื่อดังกล่าวเป็นที่สื่อสารถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่สามารถแยกออกจากกลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างชัดเจน และที่สำคัญมีชื่อมุสลิมติดตัว ก็ถือเป็นสิ่งที่ย้ำเตือนให้มุสลิมมีจิตสำนึกความเป็นมุสลิมอยู่ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน เพราะการตั้งชื่อมุสลิมเป็นผลพวงมาจากหลักคำสอนอิสลามที่ว่า เมื่อมุสลิมตายไป ครั้งเขาต้องไปเข้าเฝ้าพระเจ้า เขาจะได้รับการเรียกขานด้วยชื่อที่ดีที่สุด หรือมุสลิมต้องเรียกชื่อที่วิจิตรที่สุดของมุสลิมด้วยกัน นอกจากนี้ทุกครอบครัวจะมีสัญญาณทางศาสนาปรากฏอยู่ตามที่อยู่อาศัย เช่น การมีปฏิทินอิสลามเพื่อคำนวณเวลาละหมาด กำหนดวันสำคัญทางศาสนาแขวนไว้ข้างฝาบ้าน มีอักษรภาษาอาหรับบางโองการจากคัมภีร์อัลกุรอาน พระนามอัลลอฮ์ ﷻ นามศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ ประดับไว้ที่บ้านในรูปแบบที่แตกต่างกันไป บางบ้านอยู่ในรูปของผ้าพรม ขวดแก้ว จาน ชาม สติกเกอร์ เป็นต้น ในชุมชนมุสลิมยังมีสัญลักษณ์เหล่านี้ปรากฏรวมทั้งรูปดาวเดือนที่เป็นสัญลักษณ์ทั่วไปของมุสลิมก็มีปรากฏให้เห็น ไม่เว้นแต่รถยนต์ของครอบครัวด้วยมุสลิมที่มีการประดับด้วยอักษรอาหรับ ติดไว้ที่ตัวรถ เป็นต้น

3) ระดับชุมชน กล่าวได้ว่า การที่ชุมชนมุสลิมมัสยิดนูรูลอีมานและการมีสุสานมุสลิมคือการสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมที่แท้จริงของชุมชนมุสลิมอยู่แล้ว แต่ในทำนองเดียวกัน

ร้านอาหารอิสลาม ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์และเป็นกลไกที่สำคัญที่นำมาสู่การสร้างอัตลักษณ์ของมุสลิมในชุมชนแห่งนี้ เนื่องจากว่าร้านอาหารอิสลามถ้าพิจารณาจากสภาพภายในร้านจะพบว่ามีมัสยิดตกแต่งประดับประดาด้วยอักษรอาหรับบางตอนของโองการคัมภีร์อัลกุรอาน พระนามอัลลอฮ์ ﷻ นามศาสนาตุหมัมมัด ﷺ ปกตินิสลาม ติดไว้ตามฝาผนังของร้าน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นมุสลิม นอกจากนี้ร้านอาหารจะให้บริการอาหารอิสลามแก่มุสลิมในชุมชนหรือมุสลิมที่เดินทางมาจากชุมชนอื่น ๆ ซึ่งจะพบว่าชาวมุสลิมที่เดินทางมาจากที่อื่น ๆ เมื่อมาถึงชุมชนมัสนิดนูรอันอิมานจะเข้าแวมัสยิดเป็นกิจกรรมแรกแล้วจากนั้นก็มักจะถามหาร้านอาหารอิสลามและท้ายที่สุดก็จะมาซื้ออาหารอิสลามที่ร้านมุสลิม ในทำนองเดียวกันร้านอาหารยังมีกฎข้อห้ามว่า จะไม่จำหน่ายอาหารประเภทเนื้อสุกร และห้ามการนำสุรา ของมีเมาบริโภครภายในร้าน ด้วยเหตุนี้ร้านอาหารอิสลาม จึงกลายเป็นอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมในระดับชุมชนมุสลิมนูรอันอิมานในที่สุด

สรวงสุดา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัดน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน (2558: 317) ได้เขียนบทความ เรื่องเปลี่ยนศาสนาคือเปลี่ยนวิถีชีวิต: กระบวนการปรับตัว ของผู้หญิงอีสานชาวพุทธสู่การเป็นมุสลิม วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ปีที่ 60 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2558 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวของผู้หญิงไทยอีสานที่เปลี่ยนศาสนาจากพุทธเป็นอิสลาม ผลการศึกษา มุอัลลัฟมีความเครียดจากการเปลี่ยนศาสนาแต่สามารถเปลี่ยนผ่านจากการเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นมุสลิมได้โดยที่ไม่มีปัญหาสุขภาพจิต โดยการเปลี่ยนจากชาวพุทธเป็นมุสลิมคือ การเปลี่ยนวิถีชีวิต ทั้งนี้มีกระบวนการปรับตัวแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะคิดเปลี่ยน ระยะที่ 2 ระยะเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ และระยะที่ 3 ระยะการคงอยู่กับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังพบว่าการ เปลี่ยนผ่านเป็นไปได้ดีเมื่อได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม โดยมีปัจจัยต่อความสำเร็จในการปรับตัวของมุอัลลัฟใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับบุคคล ได้แก่ มีความศรัทธาในพระเจ้า มีลักษณะนิสัยเปิดเผย ไม่มีภาวะพึ่งพา และใช้กลไกป้องกันทางจิตที่เหมาะสม 2) ระดับครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวเดิมเข้าใจและครอบครัวใหม่ต้อนรับ และ 3) ระดับชุมชน ได้แก่ สังคมอิสลามไม่ปิดกั้น และชุมชนมุสลิมเกื้อหนุน ดังนั้นการเปลี่ยนศาสนาเป็นความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะวิกฤตทางอารมณ์ แต่กระบวนการปรับตัวที่เหมาะสมทำให้การเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นมุสลิมได้อย่างไม่มีปัญหาสุขภาพจิต แต่ก็มีคามกดดันที่ต้องปรับตัวและต้องการแรงสนับสนุนทางสังคม บุคลากรสุขภาพสามารถเป็นแรงสนับสนุนในการปรับตัวได้โดยการเสริมสร้างสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมให้ตนเอง

กีฬละห์ ดารากัย (2564: 66) ได้เขียนบทความ เรื่อง การปรับตัวของผู้หญิงมุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) กลุ่มตำบลบึง วารสารปณิธาน ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 พบว่า เริ่มต้นด้วยการปรับตัวในเรื่องหลักความเชื่อพร้อมกับศึกษาหลักคำสอนวิถีปฏิบัติของศาสนาใหม่จากบุคคลแวดล้อม ชุมชน และศูนย์การศึกษาอิสลามโดยอาศัยระยะเวลาและวิธีการปรับตัวตามบทบาทและสถานการณ์ ทั้งนี้ภูมิหลังมีผลต่อการปรับตัวเช่นกันสิ่งที่ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมของผู้หญิงมุอัลลัฟกลุ่มตำบลบึง คือการปรับตัวทางด้านการแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม การปรับตัวในฐานะสะใภ้ ภรรยา มารดา การรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวเดิม และการปฏิบัติจริยวัตรที่เคร่งครัดโดยขัดเกลาตัวเองให้สอดคล้องกับกฎของกลุ่มตำบลบึง และกลุ่มมัสนิดนูรอันอิมาน ผู้หญิงมุอัลลัฟมีความกังวลเรื่องการทำความเข้าใจกับครอบครัวเดิม เพราะพวกเขาจำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์ไว้ในฐานะลูกสาว บางครอบครัวไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนศาสนา และมีการคัดค้านอย่างรุนแรง แต่บางครอบครัวมีเพียงการ

ตั้งข้อสงสัยและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการอธิบายและทำความเข้าใจโดยผู้หญิงมุสลิมแต่ละคนจะใช้วิธีการสร้างความเข้าใจและรักษาความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์และบริบทชีวิตของแต่ละคน

ปริญญา ประหยัดทรัพย์ (2562: 95-96) ได้เขียนบทความ เรื่อง การดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลาม วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562 พบว่า ผู้นำศาสนาได้เปิดอบรมหลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่มุสลิมใหม่ ในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับพระเจ้า ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักความเชื่อในอิสลาม นำไปสู่การศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวและศรัทธาต่อวันโลกหน้าอย่างแท้จริง ส่วนในหลักปฏิบัติศาสนกิจเบื้องต้นนั้น มุสลิมใหม่ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากผู้นำศาสนาในชุมชน ในการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ได้แก่ (1) การอาบน้ำละหมาดคือการชำระล้างอวัยวะส่วนต่าง ๆ ด้วยน้ำตามบัญญัติศาสนา ก่อนทำพิธีละหมาด (2) การปฏิบัติละหมาด คือ การกราบไหว้และนมัสการต่อพระเจ้า 5 เวลา ได้แก่ เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า เวลากลางคืนและเวลารุ่งอรุณ และการถือศีลอดหนึ่งเดือน คือในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลามทั้งหมด 12 เดือนโดยงดเว้นจากการกิน การดื่ม การร่วมประเวณีนับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งตะวันลับขอบฟ้า อย่างไรก็ตามแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธา และนำไปสู่การปฏิบัติ

มณญู โตะอาจ (2561) ได้เขียนบทความเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม ในวารสารเซนต์จอห์น ปีที่ 21 ฉบับที่ 29 กรกฎาคม-ธันวาคม 2561 พบว่า ข้อมูลที่ได้จากมุสลิมในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งมุสลิมต้องให้ความตระหนักและเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงจนสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมได้ และเป็นเรื่องจำเป็นที่มุสลิมทุกคนต้องได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามโดยอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในครอบครัว ในชุมชน และในสังคมมุสลิมของมุสลิมเอง ทั้งนี้การรักษาความสัมพันธ์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยการปรับทัศนคติ แนวคิดของตนเองที่มีอยู่เดิมด้วยการศึกษาเรียนรู้หลักศาสนาอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มุสลิมต้องให้ความสำคัญ สิ่ง que ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตนเองก็คือความสงบสุขแต่การที่คนหลายกลุ่มมีความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อถือมาอยู่ร่วมกันในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม การประเพณีและปฏิบัติด้วยความเคร่งครัดในศานาย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้างแต่ในความขัดแย้งนั้นก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ได้ วิธีการแก้ไขปัญหาในแต่ละสังคมแตกต่างกันไป และเมื่อทุกคนในสังคมนำหลักศาสนาที่ตนเองนับถือมาเป็นวิถีการดำเนินชีวิตไม่เบียดเบียนดูหมิ่นดูแคลนกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกันก็จะเกิดความสันติสุขขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในสังคม ความแตกต่าง ความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม

สมศักดิ์ ชุ่มชื่น และอับดุลเลาะ หนู่มสุข (2564: 136) ได้นำเสนอบทความ เรื่อง สภาพการปรับตัวของครอบครัวมุสลิม:กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดยามีอุลุมตะเกกิน (ลำสาลี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ในการประชุมวิชาการด้านอิสลามศึกษาการประชุมวิชาการระดับชาติด้าน

อิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาครั้งที่ 6 ณ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า การปรับตัวของครอบครัวมุสลัมสามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความเชื่อ ความศรัทธา ด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา ด้านความสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิถีการดำเนินชีวิต โดยสาเหตุของการเปลี่ยนมาสู่ศาสนาอิสลาม ตั้งต้นจากความประทับใจในตัวบุคคล กล่าวคือ ลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพการแสดงออกของมุสลิมเป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดให้บุคคลต่างศาสนิกมีความสนใจเรียนรู้มิติอื่น ๆ ของศาสนาอิสลาม สำหรับศาสนาอิสลามความศรัทธาในจิตใจ และการแสดงออกเชิงพฤติกรรมจำเป็นต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นเมื่อบุคคลหนึ่งศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าและเป็นเจ้าและท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์แล้ว แนวทางต่าง ๆ ที่ถูกนำมาจะต้องมีระบบระเบียบจำเป็นต้องปรับความคิดให้ทุกมิติของชีวิตอยู่ในแนวทางที่พระองค์ทรงพึงพอใจ ซึ่งด้วยข้อจำกัดของการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และอุปสรรคภายในของแต่ละครอบครัว ทำให้มุสลัมส่วนใหญ่ยังคงประสบกับความยากลำบากในการปรับตัว การที่มุสลัมจะสามารถอ่านอัลกุรอานได้ถูกต้อง ละหมาดครบ 5 เวลา ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน จำเป็นต้องมีฐานความรู้ความเข้าใจจากคำสอนศาสนา นอกจากนี้บรรยากาศและการช่วยเหลือของบุคคลรอบข้างเป็นส่วนสำคัญที่จะหนุนให้มุสลัมปฏิบัติตามเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ได้ การสนับสนุนจากสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการค้ำจุนช่วยเหลือให้มุสลัมสามารถยืนหยัดศรัทธาและผ่านพ้นบททดสอบหลากหลายรูปแบบที่ต้องเผชิญได้

ปริญญา ประหยัดทรัพย์ และอัคกุลละอะ หนุ่มสุข (2561: 128) ได้นำเสนอบทความเรื่อง การเข้ารับอิสลามของมุสลัมในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันจังหวัดภูเก็ต ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 ประจำปี 2561 ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชน คือ อิหม่าม ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นสักขีพยานในการปฏิญาณตนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและการแต่งงานในจังหวัดภูเก็ต การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่สาเหตุจากการแต่งงาน และในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาการแต่งงานระหว่างมุสลิม หรือมุสลิมะฮฺ เดิมกับมุสลัม มีถึงหมู่บ้านละ 10-20 คนซึ่งจำนวนนี้น่าจะใกล้เคียงกับจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ชายฝั่งอันดามันได้แก่จังหวัดระนอง พังงา กระบี่และตรังเช่นเดียวกัน 2) การเรียนรู้พื้นฐานหลักความเชื่อ ความศรัทธา หลักปฏิบัติและหลักจริยธรรม รวมถึงการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลัมในจังหวัดภูเก็ตนั้น บริบทของชุมชนมุสลิมทั้งในจังหวัดภูเก็ตในสามอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอถลาง และอำเภอกะทู้ นั้น มีความสอดคล้องกันในการดำเนินชีวิตตามกรอบของศาสนาอิสลามแนวทางอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ โดยยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์แบบอย่างจากท่านนบีมุฮัมมัดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และ 3) การปรับตัวของมุสลัมนั้นแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ การปรับตัวในระดับส่วนบุคคลและการปรับตัวในระดับสาธารณะ การปรับตัวดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคมมุสลิม โดยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ปรากฏในสังคมมุสลิมว่าตนเองยังคงเป็นมุสลิมผู้ศรัทธาตลอดไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัมขององค์กรมุสลิมยังไม่ปรากฏที่เป็นรูปธรรม ขาดความต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนศาสนาของมุสลัมมีความยากลำบากและบททดสอบที่แตกต่างกัน เมื่อผู้ที่เข้ารับอิสลามมาแล้วต้องดูแล ให้ความช่วยเหลือ และสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างจริงจัง จริงใจ ต้องหา

แนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมให้เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้จริง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.4 ความสำคัญและประโยชน์การวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม
2. ได้ทราบถึงรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นรูปแบบในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมุสลิมที่เกี่ยวข้องในสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สามารถพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือมุสลิมขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุสลิมอันจะเป็นผลให้สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิม ความเป็นมาและโครงสร้างขององค์กรมุสลิมต่อการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมและการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรมุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดองค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ และจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 10 แห่ง ประกอบด้วย
 - 1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี
 - 2) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

- 3) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
- 4) มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
- 5) ชมรมมุอัลลัฟมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี
- 6) ชมรมอิมาม อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส
- 7) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
- 8) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน
- 9) มูลนิธิสันติชน
- 10) มูลนิธิรักมนุษยชาติ
3. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร และหัวหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายมุอัลลัฟ
4. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 1) การละหมาด 2) การถือศีลอด 3) จ่ายซะกาต 4) การส่งเสริมความดีและยับยั้งความชั่ว 5) การทักทาย 6) อาหาร และ 7) การแต่งกาย
5. ด้านพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ คือ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

- ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้
1. การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทยและศัพท์ด้านอิสลามศึกษาผู้วิจัยจะใช้ของมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี
 2. การปริวรรตอักษรอังกฤษ -ไทยผู้วิจัยจะใช้ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันสหรัฐอเมริกา
 3. การแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้ความหมายที่แปลเป็นภาษาไทยโดยสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับที่พิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ ฮ.ศ.1419
 4. การแนะนำชื่อบุคคลสถานที่ผู้วิจัยจะใช้ภาษาไทยพร้อมกับใช้ภาษาอังกฤษภายในวงเล็บ
 5. การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-Date) โดยจะระบุชื่อผู้แต่งปีที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ (...) ทั้งนี้หากผู้วิจัยเห็นว่ามีข้อมูลสำคัญที่ควรอ้างอิงเพิ่มเติมผู้วิจัยก็จะใช้วิธีการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote)
 6. การขยายความคำศัพท์เฉพาะและสถานที่ในอดีตที่สำคัญ ๆ ผู้วิจัยจะอธิบายไว้ในวงเล็บหรือเชิงอรรถ
 7. ประวัติย่อของบุคคลที่สำคัญผู้วิจัยจะเขียนประวัติโดยสังเขปไว้ในเชิงอรรถ
 8. การอ้างอิงอัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสูเราะฮ์และลำดับอายะฮ์

9. การอ้างอิงอัลหะดีษผู้วิจัยจะอ้างตัวบทหะดีษและคำแปลพร้อมระบุชื่อผู้บันทึกปีพิมพ์หมายเลขหะดีษหากหะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีและมุสลิมผู้วิจัยจะไม่ระบุระดับของหะดีษส่วนหะดีษที่บันทึกโดยผู้อื่นจะระบุระดับของหะดีษ

10. การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวมและจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

11. ข้อมูลที่ได้จากหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ผู้วิจัยจะอ้างถึงด้วยวิธีการเขียนนามปีโดยมีชื่อผู้แต่งปีที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังนี้

1. สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบหานะฮฺวะตะอะลา” ซึ่งมีความหมายว่า “พระองค์ทรงมหาบริสุทธิ์และสูงส่งยิ่ง” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวยกย่องและสรรเสริญพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ หลังจากที่ได้เฝ้านามพระองค์

2. สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “คือลัลลอฮฺอะลัยฮิวะสัลลิม” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวยกย่องท่านนบีผู้มหัศจรรย์หลังจากที่ได้เฝ้านามของท่าน

3. สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮฺ” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺ ﷻ ทรงพึงพอพระทัยแก่เขา” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวให้เกียรติบรรดาเศาะหาบะฮฺผู้ซึ่งได้ชีวิตร่วมสมัยกับท่านศาสดา

4. สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮฺมุ” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺ ﷻ ทรงพึงพอพระทัยแก่พวกเขา” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวให้เกียรติบรรดาเศาะหาบะฮฺผู้ซึ่งได้ใช้ชีวิตร่วมสมัยกับท่านศาสดา

5. สัญลักษณ์ ﷺ อ่านว่า “อะลัยฮิ อัสสลาม” เป็นคำขอพรแด่นบีท่านหนึ่งของนบีผู้มหัศจรรย์ ที่แปลว่า ขอให้พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงให้ความดี สันติสุขต่อเขา

6. ﴿.....﴾ วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

7. ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

8. (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนรายการอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

9. “.....” สัญลักษณ์คำพูด ใช้สำหรับการอ้างอิงประโยคหรือคำพูดของนักวิชาการ

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาารูปแบบ หมายถึง กระบวนการทำให้มุอัลลัฟมีอัตลักษณ์มุสลิมอันเกิดจากการช่วยเหลือขององค์กรมุสลิมที่หลากหลายที่มาดำเนินการอย่างมีระบบ

องค์กรมุสลิม หมายถึง องค์กรของเอกชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น มูลนิธิ

สันติชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร มูลนิธิรักมนุษยชาติจังหวัดเชียงราย ชมรมมุอัลลัฟอีสาน จังหวัดอุดรธานี มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมจังหวัดปัตตานี เป็นต้น

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวตนหรือภาพลักษณ์ของแต่ละคน มุมมองที่มองตัวเองว่าเขาคือใครและอยากรจะให้คนอื่นเห็นเราแบบไหน แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว มาจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งสัญชาติ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม ชุมชน เพศและอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะตัวเกิดจากการเรียนรู้ จากการได้มีปฏิสัมพันธ์ พูดคุยกับคนอื่นในสังคมนั้น ๆ

อัตลักษณ์มุสลิม หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกความหมายของการเป็นมุสลิม ซึ่งเริ่มจากการศรัทธาที่ถือว่าจักรวาล โลก สรรพสิ่ง และสรรพชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป โดยพระประสงค์และอำนาจแห่งอัลลอฮ์ ﷻ พระผู้เป็นเจ้าเพียงหนึ่งเดียว และรวมถึงหลักการปฏิบัติการณ์ของอิสลาม ได้แก่ การละหมาด การชะกาต การถือศีลอด และหลักคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การแต่งกาย การทักทาย เป็นต้น

มุอัลลัฟ หมายถึง ผู้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามหรือผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมโดยกำเนิด ในงานวิจัยนี้หมายถึง คนไทยที่เปลี่ยนจากการนับถือศาสนาเดิมที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลามและมาเข้ารับศาสนาอิสลามด้วยเหตุผลเพื่อการสมรสโดยที่ไม่ได้สนใจในศาสนาอิสลามมาก่อนและเมื่อมาพบคนที่เป็มุสลิมจนเกิดความรักใคร่และต้องการที่จะแต่งงานด้วยจึงจำเป็นต้องเข้ารับศาสนาอิสลามและอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

มุสลิม หมายถึง ผู้นับถือศาสนาอิสลามที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

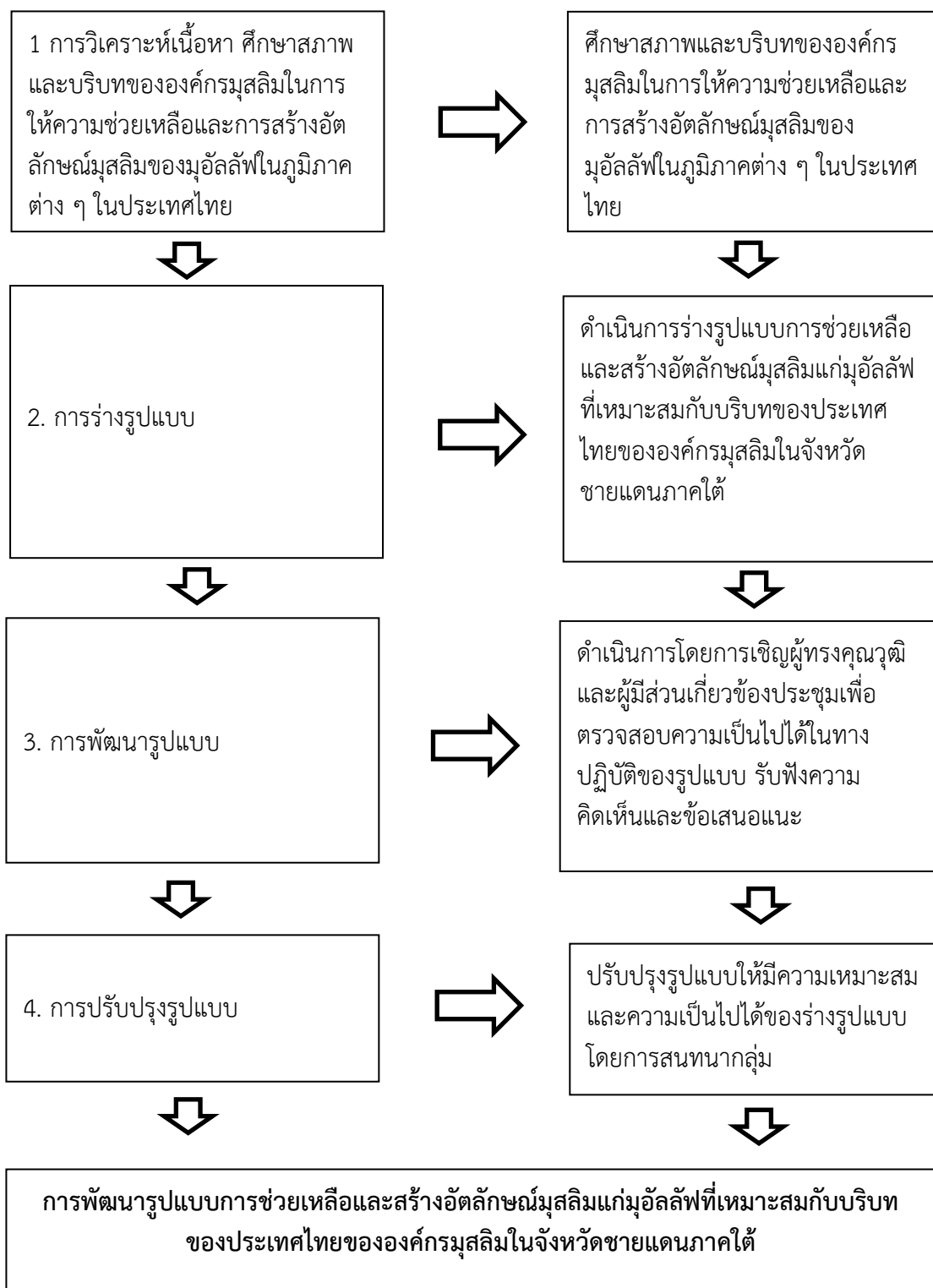
จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทยทั้งในด้านศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม ประชากรส่วนใหญ่่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวันในการวิจัยครั้งนี้ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส

บริบท (context) หมายถึง สภาวะการณ์ที่แวดล้อม เงื่อนไขต่าง ๆ ที่รายล้อมเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บริบทรวมถึงสภาพภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ของแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย และพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ แลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและบริบทองค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบ ปรากฏดังภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาค้นคว้าความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลิมพัศียะกลางจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมามอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักมนุษยชาติ

2) การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาภาคสนามและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) การประชุมการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขั้นตอนการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการเชิญผู้มีเชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในการประชุมเป็นการประชุมเพื่อสนทนาระหว่างหรือเน้นการให้ข้อมูลการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยดำเนินการดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการจัดประชุม คือ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อนำข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น มาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) การคัดเลือกผู้เข้าประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมไว้ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในรูปแบบองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 3) การดำเนินการประชุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้
 1. การนำเสนอรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสร้างรูปแบบ
 2. ดำเนินการรับฟังความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
 - 4) ปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขั้นตอนนี้จะเป็นการนำข้อเสนอแนะจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สมบูรณ์

1.10 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นการศึกษาความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย พัฒนารูปแบบขององค์กรมุสลิมการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.10.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

1.10.1.1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Nastasi and Schensul (2005: 117-195) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 5-30 คน พิจารณาถึงความอึดตัวของข้อมูล ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้น 30 คน จาก 10 องค์กรมุสลิม และกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครที่เข้าและออกจากการวิจัย ดังนี้

- 1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ ดำรงตำแหน่งประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน
- 2) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ ดำรงตำแหน่งประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน

3) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน เลขาธิการ และหัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน

4) มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 ท่าน

5) ชมรมมุอัลลัฟมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

6) ชมรมอิมาม อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

7) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

8) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

9) มูลนิธิสันติชน โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

10) มูลนิธิรักมนุษยชาติ โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

สำหรับเกณฑ์การเลือกองค์กรมุสลิมที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) เป็นองค์กรมุสลิมที่ได้รับการยอมรับในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ/หรือ 2) เป็นองค์กรมุสลิมที่ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ส่วนเกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ดำรงตำแหน่งประธานและหัวหน้าฝ่ายดูแลมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี และปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งอยู่ 2) ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายดูแลมุอัลลัฟไม่น้อยกว่าสองปี และปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งอยู่หรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

ผู้วิจัยจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน (คน)
1	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	3
2	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา	3
3	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส	3
4	มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี	3
5	ชมรมมออัลล์ฟมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี	4
6	ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	2
7	มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอบะนาระ จังหวัดปัตตานี	2
8	มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน	4
9	มูลนิธิสันติชน	2
10	มูลนิธิริฎกมนุษยชาติ	4
รวมทั้งสิ้น		30

1.10.1.2 กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

การจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง (Krueger & Mary, 2000) ในการประชุมเป็นการประชุมเพื่อสนทนาหรือเน้นการให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยนำเสนอรูปแบบที่ยกร่างขึ้นและให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น มาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มออัลล์ฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.10.1.3 การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมกับแนบแบบชี้แจงสำหรับอาสาสมัครโครงการวิจัยและผู้วิจัยมีการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลโดยก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ รวมถึงแจ้งการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบสิ่งที่ผู้วิจัยบันทึกทุกครั้งโดยกระบวนการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะวิทยากรอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเป็นเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย และให้ผู้ให้ข้อมูลหลักลงชื่อยอมรับ รวมทั้งเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย โดยมีหลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1) เกณฑ์การคัดออกของผู้ร่วมการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ร่วมการวิจัยไม่สะดวกเข้าร่วมในการทำกิจกรรมสนทนากลุ่ม หรือตอบแบบสัมภาษณ์ไม่ครบตามที่ได้กำหนดไว้ใน การวิจัย

2) เกณฑ์การถอนตัวของผู้ร่วมการวิจัย การเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้เป็นไปโดย ความสมัครใจ หากผู้ร่วมวิจัยไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้ว ท่านสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา การขอลงตัวออกจากการวิจัยจะไม่มีผลแต่อย่างใด ผู้ทำวิจัยอาจถอนผู้ร่วมการวิจัยออกจากการเข้า ร่วมการวิจัย เพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัย หรือเมื่อผู้สนับสนุนการวิจัยยุติการดำเนินงานวิจัย หรือ ในกรณีผู้ร่วมการวิจัยไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ทำวิจัย

3) เกณฑ์การยุติการวิจัย คือ กรณีที่เกิดอันตรายหรือผู้ร่วมการวิจัยได้รับบาดเจ็บ จากการเข้าร่วมวิจัย และผู้มีอำนาจอนุมัติยุติการวิจัย

4) การปฏิบัติของผู้ร่วมการวิจัยขณะที่ร่วมในการทำวิจัย คือ การเข้าร่วมใน การศึกษาครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ และให้ข้อมูลของท่านแก่ผู้ทำวิจัยด้วยความสัตย์จริง ข้อมูลที่ ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ และจะไม่มี ผลกระทบใด ๆ ต่อท่านไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะมีประโยชน์เฉพาะการศึกษาเท่านั้น

1.10.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือ และการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และรูปแบบขององค์กร มุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (Semi Standardized Interview) เป็น การสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวข้อคำถาม (Guideline) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นคำถามปลายเปิด โดยยึดมาจากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุมใน ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัต ลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นสภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็นผู้บริหารองค์กรมุสลิมในการ ช่วยเหลือมุสลิม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความ ช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.10.3 การสร้างเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตาม ขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลและแนวทางในการร่างแบบสัมภาษณ์ตามจุดประสงค์ของการวิจัย

2) ร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) ส่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาประเด็นเนื้อหาของข้อคำถาม ตรวจสอบความถูกต้อง รูปแบบการใช้ภาษา ความเชื่อมโยงกับประเด็นคำถาม ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์

1.10.4 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้หาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาคุณภาพว่าข้อคำถามแต่ละข้อความสอดคล้องระหว่างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์กับประเด็นหลักของวัตถุประสงค์การวิจัย และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้งข้อคำถามดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ใช้ข้อมูลหลักในการวิจัยต่อไป

1.10.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีวิธีการดังนี้

1) รวบรวมอายุชะฮัดกูรอ่าน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิมแนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ นิยามของมุอัลลัฟ มุอัลลัฟตามการเรียกขานในสังคมไทย การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการเข้ารับอิสลาม ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ อัตลักษณ์ของมุสลิม และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบเพื่อวิเคราะห์กรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) ข้อมูลภาคสนาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยนำหนังสือขอความร่วมมือ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบลูกโซ่ โดยเริ่มจากการค้นหากลุ่มตัวอย่างที่ตรงกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในการวิจัย เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงสอบถามกลุ่มตัวอย่างถัดไป จนกระทั่งได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลครบตามจำนวนที่ต้องการ จำแนกเป็นสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลิมมีชัยกลางจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอยะนิงะ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักษามุสลิมชาติ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมไว้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างไม่เป็นทางการ มีการเปิดประเด็นการสนทนาที่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้าและมีการปรับประเด็นอื่นเพิ่มเติมในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-face Contract) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ณ สำนักงานของผู้ให้ข้อมูลหลักหรือสถานที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ อาศัยการสนทนาซักถามระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์, 2557: 198) ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสังเกต การใช้เอกสารและการบันทึกเสียงประกอบในการตอบคำถามด้วย จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) การประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความร่วมมือในการประชุมจากงานบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ยื่นต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการแบบเจาะจงตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่ม โดยได้จัดเตรียมรูปแบบที่ได้ยกร่างขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และนำข้อมูลวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

1.10.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอิงตามกรอบการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยเช่นกัน แล้วนำเสนอในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน (อัญญา พลตเปลื้อง, 2013) ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการถอดเทปที่ได้ทำการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ทำการตรวจสอบข้อมูล และอ่านข้อมูลที่ถอดเทปเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ทำการบันทึกไว้เพื่อการตรวจสอบเบื้องต้น

2) สร้างความเข้าใจความหมายที่ได้จากการถอดเทป ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญ

3) วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยจำแนกประเภทข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภท จัดกลุ่มตามความสัมพันธ์และความสอดคล้องของข้อมูล

4) พิจารณาแต่ละประเด็นและความหมายของคำ และ

5) การจำแนกข้อมูลที่ได้ตามความหมายที่สามารถอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.10.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ซึ่งปรากฏในภาพประกอบที่ 2 ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลที่ได้รับ
ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิด การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ	ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลผ่านวิเคราะห์การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ขั้นที่ 2 การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย	การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	กรอบแนวคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ขั้นที่ 3 การศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย	สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย
ขั้นที่ 4 การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ขั้นที่ 5 การสรุปและนำเสนอรายงานการวิจัย	สรุปและปรับปรุงแก้ไข	รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

จากภาพประกอบที่ 2 ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ โดยการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารตามประเด็น ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม
 - 1.1) ความหมายของอัตลักษณ์
 - 1.2) ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม
 - 1.3) กระบวนการสร้างอัตลักษณ์
 - 1.4) ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิม
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ
 - 2.1) ความหมายมุอัลลัฟ
 - 2.2) มุอัลลัฟตามการเรียกขานในสังคมไทย
 - 2.3) มุอัลลัฟในอัลกุรอาน
 - 2.4) การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการรับอิสลาม
 - 2.5) ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ
- 3) การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ
 - 3.1) อัลกุรอาน
 - 3.2) อัลหะดีษ
- 4) อัตลักษณ์ของมุสลิม
 - 4.1) หลักการศรัทธา (อัลอะกีดะฮฺ)
 - 4.2) หลักการปฏิบัติ (อัลอิบาดะฮฺ)
 - 4.2.1) การละหมาด
 - 4.2.2) การถือศีลอด
 - 4.2.3) ซะกาต
 - 4.2.4) ฮัจญ์
 - 4.3) หลักคุณธรรมความดี (อัลอิฮซาน)
 - 4.3.1) ความอดทน
 - 4.3.2) การให้อภัย
 - 4.3.3) ความเมตตา
 - 4.3.4) การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว
 - 4.3.5) การทักทาย
 - 4.3.6) อาหารฮาลาล
 - 4.3.7) การแต่งกาย
- 5) แนวคิดเกี่ยวข้องกับรูปแบบ
 - 5.1) ความหมายของรูปแบบ

5.2) ประเภทของรูปแบบ

5.3) การพัฒนารูปแบบ

5.4) ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม มาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และการจัดทำแบบสัมภาษณ์ พร้อมตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาภาคสนามและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน จาก 10 องค์กรมุสลิม ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลิมมัธยมศึกษากลางจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักมนุษยชาติ ได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ส่งหนังสือขอสัมภาษณ์พร้อมแบบแบบสัมภาษณ์
- 2) ติดต่อขออนัดเวลาและสถานที่สัมภาษณ์หลังจากวันส่งแบบสัมภาษณ์
- 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยขออนุญาตบันทึกเทปและจดสรุป

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้จากผลการศึกษาสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอ ยืนยันถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ซึ่งเลือกโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง และเป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์จาก 10 องค์กรมุสลิม
- 2) กระบวนการประชุมผู้วิจัยจะใช้วิธีการประชุมกลุ่มโดยจะจัดเตรียมข้อเสนอรูปแบบที่ยกร่างขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรายงานการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) ปรับปรุงแก้ไขการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
- 2) สรุปผลและปรับปรุงแก้ไขขั้นสุดท้าย
- 3) เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 2

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม
 - 2.1.1 ความหมายของอัตลักษณ์
 - 2.1.2 ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม
 - 2.1.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์
 - 2.1.4 ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ
 - 2.2.1 ความหมายมุอัลลัฟ
 - 2.2.2 มุอัลลัฟตามการเรียกขานในสังคมไทย
 - 2.2.3 มุอัลลัฟในอัลกุรอาน
 - 2.2.4 การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการรับอิสลาม
 - 2.2.5 ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ
- 2.3 การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ
 - 2.3.1 อัลกุรอาน
 - 2.3.2 อัลหะดีษ
- 2.4 อัตลักษณ์ของมุสลิม
 - 2.4.1 หลักการศรัทธา
 - 2.4.2 หลักการปฏิบัติ
 - 2.4.2.1 การละหมาด
 - 2.4.2.2 การถือศีลอด
 - 2.4.2.3 ชะกาต
 - 2.4.2.4 ฮัจญ์
 - 2.4.3 หลักคุณธรรมความดี
 - 2.4.3.1 ความอดทน
 - 2.4.3.2 การให้อภัย
 - 2.4.3.3 ความเมตตา
 - 2.4.3.4 การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว
 - 2.4.3.5 การหักทลาย
 - 2.4.3.6 อาหารฮาลาล
 - 2.4.3.7 การแต่งกาย

2.5 แนวคิดเกี่ยวข้องกับรูปแบบ

2.5.1 ความหมายของรูปแบบ

2.5.2 ประเภทของรูปแบบ

2.5.3 การพัฒนารูปแบบ

2.5.4 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม

อิสลามได้ส่งเสริมเรียกร้องไปสู่สันติทำให้เกิดมีความเป็นมนุษย์ชนและมนุษยธรรมขึ้น อิสลามรักให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ ให้ความสำคัญดีสิทธิ์ต่อการมีชีวิต และให้มนุษย์รักการมีชีวิต ทำให้มนุษย์มีอิสระปราศจากความกลัว และได้วางแนวทางเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อจะให้มนุษย์ใช้ชีวิตโดยมุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ ความเจริญก้าวหน้า อยู่ภายใต้ร่มเงาแห่งความปลอดภัยมั่นคง จากแนวความคิดการทำให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization) นั้น ก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาเพื่อความเป็นทันสมัยในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ยึดโยงตามแบบอย่างของผู้ที่เจริญแล้วด้วยการพัฒนาที่เน้นด้านวัตถุเสียเป็นส่วนใหญ่ และหวังว่าเมื่อผู้คนมีทุกอย่างที่ดีพร้อมแล้วการพัฒนาทางด้านจิตใจก็สามารถที่จะพัฒนาตามได้ โดยมองเป็น “แบบเดียวกันหมด” แต่กระแสการพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้ถูกตั้งคำถามขึ้น มากมายในภายหลังเพราะเหตุของสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน รวมทั้งมีปัจจัยความไม่แน่นอนแทรกอยู่ในหลายมิติอย่างไม่อาจประเมินค่าได้ด้วยสถิติตัวเลขตามแบบมาตรฐานที่ตั้งไว้ การเน้นการพัฒนาแบบวัตถุนานี้เองทำให้ ละเลยบางส่วนมองข้ามความรู้สึกและความเป็นตัวตน รวมทั้งความหลากหลายทาง วัฒนธรรมไปซึ่งไม่อาจปรากฏเห็นได้ในเชิงรูปธรรม ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้นี้จึงพยายาม นำเสนอแนวความคิดกระแสใหม่ที่เน้นความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ โดยเสนออัตลักษณ์มุสลิมของมูฮัลล์ฟ เพื่อเสนอมุมมองใหม่ที่สังคมนั้นไม่ได้มีลักษณะที่เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด มันยังมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะ ความเป็นตัวตนที่มีความเลื่อนไหลของการให้คุณค่านั้นตามเวลา และสถานที่ของการดำรงตน รวมทั้งการให้นิยามความหมายของความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ต่างออกไปจากความเชื่อกระแสเดียว (อลิสซา หะสาเมาะ, 2552: 206) ดังนี้

2.1.1 ความหมายของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ถือเป็นหน่วยเล็ก ๆ ในการศึกษาทางสังคมวิทยาเชื่อมโยงเรื่องของทัศนคติที่มีต่อตัวตนเป็นความสัมพันธ์เชิงบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมอันเกิดจากบทบาทของบุคคล สิ่งที่ทำให้รับรู้ตนเองว่า เราคือใคร อัตลักษณ์อาจถูกกำหนดโดยความแตกต่างซึ่งอาจมองเห็นได้ในลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของสิ่งตรงกันข้าม เช่น คนผิวขาวกับคนผิวดำ ผู้ชายกับผู้หญิง เป็นต้น ลักษณะใดลักษณะหนึ่งในตัวบุคคลหรือชนชาติใดชนชาติหนึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นตัวตนที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ และสะท้อนถึงลักษณะสำคัญ ได้แก่ เป็นพลังงานแฝงที่นำไปสู่พฤติกรรม เป็นเจตคติที่บุคคล กลุ่มคนมีต่อเป้าหมาย เป็นความคาดหวังของบุคคลที่สอดคล้องกับความเชื่อหรือความรู้สึก เป็นสิ่งสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีต่อบุคคล และเป็นความนิยมที่มีต่อบุคคลหรือได้แสดงความเป็นตัวตน เป็นที่รับรู้ของผู้อื่น (Kathryn,1997; Mc Call, 1987; Stryker, 2007)

สวัสต์ ประทุมราช (2545:52) อัดลักษณะ หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งหนึ่งหรือเฉพาะของสิ่งนั้นที่ทำให้โดดเด่นขึ้นมาและมีความแตกต่างจากสิ่งอื่น รวมถึงคุณธรรมที่เกี่ยวกับตนเองที่มีการกระทำที่ถูกต้องในสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นและสัมพันธภาพต่อตนเอง

อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546: 1-2) กล่าวว่า อัดลักษณะ หมายถึง แปรเปลี่ยนตามบริบทของวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้มิติเวลาเร่งเร็วขึ้น และมีพื้นที่ที่หดแคบเข้ามา เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว หลากหลายและซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงออกได้หลายลักษณะและหลายมิติ ในระดับจุลภาคจะพบการปรับเปลี่ยนแบบแผนชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคลซึ่งเชื่อมโยงกับการปรับปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในระดับมหภาคจะพบการเคลื่อนไหวทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมใหม่ ๆ มากมาย และมีกระบวนการสร้างตัวตนและอัดลักษณะจากการ ผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน

จารุณี สุวรรณศรี (2547: 16) ได้กล่าวว่า อัดลักษณะ เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมาจาก การสั่งสมของผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จะระบุให้แต่ละบุคคลเป็นใคร เป็นอะไรด้วยตัวของตัวเองหรือด้วยบุคคลอื่น ซึ่งอัดลักษณะที่รับเข้ามานั้นจะเป็นตัวกำหนดบทบาทและพฤติกรรมของบุคคลว่าควรจะมีรูปแบบในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร

ไพบรียา ศรีสวัสต์ (2550: 6) ได้กล่าวไว้ว่า อัดลักษณะ เป็นการตอบคำถามว่า เราคือใคร เราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร อัดลักษณะจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรากับสังคมและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท ซึ่งส่งผลให้แต่ละบุคคลสามารถมีอัดลักษณะได้หลายอย่าง

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2554: 155) ได้กล่าวไว้ว่า อัดลักษณะมีความสำคัญต่อระบบสังคมกล่าวคือ ประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัดลักษณะไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น

จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต (2550:4) วุฒินันท์ สุนทรจิต (2551:27) ได้ให้ความหมายที่คล้ายกันว่า อัดลักษณะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางจิต หรือเรื่องของภาพลักษณ์ของตัวตนของมนุษย์ (Images of oneself) ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) เป็นความเข้าใจทั้งในระดับที่เรามีต่อตนเอง และลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม รวมถึงกระบวนการสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของอัดลักษณะ นอกจากนี้อัดลักษณะ ยังเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับตัวตน มีวัฒนธรรมเป็นบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของคนคนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอิทธิพลทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ ทั้งในระดับบุคคลและอัดลักษณะของกลุ่ม ดังนั้นอัดลักษณะที่แท้จริงคือภาพลักษณ์ตัวตนของมนุษย์เรา (images of oneself) ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (social interaction) และเป็นความเข้าใจทั้งในระดับที่มีต่อตัวเอง และในลักษณะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม (จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต, 2551: 3-4)

ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทระปัญญา (2558) ได้สรุปความหมายอัดลักษณะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะ หรือลักษณะที่เหมือนกันของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่สามารถบ่งบอก

ความแตกต่างและสร้างความจดจำได้ ซึ่งเป็นผลจากการยอมรับและเข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเองผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

พรทิภา ชื่นชาติ (2550:8) อธิบายเพิ่มเติมว่า อัตลักษณ์ หมายถึง เอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งนั้น และขยายต่อไปได้ว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้นที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่น แตกต่างจากสิ่งอื่น

ทวีศักดิ์ อินทโชติ (2561: 13) ได้สรุปความหมายของอัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล ความเป็นตัวตนของบุคคลทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ รวมถึงสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติที่แสดงออกเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น โดยแต่ละบุคคลจะมีอัตลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพทางสังคมของบุคคลนั้น สังเกตจากบุคลิกภาพและเจตคติของแต่ละบุคคลเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล สังคม หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา มีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไป สังคมอื่น ๆ เรียกว่าเป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ โดยเป็นลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร

มนูญ โตะอาจ (2555: 8) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวตนหรือภาพลักษณ์ของแต่ละคน มุมมองที่มองตัวเองว่าเราคือใคร และอยากจะทำให้คนอื่นเห็นเราแบบไหน แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว มาจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งสัญชาติ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม ชุมชน เพศ และอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะตัวเกิดจากการเรียนรู้ จากการได้สัมผัสพูดคุยกับคนอื่นในสังคมนั้น ๆ ด้วย

นุชนาฏ เชียงชัย (2558:5) ได้กล่าวถึงความหมายของ อัตลักษณ์ หมายถึง ความเป็นตัวตนที่แตกต่างจากสิ่งอื่นใดสามารถบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคมชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ ได้ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา เป็นต้น ตลอดจนผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดดเด่นซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่รู้จักหรือจำได้

ชูไวยะห์ โตะดาหยง (2561:8) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์กับเอกลักษณ์ ไว้ว่า เอกลักษณ์แม้จะดูแตกต่างกันแต่มีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นส่วนหนึ่งหรือกลายเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม พอจะสรุปได้ว่า อัตลักษณ์นั้นมีความใกล้เคียงกับคำว่า เอกลักษณ์ ซึ่งคำว่าอัตลักษณ์นั้นอธิบายในภาพรวมของบุคคล สังคม เชื้อชาติ ศาสนา แต่เอกลักษณ์มีความหมายในทางเปรียบเทียบต้องการเป็นหนึ่งเดียว สิ่งที่นิยมบอกว่าเป็นเอกลักษณ์นั้นต้องมีจุดเด่นจริง ๆ แต่คำว่าอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องเด่นมากก็ได้ เพียงแต่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวตนของสิ่งนั้น และอัตลักษณ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัยอย่างไม่จำกัด นอกจากนี้ ชูไวยะห์ โตะดาหยง (2561:13-14) ยังได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และองค์ประกอบสำคัญ ไว้ดังนี้

1.อัตลักษณ์ส่วนบุคคล องค์ประกอบสำคัญ คือ การรู้จักตนเอง การรับรู้การรู้จักตนเอง การรับรู้ตนเอง การยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตนเอง และความภาคภูมิใจในตัวเอง ความมีตัวตนในรูปแบบของสถานะของบุคคล เพศ สภาพตำแหน่ง หน้าที่ บทบาททางสังคม ฯลฯ

2.อัตลักษณ์ทางสังคม องค์ประกอบสำคัญ คือ สิ่ง que แสดงออกถึงผลของการขัดเกลาทางสังคมกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และระบบการศึกษา สิ่ง que แสดงออกมากจะปรากฏในรูปวิถีชีวิตความคิด ความเชื่อ และแบบแผนพฤติกรรม

3. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) โลกทัศน์ (Worldview) 2) แบบแผนของบรรทัดฐาน (Normative Pattern) 3) ระบบรหัส (Code System) ซึ่งเป็นแบบแผน/กฎ เช่น วัจนภาษา อวัจนภาษา สถานที่ กาลเวลา โครงสร้างทางสังคม ฯลฯ 4) ความสัมพันธ์ที่บุคคลได้รับรู้ (Perceived Relation) เช่น เป้าหมายของแต่ละวัฒนธรรมนั้นไปด้วยกันหรือไม่ เกี่ยวกับลำดับขั้นของความสัมพันธ์ และความรู้สึกบวก-ลบกับ “ผู้อื่น” (Alien) เป็นต้น

4. อัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ระดับปัจเจก 2) ระดับครอบครัว 3) ระดับชุมชน 4) ระดับชนชั้น 5) ระดับรัฐชาติ

5. อัตลักษณ์กับการเคลื่อนไหวทางชาติพันธุ์ องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ที่เคลื่อนไหวถูกผนวกสู่สังคมโลกอย่างหลวม ๆ 2) กลุ่มที่ถูกผนวกอย่างเต็มที่หรือเกือบเต็มที่ในระบบทุนนิยมโลก 3) กลุ่มที่ถูกผนวกสู่ระบบโลกอย่างมากเช่นกัน ทว่ารูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมยังคงถูกสงวนรักษาไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนของบุคคล ที่มาจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา และอื่น ๆ ตลอดจนผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่โดดเด่นซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่รู้จัก การยอมรับผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2.1.2 ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม

สำราญ ผลดี (2560: 110) ได้กล่าวว่า คำว่า “อัตลักษณ์มุสลิม” หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของมุสลิม ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดจากการนิยามตัวตนของผู้คนกับระบบสังคม เมื่อผู้คนแต่ละกลุ่มต้องการรักษาความเป็นหนึ่งเดียว หรือความเป็นปึกแผ่นในพวกเดียวกัน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ก็จะเกิดขึ้นซึ่งจะสัมพันธ์กับบริบทที่แวดล้อมกลุ่มคนนั้น กลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมในพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์แต่ด้วยพื้นฐานทางความคิดความเชื่อที่มาจากศาสนาอิสลาม ส่งผลให้กลุ่มคนดังกล่าวมีรูปแบบวิถีที่มีลักษณะเฉพาะ หรืออัตลักษณ์ของตนเองและโดดเด่น แม้ว่าจะถูกผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมที่แวดล้อมก็ตาม

วิสุทธิ บิลลาเต๊ะ และฉันทัส ทองช่วย (2010: 58) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกความหมายของการเป็นมุสลิม ซึ่งเริ่มจากจักรวาลทัศน์ที่ถือว่าจักรวาลโลก สรรพสิ่ง และสรรพชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป โดยพระประสงค์และอำนาจแห่งอัลลอฮ์พระเจ้าเพียงหนึ่งเดียว และรวมถึงภาคปฏิบัติการของจักรวาลทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ การละหมาด การจ่ายซะกาต และการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว เป็นต้น

สุเชน เลิศวิระสวัสดิ์ (2562: 10-11) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของมุสลิมและชุมชนมุสลิม กระบวนการสร้างตัวตนมุสลิมของชุมชนมุสลิมเป็นการสร้างให้ชุมชนมุสลิมมีอัตลักษณ์ที่ระบุถึงทั้งมุสลิมและชุมชนมุสลิม ซึ่งจะทำให้กลายเป็นภาพที่ดีสำหรับศาสนาอิสลามที่ออกไปให้กับผู้คนจากภายนอกศาสนาอิสลามได้เห็น นอกจากนี้ยังจะทำให้ทั่วโลกหันมาให้ความสำคัญต่อภาพของศาสนาอิสลามในฐานะของการอยู่ร่วมกับชุมชนศาสนาอื่น ๆ กระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์มุสลิม โดยมีองค์ประกอบ คือ 1) วิทยุชุมชนมุสลิมที่สามารถกระจายหลักคำสอนและการดำเนินชีวิตในแบบของศาสนาอิสลามตามคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นอัต

ลักษณะหนึ่งของมุสลิมและชุมชนมุสลิม 2) องค์กรมุสลิมที่สามารถให้ความรู้ได้โดยจะมีลักษณะคล้ายกับห้องสมุดที่มีหนังสือและเอกสาร เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้ความรู้ อีกทั้งยังมีการจัดบรรยายที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม 3) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยยังมีการกระจายอัตลักษณ์ของมุสลิมที่ดีและเหมาะสมในการดำเนินชีวิตทั่วโลกออนไลน์ 4) โรงเรียนฟิรฎูฮีน (โรงเรียนสอนศาสนาภาคบังคับ) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดอัตลักษณ์มุสลิมของชุมชนมุสลิมในการเรียนการสอนสำหรับเด็กอายุ 7 ปี เป็นต้นไป โดยจะเป็นอัตลักษณ์ที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน นอกจากนี้เด็ก ๆ ก็จะได้รู้ถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหาของอัลกุรอาน อัลหะดีษ เตาฮีด (หลักการศรัทธา) ฟิกฮฺ (หลักกฎหมายอิสลาม) ทำให้เด็กสามารถที่จะอธิบายสิ่งๆเกี่ยวกับศาสนาอิสลามได้กว้างขึ้น

อับดุลสุโก ดินอะ (2558) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม ไว้ว่า อัตลักษณ์มุสลิม (Muslim Identity) เป็นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อมุสลิมว่า “มุสลิมคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวมุสลิมกับคนอื่น โดยผ่านการมองของมุสลิมและการที่คนอื่นมองมุสลิม อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวมุสลิมและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือมุสลิมจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่มุสลิมเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่ามุสลิมมีอัตลักษณ์ที่อยู่ภายใต้หลักการอิสลาม และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มุสลิม

จิรศักดิ์ โสะสัน (2553: 37) ได้กล่าวถึงนิยามของอัตลักษณ์มุสลิมว่ามุสลิม คือ กลุ่มชาติพันธุ์ทางศาสนา (Ethno Religious Group) กลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นอยู่กับศาสนาอิสลาม โดยผ่านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดกับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมซึ่งถูกกำหนดโดยหลักการศาสนาอิสลามซึ่งอยู่เหนือเชื้อสายชาติพันธุ์ทั้งหมด นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของบุคคล ครอบครัว และชุมชน แบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับบุคคล เช่น การแต่งกายตามหลักศาสนา คือ ฮิญาบ เสื้อผ้าที่สวมต้องปกปิดร่างกายให้มิดชิดเว้นไว้เพียงใบหน้าและฝ่ามือเท่านั้น ผู้ชายมุสลิมต้องไม่สวมใส่ทองคำหรือเสื้อผ้าที่ทำด้วยผ้าไหมจะใส่ได้เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น สาเหตุที่ให้สตรีมุสลิมแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่มิดชิดก็เพื่อความปลอดภัย ไม่ให้เกิดความเย้ายวนต่อเพศตรงข้ามซึ่งเป็นอันตรายต่อความปลอดภัย

ระดับครอบครัว เช่น การตั้งชื่อมุสลิมของคนในครอบครัว มุสลิมบางคนก็ตั้งชื่อภาษาไทย แต่จะตั้งชื่อมุสลิมอีกชื่อหนึ่ง หรือบางคนก็ตั้งชื่อภาษาอาหรับเพียงชื่อเดียว การตั้งชื่อเช่นนี้ นอกจากจะเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของศาสนาอิสลามเพื่อให้เห็นเด่นชัดจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการให้มุสลิมย้ำเตือนจิตใจอยู่ตลอดเวลาว่าตนเองเป็นมุสลิม

ระดับชุมชน เช่น การสร้างมัสยิด กุบูร (สุสานมุสลิม) ร้านอาหารอิสลาม การเคารพผู้นำ การศึกษาด้านศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของมุสลิม ให้ความเคารพต่อความหลากหลายในกลุ่มมุสลิม และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

สุชาติ เศรษฐมาลินี (2557) ได้อธิบายอัตลักษณ์ของมุสลิม เป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาจากมุสลิม ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม โดยมีรากเหง้ามาจากศาสนาอิสลาม การเข้าใจแนวคิดและบริบทของมุสลิมนั้น นับเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ของมุสลิม เพราะอุมมะฮ์ (ประชาชาติมุสลิม) นั้น เป็นโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของมุสลิม โดยทำ

หน้าที่หลอมรวมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางศาสนาและบริหารความหลากหลายของอัตลักษณ์ในสังคมด้วย ดังนั้นอัตลักษณ์ของมุสลิมจึงก่อร่างมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทางศาสนา ประเพณีประวัติศาสตร์ ความศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ รวมทั้ง ความสัมพันธ์กับสังคมรอบข้าง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์มุสลิม หมายถึง การแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ผ่านการศรัทธาและแปรการศรัทธาสู่การปฏิบัติตามคำสั่งใช้แห่งบทบัญญัติอิสลาม

2.1.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

สุเชน เลิศวีระสวัสดิ์ (2561: 10) ได้กล่าวถึง การนำเสนออัตลักษณ์มุสลิมที่สันติ โดยมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม คือ ผ่านระบบโรงเรียนและองค์กรมุสลิม เพื่อสร้างให้อัตลักษณ์มุสลิมในด้านดีผ่านการปฏิบัติตัวของคนในชุมชนมุสลิม ได้แก่

1) สถาบันครอบครัว เป็นแหล่งกำเนิดแรกของมนุษย์ และยังเป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมต่าง ๆ รวมทั้งอัตลักษณ์มุสลิม ครอบครัวที่มีการปลูกฝังและอบรมในหลักการศาสนาอิสลาม ตลอดจนบรรยากาศความเป็นครอบครัวมุสลิมจะช่วยส่งเสริมให้มุสลิมสามารถเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมได้เป็นอย่างดี

2) มัสยิด เป็นองค์กรที่กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการประจำมัสยิดมาบริหารจัดการโดยมีสิทธิและหน้าที่ตามสถานภาพหรือตำแหน่งที่ได้รับ ซึ่งการแสดงบทบาทของคณะกรรมการประจำมัสยิดจะถูกคาดหวังจากสังคม กล่าวคือ มัสยิดมีหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษาให้กับสัปบุรุษประจำมัสยิดรวมทั้งมุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์ เช่น จัดสถานศึกษา จัดหาครูผู้สอน จัดสรรงบประมาณ จัดทำหลักสูตร ตลอดจนรณรงค์ให้สัปบุรุษประจำมัสยิดตระหนักในความสำคัญของการเรียนรู้อิสลามเพื่อสร้างอัตลักษณ์มุสลิม

3) วิถีชุมชน ที่สามารถกระจายหลักคำสอนและการดำเนินชีวิตในแบบของศาสนาอิสลามตามคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของชุมชนมุสลิม

4) ศูนย์เรียนรู้อิสลาม ที่สามารถให้ความรู้ได้โดยจะมีลักษณะคล้ายกับห้องสมุดที่มีหนังสือและเอกสาร เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้ความรู้ อีกทั้งยังมีการจัดบรรยายที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามทั้งกับผู้คนในชุมชน และผู้ที่สนใจ

5) สื่อสังคมออนไลน์ (social media) มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยยังมีการกระจายอัตลักษณ์ของมุสลิมที่ดีและเหมาะสมในการดำเนินชีวิตทั่วโลกออนไลน์

6) โรงเรียนฟิรดูอิน (โรงเรียนสอนศาสนาภาคบังคับ) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิม ในการเรียนการสอนสำหรับเด็กอายุ 7 ปี เป็นต้นไป โดยจะเป็นอัตลักษณ์ที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน นอกจากนี้เด็ก ๆ ก็จะได้รู้ถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหาของอัลกุรอาน อัลหะดีษ เตาฮีด (หลักการศรัทธา) ฟิกฮ์ (หลักกฎหมายอิสลาม) ทำให้เด็กสามารถที่จะอธิบายสิ่งๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามได้กว้างขึ้น

7) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นโรงเรียนที่สอนทั้งในด้านศาสนาและด้านสามัญ โดยจะเป็นการให้นักเรียนจากทั่วประเทศได้เข้ามาเรียน และสามารถเผยแพร่อัตลักษณ์มุสลิม

นอกจากนี้ควรมีความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพื่อจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณชนร่วมกัน เช่น มูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย (สสม.) ที่ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เช่น กิจกรรมวิ่งหรือกิจกรรมปั่นจักรยาน เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านสุขภาพของอิสลามให้แก่ผู้คนต่างศาสนาได้เห็นและเปลี่ยนแนวคิดของการมองอิสลามใหม่และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2.1.4 ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิม

อิสลามได้ให้เกียรติมวลมนุษยชาติทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม และได้วางกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในการพิทักษ์สังคมของมนุษยชาติ อิสลามได้ประกาศอย่างชัดเจนจากคำสอนหลักของอิสลามที่ว่า แท้จริงแล้วมนุษย์ทั้งหลายต่างก็ถูกสร้างมาจากชีวิตเดียวกัน เพื่อเป็นการสื่อให้รู้ว่าต้นกำเนิดของมนุษย์ทั้งหมดมาจากสิ่งเดียวกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا

وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ

اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ۝ (سورة النساء، 4 : 1)

ความว่า “มนุษยชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเขาเจ้าที่ได้บังเกิดพวกเขาจากชีวิตหนึ่ง และได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของเขา และได้ทรงให้แพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น ซึ่งบรรดาชาย และบรรดาหญิงอันมากมาย และจงยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ ที่พวกเขาต่างขอกัน ด้วยพระองค์ และพึงรักษาเครือญาติ แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสอดส่องดูพวกเขาอยู่เสมอ”

(สุเราะฮ์อันนิซาอ, 4:1)

จากอายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสใช้มนุษย์ให้ยำเกรงต่อพระองค์ คือให้ความเคารพภักดีต่อพระองค์เพียงองค์เดียว โดยไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์ และเตือนให้ทราบถึงเดชานุภาพของพระองค์ที่ได้ทรงบังเกิดพวกเขาจากชีวิตหนึ่งนั่นคือ อาดัม ﷺ และได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของเขา นั่นก็คือ ฮาวาอ และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า “และได้ทรงให้ชายและหญิงจำนวนมากแพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น” คือมีผู้ชายและผู้หญิงจำนวนมากเกิดขึ้นจากทั้งสอง คือ อาดัม ﷺ และฮาวาอมากมาย โดยพระองค์ได้ให้กระจัดกระจายไปอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลก ซึ่งมีประเภทและลักษณะสีผิว และภาษาพูดที่แตกต่างกันไป แล้วในที่สุดพวกเขาก็จะถูกให้กลับไปสู่พระองค์

และอิสลามได้ยกสถานะของมนุษย์เหนือสรรพสิ่งทั้งหลาย คือ การให้เกียรติเหนือกว่าบรรดามวลลูกทั้งหลาย ด้วยการประทานสติปัญญา วิชาความรู้ การพูด การสนทนา อาหาร เครื่องดื่มที่มีรสชาติดี และให้ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลเป็นประโยชน์แก่พวกเขา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴾

(سورة الإسراء، 17 : 70)

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ให้เกียรติแก่ลูกหลานของอาดัม และเราได้บรรรทุกพวกเขาทั้งทางบกและทางทะเล และได้ให้ปัจจัยยังชีพที่ดีทั้งหลายแก่พวกเขา และเราได้ให้พวกเขาดีเด่นอย่างมีเกียรติเหนือกว่าผู้ที่เราได้ให้บังเกิดมาเป็นส่วนใหญ่”

(สุเราะฮ์อัลอิสรออ, 17: 70)

ด้วยสถานะอันสูงส่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้แก่มวลมนุษย์ อิสลามได้ให้สิทธิในการมีชีวิตอยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยมีได้แบ่งแยกในระหว่างมุสลิมและมิใช่มุสลิม และอิสลามได้ปกป้องเกียรติของมนุษย์ชาติตามหลักการขั้นพื้นฐานของอิสลาม คือ มนุษย์มีเกียรติและศักดิ์ศรีในพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ตั้งแต่ต้นกำเนิด โดยไม่ได้มองไปยังความแตกต่างของศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ชาติพันธุ์ สีผิว แห่ล่งกำเนิด และความเท่าเทียมกันในด้านความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَنْفُسُكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴾

(الحجرات، 49 : 13)

ความว่า “โอ้มนุษย์ชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชาย และเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่า และตระกูลเพื่อจะารู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์ ﷻ นั้น คือ ผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน”

(สุเราะฮ์อัลหุญร้อต, 49: 13)

อัตลักษณ์มุสลิมเป็นสิ่งที่มีความหมายมาจากศาสนาอิสลาม
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴾

(سورة الأحزاب، 21:33)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะซูลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงาม
สำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ﷻ และวัน
ปรโลก และรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ อย่างมาก”

(สุเราะฮ์อัลอะหزاب, 33: 21)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ
حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

(سورة التوبة: 128)

ความว่า “แท้จริงมีเราะซูลคนหนึ่งจากพวกท่านเองได้มาหาพวก
ท่านแล้ว เป็นที่ลำบากใจแก่เขาในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก
เป็นผู้ห่วงใยในพวกท่าน เป็นผู้เมตตา ผู้กรุณาสงสารต่อบรรดาผู้
ศรัทธา”

(สุเราะฮ์อัตเตอาบะฮ์, 9: 128)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ
رُكْعًا سَجَدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ
أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرِزْحٍ أَخْرَجَ
شَطْرَهُ فَفَازَرَهُ فَاسْتَعْظَمَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوْقِهِ يُعْجِبُ الزَّرَّاعَ لِيَغِيْظَ

يَوْمَ الْكُفَّارِ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً
وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

(سورة الفتح، 48 : 29)

ความว่า “มุหัมมัดเป็นเราะชะซูลของอัลลอฮ์ และบรรดาผู้ที่อยู่ร่วมกับเขา เป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญต่อพวกปฏิเสธศรัทธา เป็นผู้เมตตาสงสารระหว่างพวกเขาเอง เจ้าจะเห็นพวกเขาเป็นผู้รู้กั๊วะผู้สูญเสียโดยแสวงหาคุณความดีจากอัลลอฮ์ ﷻ และความโปรดปราน (ของพระองค์) เครื่องหมายของพวกเขาอยู่บนใบหน้าของพวกเขา เนื่องจากร่องรอยแห่งการสูญเสีย นั่นคืออุปมาของพวกเขา ที่มีอยู่ในอัลอินญิลประหนึ่งเมล็ดพืชที่งอกหน่อหรือกิ่งก้านของมัน ออกมา แล้วทำให้มันงอกงาม แล้วมันก็เติบโตแข็งแรง และทรงตัวอยู่ได้บนลำต้นของมัน นำความปลื้มปิติมาให้แก่ผู้หว่าน เพื่อที่พระองค์จะก่อความโกรธแค้นแก่พวกปฏิเสธศรัทธา เพราะพวกเขา (มุสลิมีน) และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสัญญาบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลายในหมู่พวกเขาว่า จะได้รับการอภัยโทษ และรางวัลอันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อัลฟัตฮฺ, 48: 29)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فَأَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا
لَا بَدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ ﴿٣٠﴾

(سورة الروم، 30 : 30)

ความว่า “ดังนั้น เจ้าจงผินหน้าของเจ้าสู่ศาสนาที่แท้จริง (โดยเป็น) ธรรมชาติของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในการสร้างของอัลลอฮ์ ﷻ นั่นคือศาสนาอันเที่ยงตรง แต่ส่วนมากของมนุษย์ไม่รู้”

(สุเราะฮ์อรรูม, 30: 30)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۗ وَاللَّهُ بِمَا

تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

(سورة المجادلة، 58: 11)

ความว่า “อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงยกย่องเทอดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเขา และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้อย่างยิ่งในสิ่งที่พวกเขากระทำ”

(สุเราะฮ์มัจญ์ดาอะละฮ์, 58: 11)

ดังนั้นความเข้าใจแนวคิดและบริบทของอุมมะฮ์เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจในเรื่องอัตลักษณ์มุสลิม เพราะอุมมะฮ์เป็นโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของมุสลิม โดยทำหน้าที่รักษาเอกภาพทางศาสนา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً ۗ فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ

وَأَنزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اٰخْتَلَفُوا فِيهِ ۗ

وَمَا اٰخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا

بَيْنَهُمْ ۗ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَا اٰخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ ۗ

وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾

(سورة البقرة، 2: 213)

ความว่า “มนุษย์นั้นเคยเป็นประชาชาติเดียวกัน (หลังจากเกิดความขัดแย้งขึ้น) อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งบรรดานบีมาในฐานะผู้แจ้งข่าวดี และผู้ตักเตือน และได้ทรงประทานคัมภีร์อันกอปรไปด้วยความจริงลงมาถึงพวกเขาด้วย เพื่อว่าคัมภีร์นั้นจะได้ตัดสินระหว่างมนุษย์ในสิ่งที่พวกเขาขัดแย้งกัน และไม่มีใครที่ขัดแย้งในคัมภีร์นั้น นอกจากบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์นั้นมา หลังจากที่ยังขาดหลักฐานอันชัดแจ้งมายังพวกเขาเหล่านั้น ทั้งนี้เพราะความอิจฉาริษยาในระหว่างพวกเขา แล้วอัลลอฮ์ ﷻ ก็ทรงแนะนำแก่บรรดาผู้ศรัทธา ซึ่งความจริงที่พวกเขาขัดแย้งกันด้วยอนุมัติของพระองค์

และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงแนะนำผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ไปสู่ทาง
อันเที่ยงตรง”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ 2:213)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَا كَانَ الْكَأْسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا
كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾ ﴾

(سورة يونس، 10: 19)

ความว่า “และมนุษย์นั้นมิใช่อื่นใด นอกจากเป็นประชาชาติ
เดียวกัน แล้วพวกเขาก็แตกแยกกัน และหากมิใช่ลิขิตได้บันทึกไว้
ที่พระเจ้าแล้ว แน่نونก็คงถูกตัดสินระหว่างพวกเขาในเรื่องที่
พวกเขาขัดแย้งกัน”

(สุเราะฮ์ยูนุส, 10:19)

จากสองโองการของอัลลอฮ์ ﷻ ข้างต้นทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่าบรรพบุรุษเดิมของ
มนุษย์เป็นประชาชาติเพียงหนึ่งเดียวที่ทำหน้าที่เพียงการตอบรับและปฏิบัติตามคำสอนของอัลลอฮ์
ﷻ พระผู้อภิบาลของพวกเขา และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งบรรดาศาสนทูตของพระองค์มายังมนุษยชาติคน
แล้วคนเล่า นับตั้งแต่ต้นปีอาดัม عليه السلام หรืออนปนูหฺ عليه السلام จนกระทั่งนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เป็นนบิต่านสุดท้าย
เพื่อเผยแผ่คำสอนและคำชี้แจงจากอัลลอฮ์ ﷻ ต่อปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ตาม
หลักการศาสนาที่บันทึกไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ที่เพียบพร้อมด้วยคำชี้แจงที่ชัดเจนและข้อเท็จจริงที่
ปราศจากความคลุมเครือ นั่นคือศาสนาอิสลามที่มีหลักศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ พระเจ้าเพียงพระองค์
เดียว (อิสมาอีลลูตฟี จะปะเกีย, 2554: 3)

และในขณะเดียวกันก็บริหารความหลากหลายแห่งอัตลักษณ์ของผู้ศรัทธาที่เป็น
สมาชิกของอุมมะฮฺ อัตลักษณ์มุสลิมจึงเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน (อุมมะฮฺ) ประเพณี
ประวัติศาสตร์ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ ความสัมพันธ์ในสังคม และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

อัตลักษณ์มุสลิมมีจุดกำเนิดมาจากช่วงเวลาแห่งการปกครองนครรัฐมะดีนะฮฺของ
ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยใช้ระบอบอิสลาม อัตลักษณ์ของมุสลิมสะท้อนมาจากที่มาสองแหล่ง ได้แก่
หลักคำสอนในศาสนาอิสลาม อันเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ที่เป็นภาวีสัยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้
เช่น การแต่งกายโดยปกปิดส่วนที่พึงสงวนตามมาตรฐานของศาสนาอิสลามหรือที่เรียกว่า เอาเราะฮฺ
การรับประทานอาหารทะเล เป็นต้น อัตลักษณ์ส่วนนี้เรียกว่า “อัตลักษณ์อิสลาม” และอีกแหล่งหนึ่ง
คือ สภาพสังคมวัฒนธรรมอาหรับ เป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัยที่ศาสนาเปิดกว้างและยอมรับ

ให้มีความหลากหลายบนพื้นฐานที่ไม่สวนทางกับคำสอนของศาสนา อัตลักษณ์ประเภทนี้อ่อนุญาตให้เปลี่ยนแปลงได้บนเงื่อนไขที่ไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม เช่น เปลี่ยนจากการแต่งกายโดยใช้ชุดใต้บ (ชุมยาวคลุมตัว) แบบอาหรับของผู้ชาย มาส่วนใส่กางเกงขายาว ผ้าโสร่ง หรือเครื่องแต่งกายของวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังที่เห็นในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกในปัจจุบัน เป็นต้น

อัตลักษณ์มุสลิมในยุคมะดีนะฮ์ที่มาจากศาสนาอิสลาม เป็นอัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์ที่ผสมผสานกับอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมแห่งอาหรับ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แรกเริ่มของมุสลิม ส่วนจุดที่ทำให้อัตลักษณ์เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การเดินทางออกจากคาบสมุทรอารเบียไปยังดินแดนต่าง ๆ หลายยุคหลายสมัย ผ่านกิจกรรมการค้า การเผยแพร่ศาสนา การศึกษาและแสวงหาความรู้ การขยายอำนาจทางทหาร การย้ายถิ่นไปยังดินแดนใหม่ ซึ่งการเดินทางผ่านแต่ละสถานที่และช่วงเวลาได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดและอัตลักษณ์ จนกระทั่งการเข้าไปอยู่อาศัยหรือตั้งรกรากในสังคมอื่นที่มีวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ เช่น ยุโรป อเมริกัน เปอร์เซีย แอฟริกัน อินเดีย จีน มลายู เป็นต้น มุสลิมจำเป็นต้องมีการต่อรองทางวัฒนธรรมเพื่อให้อยู่รอดได้ในสังคม ซึ่งส่งผลต่อการรับอัตลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ ในสามลักษณะ คือ 1) ยอมรับโดยซึมซับวัฒนธรรมใหม่ 2) ปิดตัวเองและปฏิเสธวัฒนธรรมจากภายนอก และ 3) ปฏิเสธโดยรักษาจุดยืนเดิมไว้และปรับเปลี่ยนบางอย่างเพื่อถ่วงดุลระหว่างอัตลักษณ์เดิมกับอัตลักษณ์ใหม่ การเดินทางตกผลึกเป็นอัตลักษณ์ของมุสลิมที่ตั้งรกรากต่างถิ่นในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยที่บางส่วนอาจจะกีดกร่อนหรือสร้างมลทินให้อัตลักษณ์บริสุทธิ์แห่งศาสนาอิสลาม อัตลักษณ์มุสลิมจึงมีความหลากหลายไปตามส่วนผสมของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ และอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นในหลายกลุ่มในฐานะอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ สัญชาติ และศาสนา โดยไม่สามารถแยกแยะถึงความแตกต่างระหว่างที่มาทั้งสามส่วนของอัตลักษณ์ได้ โดยที่ยังคงมีจุดกำเนิดเป็นแกนหลักอยู่ภายในที่ยังคงทำให้อัตลักษณ์ถูกประทับตราในนาม “มุสลิม” ดังนั้นอัตลักษณ์มุสลิมจากจุดกำเนิดแรกในสมัยนครรัฐมะดีนะฮ์จนถึงยุคปัจจุบันทำให้เห็นว่าอัตลักษณ์มุสลิมมีการผสมผสานอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับอัตลักษณ์อื่น ๆ จนไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่ายังมีอัตลักษณ์ที่บริสุทธิ์สมบูรณ์ในแบบเริ่มแรกหลงเหลืออยู่ (ฮาฟิส สาและ, 2550: 202-205) สำหรับยุคร่วมสมัยในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นการพบกันของอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันมีปัจจัยมาจากการเอื้ออำนวยของโลกาภิวัตน์ เช่น การเดินทางที่ประหยัดสะดวกและรวดเร็ว บทบาทของเทคโนโลยีสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มุสลิมจากต่างถิ่นได้รู้จักและสนทนากัน และส่งผลให้เกิดกระบวนการหล่อหลอมและเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ของมุสลิมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ข้ามถิ่น ซึ่งขยับจากตำแหน่งของความเป็นถิ่นที่เฉพาะเจาะจง ไปสู่ตำแหน่งที่เป็นสากลมากขึ้น นั่นคือ การกลับไปสู่ตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับอัตลักษณ์แห่งอิสลามอันบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น (ฮาฟิส สาและ, 2550: 206)

อิสลามได้ให้ความสำคัญของอัตลักษณ์มุสลิมไว้สองด้านด้วยกันซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ได้แก่ สายเชือกจากอัลลอฮ์ ﷻ หรือพันธสัญญาแห่งอัลลอฮ์ (حَبْلِ مِنَ اللَّهِ) และสายเชือกจากมนุษย์หรือความสัมพันธ์ทางสังคม (حَبْلِ مِنَ النَّاسِ) อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน ดังนี้

﴿ ضَرَبَتْ عَلَيْهِمُ الدِّلَّةُ أَيْنَ مَا تُقْفُوا إِلَّا بِحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلِ مِنَ النَّاسِ
 وَبَاءُ وَبِعَضِّ مِنَ اللَّهِ وَضَرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
 كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ ذَلِكَ بِمَا
 عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾

(سورة آل عمران، 3: 112)

ความว่า “ความต่ำช้าได้ถูกฟาดลงบนพวกเขา ณ ที่ใดก็ตามที่พวกเขาถูกพบ นอกจากด้วยสายเชือกจากอัลลอฮ์ ﷻ และสายเชือกจากมนุษย์ และพวกเขาจะนำความกริ้วโกรธจากอัลลอฮ์ ﷻ กลับไป และความขัดสนก็จะฟาดลงบนพวกเขา นั่นก็เพราะว่าพวกเขาเคยปฏิเสธบรรดาโองการของอัลลอฮ์ ﷻ และฆ่าบรรดานบีโดยปราศจากความเป็นธรรม นั่นก็เนื่องจากการที่พวกเขาตั้งอวด และเคยทำการละเมิด”

(สุเราะฮฺอาละอิมรอน, 3:112)

อรรถลักษณะมุสลิมมีหลักพื้นฐานมาจากหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอักษะ ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَيْضاً قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ: صَدَقْتَ، فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ:

صَدَقَتْ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ
كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ
السَّاعَةِ . قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ :
فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى
الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ . ثُمَّ
انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ .
قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ
دِينَكُمْ .

(أخرجه مسلم، رقم 8)

ความว่า: จากท่านอุมัร رضي الله عنه ได้เล่าว่า: "วันหนึ่ง ในขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่กับท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทันใดนั้นก็มียายคนหนึ่งสวมเสื้อผ้าที่ขาวโพลน มีผมที่ดำสนิท และไม่เห็นร่องรอยของการเดินทาง ได้ปรากฏขึ้นมายังพวกเรา และไม่มีผู้ใดเลยในหมู่พวกเราที่รู้จักเขา จนในที่สุดเขาได้เข้ามานั่งที่ท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็เอาเข้าทั้งสองข้างของเขา ยันกับเข้าทั้งสองข้างท่านนบี ﷺ และได้วางมือของเขabenขาของท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า "โอ้มุหัมมัดเอ๋ย จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิสลามเกิด?" แล้วท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ก็กล่าวว่า: อิสลามคือ การที่ท่านกล่าวปฏิญาณว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดนั้นเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์ ﷺ" การที่ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลละฮ์ หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้ เขากล่าวว่า "จริงอย่างที่ท่านพูด" (ท่านอุมัร رضي الله عنه กล่าวว่า) ดังนั้นพวกเราพากันแปลกใจที่เขาถามท่านนบี แล้วเขาก็รับรองว่าท่านนบีพูดจริง เขากล่าวอีกว่า "จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิมานเกิด" ท่านนบี จึงตอบว่า การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตของพระองค์ ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี" แล้วเขากล่าวว่า "จริงอย่างที่ท่านพูด" แล้วเขาก็กล่าวอีกว่า "ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิฮสานเกิด" ท่านนบีตอบว่า "คือการที่ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน"แล้วเขากล่าวอีกว่า "ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้

เกี่ยวกับวันกียามะฮะเถิด” ท่านนบีตอบว่า “ผู้ที่ถูกถาม ไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย” แล้วเขาก็กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้ถึงสัญญาณของมันเถิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ทาสีจะคลอตลุกเป็นนายของนาง ท่านจะได้เห็นผู้ที่ไม่สวมรองเท้า ไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่ เป็นผู้ยากจนข้นแค้น และเลี้ยงแพะ แต่กลับแข่งขັນกันสร้างอาคารสูง ๆ” จากนั้น เขาก็จากไป และฉัน (หมายถึงอุมัร) ก็หายหน้าไปหลายวัน ต่อมาท่านนบี ﷺ ก็ถามฉันว่า “โอ้อุมัร ท่านรู้ไหมว่า ผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร” ฉันตอบว่า “อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์เท่านั้นที่รู้” ท่านนบีตอบว่า “แท้จริงเขาคือ ญิบรีล ท่านมาหาพวกท่าน เพื่อสอนพวกท่านเรื่องศาสนาของพวกท่าน”

(บันทึกโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

ในหะดีษนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ในทุก ๆ คำถามและคำตอบในหะดีษบทนี้ คือ การสอนเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลาม เพราะในหะดีษท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า “นั่นคือญิบรีลที่ลงมาเพื่อสอนพวกเจ้าเกี่ยวกับศาสนาของพวกเจ้า” ดังนั้น อีมาน อิสลาม และอิหซาน นั้น ทั้งหมดนั้นเรียกว่าศาสนา จากคำถามของญิบรีลนั้นจะลำดับขั้นของศาสนาจากระดับต่ำไปหาระดับสูง นั่นคือ อีมานสูงกว่าอิสลาม เพราะผู้มีอีมานนั้นจะต้องเป็นมุสลิมก่อน และอิหซานนั้นสูงกว่าอีมาน เพราะผู้มีอิหซานต้องเป็นผู้มีอีมานแน่นหนามาก่อน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ

อิสลามส่งเสริมความยุติธรรม ห้ามการอธรรม คำสอนของอิสลามนั้นครอบคลุมทุกด้าน ให้คุณค่าอันสูงส่งในด้านความรัก ความเมตตา ความร่วมมือกัน การเสียสละ มีผลทำให้มีความสุข หัวใจอ่อนโยน สามัคคีปรองดองกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ อีกทั้งยังให้เกียรติสติปัญญาของมนุษย์ยกย่องความคิด และถือว่าสติปัญญา และความคิดนั้นเป็นสื่อไปสู่ความร่วมมือ ความสามัคคี และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อิสลามไม่บังคับผู้ใดเชื่อมั่นนับถือแม้กระทั่งเรื่องเกี่ยวกับศาสนา โดยให้ใช้สติปัญญา และความคิดพิจารณาดูสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมาในโลกนี้ (ซัยยิด ซาบิก, 2545: 362)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ
بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا
أَنْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾

(سورة البقرة، 2 : 256)

ความว่า “ไม่มีการบังคับใด ๆ (ให้นับถือ) ในศาสนาอิสลาม แน่นอน ความถูกต้องนั้นได้เป็นที่กระจ่างแจ้งแล้วจากความผิด

ดังนั้นผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลกุฎอซุต และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ แล้ว แน่แน่นอนเขาได้ยึดห่วงอันมั่นคงไว้แล้ว โดยไม่มีการขาดใด ๆ เกิดขึ้นแก่มั่น และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงไถ่ยิน ผู้ทรงรอบรู้”
(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:256)

สำหรับมุสลิมที่ยึดมั่นในแนวทางอิสลามแล้ว พวกเขายึดมั่นอย่างแน่วแน่ว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานศาสนาอิสลามมาให้มนุษยชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นศาสนาที่สมบูรณ์แบบในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะป็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ﷻ หรือด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

(سورة المائدة، 3:5)

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้า และข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาและข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้า”
(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:3)

ความสมบูรณ์แบบของอิสลามนั้นเป็นที่ยอมรับ แม้กระทั่งจากผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ดังนั้นการดำเนินชีวิตของมุสลิมทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและองค์รวม จะต้องให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องและสมบูรณ์แบบของอิสลาม ไม่เป็นที่อนุญาตที่จะไปสืบทหาระบบหรือแนวทางการดำเนินชีวิตแบบอื่นนอกจากอิสลาม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْآيَاتِنَا فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنْ
الْخَسِرِينَ﴾

(سورة المائدة، 5: 85)

ความว่า “และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาแน่อนงานของเขาก็ไร้ผล ขณะเดียวกันในวันปรโลกพวกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ที่ขาดทุน”
(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5: 85)

อัชชะอะละบีย (al-Tha alabiy, 1997: 2/72) กล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ จะไม่รับผลการปฏิบัติของลูกหลานอาดัม ที่เลือกศาสนาอื่นนอกเหนือจากอิสลาม คำสั่งสอนของบรรดานบี ล้วนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นศาสนาที่บริสุทธิ์

2.2.1 ความหมายมุอัลลัฟ

เมื่อคนใดคนหนึ่งปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม คำว่า มุอัลลัฟ จึงใช้เรียกบุคคลที่เข้ารับนับถืออิสลาม มุอัลลัฟ คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปิดหัวใจของพวกเขาให้ได้รับทางนำที่ถูกต้อง เมื่อบุคคลหนึ่งเข้ารับอิสลาม จึงเปรียบเสมือนบุคคลนั้นเกิดใหม่ เพราะความผิดบาปทั้งหลายของเขาอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้อภัย ซึ่งต่างจากมุสลิมโดยกำเนิดเพราะความผิดบาปของพวกเขาเริ่มนับตั้งแต่เมื่อพวกเขาบรรลุนิติภาวะตามหลักการอิสลาม คือชายเริ่มผืนเปียกและผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือน (สมัคร์ กอเซ็ม, 2557: 87)

คำว่า มุอัลลัฟ มาจากรากศัพท์ภาษาอาหรับ (أَلْفٌ يَأْلَفُ أَلْفًا) แปลว่าสนิทสนมและรักใคร่ คำว่ามุอัลลัฟ เป็น อิสหมัมฟูล (اسم مفعول) จาก (أَلْفٌ يُؤَلَّفُ تَأْلِيفًا) แปลว่าผู้ที่ต้องการความรัก ความสนิทสนม และความคุ้นเคย (ดูมุคตารุสศิยาฮ์ 1986 : หมวด أَلْف)

ยูซุฟ อัลกออรวี (1981:594) ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟ ว่า บุคคลที่หัวใจของเขาต้องการความอบอุ่น และความสนิทสนมด้วยการโน้มหน้าสู่อิสลาม หรือให้มันคงในอิสลาม หรือให้ยุติการทำร้ายมุสลิม ช่วยเหลือ และปกป้องมุสลิมจากศัตรู

มุอัลลัฟ คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของเขายังใหม่ต่ออิสลาม คือมุสลิมหรือกาฟิร หัวหน้าเผ่า ผู้ที่หวังว่าเขาจะเข้ารับอิสลาม หรือ (ผู้ที่เราหวัง) เพื่อให้พ้นจากความชั่วของเขา หรือหวังว่าการให้ชะกาดจะเพิ่มอิมามของเขา หรือหวังการรับอิสลามของคนที่เหมาะสมกับเขา คนต่างๆ เหล่านี้จะให้ชะกาดตามจำนวนที่ทำให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นมุอัลลัฟสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ยังไม่ใช่มุสลิม คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาดแก่เขาได้ในกรณีเพื่อให้เขาเข้ารับอิสลาม หรือให้เพื่อยับยั้งป้องกันภัยในสังคมมุสลิมอันเกิดจากน้ำมือของพวกเขา

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เข้ารับอิสลามแล้ว คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาดแก่เขาเพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวเขา ให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง หรือหวังในการเข้าอิสลามของคนใกล้ชิด และพวกพ้องของเขา เป็นต้น (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555: 18)

มุอัลลัฟ หมายถึง บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม รวมถึงผู้ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจในการเป็นมุสลิม องค์กรชะกาดจะมีความเห็นแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมุอัลลัฟ ซึ่งบางองค์กรชะกาดจะระบุในการเป็นผู้มีสิทธิรับชะกาด มีการกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2-4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจและมีเวลาในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา (ธวัช นุ้ยผอม และคณะ, 2559: 95-96)

มุอัลลัฟ หมายถึง ผู้ที่ได้รับทางนำจากพระผู้เป็นเจ้าให้เกิดการปรับเปลี่ยนชีวิตเดิมสู่วิถีอิสลาม เขาคือผู้บริสุทธิ์ที่สังคมมุสลิมจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แม้แต่ชะกาดของมุสลิมก็จำเป็นต้องมอบให้ (ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก, 2559:1)

ดังนั้นสามารถสรุปความหมายของ มุอัลลัฟ คือ บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม หรือผู้ที่ได้รับทางนำ (ฮิยาเยฮ) จากอัลลอฮ ﷻ ให้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม องค์กรมุสลิมจะต้องให้การดูแล การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม รวมทั้งการมอบชะกาตให้แก่มุอัลลัฟ เพื่อให้จิตใจของพวกเขามุ่งสู่อิสลาม สร้างกำลังใจและการเปลี่ยนแปลงตัวเองสู่การเป็นผู้ศรัทธาในหัวใจที่เข้มแข็ง

2.2.2 มุอัลลัฟตามบริบทของสังคมไทย

มุอัลลัฟ ตามการเรียกขานในสังคมไทย คือ ผู้ที่ปฏิญาณตนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งชีวิตของเขาก่อนหน้าที่จะเข้ารับอิสลามนั้นเขาเคยนับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่น ๆ มาก่อน ในบริบทของสังคมไทยการเรียกมุสลิมใหม่คนหนึ่งว่ามุอัลลัฟนั้นส่วนใหญ่จะเรียกไปตลอดชีวิตซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง เนื่องจากคำว่ามุอัลลัฟน่าจะใช้เรียกในช่วงแรก ๆ ที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามเท่านั้น เมื่อเขาเข้ามาอยู่ในร่มเงาของอิสลามแล้ว วิถีชีวิตของเขาเปลี่ยนไปทำให้อิสลามของเขามีความแข็งแกร่ง มีที่พึ่งทางจิตใจ คำว่ามุอัลลัฟไม่น่าจะถูกนำมาเรียกอีกต่อไป สังคมมุสลิมควรเรียกเฉพาะผู้เข้ารับอิสลามในช่วงเดือนแรก ๆ หรือปีแรก ๆ เท่านั้น หลังจากนั้นไม่ควรเรียกมุอัลลัฟอีกต่อไปเพราะต้องการให้มุอัลลัฟมีความสนิทคุ้นเคย มีทัศนคติที่ดีต่อมุสลิมและมีความรู้สึกพึงพอใจต่ออิสลามโดยปราศจากความรู้สึกแปลกแยกว่าเขาเป็นมุสลิมประเภทชั้นสอง (ปริญา ประหยัดทรัพย์, 2562:113)

มุอัลลัฟตามความหมาย และการเรียกขานในสังคมไทย คือผู้ที่ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลามเป็นศาสนาใหม่ ซึ่งก่อนหน้านั้นเขาอาจเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ฯลฯ หรือไม่เคยนับถือศาสนาใดมาเลย คำว่ามุอัลลัฟ จะไม่ใช่เรียกมุสลิมที่ตกมรดก (ตกศาสนา) แล้วปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม และไม่ใช่เรียกเด็กที่เป็นมุสลิมตามบิดา หรือมารดา ที่ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าการเรียกมุสลิมใหม่คนหนึ่งว่ามุอัลลัฟนั้นมักจะเรียกไปตลอดจนกระทั่งเขาเสียชีวิต ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง คำว่ามุอัลลัฟ ควรใช้เรียกมุสลิมใหม่ที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามในช่วงแรก ๆ เท่านั้น ครั้นเมื่อวันเวลาผ่านไป และอิสลามของเขามีความมั่นคงแข็งแกร่ง คำว่ามุอัลลัฟ ก็ไม่ควรใช้เรียกเขาอีกต่อไป

แนวโน้มจำนวนมุอัลลัฟในสังคมประเทศไทย แม้ว่าปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดทำการสำรวจจำนวนมุอัลลัฟ ในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ แต่ก็เป็นที่อนุมานได้ว่ามุอัลลัฟในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น ตัวบ่งชี้ที่สำคัญได้แก่ทะเบียนสัปบุรุษของมัสยิดต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่ระบุจำนวนมุอัลลัฟทั้งชายและหญิงเพิ่มขึ้นทุกปี มุอัลลัฟที่เข้ามาเป็นสัปบุรุษของมัสยิดมาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. มาจากการสมรส (นิกะฮ) กับมุสลิมเดิมในชุมชน
2. มาจากการศึกษาเรียนรู้จนเกิดความศรัทธา

มุอัลลัฟที่มาจากสาเหตุการสมรส (นิกะฮ) เป็นมุอัลลัฟส่วนใหญ่ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจำนวนของมุอัลลัฟในประเภทนี้จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยสาเหตุ และปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น

1. สังคมที่ขยายตัวตามความเจริญทางด้านกายภาพ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนิกในสังคมที่กว้างขึ้น

2. การเปิดกว้างของสังคมมุสลิมปัจจุบันในการยอมรับมุอัลลัฟเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว ไม่ปิดกั้น และกีดกันเหมือนในอดีต

3. การมีทัศนคติในเชิงบวกต่อมุอัลลัฟ และถือว่าปรากฏการณ์ของมุอัลลัฟเป็นภารกิจการตะฮะวะห์อิสลาม ที่ยิ่งใหญ่ และสำคัญยิ่ง

4. ความเจริญก้าวหน้าของสื่อในยุคปัจจุบัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาค้นคว้า และการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม (อับดุลเลาะ หนุ่มสุข, 2559: 6)

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของมุอัลลัฟตามหลักศาสนาอิสลาม มุอัลลัฟต้องให้ความตระหนักและเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงจนสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมได้ และเป็นเรื่องจำเป็นที่มุอัลลัฟทุกคนต้องได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามโดยอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในครอบครัว ในชุมชน และในสังคมมุสลิมของมุอัลลัฟเอง ทั้งนี้การรักษาความสัมพันธ์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมุอัลลัฟในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยการปรับทัศนคติ แนวคิดของตนเองที่มีอยู่เดิมด้วยการศึกษาเรียนรู้หลักศาสนาอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มุอัลลัฟต้องให้ความสำคัญ สิ่งที่ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตนเองคือความสงบสุขแต่การที่คนหลายกลุ่มมีความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อถือมาอยู่ร่วมกันในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม การประพฤติและปฏิบัติด้วยความเคร่งครัดในศาสนาย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้างแต่ในความขัดแย้งนั้นก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ วิธีการแก้ไขปัญหาในแต่ละสังคมแตกต่างกันไป และเมื่อทุกคนในสังคมนำหลักศาสนาที่ตนเองนับถือมาเป็นวิถีการดำเนินชีวิต ไม่เบียดเบียนคู่มั่นคูแคลนกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกันก็จะเกิดความสันติสุขขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในสังคม ความแตกต่าง ความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม (มนูญ โต้ะอาจ, 2561 :285)

สำหรับวิธีการก้าวเข้าสู่หนทางแห่งอิสลาม ตามสำนักงานคณะกรรมการการอิสลามแห่งประเทศไทย ได้ระบุไว้ว่า อิสลามมีกฎระเบียบเรื่องการแต่งกายที่เน้นความสุภาพเรียบร้อย ถ่อมตน ที่มุสลิมทุกคนควรปฏิบัติตาม (ที่มา <https://www.cicot.or.th> ข้อมูลวันที่ 8 ตุลาคม 2564)

1.สำรวจตนให้แน่ใจว่ารู้จริง ๆ เกี่ยวกับการเป็นมุสลิม ข้อปฏิบัติแรกสุดของการเป็นมุสลิม คือ เชื่อว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าหนึ่งเดียว พระองค์เป็นพระเจ้าเพียงองค์เดียว เป็นผู้สร้างและทรงอำนาจสูงสุด อัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้เดียวที่สมควรแก่การกราบไหว้บูชา สมควรอุทิศตนกระทำความดีเพื่อพระองค์ โดยไม่มีสิ่งใดมาเทียบเคียงได้ ศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷻ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตคนสุดท้ายที่ลงมาบนโลกนี้ จะไม่มีศาสนทูตท่านอื่นถูกส่งมาเพื่อมนุษยชาติอีก อิสลามเป็นศาสนาที่ดำเนินตามกฎแห่งธรรมชาติและใกล้ชิดวิถีของผู้สร้างมากที่สุด ดังนั้นผู้ที่นับถืออิสลามก็กำลังกลับสู่วิถีทางแรกสุดแห่งธรรมชาติ อิสลามถือว่าผู้ใดที่เชื่อดังกล่าวข้างต้น มีสถานะเป็นมุสลิม ไม่ว่าจะอาศัยอยู่มุมใดของโลก อัลลอฮ์ ﷻ คือ พระนามของพระเจ้าในศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นพระเจ้าองค์เดียวกับพระเจ้าของชาวคริสต์และชาวยิว (พระเจ้าของอับราฮัม) ดังนั้นมุสลิมจึงเคารพศาสนทูตของศาสนาคริสต์และยูดา (รวมไปถึง พระเยซู โมเสส เอลียาห์ และอื่น ๆ) อีกทั้งยังนับว่า พระคัมภีร์ไบเบิลและโตราห์ ได้รับการวิวัฒนาการจากพระเจ้าเช่นกัน

2.อ่านคัมภีร์อัลกุรอานเป็นแหล่งรวมคำสอนหลักของอิสลาม เชื่อกันว่าคัมภีร์อัลกุรอานเป็นพระวจนะของพระเจ้าที่ไม่เคยถูกบิดเบือน อีกทั้งยังสนับสนุนพระคัมภีร์ของชาวคริสต์และชาวยิวที่มีมาก่อนให้สมบูรณ์ หนังสือทางศาสนาที่สำคัญในอิสลามอีกเล่มคือ ฮะดีษ ซึ่งรวบรวมคำสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ หะดีษเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของกฎหมายอิสลาม การอ่านพระคัมภีร์และคำสอนนี้ทำให้มุสลิมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของศาสนา

3.คุยกับอิมาม อิมาม คือ ผู้นำทางศาสนา ที่จะประกอบพิธีต่าง ๆ ในมัสยิด อิมามถูกคัดเลือกด้วยระดับความรู้ในคัมภีร์อัลกุรอานและการปฏิบัติตนที่ดี อิมามสามารถให้คำปรึกษาว่าเราพร้อมจะอุทิศตนเพื่ออิสลามหรือยัง

4.ปฏิญาณตน (ชะฮาดะฮฺ) หากมั่นใจแล้วว่าอยากจะเป็นมุสลิมจริง ๆ สิ่งที่จะต้องทำคือ กล่าวชะฮาดะฮฺ เป็นคำปฏิญาณตนสั้น ๆ เพื่อประกาศการเดินตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยวาจา การกล่าว ชะฮาดะฮฺ หมายความว่าเดินในทางของอิสลามตลอดชีวิต คำกล่าวชะฮาดะฮฺคือ “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮฺ มุหัมมะดฺร่อซูลุลลอฮฺ” แปลได้ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์” หลังจากปฏิญาณตนแล้วคุณก็เป็นมุสลิมเต็มตัว ส่วนแรกของชะฮาดะฮฺ (“ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮฺ”) “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้หมายถึงแค่พระเจ้าในศาสนาอื่นที่อาจเผลอไปกราบไหว้ และยังหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ เช่น ความร่ำรวย หรืออำนาจที่อาจมาแทนที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ ส่วนที่สองของชะฮาดะฮฺ (“มุหัมมะดฺร่อซูลุลลอฮฺ”) เป็นการน้อมรับว่าคำสอนของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เป็นศาสนจากพระเจ้า มุสลิมต้องใช้ชีวิตตามแบบอย่างของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ตามที่เปิดเผยในอัลกุรอาน การกล่าวชะฮาดะฮฺเป็นการสาบานที่จะน้อมรับหลักการเหล่านี้ ชะฮาดะฮฺ จะต้องกล่าวด้วยความจริงใจและเข้าใจถึงพันธะผูกพัน คุณไม่สามารถเป็นมุสลิมได้ด้วยการกล่าวถ้อยคำในชะฮาดะฮฺเฉย ๆ โดยที่ไม่รู้เรื่องอะไร เพราะวาจาต้องแสดงความเชื่อที่แท้จริงจากหัวใจ

5.การเป็นสมาชิกในสังคมมุสลิมอย่างเป็นทางการ ทำให้ชวนพี่น้องมุสลิมมาเป็นพยานตอนปฏิญาณตน ที่จริงไม่จำเป็นต้องมีพยานในการจะเป็นมุสลิม พระเจ้าทรงรอบรู้ทุกสิ่ง ดังนั้นการกล่าวชะฮาดะฮฺ สามารถทำได้โดยลำพัง ด้วยความเข้าใจ ถือว่าเป็นมุสลิมแล้วในสายพระเนตรของอัลลอฮ์ ﷻ แต่หากอยากได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากมัสยิด ส่วนมากกระทำโดยกล่าวชะฮาดะฮฺต่อหน้าพยานมุสลิม 2 คน และอิมามในมัสยิดเพื่อเป็นพยานยืนยันในความเชื่อ

6.ทำความสะอาดร่างกาย หลังจากที่เป็นมุสลิมแล้ว สมควรที่จะอาบน้ำเป็นการชำระล้าง การกระทำนี้เป็นสัญลักษณ์ว่าเราได้ละทิ้งอดีตที่ได้ผุดขึ้นจากความมืดสู่ความสว่าง ไม่มีบาปใดที่เกินการชำระล้าง หลังจากกล่าวชะฮาดะฮฺแล้ว บาปต่าง ๆ ในอดีตจะถูกชำระใหม่ ชีวิตใหม่ได้เริ่มขึ้นแล้ว จากนั้นมุสลิมใหม่ต้องพยายามยกระดับจิตใจโดยการกระทำสิ่งดี

มูลนิธิสันติชน (ที่มา : <https://www.arayaweddingplanner.com> ข้อมูลวันที่ 14 ตุลาคม 2564) ได้ระบุเกี่ยวกับการเข้ารับอิสลามและเป็นมุสลิมใหม่ โดยอธิบายสรุปขั้นตอนมีแค่สองขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง คือ ทำจิตใจให้สงบให้รู้ว่าตัวเองกำลังจะพูดอะไร ขั้นที่สอง พูดประโยคหนึ่งทีเรียกว่า”คำปฏิญาณตน”ออกมา นี่คือการเข้ารับอิสลามเป็นมุสลิมใหม่ คำปฏิญาณตนที่ต้องกล่าวนั้น คือ “อัสฮาดุอัล ลออิลา ฮะอิล ลัลลอฮฺ วะอัส ฮาดุอัน นะมุหัมมะดฺ ร่อซูลุลลอฮฺ” ซึ่งมีความหมายว่า “ฉันขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และฉันขอปฏิญาณว่า มุหัมมัดคือ ศาสนทูตของพระองค์”

อย่างไรก็ดี แม้การเข้ารับศาสนาอิสลามในทางปฏิบัติไม่จำเป็นต้องมีพยาน เพราะเป็นเรื่องระหว่างเขากับอัลลอฮ์ ﷻ แต่การมีพยานจำเป็นทันทีเมื่อต้องการ “เอกสาร” เพื่อใช้ในทางกฎหมาย และถ้าต้องการเอกสารตามกฎหมายก็จะมีเรื่องเอกสารเพิ่มเติมเข้ามาอีก เป็นต้น อีกแง่มุมเกี่ยวกับการมีพยานบุคคล คือ การมีพยานเข้ารับอิสลาม จะทำให้ทำกิจกรรมทางศาสนาที่ต้องใช้ฐานะความเป็นมุสลิมได้ราบรื่นขึ้น เช่น กิจกรรมการแต่งงาน หรือการนิกะฮ์ ถ้ามีพยานการเข้ารับอิสลามโดยเป็นผู้ใหญ่ที่ครอบครัวฝั่งมุสลิมรู้จักจะช่วยให้การแต่งงานของคุณราบรื่นขึ้นด้วย อย่างน้อยผู้ประกอบพิธีนิกะฮ์ก็รู้ว่าได้เข้ารับอิสลามแล้วกับคนที่คุ้นเคย ทำให้สบายใจกันทุกฝ่ายว่าการนิกะฮ์จะถูกหลักศาสนาแน่นอนนั่นเอง การเข้ารับอิสลามกับการเรียนรู้อิสลามเป็นคนละความหมายกัน การเข้ารับอิสลามแม้มีขั้นตอนที่กระชับและง่าย แต่การเรียนรู้อิสลามต้องเรียนรู้กันตลอดชีวิต

2.2.3 มุอัลลัฟในอัลกุรอาน

อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นแหล่งที่มาของหลักคำสอนศาสนาอิสลาม โองการที่ได้กล่าวถึงในอัลกุรอานเกี่ยวกับมุอัลลัฟ มี 4 โองการที่กล่าวถึงมุอัลลัฟในอัลกุรอาน คือ สุเราะฮ์ อาลิอิมรอน (surah Āli ‘Imrān) อายะฮ์ที่ 103 สุเราะฮ์ อัลอันฟาล (Surah al-Anfāl) อายะฮ์ที่ 63 สุเราะฮ์ออตเตาบะฮ์ (Surah at-Taubah) อายะฮ์ที่ 60 และสุเราะฮ์อันนุร (Surah an-Nur) อายะฮ์ที่ 43 สามโองการ ได้แก่ Surah Āli Imrān อายะฮ์ที่ 103 Surah al-Anfāl อายะฮ์ที่ 63 และ Surah an-Nur อายะฮ์ที่ 43 ได้กล่าวถึงมุอัลลัฟ เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ในขณะที่สุเราะฮ์ (Surah at-Taubah) โองการที่ 60 มุอัลลัฟ คือผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลาม แต่ยังคงมีความแตกต่างเกี่ยวกับคำนิยาม อายะฮ์อัลกุรอานที่ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟ ดังนี้

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾﴾

(سورة آل عمران، 3: 103)

ความว่า “และพวกเจ้าจงยึดสายเชือกของอัลลอฮ์ ﷻ (ศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ) โดยพร้อมกันทั้งหมดและจงอย่าแตกแยกกัน และจงรำลึกถึงความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มีต่อพวกเจ้า ขณะที่พวกเจ้าเป็นศัตรูกัน แล้วพระองค์ได้ทรงให้สนิทสนมกันระหว่างหัวใจของพวกเจ้า แล้วพวกเจ้าก็กลายเป็นพี่น้องกันด้วยความเมตตาของพระองค์ และพวกเจ้าเคยปรากฏอยู่บนปากหลุมแห่งไฟนรก แล้วพระองค์ก็ทรงช่วยพวกเจ้าให้พ้นจากปากหลุมแห่งนรกนั้น ใน

ทำนองนั้นแหละ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าซึ่งบรรดา
 ใ้องการของพระองค์เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับแนวทางอันถูกต้อง”
 (สุเราะฮฺอาละอิมรอน, 3: 103)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า สุเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 63

﴿وَأَلْفَ بَيْتٍ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ
 بَيْتَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾
 (سورة الأنفال، 8: 63)

ความว่า “และได้ทรงให้สนิทสนมระหว่างหัวใจของพวกเขา
 (ระหว่างหัวใจของบรรดาผู้ศรัทธา) หากเจ้าได้จ่ายสิ่งที่อยู่ใน
 แผ่นดินทั้งหมด เจ้าก็ไม่สามารถให้สนิทสนมระหว่างหัวใจของ
 พวกเขาได้ แต่ทว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นได้ทรงให้สนิทสนมระหว่าง
 พวกเขา และแท้จริงพระองค์นั้นคือผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชา
 ญาณ”

(สุเราะฮ์ อัล-อัมฟาล, 8: 63)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزَيِّجُ سَعَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يُجْعَلُهُمْ رُكَّامًا فَتَرَى
 الْوُدَّكَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ
 فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ
 بِالْأَبْصَارِ﴾

(سورة النور، 24: 43)

ความว่า “เจ้ามิได้เห็นดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงให้
 เมฆลอย แล้วทรงทำให้ประสานตัวกันแล้วทรงทำให้รวมกันเป็น
 กลุ่มก้อน แล้วเจ้าก็จะเห็นฝนโปรยลงมาจากกลุ่มเมฆนั้น และ
 พระองค์ทรงให้มันตกลงมาจากฟากฟ้า มีขนาดเท่าภูเขา ในนั้นมี
 ลูกเห็บ แล้วพระองค์จะทรงให้มันหล่นลงมาโดนผู้ที่พระองค์ทรง
 ประสงค์ และพระองค์จะทรงให้มันผ่านพ้นไปจากผู้ที่พระองค์ทรง
 ประสงค์ แสงประกายของสายฟ้าแลบเกือบจะเฉี่ยวสายตามผู้มอง”

(สุเราะฮฺ อัน-นุร, 24:43)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمَلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَفَةِ
فُلُوقِهِمْ فِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 60)

ความว่า “แท้จริงทานทั้งหลายนั้น (ทรัพย์สินส่วนชะกาต) สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจนและบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม และในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนีสินล้นตัว และในทางของอัลลอฮ์ ﷻ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทางทั้งนี้ เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ ﷻ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะห์อัตเตาบะห์, 9: 60)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น มุอัลลัฟ คือผู้ที่อิสลามได้โน้มน้าวจิตใจของเขาให้แก่มุสลิม ในการให้ชะกาตส่วนหนึ่งแก่พวกเขานั้นก็เพื่อจูงใจพวกเขาให้รับนับถืออิสลาม หรือไม่ก็เพื่อเป็นการยับยั้งพวกเขาไม่ให้คิดร้ายต่อมุสลิม และเป็นกำลังป้องกันให้แก่มุสลิมอีกด้วย และยังหมายถึงผู้ที่รับนับถืออิสลามใหม่ ๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการศรัทธาของเขา (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 1431:456)

อัชชะอะลาละบี (al-Tha alabiy, 1997: 188) ได้กล่าวไว้ว่า แท้จริงในอายะฮ์ให้ความหมายในเชิงการกำหนดกรอบผู้ที่มีสิทธิรับชะกาตนั้น จำกัดอยู่ในขอบข่ายของคนแปดประเภทที่ได้กล่าวไว้ในอายะฮ์ข้างต้น และสิ่งที่เป็นข้อถกเถียง คือ รูปแบบ หรือวิธีการแจกจ่าย ท่านอิมามมาลิกและท่านอื่น ๆ อีกหลายท่านมีความเห็นว่าให้แบ่งตามความจำเป็น

الْمَوْلَفَةِ فُلُوقِهِمْ คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขา ผักไผ่อยู่กับศาสนาอิสลาม

สำหรับบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขา ผักไผ่อยู่กับศาสนาอิสลามนั้น มีหลายประเภท ดังนี้

1) บางคนในหมู่พวกเขาได้รับชะกาต เพื่อจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ดังเช่นที่ท่านนบี ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินจากสงครามฮุนัยน แก่ ค็อฟวาน อิบน์ อุมัยยะห์ โดยที่ปรากฏว่า เขาได้ไปร่วมสงครามในครั้งนั้น ขณะเขายังเป็นมุชริก (ผู้บูชาเจว็ด) อยู่ โดยเขาเล่าว่า ท่านยังคงให้ทรัพย์สินแก่ฉัน จนกระทั่งท่านได้กลายเป็นคนที่ฉันรักที่สุด โดยที่ก่อนหน้านี้ ท่านเคยเป็นคนที่ฉันไม่ชอบหน้ามากที่สุด (มุสลิม/4/1806)

และเช่นเดียวกัน อิมามอะหมัด ได้รายงานจาก ค็อฟวาน อิบน์ อุมัยยะห์ ว่า ท่านเราะซูล ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินแก่ฉันในวันสงครามฮุนัยน์ ซึ่งที่จริงแล้ว ท่านเป็นคนที่ฉันเบื่อหน้าที่สุด แต่ท่านยังคงให้แก่ฉัน จนกระทั่งท่านเป็นคนที่ฉันรักที่สุด

มุสลิม และอัตติรมิซีย์ ก็ได้บันทึกหะดีษนี้เช่นเดียวกัน (มุสลิม 1086 และอัตติรมิซีย์ 3/334)

2) บางคนศาสนาให้สิทธิรับชะกาตเพื่อให้เขายืนหยัดในศาสนา และเพื่อที่จะทำให้หัวใจของเขามั่นคงขึ้น ดังเช่นที่ท่านได้ให้ในสงครามฮุนัยน์แก่ผู้ที่กล้าหาญ จากพวกที่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นไท และบรรดาหัวหน้าของพวกเขา เป็นอูฐจำนวน 100 ตัว และท่านได้กล่าวว่า

ความว่า “ความจริง ฉันได้ให้กับชายคนนั้น โดยคนอื่นจากเขาเป็นที่รักแก่ฉันมากกว่าเขาเสียอีก เพราะฉันกลัวว่า อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้เขาคว่าไบหน้าของเขาอยู่ในนรกยะฮันนัม” (พิตฮุลบารี 3/399)

ในหนังสือเศาะฮียฺทั้งสองรายงานจาก อิบ์สะอีด ว่า แท้จริง ท่านอะลี ได้ส่งทองคำแผ่นนั้นเดินทางมาจากแคว้นเยเมน ไปให้ท่านนบี ท่านได้จัดแบ่งมันให้กับคนสี่คน คือ อัลอักเราะฮฺ อิบน์ ฮาบิส อัยยะฮฺ อิบน์ บะดร์ อัลกอมะฮฺ อิบน์ อุลาชะฮฺ และ เซค อัลค็อยร และท่านได้กล่าวว่า **لأنهم** “ฉันจะประสาณจิตใจของพวกเขา” (พิตฮุลบารี 6/433 มุสลิม 2/741)

3) บางคนท่านให้กับเขา เพื่อหวังว่าคนรอบข้างเขาจะเข้ารับอิสลาม

4) บางคนท่านให้ไปเพื่อทรัพย์สินชะกาตจะมาจากคนใกล้เคียงเขา หรือเพื่อลดอันตรายต่อบรรดามุสลิม (Ibn Kathir.1999-1420: 370-371)

มูอัลลัฟ คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของเขายังใหม่ต่ออิสลาม คือมุสลิมหรือกาฟิร หัวหน้าเผ่า ผู้ที่หวังว่าเขาจะเข้ารับอิสลาม หรือ (ผู้ที่เราหวัง) เพื่อให้พ้นจากความชั่วของเขา หรือหวังว่าการให้ชะกาตจะเพิ่มอิมามของเขา หรือหวังการรับอิสลามของคนที่เหมาะสมกับเขา คนต่าง ๆ เหล่านี้จะให้ชะกาตตามจำนวนที่ทำให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นมูอัลลัฟสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ยังไม่ใช่มุสลิม คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาตแก่เขาได้ในกรณีเพื่อให้เขาเข้ารับอิสลาม หรือให้เพื่อยับยั้งป้องกันภัยในสังคมมุสลิมอันเกิดจากน้ำมือของพวกเขา

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เข้ารับอิสลามแล้ว คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาตแก่เขาเพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวเขา ให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง หรือหวังในการเข้าอิสลามของคนใกล้ชิด และพวกพ้องของเขา เป็นต้น (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555: 18)

มูอัลลัฟ หมายถึง บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม รวมถึงผู้ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจในการเป็นมุสลิม องค์กรชะกาตจะมีความเห็นแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมูอัลลัฟ ซึ่งบางองค์กรชะกาตจะระบุในการเป็นผู้มีสิทธิรับชะกาต มีการกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2-4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจและมีเวลาในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา (ธวัช นุ้ยพอม และคณะ, 2559: 95-96)

หลักฐานที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของมูอัลลัฟ มีดังนี้
อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในสุเราะฮฺ อัลอันฟาล โองการที่ 38

﴿ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُعْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ
يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴾

(سورة الأنفال، 8 : 38)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) แก่บรรดาผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาว่า หากพวกเขาหยุดยั้งสิ่งที่แล้วมาก็คงจะถูกอภัยให้แก่พวกเขา และหากพวกเขากลับ (ต่อต๋าน) อีก แท้จริงนั้น แนวทางของคนก่อน ๆ นั้น ได้ผ่านมาแล้ว”

(สุเราะฮฺอัล-อันฟาล, 8: 38)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในสุเราะฮฺ อัลฮัจญ์ โองการที่ 78

﴿ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ۗ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۗ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ۗ هُوَ سَمَّاكُمُ
الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ
وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ۗ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ ۗ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴾

(سورة الحج، 22 : 78)

ความว่า “และจงต่อสู้เพื่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่แท้จริงเพื่อพระองค์ พระองค์ทรงคัดเลือกพวกเจ้า และพระองค์มิได้ทรงทำให้เป็นการลำบากแก่พวกเจ้าในเรื่องของศาสนา ศาสนา (ที่ไม่ลำบาก) คือศาสนาของอิบรอฮีม บรรพบุรุษของพวกเจ้า พระองค์ทรงเรียกชื่อพวกเจ้าว่ามุสลิมิน ในคัมภีร์ก่อนๆ และในอัลกุรอาน เพื่อเราะซูลจะได้เป็นพยานต่อพวกเจ้า และพวกเจ้าจะได้เป็นพยานต่อมนุษยทั่วไป ดังนั้นพวกเจ้าจงดำรงการละหมาด และบริจาคซะกาต และจงยึดมั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ พระองค์เป็นผู้คุ้มครองพวกเจ้า เพราะพระองค์คือผู้คุ้มครองที่ดีเลิศและผู้ทรงช่วยเหลือที่ดีเยี่ยม”

(สุเราะฮฺ อัล-ฮัจญ์, 22: 78)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ให้ต่อสู้ดิ้นรนด้วยทรัพย์สมบัติและชีวิต เพื่อเชิดชูศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริง และสุดท้ายความสามารถ อัลลอฮ์ ﷻ มิได้บังคับในสิ่งที่พวกเจ้าไม่มีความสามารถ แต่ทว่ามันอิสลามเป็นศาสนาที่สะดวกง่ายดาย ศาสนาซึ่งไม่มีความลำบาก คือ ศาสนาของอิบรอฮีม ดังนั้นจึงยึดมั่นมันเกิดเพราะเป็นศาสนาที่แท้จริง

จากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسُنَ إِسْلَامُهُ يُكْفَرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا، وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ، الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَلِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا))

(أخرجه البخارى، رقم 41)

ความว่า ออบุสะอีด อัลคุดรีย ได้บอกกับเขา (อะฏอ์ บินยะซาร์) ว่า เขาเคยได้ยินท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “เมื่อป่าวคนหนึ่งได้รับอิสลาม และอิสลามของเขาก็ดีเลิศ พระองค์อัลลอฮ์จะทรงลบความผิดทุกชนิดในอดีตให้แก่เขา แต่หลังจากนั้นคือการคิดบัญชีความดีนั้นจะมีผลเพิ่มพูนสิบเท่าตัวถึงเจ็ดร้อยกว่า ส่วนความชั่วนั้นจะถูกบันทึกเท่าที่กระทำ นอกจากพระองค์อัลลอฮ์จะทรงยกโทษให้”

(บุคคอรีย หมายเลขหะดีษ 41)

จากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า แท้จริงท่านนบี ﷺ กล่าวแก่ อัมร์ บิน อัส ﷺ ขณะที่เขาเข้ารับอิสลามว่า

((أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ))

(أخرجه مسلم، رقم 121)

ความว่า “ท่านไม่รู้หรือว่า แท้จริงอิสลามนั้นจะมาลบล้างการกระทำผิดก่อนหน้า และการอพยพจะลบล้างความผิดก่อนหน้า และการทำฮัจญ์นั้นจะลบล้างความผิดก่อนหน้า”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 121)

ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامَهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ كُلَّ حَسَنَةٍ كَانَ أَزْلَفَهَا وَمُحِيتَ عَنْهُ كُلُّ سَيِّئَةٍ كَانَ أَزْلَفَهَا ثُمَّ كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرَةِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهَا))

(أخرجه النسائي، رقم 4998)

ความว่า “เมื่อบ่าวคนหนึ่งเข้ารับอิสลาม และอิสลามของเขาก็ดีเลิศ อัลลอฮ์ ﷻ จะบันทึกความดีทั้งหมดที่เขาเคยทำ และขจัดสิ่งเลวร้ายทั้งหมดที่เขาเคยทำไปจากเขา หลังจากนั้นก็มี การตอบแทนที่ยุติธรรม ซึ่งหนึ่งความดีจะตอบแทนสิบเท่าถึงเจ็ดร้อยเท่า และความชั่วอย่างหนึ่งก็ถูกตอบแทนอย่างเท่าเทียมกัน เว้นแต่อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงอภัยให้”

(อันนะซะฮียี หมายเลขหะดีษ 4998)

การประกาศเข้ารับอิสลามของบุคคลหนึ่งเป็นสิ่งที่มีความค่ายิ่ง เป็นความดีงามที่มากกว่าการได้ทรัพย์สินอันมหาศาลมาครอบครอง ดังที่ปรากฏในหะดีษที่รายงานจากท่านชะฮัล บิน ชะฮัด ﷺ ว่าแท้จริงท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِعَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : فَوَاللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ))

(أخرجه البخاري 3701، ومسلم 2406)

ความว่า “ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ ﷻ ว่าการที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ชายคนหนึ่งได้รับการชี้นำ (ให้เข้ารับอิสลาม) ด้วยสาเหตุจากท่าน นั้นย่อมดีสำหรับท่านยิ่งกว่าอูฐสีแดงเสียอีก”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 3701 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 2406)

จากหะดีษบทนี้ มีการเปรียบเทียบคุณค่าความดีของการเข้าสู่ศาสนาอิสลามกับ “อูฐแดง” เนื่องจากสัตว์ในประเทศกลุ่มอาหรับมีหลายชนิดแต่สัตว์ที่มีมูลค่ามากที่สุดก็คืออูฐแดง ที่สามารถใช้แทนทองคำหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงได้ ด้วยเหตุนี้ มุสลิมส่วนใหญ่จึงทราบดีถึงความสำคัญ

ของภารกิจการเชิญชวนผู้คนเข้าสู่การศรัทธาในศาสนาอิสลาม ซึ่งมุสลิมมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟที่เข้ารับอิสลามให้สามารถปรับการใช้ชีวิตตามแนวทางอิสลามได้

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้กล่าวถึงสิ่งที่ขาดทุนสำหรับผู้ปฏิเสธศรัทธา

1. สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 5 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنْ

الْخَسِرِينَ﴾

(سورة المائدة، 5 :5)

ความว่า “และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาแน่นอนงานของเขาก็ไร้ผล ขณะเดียวกันในวันปรโลกพวกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ที่ขาดทุน”

(สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:5)

2. สูเราะฮ์อัลกะฮ์ฟ อายะฮ์ที่ 103-105 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ

يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ

فَظَلَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا ﴿١٠٥﴾﴾

(سورة الكهف: 105-103)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) เราจะแจ้งแก่พวกท่านไหม ถึงบรรดาผู้ที่ขาดทุนยิ่งในการทำงาน คือบรรดาผู้ที่การชวนขายของพวกเขาเขาสูญเสียไป ในการมีชีวิตในโลกนี้ และพวกเขาคิดว่า แท้จริงพวกเขาปฏิบัติความดีแล้ว พวกเขาเหล่านั้น คือบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อโอองการทั้งหลายของพระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา และการพบปะกับพระองค์ ดังนั้นการงานของพวกเขาจึงไร้ผล และในวันกิยามะฮ์เราจะไม่ให้มันมีค่าแก่พวกเขาเลย”

(สูเราะฮ์ อัลกะฮ์ฟ, 18: 103-105)

3. สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะที่ 36 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَآتَتْ لَهُم مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا نُقِيلُ مِنْهُمْ وَهُمْ عَذَابُ أَلِيمٌ﴾ (36)

(سورة المائدة، 5: 36)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธานั้น หากพวกเขามีสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินทั้งหมด และมีเยี่ยงนั้นอีกรวมกัน (อีกเท่าหนึ่งของสิ่งที่มีอยู่ในแผ่นดินทั้งหมดแล้วรวมกัน) เพื่อจะใช้มันไถ่ตัวให้พ้นจากการลงโทษในวันกิยามะฮ์แล้ว มันก็จะไม่ถูกรับจากพวกเขา (อัลลอฮ์ ﷻ ก็จะไม่ทรงรับ ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาได้รับโทษที่สาสมกับความยะโสของพวกเขา) และสำหรับพวกเขานั้นคือการลงโทษอันเจ็บแสบ”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5: 36)

4. สุเราะฮ์อัซซัจญะตุฮ์ อายะที่ 12 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمَجْرُمُونَ نَاكِسُوا رُؤُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ﴾ (12)

(سورة السجدة، 32: 12)

ความว่า “และถ้าเจ้าได้เห็น เมื่อผู้กระทำความผิดทั้งหลายก้มศีรษะของพวกเขาลง (ในวันกิยามะฮ์ เพราะความอาย) ณ ที่พระเจ้าของพวกเขา (พลาংกล่าวว่) ข้าแต่พระเจ้าของเรา เราได้เห็นแล้ว เราได้ยินแล้ว (ได้เห็นข้อเท็จจริงแล้วและได้ยินสิ่งที่เราได้ปฏิเสธเรื่องเกี่ยวกับบรรดาเราะฮูลแล้ว เพราะในขณะนั้นเราหูหนวก ตาบอด) ขอได้ทรงโปรดส่งเรากลับไป (ยังโลกดุนยา) เพื่อเราจะได้กระทำความดี แท้จริงเราเป็นผู้มีความเชื่อมั่นแล้ว ณ บัดนี้ (ความเชื่อมั่นว่า สัญญาของพระองค์นั้นเป็นความจริง และการพบพระองค์ก็เป็นความจริง)”

(สุเราะฮ์อัซซัจญะตุฮ์, 32: 12)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการตอบรับอิสลาม ดังอายะฮ์อัลกุรอาน
ที่ว่า

﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ

مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

(سورة آل عمران، 3: 85)

ความว่า “และผู้ที่แสวงหาศาสนาหนึ่งศาสนาใดอื่นจากอิสลาม
แล้ว ศาสนานั้นก็จะไม่ถูกรับจากเขาเป็นอันขาด และในปรโลกเขา
จะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน, 3: 85)

จากอายะฮ์ดังกล่าว สามารถเข้าใจได้ว่า ผู้ใดเดินไปในหนทางที่ไม่ใช่อยู่ในบทบัญญัติ
ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานมาให้ นั่นคือ อิสลาม หนทางนั้นก็จะไม่เป็นที่ยอมรับ ณ อัลลอฮ์ ﷻ

2.2.4 การปรับตัวของมุอัลลัฟต่อการรับอิสลาม

การปรับตัวของมุอัลลัฟต่อการเข้ารับอิสลาม เมื่อต่างศาสนิกคนหนึ่งประกาศตัวเป็น
มุสลิม และได้ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม เขาต้องเผชิญกับบททดสอบในรูปแบบของปัญหาต่าง ๆ
มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเข้าได้เข้ามาเป็นสมาชิกในครัวรัวมุสลิม และได้ดำเนินชีวิตอยู่ใน
ชุมชนมุสลิมต้องปรับตัว คือ 1.การปรับตัวในสังคมใหม่ สังคมที่ตนไม่เคยคุ้นเคยมาก่อน การต้อง
ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์การแต่งกาย อาหารการกิน หรือแม้แต่การเรียกชื่อใหม่หรือการทำคัตานสำหรับ
ผู้ชาย (การขลิบปลายหนักรัดอวัยวะเพศชาย) การต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามในชีวิตประจำวัน
ตลอดจนมารยาทต่าง ๆ ของอิสลามที่เป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติในชุมชนมุสลิม สิ่ง
เหล่านี้จะเป็นเรื่องหนักมากสำหรับมุอัลลัฟ จำเป็นต้องอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในชุมชน 2.การ
ปรับตัวกับสังคมเก่าที่เป็นพ่อ แม่ และญาติพี่น้อง หากคนเหล่านั้นรังเกียจ และไม่พอใจในการเปลี่ยน
ศาสนาของเขา จะต้องปรับตัวอย่างไร และจะสร้างความสัมพันธ์กับคนเหล่านั้นอย่างไรที่ไม่ผิดบัญญัติ
ศาสนา ขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างเขากับญาติพี่น้องเหล่านั้น การปรับตัวกับปัญหาเหล่านี้ต้อง
อาศัยการให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำที่ดีและเป็นระบบจากมุสลิมและองค์กร
มุสลิมที่ใกล้ชิดมุอัลลัฟ (อับดุลเลาะ หนุมสุข, 2560: 6)

สรวยสุดา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัดน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน (2015:322) ได้
กล่าวถึงการปรับพฤติกรรมตามวิถีมุสลิมของมุอัลลัฟ จำแนกเป็นการปรับตัว 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านร่างกาย การแต่งกายของผู้หญิงมุสลิมที่ต้องสวมฮิญาบ เปิดเผยได้เฉพาะ
ใบหน้าและฝ่ามือ ปรับการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล เช่นการอาบน้ำภายหลังการร่วมประเวณีทุกครั้ง
ปรับเรื่องพฤติกรรมกรบริโภค โดยเลือกอาหารที่ไม่ขัดกับหลักการอิสลาม โดยไม่รับประทานเนื้อหมู
การทำความสะอาดภาชนะหรือส่วนประกอบของอาหารจะต้องล้างผ่านน้ำที่สะอาด ใช้มือข้างขวาใน

การรับประทานอาหาร ในการจับภาชนะ ถ้าอาหารหรือเครื่องดื่มมีอุณหภูมิสูงหรือร้อนจนไม่สามารถรับประทานได้ ต้องไม่ลดความร้อนโดยการเป่า

2) ด้านจิตใจ เรียนรู้ “ดุอาอ์” (วิธีการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการสวดวิงวอนขอพรจากพระเจ้า) โดยเห็นว่าการกล่าวคำรำลึกถึงพระเจ้าและดุอาอ์เป็นวิธีสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจตนเองในการปรับตัวให้เป็นมุสลิมที่ดี และช่วยคลายกังวลได้ เนื่องจากรู้สึกเหมือนมีพระเจ้าอยู่ใกล้และเป็นที่พึ่งทางใจได้ในทุกเวลา เช่นเดียวกับการปฏิบัติศาสนกิจอื่น ๆ เช่น การละหมาดวันละ 5 เวลาการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การเดินทางไปละหมาดที่มัสยิดทุกวันศุกร์

3) ด้านสังคม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมตามปฏิทินชุมชนมุสลิม แทนกิจกรรมและประเพณีไทยในสังคมวัฒนธรรมโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างศาสนา บางคนปฏิเสธ หรือเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมสังสรรค์ระหว่างเพื่อนชาวพุทธในสังคมเดิม และการไม่ร่วมพิธีกรรมของต่างศาสนา รวมทั้งงานบุญต่าง ๆ โดยเฉพาะงานศพ

4) ด้านจิตวิญญาณ มีการเรียนรู้หลักการประกอบพิธีฮัจญ์ วางแผนว่าต้องการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่เมืองเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของมุสลิมอย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต

นอกจากนี้การปรับสัมพันธภาพกับครอบครัวเดิม โดยพยายามหาวิธีการสร้างความเข้าใจกับครอบครัวเดิม โดยการปรับสัมพันธภาพกับครอบครัวเดิมด้วยการนั่งเงียบไม่ตอบโต้และการคิดเชิงบวกต่อปฏิกริยาทางลบของครอบครัว เลี่ยงการร่วมกิจกรรมบางอย่างในครอบครัวเพื่อลดการเผชิญหน้าความขัดแย้ง การอธิบายให้ข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามการแสดงออกเกี่ยวกับวิถีมุสลิมให้ครอบครัวข้างได้เรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน

มनुญ โตะอะอาจ (2555: 295-295) ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟที่เข้ารับอิสลามเพื่อการแต่งงานกับมุสลิมขาดรากเหง้าของอัตลักษณ์มุสลิมด้านวัฒนธรรมหรือกลุ่มชาติพันธุ์ศาสนาของศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุผลที่ว่าอัตลักษณ์มุสลิมถูกกำหนดด้วยวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะกลุ่มที่ปรากฏออกมาให้เห็น เช่น วัฒนธรรมเรื่องอาหารการกิน วัฒนธรรมเรื่องการแต่งกายที่มุสลิมแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันในวิธีปฏิบัติ แต่โดยหลักการศาสนาอิสลามแล้วมุสลิมทุกกลุ่มชาติพันธุ์นับถืออัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าองค์เดียว และมีนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ดังนั้นอัตลักษณ์ในจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ของมุอัลลัฟจึงถูกกำหนดตามกลุ่มชาติพันธุ์ตามครอบครัว ชุมชนหรือสังคมของมุอัลลัฟ ดังนั้นปัจจัยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ ขึ้นอยู่กับบริบทของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว และสิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว การอยู่ร่วมของครอบครัวใหม่ของมุอัลลัฟจะมีวิถีชีวิตและการปฏิบัติตนที่แตกต่างจากครอบครัวเดิมของมุอัลลัฟ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมในครอบครัวเดิมของมุอัลลัฟที่ถ่ายทอด อบรม และปลูกฝังจนเป็นพฤติกรรมสืบต่อกันมา เมื่อมุอัลลัฟแต่งงานความ ต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์มีความสุข เป็นความต้องการของมุอัลลัฟเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปทุกคน มุอัลลัฟที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเคร่งครัดในหลักการศาสนาอิสลามจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรม การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟได้เป็นอย่างดี ส่วนมุอัลลัฟที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่เข้มแข็งในหลักการของอิสลาม หลังจากที่มุอัลลัฟแต่งงานไปแล้วผู้ที่มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมคือ สามี

หรือภรรยาของมุสลิม ถ้าสามีหรือภรรยาของมุสลิมไม่มีความเข้มแข็งในหลักการของศาสนา อิสลามการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมก็จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่ช้า บรรยากาศความเป็นมุสลิมในครอบครัวจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมได้ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ตัวมุสลิมเองต้องมีความตระหนักในความเป็นมุสลิมของตนเอง มีจิตสำนึกของความเป็นมุสลิมด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริง มิใช่เข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อการแต่งงานกับมุสลิมเท่านั้น จึงเป็นหน้าที่ของมุสลิมต้องเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลามอย่างสม่ำเสมอหลังจากแต่งงานกับมุสลิม

2. สิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคม การสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารกลุ่มของมุสลิมกับบุคคลอื่นที่มาจากวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของผู้นับถือศาสนาอิสลาม มิให้มุสลิมพบเสมอในฐานะที่มุสลิมเป็นมุสลิม การที่มุสลิมออกจากวัฒนธรรมเดิมของตนก้าวสู่วัฒนธรรมอิสลามอาจเกิดปัญหาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม มุสลิมจะมีการปรับตัวในการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมต่างกัน การเรียนรู้วัฒนธรรมอิสลามของมุสลิมและละทิ้งวัฒนธรรมเดิมที่เคยเรียนรู้ ทำให้มุสลิมต้องเรียนรู้การปรับตัวเพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่และมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมใหม่ มุสลิมสามารถปรับตัวได้มากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น บุคลิกนิสัย ทัศนคติ และจากการช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลในชุมชนหรือสังคมที่มุสลิมอาศัยอยู่ มุสลิมจำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมอื่นที่ต่างจากวัฒนธรรมอิสลาม เมื่อมุสลิมเกิดความรูสึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน หรือสังคมแล้วการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมจากบุคคลอื่นก็จะดำเนินไปโดยง่าย

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องและผ่านเงื่อนไขสำคัญของการยอมรับอัตลักษณ์มุสลิม ดังนี้

1. ความตระหนักในตนเอง ด้วยการรับรู้ว่าคุณแตกต่างจากผู้อื่น ๆ เริ่มต้นจากการที่มุสลิมรับรู้ถึงความแตกต่างของตนเองเมื่อมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับชาวมุสลิมและบุคคลอื่นในเรื่องลักษณะความรู้สึกที่ปรากฏขึ้นในจิตใจมีแนวโน้มเอียงไปทางอัตลักษณ์มุสลิม แต่ในขณะที่เดียวกันผู้อื่นในสังคมที่มุสลิมอาศัยอยู่ด้วยภายใต้กระบวนการปฏิสัมพันธ์สังสรรค์ก็มองเห็นความแตกต่างดังกล่าวจากการกระทำของมุสลิมที่ปรากฏในบริบทต่าง ๆ ทางครอบครัว ชุมชน และประทับใจในความแตกต่างที่เป็นมุสลิมให้กับมุสลิม

2. การมีอัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นมุสลิมของมุสลิม จะมีแนวโน้มพัฒนาขึ้นเมื่อได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและกลุ่มสังคมที่มีลักษณะเช่นเดียวกับตนเอง ทำให้มุสลิมรับรู้ความเด่นชัดในอัตลักษณ์มุสลิมของตนเอง นอกจากนี้ประสบการณ์ในการเรียนรู้กับมุสลิมเป็นอีกสิ่งที่ตอกย้ำถึงอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมได้ชัดเจนขึ้นด้วยเช่นกัน การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมตามหลักการอิสลามจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้มุสลิมพัฒนาและดำเนินไปสู่การแสดงอัตลักษณ์มุสลิม โดยผ่านระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำให้มุสลิมมีการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของตนเองเพื่อแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ในทางบวก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกด้วยวจนหรืออวจนภาษาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับบุคคลอื่นเป็นการเข้าสู่วัฒนธรรมอิสลามของมุสลิมและเป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึงอัตลักษณ์มุสลิมภายในตัวตนของมุสลิมเองให้เด่นชัดเพิ่มมากขึ้น

3. การใช้ชีวิตและปรับตัวสังคมมุสลิม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญกับปฏิกิริยาในทางลบของผู้อื่นในสังคม มุสลิมจึงมีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ของตนเองเพื่อให้

สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมส่วนใหญ่ที่มูอัลลัฟเป็นสมาชิก โดยการลดอัตลักษณ์ความเป็นอื่นที่ไม่ใช่มุสลิม นอกจากนี้การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมในวิถีชีวิตสังคมมุสลิมของมูอัลลัฟจะเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนความรู้สึกและพฤติกรรมของมูอัลลัฟทำให้อัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟเกิดความมั่นคง

สมศักดิ์ ชุ่มชื่น, อับดุลเลาะ หนูมสุซ (2564: 132-135) ได้กล่าวถึง การปรับตัวของครอบครัวมูอัลลัฟ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) การปรับตัวด้านความเชื่อความศรัทธา การเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ยึดถือทางจิตใจถือเป็นการปรับเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดสำหรับมูอัลลัฟ การเปลี่ยนศาสนา คือ การเปลี่ยนความศรัทธาอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จากการเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้าองค์อื่นหรือแม่กระหังจากการไม่เชื่อว่ามีพระเจ้า แล้วยกระดับความคิดไปสู่การศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการปฏิสัมพันธ์ของสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ สิ่งสำคัญที่จะเป็นรากฐานและแนวทางสำหรับการปรับตัวของมูอัลลัฟ คือ การเรียนรู้ทำความเข้าใจคำสอนศาสนาจากพระดำรัสของพระเจ้า (อัลกุรอาน) ควบคู่กับการศึกษาแบบอย่างเชิงประจักษ์จากคำสอนของท่านศาสนทูต (อัลหะดีษ) โดยเริ่มต้นจากบทบัญญัติพื้นฐานอันเป็นแก่นหลักที่สำคัญเพื่อยืนยันถึงการเคารพศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ พระเจ้าองค์เดียว คือ หลักหลักศรัทธา (รูกูนอิหม่าน 6 ประการ) และหลักปฏิบัติ (รูกูนอิสลาม 5 ประการ) มูอัลลัฟโดยส่วนใหญ่ศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจคำสอนศาสนาจากองค์กรมัสยิด การศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ อาทิ เว็บไซต์มุสลิม การบรรยายออนไลน์จากศูนย์มูลนิธิสันติชน อีกส่วนหนึ่งก็ศึกษาเรียนรู้ผ่านการอ่านหนังสือและการฟังบรรยายจากทีวีมุสลิมช่องต่าง ๆ

2) การปรับตัวด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา ลักษณะของวัฒนธรรมประเพณีที่มูอัลลัฟต้องปรับตัวจึงคาบเกี่ยวประเพณีระหว่างประเพณีไทย เช่น งานศพ งานบวช งานปีใหม่ งานบุญต่าง ๆ การปรับตัวเมื่อต้องร่วมพิธีงานศพในกรณีที่พ่อแม่หรือญาติพี่น้องเสียชีวิต เรื่องนี้มีความสำคัญและมีความละเอียดอ่อน เนื่องจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดที่ชัดเจน และมีข้อห้ามในการเข้าร่วมพิธีกรรมของศาสนาอื่น จึงเลือกที่จะชี้แจงเรื่องนี้แก่ครอบครัวตั้งแต่ต้น เพื่อให้เกิดการยอมรับและปรับความเข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป

3) การปรับตัวด้านความสัมพันธ์ การปรับในเรื่องความสัมพันธ์กับครอบครัวตนเองที่ประกอบด้วย พ่อแม่ พี่น้อง และบรรดาเครือญาติ ถือเป็นด้านสำคัญที่มูอัลลัฟต้องใช้ความพยายามในการสื่อสารสร้างความเข้าใจ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวที่อยู่ร่วมกันมาตั้งแต่ถือกำเนิดเข้าใจและยอมรับการปรับเปลี่ยนศาสนา โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวราบรื่นดี จำเป็นต้องมีการเตรียมการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ครอบครัวเกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่แรกเริ่มก่อนการเข้ารับอิสลาม หากให้พ่อแม่ได้มีส่วนร่วมเห็นตั้งแต่ต้นผ่านการขอคำปรึกษา หรือสอบถามความคิดเห็นและใช้เวลาในการปรับความเข้าใจในลักษณะที่เป็นการเชิญชวนไปด้วย ก็จะช่วยให้ลดปัญหาด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวได้ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์กับฝั่งครอบครัวของผู้เป็นสามีหรือภรรยาก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่มีมูอัลลัฟต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความรู้สึกของการเป็นครอบครัวเดียวกัน และอาศัยอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้บางครอบครัวก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้วยดีจากครอบครัวของคู่ครอง และบางครอบครัวก็ประสบปัญหา การเข้าสู่การเป็นสมาชิกในครอบครัวใหม่ในตอนต้นจึงไม่ราบรื่น จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาพิสูจน์ด้วยการปฏิบัติที่ดี

4) การปรับตัวด้านบุคลิกภาพ ภายใต้บริบทความเชื่อที่เปลี่ยนไป มุอัลลัฟจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมหรือการแสดงออกให้อยู่ในกรอบคำสอนที่ศาสนาอิสลามส่งเสริมให้กระทำด้วย เพื่อให้การใช้ชีวิตของมุสลิมอยู่ในครรลองของศาสนาและเป็นไปตามคำสอนที่ศาสนาสั่งใช้ พฤติกรรมค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนผ่านการสังเกตจากแสดงออก และการวางตัวของคนใกล้ตัวรอบข้าง จากนั้นค่อย ๆ เกิดการเลียนแบบ และศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองในประเด็นที่ยังสงสัยหรือยังไม่เข้าใจอย่างกระจ่างชัด การวางตัวด้วยบุคลิกและมารยาทที่ดีตามแบบฉบับคำสอนของศาสนาอิสลาม เป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึที่ดีและสามารถชนะใจคนรอบข้างได้

5) การปรับตัวด้านวิถีการดำเนินชีวิต อีกด้านหนึ่งที่มุอัลลัฟต้องมีการปรับทั้งระบบคือ พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ที่ต้องมีการเลือกอาหาร (ฮาลาล) เพื่อบริโภคอย่างพิถีพิถันยิ่งขึ้น เนื่องจากมุสลิมจำเป็นต้องเลือกบริโภคอย่างใส่ใจเพื่อที่เลือดเนื้อในร่างกายจะไม่ปะปนด้วยสิ่งที่ไม่ดี ศาสนาไม่อนุมัติ (ฮารอม) การทำความสะอาดภาชนะและการปรุงอาหารที่ต้องมีการล้างผ่านน้ำที่สะอาด รวมถึงการแต่งกายที่ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนา หากเป็นผู้หญิงต้องมีการสวมฮิญาบ

กีฟละห์ ดารากัย (2564: 70) ได้กล่าวถึงการปรับตัวของผู้หญิงมุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) โดยสามารถปรับตัวและก้าวสู่ศาสนาใหม่และสังคมใหม่ ตามบริบทของแต่ละคน มีการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ เพื่อตอบสนองต่อความมั่นคงในชีวิต และต้องการการยอมรับจากสังคมใหม่ที่อาศัยอยู่ ทั้งนี้สังคมใหม่มีส่วนในการผลักดันให้ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ให้เป็นอย่างวิถีชีวิตของมุสลิม โดยมุอัลลัฟพยายามปรับตัวทุกแง่มุมทุกบทบาท ได้แก่ การเป็นภรรยา ความเป็นแม่ในครอบครัวมุสลิม และสมาชิกของชุมชน นอกจากนี้ผู้หญิงมุอัลลัฟยังคงเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมเดิม และต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ในทุกรูปแบบกับเครือข่ายในศาสนาเดิมในหนทางที่ไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม การที่ผู้หญิงมุอัลลัฟและครอบครัวสามารถกลับคืนสู่การยอมรับของครอบครัวเดิมได้ ถือว่า เป็นการตะอวะฮ์อีกรูปแบบหนึ่ง เพราะต้องตอบคำถามและสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักคำสอนแก่บุคคลต่างศาสนิก ที่ตั้งคำถามกับภาพลักษณ์ภายนอกและการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ระหว่างที่ผู้หญิงมุอัลลัฟใช้ชีวิตร่วมกันกับครอบครัวเดิมในบางเวลา โดยเชื่อว่าคำถามและคำตอบเหล่านั้นจะส่งผลให้ผู้คนในสังคมเกิดความเข้าใจในศาสนาอิสลามมากขึ้น

วาริต เจริญราษฎร์ (2564: 219) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของคำสอนอิสลามในการปรับตัวของมุอัลลัฟ มุอัลลัฟหมายถึง ชาวมุสลิมใหม่ที่เปลี่ยนจากศาสนาอื่นมานับถือศาสนาอิสลาม อาจเปลี่ยนโดยการแต่งงานกับชาวมุสลิม หรือจากการเชิญชวนเข้าสู่ศาสนาอิสลามในรูปแบบต่าง ๆ เนื้อหาคำสอนที่มุ่งสอนมุอัลลัฟ ได้แก่ คำสอนเรื่องการปรับตัวในสังคมใหม่และคำสอนเรื่องการอธิบายทำความเข้าใจกับสังคมเดิมซึ่งทั้งสองเรื่องมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของมุอัลลัฟ คำสอนเหล่านี้สะท้อนถึงความเข้าใจและความเห็นใจของสังคมมุสลิมที่มีต่อมุอัลลัฟ ทั้งนี้เพื่อให้มุอัลลัฟสามารถดำเนินชีวิตต่อไปอย่างปกติสุขในวิถีทางแห่งอิสลาม การสอนให้มุอัลลัฟปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดั้งเดิมของตน ให้สอดคล้องกับสังคมมุสลิม ทั้งเรื่องการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การใช้ชื่อมุสลิม การทำศิครัน (หรือสุหนัต หมายถึง การขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย) การละหมาดให้ครบทั้ง 5 เวลา ในหนึ่งวัน การรักษามารยาท สิ่งเหล่านี้ปรากฏในคำสอนเนื่องจากเป็นองค์ประกอบเฉพาะของชาวมุสลิมที่แตกต่างไปจากผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ ทั้งยังเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดมาก มุอัลลัฟที่เข้ารับ

อาหารบำรุงร่างกายในระหว่างท้องเพื่อความสวยงามอยู่เสมอ ในเวลาถือศีลอดมุสลิมไม่สามารถกินอะไรได้ทำให้บ่อยครั้งที่เห็นมุสลิมถมน้ำลายพยายามเข้าใจในเหตุผลในการถมน้ำลาย ในขณะที่ศีลธรรมตามจรรยาศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการเข้าเป็นมุสลิมใหม่ คือ การเดินออกจากศาสนาเดิม ทำให้สิ่งที่ศาสนาเดิมบัญญัติไม่สามารถทำได้

3) การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ มุสลิมใหม่ไม่สามารถทำหน้าที่บทบาทเดิมได้ดั่งเก่า ทำให้บทบาทหน้าที่เดิมกลายเป็นปัญหาของมุสลิมใหม่ไม่สามารถทำได้อีกต่อไป โดยเฉพาะบทบาทความเป็นลูกที่ต้องกตัญญูกตเวทีของพ่อแม่บางอย่างถูกจำกัด หรือบางอย่างทำได้น้อยลง เช่น การทำบุญให้แก่บิดามารดาตามหลักศาสนาเดิม ตลอดจนการทำอาหารบางอย่างที่พ่อแม่ชอบ แต่ศาสนาใหม่ไม่อนุญาตให้ทำ เช่น อาหารที่ประกอบจากหมู เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องห้าม มุสลิมใหม่จึงมอบหมายให้ญาติพี่น้องทำหน้าที่แทน และทำอย่างอื่นชดเชย เช่น การกลับไปเยี่ยมบ่อย ๆ หรือให้เงินพ่อแม่ไปซื้ออาหารที่บำรุงร่างกาย ในขณะที่มุสลิมใหม่ต้องมีการละหมาดตามศาสนบัญญัติ ต้องถือศีลอด และละหมาดการสรรเสริญต่อพระเจ้า จึงจะต้องเรียนรู้พยายามฝึกฝน รวมถึงครอบครัวที่เป็นมุสลิม เช่น สามีหรือคนในครอบครัวใหม่ต้องให้กำลังใจ และแนะนำให้กับมุสลิมใหม่ สำหรับโต๊ะอิหม่ามจำเป็นจะต้องให้การอบรม หรือสอนการปฏิบัติให้กับมุสลิมใหม่เป็นพิเศษ

4) การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกัน การปรับตัวภายในครอบครัวสู่การเป็นอิสลาม มีการพูดคุย และสร้างความเข้าใจกันก่อนหน้านั้นแล้วครอบครัวจะคอยช่วยให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือสนับสนุน แนะนำการปฏิบัติช่วยแก้ไขปัญหามานานทุกซีให้คำปรึกษาในการใช้ชีวิตที่ดี ให้ความรู้ สอนการปฏิบัติ และการวางตัวอย่างถูกต้องตามหลักศาสนาที่ต้องทำในชีวิตประจำวัน เช่น ในการอ่านอัลกุรอาน เป็นต้น

2.2.5 ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมูอัลลัฟ

ปริญญญา ประหยัดทรัพย์ (2562: 91-92) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมูอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) มาจากสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ 1) มาจากการแต่งงานกับมุสลิมเดิมในชุมชน และ 2) มาจากการศึกษาเรียนรู้จนเกิดความศรัทธา

การแต่งงานระหว่างมุสลิมกับคนที่นับถือศาสนาต่างกันนั้น เป็นเหตุปัจจัย ทำให้ผู้นำศาสนาในชุมชนและครอบครัวที่มุสลิมใหม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว ให้ความสำคัญในการดูแลมุสลิมใหม่อย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับพฤติกรรม และการปฏิบัติศาสนกิจของมุสลิมใหม่ โดยผู้นำศาสนาได้เปิดการอบรมหลักสูตรการเรียนการสอนหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามให้กับมุสลิมใหม่ตามมัสยิดต่าง ๆ ในชุมชนมุสลิม จากการศึกษาพบว่า การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิก ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุการแต่งงานและในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การแต่งงานระหว่างมุสลิมเดิมกับมุสลิมใหม่ มีถึงหมู่บ้านละ 10-20 คน ซึ่งมีแนวโน้มว่าจำนวนของมุสลิมใหม่ในประเภทรุ่นจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยปัจจัยทางสังคมที่ขยายตัวตามความเจริญทางด้านกายภาพ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในสังคมที่กว้างขึ้น กอปรกับสังคมมุสลิมในปัจจุบัน เปิดพื้นที่ยอมรับมุสลิมใหม่ในการเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว มีทัศนคติในเชิงบวก ไม่ปิดกั้นและกีดกันเหมือนในอดีต รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของสื่อต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาค้นคว้าและการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา

ศิริพร ชันรสิทธิ์ (2549:81) ได้กล่าวถึงปัจจัยเหตุที่เปลี่ยนเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายนอก มีดังนี้

1.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ ลักษณะครอบครัวที่ไม่มีความเข้มงวดในเรื่องของศาสนา และลักษณะของครอบครัวที่มีการอบรมเรื่องศาสนา

ลักษณะครอบครัวที่ไม่มีความเข้มงวดในเรื่องของศาสนา จะเห็นได้จากการที่พ่อแม่และแม่ไม่ได้ส่งเสริมหรือปลูกฝังในเรื่องของการนับถือศาสนาพุทธมากนัก ดังนั้นจึงทำให้การนับถือศาสนาของบุคคลในบ้านเป็นไปอย่างหละหลวม ทำให้ครอบครัวไม่สามารถกดดันเรื่องศาสนาได้มากนัก เนื่องจากสาเหตุเรื่องเศรษฐกิจภายในครอบครัวที่ทุกคนต้องช่วยกันหารายได้เป็นหลักมากกว่าที่จะมาคำนึงถึงในเรื่องที่เหมือนจะรู้กันอยู่แล้วว่าถ้าเกิดมาในศาสนาไหนก็นับถือไปตามศาสนานั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมานั่งสั่งสอนให้เป็นกิจลักษณะ ฉะนั้นความเข้มข้นของการนับถือศาสนาที่มีคอยขังน้อย จึงอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามได้ในเวลาต่อมา

ลักษณะของครอบครัวที่มีการอบรมเรื่องศาสนา แม้ครอบครัวจะมีความเอาใจใส่ในเรื่องศาสนาเดิมนั้นก็จริง มีแม่เป็นต้นแบบในเรื่องของศาสนามาโดยตลอด เช่น การไปทำบุญที่วัด การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยาก แต่มักจะมีคำถามเกี่ยวกับเรื่องศาสนามาตั้งแต่ในวัยเด็กที่สงสัยเสมอ กล่าวคือ 1) ด้วยความชอบที่จะปฏิบัติตามศาสนา หรือ 2) ด้วยความที่เป็นคนช่างคิดมาตั้งแต่วัยเด็ก (เชื่อมโยงไปสู่ตัวตน) ทั้งสองแบบเป็นตัวสะท้อนที่ดีในการเอาใจใส่เรื่องศาสนา จนกระทั่งเมื่อมาพบเจอกับประสบการณ์ใหม่ เช่น ศาสนาอิสลาม มีเพื่อนเป็นมุสลิม ก็อาจเกิดการเปลี่ยนศาสนาขึ้นได้ เพราะความสนใจที่มีให้กับเรื่องของศาสนาที่ตนตั้งต้น ประกอบกับเมื่อได้เรียนรู้ศาสนาอิสลามจนท้ายที่สุดเกิดการศรัทธา และมานับถือศาสนาอิสลาม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพื้นฐานการปลูกฝังทางศาสนาให้แก่สมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเข้มงวดหรือไม่เข้มงวดก็ตามสมาชิกในครอบครัวล้วนมีโอกาสในการเปลี่ยนศาสนาได้ทั้งสิ้น

1.2 ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลรู้จักที่เป็นมุสลิม เพราะอาจเกิดจากการเข้าชมรม เข้าซุ้ม หรืออาจเป็นเพราะต้องพบเจอกันทุกวัน 2) ความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศ รวมไปถึงการแต่งงาน

เมื่อมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกที่เป็นมุสลิมแล้วส่วนใหญ่จะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือซักถามประเด็นความสงสัยในเรื่องของศาสนาด้วยกัน หรือเพราะความที่ต้องคลุกคลีอยู่ด้วยกันอยู่เสมอ จนเป็นเหตุให้เห็นความแตกต่างระหว่างศาสนา จนนำไปสู่การเรียนรู้และศึกษาในศาสนาอิสลามขึ้นได้

ส่วนการแต่งงานหรือการมีแฟนที่เป็นมุสลิม แม้ว่าจะเป็นต้นเหตุหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนศาสนาตามมา แต่มีบางกรณีถึงแม้จะเลิกกับสามีหรือสามีตาย หรือเลิกกับแฟนเก่าไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่ยังมีได้แต่งงาน ผู้ที่เปลี่ยนศาสนายังคงไม่กลับไปนับถือศาสนาเดิม ทั้งนี้อาจจะมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความเป็นตัวตนที่มั่นคงจากการศรัทธาในศาสนาอิสลาม ประสบการณ์ในอดีตที่มีทั้งด้านบวกด้านลบ หรือเป็นเพราะศาสนาอิสลามเองที่มีอำนาจในการยึดเหนี่ยว

1.3 ระยะเวลาที่ไกลหรือไม่ได้อยู่กับครอบครัวเดิม อาจจะเป็นไปได้ว่าจะง่ายในการที่จะเปลี่ยนศาสนา และไม่ต้องเผชิญกับภาวะความกดดันจากครอบครัวมากนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อาหาร การประกอบพิธีกรรม เป็นต้น หรือแม้กระทั่งเรื่องของจิตใจที่จะต้องขัดแย้งกันในความศรัทธาทางศาสนา

1.4 ศาสนาอิสลามสามารถสนองตอบความต้องการหรือให้คำตอบของชีวิตได้ ได้แก่ ศาสนาอิสลามสอนให้เป็นคนดี ให้รู้ว่าชีวิตนี้ต้องทำอะไรหรือไม่ควรทำอะไรบ้าง มุสลิมเป็นคนที่มีความดี ชอบช่วยเหลืองานและช่วยเหลือคนเสมอ ศาสนาอิสลามช่วยพยุงชีวิตไว้ ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความซื่อตรงซื่อสัตย์ ทำให้ไม่หลอกตนเองหรือหลอกคนอื่น และทำให้มีระเบียบแบบแผนที่ใช้ในการดำรงชีวิต และช่วยยกระดับชีวิตให้ดีขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา รวมไปถึงรู้สึกว่าคุณเองได้รับความอบอุ่นจากศาสนา แม้ว่าอาจจะไม่มีครอบครัวอยู่เคียงข้างก็ตาม เพราะด้วยความที่มุสลิมเป็นพี่น้องกัน

2. ปัจจัยภายใน มีดังนี้

2.1 ความเป็นตัวตน

1) ตัวตนที่เกิดจากการศรัทธา ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านจิตใจที่รู้ว่าตนเองได้แต่งงานและเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามแล้ว จึงไม่คิดที่จะกลับไปนับถือศาสนาเดิมอีก พยายามที่จะให้ลูกเรียนในโรงเรียนของศาสนาอิสลาม พยายามชวนขวนขวายเรียนศาสนาอิสลามเพิ่มเติมเอง จนกระทั่งสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้

2) ลักษณะนิสัยของตัวบุคคล การเป็นคนช่างคิดและช่างค้นหาคำตอบของการดำเนินชีวิต ฉะนั้นเมื่อมีทางเลือกอื่น (ศาสนา) ที่คิดว่าดีกว่า บุคคลนั้นมักจะเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปสู่ศาสนาใหม่ (อิสลาม) หากสามารถสนองตอบความต้องการของตนเองได้ เช่น การเป็นคนที่มีความมั่นใจในตัวเองค่อนข้างสูง คือกล้าคิด กล้าทำและกล้าพูด ในสิ่งที่เห็นว่ามันขัดกับความรู้สึกส่วนตัว มีความชอบเรื่องศาสนาเดิมตั้งแต่เด็ก แต่กระนั้นก็ยังไม่ละเลยที่จะศึกษาศาสนาอื่นบ้าง เพราะอาจจะเป็นด้วยความที่เป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือหรือชอบหาความรู้เกี่ยวกับศาสนาอยู่เสมอ ฉะนั้นเมื่อไปเจอกับศาสนาอิสลามแล้วรู้สึกว่าคุณเองเกิดความศรัทธาขึ้น ชอบเรื่องความอบอุ่น ชอบการแต่งกายของผู้หญิงมุสลิมะฮ์มากถ้าเจอที่ไหนจะไม่ละสายตา ตลอดจนความกลัวในเรื่องโลกหน้าว่าจะต้องโดนสอบสวน ซึ่งถ้าใครไม่ได้เป็นมุสลิมและไม่ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ศาสนาอิสลามติกรอบไว้ ดังนั้นบุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่ขาดทุนเสมอ ซึ่งอาจเป็นแรงผลักดันหนึ่งให้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามได้

2.2 ประสบการณ์ในอดีต ทั้งที่ดีและไม่ดี เช่น กรณีโดยแฟนเก่าทำร้ายร่างกาย และภายหลังทราบว่าแฟนเก่า นั้นกำลังมีแฟนคนใหม่ที่เป็นมุสลิมะฮ์ (ไม่คลุมฮิญาบ) จนกระทั่งวันหนึ่งได้มาเห็นมุสลิมะฮ์ที่คลุมฮิญาบ จึงเริ่มทำให้อยากรู้ว่าทำไมบางคนคลุมฮิญาบ แต่ทำไมบางคนไม่คลุมฮิญาบ ดังนั้นด้วยความอยากรู้อยากเห็นจึงถามมุสลิมในเรื่องดังกล่าว ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องราวเมื่อครั้งในอดีตนั้นมันได้ถูกตราตรึงอยู่ในจิตใจอยากที่จะลบเลือนได้ และเมื่อได้รับแรงกระตุ้นจากภายนอกเข้าสู่ภายใน จึงส่งผลให้ภายในส่งแรงผลักดันออกมาภายนอก และแรงผลักดันนี้เองที่เป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบให้กับชีวิต

2.3 สภาพร่างกาย และโรคต่าง ๆ ดังเช่น สามีเป็นมุสลิมแต่ไม่เคยรังเกียจสภาพร่างกายหรือเปื้อนหน้าอาการของโรค มีหน้าซำยังคอยช่วยดูแลเป็นอย่างดี

2.4 อาชีพ เช่น มีงานรองรับที่ดี อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระจากครอบครัว ดังนั้นการมีรายได้จากการทำงานจะสามารถช่วยให้กล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนศาสนามากขึ้น เพราะถ้าหากเปลี่ยนศาสนาไปนับถือศาสนาอิสลามแล้วทางบ้านไม่ยอมรับ ก็สามารถอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเอง

จากปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยภายในล้วนก่อให้เกิดการเปลี่ยนศาสนาตามมาได้ทั้งสิ้น และทั้งนี้การเปลี่ยนศาสนาไม่ใช่เป็นสิ่งที่เปลี่ยนกันแต่เพียงวาจา เพราะถ้าหากบุคคลนั้นมีความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในหนทางของอิสลามแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบทั้งจากระบบความเชื่อ (นามธรรม) และการปฏิบัติตน (รูปธรรม) ให้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาอิสลาม

จะเห็นได้ว่าการที่แต่ละบุคคลจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามได้นั้น ไม่ได้มีเพียงสาเหตุหรือปัจจัยเดียวเท่านั้นที่เป็นตัวชี้ขาด สืบเนื่องจากแต่ละคนมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่เป็นแรงผลักดัน และทั้งนี้จะมีปัจจัยหลักหรือปัจจัยย่อยที่ทำให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่ตามประสบการณ์ในช่วงชีวิตของบุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ พื้นฐานทางด้านศาสนา การแต่งงาน ความใกล้ชิดกับมุสลิม ประสบการณ์ในอดีต และลักษณะนิสัยของตัวบุคคล เป็นต้น

ต่อเหลือบ โอรัมหลง (2557:109) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้มุอัลลัฟสนใจอิสลาม คือ แต่งงานกับมุสลิม มีเพื่อนเป็นมุสลิม มีแฟนเป็นมุสลิม มีความสนใจในอิสลาม และสมาชิกในครอบครัวเป็นมุสลิม ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นสาเหตุทำให้มุอัลลัฟสนใจอิสลาม ส่วนมุอัลลัฟเปลี่ยนใจไปสู่ศาสนาเดิมหลังจากเข้ารับอิสลามมีจำนวนไม่มาก ปัจจัยที่กลับไปสู่ศาสนาเดิมมีหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น เข้ารับอิสลามเพราะการแต่งงาน เมื่อชีวิตการแต่งงานล้มเหลวจะเป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ทำให้เขากลับไปสู่ศาสนาเดิม แต่หากเขาเข้ารับอิสลามเพราะความอยากรู้ ปัญหาการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เพราะได้เรียนรู้วิถีชีวิตจะต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร เขาก็เตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง เช่น การทำความเข้าใจกับครอบครัวเมื่อเปลี่ยนศาสนาแล้วปัญหามันจะน้อย แต่ถ้าไม่มีการเตรียมการที่ดีกับตัวเขาเองและครอบครัวบางครั้งเขาไม่สามารถอดทนการทดสอบนั้นได้ เพราะผลกระทบหรือบททดสอบหลายคนเจอไม่เหมือนกัน บางคนเจอกับครอบครัวพ่อแม่ไม่ยอมรับ บางคนเจอกับเพื่อนไม่ยอมรับก็ต้องออกจากกลุ่มหรือสังคมนั้นไป บางคนเจอกับหัวหน้าไม่ยอมรับก็ต้องออกจากงาน ดังนั้นจะด้วยสาเหตุใดก็ตามเราก็ต้องขอพรต่ออัลลอฮ์ ﷻ

สมศักดิ์ ชุ่มชื่น, อับดุลเกาะ หนุ่มสุข (2564: 132) พื้นฐานที่มาของการเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามของมุอัลลัฟ โดยส่วนใหญ่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามด้วยสาเหตุของการแต่งงาน มีจุดตั้งต้นในการสนใจอิสลามมาจากการประทับใจในตัวบุคคล สังเกตความโดดเด่นจากบุคลิกภาพของเพื่อนหรือคนรู้จักที่เป็นมุสลิม ชื่นชมการปฏิบัติตัวและวางตัวของบุคคลนั้น ๆ จนนำไปสู่การสนใจศาสนาอิสลามและตัดสินใจเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามในที่สุด

สรวงสุตา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัดน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน (2015:322) ได้กล่าวถึงเหตุผลการเปลี่ยนศาสนา จำแนกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1) เปลี่ยนเพราะการแต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม ต้องแต่งงาน (นิกะฮฺ) อย่างเป็นทางการ สาเหตุที่เปลี่ยนเป็นมุสลิม เพราะได้พบกับชายที่นับถือศาสนาอิสลามและตามหลักศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดว่าทั้งฝ่ายหญิงและชายที่จะนิกะฮฺต้องนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน

2) เปลี่ยนเพราะการได้รู้ศาสนาใหม่ (อิสลาม) แล้วศรัทธา เปลี่ยนศาสนาจากการที่ได้มีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลาม ทั้งโดยบังเอิญและด้วยสนใจเรียนรู้เอง จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระเจ้าหรืออัลลอฮ์ ﷻ

3) เปลี่ยนเพราะมีวิกฤตชีวิต ชีวิตของตัวเองในช่วงก่อนเปลี่ยนศาสนาไม่มีความสุข และรู้สึกถึงความทุกข์ยากจากเหตุการณ์วิกฤตในชีวิต เห็นว่าชีวิตมีบาปกรรมที่ไม่สามารถลบล้างให้หมดได้ภายใต้ความเชื่อของศาสนาพุทธ เมื่อรู้จักกับอิสลาม รู้สึกเหมือนมีหลักยึดใหม่ที่จะช่วยให้ชีวิตพ้นจากทุกข์

สำหรับการเตรียมตัวสู่การเปลี่ยนแปลง มีทั้งการเตรียมตัวสู่การเป็นมุสลิม และไม่ได้มีการเตรียมตัว สำหรับวิธีการเตรียมตัว ได้แก่ การเริ่มทำความรู้จักกับอิสลาม และการเริ่มฝึกปฏิบัติตามหลักการอิสลาม โดยบางคนเรียนรู้ด้วยตนเอง บางคนการเรียนรู้จากคนรอบข้าง ส่วนการแจ้งข่าวแก่ครอบครัวเดิม เลือกที่จะเปิดเผยการคิดเปลี่ยนศาสนาของตนเองแก่ครอบครัวโดยตรงตั้งแต่ก่อนเข้าพิธีกล่าวคำปฏิญาณตนรับอิสลาม มีบางส่วนเลือกที่จะปกปิดข้อมูลการเปลี่ยนศาสนาเป็นความลับเพื่อเลี่ยงความขัดแย้งในครอบครัวเดิม ทั้งนี้การตัดสินใจขึ้นอยู่กับลักษณะสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและความมั่นใจในตนเอง

การเปลี่ยนศาสนเป็นอิสลามของมูอัลลัฟ เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ดังนี้

1.การเป็นมูอัลลัฟ เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ กล่าวคือ เรื่องราวชีวิตในอดีตที่ประสบกับเหตุการณ์วิกฤต ได้แก่ ความผิดพลาดในการดำเนินชีวิต ความรู้สึกทุกข์ยากในการดำเนินชีวิต ทั้งจากปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว และการรับรู้ความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องราวในอดีตแต่กลายเป็นปมชีวิตที่ฝังใจ ทำให้ยังรู้สึกทุกข์ใจมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การได้มีโอกาสรู้จักและเรียนรู้ศาสนาอิสลามมีความประทับใจต่อแนวทางคำสอนของอิสลาม รู้สึกว่าพระเจ้าสามารถเป็นที่พึ่งทางใจได้ และโดยเฉพาะที่ระบุในหลักการอิสลามว่า กรณีนับเป็นผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่ (มูอัลลัฟ) อัลลอฮ์ ﷻ จะยกเว้นบาปเดิมที่เคยมีอยู่ทั้งหมด การเป็นศาสนาเป็นอิสลามถือว่าเป็นเสมือนโอกาสที่ทำให้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ เมื่อผ่านพิธีกล่าวคำปฏิญาณตนรับอิสลาม รู้สึกโล่งว่างเหมือนได้ชีวิตใหม่ รู้สึกมีความหวังในการดำเนินชีวิตต่อไปในโลกใบนี้ และมีกำลังใจที่จะปฏิบัติตามแนวทางอิสลามเป็นโอกาสที่จะมีความสุขในโลกหน้าตามหลักคำสอนของอิสลาม

2.การเป็นมูอัลลัฟ เป็นการแสวงหาทางจิตวิญญาณ กล่าวคือ การเปลี่ยนศาสนาเป็นอิสลามในลักษณะของการได้พบคำตอบของชีวิต สะท้อนได้จากเหตุผลการตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา คือมีความศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งจากการเรียนรู้อิสลามด้วยตนเอง และด้วยความอยากรู้อยากลองศึกษาข้อมูลอิสลามจนทำให้เกิดศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ส่งผลให้ต้องการเปลี่ยนมานับถืออิสลาม รู้สึกอบอุ่นเมื่อได้เข้ามาในพื้นที่แห่งการศรัทธาของอัลลอฮ์ ﷻ มีความพึงพอใจในแนวทางปฏิบัติและมุมมองวิถีชีวิตต่อการมีชีวิตอยู่ในโลกหน้าของอิสลาม มูอัลลัฟรู้สึกเหมือนเจอคำตอบหรือทางออกของชีวิตที่ช่วยให้ตนเองมีความสุขและมีความหวังว่าสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีเป้าหมายชัดเจนขึ้น

3. การเป็นมูอัลลัฟเป็นพันธะเพื่อชีวิตคู่ที่ราบรื่น กล่าวคือ การเปลี่ยนศาสนามาเป็นอิสลาม เป็นเสมือนพันธะหน้าที่ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนรักและครอบครัวมุสลิม โดยหลักการอิสลามที่กำหนดพิธีแต่งงานว่าทั้งหญิงและชายต้องนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน จึงมีมุมมองต่อการเปลี่ยนศาสนาว่าเป็นเหมือนพันธะที่นำพาตนเองไปสู่การแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม (สรวงสุตา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัดน์กุล และ เสนอร์ แมนเดอร์สัน, 2559: 58-59)

กีฟละห์ ดารากัย (2564: 47-67) ได้กล่าวถึงผู้หญิงมูอัลลัฟเปลี่ยนศาสนาด้วยสาเหตุสองประการ คือ

1) เพราะความสนใจ เรียนรู้ศาสนาอิสลามผ่านการให้ความรู้ของชุมชนและแบบอย่างของบุคคลแวดล้อม โดยเปลี่ยนศาสนาและดำเนินชีวิตในศาสนาใหม่มาระยะหนึ่งก่อนแต่งงานกับผู้ชายมุสลิม

2) เพราะต้องการแต่งงานกับผู้ชายมุสลิม โดยได้รับการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องศาสนาอิสลามจากคนรักเป็นหลัก เริ่มต้นด้วยการปรับตัวในเรื่องหลักความเชื่อพร้อมกับการศึกษาหลักคำสอนวิถีปฏิบัติของศาสนาใหม่จากบุคคลแวดล้อม ชุมชน และศูนย์การศึกษาอิสลามโดยอาศัยระยะเวลาและวิธีการปรับตัวตามบทบาทและสถานการณ์

และการรักษาความสัมพันธ์กับครอบครัวเดิมของมูอัลลัฟมีความกังวลเรื่องการทำ ความเข้าใจกับครอบครัวเดิม การที่บุคคลในครอบครัวเดิมไม่ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวละทิ้งความเชื่อเดิมนั้นเพราะมีความกังวลในศาสนาใหม่ว่าสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวได้ดีเพียงใด กังวลในเรื่อง การเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เคยปฏิบัติมาแต่เดิม มูอัลลัฟที่ได้พยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอยู่ก่อนแล้วเบื้องต้นสามารถตอบคำถามและสร้างความเข้าใจกับคนในครอบครัวเดิมในระดับหนึ่ง แต่มูอัลลัฟบางคนไม่มีแม้แต่โอกาสที่จะอธิบายทำความเข้าใจกับคนในครอบครัวเดิม เพราะถูกตัดสายสัมพันธ์ ปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลที่มูอัลลัฟพยายามชี้แจง ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบาก ในการปรับสภาพจิตใจมากในระยะแรก มูอัลลัฟต้องใช้ความอดทนอย่างมากในการตั้งรับความไม่พอใจในทุกรูปแบบจากครอบครัวเดิม สิ่งที่ได้ทำคือพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และกระทำดีต่อครอบครัวเดิมช่วยเหลือทุกช่องทางโดยคาดหวังว่าการช่วยเหลือจนเจือครอบครัวจะช่วยให้ความไม่พอใจลดลง แต่ในบางครั้งผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้มูอัลลัฟจึงต้องพยายามปล่อยวางและทำใจยอมรับสถานการณ์ที่ไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ ในเรื่องนี้อิสลามได้มีเป็นแนวทางให้ผู้เข้ารับอิสลามและประสบปัญหาดังกล่าวได้นำปฏิบัติ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِإِحْسَانٍ ۖ وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝﴾

(سورة العنكبوت، 8 :29)

ความว่า “และเราได้ส่งเสียนมนุษย์ให้ทำดีต่อบิตามารดาของเขา และถ้าทั้งสองบังคับเจ้าเพื่อให้ตั้งภาคีในสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ เจ้าก็อย่าปฏิบัติตามเขาทั้งสอง ยังซ้ำคือการกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะแจ้งแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์อัลอังกะบูต, 29:8)

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۗ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ ۗ إِلَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ ۝

(سورة لقمان، 31 : 15)

ความว่า “และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดยที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลกนี้ด้วยการทำดี (ด้วยการให้ความเป็นเอกภาพ การเชื่อฟัง และการทำความดี) และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้า และยังเรานั้นคือทางกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะบอกแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์ลุกมาน, 31:15)

จากอายะฮ์อัลกุรอานข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวทางการปฏิบัติต่อบิดาและมารดาที่มีไม่มุสลิม การเชื่อฟังบิดาและมารดาไม่ได้หมายความว่าความถึงการเข้าไปทำสิ่งต้องห้ามหรือสิ่งที่ละเมิดขอบเขตคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ และในขณะที่มุอัลลัฟบางคนมีความโศกเศร้าที่ครอบครัวเดิมไม่ได้มีการคัดค้านเพียงแต่ตั้งข้อสงสัยเมื่อได้รับทราบเหตุผล จึงมีความเข้าใจและยอมรับซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของมุอัลลัฟเป็นไปในทางที่ดีและทำให้มุอัลลัฟคงความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสามารถรักษาสัมพันธ์ภาพได้ตราบจนถึงปัจจุบัน

2.3 การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ

การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ เป็นสิ่งจำเป็นที่มุอัลลัฟจะต้องเรียนรู้จากแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามที่ถูกต้อง ได้แก่อัลกุรอานและฮะดีษนบะฮ์ ตลอดจนหลักการสำคัญในศาสนาอิสลามต่อวิถีชีวิตมุสลิม คือ หลักความศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน (ความดีงาม)

2.3.1 อัลกุรอาน

อัลกุรอาน เป็นคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นคัมภีร์แห่งศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้เป็นศาสนาของประชาชาติอิสลาม อัลกุรอานครอบคลุม

ถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ในทุกด้านทั้งในทางโลกและทางด้านศาสนา อัลกุรอานยังครอบคลุมถึง บทบัญญัติที่เกี่ยวกับบุคคล สังคมและสิ่งที่จะเกิดขึ้นบนโลกนี้ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้อัลกุรอานยังมีลักษณะพิเศษที่สำคัญ คือ อัลกุรอานได้ถูกถ่ายทอดมายังชนรุ่นหลัง หลายยุคหลายสมัยโดยมิได้มีการตัดต่อ เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด เพราะอัลกุรอานได้รับการปกป้องรักษาจากอัลลอฮ์ ﷻ ไว้เป็นอย่างดี (Abdul kharem al Zaidan, 1990: 152)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَتْ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴾

(سورة الإسراء، 17: 88)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) แน่แน่นอนหากมนุษย์และญินรวมกันที่จะนำมาเช่นอัลกุรอานนี้ พวกเขาไม่อาจนำมาเช่นนั้นได้ และแม้ว่าบางคนในหมู่พวกเขาเป็นผู้ช่วยเหลือแก่อีกบางคนก็ตาม”

(สุเราะฮ์อัลอิสรออ, 17:88)

การอ่านอัลกุรอานถือว่าเป็นอิบาดะฮ์ (การเคารพสักการะ) ที่เริ่มด้วยสุเราะฮ์อัลฟาตีฮะห์ และจบด้วยสุเราะฮ์อัลนาส (Mohd Isma'il, 1994:55) ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ว่า

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾

(سورة الحجر، 15: 9)

ความว่า “แท้จริงเราได้ให้ข้อตักเตือน (อัลกุรอาน) ลงมา และแท้จริงเราเป็นผู้รักษามันอย่างแน่นอน”

(สุเราะฮ์อัลหิจญ์ร, 15: 9)

ท่านเราะสูล ﷺ ได้ให้ความสำคัญต่ออัลกุรอาน ท่านได้พยายามและทุ่มเทอย่างสุดความสามารถในการท่องจำและรักษาอัลกุรอานไว้ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّا عَلَيْنَا جَمَعَهُ، وَقُرْآنَهُ، فَإِذَا قَرَأَهُ فَأُنْبِئُكَ قُرْآنَهُ، ثُمَّ إِنَّ

﴿ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ﴾

(سورة القيامة، 17-19 : 75)

ความว่า “แท้จริง หน้าทีของเรา คือการรวบรวมอัลกุรอาน (ให้อยู่ในทรงอกของเจ้า) และการอ่านเพื่อให้จดจำ ดังนั้นเมื่อเราอ่านอัลกุรอาน เจ้าก็จงติดตามการอ่านนั้น แล้วแท้จริงหน้าทีของเรา คือการอธิบายอัลกุรอาน”

(สุเราะฮ์อัลกียามะฮฺ, 75:17-19)

การอ่านอัลกุรอานเป็นอิบาตะฮฺ คือ การแสดงความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างหนึ่ง ที่ผู้อ่านอัลกุรอานจะได้รับผลบุญมาก ซึ่งการอ่านอัลกุรอานในการแสดงความเคารพภักดีนั้นมีอยู่สองลักษณะคือ การอ่านในเวลาละหมาดทุกประเภท เพราะหากปราศจากการอ่านอัลกุรอานแล้วการละหมาดนั้นถือว่าใช้ไม่ได้และเป็นโมฆะ และการอ่านอัลกุรอานถือเป็นการปฏิบัติศาสนกิจที่ได้รับผลบุญและการตอบแทนอย่างมากมายถึงสิบเท่าตัวจากจำนวนพยัญชนะที่ได้อ่าน (Al-Rumiy, 1998:22)

ท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอู๊ด رضي الله عنه ได้เล่าว่า ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حِسْبَةٌ، وَالْحِسْبَةُ بِعَشْرِ
أَمْثَلِهَا، لَا أَقُولُ: الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ (أَلِفٌ) حَرْفٌ، وَ(لَامٌ)
حَرْفٌ، وَ(مِيمٌ) حَرْفٌ))

(أخرجه الترمذي، رقم 2910، إسناده حسن)

ความว่า “ผู้ใดอ่านหนึ่งพยัญชนะจากคัมภีร์ของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) เขาจะได้รับหนึ่งความดี และหนึ่งความดีจะ (ถูกทวีคูณ) เป็น 10 เท่าของมันฉันไม่ได้บอกว่า อะลิฟ ลาม มีม คือหนึ่งพยัญชนะ แต่ อะลิฟ คือ 1 พยัญชนะ ลาม คือ 1 พยัญชนะ มีม คือ 1 พยัญชนะ”

(อัตติรมิซีย์ หมายเลขหะดีษ 2910 สถานภาพของหะดีษ หะดีษหะซัน)

ท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฮ์ฎียัลลอฮุอันฮา ได้เล่าว่า ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ،
وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ))
(أخرجه البخاري رقم 4937، مسلم، رقم 798)

ความว่า “ผู้ที่อ่านอัลกุรอานอย่างชำนาญ จะได้อยู่ร่วมกับ (มะลัก) อารักษ์ณผู้ทรงเกียรติทรงคุณธรรมและผู้ที่อ่านอัลกุรอาน ตะกุกตะกักด้วยความยากลำบาก เขาจะได้ผลบุญ 2 เท่า” (อัลบุคอรีห์ หมายเลขหะดีษ 4937, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 798)

การอ่านอัลกุรอานยังเป็นการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ ที่ประเสริฐที่สุด อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ผลบุญการอ่านในทุกพยัญชนะละหนึ่งความดี และทรงให้ผู้ที่อ่านอัลกุรอานอย่างชำนาญอยู่ในตำแหน่งอันมีเกียรติยิ่งในสรวงสวรรค์ และผู้ที่การอ่านอัลกุรอานเป็นเรื่องลำบากสำหรับเขา เขาจะได้รับผลบุญของการอ่าน และผลบุญของความลำบากในการอ่านอัลกุรอาน

ลักษณะเฉพาะของคัมภีร์อัลกุรอาน คือ อัลกุรอานถูกประทานด้วยภาษาอาหรับซึ่งแตกต่างจากบรรดาคัมภีร์อื่น ๆ ได้แก่ คัมภีร์โตรา (التوراة) คัมภีร์อินญิล (الإنجيل) ได้ถูกประทานลงมาด้วยภาษาอื่น ด้วยเหตุนี้คำอธิบายอัลกุรอานแม้ว่าจะดีและสมบูรณ์เพียงใดก็ตาม ก็ไม่สามารถเรียกว่าอัลกุรอาน ทั้งคำและความหมาย ถูกประทานจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยท่านเราะซูล ﷺ เพียงแต่ทำหน้าที่นำมาประกาศแก่มวลมนุษยชาติเท่านั้น อัลกุรอานมีความกว้างขวางทั้งตัวบท ความหมาย ทฤษฎี หลักการและข้อค้นพบต่าง ๆ ของมนุษย์จะสอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่ในอัลกุรอาน (Khallaf, 1995:32)

2.3.2 อัลหะดีษ

อัลหะดีษ (الحديث) ตามรากศัพท์เดิมนั้นมีความหมายหลายนัยด้วยกัน เช่น ของใหม่ หรือ สิ่งใหม่ ตรงข้ามกับคำว่า เก่า คำพูดที่กล่าวออกมามากหรือน้อย แม้แต่คำพูดที่เปล่งออกมาเฉยๆ มีความหมายหรือไม่ก็ตาม ดังคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿ إِن لَّمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴾

(سورة الكهف، 6:18)

ความว่า หากพวกเขาไม่ศรัทธาต่อหะดีษนี้แล้ว แน่นอนเจ้าจะพบกับความเสียใจ”

(สุเราะห์อัลกะฮัฟ, 18: 6)

คำว่า หะดีษ (حديث) ถูกใช้เป็นการเฉพาะเจาะจงกับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เท่านั้น จะเป็นคำพูด การกระทำ การยอมรับและอื่น ๆ

﴿ مَا أَضْيَفَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنْ قَوْلٍ أَوْ فِعْلٍ أَوْ تَقْرِيرٍ أَوْ صِفَةٍ ﴾

แปลว่า “สิ่งที่พาดพิงถึงท่านนบี ด้านคำพูด การกระทำ การยอมรับ หรือคุณลักษณะ”

ท่านอิบนะมัศอูด رضي الله عنه กล่าวว่า

((إِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرُ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، رَقْمٌ 189)

ความว่า “แท้จริงหะดีษที่ดีที่สุดนั้น คือ กิตาบอัลลอฮ์ และ
แนวทางที่ดีที่สุด คือแนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 189)

อัลหะดีษ เป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามลำดับที่สอง รองมาจากอัลกุรอาน
และอัลหะดีษกับอัซสุนนะฮ์มีความหมายเหมือนกัน (al-Sakhawiy, n.d. :1/8)

อิมามอัฏฏ็อบีย์ ได้กล่าวว่า หะดีษ มีความหมายที่ครอบคลุมมากกว่าที่จะใช้
เฉพาะเจาะจงกับคำพูดของท่านนบีมุหัมมัด หรือคำพูดของเศาะหาบะฮ์ หรือคำพูดของตาบิอินท่านนั้น
แต่รวมถึงการกระทำและการยอมรับของพวกเขาเหล่านั้นอีกด้วย (al-Tahanawiy, 1989: 24)

มุสฏอฟา อัล-สิบาอีย์ (Mustafa al-Siba'i, 1982 : 47) ได้กล่าวว่า อัลหะดีษ
หมายถึง สิ่งที่เกิดถึงท่านนบี ﷺ ในทุก ๆ ด้าน ทั้งที่เป็นคำพูด การกระทำ การยอมรับ คุณลักษณะ
ทั้งในด้านสรีระและจริยะ ตลอดจนชีวประวัติของท่านทั้งก่อนและหลังการได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบี
อัลหะดีษกับอัซสุนนะฮ์ มีความหมายเดียวกันตามทัศนะของนักปราชญ์หะดีษ (มุหัดดีซิน) หะดีษมี
ความสำคัญ กล่าวคือ

1) ในฐานะเป็นการยืนยันในสิ่งที่อัลกุรอานได้บัญญัติไว้ อรรถาธิบายความหมาย
และขยายความของอัลกุรอานให้มีความกระจ่างชัดและให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในแง่การปฏิบัติและในแง่อื่น ๆ
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ

يَنْفَكُرُوا﴾

(سورة النحل، 16 : 44)

ความว่า “และเราได้ให้อัลกุรอานแก่เจ้าเพื่อเจ้าจะได้ชี้แจง (ให้
กระจ่าง) แก่มนุษย์ ซึ่งสิ่งที่ได้ถูกประทานมาแก่พวกเขา และเพื่อ
พวกเขาจะได้ไตร่ตรอง”

(สุเราะฮ์อัลนะฮล, 16: 44)

2) ในฐานะเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามอันดับสองรองจากอัลกุรอาน เพราะ
สุนนะฮ์นั้นถือว่าเป็นวะฮฺย (الوحي) เช่นเดียวกับอัลกุรอาน (อิสมาแอ อาลี, 2537:57)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۖ ﴾

(سورة النجم، 53 : 3-4)

ความว่า “และเขา (มุหัมมัด) มิได้พูดตามอารมณ์ สิ่ง (ที่เขาพูด) นั้น มิใช่อื่นใดนอกจากเป็นวะฮีย์ที่ถูกประทานลงมา”

(สุเราะฮอันนัจม, 53 :3-4)

ในสิ่งที่อัลกุรอานมิได้บัญญัติไว้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงบัญชาให้ผู้ศรัทธาเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของท่านปีมุหัมมัด ﷺ โดยการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกสั่งใช้และละเว้นในสิ่งที่ถูกห้าม อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۗ ﴾

(سورة الحشر، 59 :7)

ความว่า “และอันใดที่เราะซูลได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้ และอันใดที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสียพวกเจ้าจะยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ เกิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงเข้มงวดในการลงโทษ”

(สุเราะฮอัลฮัซร, 59:7)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อัลหะดีษ เป็นการอธิบายความหมายของอัลกุรอาน และเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอันดับที่สองรองมาจากอัลกุรอาน บรรดาเศาะฮาบะฮ์ ได้ให้ความสำคัญถึงอัลสุนนะฮ์ พวกเขาจะคอยระมัดระวังในการจดบันทึกหะดีษ เช่นเดียวกับเหล่าบรรดาตาบิอินและบรรดาอุละมาอรุ่นหลังจากพวกเขามีความตั้งใจและจริงจังในการศึกษาค้นคว้า เผยแพร่ และปกป้องอัลหะดีษในทุกยุคทุกสมัย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำชับให้ผู้ศรัทธายึดมั่นตามสุนนะฮ์หรือแบบอย่าง และทรงตักเตือนถึงการลงโทษอันร้ายแรงสำหรับการละเมิดและฝ่าฝืนไว้ว่า

﴿ فليحذر الذين يخالفون عن أمره ۖ أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم ﴾

﴿ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾

(سورة النور، 24 :63)

ความว่า “ตั้งนั้นบรรดาผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งของเขา (มุฮัมมัด ﷺ) จงระวังตัวเถิดว่า เคราะห์กรรมจะเกิดขึ้นแก่พวกเขา หรือว่าการลงโทษอันเจ็บปวดจะเกิดขึ้นแก่พวกเขาเช่นกัน (คือ พวกเขาจะได้รับเคราะห์กรรมในโลกนี้ หรือจะได้รับการลงโทษอย่างหนักในโลกอาคิเราะฮฺ) ”

(สุเราะฮฺอันนุร, 24: 63)

จากอายะฮฺข้างต้น เคราะห์กรรมที่บรรดาผู้ฝ่าฝืนในคำสั่งของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คือ สุนนะฮฺของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ พึงได้รับเนื่องจากการปฏิเสธ การก่อกบฏ และการอุตริกรรมสิ่งใดสิ่งหนึ่งในศาสนา เป็นการลงโทษอันเจ็บปวดนับตั้งแต่ในโลกนี้ ได้แก่ การถูกตัดสินประหาร การถูกจองจำให้เช็ดทลอบ หรือการลงภาคทัณฑ์ เป็นต้น (Ibn Kathir, 1999: 6/90)

2.4 อัตลักษณ์ของมุสลิม

อัตลักษณ์ของมุสลิมในการวิจัยครั้งนี้จะใช้โครงสร้างหลักของอิสลาม โดยมีองค์ประกอบ คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ ได้แก่ การละหมาด การถือศีลอด ซะกาต และฮัจญ์ และอุมเราะฮฺ และหลักคุณธรรมความดี (อิหฺซาน) นอกจากนี้ยังจะกล่าวถึงอัตลักษณ์มุสลิม ได้แก่ การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว ภาษา การทักทาย อาหาร และการแต่งกาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึงโครงสร้างของอิสลาม ไว้ว่า

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَيْضًا قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَوَضَعَ كَفَيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ . قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، قَالَ : صَدَقْتَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ

كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي
 عَنِ السَّاعَةِ . قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ
 : فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : أَنْ تُلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى
 الْحَفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ . ثُمَّ
 انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ .
 قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ
 دِينَكُمْ .

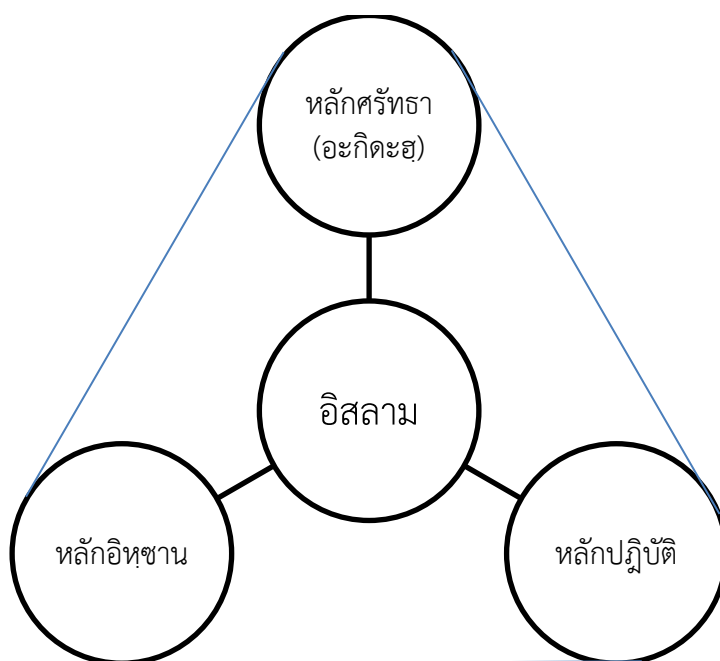
(أخرجه مُسْلِمٌ ، رقم 8)

ความว่า: จากท่านอุมัร رضي الله عنه ได้เล่าว่า: "วันหนึ่ง ในขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่กับท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ رضي الله عنه ทันใดนั้นก็มียกคนหนึ่งสวมเสื้อผ้าที่ขาวโพลน มีผมที่ดำสนิท และไม่เห็นร่องรอยของการเดินทาง ได้ปรากฏขึ้นมายังพวกเรา และไม่มีผู้ใดเลยในหมู่พวกเราที่รู้จักเขา จนในที่สุดเขาได้เข้ามานั่งที่ท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็เอาเขาทั้งสองข้างของเขา ยันกับเขาทั้งสองข้างท่านนบี ﷺ และได้วางมือของเขากับขาของท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า "โอ้มุหัมมัดเอ๋ย จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิสลามเกิด?" แล้วท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ رضي الله عنه ก็กล่าวว่า: อิสลามคือ การที่ท่านกล่าวปฏิญาณว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพสักคีนอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดนั้นเป็นเราะฮ์ลุลของอัลลอฮ์" การที่ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาด จ่ายซะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลละฮ์ หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้ เขากล่าวว่า "จริงอย่างที่ท่านพูด" (ท่านอุมัร رضي الله عنه กล่าวว่า) ดังนั้นพวกเราพากันแปลกใจที่เขาถามท่านนบี แล้วเขาก็รับรองว่าท่านนบีพูดจริง เขากล่าวอีกว่า "จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิมานเกิด" ท่านนบี จึงตอบว่า การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตของพระองค์ ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี" แล้วเขากล่าวว่า "จริงอย่างที่ท่านพูด" แล้วเขาก็กล่าวอีกว่า "ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิฮฺซานเกิด" ท่านนบีตอบว่า "คือการที่ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน" แล้วเขากล่าวอีกว่า "ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับวันกิยามะฮ์เกิด" ท่านนบีตอบว่า "ผู้ที่ถูกถาม ไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย" แล้วเขาก็กล่าวว่า "ถ้าเช่นนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้ถึงสัญญาณของมัน

เถิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการทำสัจจะตลอดลูกเป็นนายของนาง ท่าน จะได้เห็นผู้ที่ไม่สวมรองเท้า ไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่ เป็นผู้ยากจนชั้นแค้น และเลี้ยงแพะ แต่กลับแข่งขันกันสร้างอาคารสูง ๆ” จากนั้น เขาก็จาก ไป และฉัน (หมายถึงอุมัร رضي الله عنه) ก็หายหน้าไปหลายวัน ต่อมาท่านนบี ﷺ ก็ถามฉันว่า “โอ้อุมัร ท่านรู้ไหมว่า ผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร” ฉันตอบ ว่า “อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูดของพระองค์เท่านั้นที่รู้” ท่านนบีตอบว่า “แท้จริงเขาคือ ญิบรีล ท่านมาหาพวกท่าน เพื่อสอนพวกท่านเรื่อง ศาสนาของพวกท่าน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

ดังนั้น จากหะดีษดังกล่าวข้างต้น โครงสร้างของอิสลาม ประกอบด้วย หลักการ ศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอิหซาน ล้วนแล้วเป็นหลักการสำคัญที่มุสลิมทุกคนต้องยอมรับพร้อม ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า การทำความเข้าใจต่อ หลักการสำคัญเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจกับอิสลาม แม้จะเป็นหลักการ เบื้องต้นของอิสลามแต่ถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่มุสลิมทุกคนต้องยอมรับและปฏิบัติ ซึ่งทั้งสาม หลักการมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างของอิสลาม
ที่มา : เสาวนีย์ จิตหมาด และदनัย มูซา (2541)

ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างของอิสลาม ดังต่อไปนี้

2.4.1 หลักการศรัทธา

มออัลฟต้องเรียนรู้หลักการศรัทธาที่ถูกต้อง การศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตของมุสลิม โดยอิสลามได้กำหนดให้หลักการศรัทธา (อะกิดะฮฺ) เป็นพื้นฐานในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่ครอบคลุม และในขณะเดียวกันความศรัทธาสามารถป้องกันมิให้เกิดความเบี่ยงเบนทุกชนิดทั้งปกป้องจากการหลงผิด ความคลางแคลงใจ และความสงสัยใด ๆ ที่อาจเข้ามาในความคิดของมุสลิม โดยความเบี่ยงเบนมากมายทั้งในลักษณะการคิด การพูด และการกระทำ อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจต่อหลักการศรัทธาในอิสลามที่แท้จริง ดังนั้นจำเป็นที่มุสลิมจะต้องทำความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจและสามารถนำอิสลามสู่วิถีชีวิตอย่างครบถ้วนในทุก ๆ ด้าน

ความหมายของหลักการศรัทธา หมายถึง การเชื่อมั่นด้วยจิตใจและการยอมรับด้วยวาจา หรือการกล่าวคำปฏิญาณตน (Ibrahim Anis, 1972: 28) หลักการศรัทธา คือ การเชื่อมั่นแน่วแน่ และมั่นคงต่อหลักการศรัทธา รวมทั้งความเชื่อต่อทุกสิ่งที่ได้รับการยืนยันจากเราะสูลของอัลลอฮฺ เชื่อทุกประการที่ได้มาจากอัลลอฮฺ และเราะสูลของพระองค์ หลักการศรัทธามี 6 ประการ คือ การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ศรัทธาต่อมะลาอิกะฮฺ ศรัทธาต่อคัมภีร์ ศรัทธาต่อเราะสูล ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ และศรัทธาต่อเกาะดร์ หรือกฎสภาพการณ์ ซึ่งมุสลิมจำเป็นต้องศรัทธาอย่างจริงจัง ปราศจากการสงสัย และไม่ปะปนกับข้อเคลือบแคลงใด ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือ ศรัทธาต่อความเป็นเอกะของพระองค์ไม่มีคู่ภาคีในด้านรูปบียะฮฺ ไม่มีภาคีในด้านอูลูฮียะฮฺ รวมทั้งไม่มีภาคีในด้านอัสมَاء วัตติฟาต

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴾

(سورة مريم، 19 : 65)

ความว่า “พระเจ้าแห่งบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินและสิ่งที่อยู่ระหว่างทั้งสอง ดังนั้นจงเคารพภักดีต่อพระองค์ และจงอดทนต่อการเคารพภักดีพระองค์สู่เจ้ารู้ หรือว่ามีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์”

(สุเราะมัรยัม, 19: 65)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ؕ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ؕ أُولَٰئِكَ هُمُ
الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾ ﴾

(سورة الحجرات، 49 : 15)

ความว่า “แท้จริงศรัทธาชนที่แท้จริงนั้น คือ บรรดาผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ แล้วพวกเขาไม่สงสัยเคลือบแคลงใจ แต่พวกเขาได้เสียสละต่อผู้คืนรนด้วยทรัพย์สมบัติของพวกเขา และชีวิตของพวกเขาไปในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ชนเหล่านั้นแหละคือบรรดาผู้สัตย์จริง”

(สุเราะฮ์อัลหุญรอต, 49: 15)

2) ศรัทธาต่อมะลาอิกะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยศรัทธาว่าบรรดามะลาอิกะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสร้างจากนूर (แสงรัศมี) และได้ยื่นหัตถ์อโอบาตะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ และนอบน้อมต่อการเชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَ لَهُ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
عَنْ عِبَادَتِهِ ؕ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾ ﴾

(سورة الأنبياء، 21 : 19-20)

ความว่า “และเป็นกรรมสิทธิ์ของพระองค์ ผู้ที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และผู้ที่อยู่ ณ ที่พระองค์ (มะลาอิกะฮ์) พวกเขาจะไม่ลำพองตนในการเคารพภักดีพระองค์ และพวกเขาจะไม่เหน็ดเหนื่อย พวกเขาจะแซ่ซ้องสดุดีพระองค์ในเวลากลางคืนและกลางวัน โดยไม่ขาดระยะ”

(สุเราะฮ์อัลอันบิยาอ, 21: 19-20)

บรรดามะลาอิกะฮ์มีหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่รับผิดชอบคอยจดบันทึกการงานต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งแต่ละนั้นจะมีมะลาอิกะฮ์ประจำตัวอยู่สองท่าน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ اِذْ يَنْتَقَى الْمَتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ
مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾ ﴾

(سورة ق، 50: 17-18)

ความว่า “จงรำลึกขณะที่มะลาอิกะฮ์ผู้บันทึกสองท่านบันทึก ท่านหนึ่งนั่งทางข้างขวา และอีกท่านหนึ่งนั่งทางข้างซ้าย ไม่มีคำพูดใดที่เขากล่าวออกมา เว้นแต่ใกล้ ๆ เขานั้นมี (มะลัก) ผู้เฝ้าติดตาม ผู้เตรียมพร้อม (ที่จะบันทึก)”

(สุเราะฮ์อ์ค็อฟ, 50: 17-18)

3) ศรัทธาต่อคัมภีร์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานคัมภีร์ต่าง ๆ ลงมายังบรรดาเราะสุลของพระองค์ เพื่อเป็นหลักฐานความชอบธรรมเหนือปวงบ่าว และเป็นคัมภีร์ให้บรรดาผู้ปฏิบัติความดีต่างๆ ได้ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงให้บรรดาเราะสุลได้ใช้สั่งสอนความรู้และขัดเกลา อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ﴾

(سورة الحديد، 57: 25)

ความว่า “โดยแน่นอน เราได้ส่งบรรดาเราะสุลของเราพร้อมด้วยหลักฐานทั้งหลายอันชัดแจ้ง และเราได้ประทานคัมภีร์และความยุติธรรมลงมาพร้อมกับพวกเขา เพื่อมนุษย์จะได้ดำรงอยู่บนความเที่ยงธรรม”

(สุเราะฮ์ฮัจญะฮ์, 57: 25)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้อีกว่า

﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ
لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ
وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ
وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ

رِضْوَانِكُمْ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

(سورة المائدة، 5: 15-16)

ความว่า “บรรดาผู้ได้รับคัมภีร์ทั้งหลาย แท้จริงเราะสุลของเราได้มายังพวกเขาแล้ว โดยที่เขาจะแจกแจงแก่พวกเขา ซึ่งมากมายจากสิ่งที่พวกเขาปกปิดไว้จากคัมภีร์ และเขาจะระงับไว้มากมาย แท้จริงแสงสว่างจากอัลลอฮ์ ﷻ และคัมภีร์อันชัดแจ้งนั้นได้มายังพวกเขาแล้ว ด้วยคัมภีร์นั้นแหละ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแนะนำผู้ที่ปฏิบัติตามความพึงพระทัยของพระองค์ ซึ่งบรรดาทางแก้งความพลอดภัย และจะทรงให้พวกเขาออกจากความมืดไปสู่แสงสว่างด้วยอนุมัติของอัลลอฮ์ ﷻ และจะทรงแนะนำพวกเขาสู่ทางอันเที่ยงตรง”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮฺ, 5: 15-16)

4) ศรัทธาต่อเราะสุล อัลลอฮ์ทรงส่งบรรดาเราะสุลมายังมวลมนุษยย์เพื่อเป็นผู้แจ้งข่าวดีและผู้ตักเตือน เพื่อว่ามนุษยย์จะได้ไม่มีหลักฐานใด ๆ อ้างแก้ตัวกับอัลลอฮ์ ﷻ ได้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ
حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾

(سورة النساء، 4: 165)

ความว่า “คือบรรดาเราะสุลในฐานะผู้แจ้งข่าวดี และในฐานะผู้ตักเตือน เพื่อว่ามนุษยย์จะได้ไม่มีหลักฐานใด ๆ อ้างแก้ตัวแก่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ หลังจากบรรดาเราะสุลเหล่านั้น และอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ, 4: 165)

เราะสุลทุกคนนั้นเป็นมนุษยย์ พวกเขาไม่ได้มีคุณสมบัติแห่งการเป็นพระเจ้า และอัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งให้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ให้กล่าวว่า

﴿ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ
وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنِّي أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ
هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴾

(سورة الأنعام، 6: 50)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่า ฉันจะไม่กล่าวแก่พวกท่านว่า
ที่ฉันมีบรรดาคลังสมบัติของอัลลอฮ์ และทั้งฉันก็ไม่รู้สิ่งเร้นลับ และ
ฉันก็จะไม่กล่าวแก่พวกท่านว่า ฉันเป็นมะลัก ฉันจะไม่ปฏิบัติตาม
นอกจากสิ่งที่ถูกให้เป็นโองการแก่ฉันเท่านั้น จงกล่าวเถิด คนตา
บอดกับคนตาดีนั้นจะเท่าเทียมกันหรือ พวกท่านไม่ใคร่ครวญตอก
หรือ”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 6: 50)

บรรดาเราะสุลล้วนเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ และอัลลอฮ์ให้คุณลักษณะแก่พวกเขาด้วย
สถานะการเป็นบ่าวที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นสถานะที่สูงสุด และอัลลอฮ์ได้ชื่นชมยกย่องด้วยสถานะดังกล่าว
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ ذُرِّيَّةً مِّنْ حَمَلِنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴾

(سورة الإسراء، 17: 3)

ความว่า “โอ้ เผ่าพันธุ์ของผู้ที่เราได้บรรทุก (ไว้ในเรือ) กับนุหฺอ์เอ๋ย
แท้จริงเขาเป็นบ่าวผู้กตัญญู”

(สุเราะฮ์อัลอิสรออ, 17: 3)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّهُ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴾

(سورة الزخرف، 43: 59)

ความว่า “เขา (อีซา) มิใช่ใครอื่นนอกจากเป็นบ่าวคนหนึ่ง ซึ่งเรา
(อัลลอฮ์) ได้ให้ความโปรดปรานแก่เขา และเราได้ทำให้เขาเป็น
แบบอย่างที่ดีแก่วงศ์วานของอิสราอ็อล”

(สุเราะฮ์อัซซุครุฟ, 43: 59)

5) ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ เป็นวันที่มนุษย์จะถูกให้ฟื้นชีพขึ้นมาใหม่และมีชีวิตที่ถาวร โดยหากไม่พักนัยอยู่ในสวนสวรรค์อันสถาพร ก็ต้องถูกขังไว้ในนรกทรมานอันแสนเจ็บปวด อัลลอฮฺจะทรงทำให้คนตายฟื้นชีพขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อมะลาอิกะฮฺอิสรอฟีลได้เป่าลงในแตรครั้งที่สอง อัลลอฮฺได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا
 مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿39﴾
 (سورة الزمر، 39: 68)

ความว่า “และสังข์ได้ถูกเป่าขึ้น แล้วบรรดาผู้ที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลาย และแผ่นดินจะล้มลงตาย เว้นแต่ผู้ที่อัลลอฮฺประสงค์ แล้วสังข์ได้ถูกเป่าขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แล้วพวกเขาก็ลุกขึ้นยืนมอมดู”

(สุเราะฮฺอซซุมัร, 39: 68)

การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺจะมีการมอบสมุดบันทึกการงานให้กับมนุษย์ทุกคน และการชั่งความดีความชั่ว ศรัทธาต่อตราซุหฺรฺที่จะถูกนำมาตั้งเพื่อใช้ชั่งการงานในวันอาคิเราะฮฺ ซึ่งทุกชีวิตจะไม่ถูกกลั่นแกล้งโดยอยุติธรรมแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَبْعَهُ فِي عُنُقِهِ ۗ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ
 عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾﴾

(سورة الإسراء، 17: 13-14)

ความว่า “และมนุษย์ทุกคน เราได้ให้การงานของเขาแขวนติดไว้ที่คอของเขา และในวันกิยามะฮฺเราจะเอาบันทึกออกมาให้เขาพบมัน ในสภาพที่กางแผ่ เจ้าจงอ่านบันทึกของเจ้า พอเพียงแก่ตัวเจ้าแล้ว วันนี้ที่จะเป็นผู้ชำระบัญชีของตัวเจ้าเอง”

(สุเราะฮฺอัลอิสรอ, 17: 13-14)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾ ﴾

(سورة المؤمنون، 23: 102-104)

ความว่า “ดั่งนั้นผู้ใดตราชูของเขาหนัก คนเหล่านั้นพวกเขาเป็นผู้ประสบชัยชนะ และผู้ใดตราชูของเขาเบา คนเหล่านั้นคือบรรดาผู้ที่ทำให้ตัวของพวกเขาขาดทุน พวกเขาจะพำนักอยู่ในนรกตลอดกาล ไฟนรกจะเผาไหม้ใบหน้าของพวกเขา และพวกเขาจะมีใบหน้าที่ถูกเปื้อยในนรกนั้น”

(สุเราะฮ์อัลมูมินูน, 23: 102-104)

6) ศรัทธาต่อเกาะดร์ หรือกฏสภาวะการณ์ทั้งที่ดีและร้าย เป็นลิขิตที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้เกิดขึ้นกับสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ทรงรับรู้มาก่อนหน้าแล้ว และดั่งที่ควรจะเป็นไปตามวิถยความปรีชาญาณแห่งอัลลอฮ์ ﷻ ครอบคลุมสิ่งทีมาจากอัลลอฮ์ ﷻ เอง และสิ่งทีมาจากปวงบ่าวทั้งหมด นั้นคือ ทุก ๆ สิ่งทีเกิดขึ้นจากบ่าว ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ และการละทิ้ง ย่อมเป็นสิ่งทีถูกรับรู้และถูกจดบันทึกไว้แล้ว ณ อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ได้ทรงประสงค้ให้มันเกิดขึ้นและทรงบันดาลให้มันเกิดขึ้นจริงตามนั้นด้วย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾ ﴾

(سورة التكوير، 81: 28-29)

ความว่า “สำหรับบุคคลในหมู่พวกเจ้าทีประสงค้จะอยู่ในทางอันเที่ยงตรง และพวกเจ้าจะไม่สมประสงค้สิ่งใด เว้นแต่อัลลอฮ์พระเจ้าแห่งสากลโลกจะทรงประสงค้”

(สุเราะฮ์อัตตักวีร, 81: 28-29)

และอัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴾

(سورة البقرة، 2: 253)

ความว่า “และหากว่าอัลลอฮฺทรงประสงค์แล้ว พวกเขาก็คงไม่ฆ่าฟันกัน แต่ทว่าอัลลอฮฺนั้นทรงกระทำตามที่พระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮฺอัตตักวีร, 2: 253)

ตั้งนั้นจากหลักการศรัทธาดังกล่าว ถือได้ว่าหลักการศรัทธาจำเป็นสำหรับมนุษย์ อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงกำหนดถึงความจำเป็นที่จะต้องศรัทธาด้วยลิ้น (การกล่าวออกมาเป็นคำพูด) ด้วยใจ และด้วยอวัยวะต่าง ๆ (การปฏิบัติ)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا ﴾

وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ

النَّبِيِّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

(سورة البقرة، 2: 136)

ความว่า “พวกเจ้าจงกล่าวเถิด เราได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เรา และสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่อิบรอฮีม และอิสมาอีล และอิสฮาก และยะอกูบ และบรรดาวงศ์วานเหล่านั้น และสิ่งที่มูซา และอีซาได้รับ และสิ่งที่บรรดานบีได้รับจากพระเจ้าของพวกเขา พวกเรามีได้แบ่งแยกระหว่างท่านหนึ่งท่านใดจากเขาเหล่านั้น และพวกเราจะเป็นผู้สวามิภักดิ์ต่อพระองค์เท่านั้น”

(สุเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ, 2: 136)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ

وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ

غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

(سورة النحل، 16 : 106)

ความว่า “ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ หลังจากที่เขาได้ศรัทธาแล้ว (เขาจะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮ์ ﷻ) เว้นแต่ผู้ที่ถูกบังคับทั้ง ๆ ที่หัวใจของเขาเปี่ยมไปด้วยศรัทธา แต่ผู้ใดเปิดหัวใจของเขาด้วยการปฏิเสธศรัทธา พวกเขาก็จะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮ์ ﷻ และสำหรับพวกเขาจะได้รับการลงโทษอย่างมหันต์”

(สุเราะฮ์อันนะหฺล, 16 :106)

หลักการศรัทธาเป็นหลักการแรกในศาสนาอิสลามที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเรียนรู้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكَ وَالْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴾

(سورة محمد، 47 : 19)

ความว่า “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และจงขอร้องโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและเพื่อบรรดาผู้ศรัทธาชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดีถึงพฤติกรรมของพวกเจ้าและที่พำนักของพวกเจ้า”

(สุเราะฮ์มุหัมมัด, 47: 19)

ด้วยเหตุดังกล่าวได้ให้ทราบว่ามีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และจงขอร้องโทษต่อความผิดของพวกเจ้าที่เป็นมุอิมินชาย และมุอิมินหญิง เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดีถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของพวกเจ้าทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน

การเรียนรู้ การยอมรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยประโยคคำสั่ง ตามหลักภาษาอาหรับ คำสั่งถือว่าเป็นวาญิบ อิมามอัลลาละกาอีย (al-Lalaka'iy, 1411: 2/193) ได้อธิบายว่า แท้จริงสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับมนุษยชาติ คือ การรู้จักและการยึดมั่นในเรื่องศาสนาและสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติไว้แก่บ่าวของพระองค์ในการเข้าใจหลักการศรัทธาและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ สำหรับอิมามอฏฏะฮ์บารี (al-Tabariy, 1997: 11/317) ได้กล่าวว่า “พึงรู้เถิดได้ศาสนทูตของฉันทว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่ท่านและสิ่งถูกสร้างทั้งหลายที่ทำการเคารพภักดีที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย

หลักการศรัทธาทำให้ผู้ศรัทธาได้รับทางนำและความปลอดภัยในโลกนี้และโลกหน้า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا ءِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ ءَلْمَنٌ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴾

(سورة الأنعام، 6 : 82)

ความว่า “บรรดาผู้ที่ศรัทธาโดยที่มิได้ให้การศรัทธาของพวกเขาปะปนกับการอธรรม (การชirik การให้มีภาคีแก่อัลลอฮฺ ﷻ) นั้น คนเหล่านี้แหละพวกเขาจะได้รับความปลอดภัยและพวกเขาคือผู้ที่รับเอาคำแนะนำไว้”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม, 6: 82)

อัลลอฮฺ ﷻ ยังได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ ٱلْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴾

(سورة يونس، 10 : 9)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธาและผู้ประกอบความดี พระเจ้าของพวกเขาจะทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องให้แก่พวกเขา เนื่องด้วยการศรัทธาของพวกเขา ภายใต้วางเขามีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านซึ่งอยู่ในสวนสวรรค์อันเกษมสำราญ”

(สุเราะฮ์ยูนุส, 10: 9)

อัลลอฮฺ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي ٱلْحَيَاةِ ٱلدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ ٱلْأَشْهَادُ ﴾

(سورة غافر، 40 : 51)

ความว่า “แท้จริงเราจะช่วยเหลือบรรดาเราะสุลของเรา และบรรดาผู้ศรัทธาอย่างแน่นอน ทั้งในชีวิตในโลกนี้และวันที่ปวงพยานจะยืนขึ้นเป็นพยาน”

(สุเราะฮ์ฮอฟิร, 40: 51)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น อิมามอัฏเฐาะบารีย์ (al-Tabariy, 1997: 5/250) ได้อธิบายไว้ว่า บรรดาผู้ที่ศรัทธาและผู้ที่บริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ที่ไม่ได้ให้การศรัทธาและปฏิบัติศาสนกิจปะปนกับสิ่งที่เป็นภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พวกเขาสมควรที่จะได้รับความปลอดภัยจากการลงโทษ พร้อมกับได้รับทางนำที่เป็นสัจจริงประกอบด้วยความรู้และความเที่ยงธรรม

การศรัทธาสามารถปกป้องและป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์จากภัยตรายต่างๆ ได้

ท่านนบีหมัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالَهُ وَدَمَهُ وَحِسَابَهُ عَلَى اللَّهِ ﷻ))

(أخرجه مسلم، رقم 23)

ความว่า “ผู้ใดได้กล่าวว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น และได้ปฏิเสธต่อสิ่งที่ถูกเคารพภักดี นอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ แล้ว ทรัพย์สินของเขาและเลือดเนื้อของเขาก็เป็นที่ต้องห้าม และการสอบสวนของเขาก็ขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 23)

ผู้ที่กล่าวปฏิญาณตนยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าที่แท้จริงด้วยความบริสุทธิ์หัวใจจะเป็นเกราะป้องกัน นอกจากนั้นห้ามทำลายผู้ที่ยอมรับในศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ นบีหมัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((أَمَرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ ﷻ))

(أخرجه مسلم، رقم 21)

ความว่า ฉันถูกบัญชาให้ทำสงครามกับมวลมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะกล่าวคำว่า ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ ดังนั้นเมื่อพวกเขากล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ แท้จริงเลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขาจะถูกปกป้องจากฉัน เว้นแต่สิทธิของเขา (ที่พวกเขาจะต้องชดใช้ด้วยชีวิตและทรัพย์สิน) และการตรวจสอบของพวกเขาขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 21)

สำหรับผู้ที่ยอมรับศรัทธาอยู่แล้ว ไม่เพียงพอสำหรับพวกเขาที่จะช่วยปกป้องตัวเขา ด้วยคำกล่าวดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากว่ามีรายงานในหะดีษอื่นอีกมากมายที่จะต้องควบคู่กับการศรัทธาต่อเราะสูล การดำรงการละหมาด การจ่ายซะกาต (al-Qadi Iyad, 1380: 2/113) อิมามอันนะวะวีรีย์ ได้อธิบายที่เข้าใจหะดีษว่า หะดีษนี้สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้กล่าวคำปฏิญาณ และเมื่อได้มีการกล่าวปฏิญาณตนแล้วทุกอย่างก็จะเป็นไปตามเงื่อนไขหะดีษข้างต้นจะแตกต่างกับผู้ที่มีความศรัทธาอยู่แล้ว (al-Nawawiy, 1929: 1/207)

นอกจากนี้มุสลิมจำเป็นต้องรักอัลลอฮ์ ﷻ เหนือสิ่งใด พร้อมทั้งให้ปลื้มตัวออกจากบรรดาผู้ทั้งตั้งภาคีและเลียนแบบพฤติกรรมของพวกเขา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِندَادًا يُحِبُّوهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ
وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ ﴾

(سورة البقرة، 2: 165)

ความว่า “และในหมู่มนุษย์นั้น มีผู้ที่ยึดถือบรรดาภาคีอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งพวกเขารักภาคีเหล่านั้นเช่นเดียวกับรักอัลลอฮ์ ﷻ แต่บรรดาผู้ที่ศรัทธานั้นเป็นผู้ที่รักอัลลอฮ์ ﷻ มากยิ่งกว่า”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:165)

การมีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นหลักประกันสำคัญที่ทำให้มีสิทธิได้เข้าสู่สวนสวรรค์และหลุดพ้นจากไฟนรก

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةِ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ))

(أخرجه مسلم، رقم 91)

ความว่า “จะไม่ได้เข้านรกสำหรับผู้ที่หัวใจของพวกเขามีความศรัทธาแม้เพียงเท่าเมล็ดผักกาด”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 91)

การปฏิบัติตามอัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ เหนือสิ่งอื่นใดเป็นเครื่องหมายของการศรัทธาที่สมบูรณ์

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ))

(أخرجه البخاري، 7257، ومسلم، 1840)

ความว่า “คนใดจากพวกท่าน เขาย่อมยังไม่ศรัทธาโดยสมบูรณ์ จนกว่าตัวฉันนี้ (หมายถึงท่านนบี) จะเป็นที่ยรักของเขายิ่งกว่าบิดา และลูกของเขาเอง และยิ่งกว่ามนุษย์ทั้งหลาย”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 7257, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1840)

การทำความดีงามต่าง ๆ สำหรับผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และไม่ยอมรับต่ออิสลาม นั้นย่อมไร้การตอบแทนผลบุญใด ๆ จากอัลลอฮ์ ﷻ ดังปรากฏในหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ที่ได้กล่าวไว้ว่า

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ
مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا
نَصْرَانِيٌّ ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ
أَصْحَابِ النَّارِ))

(أخرجه مسلم، رقم 153)

ความว่า “รายงานจาก อบี หุรอยเราะฮ์ رضي الله عنه ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า ขอสาบานต่อ (อัลลอฮ์ ﷻ) ผู้ซึ่งชีวิตของฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ว่าบุคคลใดก็ตามจากประชาชาตินี้ที่เป็นชาวยิวหรือชาวคริสเตียนซึ่งไม่เชื่อฟังต่อฉัน ต่อมาเขาได้เสียชีวิตในสภาพที่มีได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ฉันประทานลงมา บุคคลผู้นั้นย่อมเป็นชาวนรก”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 153)

และท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ยังได้กล่าวอีกว่า

((عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْنُ جُدَعَانَ كَانَ
فِي الْجَاهِلِيَّةِ، يَصِلُ الرَّحِمَ، وَيُطْعِمُ الْمَسْكِينِ، فَهَلْ ذَاكَ

نَافِعُهُ قَالَ: لَا يَنْفَعُهُ، إِنَّهُ لَمْ يَقُلْ يَوْمًا، رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي
يَوْمَ الدِّينِ))

(أخرجه مسلم، رقم 214)

ความว่า “จากท่านหญิงอะอิชะฮฺ เล่าว่า ฉันได้ถามว่า “โอ้ท่าน
เราะซูลุลลอฮฺ อิบน์ ญุดอาน เคยเป็นผู้ที่ได้ติดต่อสัมพันธ์เครือ
ญาติและให้อาหารแก่คนขัดสนในยุคก่อนอิสลาม (ยุคญะฮิลียะฮฺ)
ประการเหล่านั้นจะไม่มียังประโยชน์อันใดแก่เขาดอกหรือ ท่าน
เราะซูลุลลอฮฺ ﷺ ตอบว่า “จะไม่มียังประโยชน์แก่เขาเลย แท้จริง
เขาไม่เคยกล่าวในวันใดเลยว่า โอ้พระผู้อภิบาลของข้าพระองค์ ขอ
ทรงโปรดอภัยในความผิดแก่ข้าพระองค์ในวันแห่งการตอบแทน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 214)

การศรัทธาและการให้ความเป็นเอกภาพของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นการเคารพภักดี
ต่ออัลลอฮฺ ﷻ พระเจ้าองค์เดียวและไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์
อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا
فِخْرًا﴾

(سورة النساء، ๔ : ๓๖)

ความว่า “และจงเคารพสักการะอัลลอฮฺ ﷻ เถิด และอย่าให้มีสิ่ง
หนึ่งสิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์ และจงทำดีต่อผู้บังเกิดเกล้าทั้งสอง
และต่อผู้เป็นญาติที่ใกล้ชิด และเด็กกำพร้าและผู้ขัดสน และเพื่อน
บ้านใกล้เคียง และเพื่อนที่ห่างไกล และเพื่อนเคียงข้าง และผู้
เดินทาง และผู้ที่มีมือขวาของพวกเขาเจ้าครอบครอง แท้จริงอัลลอฮฺ
ﷻ ไม่ทรงชอบผู้ยะโส ผู้โอ้อวด”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ, 4:36)

อัญญาบะรีย (al-Tabariy, 1997: 4/80) ได้อธิบายว่า เป็นการสรรเสริญของอัลลอฮ์ ﷻ คือ ท่านจงนอบน้อมต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการเคารพภักดี ยอมจำนนต่อพระองค์โดยการเชื่อฟังพระองค์ ให้ความเป็นเอกภาพต่อพระองค์ในการเป็นพระเจ้า จงบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์ในการนอบน้อม และยอมจำนนและปฏิบัติในข้อสั่งใช้และละเว้นในข้อสั่งห้าม และอย่าได้ตั้งภาคีต่อพระองค์ของการเป็นพระเจ้าและในการทำอิบาดะฮ์ ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้ให้เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียว ไม่เอาสิ่งใดมาเป็นภาคีต่อพระองค์ เพราะพระองค์นั้นคือพระผู้ทรงสร้าง ผู้ประทานปัจจัยยังชีพ ผู้ทรงเมตตา และผู้ทรงโปรดปราน พระองค์เท่านั้นเป็นผู้สมควรได้รับการเคารพภักดีแต่เพียงองค์เดียว ดังนั้นความสำคัญของการศรัทธา และการยึดมั่นในศรัทธา บรรดาผู้ที่ศรัทธาและเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวโดยไม่ได้ตั้งภาคี แน่อนพวกเขาจะได้รับทางนำที่ถูกต้องและปลอดภัย

2.4.2 หลักการปฏิบัติ (อิบาดะฮ์)

หลักความเชื่อที่ถูกต้องเป็นรากฐานสำคัญของอิสลาม การปฏิบัติศานกิจ (อิบาดะฮ์) และความดีงามทั้งหลายที่ถูกยอมรับนั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักความศรัทธาที่ถูกต้อง

อิบนุ ตัยมียะฮ์ (Ibn Taimīyah, 1995 : 10/149) ได้ให้ความหมายของอิบาดะฮ์ไว้ว่า ทุกสิ่งทีแสดงออกมาจากคำพูด การกระทำ ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น เป็นที่รักและพอพระทัยของอัลลอฮ์ ﷻ รวมทั้งการปฏิบัติตามในสิ่งต่าง ๆ เป็นคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ﷻ และหลีกเลี่ยงจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อห้ามของพระองค์ การปฏิบัติอิบาดะฮ์จะต้องเป็นไปตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติแก้ปวงบ่าวให้ปฏิบัติ และใช้เป็นกาเข้าใกล้ชิดอัลลอฮ์ ﷻ คือ การห้ามผู้ใดจะกำหนดอิบาดะฮ์ขึ้นมาเองมิได้ นอกจากต้องได้มาจากอัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์เท่านั้น (al-Sa‘diy, 2002 :874)

ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَىٰ أَنَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴾

(سورة الكهف، 110:18)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด ﷺ) แท้จริงฉันเป็นเพียงสามัญชนคนหนึ่งเยี่ยงพวกท่าน มีวะฮีย์แก่ฉันว่า แท้จริง พระเจ้าของพวกท่านนั้นคือพระเจ้าของค์เดียว ดังนั้นผู้ใดหวังที่จะพบพระผู้เป็นเจ้าของเขา (หวังที่จะได้รับผลบุญการตอบแทน และกลังการลงโทษของพระองค์) ก็ให้เขาประกอบกาางานที่ดี (ให้ความบริสุทธิ์ในการอิบาดะฮ์ต่อพระองค์) และอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเขาเลย (อย่าอวดอ้างผลงานของเขา และอย่าหวังในสิ่งที่เขาได้กระทำไปเพื่อใครอื่น นอกจาก

เพื่อพระพักตร์ของอัลลอฮ์ ﷻ และเพื่อความโปรดปรานของพระองค์)”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ, 18: 110)

ในอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อกล่าวแก่บรรดาพวกตั้งภาคี (มุชริกีน) ว่าท่านเองก็เป็นเพียงมนุษย์คนหนึ่ง และมีอาจหยั่งรู้สิ่งเร้นลับในเรื่องราวในครั้งอดีตอย่างถูกต้องครบถ้วนใด หากมิใช่เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปิดเผยความรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นแก่ท่าน และแท้จริงพระเจ้าที่ท่านได้เรียกร้องพวกเขาเคารพนั้น คือ พระเจ้าผู้ทรงมีหนึ่งเดียวเท่านั้น หากผู้ใดหวังที่จะได้พบพระองค์หรือหวังการตอบแทนที่ดี ก็จะต้องประกอบกิจการงานที่ดี นั่นคือ การปฏิบัติกิจการงานที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ และอย่าได้ตั้งสิ่งใดเป็นภาคี แต่มุ่งหวังในความยินดีของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น (‘Ibn Kathir, 1999:5/205) และในอายะฮ์นี้เป็นารรวมกันระหว่างความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการปฏิบัติตามคำสั่ง หากผู้ใดประพฤติ นอกเหนือไปจากนี้แล้ว เขาย่อมประสบกับความขาดทุนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (อาคิเราะฮ์)

หลักการปฏิบัติ (อิบาดะฮ์) ที่อัลลอฮ์ ทรงตอบรับนั้นมีสองประการ ดังนี้

1. ความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ (อิกลาศ) อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสอนให้ทราบถึงอิบาดะฮ์ที่ถูกต้อง นั่นคือการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวโดยปราศจากการตั้งภาคี และมีความบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴾

(سورة البينة، 98: 5)

ความว่า “และพวกเขามิได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใด นอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลบัยยีนะฮ์, 98: 5)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ

الدِّينَ ﴿٢﴾ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ

أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ

بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ
كَذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣٩﴾

(سورة الزمر، 39: 2-3)

ความว่า “แท้จริงเราได้ประทานคัมภีร์มายังเจ้าด้วยสัจธรรม
ดังนั้นเจ้าจงเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจ
ในศาสนาต่อพระองค์ ฟังทราบเถิด การอิบาดะฮ์โดยบริสุทธิ์ใจนั้น
เป็นของอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว ส่วนบรรดาผู้ที่ยึดถือเอาบรรดาผู้
คัมครองอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยกล่าวว่าเรามีได้เคารพภักดี
พวกเขา เว้นแต่เพื่อทำให้เราเข้าใจใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ แท้
จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตัดสินระหว่างพวกเขาในสิ่งที่พวกเขา
ขัดแย้งกันในเรื่องนั้น แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่ทรงชี้แนวทางแก่ผู้
กล่าวเท็จผู้ไม่สำนึกบุญคุณ”

(สุเราะฮ์ซุหม์ร, 39: 2-3)

อิบนุกะซีร (Ibn Kathīr, 1983: 6/78) ได้บรรยายอธิบายอายะฮ์ดังกล่าวไว้ว่า อัลลอฮ์
ﷻ จะไม่ทรงรับการทำงานใด ๆ นอกจากผู้ที่ปฏิบัติการทำงานนั้นได้ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ (อิกลาศ)
เพื่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวเท่านั้น การปฏิบัติอิบาดะฮ์นั้น ต้องเป็นไปตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนด
หรือบัญญัติแก่ปวงบ่าวให้ปฏิบัติเพื่อเป็นการเข้าใจอัลลอฮ์ ﷻ นอกจากนั้นต้องได้มาจากอัลลอฮ์ ﷻ
และเราะสุล ﷺ ของพระองค์เท่านั้น (al-Sa’diy, 2002 :874) ดังนั้นในหลักการปฏิบัติของมุอัลลัฟ
จะต้องแสดงออกมามีเจตนาอันบริสุทธิ์ใจและเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามสิ่งต่าง ๆ
ที่อัลลอฮ์ ﷻ สั่งใช้และละเว้นจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อห้ามของอัลลอฮ์ ﷻ

2.การกระทำถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติ (อัลอิตติบาอ) โดยการปฏิบัติตาม
แนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿... وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا

اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥٩﴾

(سورة الحشر، 59: 7)

ความว่า “...และอันใดที่เราะสุลได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้
และอันใดเล่าที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย พวกเจ้าจงยำ
เกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเข้มงวดในการลงโทษ”

(สุเราะฮ์อัลหัชร, 39: 7)

และท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))

(أخرجه البخاري رقم 2697، مسلم رقم 1718)

ความว่า “ใครที่ทำงานหนึ่งงานใด โดยที่ไม่มีคำสั่งของเรา การงานนั้นจะไม่ถูกตอบรับ”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 2697 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 1718)

การกระทำที่ขาดความบริสุทธิ์ใจงานนั้นจะไม่ถูกตอบรับ และถ้าไม่ตรงกับแนวทางของศาสนาก็จะไม่ถูกตอบรับเช่นเดียวกัน ดังนั้นต้องระมัดระวังในการปฏิบัติศาสนกิจใด ๆ ต้องมีแบบอย่างมาจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และการงานใดที่ไม่ตรงตามแนวทางที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้สอน หรือทำเป็นแบบอย่างเอาไว้ การงานนั้นสูญเปล่า ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอหลักการปฏิบัติ (อิบาดะฮฺ) สำหรับมูอัลลัฟ ดังนี้

2.4.2.1 การละหมาด

การละหมาดไม่ใช่แค่การเคลื่อนไหวหรือการอ่านเพียงเท่านั้น หากแต่แฝงไปด้วยความหมายและวิทย์ปัญญาอันมากมาย โดยแก่นแท้ของการละหมาด คือ การละหมาด เป็นเสาหลักของอิสลาม ผู้ใดที่รักษาการละหมาดก็หมายถึงเขาได้รักษาไว้ซึ่งศาสนาของตน และผู้ใดที่ละทิ้งละหมาดเขาก็ได้ทำลายศาสนาของตนเอง นอกจากนี้การละหมาดยังเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการการจำแนกระหว่างผู้ศรัทธากับผู้ปฏิเสธด้วยเช่นกัน

การละหมาด เป็นอัตลักษณ์ของผู้ศรัทธา ความบริสุทธิ์ใจและความเชื่อฟังของมุสลิมต่ออัลลอฮฺ ﷻ เป็นการเข้าเฝ้าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ การสื่อสารระหว่างบ่าวกับพระเจ้าของเขาอย่างใกล้ชิด การติดต่อระหว่างบ่าวกับอัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่ผ่านคนกลาง การละหมาดยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีต่อบ่าว เกิดริตของบ่าวที่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าอัลลอฮฺ ﷻ ของเขา การละหมาดเป็นศาสนกิจที่ครอบคลุมถึงภาระหน้าที่ของจิตใจ สติปัญญา ลึ้น และอวัยวะอื่น ๆ ของร่างกายที่ได้แสดงถึงการรำลึกต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความนอบน้อมและถ่อมตน การรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ และเป็นอาหารใจ ทำให้จิตใจ วิญญาณสะอาด ช่วยยับยั้งจากการกระทำความชั่วและบาป อีกทั้งยังเป็นแรงเสริมให้จิตวิญญาณเข้มแข็ง มีความอดทน พร้อมเผชิญหน้ากับอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของมุสลิม

การละหมาดเป็นการบ่มเพาะจริยธรรม ปลุกฝังให้เกิดความรู้สึก การควบคุมของอัลลอฮฺ ﷻ การรักษาไว้ซึ่งขอบเขตและข้อห้าม ผลักดันให้กระทำความดีละเว้นความชั่ว ฝึกฝนให้มุสลิมรักความสะอาดทั้งภายในและภายนอก รู้จักการบริหารเวลา กระจกเงา เป็นการศึกษาปฏิบัติให้มนุษย์รู้จักตนเอง กล่าวคือ เขาเป็นบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ และสำนึกตนเสมอว่าเขากำลังเชื่อมสัมพันธ์กับอัลลอฮฺ ﷻ ทุกเวลา เมื่ออยู่อยู่กับโลกดunya การละหมาดก็จะดึงเขาเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ เมื่อ

ถึงเวลาละหมาด และยังช่วยฝึกให้มนุษย์รู้สึกผ่อนคลายกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾

(سورة البقرة، 2: 153)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอาศัยความอดทน และการละหมาดเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงอยู่ร่วมกับผู้อดทนทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2: 153)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งใช้ให้ปวงบ่าวทำการละหมาดไว้ว่า

﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴾

(سورة البينة، 98: 5)

ความว่า “และพวกเขามีได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใด นอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์ เป็นผู้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรงและดำรงการละหมาด และจ่ายซะกาต และนั่นแหละคือศาสนาอันเที่ยงธรรม”

(สุเราะฮ์อัลบัยยีนะฮ์, 98: 5)

การละหมาดเป็นอิบาดะฮ์ที่ถูกกำหนดให้ปฏิบัติในช่วงเวลาที่แน่นอน และระบุด้วยว่าเวลาช่วงไหนที่ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ทราบและยอมรับกันในหมู่มุสลิมทั้งผู้รู้และบุคคลทั่วไป (al-Sa'diy, 2002 : 215)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا ﴾

(سورة النساء، 4: 103)

ความว่า “แท้จริงการละหมาดนั้นเป็นบัญญัติที่ถูกกำหนดเวลาไว้แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ, 4:103)

และท่านนบีหมัหมัด ﷺ ได้กล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

((قَالَ اللَّهُ تَعَالَى إِنِّي فَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ وَعَهْدتُ عِنْدِي عَهْدًا أَنَّهُ مَنْ جَاءَ يُحَافِظُ عَلَيْهِنَّ لَوْ قَتِلَ أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ فَلَا عَهْدَ لَهُ عِنْدِي))

ความว่า “แท้จริงข้ากำหนดให้ประชาชาติของเจ้าด้วยห้าละหมาด และข้าสัญญาด้วยตัวของข้า แท้จริงผู้ใดที่นำมาปฏิบัติ โดยรักษาให้มันอยู่ในเวลาของมัน ข้าจะให้เขาเข้าสวรรค์ และผู้ใดไม่รักษามัน ดั่งนั้นไม่มีสัญญาใด ๆ แก่เขา ณ ที่ข้า”

(รายงานโดยอาบูดาอูด หมายเลขหะดีษ 430, อิบน์มาญะฮฺ หมายเลขหะดีษ 1403 หะดีษหะซัน)

นอกจากนี้การละหมาดเป็นหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาจรรยา มารยาทของมุสลิม เพราะการละหมาดสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีและความรู้สึกที่ใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ อีกทั้งยังช่วยปกป้องและคุ้มครองจิตใจให้ดำเนินอยู่บนแนวทางที่ถูกต้องเที่ยงตรงให้รอดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ นอกจากนี้การละหมาดยังเป็นการฝึกฝนมุสลิมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ และยังฝึกฝนให้มุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของเวลา และส่งเสริมให้มุสลิมมีบุคลิกที่คล่องแคล่ว ว่องไว ไม่ปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปโดยไร้ประโยชน์ (Abdulhalim Ahmad Saising, 2018: 10-11)

การละหมาดจะห้ามปรามจากการกระทำสิ่งโสมมและสิ่งต้องห้ามต่าง ๆ ทำให้จิตใจมีความสะอาดบริสุทธิ์ จิตใจมีความสงบนิ่ง และเป็นเสมือนเกราะกำบังจากความชั่วหรือสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ﴾

(سورة العنكبوت، 29: 45)

ความว่า “แท้จริงการละหมาดนั้น จะยับยั้งการทำลามกและความชั่ว และการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นยิ่งใหญ่และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้สิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(สุเราะฮ์อัลอังกะบูต, 29: 45)

จากอายะฮ์ดังกล่าว แท้จริงการละหมาดนั้นให้ความหมายที่ครอบคลุมถึงสองความหมายด้วยกัน คือ 1) การละทิ้งสิ่งที่น่ารังเกียจ และ 2) การละทิ้งสิ่งที่ชั่วร้ายต่าง ๆ คือ เจตนา

รรมณ์ที่แท้จริงของการละหมาด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติการละหมาดละทิ้งในสิ่งไม่ดีดังกล่าว (Ibn Kathir, 1992 : 3/425)

al-Tabariy (1997: 1/211) ได้สรุปความหมายจากอายะฮ์ข้างต้น คือ พวกเจ้าจงช่วยเหลือกัน โอ้อบรรดาชาวมุสลิมทั้งหลายด้วยการหยุดตัวของพวกเจ้าหันไปเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ และหยุดยั้งจากการกระทำในสิ่งที่ไม่ดี และจงดำรงละหมาดที่นำมาซึ่งการยับยั้งจากการกระทำในสิ่งที่น่าเกลียดและความชั่วละหมาดที่ใกล้กับความพึงพอใจของพระองค์ ซึ่งการดำรงละหมาดเป็นสิ่งที่หนักและยากลำบาก นอกจากผู้ที่นอบน้อมถ่อมตนต่อพระองค์ มีความสุขุมในการเชื่อฟังต่อพระองค์ และยอมจำนนในการเกรงกลัวต่อพระองค์ (al-Tabariy, 1997: 1/211)

การละหมาดเป็นการเข้าเฝ้าอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งจำเป็นต่อผู้เข้าเฝ้าจะต้องมีจิตใจสงบ และมีจิตมุ่งสู่อัลลอฮ์ ﷻ แต่เพียงผู้เดียว โดยเหล่าผู้ศรัทธาจะหยุดยืนอยู่หน้าองค์พระอภิบาลวันละห้าครั้ง ในสภาพที่มีความนอบน้อม ยำเกรง สงบนิ่ง ถ่อมตน และยอมสยบด้วยการวางอวัยวะสำคัญทั้งเจ็ดส่วนลงสู่ที่ต่ำ โดยมอบความยิ่งใหญ่แด่อัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว เป็นการเตือนให้มนุษย์รู้จักตนเองว่าเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงยิ่งใหญ่ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร การรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับพระองค์ได้โดยไม่จำเป็นเป็นต้องอาศัยสื่อกลาง การรำลึกถึงและการใกล้ชิดอัลลอฮ์ ﷻ ในเวลาละหมาดจะทำให้จิตใจของมนุษย์มีความสุขสงบและมั่นคง

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾

(سورة البقرة، 2 : 45)

ความว่า “และพวกเจ้าจงอาศัยความอดทนและการละหมาดเถิด และแท้จริงการละหมาดนั้นเป็นสิ่งที่ใหญ่โต นอกจากบรรดาผู้ที่นอบน้อมถ่อมตนเท่านั้น”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2: 45)

การละหมาดเป็นสิ่งแรกที่อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงสอบสวนบ่าวของพระองค์ในวันกิยามะฮ์ ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، فَإِنْ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: انظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ، فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ))

(أخرجه الترمذي، رقم 413)

ความว่า: “สิ่งแรกที่บ่าวจะถูกสอบสวนในวันกิยามะฮ์จากจำนวนอามาลที่เข้าได้ปฏิบัติ คือการละหมาด หากว่าการละหมาดของเขาถูกต้องสมบูรณ์ การงานอื่น ๆ ก็จะต้องสมบูรณ์ด้วย แต่หากว่าการละหมาดขาดตกบกพร่อง การงานอื่น ๆ ก็จะขาดตกบกพร่องไปด้วยแต่ถ้ามีความบกพร่องเกิดขึ้นในการละหมาดฟัรฎู อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวแก่มาลาอิกะฮ์ว่า พวกเจ้าจงตรวจดูจากการละหมาดสุนัต (นะฟีล) ต่าง ๆ แล้วนำไปเสริมที่บกพร่องในฟัรฎูให้สมบูรณ์เสียและอามาลภักดีอื่น ๆ ก็ให้ทำเช่นเดียวกัน คือจะมีการสอบสวนเหมือนกันเรื่องการละหมาด

(อัตตัรมีซี, หมายเลขหะดีษ 413)

2.4.2.2 การถือศีลอด

การถือศีลอด เป็นเอกลักษณ์มุสลิมและอิบาดะฮ์ประการที่สองที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำหนดให้มุสลิมปฏิบัติ การถือศีลอด คือการงดเว้นจากการกิน การดื่ม และการมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตกดิน การถือศีลอดเป็นการอิบาดะฮ์เฉพาะตัวที่ไม่มีใครเห็น ไม่มีใครรู้ จะมีก็แต่อัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นที่รู้ว่าบ่าวของพระองค์กำลังถือศีลอด ลักษณะเป็นการส่วนตัวของการถือศีลอดทำให้แน่ใจว่าผู้ที่มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างเข้มแข็งว่าพระองค์ทรงเป็นผู้เดียวที่เห็นทุกสิ่ง ด้วยวิธีการถือศีลอดที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงทดสอบความศรัทธาของมุสลิมเป็นระยะเวลาหนึ่งเดือนในแต่ละปี หากผ่านการทดสอบนี้เป็นผลสำเร็จ ความศรัทธาก็จะมั่นคง การถือศีลอดเป็นทั้งการทดสอบและการฝึกฝน แต่ในขณะที่เดียวกันยังได้พัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะแบกรับภาระอันยิ่งใหญ่กว่าในอนาคตด้วย ในทำนองเดียวกันอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงทดสอบความศรัทธาอย่างหนักอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่งเดือน หากผ่านการทดสอบนี้ ก็จะมีคามเข้มแข็งยิ่งขึ้นในการละทิ้งจากบาปอื่น ๆ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานไว้ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى
الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لِمَلَّكُمْ تَنَفُّونَ ﴾

(سورة البقرة، 2: 183)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว เช่นเดียวกับที่ได้ถูกกำหนดแก่บรรดาผู้ก่อนหน้าพวกเจ้ามาแล้ว เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ยำเกรง”

(สุเราะฮ์อัลบะกอเราะฮ์, 2:183)

การถือศีลอดมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือทำให้ได้เชื่อฟังคำสั่งของชะรีอะฮ์ได้เป็นเวลานาน การละหมาดใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีในแต่ละครั้ง ชะกาศก็จ่ายกันครั้งหนึ่งในแต่ละปี การทำฮัจญ์ถึงแม้ว่าจะใช้เวลานาน แต่มันก็อาจทำกันแค่ครั้งหนึ่งในชีวิต หรือบางคนอาจไม่ได้ทำเลย แต่ในตรงกันข้ามในการถือศีลอด จะได้รับการฝึกให้เชื่อฟังชะรีอะฮ์ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เป็นเวลาตลอดทั้งเดือนในทุก ๆ ปี ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน การถือศีลอดเป็นการทำปฏิบัติร่วมกัน กล่าวคือทุกคนจะต้องปฏิบัติกันอย่างพร้อมเพรียงกันในเวลาเดียวกันเมื่อได้ยินแตรสัญญาณ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รู้จักการทำงานร่วมกันและช่วยเหลือในกิจการซึ่งกันและกัน คนหนึ่งขาดตกบกพร่องสิ่งใด อีกคนหนึ่งก็อาจช่วยเสริมได้ หรือหากคนหนึ่งขาดอะไรอีกคนหนึ่งก็สามารถให้การทดแทนได้ ในเดือนรอมฎอนมุสลิมทุกคนมุ่งหมายที่จะถือศีลอดร่วมกัน เพื่อให้ได้ผลเหมือนกัน ด้วยมาตรการเช่นกันที่ทำให้การอิบาดะฮ์ส่วนตัวกลายเป็นอิบาดะฮ์ร่วมกัน ผลประโยชน์ทางจิตใจและศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากการถือศีลอดก็จะทวีมากขึ้นเท่านั้น เดือนรอมฎอนก็จะเป็นเวลาสำหรับการเจริญเติบโตและการผลิตดอกออกผลของความดี (เมาลานา ซัยยิด อิบูล อะลา เมาดูดี, 2559: 217-234) ด้วยเหตุนี้ท่านเราะซูล ﷺ จึงได้กล่าวว่า

((كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزَى بِهِ يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي))

(رواه مسلم، رقم 2763)

ความว่า “การทำดีของมนุษย์ทุกอย่างจะได้รับการตอบแทนสิบถึงเจ็ดร้อยเท่า แต่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวว่า การถือศีลอดเป็นข้อยกเว้น มันเป็นเรื่องสำหรับฉันโดยเฉพาะ และฉันจะตอบแทนมันอย่างมากมายเท่าที่ฉันประสงค์ เพราะเขาได้ระงับอารมณ์เพศของเขาและได้อุดอาหารเพราะฉัน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 2763)

ทุกความดีจะมีความงอกงามและเจริญเติบโตตามสัดส่วนของความตั้งใจ (เจตนา) ของผู้ทำและผลของความดีนั้น แต่การเจริญเติบโตนั้นมีขอบเขตจำกัด สำหรับการถือศีลอดแล้วไม่มีข้อจำกัดเช่นนั้นในเดือนรอมฎอน อันเป็นเดือนแห่งการเจริญงอกงามของความดีและความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ

การถือศีลอดในภาษาอาหรับว่า เคาม (صَوْم) หรือ คิยาม (صِيَام) มีความหมายว่า อัลอิมซึก คือ การระงับ การละ การงด การระงับยับยั้ง เช่น การละจากการพูดจาในสิ่งที่ไม่ดี ดังเช่นอัลลอฮ์ได้ตรัสไว้เกี่ยวกับมัสมั ﷺ

﴿إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا﴾

(سورة مريم، 26:19)

ความว่า “ฉันได้บนการสงบนิ่งไว้ต่อพระเจ้าทรงกรุณาปรานี”
(สุเราะฮ์มัรยัม, 19:26)

ความหมายในที่นี้ คือ การงดจากการละศีลอด ตั้งแต่อรุณทอแสง จนถึงดวงอาทิตย์ตก พร้อมด้วยการตั้งใจเจตนา

1) แก่นแท้ของการถือศีลอด

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((وَالصَّيَّامُ جُنَّةٌ، وَإِذَا كَانَ يَوْمٌ صَوْمٍ أَحَدِكُمْ، فَلَا يَرْفُثْ
وَلَا يَصْحَبْ، فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ، أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي امْرُؤٌ
صَائِمٌ))

(أخرجه البخاري رقم 1904 ومسلم رقم 1101)

ความว่า “และการถือศีลอดนั้นเป็นเกราะป้องกัน (ให้พ้นจากการฝ่าฝืนและการลงโทษ) และเมื่อวันของการถือศีลอดของผู้ใดในหมู่พวกท่าน เขาก็อย่าได้พูดจาหยาบค้าย ไม่โอ้อวด และหากมีผู้ใดมาตำหนิเขา หรือมาต่อสู้อับเขา เขาก็จงกล่าวไปว่า : แท้จริงฉันเป็นบุคคลที่ถือศีลอด”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 1904, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1101)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

(مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ
طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ)

(أخرجه البخاري رقم 1903)

ความว่า “ใครที่ไม่ละทิ้งการพูดเท็จ และการกระทำสิ่งที่เป็นเท็จ แล้วอัลลอฮ์ ﷻ มิทรงต้องการในการที่เขาจะอดอาหารของเขา และเครื่องดื่มของเขาแต่ประการใด”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 1903)

ดังนี้

จากหะดีษดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปแก่นแท้ของการถือศีลอดได้ 2 ประเด็นสำคัญ

1) ละเว้นจากสิ่งที่ทำให้เสียศีลอด ได้แก่ การกิน การดื่ม เป็นต้น เพื่อให้การถือศีล
อดนั้นใช้ได้และไม่เสียศีลอด

2) ละเว้นจากสิ่งไร้สาระ เว้นจากการประพฤตชั่วทั้งโดยลับและเปิดเผย เพื่อให้การถือศีลอดได้ผลบุญและความประเสริฐ โดยเฉพาะการถือศีลอดใช้ได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

2) ความประเสริฐของการถือศีลอด

ความประเสริฐของการถือศีลอด หะดีษมากมายที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ ดังนี้ จากอบีหุร็อยเราะฮฺ ﷺ แท้จริงท่านเราะฮูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِلَّا الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزَى بِهِ، يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي، لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ، وَلِخُلُوفٍ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ))

(أخرجه البخاري رقم 1894)

ความว่า “ทุกๆ การงานของลูกหลานอาดัมจะเพิ่มพูนถึงสิบเท่าจนถึงเจ็ดร้อยเท่า อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า นอกจากการถือศีลอด แท้จริงมันเป็นสิทธิของข้าและข้าจะตอบแทนมันเอง(โดยไม่กำหนดตายตัวว่าเพิ่มขึ้นเท่าใด) เขาได้ละทิ้งตัณหาและอาหารเพื่อข้า สำหรับผู้ที่ถือศีลอดนั้นมีสองความสุข(เบิกบานใจ) ความสุขแรกตอนที่เขาละศีลอดและความสุขที่สองตอนที่ได้พบกับพระผู้เป็นเจ้าของเขา และแท้จริงกลิ่นปากของผู้ที่ถือศีลอด ณ อัลลอฮฺ ﷻ นั้นหอมยิ่งกว่ากลิ่นของชะมดเชียงเสียอีก”

(อัลบुकอริย์ หมายเลขหะดีษ 1894)

จากอบีหุร็อยเราะฮฺ ﷺ แท้จริงท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((قَالَ اللَّهُ ﷻ: كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصِّيَامَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزَى بِهِ، وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ، وَإِذَا كَانَ يَوْمٌ صَوْمٍ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرُفْثُ وَلَا يَصْحَبُ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي أُمْرُؤٌ صَائِمٌ))

(أخرجه البخاري رقم 1904 ، ومسلم رقم 1151)

ความว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า : การงานทุกอย่างของมนุษย์ทั้งหมดนั้นเป็นสิทธิ์ของเขาเองยกเว้นการถือศีลอดเพราะมันเป็นสิทธิ์ของข้า และข้าเป็นผู้ตอบแทนในสิ่งนี้ และการถือศีลอดนั้นเป็นโล่กำบัง ดังนั้นเมื่อปรากฏว่าเป็นวันถือศีลอดของคนหนึ่งในหมู่พวกท่านก็จงอย่าได้พูดจาหยาบคายน และอย่าได้ตะโกนเสียงดัง(ทะเลาะวิวาทกัน) และเมื่อมีคนหนึ่งได้ตำท้อเขาหรือวิวาทกับเขาก็ให้เขาจงกล่าวว่ ฉันนี่เป็นผู้ที่ถือศีลอด”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1904, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1151)

จากอบีหุร็อยเราะฮฺ ﷺ แท้จริงท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

(مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)

ความว่า “ผู้ที่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอนด้วยความศรัทธา และมุ่งหวังในการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ความผิดที่เขาเคยกระทำความก่อนหน้านั้นจะได้รับการอภัยโทษ”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1901, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 760)

จากอบู สะอีด ﷺ ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า

((مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَاعَدَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ
سَبْعِينَ خَرِيفًا))

ความว่า ผู้ใดที่ถือศีลอดหนึ่งวันในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้ใบหน้าของเขาห่างไกลจากไฟนรก 70 ปี”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 2840, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1153)

จากอับดุลลอฮ์ บิน อัมรฺ เราะฮ์ฎีลลอฮ์ อันฮุม่า แท้จริงท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷻ กล่าวว่า

(الصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُ الصِّيَامُ: أَيْ رَبِّ مَنَعْتَهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفَعْنِي فِيهِ، وَيَقُولُ الْقُرْآنُ: مَنَعْتَهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ، فَشَفَعْنِي فِيهِ، قَالَ فَيُشَفَّعَانِ)

(أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ رَقْمَ 174)

ความว่า “ศีลอดและ (การอ่าน) อัลกุรอาน ในวันกิยามะฮ์จะขอไถ่โทษ (ชะฟาอะฮ์) ให้แก่บ่าว โดยศีลอดจะกล่าวว่ โอ้พระผู้อภิบาล

ของฉัน ฉันได้หักห้ามเขาจากอาหารและอารมณ์ใคร่ ดังนั้นจึงให้ฉัน
ได้ขอโทษให้แก่เขา และอัลกุรอานจะกล่าวว่า ฉันได้หักห้ามเขา
ให้นอนในยามค่ำคืน ดังนั้นจึงให้ฉันได้ขอโทษให้แก่เขา ท่านนบี
กล่าวว่า แล้วทั้งสองก็ได้ขอโทษให้แก่เจ้าของ”

(อะหมัด หมายเลขหะดีษ 174)

จากสะฮัล บิน สะอัด رضي الله عنه รายงานจากท่านนบี صلى الله عليه وسلم กล่าวว่า

((إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ الرَّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: أَيْنَ
الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا
دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ))

(أخرجه البخاري رقم 1896 ومسلم رقم 1152)

ความว่า “แท้จริง ในสวรรค์นั้นมีประตูหนึ่งมีชื่อเรียกว่า อรร-ร็อย
ยาน ในวันกิยามะฮ์ผู้ถือศีลอดจะเข้าสวรรค์จากประตูนี้ ไม่มีผู้ใดสัก
คนเข้าจากประตูนี้นอกจากพวกเขา จะมีเสียงถามขึ้นมาว่า ‘ไหน
เล่าบรรดาผู้ถือศีลอด’ (เพื่อเรียกให้พวกเขาได้เข้าสวรรค์จากประตู
นี้) แล้วพวกเขาก็จะยืนขึ้น ไม่มีผู้ใดสักคนเข้าประตูนี้นอกจากพวกเขา
เขา เมื่อพวกเขาได้เข้าไปหมดแล้ว ประตูนี้ก็จะถูกปิด จึงไม่มีผู้ใดได้
เข้าประตูนี้อีกนอกจากพวกเขา”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 1896, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1152)

3) คุณประโยชน์ของการถือศีลอด

การถือศีลอดให้ประโยชน์หลายอย่างทั้งทางด้านร่างกายและจิตวิญญาณ การถือศีล
อดมีผลอย่างแท้จริงในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมและสังคมคุณธรรม ดังนี้

1) การถือศีลอดเป็นการฝึกให้เกิดความรู้สึกยับยั้งตนเองและเกรงกลัวพระเจ้า (ตัก
วา) มีความรับผิดชอบ (อามานะฮ์) และใกล้ชิดต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในที่ลับและที่เปิดเผย เนื่องจากไม่มี
บุคคลใดที่มีความใกล้ชิดต่อผู้ที่ถือศีลอดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นที่สามารถรับรู้ถึงการกระทำทุกสิ่ง
ทุกอย่างของมนุษย์

2) การถือศีลอดทำให้ความต้องการทางอารมณ์ลดต่ำลง โดยปกติแล้ว แรงกระตุ้นให้
ทำบาปนั้นมักจะเกิดขึ้นจากการมีความต้องการที่มากเกินไป แต่การถือศีลอดจะช่วยลดความรู้สึก
ทางด้านนี้ลง ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงได้แนะนำชายหนุ่มที่ยังไม่สามารถแต่งงานและไม่สามารถ
ควบคุมความต้องการทางเพศของตัวเองได้ให้ถือศีลอด เพราะการถือศีลอดจะช่วยลดอารมณ์
ทางเพศลง

จากท่านอับดุลลอฮฺ อิบน์ มัสอูด رضي الله عنه เล่าจากท่านเราะซูล ﷺ ท่านได้กล่าวว่า

((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ،
فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ
بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ))

(أخرجه مسلم رقم 1400)

ความว่า “โอ้บรรดาชายหนุ่มทั้งหลาย ผู้ใดในหมู่พวกท่านที่มีความสามารถจะครองคู่ก็จงแต่งงานเสีย เพราะแท้จริงแล้วมัน (การแต่งงานนั้น) ทำให้ลดสายตา (จากการมองสิ่งต้องห้าม) ได้ดีกว่า และให้การปกป้องอวัยวะเพศ (จากการประพฤตินิด) ได้ดีกว่า และหากผู้ใดไม่มีความสามารถ ก็ให้เขาถือศีลอด เพราะมัน (การถือศีลอดนั้น) จะเป็นตัวทำหมัน (หมายถึงป้องกันจากอารมณ์ใคร่และประพฤตินิดในกามารมณ์)”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1400)

3) การถือศีลอดสามารถทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกันในสังคม เนื่องจากความรู้สึกหวงในการถือศีลอดนั้น คือผู้ที่ถือศีลอดทุกคนมีความรู้สึกร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นคนรวย คนจน ผู้มีตำแหน่ง หรือผู้ไม่มีตำแหน่ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ที่มิฐานะร่ารวยมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อผู้ยากจนที่มีความทุกข์ยาก ไม่ใช่เฉพาะในช่วงเดือนรอมฎอนเท่านั้น ก่อให้เกิดความเสมอภาคขึ้นในหมู่ประชาชาติมุสลิม เพราะในเดือนรอมฎอน ไม่ว่าใครจะรวยหรือจนขนาดไหน มุสลิมทุกคนต่างก็ต้องอดอาหารตามคำบัญชาของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยกันทั้งสิ้น

4) การถือศีลอดทำให้เกิดความรู้สึกในจิตใจมนุษย์ถึงความเมตตา ความเป็นพี่น้อง และรู้สึกถึงความสัมพันธ์ ความช่วยเหลือระหว่างมุสลิมด้วยกันสำหรับผู้ที่ยากจนและขัดสน ด้วยเหตุนี้ทำให้ความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในสังคม

5) การถือศีลอดเป็นการฝึกฝน ควบคุมอารมณ์ ฝึกจิตใจให้มีสมาธิแน่วแน่ในสิ่งที่ตัวเองยืนหยัดศรัทธา รู้จักอดทนต่อความสับสนวุ่นวาย และในการที่จะเผชิญต่อความยากลำบาก ที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นบางครั้งบางคราวในชีวิต เช่น การขาดแคลนอาหาร หรือวิกฤตการณ์ต่าง ๆ

6) การถือศีลอดสามารถทำให้จิตใจสะอาดและพ้นจากบาปต่างๆ เพราะในขณะที่ถือศีลอด ผู้ถือศีลอดไม่เพียงแต่จะต้องงดเว้นจากการกิน การดื่มเท่านั้น แต่จะต้องงดเว้นจากการนินทาว่าร้าย การพูดจาไร้สาระ การคิดและการทำสิ่งชั่วช้าเลวทรามต่าง ๆ ด้วย

7) การถือศีลอดสามารถลบล้างบาป เนื่องจากการถือศีลอดเป็นเหตุและวิธีการเพื่อทำให้ผู้ที่ถือศีลอดสะอาดจากบาป และสามารถยกระดับตนเอง ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ))

(أخرجه البخاري رقم 1901 ومسلم رقم 760)

ความว่า “ผู้ที่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอนด้วยความศรัทธา และมุ่งหวังในการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ความผิดที่เขาเคยกระทำความ ก่อนหน้านั้นจะได้รับการอภัยโทษ”

(อัลบุคอรีห์ หมายเลขหะดีษ 1901, มุสลิม หมายเลขหีษ 760)

4) การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

บทบัญญัติการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเป็นภาคบังคับ (ฟัรฎู) และสิ่งจำเป็น (วาญิบ) โดยปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลหะดีษและมติปวงนักรัชาญ์ (อัลอิจมาอ)

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى
الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

(البقرة، 2: 183)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว เช่นเดียวกับที่ได้ถูกกำหนดแก่บรรดาผู้ก่อนหน้าพวกเจ้ามาแล้ว เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ยำเกรง”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:183)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ هُدًى لِّلنَّاسِ
وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾

(سورة البقرة، 185:2)

ความว่า “เดือนรอมฎอนนั้น เป็นเดือนที่อัลกุรอานได้ถูกประทานลงมาในฐานะเป็นข้อแนะนำสำหรับมนุษย์ และเป็นหลักฐานอันชัดเจนเกี่ยวกับข้อแนะนำนั้น และเกี่ยวกับสิ่งที่จำแนกกระหว่างความจริงกับความเท็จ ดังนั้นผู้ใดในหมู่พวกเจ้าเข้าอยู่ในเดือนนั้นแล้ว ก็จงถือศีลอดในเดือนนั้น”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:185)

หลักฐานจากอัลหะดีษ

มีรายงานจากอิบну อุมัร رضي الله عنه ได้กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

(بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ)

ความว่า “อิสลามได้ถูกตั้งอยู่บนพื้นฐาน ห้าประการ คือ การกล่าวคำปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และแท้จริงมุหัมมัด คือ เราะซูลของอัลลอฮ์และการดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต การประกอบพิธีฮัจย์ ณ บัยตุลลอฮ์ และการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน”

(บุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 8 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 16)

หลักฐานจากมตินักปราชญ์ (อัลอิจมาฮ์)

และบรรดาอุละมาอ์มีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่า การถือศีลอดเดือนรอมฎอนเป็นสิ่งจำเป็น และว่าเป็นรูกุนหนึ่งของอิสลาม ผู้ใดปฏิเสธ คือไม่ยอมรับว่าเป็นวาญิบ เขาผู้นั้นเป็นกาฟิร คือผู้ปฏิเสธศรัทธาและออกจากอิสลาม

5) บทลงโทษสำหรับผู้ไม่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

ผู้ที่ละทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน แท้จริงเขาได้ละทิ้งหลักการหนึ่งจากหลักการปฏิบัติต่าง ๆ ของอิสลาม มีหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ระบุเกี่ยวกับผู้ละทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ดังนี้

จากอบีหุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ رُخْصَةٍ رَخَّصَهَا اللَّهُ لَهُ لَمْ يَقْضِ عَنْهُ صِيَامُ الدَّهْرِ كُلِّهِ وَإِنْ صَامَهُ))

ความว่า “ผู้ใดละศีลอดวันหนึ่งในเดือนรอมฎอน โดยไม่มีข้อผ่อนผันที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ผ่อนผันให้แก่เขา การถือศีลอดตลอดทั้งปีก็ไม่สามารถจะชดใช้ให้แก่เขาได้ หากเขาถือศีลอด”

(อบูดาวูด หมายเลขหะดีษ 2396, อิบน์มาญะฮ์ หมายเลขหะดีษ 1672, และอัตติรมิซีย์ หมายเลขหะดีษ 722)

อัซซะหะบี กล่าวไว้ว่า บรรดามุฮัมมิกียอมรับที่ว่าผู้ใดทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนโดยไม่ป่วย ที่จริงแล้วเขาเลวยิ่งกว่าคนทำซินา คนติดเหล้า และทำให้เกิดความสงสัยในการเป็นมุสลิมของเขา พวกเขาอาจจะคิดว่าเขาเป็นคนปฏิเสธ และออกนอกกลุ่มนอกรีต

ดังนั้นโทษผู้ที่ละทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน สรุปได้ดังนี้

1) กรณีละทิ้งการถือศีลอด โดยปฏิเสธว่าการถือศีลอดไม่ได้เป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) เป็นกาฟิรและหลุดพ้นออกจากอิสลาม เว้นแต่ผู้ที่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามใหม่ (มุอัลลัฟ) หรือผู้ที่อยู่ห่างไกลจากเหล่าบรรดาผู้รู้ (อุลามะฮฺ)

2) กรณีละทิ้งการถือศีลอด โดยไม่ได้ปฏิเสธว่าการถือศีลอดไม่ได้เป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) พร้อมกับไม่มีเหตุที่เป็นอุปสรรค เช่น การเดินทาง หรือประสบกับโรคร้าย ความเจ็บป่วยต่างๆ ถือว่าไม่เป็นกาฟิรแต่เป็นคนบาปใหญ่ ถ้าไม่ถือศีลอดเลยนั้นเขาไม่จำเป็นต้องถือศีลอดชดใช้ เพราะเวลาของอิบาดะฮฺได้หมดไปแล้ว จำเป็นแก่เขาต้องขอภัยโทษต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทำการสำนึกผิดต่อความผิดของตัวเองที่ผ่านมา และประกอบการทำงานที่ดีให้มาก เพราะความผิดทุกอย่างอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมที่จะอภัยโทษให้ป่าวของพระองค์เสมอ เมื่อป่าวของพระองค์สำนึกผิดและเลิกจากการกระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อพระองค์ ด้วยความจริงใจ

2.4.2.3 ซะกาต

ซะกาตในอิสลามไม่ใช่แค่เพียงการบริจาคทานเพื่อความดีงามของบุคคลในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการทำความดี แต่การจ่ายซะกาตเป็นเสาหลักที่สำคัญของศาสนาอิสลาม เป็นหนึ่งในศาสนกิจที่สำคัญ และจัดเป็นรูปแบบการปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญอันดับสองในสี่รูปแบบของการปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญ การจ่ายซะกาตเป็นข้อบังคับที่ได้รับการสนับสนุนจากคุณค่าทางจริยธรรมของอิสลามและโดยอำนาจของกฎหมายอิสลามในรัฐอิสลาม เป็นสิทธิของคนยากจนจากทรัพย์สินของคนรวยเป็นสิทธิที่อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง ตัดสินและทรงกำหนดไว้สำหรับผู้ที่พระองค์ได้ทรงให้ควบคุมความมั่งคั่ง ดังนั้นซะกาตจึงไม่ใช่สิ่งที่ทำให้ผู้รับต้องรู้สึกต่ำต้อยด้วยศักดิ์ศรี แต่มันไม่ได้ทำให้คนรวยได้รับตำแหน่งที่สูงกว่าทางจริยธรรมและทางสังคม

ซะกาตมีเจตนาที่จะบรรลุมิตรภาพระหว่างด้านจิตใจ ศีลธรรม และสังคม ไปพร้อมๆ กัน ด้วยเหตุนี้จึงต้องถูกใช้เพื่อการประสานหัวใจ (แก้มุอัลลัฟ) และใช้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งในเรื่องนี้ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับซะกาต ดังนี้

คำว่า ซะกาต ในภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ كَوَّرَ كَوْراً ครอบคลุมความหมายของคำต่าง ๆ คือ ความสะอาด (وَأَطْفَاءُ) ความสมบูรณ์ (عَمْرًا) ความบะรอกะฮฺ (بَرَكَاتٍ) ความดีงาม (صَالِحًا) ความประเสริฐ (مَنْدُوبًا)

ดังนั้น ซะกาต ตามหลักภาษา คือ เพิ่มพูน สะอาด ความอุดมสมบูรณ์ บริสุทธิ์และมีความศรัทธาที่เรียกว่าซะกาต เพราะการจ่ายซะกาตทำให้ทรัพย์สินมีความบริสุทธิ์ด้วยความศรัทธา และผู้ที่จ่ายซะกาตมีความบริสุทธิ์ด้วยการได้รับการอภัยโทษ และการขัดเกลาจิตใจ (Husain bin 'Audah al-'Awayishah, 2002:3/9; Wahbah al-Zuhailiy, 1996: 2/729-730)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا ﴾

(سورة التوبة، 9:103)

ความว่า “เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินของพวกเขาจ่ายเป็นทานออกไป ซึ่งมันจะทำให้พวกเขาสะอาดบริสุทธิ์”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 103)

ความสมบูรณ์ในทรัพย์สิน คือ การเพิ่มพูนทรัพย์สินที่ได้จ่ายชะกาต ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((مَا تَصَدَّقَتْ مِنْ مَالٍ))

ความว่า “การบริจาคจะไม่ทำให้ทรัพย์สินพร่องลง”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 2588)

ชะกาต คือ สิทธิที่วาญิบเหนือทรัพย์สินที่เจาะจงแน่นอน ให้แก่กลุ่มบุคคลที่แน่นอน ในเวลาที่ชัดเจนแน่นอน หรือสิ่งที่มนุษย์ต้องจ่ายออกไปให้แก่คนยากจน โดยถือว่าเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เรียกว่าชะกาต เพราะว่าเมื่อจ่ายไปแล้วก็หวังว่าจะมีความเพิ่มพูน มีความศุริมงคล เป็นการชักฟอกจิตใจและทำให้เกิดความดีเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ และเป็นหลักฐานความถูกต้องในศรัทธาของผู้ที่ได้จ่ายชะกาตและการยอมรับของบุคคลนั้นๆ (al-Saiyid Sabiq, 1994: 1/318; Muhammad bon Muflih al-Maqdasiy, 2003: 3/437)

หลักฐานการบัญญัติชะกาต

1) หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾ ﴾

(سورة التوبة، 9:103)

ความว่า “(มุหัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินสมบัติของพวกเขาเป็นทาน เพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์ และล้างมลทินของพวกเขา ด้วยส่วนที่เป็นทานนั้น และเจ้าจงขอพรให้แก่พวกเขาเถิด เพราะแท้จริงการขอพรของพวกเขาเจ้านั้น ทำให้เกิดความสุขใจแก่พวกเขา และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงรอบรู้”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 103)

อิบน์ กะษีร (Ibn Kathir, 2000: 6/187-188) กล่าวว่า อิบน์ ญะรีร บอกว่ามีรายงานให้ความหมายของอายะฮ์นี้ไว้ว่าเป็นชะกาตที่วาญิบ และจากสายรายงานของท่านอิบน์อับบาส ได้ให้ความหมายว่าเป็นชะกาตที่วาญิบในวันที่ซึ่งผลผลิตและทราบจำนวน และท่านสะอีด บิน มุสัยิบ มีความเห็นเช่นเดียวกับความเห็นนี้

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾

(سورة البقرة، 43:2)

ความว่า “และพวกเจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจงชำระชะกาต และจงรูกัวะร่วมกับผู้รูกัวะทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์: 2: 43)

อัลกุฎฎีบีย (al-Qurtubiy, 2006: 2/23) ได้อธิบายไว้ว่า คำสั่งใช้ในอายะฮ์นี้เป็นคำสั่งบังคับให้ปฏิบัติ (เป็นสิ่งวาญิบ)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

(سورة التوبة، 71:9)

ความว่า “และบรรดามุมีนชาย และบรรดามุมีนหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายชะกาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ คนเหล่านี้แหละอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงเอ็นดูเมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9:71)

แท้จริงกลุ่มที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ความศรัทธาให้ความเมตตา นั้น คือ กลุ่มที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยพระองค์จะทรงให้ความดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับชัยชนะ และมีหัวใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก กลุ่มนี้จะใช้ให้ผู้คนทำความดี และห้ามจากความชั่ว และจะสร้างสื่อสัมพันธ์ระหว่างเขา กับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการละหมาด และทำให้การละหมาดเข้มข้นด้วยการจ่ายชะกาต

หลักฐานจากอัลหะดีษ

ชะกาต คือ หนึ่งในหลักปฏิบัติของอิสลาม (รูก่นอิสลาม) เป็นเสาหลักที่สำคัญของศาสนาอิสลาม มี 5 ประการ คือ การกล่าวปฏิญาณ การละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอด และการทำฮัจญ์

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((الإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، رَقْمٌ 8)

ความว่า “ อัลอิสลาม คือ ต้องปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และปฏิญาณว่า มุหัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์ และต้องดำรงการละหมาด บริจาคชะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และทำพิธีฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์ นครมักกะห์ หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 8)

จากหะดีษข้างต้น ชะกาต ถือได้ว่าเป็นโครงสร้างหลักลำดับที่สาม รองลงมาจากการกล่าวปฏิญาณตน และการละหมาด รายงานจากท่านอิบน์ อุมร์ ﷺ กล่าวว่า ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّ الْإِسْلَامَ بُنِيَ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصِيَامِ رَمَضَانَ وَحَجِّ الْبَيْتِ)).

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، رَقْمٌ 8 مُسْلِمٌ رَقْمٌ 16)

ความว่า “แท้จริง อิสลามได้ถูกสร้างไว้บนหลักห้าประการคือ การกล่าวคำปฏิญาณว่าแท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ การดำรงละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และการทำฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์”

(อัลบุคอรี หมายเลข 8 และมุสลิม หมายเลข 16)

จากหะดีษดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักการของอิสลามมีห้าประการ คือ การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดเป็นเราะซูลของพระองค์ การละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอด และการทำฮัจญ์ หากปฏิเสธหลักการของอิสลามข้อใดข้อหนึ่ง จะทำให้พ้นสภาพจากการเป็นมุสลิมได้

ตรัสไว้ว่า

1) ประโยชน์และความประเสริฐของชะกาต

1. ความสมบูรณ์และความเพิ่มพูนของทรัพย์สินสำหรับผู้จ่ายชะกาต อัลลอฮ์ ﷻ ได้

﴿ يَمْحُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ ﴾

(سورة البقرة، 276:2)

ความว่า “อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงบั่นทอนความจำเริญออกจากดอกเบี้ยยและจะทรงเพิ่มพูนกุศลทาน”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:276)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ فَإِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُهَا يَمِينَهُ ثُمَّ يُرِيهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرِي أَحَدَكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ))

(أخرجه البخاري، رقم 1410، ومسلم، رقم 1014)

ความว่า “ผู้ใดทำทานด้วยอินทผลาล์มหนึ่งเม็ด ที่ได้มาในทางที่ดี และอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่ตอบรับนอกจากสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงรับ (การงานของเขา) ด้วยพระหัตถ์ขวาของพระองค์ หลังจากนั้นพระองค์จะทรงเพิ่มพูนขยาย (ผลบุญ) เพื่อผู้นั้นดุจเหมือนที่คนหนึ่งคนหนึ่งในหมู่พวกท่านเลี้ยงลูกอูฐและลูกแพะจนกระทั่งเติบโตใหญ่ดังภูเขา”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1410, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1014)

2. ชะกาตสามารถเพิ่มพูนทรัพย์สินและเปิดประตูปัจจัยยังชีพสำหรับผู้จ่ายชะกาต

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ))

(أخرجه مسلم، رقم 2588)

ความว่า “ทรัพย์สินของท่านจะไม่พร่องลง ด้วยกับการศอดาเกาะฮ์”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 2588)

การจ่ายชะกาตทำให้ทรัพย์สินนั้นเพิ่มพูน สมบูรณ์และมีความศุริมงคล ถึงแม้ว่าจะมองด้วยสายตาว่าทรัพย์สินที่จ่ายชะกาตลดลง แท้จริงแล้วมันได้เพิ่มขึ้น

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّزَاقِينَ﴾

(سورة سبأ، 39:34)

ความว่า “และอันใดที่พวกเจ้าบริจาคจากสิ่งใดก็ดี พระองค์จะทรงทดแทนมัน และพระองค์นั้นทรงเป็นผู้ดีเลิศแห่งบรรดาผู้ประทานปัจจัยยังชีพ”

(สุเราะฮ์สะบะอ, 34: 39)

3. ชะกาตเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ใจ

จากอับดุลเราะห์มาน บินเชาะนะม เล่าว่า อับดุลมาลิก อัลอัชอะรี ได้บอกแก่เขาว่า ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า

((إِسْبَاحُ الْوُضُوءِ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ،
وَالْتَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ يَمَلَأُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ،
وَالزَّكَاةُ بَرَهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حِجَّةٌ لَكَ أَوْ
عَلَيْكَ))

(أخرجه الترمذي، رقم 3517)

ความว่า “การอาบน้ำละหมาดอย่างถูกต้องเป็นครึ่งหนึ่งของความศรัทธา การสรรเสริญอัลลอฮ์ทำให้ตาชั่งเต็ม การตัสบีฮ์ (การกล่าวซุบฮันอัลลอฮ์) และการตักบีร์ (การกล่าว อัลลอฮ์อักบัร) ทำให้ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินเต็ม การละหมาดเป็นรัศมี ชะกาตเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ใจ ความอดทนเป็นคบเพลิงที่ส่องสว่าง และอัลกุรอานเป็นข้อพิสูจน์ที่เป็นคุณต่อท่านหรือไม่ก็เป็นโทษต่อท่าน”

(อัตติรมีซีย์, หมายเลขหะดีษ 3517)

2) การให้ชะกาตแก่มูอัลลัฟ

มูอัลลัฟ คือ ผู้ถูกดลใจให้เข้ารับอิสลาม หรือบุคคลที่เพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ ๆ ซึ่งการศรัทธาที่มีต่ออิสลามของเขายังไม่แน่นแฟ้นและมั่นคง ดังนั้นการจ่ายชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ จึงเป็นการ

สร้างความแน่นแฟ้นให้หัวใจของเขามีศรัทธายิ่งขึ้น ช่วยเหลือและป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่เขา อีกทั้งยังเป็นการชักจูงให้บุคคลในครอบครัวของเขามีใจรักที่จะเป็นมุสลิม สิทธินี้เป็นสิ่งที่เพียงพอซึ่งมันจะถูกดำเนินไป หากเขามีความต้องการ เพราะบางคนที่เพิ่งเข้ารับอิสลามนั้น จะถูกตัดขาดจากครอบครัวและพวกพ้อง ซึ่งเขาอาจจะถูกห้ามจากแหล่งปัจจัยยังชีพ ดังนั้นส่วนหนึ่งจากสิทธิของเขาคือ ทรัพย์สินจากคลังที่จะป้องกันเขาจากอันตรายที่จะเกิดขึ้น เพื่อเขาจะได้ตั้งรกรากและเผชิญกับความ ต้องการ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ แสดงให้เห็นถึงน้ำใจไมตรีการต้อนรับสู่ครอบครัวอิสลามที่อบอุ่น (อะหมัดมุสต่อฟา อาลี โต้ะลง, 2554: 145)

การกำหนดกฎเกณฑ์ของมูอัลลัฟในการรับชะกาต องค์กรชะกาตจะมีความเห็น แนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมูอัลลัฟ ซึ่งบางองค์กรชะกาตจะระบุในการผู้มีสิทธิรับชะกาต มีการกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2-4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจโดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา (ธวัช นุ้ย ผอม และคณะ, 2559: 95-96)

จากหะดีษของท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึงการให้ชะกาตแก่มูอัลลัฟไว้ ดังนี้ จากชะฮัด บินอบีวักกอศ ﷺ เล่าว่า

((أَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَهْطًا وَأَنَا جَالِسٌ فِيهِمْ قَالَ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْهُمْ رَجُلًا لَمْ يُعْطِهِ، وَهُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ، فَقُمْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَارَرْتُهُ فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . قَالَ « أَوْ مُسْلِمًا » قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ . مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . قَالَ « أَوْ مُسْلِمًا » . قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . قَالَ « أَوْ مُسْلِمًا - يَعْنِي فَقَالَ - إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ ، خَشْيَةَ أَنْ يُكَبَّ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ))

(أخرجه البخاري، رقم 1478)

ความว่า “ท่านเราะฮ์ซูล ﷺ ได้แจกจ่ายอะไรบางอย่างให้แก่คนกลุ่มหนึ่งในขณะที่ฉันนั่งอยู่กับพวกเขา แต่ท่านได้ทิ้งผู้ชายคนหนึ่งไปโดยไม่ให้อะไรแก่เขาและคนผู้นั้นเป็นคนฉันประทับใจ ดังนั้น ฉันจึงได้ไปหาท่านเราะฮ์ซูล ﷺ และแอบถามท่านว่า “ทำไมท่านจึงไม่ให้อะไรแก่คนนั้น ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ ฉันเห็นว่าเขาเป็นผู้ศรัทธาคนหนึ่ง” ท่านนบีกล่าวว่า “หรือแค่เพียงมุสลิมคนหนึ่ง” ฉัน

จึงนั่งเฝ้าอยู่สักครู่หนึ่ง แต่ก็อดถามคำถามเดิมอีกไม่ได้ เพราะสิ่งที่ฉันรู้เกี่ยวกับเขา ฉันถามว่า “ท่านเราะซูล ﷺ ทำไมท่านจึงไม่ให้ชายผู้นั้น ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ ฉันเห็นว่าเขาเป็นผู้ศรัทธาคนหนึ่ง” ท่านนบีกกล่าวว่า “หรือแค่เพียงมุสลิมคนหนึ่ง” ฉันจึงนั่งอยู่สักครู่หนึ่ง แต่ก็อดถามคำถามเดิมไม่ได้อีก “ท่านเราะซูล ﷺ ทำไมท่านจึงได้ทิ้งชายคนนั้น ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ ฉันเห็นว่าเขาเป็นผู้ศรัทธาคนหนึ่ง” ท่านนบีกกล่าวว่า “หรือแค่เพียงมุสลิมคนหนึ่ง” หลังจากนั้น ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า “ฉันให้แกคนหนึ่ง ในขณะที่อีกคนหนึ่งเป็นคนที่ฉันรักมากกว่า เพราะกลัวว่าเขาอาจจะถูกโยนคว่ำหน้าเข้าไปในนรก (โดยการออกไปจากอิสลาม)

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ, 1478)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ أَنَسًا، مِنَ الْأَنْصَارِ قَالُوا يَوْمَ حُنَيْنٍ حِينَ أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَمْوَالٍ هَوَازِنَ مَا أَفَاءَ فَطَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعْطِي رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ الْمِائَةَ مِنَ الْإِبِلِ فَقَالُوا يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُنَا وَسَيُوفُنَا تَقَطَّرُ مِنْ دِمَائِهِمْ . قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ فَحَدَّثَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ قَوْلِهِمْ فَأَرْسَلَ إِلَى الْأَنْصَارِ فَجَمَعَهُمْ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ فَلَمَّا اجْتَمَعُوا جَاءَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ " مَا حَدِيثٌ بَلَّغَنِي عَنْكُمْ " . فَقَالَ لَهُ فَفَهَاءُ الْأَنْصَارِ أَمَا ذُووُ رَأَيْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَقُولُوا شَيْئًا وَأَمَّا أَنَسٌ مِنَّا حَدِيثُهُ أَسْتَأْنِهِمْ قَالُوا يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِهِ ﷺ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُنَا وَسَيُوفُنَا تَقَطَّرُ مِنْ دِمَائِهِمْ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ " فَإِنِّي أُعْطِي رَجُلًا حَدِيثِي عَهْدٍ يَكْفُرُ أَتَأْلَفُهُمْ أَفَلَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالْأَمْوَالِ وَتَرْجِعُونَ إِلَى رِحَالِكُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَوَاللَّهِ لَمَا تَنْقَلِبُونَ بِهِ خَيْرٌ مِمَّا يَنْقَلِبُونَ بِهِ " فَقَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ رَضِينَا . قَالَ " فَإِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ

أُتْرَةُ شَدِيدَةٌ فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنِّي عَلَى
الْحَوْضِ " . قَالُوا سَنَصْبِرُ)

(أخرجه مسلم، رقم 1058)

ความว่า จากอิบนุซัยยาบ เล่าว่า อนัส บินมาลิก ได้เล่าให้ฉันฟังว่า ในวันแห่งสงครามฮุญาอิน์ เมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานทรัพย์สินของชาวฮะวาซิมให้เป็นพื้แก่ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ จึงเริ่มแบ่งทรัพย์สินเหล่านั้นโดยให้อูฐหนึ่งร้อยตัวแก่ชาวกุเรซบางคน ชาวอันซอรจึงกล่าวว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ โปรดยกโทษให้เราะซูลของพระองค์ เขาให้ชาวกุเรซและไม่สนใจเรา ทั้ง ๆ ที่ดาบของเรายังคงมีเลือดของพวกเขายดอยู่” อนัส บินมาลิก ﷺ กล่าวว่า “เมื่อมีคนบอกให้ท่านเราะซูล ﷺ รู้ถึงเรื่องนี้ ท่านจึงได้เรียกชาวอันซอรมายังกระโจมหลังหนึ่งที่ทำมาจากหนังสัตว์ เมื่อคนเหล่านั้นมาถึง ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า “สำหรับคนฉลาดในหมู่เรา ไม่ได้พูดอะไรเลย ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ แต่พวกเด็กหนุ่มบางคนพูดว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ โปรดยกโทษให้เราะซูลของพระองค์ เขาให้พวกกุเรซและไม่สนใจเรา ทั้ง ๆ ที่ดาบของเรายังคงมีเลือดของพวกเขายดอยู่” ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “ฉันให้คนที่เพ็งละทิ้งการปฏิเสศศรัทธามา ทั้งนี้ เพื่อที่จะโน้มน้าวหัวใจของพวกเขามาสู่ความศรัทธา พวกเขาไม่พอใจหรือที่คนเหล่านั้นจากไปพร้อมกับทรัพย์สิน ในขณะที่พวกเขาจากไปพร้อมกับเราะซูลของอัลลอฮ์ ﷻ ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ สิ่งที่พวกเขาหันมามีกลับไปด้วยนั้นดีกว่าที่พวกเขาหันมามีกลับไป” พวกเขาจึงกล่าวว่า “ครับ ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ เราพอใจแล้ว” ดังนั้น ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷻ จึงกล่าวว่า “พวกเขา กำลังมองว่าคนอื่นดีกว่าพวกเขา ดังนั้น จึงอดทนจนกระทั่งพวกเขาพบอัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ เพราะฉันจะอยู่ที่บ่อน้ำแห่งนั้น (บ่อน้ำเกาษัร)” พวกเขาจึงกล่าวว่า “เราจะอดทน”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 1059)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا فَتَحَ حُنَيْنًا قَسَمَ الْعَنَائِمَ فَأَعْطَى الْمُؤَلَّفَةَ قُلُوبُهُمْ فَبَلَعَهُ أَنَّ الْأَنْصَارَ يُحِبُّونَ أَنْ يُصِيبُوا مَا أَصَابَ النَّاسُ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَخَطَبَهُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ " يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَمْ أُجِدْكُمْ ضَلَالًا فَهَدَاكُمْ اللَّهُ بِي وَعَالَةً فَأَغْنَاكُمْ اللَّهُ بِي وَمُتَّفَرِّقِينَ فَجَمَعَكُمْ اللَّهُ بِي " . وَيَقُولُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْنٌ . فَقَالَ " أَلَا تُحِبُّونِي " فَقَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْنٌ . فَقَالَ " أَمَا إِنَّكُمْ لَوْ شِئْتُمْ أَنْ تَقُولُوا كَذَا وَكَذَا وَكَانَ مِنَ الْأَمْرِ كَذَا وَكَذَا " . لِأَشْيَاءَ عَدَدَهَا . زَعَمَ عَمْرٌو أَنْ لَا يَحْفَظُهَا فَقَالَ " أَلَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالشَّاءِ وَالِإِبِلِ وَتَذْهَبُونَ بِرَسُولِ اللَّهِ إِلَى رِحَالِكُمْ الْأَنْصَارِ شِعَارًا وَالنَّاسُ دِئَارًا وَلَوْلَا الْهَجْرَةُ لَكُنْتُ أَمْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ وَلَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَادِيًا وَشِعْبًا لَسَلَكَتُ وَادِيِ الْأَنْصَارِ وَشِعْبَهُمْ إِنَّكُمْ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي أُمَّةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ "))

(أجرجه مسلم، رقم 1061)

ความว่า “จากอับดุลลอฮฺ บินเซต เล่าว่า เมื่อท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ พิชัยฮุนัยน์ท่านได้แจกจ่ายทรัพย์สินที่ยึดได้และแจกจ่ายให้แก่บรรดาผู้ที่หัวใจโน้มมาสู่อิสลาม หลังจากนั้น ท่านได้ยืมว่า ชาวอันศอรอยากจะได้สิ่งที่คุณอื่นได้รับ ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ จึงยืนขึ้นและสรรเสริญอัลลอฮฺ ﷻ หลังจากนั้น ท่านได้กล่าวกับพวกเขาว่า “ชาวอันศอรทั้งหลาย ฉันไม่ได้พบว่าพวกท่านเป็นผู้หลงผิด และหลังจากนั้น อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงทำให้พวกท่านมั่งคั่งขึ้นผ่านทางของฉันทกระนั้นหรือ” พวกเขา กล่าวว่า “อัลลอฮฺ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ เป็นผู้เอื้ออาทรที่สุด” ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ จึงกล่าวว่า “พวกท่านไม่ได้ตอบคำถามฉัน” พวกเขา กล่าวว่า “อัลลอฮฺ ﷻ และเราะซูลของพระองค์เป็นผู้เอื้ออาทรที่สุด” ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ จึงกล่าวว่า “ถ้าพวกท่านต้องการ พวกท่านจะพูดอะไรก็ได้” แล้วท่านก็เอ่ยถึงหลายสิ่ง แต่อัมร์ กล่าวว่า เขาจำไม่ได้ หลังจากนั้น

ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า “พวกท่านไม่พอใจหรือที่คนเหล่านั้นกลับไปพร้อมกับแกะและอูฐ แต่พวกท่านกลับไปพร้อมกับเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ” ชาวอันศอรฺเป็นเสือดัวในและคนเหล่านั้นเป็นเสือดัวนอก ถ้ามีใช้เพราะการอพยพ ฉันทจะเป็นหนึ่งในชาวอันศอรฺ ถ้าคนเหล่านั้นจะเดินไปตามหุบเขาหรือภูเขา ฉันทจะเดินไปตามหุบเขาหรือช่องเขาของชาวอันศอรฺ หลังฉันทจากไปแล้ว พวกท่านจะได้เห็นคนอื่นสำคัญกว่าพวกท่าน แต่จงอดทนจนกระทั่งพวกท่านพบฉันทที่บ่อน้ำ”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 1061)

3) ทศนะของท่านอุมร์เกี่ยวกับการให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟ

อัยยนะฮฺ บินอิศน์, อักเราะฮฺ บินฮาบิส และอับบาซ บินมिरดาส ได้มาหาท่านอูบัยกรุ ﷺ และร้องขอส่วนแบ่งของพวกเขา เขาได้เขียนจดหมายฉบับหนึ่งไปให้พวกเขาและพวกเขาได้นำไปให้ท่านอุมร์ แต่ท่านอุมร์ได้ฉีกจดหมายฉบับนั้นและกล่าวว่า “นี่เป็นอะไรบางอย่างที่ท่านนบีเคยให้พวกท่านเพื่อประสานใจพวกท่านกับอิสลาม แต่ตอนนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงทำให้อิสลามเข้มแข็งแล้ว จึงไม่ต้องการพวกท่าน เว้นเสียแต่ว่าพวกท่านจะอยู่ในอิสลาม ต่อไปนี้มีแต่ดาบที่อยู่ระหว่างพวกท่านกับเรา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ ﴾

(سورة الكهف، 29:18)

ความว่า “และจงกล่าวเถิด (มุหัมมัด ﷺ) สัจธรรมนั้นมาจากพระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา ดังนั้นผู้ใดประสงค์ก็จงศรัทธา และผู้ใดประสงค์ก็จงปฏิเสธ”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ, 18: 29)

พวกเขาได้กลับไปหาท่านอูบัยกรุ ﷺ และกล่าวว่า “ท่านเป็นเคาะลีฟะฮฺหรือท่านอุมร์ ﷺ กันแน่ ท่านเขียนจดหมายให้เรา แต่อุมร์กลับฉีกมัน” ท่านอูบัยกรุ ﷺ ตอบว่า “มันก็เป็นอย่างนี้แหละ”

ความจริงแล้ว ท่านอูบัยกรุ ﷺ เห็นด้วยกับท่านอุมร์ ﷺ และไม่มีคอฮาบะฮฺคนใดคัดค้านในทำนองเดียวกัน ไม่เคยมีรายงานจากท่านอูษมาน ﷺ หรือท่านอาลี ﷺ ว่าทั้งสองคนนี้ให้สิ่งใดแก่ใครในหมู่คนจำพวกนี้

กรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นการตัดสินใจของท่านอุมร์ ﷺ เอง เขาเข้าใจว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่จะต้องไปเอาใจคนเหล่านี้หลังจากที่อิสลามเริ่มมีความมั่นคง เข็มแข็งแล้วในหมู่พวกเขาและไม่เป็นการเสียหายแต่ประการใดถ้าคนพวกนี้ละทิ้งอิสลาม นอกจากนี้แล้วถ้าท่านอูษมาน ﷺ และท่าน

อาลี علي หยุดการใช้จ่ายประเภทนี้ ก็ไม่จำเป็นต้องหมายความว่า เป็นการลบล้างข้อกำหนด มันเป็นไปได้ที่ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าจะต้องให้อะไรแก่ผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อไป อย่างไรก็ตาม มันก็ได้เป็นการยกเลิกข้อกำหนดสำหรับการให้เช่นนั้น ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะนำมันกลับมาใช้เงินจากส่วนนี้ก็สามารถนำมาใช้ได้ นี่เป็นเพราะอำนาจในการใช้เงินส่วนนี้มีอยู่ในอัลกุรอานและอัซสุนนะฮฺ (ฟิกฮฺ อัซซุนนะฮฺ 1/492, 493)

4) ทศนะนักริชาการปัจจุบันเกี่ยวกับการให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟ

วัตถุประสงค์การให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟ คือการนำหัวใจทั้งหลายให้เข้ามาใกล้อิสลามมากยิ่งขึ้น ทำให้พวกเขายึดมั่นต่อแนวทางอิสลาม ช่วยเหลือคนอ่อนแอ และป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับมุสลิมหรือศาสนาของพวกเขา วัตถุประสงค์เหล่านี้สามารถบรรลุได้โดยการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีไข่มุสลิม ประเทศ บุคคล องค์กรและเผ่า เพื่อนำพวกเขาเข้ามาใกล้อิสลามให้มากขึ้น มันอาจขยายไปถึงการสนับสนุนการศึกษาวิจัย การใช้ประโยชน์จากสื่อสารมวลชนที่สอนศาสนาอิสลามและปกป้องอิสลามจากผู้โจมตี หลายคนเข้ามาสู่ศาสนาทุกปีโดยที่พวกเขาไม่ได้รับการส่งเสริมหรือช่วยเหลือจากรัฐบาลและชุมชนของพวกเขา หรือแม้แต่จากรัฐบาลของประเทศมุสลิมเสียด้วยซ้ำ ส่วนแบ่งของการประสานหัวใจนี้สามารถขยายไปถึงคนเหล่านั้น ซึ่งเป็นความคิดที่สอดคล้องกับความเห็นของซุฮรี และหะซัน บัศรี คณะผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ได้ใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนนับล้านดอลลาร์ทุกปีเพื่อวัตถุประสงค์นี้ เป็นเรื่องจริงที่อิสลามแผ่ขยายไปโดยคุณค่าของอิสลามเอง เพราะคุณสมบัติอันดีงามหลายอย่างที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้คน แต่ก็เป็นความจริงพอ ๆ กันที่คนส่วนใหญ่ที่เข้ารับอิสลามในประเทศที่มีไข่มุสลิม ไม่ได้รับแม้แต่ความช่วยเหลือพอเป็นพิธีหรือค่าทดแทนสำหรับความเสียสละของพวกเขาเมื่อพวกเขาเข้ารับอิสลาม มีองค์กรมุสลิมหลายองค์กรที่พยายามจะปิดช่องว่างนี้ แต่ก็หวังอะไรไม่ได้เพราะขาดการสนับสนุนทางการเงิน โดยเฉพาะในเขตอาฟริกา และประเทศยากจนอีกหลายประเทศ

รัฐมุสลิมต่าง ๆ สามารถที่จะจัดสรรเงินทุนส่วนหนึ่งของตนจากแหล่งที่มีได้มาจากชะกาตก็ได้เพื่อวัตถุประสงค์ของการประสานหัวใจของทั้งมุสลิมและผู้ที่มีไข่มุสลิม ถ้ากองทุนชะกาตตามปกติไม่เพียงพอสำหรับผู้มีสิทธิรับชะกาตทั้งหมด นี่เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความเห็นของอิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า การจ่ายชะกาตเพื่อโน้มน้าวหัวใจของผู้ปฏิเสธให้มาสู่อิสลามสามารถทำได้จากแหล่งเงินที่ไม่ได้มาจากชะกาต” (ฟิกฮฺ อัซซุนนะฮฺ 2/620-622)

2.4.2.4 ฮัจญ์

การประกอบพิธีฮัจญ์เป็นหลักปฏิบัติหรืออิบาดะห์หลักต่ออัลลอฮฺ ซึ่งเป็นเป้าหมายในการขัดเกลาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ผู้ที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ต้องใช้ความอดทนเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญาและมีความสามารถอดทนต่อความยากลำบาก และมีความสามารถที่จะไปได้ โดยไม่ต้องกัฏนี้ หรือยืมทรัพย์สินของผู้อื่น (มาโนซ พรหมปัญญา และคณะ, 2560, หน้า 452) ฮัจญ์ เป็นอิบาดะฮ์ที่ถูกกำหนดเป็นฟัรฎูเหนือมุสลิมทุกคนที่มีความสามารถ เป็นหลักปฏิบัติข้อที่ห้า โดยมีหลักฐานได้ระบุไว้ในอัลกุรอาน และอัซสุนนะฮฺ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَفِيْرٌ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾ ﴾

(سورة آل عمران، 3 : 97)

ความว่า “ในบ้านนั้น มีหลายสัญญาณที่ชัดเจน (ส่วนหนึ่งนั้น) คือ มะกอมอิบรอฮีม และผู้ใดได้เข้าไปในบ้านนั้น เขาก็เป็นผู้ปลอดภัย และสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่นุชย์นั้น คือ การมุ่งสู่บ้านหลังนั้น อันได้แก่ผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้ และผู้ใดปฏิเสธ แท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงพึงประชาชาติทั้งหลาย”

(สุเราะฮฺอาละอิมรอน, 3: 97)

อิบนุ กะษีร (Ibn Kathir, 2000: 1/413) ได้กล่าวว่า นี่คือนายอะฮ์ที่บัญญัติให้ฮัจญ์เป็นวาญิบเหนือผู้ที่มีความสามารถทุกคน

ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวคุณบะฮ์เกี่ยวกับฮัจญ์ไว้ว่า

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ الْحَجَّ فَحُجُّوا))
(أخرجه مسلم، رقم 1337)

ความว่า จากอบู ฮุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวคุณบะฮ์แก่พวกเรว่า โอ้ผู้คนทั้งหลาย แท้จริงแล้วอัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติให้ฮัจญ์เป็นฟัรฎูเหนือพวกเจ้า ดังนั้นพวกเจ้าจงทำฮัจญ์เถิด

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1337)

ความประเสริฐของการทำฮัจญ์

1. การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียว

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهَّرَ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ
السُّجُودِ﴾

(سورة الحج، 22 : 26)

ความว่า “และจงรำลึกเมื่อเราได้ชี้แนะสถานอัลบัยตแก่อิบรอฮีมว่า เจ้าอย่าตั้งภาคีต่อข้าแต่อย่างใด และจงทำบ้านของข้าให้สะอาด สำหรับผู้มาเวียนรอบ ผู้ยืนละหมาด ผู้รุกัวะ และผู้สujud”

(สุเราะฮ์อัลฮัจญ์, 22: 26)

2. การรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และผูกพันอยู่กับพระองค์
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لِيَشْهَدُوا مَنَفَعَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ
مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا
وَأَطِيعُوا أَلْبَاسَ الْفَقِيرِ﴾

(سورة الحج، 22 : 28)

ความว่า “เพื่อพวกเขาจะได้มาร่วมเป็นพยานในผลประโยชน์ของพวกเขา และกล่าวพระนามอัลลอฮ์ในวันที่รู้กันอยู่แล้ว คือ การเชือด ตามที่พระองค์ทรงประทานปัจจัยยังชีพแก่พวกเขาจากสัตว์สี่เท้า ดังนั้นพวกเจ้าจงกินเนื้อของมันและจงให้อาหารแก่ผู้ยากจนขัดสน”

(สุเราะฮ์อัลฮัจญ์, 22: 28)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ﴾

(سورة البقرة، 2 : 200)

ความว่า “ครั้นเมื่อพวกเจ้าประกอบพิธีฮัจญ์ของพวกเจ้าเสร็จแล้ว ก็จงกล่าวรำลึกถึงอัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2: 200)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถเข้าใจได้ว่าการประกอบพิธีฮัจญ์จำเป็นต้องมีการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ

3. ทำให้เกิดความสามัคคี ความเท่าเทียมกัน และความเป็นหนึ่งเดียวของอิสลาม
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾

(سورة آل عمران، 3 : 97)

ความว่า “และสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่มนุษย์นั้น คือ การมุ่งสู่บ้านหลังนั้น (การประกอบพิธีฮัจญ์ที่บัยตุลลอฮ์) อันได้แก่ผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน, 3: 97)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَنَكَفِ

فِيهِ وَالْبَادِي وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحُكْمِ يُظَلَمِ نُذُوقُهُ مِنْ عَذَابِ

الْبَعْرِ ﴿٢٥﴾

(سورة آل الحج، 22 : 25)

ความว่า “และมัสยิดอัลหะรอม ซึ่งเราได้ทำมันไว้ สำหรับมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งผู้ที่พำนักอยู่ในนั้นและที่มาจากภายนอกและถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะกระทำฝ่าฝืนด้วยทุจริตใด ๆ ในนั้น เราก็จะให้เขาลิ้มรสการลงโทษอย่างเจ็บปวด”

(สุเราะฮ์อัลฮัจญ์, 22: 25)

ความประเสริฐของหัจญ์มับบูรฺ (หัจญ์ที่สมบูรณ์)

จากอะบูฮุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ حَجَّ، فَلَمْ يَرْفُثْ، وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ))

(أخرجه البخارى رقم 1521 ومسلم رقم 1350)

ความว่า “ผู้ใดที่ประกอบพิธีหัจญ์โดยไม่พุดจาหยาบคาย (ลามก) และไม่กระทำสิ่งชั่วช้าใด ๆ เขาผู้นั้นจะกลับมา (ในสภาพปลอดจากบาป) เหมือนวันที่มารดาของเขาได้ให้คลอดเขาออกมา”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1521 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 1350)

จากอะบูฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า

((سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: إِيمَانٌ بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» قِيلَ ثُمَّ
مَاذَا؟ قَالَ: «حَجٌّ مَبْرُورٌ»))

(أخرجه البخارى رقم 1519 ومسلم رقم 83)

ความว่า “มีคนถามท่านนบี ﷺ ว่า การงานใดที่ประเสริฐสุด ท่านนบี ได้ตอบว่า การศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์ และมีคนถามอีกว่า นอกจากนั้นมีสิ่งใดอีก ท่านนบีก็ตอบว่า การต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ และมีคนถามเพิ่มเติมอีกว่า นอกจากนั้นมีสิ่งใดอีก ท่านนบีก็ตอบว่า หัจญ์มับรूर (หัจญ์ที่ถูกตอบรับ)”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1519 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 83)

2.4.3 หลักคุณธรรมความดี (อัลอิหซาน)

หลักคุณธรรมความดีมีความสัมพันธ์กับความสมบูรณ์ของอิมาน เนื่องจากการมีคุณธรรมความดีที่ดีย่อมสามารถยกระดับอิมานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ที่ประเสริฐที่สุด คือ ผู้ที่มีอิมานและคุณธรรมความดี

หลักคุณธรรมความดี (อัลอิหซาน) คือ การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนหนึ่งว่าอยู่เบื้องหน้าพระองค์ และแน่แท้เรามองไม่เห็นพระองค์แต่พระองค์ก็ทรงมองเห็นเรา เป็นความรับผิดชอบที่ตัวของเราจะต้องควบคุมตนเองให้คิดและปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระองค์ด้วยความศรัทธาและมั่นใจในศาสนาอิสลาม คุณธรรมความดีอันดีงามเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุก ๆ คน ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ถือเป็นแบบอย่างและต้นแบบ ดังนั้นผู้เจริญรอยตามแบบอย่างอันดีงามนี้จะได้รับเกียรติจากอัลลอฮ์ ﷻ และการได้สู่เส้นทางที่เที่ยงตรง

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾ (١١)

(سورة الأحزاب، 33 : 21)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะซูลของอัลลอฮ์ ﷺ มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ﷻ และวันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ อย่างมาก”

(สุเราะฮ์อัลอะหซาบ, 33: 21)

ความดีหรือสิ่งที่ดีงาม หมายถึงรวมถึง การทำให้อิบาดะฮ์มีความสมบูรณ์สวยงาม กล่าวคือ ผู้ทำอิบาดะฮ์ที่เริ่มต้นด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ เช่น การสัจรวม (คุซอ) การปกป้องและระมัดระวังจากการตั้งภาคีโดยคิดว่าเรามองเห็นพระองค์ ดังนั้นการยอมรับตนเองในความสัมพันธ์ของมนุษย์กับอัลลอฮ์ ﷻ ถือเป็นหลักประการสำคัญในการดำรงวิถีชีวิตที่ถูกต้อง อันเป็นรากฐานของคุณธรรมความดีต่าง ๆ

อัลอิหซาน ท่านนบี ﷺ ได้อธิบายไว้ในหะดีษ ที่ท่านญิบรีลมาสอนเกี่ยวกับอัลอีมาน อัลอิสลาม และอัลอิหซาน

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ ، رَقْمٌ 8)

ความว่า: เขากล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิหซานเถิด” ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “คือการที่ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

จากหะดีษข้างต้น ทำให้สามารถเข้าใจความหมายของอิหซานว่า พฤติกรรมทุกอย่างควรจะทำขึ้นโดยระลึกเสมอว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเฝ้ามองดูเราอยู่ตลอดเวลา หากเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี เราต้องยอมรับเสมอว่าอัลลอฮ์ ﷻ กำลังดูเราอยู่ โดยการทำอิบาดะฮ์ให้ดีที่สุดทั้งในที่เร้นลับและเปิดเผย แสดงความรู้สึกถึงการมีความรับผิดชอบในการงานที่ได้กระทำไว้อย่างนอบน้อม โดยหวังการตอบแทนจากพระองค์ อิหซานจะยกระดับบุคคลให้เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพระองค์มากที่สุด หลักคำสอนอิสลามล้วนแล้วแต่เพื่อสร้างคุณธรรมที่ดีงาม แต่คุณธรรมความดีจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากอิหซาน เพราะอิหซานเปรียบเสมือนป้อมปราการ ปกป้องดูแลบุคคลคนหนึ่งให้มีจิตใจนอบน้อม ถ่อมตนห่างไกลจากพฤติกรรมที่ชั่วร้าย และนำพาบุคคลนั้นสู่ความสงบสุขที่แท้จริงในชีวิต (มัสลิ้น มาหะมะ, 2552)

การมีคุณธรรมความดีที่สอดคล้องกับคำสอนของอัลลอฮ์ ﷻ และสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ เพราะคุณธรรมที่ดীনนั้นคือร่องรอยแห่งการศรัทธาที่ถูกต้อง มารยาทที่ดีงามและมีเกียรติมีผลอย่างมากต่อการอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นในทางวาจา เช่น การให้سلام การขออูอา และการ

นะซีหะฮฺ (ตักเตือน) หรือในทางพฤติกรรม เช่น การยิ้มและความอ่อนโยน หรือภาพลักษณ์ของการแต่งกายที่ปกปิดมิดชิดและดูสง่างามตามหลักคำสอนอิสลาม

ความหมายของคุณธรรมจากอัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคุณธรรมที่สมบูรณ์ไว้

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَأَبْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَالْمُؤْتُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾

(سورة البقرة، 2 : 177)

ความว่า “หาใช่คุณธรรมไม่ การที่พวกเจ้าผินหน้าของพวกเจ้าไปทางทิศตะวันออก และทิศตะวันตก แต่ทว่าคุณธรรมนั้น คือ ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และวันปรโลก และศรัทธาต่อมลาอิกะฮฺ ต่อบรรดาคัมภีร์ และนบีทั้งหลาย และบริจาครทรัพย์ ทั้ง ๆ ที่มีความรักในทรัพย์นั้น แก่บรรดาญาติที่สนิทและบรรดาเด็กกำพร้า และแก่บรรดาผู้ยากจน และผู้ที่อยู่ในการเดินทาง (เมื่อเขาขาดเงิน) และบรรดาผู้ที่มาขอและบริจาคในการไถ่ทาส และเขาได้ดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และชำระซะกาต และ (คุณธรรมนั้น) คือ บรรดาผู้ที่รักษาสัญญาของพวกเขาโดยครบถ้วน เมื่อพวกเขาได้สัญญาไว้ และบรรดาผู้ที่อดทนในความทุกข์ยาก และในความเดือดร้อน (ได้รับการเจ็บป่วย หรือสูญเสียสิ่งที่ตนรัก) และขณะต่อสู้ในสมรภูมิ คนเหล่านี้แหละคือผู้ที่พูดจริง และคนเหล่านี้แหละคือผู้ที่มีความยำเกรง”

(สุเราะฮ์อัลบะกอเราะฮฺ , 2:177)

การอายะฮ์ดังกล่าวได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีคุณธรรมความดีไว้อย่างชัดเจนคือควรปฏิบัติตามบทบัญญัติที่ให้คุณประโยชน์ รักอัลลอฮฺ ﷻ และเพื่อนด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น

คุณธรรมความดีที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานมีมากมายในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนี้

2.4.3.1 ความอดทน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงความอดทนในอัลกุรอานหลายแห่ง ผู้วิจัยยกเพียงบางอายะฮ์ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ

الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

(سورة البقرة، 2: 153)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอาศัยความอดทน และการละหมาดเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงอยู่ร่วมกับผู้อดทนทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:153)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้อธิบายถึงการอดทน และชี้แนะให้รู้การขอความช่วยเหลือด้วยการอดทน และการปฏิบัติละหมาด เพราะว่าปวงบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ นั้น บางทีได้รับความโปรดปราน ความกรุณา เขาก็ขอบคุณในความกรุณานั้น และประสบกับความทุกข์ยาก ความลำบาก เขาก็อดทน และอัลลอฮ์ ﷻ ได้อธิบายให้ทราบอีกว่า แท้จริงสิ่งที่ดีที่สุดที่จะขอความช่วยเหลือในการประสบกับความทุกข์ คือ ความอดทน และการละหมาด

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا يُؤْتِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

(سورة الزمر، 39: 10)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้อดทนนั้น จะได้รับการตอบแทนรางวัลของพวกเขาอย่างสมบูรณ์โดยไม่ต้องคำนวณ”

(สุเราะฮ์อซซุหม์ร, 39: 10)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُم مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

(سورة النحل، 16 : 96)

ความว่า “และแน่นอนเราจะตอบแทนบรรดาผู้อดทนซึ่งรางวัลของพวกเขาที่ดียิ่งกว่าที่พวกเขาได้เคยกระทำไว้”

(สุเราะฮ์อันนะฮล, 16: 96)

การอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องอยู่บนฐานความอดทน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ﴾

(سورة الكهف، 28 :28)

ความว่า “และจงอดทนต่อตัวของเจ้า ร่วมกับบรรดาผู้วิงวอนต่อ
พระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา ทั้งยามเช้าและยามเย็น โดยปรารถนา
ความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ”

(สุเราะฮ์อัลกะฮ์ฟี, 28:28)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

(سورة آل عمران، 3 :200)

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงมีความอดทน และจงต่าง
อดทนซึ่งกันและกันเถิด และจงประจำอยู่ชายแดน และพึงกลัว
เกรงอัลลอฮ์ ﷻ เถิด เพื่อว่าพวกเขาจะได้รับความสำเร็จ”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน, 3:200)

อัญญาบารีย์ (7/502) ได้กล่าวว่า พวกเขาถูกใช้ให้อดทนต่อศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ
ทรงยินยอมให้แก่พวกเขา นั่นคือ อิสลาม อย่าได้ละทิ้งศาสนาไปทั้งในยามสุขและยามทุกข์ ทั้งในยาม
ลำบากและยามสบาย จนกว่าพวกเขาจะตายไปในสภาพที่เป็นมุสลิม ให้อดทนต่อศัตรูที่พยายามปกปิด
และปิดบังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของพวกเขา

2.4.3.2 การให้อภัย เป็นคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ การให้อภัยและการอภัยโทษ
นั้น ปรากฏในอัลกุรอานหลายอายะฮ์ด้วยกัน เพื่อที่จะสื่อให้มนุษยชาติทราบว่า อัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรง
เป็นผู้ให้อภัยต่อบ่าวของพระองค์และทรงรักการให้อภัย และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ทรงกำชับให้มนุษย์หมั่น
มัด ﷻ รู้จักให้อภัยคนอื่น ไม่ถือโทษ หรือผูกพยาบาท แม้ว่าบรรดาศัตรูจะสร้างความเจ็บปวดอย่าง
หนักหนาสาหัสก็ตาม ดังนั้นท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จึงเป็นแบบอย่างที่ดีเลิศในการให้อภัย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾

(سورة المائدة، 5: 13)

ความว่า “จงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และเมตตาหน้าเสีย แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงชอบผู้ทำดีทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5: 13)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกย่องและชื่นชมผู้ที่ให้อภัย และได้ทรงนับเป็นคุณลักษณะของบรรดาผู้ยำเกรง อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ

وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾

(سورة آل عمران، 3 : 134)

ความว่า “บรรดาผู้ยำเกรง คือบรรดาผู้ที่บริจาคทั้งในยามสุขสบาย และในยามเดือนร้อน และบรรดาผู้ข่มโทษะ และบรรดาผู้ให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงรักผู้กระทำการดีทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน, 3:134)

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۗ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴾

(سورة الشورى، 42 : 40)

ความว่า “แต่ผู้ใดอภัย และไกล่เกลี่ยคืนดีกัน รางวัลตอบแทนของเขาอยู่ที่อัลลอฮ์ ﷻ แท้จริงพระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้อธรรม”

สุเราะฮ์อ์ซุรรอ, 42:40)

การให้อภัยเป็นผลของการศรัทธาและคุณธรรมอันสูงส่ง และอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงทำให้ผู้อยู่ในความเมตตา และการอภัยโทษของพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَإِنْ تَعَفُّواْ وَتَصْفَحُواْ وَتَغْفِرُواْ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

(سورة التغابن، 64 : 14)

ความว่า “แต่ถ้าพวกเจ้าอภัยและยกโทษ (แก่พวกเขา) แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

(สุเราะฮ์อัตตะฮอญน, : 14)

2.4.3.3 ความเมตตา อิสลาม คือ ศาสนาแห่งความเมตตา อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำหนดจากคุณลักษณะความเมตตาของพระองค์ ซึ่งเป็นความเมตตาแก่ผู้ที่ศรัทธาต่ออิสลามที่จะได้พบกับความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (อาคีเราะฮ์) ตลอดจนความเมตตาต่อมนุษยชาติทั้งมวล ให้ความเมตตาแก่ทุกสรรพสิ่งรวมถึงสัตว์ การห้ามทรมานสัตว์และจงเชือดสัตว์ด้วยวิธีที่ไม่ทรมานอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงยกย่องถึงผู้ที่มีความเมตตา iva

﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9 : 128)

ความว่า “แท้จริงมีเราะซูลคนหนึ่งจากพวกท่านเองได้มาหาพวกท่านแล้ว เป็นที่ลำบากใจแก่เขาในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก เป็นผู้ห่วงใยในพวกท่าน เป็นผู้เมตตา ผู้กรุณาสงสารต่อบรรดาผู้ศรัทธา”

(สุเราะฮ์อัตเตอาบะฮ์, 9:128)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَنَّضُواْ مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴾

(سورة آل عمران، 3 : 159)

ความว่า “เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ นั่นเอง เจ้า (มุหัมมัด ﷺ) จึงได้สุขภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติน่าชัง และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซริ์ แน่نونพวกเขา ก็ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบ ๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขออภัยให้แก่พวกเขาด้วย และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์ ﷻ เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย”

(สุเราะฮฺอาละอิมรอน, 3:159)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสกับเราะซูลของพระองค์ โดยทรงเตือนให้ท่านและบรรดาผู้ศรัทธาสำนึกที่พระองค์ประทานให้มีจิตใจที่อ่อนน้อมอ่อนโยนต่อบรรดาผู้ที่ปฏิบัติตามท่านและงดเว้นสิ่งที่ท่านสั่งห้าม และให้พุดจาด้วยวาจาที่สุภาพ ด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ

ความเมตตา เป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ﴾

(سورة الفتح، 48: 29)

ความว่า “มุหัมมัดเป็นเราะซูลของอัลลอฮ์ และบรรดาผู้ที่อยู่ร่วมกับเขา เป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญต่อพวกปฏิเสธศรัทธา เป็นผู้เมตตาสงสารระหว่างพวกเขาเอง”

(สุเราะฮฺอัลฟัจญ์, 48:29)

และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

﴿ أَوْلِيَّكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾

(سورة البلد، 90: 17-18)

ความว่า “แล้วเขาได้อยู่ในหมู่ผู้ศรัทธา และตักเตือนกันให้มีความอดทน และตักเตือนกันให้มีความเมตตา คนเหล่านี้ คือพวกฝ่ายขวา”

(สุเราะฮฺอัลบะลัด, 90:17-18)

2.4.3.4 การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว อิสลามจึงกำหนดให้การเชิญชวนสู่ความดีและห้ามจากความชั่วเป็นภารกิจของมุสลิมทุกคน และเป็นเครื่องหมายแห่งความดีงามของประชาชาติอิสลาม สำนึกในการส่งเสริมความดีและคุณธรรมพร้อมกับการต่อต้านความชั่วนั้นเป็นคุณลักษณะของประชาชาติที่ประเสริฐ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾

(سورة آل عمران، 3: 110)

ความว่า "พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุปนิสัยสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ"

(สุเราะฮฺอาลิอิมรอน, 3: 110)

หน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่มีความสามารถจะต้องการสั่งใช้ในความดี และการห้ามปรามในความชั่ว และนี่คือคุณลักษณะของนบีและบรรดาผู้ศรัทธา

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴾

(سورة التوبة، 9: 71)

ความว่า “และบรรดามุมีนชาย และบรรดามุมีนหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่ว และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ และเราะซูลของพระองค์”

(สุเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ, 9:71)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า “และบรรดาผู้ศรัทธาชาย และบรรดาผู้ศรัทธาหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขานั้นต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน” คือ ต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ตรัสว่า “และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาต” คือ

การเชื่อฟังและปฏิบัติตามอัลลอฮ์ ﷻ และทำดีต่อมนุษย์ ส่วนคำดำรัสที่ว่า “และภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์” คือทำในสิ่งที่ทรงใช้และละเว้นในสิ่งที่ทรงห้ามไว้ และพวกเขาจะและในคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า “ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ดี” ดังเช่นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสที่ว่า

﴿ وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾
(سورة آل عمران، 3: 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดี และใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มิชอบ และชนเหล่านั้นแหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(สุเราะฮฺอาลิอิมรอน, 3:104)

จุดมุ่งหมายของอายะฮ์นี้ คือ ให้มีคณะหนึ่งจากประชาชาติให้ลุกขึ้นมาดำเนินการในการเชิญชวนไปสู่ความดี และละเว้นในสิ่งที่ไม่ดี แม้ว่าจะเป็นเรื่องจำแก่ทุกคนในประชาชาติก็ตาม ดังปรากฏในอัลหะดีษ รายงานจากอบีฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ว่า ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ
فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))
(أخرجه مسلم، رقم 49)

ความว่า “ ” ผู้ใดในหมู่พวกเจ้าเห็นสิ่งที่ไม่ดี เขาจงเปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา แล้วถ้าเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา และถ้าเขาไม่สามารถก็ด้วยหัวใจของเขา โดยดังกล่าวนั้น ถือว่าอิมานอ่อนที่สุด”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 49)

2.4.3.5 การทักทาย อิสลามได้แสดงอัตลักษณ์ในความเป็นตัวตนด้วยการกล่าวคำทักทายในรูปแบบของอิสลาม เมื่อพบปะพี่น้องมุสลิมหรือเมื่อลาจากกัน เพราะสิ่งนี้ทำให้หัวใจของบรรดามุสลิมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว และเป็นการช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มีความเข้มแข็งและแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เมื่อมุสลิมได้กล่าวสลาม ก็จงตอบสลามเขาไปให้ดีกว่าที่เขากล่าวมา หรือตอบไปเช่นเดียวกัน การเพิ่มคำตอบสลามไปให้ดีกว่านั้น ถือเป็นเรื่องที่ส่งเสริม สนับสนุนให้กระทำส่วนการตอบไปเช่นเดียวกันนั้น เป็นเรื่องที่บังคับให้กระทำ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿ وَإِذَا حُيِّتُمْ بِبِخِيَةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٨٦﴾

(سورة النساء، 4: 86)

ความว่า “และเมื่อเจ้าได้รับการทักทาย จงตอบรับการทักทายนั้น ด้วยวิธีที่ดีกว่า หรือตอบรับการทักทายเช่นเดียวกันกลับไป แท้จริงแล้วอัลลอฮฺทรงคิดคำนวณในทุกสิ่ง”

(สุเราะฮฺอันนิซาอ, 4:86)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ

اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ

الآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

(سورة النور، 24: 61)

ความว่า “เมื่อพวกเขาเข้าไปในบ้านก็จงกล่าวสลามให้แก่ตัวของ พวกเขาเอง เป็นการคำนับอันจำเริญยิ่งจากอัลลอฮฺ ﷻ เช่นนั้นแหละ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงชี้แจงโองการทั้งหลายให้เป็นที่ชัดเจนแก่ พวกเขาเพื่อพวกเขาจะได้ใช้สติปัญญาพิจารณา)”

(สุเราะฮฺอันนุร, 24:61)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَأَدْخِلَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ

تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّةٌ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾

(سورة إبراهيم، 14: 23)

ความว่า “และบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลาย ถูกนำ ให้เข้าสวนสวรรค์มากมาย มีลำน้ำหลายสายไหลผ่านเบื้องล่าง โดยพำนักอยู่ในนั้นตลอดกาลด้วยอนุมัติของพระเจ้าของพวกเขา การกล่าวคำนับทักทายของพวกเขาในนั้นคือศานติ

(สุเราะฮฺอิบรอฮีม, 14:23)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴾

(سورة الأحزاب، 33 : 44)

ความว่า “การกล่าวคำทักทายของพวกเขาในวันที่พวกเขาพบพระองค์คือ ศานติ (سلام) และพระองค์ทรงเตรียมรางวัลอันมีเกียรติไว้ให้แก่พวกเขาแล้ว”

(สุเราะฮ์อัลอะหزاب, 33:44)

การให้สลามเป็นสัญลักษณ์และแนวทางของมุสลิมโดยการให้สลามนั้น จะให้ทั้งแก่ผู้ใหญ่และเด็ก ให้สลามแก่คนที่เขารู้จักและไม่รู้จัก แก่เพื่อนของเขาและศัตรูของเขา และมุสลิมจึงถูกใช้ให้ทำการให้สลามแก่มุสลิมทุกคนที่เขาพบเจอ โดยไม่เจาะจงเฉพาะผู้ที่เขารู้จักเท่านั้น เพื่อที่สังคมมุสลิมจะได้รู้จักและผูกพันกัน ชายคนหนึ่งได้ถามท่านนบี ﷺ ว่า

((سأل رجل رسول الله ﷺ : أي الإسلام خير؟ قال:

«تطعم الطعماء، وتقرأ السلام على من عرفت ومن لم

تعرف»))

(أخرجه البخاري رقم 12 ومسلم رقم 39)

ความว่า “อิสลามแบบไหนที่ดีที่สุด ท่านตอบว่า "คือการให้อาหารและการให้สลามแก่คนที่ท่านรู้จักและไม่รู้จัก”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 12, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 39)

2.4.3.6 อาหารฮาลาล (Halal Food) คือ อาหารหรือผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งอนุมัติตามบัญญัติศาสนาอิสลามให้มุสลิมบริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ คำว่า ฮาลาล เป็นคำมาจากภาษาอาหรับ หมายความว่า การผลิต การให้บริการ หรือการจำหน่ายใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อบัญญัติของศาสนา ดังนั้น สามารถกล่าวได้ว่า “อาหารฮาลาล” คือ อาหารที่ได้ผ่านกรรมวิธีในการทำ ผสมปรุง ประกอบหรือแปรรูปตามศาสนบัญญัติ เป็นการรับประกันว่า ชาวมุสลิมโดยทั่วไปสามารถบริโภคอาหารหรืออุปโภคสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ได้โดยสนิทใจ เราสามารถสังเกตผลิตภัณฑ์ว่าเป็น “ฮาลาล” หรือไม่นั้น ได้จากการประทับตรา “ฮาลาล” ที่ข้างบรรจุภัณฑ์นั้นเป็นสิ่งสำคัญ อาหารฮาลาลมิได้หมายความว่าเพียงการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงวิถีการดำเนินชีวิตในทุกด้าน จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมในการบริโภค ส่วนผู้ที่มิใช่มุสลิม หากบริโภคอาหารฮาลาลก็จะได้ประโยชน์ต่อสุขภาพเช่นเดียวกันเพราะอาหารฮาลาลจะต้องมีกระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ปราศจากสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) และมีคุณค่าทางอาหาร (ตอยยิบ) (มาตรฐานอาหารฮาลาลสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, สืบค้นจาก <https://www.acfs.go.th/halal>)

อิสลามได้ออมนุมัติอาหารให้มุสลิมบริโภคมีหลักสำคัญคือ ฮาลาล คือ เป็นอาหารที่
 ออมนุมัติให้บริโภคได้ตามบทบัญญัติของอิสลาม และถูกยับยั้ง คือ อาหารที่ดีและมีประโยชน์ สะอาด
 ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ ดังนั้นการบริโภคอาหารฮาลาล เป็นอัตลักษณ์มุสลิม และเป็นสิ่งหนึ่ง
 ที่ทำให้จิตใจมนุษย์มีความศรัทธาอัลลอฮ ﷻ และอัลลอฮ ﷻ ได้สั่งให้บริโภคอาหารที่ฮาลาลที่ดีๆ
 และได้สั่งให้ยำเกรงต่ออัลลอฮ ﷻ

อัลลอฮ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ

مُؤْمِنُونَ ﴾

(سورة المائدة، 5: 88)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดี ๆ จากสิ่งที่อัลลอฮ
 ได้ทรงให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า และพึงยำเกรงอัลลอฮ ﷻ ผู้
 ซึ่งพวกเจ้าศรัทธาต่อพระองค์เถิด”

(สุเราะฮอัลมาอิดะฮ, 5:88)

และจงรับประทานแต่พอควรเท่าที่ต้องการและจำเป็น อย่าให้เกิดขอบเขตและมาก
 เกินไป อัลลอฮ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴾

(سورة الأعراف، 7: 31)

ความว่า “และจงกินและจงดื่ม และจงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริง
 พระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้ที่ฟุ่มเฟือย”

(สุเราะฮอัลอะอ์รอฟ, 7: 31)

และมารยาทในการรับประทานอาหาร ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((ما ملأ ابن آدم وعاء شراً من بطنه حسب ابن آدم
 أَكَلَاتُ يُقْمَنُ صِلْبَهُ فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فَثَلْثُ لَطْعَامِهِ وَثَلْثُ
 لَشْرَابِهِ وَثَلْثُ لِنَفْسِهِ))

(أخرجه الترمذي، رقم 2380)

ความว่า “ไม่มีภาชนะใดที่หากมนุษย์บรรจุไว้จนเต็มแล้วจะแฉะ
 มากไปกว่าท้องของเขาเอง เป็นการเพียงพอแล้วแก่มนุษย์ เพียง

อาหารไม่กี่คำที่จะทำให้ร่างกายของเขาดำรงอยู่ได้ แล้วถ้าปรากฏว่า เขาต้องทำเช่นนั้นโดยไม่มีทางอื่นก็ให้ท้องของเขา 1/3 สำหรับอาหาร และ 1/3 สำหรับเครื่องดื่ม และ 1/3 เพื่อการหายใจของเขา”

(อัครมีชัย หมายเลขหะดีษ 2380 เป็นหะดีษอะซัน)

2.4.3.7 การแต่งกาย การแต่งกายของมุสลิมตามบทบัญญัติอิสลาม เป็นอัตลักษณ์มุสลิม เพราะเครื่องแต่งกายเป็นสิ่งปกปิดอวัยวะพึงสงวน ปกป้องอันตรายได้ สำหรับมุอัลลัฟที่เป็นมุสลิมะฮ์เป็นการทำทายเป็นอย่างมาก แต่สำหรับผู้ที่มีความศรัทธาที่เข้มแข็งจะสามารถทวนกระแสสังคมอิสลามได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการแต่งกายถือเป็นความโปรดปรานที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานให้แก่บ่าวของพระองค์ การแต่งกายควรที่จะต้องสะอาด สวยงาม ปกปิดสิ่งที่พึงปกปิด อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ يَبْنِيْٓ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ لِبَاسًا يُّوْزِيْ سَوْءَ تِكُمْ وَرِيْشًا وَّلِبَاسًا
اَلْتَّقْوٰى ذٰلِكَ حَيْرٌ ذٰلِكَ مِّنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ۝۷﴾

(سورة الأعراف، 7 : 26)

ความว่า “ลูกหลานอาดัมเอ๋ย แท้จริงเราได้ให้ลงมาแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งเครื่องนุ่งห่มที่ปกปิดสิ่งอันน่าละอายของพวกเจ้าและเครื่องนุ่งห่มที่ให้ความสวยงาม และเครื่องนุ่งห่มแห่งความยำเกรง นั่นคือสิ่งที่ดียิ่ง นั่นแหละคือส่วนหนึ่งจากบรรดาโอองการของอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อว่าเขาเหล่านั้นจะได้รำลึก”

(สุเราะฮ์อัลอะฮฺรอฟ, 7:26)

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ يَبْنِيْٓ اٰدَمَ خُذُوْا زِيْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوْا وَاشْرَبُوْا
وَلَا تُسْرِفُوْا اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ۝۳۱﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِيْنَةَ اللّٰهِ
الَّتِيْ اَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَالطَّيِّبٰتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِيْنَ ءَامَنُوْا فِي
الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ كَذٰلِكَ نَفْصَلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُوْنَ ۝۳۲﴾

(سورة الأعراف، 7 : 31-32)

ความว่า “ลูกหลานอาดัมเอ๋ย จงเอาเครื่องประดับกายของพวกเขา เจ้า ณ ทุกมัสยิด และจงกินและจงดื่มน้ำ และจงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้ที่ฟุ้งเฟ้อ จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่า ผู้ใดเล่าที่ทำให้เป็นที่ต้องห้าม ซึ่งเครื่องประดับร่างกายจาก อัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ได้ทรงให้ออกมาสำหรับปวงบ่าวของพระองค์ และบรรดาสิ่งดี ๆ จากปัจจัยยังชีพ จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่า สิ่งเหล่านั้นสำหรับบรรดาผู้ที่ศรัทธาในชีวิตความเป็นอยู่แห่งโลกนี้ (และสำหรับพวกเขา) โดยเฉพาะในวันกิยามะฮ์ในทำนองนั้นแหละ เราจะแจกแจงโองการทั้งหลายแก่ผู้รู้”

(สุเราะฮอะอรอฟ, :31-32)

จากอายะฮ์ดังกล่าวได้ถูกประทานลงมาเกี่ยวกับการภูวาฟของพวกมุชริกีนที่บัยตุลลอฮ์โดยเปลือยกายทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยผู้ชายเปลือยกายในเวลากลางวัน และผู้หญิงเปลือยกายในเวลากลางคืน แล้วอัลลอฮ์ ﷻ ได้ใช้ให้พวกเขาแต่งกายให้สวยงาม คำว่า “อัซซันนะฮ์” แปลว่า เครื่องนุ่งห่ม หรือเสื้อผ้าที่สวมใส่ คือที่ปกปิดอวัยวะน่าละอาย และพวกเขาได้ถูกใช้ให้แต่งกายให้เรียบร้อยขณะมัสยิด และสิ่งที่มาในความหมายเช่นเดียวกันจากสุนนะฮ์ คือส่งเสริมให้แต่งกายให้เรียบร้อยในขณะละหมาด โดยเฉพาะในละหมาดวันศุกร์ และวันอีด และให้ใช้เครื่องหอมได้ เพราะเป็นความสวยงาม มีกลิ่นหอม และให้แปร่งฟันด้วย (อัญญาบารีย์, 12/391)

และการแต่งกายยังทำให้เกิดความสวยงาม เป็นเครื่องประดับ รายงานจากออบิ ดัรดาอฺ ﷺ ว่า ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَىٰ إِخْوَانِكُمْ فَأَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ
وَأَصْلِحُوا لِبَاسَكُمْ حَتَّىٰ تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ فَإِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ))

(أخرجه ابوداود، رقم 4091)

ความว่า “ความจริงพวกท่านนั้นเดินทางเข้ามาหาพี่น้องของพวกท่าน พวกท่านจงปรับปรุงสภาพของพวกท่านให้ดี และจงปรับปรุงเสื้อผ้าของพวกท่านให้ดี จงกระตือรือร้นพวกท่านนั้นเป็นเสมือนผู้ที่มีเกียรติในหมู่มนุษย์ เพราะแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นไม่ทรงรักความน่าเกลียด และการทำตัวอย่างน่าเกลียด”

(อบูดาวูด, หมายเลขหะดีษ 4091)

2.5 แนวคิดเกี่ยวข้องกับรูปแบบ

2.5.1 ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบใช้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Model ซึ่งมีการใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยปัจจุบัน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้มากมายหลายความหมายด้วยกัน ดังนี้

Bardo and Hartman (1982: 70) กล่าวว่า รูปแบบเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะหรือบรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่พัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกมุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จะระบุว่า รูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์มากน้อยเพียงไรจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมียุทธศาสตร์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

Tosi and Canoll (1982: 163) กล่าวว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมียุทธศาสตร์รูปแบบง่าย ๆ จนถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อนมาก ๆ

Cummings and Worley (2013:789) ได้อธิบาย รูปแบบ ไว้ว่า เป็นการย่อส่วนปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างใดให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ เป็นการแสดงให้เห็นแบบแผนที่เป็นรูปธรรมของทฤษฎี หรือเป็นการประพฤติปฏิบัติในเชิงอุดมคติเพื่อให้คนอื่น ๆ สามารถเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนโดยอ้างอิงหรือดัดแปลงจากพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นเป็นแบบอย่าง

วาโร เฟ็งสวีสต์ (2553:2) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดที่แสดงออกมาทางด้านหลักการ วิธีการ ดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ได้อย่างกระชับอย่างมีระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์ (2560: 130) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผ่าน การศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบาย ปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น จากหลักปรัชญา ทฤษฎีหลักการ แนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการแสดงโครงสร้างทางความคิดหรือองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ เป็นขั้นเป็นตอนสำหรับถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบโดยใช้สื่อหรือเครื่องมือเข้าช่วยเพื่อทำให้เกิดความรู้เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้อง สามารถวัด ตรวจสอบ และเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจได้

ชมแข พงษ์เจริญ (2555: 18) ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันจึงสามารถสรุปได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1) รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่าง แต่มีขนาดเล็กกลางหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ

2) รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ของจุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

3) รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ

4) รูปแบบ หมายถึง จุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือ แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบมี 2 ลักษณะ คือ เชิงกายภาพและเชิงคุณลักษณะ ซึ่งเป็นตัวแทนของความเป็นจริงอย่างง่าย หรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ให้ความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน มีความเป็นเหตุเป็นผลโดยใช้ข้อมูลฐานคติมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่

พิสิฐ เทพไกรวัล (2554: 14) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ (Model) หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรหรือองค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม ไม่มีองค์ประกอบตายตัวหรือให้รายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ ตรงและเชื่อถือได้แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ชิรวัดน์ นิจนตร (2560:75) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบย่อส่วนของจริงหรือแบบจำลองที่ใช้เป็นตัวแทนของความเป็นจริง หรือหมายถึงสภาพที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติหรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง แต่ในทางสังคมศาสตร์และวงการศึกษา หมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยหรือตัวแปรของสิ่งที่ศึกษา เพื่ออธิบายลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นให้เข้าใจง่าย มองเห็นเป็นรูปธรรม ใช้ข้อมูลเหตุผล และฐานคติมาประกอบ สามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ส่งผลต่อการปรับปรุงหรือการยกระดับไปสู่การพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีความแม่นยำตรง และเชื่อถือได้ทางสถิติ สามารถทำซ้ำใหม่ได้

วัชรพงษ์ เรือนคำ (2563:63) ได้ให้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบอย่างหรือแนวทางที่ผ่านการพัฒนาขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎี และปัจจัยต่างๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น มีขั้นตอนการปฏิบัติ และนำไปใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ได้สรุปความหมายของรูปแบบได้ว่า รูปแบบ หมายถึง

1. แบบอย่างหรือตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำหรือลอกเลียนแบบในอนาคต

2. สิ่งที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ของระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ หรือจุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

3. แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น และแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

พีริชมา ะระรายริน (2560: 78) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบจำลองโครงสร้างของสภาพความจริงที่สร้างขึ้น เพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ที่ได้ศึกษา โดยใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เพื่อทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างถ่องแท้

อัลยานี วาโดร์ (2560: 11) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ (Model) หมายถึง โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ กระบวนการของการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่อาศัยความร่วมมือจากบุคคลหรือกลุ่มคนในองค์กร ด้วยการอาศัยเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั้งที่เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง และความรู้ที่ฝังลึก ผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ร่วมกัน

จรุณี แสงหวัง (2562: 51) ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ คือ วิธีการที่จะอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกันเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม และฝังความคิดแสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโดยมีคู่มือในการดำเนินงานตามรูปแบบที่กำหนดไว้

เสริมศักดิ์ นิวิสัย (2549: 12) ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า หมายถึง หลักการหรือแนวคิดที่แสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นระบบย่อย หรือระบบหลักเข้าด้วยกันโดยแสดงให้เห็นเป็นภาพ หรือข้อความอย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเชิงแผนผังเพื่อใช้อธิบายแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องหนึ่ง ๆ

จากความหมายของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของรูปแบบ คือ แนวทางที่ผ่านการพัฒนาขึ้นจากหลักการ แนวคิด และวิธีการดำเนินงานอย่างมีระบบสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น และนำไปใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ สำหรับการพัฒนารูปแบบนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ โดยนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ของกระบวนการ องค์ประกอบของรูปแบบ โดยกำหนดข้อเสนอของรูปแบบเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปผลสำหรับอธิบายรูปแบบที่เกิดขึ้น

2.5.2 ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของรูปแบบแตกต่างกัน ตามความสำคัญและลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

สมิธ และคณะ (Smith and other, 1980: 460) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1.รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลองหุ่นไล่กา และหุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น หรือรูปแบบเหมือนจริง (Analogue Model) มี

ลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะทำการทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องมือฝึกบิน เป็นต้น แบบจำลองชนิดนี้จะใกล้เคียงกับความจริง

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ประกอบด้วย

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) ซึ่งรูปแบบนี้พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายตามปกติธรรมดาในการอธิบาย โดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน และคำอธิบายรายวิชา

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

สไตเนอร์ (Steiner, 1988: 108) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เกิดจากการปฏิบัติของจริงแล้วนำไปสู่การสร้างรูปแบบที่เป็นต้นแบบ

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองแต่เป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

เมื่อรูปแบบมีได้หลายลักษณะ ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดของรูปแบบ ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานกับประเด็นปัญหา ตลอดจนปรากฏการณ์ที่ศึกษาในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ดังนั้นจึงมีการพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (กษมา ชนะวงศ์, 2564: 61)

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบตามการกระทำได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงบรรยาย เป็นการนำเสนอโดยใช้คำบรรยายระบุถึงหลักการหรือตัวแปร และมีคำอธิบายถึงปรากฏการณ์ด้วยคำบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการ หรือตัวแปรเหล่านั้น

2. รูปแบบเชิงรูปภาพ เป็นการนำเสนอโดยใช้รูปภาพ หรือสัญลักษณ์จำลองแสดงถึงแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร และลากเส้นโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ เป็นการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์แทนความคิด หลักการ หรือตัวแปร และใช้ฟังก์ชันคณิตศาสตร์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น

2.5.3 การพัฒนารูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมา นั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันไป ในรายละเอียด โดยนักวิชาการได้ทำการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังต่อไปนี้

Keeves (1997) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบไว้ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการสร้างรูปแบบ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การสร้างรูปแบบขั้นต้น โดยการจัดทำร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและข้อสรุปที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบ โดยการพัฒนาความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบรวมถึงความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ

4. การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบที่สมบูรณ์

นิพนธ์ นิกากิจ (2558:126) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม โดยได้กำหนดองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่นส่งเสริมรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม และนโยบายและหลักสูตรพหุวัฒนธรรม

2. กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การวางแผนการบริหาร การจัดการองค์กร การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การควบคุมการปฏิบัติของบุคลากร รูปแบบวิธีการ และการมีส่วนร่วมของสังคม

3. ผลผลิต (Output) ประกอบด้วย ทักษะชีวิต และชุมชนสงบสุข

เสริมศักดิ์ นิวิสัย (2549: 264) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยใช้การประเมินผลเชิงคุณภาพสำหรับสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ 3 องค์ประกอบ คือ

1) การวางแผนกลยุทธ์

2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

3) และการควบคุมและประเมินกลยุทธ์

ทั้งนี้การประเมินผลเชิงกลยุทธ์เชิงคุณภาพเป็นส่วนที่ใช้ในการแปลงกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการโดยแบ่งเป็น 4 มุมมองได้แก่ 1. มุมมองด้านการเงินและทรัพยากร 2. มุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต 3. มุมมองด้านกระบวนการภายใน และ 4. มุมมองด้านลูกค้า ตลอดจนใช้ในการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ โดยมีปัจจัยสนับสนุนการใช้งานการประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากร การบริหารเชิงคุณภาพ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร และระบบสารสนเทศ

อัสยานี วาโดร์ (2560) ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ความรู้และแหล่งความรู้ต่าง ๆ

2. กระบวนการ

3. เทคโนโลยี

4. การสื่อสาร

5. การประเมินผล

2.5.4 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

พูลสุข หิงคานัน (2540: 18-19) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาแบบไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ

จริง โดยการสัมมนาเพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแบบ

นวลฉวี เพิ่มทองชูชัย (2550: 110) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาแบบออกเป็น 3

ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ นโยบาย ทรัพยากรซึ่งประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ และวัสดุ เทคโนโลยี รวมถึงคุณลักษณะทางประชากร

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนา เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบัน สืบหาข้อมูล และดำเนินการสนทนากลุ่ม และนำปัญหาเข้าสู่การแก้ไขตามกระบวนการ คือ

1.การวางแผน ประกอบด้วย การสร้างทีม การจัดทำคู่มือการอบรม

2.การปฏิบัติการ ประกอบด้วย การอบรม และการนิเทศติดตาม

3.การสังเกตการณ์ เป็นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ด้านกระบวนการปฏิบัติ ด้านผลการปฏิบัติ และด้านสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของการปฏิบัติ

4.การสะท้อนการปฏิบัติ เป็นการนำข้อมูลจากขั้นสังเกตการณ์ มานำเสนอต่อทีมงาน สำหรับนำไปพัฒนาปรับปรุงคู่มือ เพื่อนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 ผลลัพธ์ของการพัฒนา คือ ได้รูปแบบจากผลของการพัฒนา

สิงหา จันทริย์วงศ์ (2551: 53) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาแบบที่เหมาะสมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูล เป็นการศึกษารายละเอียดประกอบองค์ประกอบภายใน และองค์ประกอบภายนอกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แก่ เตรียมข้อมูลพื้นฐาน เป็นการเตรียมข้อมูล ทูตวิทยุ ซึ่งได้จากเอกสาร งานวิจัย ข้อมูลสถิติและนโยบายรัฐ ในระดับโลก ภูมิภาค ประเทศ ชุมชน เกี่ยวกับบริบททั่วไป เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบจำลอง เป็นการนำองค์ประกอบที่สังเคราะห์ ซึ่งได้ข้อค้นพบจากการสำรวจข้อมูล นำมาสร้างรูปแบบจำลอง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบ เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบจำลอง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง ครบถ้วน ถูกต้อง และยืนยันว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นสามารถนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

ดวงฤดี พ่วงแสง (2558: 81) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างรูปแบบ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ ทฤษฎีและเทคนิคการจัดรูปแบบกิจกรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ เพื่อที่จะเลือกและนำเทคนิคเฉพาะของทฤษฎีที่มีความสอดคล้องและสามารถนำมาพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 เลือกทฤษฎีและเทคนิคที่มีเหมาะสมกับรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดออกแบบที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสร้างรูปแบบ คือ ขั้นเริ่มต้นการมีส่วนร่วม ขั้นดำเนินการการใช้กิจกรรมกลุ่ม ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ดังนั้นจากการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบ เมื่อพิจารณาหลักการและแนวคิดการพัฒนารูปแบบของนักวิชาการมีขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ Keeves (1997) โดยแนวคิดดังกล่าวมีความครอบคลุมขั้นตอนในการสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ โดยกำหนดขั้นตอน คือ 1.การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการสร้างรูปแบบ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2.การสร้างรูปแบบขั้นต้น โดยการจัดทำร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและข้อสรุปที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3.การประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบ โดยการพัฒนาความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบรวมถึงความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ และ 4.การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบที่สมบูรณ์

บทที่ 3

สภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม ของมออัลฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มออัลฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง คือ เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมออัลฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 บริบทประเทศไทย

3.1.1 การตั้งถิ่นฐานในช่วงยุคประวัติศาสตร์หรือยุคนครรัฐ

นครรัฐ คือ อาณาจักรหรือรูปแบบการปกครองในยุคอดีตที่มีการปกครองแบบกษัตริย์หรือขุนศึกและมีผู้ใต้บังคับบัญชาแบ่งระดับต่าง ๆ ตามหน้าที่ของตน สามารถจำนวนออกได้เป็นตามภูมิภาคของประเทศไทยปัจจุบัน ดังนี้

1) **ภาคเหนือ** มีลักษณะเป็นประเทศแคบประกอบกับการที่มีประชากรน้อยทำให้จำเป็นต้องมีการเลือกภูมิภาคที่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ แอ่งและที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานที่สุด ในภาคเหนือของประเทศไทย อาณาจักรในภาคเหนือของประเทศไทยประกอบด้วย

1.อาณาจักรโยนกเชียงแสน คืออาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยและตอนเหนือของประเทศเมียนมาร์และลาว มีจุดศูนย์กลางที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน เป็นอาณาจักรที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำสำคัญสองแหล่ง คือ แม่น้ำโขงและทะเลสาบเชียงแสน

2.อาณาจักรหริภุญชัย ตั้งอยู่ในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน ปัจจุบันมีแม่น้ำปิงและแม่น้ำกวังเป็นแม่น้ำสายสำคัญ โดยที่อาณาจักรหริภุญชัยนั้นได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรละโว้ในเชิงวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่และขยายดินแดนออกไปยังแอ่งข้างเคียง เช่น แอ่งลำปาง เป็นต้น

3.อาณาจักรล้านนา เป็นอาณาจักรที่สร้างขึ้นตามหลักทางด้านฮวงจุ้ยที่สำคัญ กล่าวคือ มีด้านหนึ่งของเมืองติดกับภูเขาและอีกด้านหนึ่งของเมืองติดกับแม่น้ำ ตามความเชื่อที่ผู้ก่อตั้งเมืองเห็นว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสม อาณาจักรล้านนาที่มีศูนย์กลางปัจจุบันอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ คือ เมืองหลวงแห่งใหม่ของอาณาจักรล้านนา โดยที่อาณาจักรล้านนานั้นสามารถตั้งอยู่ได้มาเป็นระยะเวลา 700 ปี ถือเป็นอาณาจักรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานยาวนานที่สุดในประเทศไทย

2) **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** มีลักษณะภูมิภาคเป็นที่ราบสูงที่มีแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายหลัก ตามหลักทางภูมิศาสตร์แม้ว่าในภูมิภาคนี้จะค่อนข้างแห้งแล้งแต่เป็นพื้นที่ที่มีอารยธรรมเจริญกว่าโลกกว่าพื้นที่ใด ๆ ในเอเชียอาคเนย์ อาณาจักรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย

1.อาณาจักรพูนัน เป็นอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ มีอาณาเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ในของเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงทั้งหมด

2.อาณาจักรขอม คืออาณาจักรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง เป็นอาณาจักรที่มีวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรงในหลาย ๆ ด้านทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน อาณาจักรขอม คือแหล่งกำเนิดอารยธรรมที่เก่าแก่ที่มีอิทธิพลต่อประเทศไทยรวมถึงการก่อตั้งอาณาจักรอโยธยาด้วยทั้งในประเด็นทางด้านภาษา ความเป็นอยู่และวัฒนธรรม เป็นต้น

3.อาณาจักรศรีโคตรบูร ตั้งอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและตอนกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวฝั่งแม่น้ำโขง มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองท่าแขก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3) ภาคกลาง เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีอาณาเขตกว้างและมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมสำหรับการตั้งถิ่นฐานมากที่สุดในประเทศไทย การตั้งถิ่นฐานในสมัยอดีตมาจนถึงปัจจุบันนั้น จึงมีความสืบเนื่องกันมาโดยผ่านแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจนกลายเป็นพื้นที่อารยธรรม อาณาจักรในภาคกลางของประเทศไทย ประกอบด้วย

1.อาณาจักรทวารวดี เป็นอารยธรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย บริเวณจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี ตามลุ่มแม่น้ำสำคัญ คือ แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำท่าจีน

2.อาณาจักรละโว้ คือ ความต่อเนื่องของอาณาจักรทวารวดีที่เดิมได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรขอมเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ระหว่างแม่น้ำที่สำคัญสาม สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี การที่อาณาจักรละโว้นั้นมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำทำให้เอื้ออำนวยต่อการติดต่อค้าขายกับหลากหลายชาติ เช่น จีนและกัมพูชา เป็นต้น

3.อาณาจักรสุโขทัย เป็นนครรัฐแห่งแรกของประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับในเชิงการปกครอง ขอบเขตพื้นที่และวัฒนธรรมที่มีความสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน อาณาจักรสุโขทัยตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยม ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สูง อาจกล่าวได้ว่าอาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรที่มีความเหมาะสมอย่างมากในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่หนึ่ง

4.อาณาจักรอโยธยา เป็นอาณาจักรที่สืบทอดอำนาจต่อจากอาณาจักรสุโขทัยตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มน้ำสามสาย คือแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรีคล้ายอาณาจักรละโว้ แต่มีลักษณะพิเศษทางด้านภูมิประเทศ คือ เป็นเกาะหรือที่ราบน้ำท่วมถึง ทั้งนี้หมายถึงเป็นพื้นที่เนินหรือดอนที่มีน้ำท่วมในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก และเป็นประโยชน์อย่างมากในหลายกรณีทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ เช่น การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่งและยุทธวิธีทางการเกษตร เป็นต้น

4) ภาคใต้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นชายฝั่งแคบ ๆ แม้จะไม่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานของอาณาจักรขนาดใหญ่แต่ก็เพียงพอต่อการสร้างพื้นที่อิทธิพลทางทะเลสำหรับกลุ่มพ่อค้าและนักเดินเรือในยุคสมัยนั้น อาณาจักรในภาคใต้จึงเปรียบเสมือนท่าเรือขนาดเล็กแต่มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของอาณาจักรอย่างมาก อาณาจักรในภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย

1.อาณาจักรศรีวิชัย ตั้งอยู่บริเวณตอนใต้ของไทยมีขอบเขตรวบไปถึงคาบสมุทรมลายูทั้งหมด มีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.อาณาจักรลังกาสุกะ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาสโดยศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

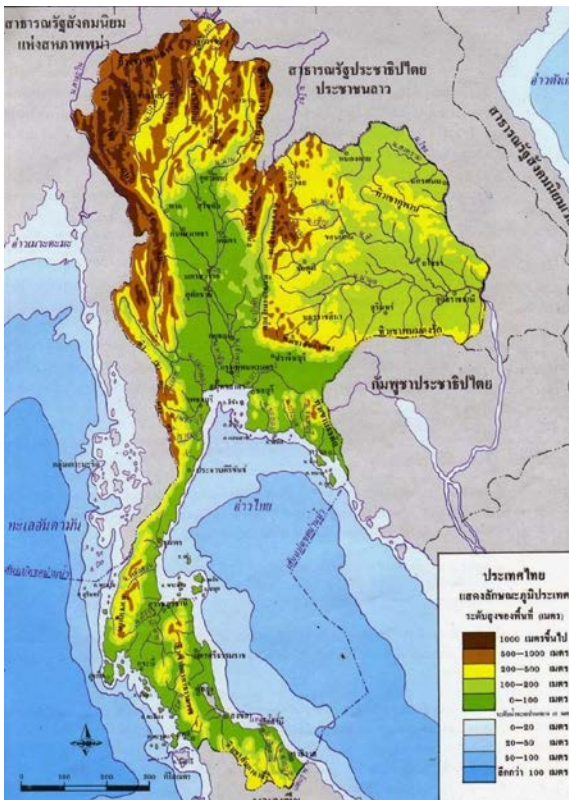
3.อาณาจักรตามพรลิงค์ เป็นชื่อที่เรียกตามชาวจีนที่เข้ามาค้าขายที่เรียกประเทศไทย ว่า “ถามมะแหล่ง” ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน มีลักษณะเป็นคาบสมุทรที่เหมาะสมต่อการติดต่อค้าขายกับประเทศต่าง ๆ (วิษณุ จอมวิญญูณณ์, 2560: 2-4)

3.1.2 ขอบเขตที่ตั้งของประเทศไทย

ตำแหน่งที่ตั้งของประเทศไทยอยู่ในระหว่างละติจูดที่ 5 องศา 37 ลิปดา ถึง 20 องศา 28 ลิปดาเหนือและลองจิจูดที่ 97 องศา 21 ลิปดา ถึง 105 องศา 37 ลิปดาตะวันออก โดยมี

รอยต่อกับ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ประเทศมาเลเซีย

ภาพประกอบ 4 แผนที่ประเทศไทย

ที่มา : <http://chalengsak/m5/geography/unit/unit5/chapter13>

3.2 สังคมไทยเป็นพหุสังคม

ประเทศไทยเป็นประเทศพหุสังคมทางศาสนา โดยมีประชากรราว 68.2 ล้านคน คนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ สถิติจำนวนประชากรชาวมุสลิมมีความแตกต่างกันในหลายสำนัก แต่ก็เชื่อกันว่ามีชาวมุสลิมอยู่ในประเทศไทยอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 7 ในขณะที่ประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์ ฮินดู และซิกข์ มีอยู่ราวร้อยละ 1 จากประชากรทั้งหมด ปัจจุบันศาสนาอิสลามเป็นศาสนาของชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยชาวมุสลิมจะไปรวมตัวกันอยู่ในภาคใต้ตอนล่าง (Southernmost provinces) ของจังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล รวมแล้วจะมีอยู่ราวร้อยละ 65-85 ของประชากรท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่จะเป็นคนเชื้อชาติมาเลย์ การมาถึงของอิสลามในประเทศไทยมาจากหลายทิศทางของประเทศ ส่วนใหญ่มาจากผู้อพยพชาวมุสลิมที่มาจากสำนักคิดทางศาสนาและพื้นฐานทางชาติพันธุ์ ตอนกลางของประเทศจะมีชาวมุสลิมที่มีเชื้อสายเปอร์เซีย (อิหร่าน) ปากีสถาน ปัตตานี (อพยพไปหลังพ่ายแพ้สงครามกับรัฐไทย) อินโดนีเซีย และจาม ส่วนชาวมุสลิมที่อยู่ทางเหนือ เช่น จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเป็นผู้มีเชื้อสายเบงกอล (Bengali) ชาวเมียนมา และยูนนาน (ชาวจีน) คนเหล่านี้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ (พวกเขาหนีจากการถูกประหัตประหารทางศาสนาจากน้ำมือของคอมมิวนิสต์ในจีน และพวกชาตินิยมในเมียนมา) นอกเหนือไปจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็มีความหลากหลายทางด้านภาษาอยู่ภายในชุมชนมุสลิม ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในภาคใต้จะพูดภาษามาเลย์ ในขณะที่ชาวมุสลิมที่อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทยจะสนทนากันด้วยภาษาไทย ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอกลักษณ์ทางศาสนานั้นบ่อยครั้งจะมีความเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ เช่น ชาวมาเลย์เป็นชาวมุสลิม (Malays are Muslim) ชาวไทยเป็นชาวพุทธ (Thais are Buddhist) ส่วนชาวจีนนั้นอาจเป็นได้ทั้งชาวคริสต์ หรือชาวเต๋าที่เกิดจากการผสมผสานกัน แม้ว่าการประกอบสร้างทางชาติพันธุ์จะก่อรูปอัตลักษณ์ขึ้นมา แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าในประเทศไทยชาวมุสลิมและชาวพุทธมีอัตลักษณ์ที่เป็นมารยาททางสังคมแ่งคิดที่เป็นภาพรวม และรูปแบบในภาคปฏิบัติร่วมกัน ชาวไทยมุสลิมจะดำรงรักษาการแสดงออกของพวกเขาผ่านอัตลักษณ์ และสัญลักษณ์ แห่งตัวตนผ่านสถาบันทางศาสนา เช่น มัสยิด (Mosque) ปอเนาะ (Pondok) หรือมดเราะเซฮ์ (Madrasah) สำนักจุฬาราชมนตรี (Office of Chularatchamontri) หรือชัยคุลอิสลาม (Sheikhul Islam) เป็นต้น (จรัญ มะลูลีม และมูหัมมัด ฟาฮิม, 2560: 18-20)

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่อดีต กาล ความเชื่อที่แตกต่างกัน การเดินทางแลกเปลี่ยนสินค้าทางทะเลระหว่างดินแดนต่าง ๆ เริ่มเจริญขึ้น เรือบรรทุกสินค้า เดินทางมาถึงดินแดนสุวรรณภูมิพร้อมกับผู้คนนานาชาติที่ต่างศาสนาและวัฒนธรรม เช่น กลุ่มคนอินเดีย คนจีน ชาวตะวันตก ชาวเปอร์เซีย เป็นต้น บางคนก็ตั้งรกรากอยู่อาศัยเป็นการถาวร ผู้คนทั้งที่อยู่มาแต่ดั้งเดิมและผู้ที่ย้ายมาอยู่ใหม่ อาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ

สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประกอบกับความระส่ำระสายทางการเมืองทั้งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงและปัญหาภายใน ตลอดจนการแผ่ขยายอิทธิพลของอาณานิคมจากภายนอก ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ผู้ปกครองในยุคสมัยใหม่เห็นว่าการที่จะสร้างความมั่นคงให้กับชาติท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง และปัญหาทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกนี้

จะต้องทำให้ชาติสยามมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งทางความเชื่อและวัฒนธรรม ความแตกต่าง และ หลากหลายจึงเป็นปัญหาต่อการสร้างเอกภาพภายในชาติ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะผสมกลมกลืนกลุ่มชนที่มีความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น ๆ ด้วยแนวคิดชาตินิยมเป็นแกนนำ โดยใช้ การศึกษาและสื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างชาติที่มีวัฒนธรรมร่วมกันเพียงวัฒนธรรมเดียว สังคมไทยเริ่มเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งในช่วงต้นทศวรรษที่ 2500 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้นำพาประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ด้วยการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ในพ.ศ. 2504 เพื่อผลักดันประเทศให้เข้าสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรม นโยบายดังกล่าวได้นำพาผู้คนจากท้องถิ่นชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ เพื่อหางานที่มีรายได้ประจำ เมืองใหญ่จึงกลายเป็นพื้นที่นัดพบของผู้คนที่แตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมจากท้องถิ่นต่าง ๆ อีกรูปแบบหนึ่ง จนกระทั่งปัจจุบันผู้คนที่อยู่อพยพเข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ หรือในเมืองอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเล ไม่ได้มีเพียงแต่คนจากต่างจังหวัดเท่านั้น หากแต่เป็นแรงงานข้ามถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า เขมร และลาว จำนวนไม่น้อย อีกทั้งยังมีคนข้ามถิ่นอีกลักษณะที่แตกต่างจากแรงงานกลุ่มแรก คือกลุ่มนายทุน ข้ามชาติ ที่เดินทางเข้ามาลงทุนทำธุรกิจในเมืองไทย ทั้งที่เป็นชาวตะวันตก ญี่ปุ่น จีน เกาหลี และไต้หวัน คนกลุ่มนี้จะอาศัยในเมืองใหญ่และเมืองท่องเที่ยวต่าง ๆ ความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมไทยจึงเริ่มเปลี่ยนไป ความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ในสังคมไทยไม่ได้เป็นภาพที่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลง ไปตามสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของประชากรภายในภูมิภาคอาเซียนและตามกระแสโลกาภิวัตน์ สังคมไทยมีการรับรู้เกี่ยวกับความแตกต่างและหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม (แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง, 2549: 100) และจะต้องยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ตอกย้ำเรื่องเอกภาพ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติมาช้านาน ทำให้ละเลยความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แท้จริงของการเป็น “ชาติไทย” ไปมากประวัติศาสตร์ อารยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อของกลุ่มชนหลากหลายเชื้อสายเผ่าพันธุ์ที่หล่อหลอมรวมกันขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ถูกกลืน และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ปัญหาหลาย ๆ เรื่องในสังคมที่เกี่ยวข้องกับชนหลายๆ กลุ่มในสังคมไทยได้กลายเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะเป็นปัญหาที่ถูกทำให้ “เป็นอื่น” จากคนส่วนใหญ่ในสังคม และหลายครั้งที่ความเพิกเฉยถูกเพาะบ่มขึ้นในสังคมนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างคนไทยด้วยกัน เพียงเพราะการสร้าง “ความเป็นอื่นทางวัฒนธรรม” ระหว่างคนไทยที่ต่างภูมิหลังทางชาติพันธุ์ขึ้นมา การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนผู้ที่มีมาจากต่างวัฒนธรรมหรือจากกลุ่มวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เพศ ระดับชั้นทางสังคม ฯลฯ เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยก และเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน สนับสนุนความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม (สุธีรส ชูชื่น, 2555: 134)

3.2.1 การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย

1. การอยู่ร่วมกันตามแนวทางศาสนาของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย หลักการและแนวทางปฏิบัติของศาสนาทั้งหลายมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่สำคัญ คือ การให้ความสำคัญต่อคนในศาสนาอื่น ๆ ที่ต่างกันนั้น ในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน เป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน

มีธรรมชาติเหมือนกัน และทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องนับถือศาสนาเดียวกัน หรือเชื่อเหมือนกัน เพราะความแตกต่าง ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ได้เป็นปัญหา หรือข้อจำกัดที่ขัดขวางการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การไม่เรียนรู้ ไม่เข้าใจและการไม่การปฏิบัติตามหลักคำสอนในศาสนาของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสมต่างหาก เป็นปัญหาของมนุษย์ และเป็นประเด็นที่ทำให้ทาศักยภาพหรือความสามารถของมนุษย์ทั้งหลายในการอยู่ร่วมกัน ภายใต้ความแตกต่างทางด้านศาสนา สังคมและวัฒนธรรม

2. การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาและหลักสิทธิมนุษยชน การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย มีลักษณะเป็นพลวัต เคลื่อนไหวเชื่อมโยงถึงกันทุกทิศทาง หมายความว่า การอยู่ร่วมกันอาจจะเริ่มจากส่วนใดก็ได้ เช่น การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการเคารพในความแตกต่างของกันและกัน และเมื่อมีปัญหาความขัดแย้งกัน ก็ต้องเจรจาหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ หรืออาจจะเริ่มจากการเคารพในความแตกต่างกัน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการเจรจาหาทางออกร่วมกันเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นต้น

3. วิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยกับการสร้างมั่นคงทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม คือ การเน้นให้ทุกคนในชุมชนหรือสังคม ตระหนักถึงความสำคัญในหลักคำสั่งสอนในศาสนาของตนเอง และปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอนนั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม การเน้นให้ทุกคนเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน การเน้นให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยสันติวิธีปราศจากความรุนแรง ซึ่งในหลักการเหล่านี้ สิ่งที่ต้องตระหนัก คือการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น ทุกคนทุกฝ่ายต้องตระหนักว่า ทุกคนในสังคมจะต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนาของกันและกัน และการปฏิบัติตามหลักการและพิธีกรรมในทางศาสนา ในขณะที่เดียวการมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างคนภายในชุมชน จะเป็นกลไกหรือเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนหรือทำให้การอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างกันด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรม ดำเนินไปอย่างสันติและสร้างสรรค์ เพราะการมีกิจกรรมร่วมกันจะช่วยให้มีการติดต่อประสานกัน การทำความเข้าใจกัน การแก้ปัญหาร่วมกัน ลดความหวาดระแวงระหว่างกันด้วย และเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของกันและกัน

ในขณะที่เดียวกัน รูปแบบของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยนั้น ต้องเน้นการเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และการจัดการแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ด้วยการเจรจาพูดคุยกันหาทางออกร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น แนวทางที่พึงประสงค์ สำหรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย จึงเป็นกระบวนการที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเน้นการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขเกิดขึ้นแก่คน องค์กรและส่วนรวมในสังคมโดยเฉพาะทุกคนทุกฝ่ายต้องคำนึงความเจริญ ความรุ่งเรือง ความสงบสุขของบ้านเมือง ความเป็นคนไทยด้วยกัน และความเป็นมนุษย์ด้วยกัน เพราะการคำนึงเช่นนี้ เป็นความคิดความดำริที่สร้างสรรค์ที่พึงงาม จะเป็น

จุดเริ่มต้นของการกระทำความดีอื่น ๆ ในสังคมร่วมกันด้วย (ยูทอณา นรเชฎฐ์ และจุฑารัตน์ ทองอินทร์, 2563: 109-112)

สำหรับการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นการยอมรับของศาสนาอิสลาม มีโครงการอัลกุรอานได้ระบุวัตถุประสงค์หลักของการสร้างมนุษย์ คือ การทำความรู้จักซึ่งกันและกันอิสลามรับประกันและเปิดโอกาสให้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ความเชื่อและความคิดโดยคำนึงถึงความแตกต่างนั้นถือว่าเป็นกฎสภาพการณ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดไว้และจะไม่มีการบังคับให้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ให้มุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแผ่ต่อมนุษยชาติพร้อมทั้งอิสลามได้รักษาเกียรติของมนุษย์และให้ความสำคัญกับเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์

การอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม คือ อิสลามยอมรับความหลากหลายทางความเชื่ออิสลามจึงได้คำนึงถึงความแตกต่างนั้น ดังนี้

1.ความหลากหลายนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต้องเกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะสังคมมนุษย์และถือว่าเป็นกฎสภาพการณ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดไว้

2.อิสลามให้ความสำคัญของเสรีภาพในการนับถือศาสนาโดยไม่มีการบังคับให้รับศาสนาอิสลาม

3.อิสลามตระหนักถึงความสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามต่อมนุษยชาติ และความสำคัญต่อการให้เกียรติ และศักดิ์ศรีต่อมนุษยชาติ

4.อิสลามยังคำนึงถึงความยุติธรรมและความเสมอภาคต่อกลุ่มชนต่างศาสนิก

ดังนั้นหากว่าสังคมใดนำหลักของอิสลามดังกล่าวมาใช้ในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมแน่นอนจะต้องว่าเกิดความสันติในสังคม แต่หากมิได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมย่อมเป็นการทำลายอิสลามและประชาชนสังคมจะเต็มเปี่ยมไปด้วยการต่อสู้แย่งชิงซึ่งจะนำมาซึ่งความแตกแยกและความเป็นศัตรูและที่ร้ายที่สุดคือการเสียประโยชน์ของสัปบุรุษในสังคมที่มีความขัดแย้ง และขาดดุลยภาพซึ่งการมีดุลยภาพระหว่างผู้นำกับประชาชนทำให้เกิดสันติภาพในสังคมโดยภาพรวม (อิสมาแอ กาเต๊ะ. 2561: 46-47)

3.2.2 อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ในพหุวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ท่ามกลางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม กล่าวคือการสำนึกอัตลักษณ์ในแต่ละบุคคล (subjective sense) ว่าเราเป็นใครนั้น เป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องขึ้นกับความ “มีใจ” (psychological investment) หรือ “สำนึก” ต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง ส่วนประเด็นอัตลักษณ์กับสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น โดยปกติแล้วบุคคลมักแสวงหาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่นและเป็นประโยชน์กับตน เพราะทำให้เกิดความภาคภูมิใจจากการรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของเชื้อชาติร่วมกัน รวมถึงความต้องการการยอมรับจากสังคมภายนอกด้วย ซึ่งการยอมรับเหล่านี้ไม่ใช่แค่เพียงนำความภาคภูมิใจมาเท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่งผลประโยชน์อันหลากหลาย ทั้งในรูปของเงินอุดหนุน สิ่งอำนวยความสะดวก และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากสังคมภายนอกอีกด้วย ดังนั้นผู้ที่อยู่ในฐานะของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ จึงมักจะสนับสนุนความเป็นพหุวัฒนธรรมในสังคมใหญ่ที่ตนสังกัดอยู่มากกว่าที่จะสนับสนุนให้เกิดการกลืนกลายทางวัฒนธรรม สำหรับ “สื่อ” (media) ของกลุ่มชาติพันธุ์

มิได้หมายความว่าสื่อกระแสหลัก แต่ยังหมายรวมถึงสื่ออื่น ๆ เช่น สถาบันหรือองค์กร หรือปฏิบัติการทางสังคมต่าง ๆ ที่เชื่อมร้อยกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนพลัดถิ่นเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น “ชนบทใหม่” (neotraditional) ได้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น อีเมลล์ เว็บไซต์ มือถือ แอปพลิเคชันไลน์ และอื่น ๆ สื่อเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่ได้ขยายและเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความสัมพันธ์ในสังคม และเพิ่มโอกาสติดต่อกับแผ่นดินเกิด (homeland) ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อได้เปรียบที่สำคัญที่สุดของสื่อออนไลน์มิใช่เพียงแค่ขีดความสามารถในการเชื่อมต่อผู้คนใกล้ชิดกันอยู่แล้วให้สามารถติดต่อกันได้เท่านั้น แต่ทว่าเป็นวิธีการที่ผู้คนจำนวนมากซึ่งมีความสนใจเดียวกันสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สามารถเคลื่อนไหวหรือระดมผู้คน (mobilization) ได้อย่างรวดเร็ว เป็นหนึ่งในหน้าที่สำคัญของบรรดาสื่อทั้งหมด และอินเทอร์เน็ตก็ช่วยให้บุคคลสามารถรวมตัวกันได้อย่างรวดเร็วภายในชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ ผู้คนทั้งหมดต่างได้รับข้อมูลข่าวสารเดียวกันที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ของชุมชน มีส่วนกระตุ้นที่ทำให้ผู้ที่จากแผ่นดินเกิดได้หันมาสนใจและเข้าใจในคุณค่าของตนเองที่ติดตัวมา เพราะชุมชนต้องนำเอาคุณค่าเหล่านี้ออกมาเพื่อดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน อย่างไรก็ตามการแสดงออกแห่งอัตลักษณ์นั้น ยังมีความสัมพันธ์กับสื่ออันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อเก่าหรือสื่อใหม่ เพื่อเป็นช่องทางทำให้ผู้อื่นเกิดการรับรู้และเข้าใจในความหมายของกลุ่มตนเอง ดังนั้น ตัวสื่อจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่อันสำคัญในสังคม สื่อกลายเป็นตัวอ้างอิงสำคัญทางวัฒนธรรมของกลุ่มทางสังคมบางกลุ่ม อาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลและวาทกรรมที่ปรากฏในสื่อก็มีส่วนช่วยสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มคน เพราะสื่อช่วยให้เข้าใจตัวเองและเข้าใจความเป็นอื่นด้วย ซึ่งการสร้าง ความหมาย หรืออัตลักษณ์นั้นล้วนยังไม่สมบูรณ์ เป็นกระบวนการที่ยังสร้างไม่เสร็จ การที่ปัจเจกหรือกลุ่มจะเข้าใจความหมายอย่างถูกต้องหรือเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนก็เป็นส่วนหนึ่งของความท้าทายของสังคมพหุวัฒนธรรม (สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2565: 225)

3.3 การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ (2564: 444-445) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม เรียกว่า PALC Model ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

P: Paradigms of Community กระบวนทัศน์ของชุมชน ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ร่วมของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา ทำให้การดำเนินชีวิตไปตามปกติสุข คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนาตน มีความรักต่อกันในฐานะเพื่อนบ้านร่วมชุมชนและที่สำคัญคือการไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทั้งนี้ความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้ เกิดจากการที่คนในชุมชนได้อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดีของชุมชน สภาพวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดี มีคุณภาพชีวิตและรักษาสมาคมระหว่างชุมชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีศรัทธาในศาสนาหรือวิถีความเชื่อที่ดีของชุมชน เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจและพัฒนาพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วยมีหลักคำสอนของศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

L: Leader and Local Wisdom Scholars ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน หมายถึง ผู้นำศาสนา ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชนแบบทางการ ตลอดจนผู้นำตามธรรมชาติที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน ซึ่งทำงานเชิงรุกเพื่อ

เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางศาสนาใช้ศาสนสถานเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และสร้างสรรค์กิจกรรมศาสนาสัมพันธ์ด้วยการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำศาสนา โดยภาพรวมผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1) มีทัศนคติและการปฏิบัติตนอย่างดี มุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนพหุวัฒนธรรมทางศาสนา และ 2) ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

A: Activities and Lifestyles กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชนต่าง ๆ เช่น การพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้น่าอยู่ การร่วมทำความสะอาด การปลูกต้นไม้ การร่วมช่วยเหลือในงานหรือวันสำคัญ การร่วมบริจาคการระดมทุนให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในชุมชนของตน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนอื่น หรือเป็นเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนปฏิบัติจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานเพื่อชุมชนอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม

C: Conflict Resolution ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน การที่ชุมชนสามารถเรียนรู้แก้ไขปัญหาร่วมกัน รู้จักค้นหาวิเคราะห์เหตุแห่งปัญหา และมีความเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับโลกสมัยใหม่ ทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้ เมื่อชุมชนเกิดปัญหา การขจัดความขัดแย้งเบื้องต้นพื้นฐาน คือ การหลีกเลี่ยงหรือหลบเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้ง ยอมเสียสละความต้องการของตนเองหรือใช้ยุทธวิธี “พบกันครึ่งทาง” หรือ “ประนีประนอม” (Reconciliation) ลดการแข่งขันหรือขจัดเรื่องอำนาจ ผลประโยชน์ พร้อมปลูกฝังให้รู้ดี รู้ชั่ว รู้ผลแพ้ชนะ ร่วมมือร่วมใจในการทำให้เกิดความพึงพอใจให้ทุกฝ่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คนในชุมชนสามารถแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนโดยใช้ปัญญา โดยมีบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้

อุตร หลักทอง (2558: 42-43) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรมในกรอบแนวคิดการสร้างชุมชนเข้มแข็งมี 10 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) การส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนและประชาชน
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนประชาชน
- 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน มีศาสนาและความเชื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของชุมชน
- 4) การฟื้นฟูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน มีวิธีการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน รวมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมให้เยาวชนมีส่วนร่วมสืบทอดภูมิปัญญาและประเพณีอันดีงามของชุมชน
- 5) การใช้สิทธิชุมชนและข้อบัญญัติของชุมชน

6) การตัดสินใจร่วมกันของชุมชน ลักษณะของการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน เนื่องจากการกำหนดกิจกรรมของชุมชนแต่ละครั้งจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำจากทุกฝ่ายเพื่อให้ได้แนวทางที่ดีที่สุด

7) การสร้างเครือข่ายองค์กรภายในชุมชน ต้องอาศัยเครือข่ายในชุมชนในการสนับสนุนการบริหารจัดการ

8) การบริหารจัดการตนเองของชุมชน คือ บริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ ยึดหลักการมีส่วนร่วมที่อาศัยหลักการทางศาสนานำหลักการบริหาร

9) การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน

10) การจัดการกองทุนในชุมชน

รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ (2565: 225) การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางสังคมพหุวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติหรือการที่จะสร้างและพัฒนาสังคม จะต้องพึงระวังประเด็นความขัดแย้งในทางสังคมที่จะเกิดขึ้นจากมีปัจจัยหรือมูลเหตุสำคัญใน 5 ประการ คือ 1) ความขัดแย้งด้านข้อมูล ข้อเท็จจริง (Data Conflict) 2) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) 3) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) 4) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) และ 5) ความขัดแย้งด้านความเชื่อหรือค่านิยม (Value Conflict) โดยที่ทุกคน ทุกฝ่าย ทุกกลุ่มความแตกต่างหลากหลายทางความเชื่อ ศาสนา เพศ วัย และอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคม จะต้องมีส่วนร่วมทั้งในการคิด ตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ประเมินผล สร้างสรรค์ พัฒนา ตลอดจนให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการประพุดติและปฏิบัติ

3.4 มุสลิมในสังคมไทย

สังคมไทยมุสลิมเป็นสังคมที่เกิดขึ้นจากหลักความเชื่อความศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า เนื่องจากมุสลิมถูกบัญชาให้สร้างสังคมขึ้นเพื่อหล่อหลอมผู้คนในสังคมให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในครรลองหรือวิถีชีวิตของอิสลามที่สมบูรณ์แบบ ด้วยเหตุนี้สังคมมุสลิมไทยจึงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งต่างจากสังคมอื่น ๆ โดยสังคมไทยมุสลิมมีกฎระเบียบปฏิบัติทางสังคมที่ยึดถืออัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ ซึ่งเป็นหลักการจากพระผู้เป็นเจ้าเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งมีผู้นำสูงสุดในประเทศ คือ ท่านจุฬาราชมนตรี และมีประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของแต่ละจังหวัดในการประสานความร่วมมือต่าง ๆ กับองค์กรมุสลิม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของมุสลิมภายในจังหวัดนั้น ๆ อีกทั้งยังมีมัสยิดเป็นศูนย์รวมของคนในตำบลและชุมชน ถือได้ว่าปัจจุบันสังคมไทยมุสลิมเริ่มมีการพัฒนาและความเข้มแข็งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สังคมไทยมุสลิม เป็นกลุ่มคนชนชาติมุสลิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในประเทศไทย มีการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารทางสังคมระหว่างกันผ่านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติ เป็นสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ต่างจากสังคมอื่น ๆ ซึ่งเห็นได้จากกฎระเบียบปฏิบัติทางสังคมไทยมุสลิมที่ยึดถืออัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์เป็นแนวทางในการปฏิบัติ มีกระบวนการหล่อหลอมและการขัดเกลาผู้คนในสังคมให้อยู่ภายใต้กรอบหลักศีลธรรมอิสลาม และประการสำคัญที่ส่งผลให้สังคมไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเท่าเทียมกันอย่างยุติธรรม คือ กฎกติกา

ทางสังคมใช้การตัดสินด้วยบทบัญญัติแห่งอิสลามอันเป็นหลักการจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ประชากรมุสลิมส่วนใหญ่อยู่ทางแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีชนบทธรรมเนียมประเพณีแบบผสมผสานระหว่างไทยและอิสลาม มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบพหุวัฒนธรรมที่โดดเด่นต่างจากสังคมอื่น ได้แก่ ภาษาพูดที่มีทั้งภาษาไทยและภาษามลายูหรือภาษายาวีในบางพื้นที่ ภาษาเขียน หรือภาษาทางร่างกาย ที่ครอบคลุมถึงการแต่งกาย ตลอดจนมีหลักความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม มีจรรยาบรรณ มีอาหารการกินที่เป็นเอกลักษณ์ และการดำเนินชีวิตที่มีศาสนานิสลามเป็นธรรมนุญขั้นพื้นฐาน เป็นต้น และสังคมไทยมุสลิมมีโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ 1) หลักการยึดมั่นหรือความเชื่อได้แก่ การศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ การศรัทธาในเทวทูต (มะลาอิกะฮ์) การศรัทธาในบรรดาศักดิ์ การศรัทธาในบรรดาศาสนทูต การศรัทธาในวันอวสานและการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะการณ 2) ผู้นำทางสังคม การแต่งตั้งมอบตำแหน่งผู้นำที่จะทำหน้าที่แทนสมาชิกในสังคมให้แก่ผู้เหมาะสมถือเป็นเรื่องจำเป็น โดยฉันทามติ (อิญมาอ) ของปวงประชาญ์มุสลิม 3) สถาบันทางสังคมได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา 4) วาระทางสังคม ได้แก่ ละหมาตญะมาอะฮ์ ละหมาตวันศุกร์และคุตบะฮ์วันศุกร์ และ 5) วัฒนธรรมค่านิยม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุวัฒนธรรมทางจิตใจ และวัฒนธรรมทางพิธีกรรมและหลักปฏิบัติเหล่านี้ส่งผลให้สังคมมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเท่าเทียมกันอย่างยุติธรรมในสังคมไทย (ทิจากรณ์ จินดา และซาฟีอี อาดำ, 2564: 161-162) สังคมมุสลิมในประเทศไทยประกอบด้วยมุสลิมหลายจำพวก มุสลิมไทยประกอบด้วย มุสลิมสุนนีและชีอะฮ์ โดยมีชาวสุนนีเป็นประชากรส่วนใหญ่ ภายใต้โครงสร้างของมุสลิมแบ่งออกได้เป็นมลายูมุสลิมและไทยมุสลิม มุสลิมส่วนใหญ่เป็นมุสลิมที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเป็นไทยได้ การผสมกลมกลืนให้เข้ากับความเป็นไทย (ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์) กล่าวคือ ไม่ว่ามุสลิมจะมีความแตกต่างกันอย่างไรมีอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่คล้ายกันอย่างน้อยในสามประเด็นที่สำคัญ คือ เอกลักษณ์ด้านการแต่งกาย (ฮิญาบ) ด้านอาหาร (ฮาลาล) และด้านศาสนกิจ (มัสยิด) (เอกรินทร์ วัฒนศิริ และอันวาร์ กอมะ, 2019: 24)

3.4.1 กลุ่มมุสลิมชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย

ศาสนาอิสลามเข้าสู่ประเทศไทยทางตอนใต้ผ่านทางคาบสมุทรมลายู ชุมชนมุสลิมเริ่มปรากฏชัดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในช่วงนี้มีมุสลิมหลายเชื้อชาติทั้งชาวอาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย จาม ชวา มลายู ฯลฯ เข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐานในสยามจำนวนมาก มุสลิมจากกรุงศรีอยุธยาก็อพยพมาอาศัยร่วมกับชุมชนมุสลิมในฝั่งธนบุรี ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มุสลิมเชื้อชาติต่าง ๆ เข้ามาในกรุงเทพฯ มากขึ้นทั้งด้วยเหตุผลทางสงครามและการประกอบอาชีพ กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ มาแต่เดิมก็เริ่มขยายชุมชนไปยังจังหวัดในภูมิภาคใกล้เคียง ในภาคใต้มีมุสลิมเชื้อสายมลายูเป็นประชากรหลัก ขณะที่ภาคเหนือมีมุสลิมจากเอเชียใต้และจากประเทศจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งตั้งแต่สมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีชาวปากีสถานเข้ามาก่อตั้งชุมชนมุสลิมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ปัจจุบันประชากรมุสลิมจึงกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย มุสลิมที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันประกอบด้วยบุคคลจากหลากหลายเชื้อชาติ เมื่อสมรสกับชนพื้นเมืองและตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ลูกหลานก็กลายเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ กระนั้นชาวไทยมุสลิมก็ยังคงแตกต่างกับชาวไทย

ในด้านชาติพันธุ์ มุสลิมในประเทศไทยประกอบด้วย 6 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ มุสลิมเชื้อสายอาหรับ เปอร์เซีย มุสลิมเชื้อสายมลายู มุสลิมเชื้อสายอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ มุสลิมเชื้อสายชาว มุสลิมเชื้อสายจาม และมุสลิมเชื้อสายจีน ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของแต่ละกลุ่มมีดังนี้

1) มุสลิมเชื้อสายอาหรับ-เปอร์เซีย ชาวอาหรับและเปอร์เซียเข้ามาในสยามตั้งแต่กรุง สุโขทัย ชาวเปอร์เซียมีบทบาทเด่นชัดกว่าชาวอาหรับโดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อชาวอิหร่าน นามว่าเงกอะหมัดเดินทางเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่อมาเข้ารับ ราชการและได้ดำรงตำแหน่งสูงสุดเป็นถึงเจ้าพระยาบวรราชนายก ลูกหลานของเงกอะหมัดในปัจจุบัน คือกลุ่มแขกเจ้าเซ็น (มุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียในประเทศไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ สายสิบสองอิหม่าม 4) มีศูนย์กลางอยู่ที่เขตธนบุรี กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีชาวเปอร์เซียอีกกลุ่มหนึ่งที่นับถือ ศาสนาอิสลามนิกายสุนนี้อยู่พวยพามาจากอินโดนีเซียมาตั้งหลักแหล่งที่สงขลา ในสมัยสมเด็จพระเจ้า ปรสาททองได้ประกาศตนเป็นอิสระจากกรุงศรีอยุธยาและสถาปนารัฐสุลต่านของตนเองขึ้น เมื่อพ่าย แพ้แก่กองทัพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงถูกนำขึ้นมาในกรุงศรีอยุธยา ทายาทของสุลต่าน สงขลาส่วนใหญ่ได้ดำรงตำแหน่งแม่ทัพเรือ ปัจจุบันเชื้อสายของมุสลิมกลุ่มนี้พบในจังหวัดกรุงเทพฯ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางภาคใต้ในจังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ จังหวัดพัทลุง

2) มุสลิมเชื้อสายมลายู เป็นประชากรมุสลิมส่วนใหญ่ของประเทศ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ ในภาคใต้ ชาวมลายูแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ มลายูเก่ากับมลายูใหม่ กลุ่มมลายูเก่าคือชาวมุสลิมจากหัว เมืองทางใต้ที่ถูกพาขึ้นมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีชุมชนใหญ่อยู่ที่ตำบลคลองตะเคียน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ส่วนกลุ่มมลายูใหม่ คือ มุสลิมที่ถูกพาขึ้นมาในสมัยสงครามกับปัตตานีในสมัย สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 และในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล ที่ 3 โดยกลุ่มที่เป็นเชื้อพระวงศ์โปรดให้ตั้งถิ่นฐานที่สี่แยกบ้านแขก ชาวเมืองให้อยู่ที่ถนนตกลึงบ้านอยู่ ประตูนํ้าถึงสามแยกท่าไผ่ ส่วนเฉลยให้อยู่ในกรุงเทพฯ รอบนอกและปริมณฑล ชุมชนมลายูยังพบ เลยไปถึงจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดสุราษฎร์ธานีอีกด้วย

3) มุสลิมเชื้อสายอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ ชาวอินเดียเข้ามาค้าขายในสยาม ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและมีจำนวนมากขึ้นหลังจากที่สยามทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ โดยเข้า มาตั้งห้างร้านตามย่านธุรกิจของกรุงเทพฯ ในภาคเหนือก็มีชาวอินเดียทั้งที่เป็นคนในบังคับของ อังกฤษและที่หนีทหารอังกฤษเข้ามาในสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มจากค้าขายในจังหวัดตาก จากนั้น ก็กระจายไปตามจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ สำหรับชาวบังกลาเทศมีศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเมื่อไม่นานมานี้มีชาวครีลังกาเข้ามาสร้างมัสยิดในจังหวัดแพร่ ส่วนชาว ปากีสถานมีศูนย์กลางอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเข้ามาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เกือบ ทั้งหมดเป็นชาวปากีสถานเชื้อสายปาทาน

4) มุสลิมเชื้อสายชาว ถ้วยขามสังคโลกที่ค้นพบในอินโดนีเซียทำให้สันนิษฐานได้ว่า ชาวชวาติดต่อกับสยามมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย หลังจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้วก็ไม่พบ ร่องรอยของมุสลิมกลุ่มนี้อีกเพราะอาจจะถูกกลืนไปกับชาวมลายู ก่อนจะปรากฏขึ้นอีกครั้งในสมัย รัชกาลที่ 5 เมื่อพระองค์นำชาวชวาเข้ามาทำงานแต่งงานในกรุงเทพฯ บางกลุ่มก็หนีความยากลำบาก

ที่เกิดขึ้นในอินโดนีเซียเข้ามาเริ่มชีวิตใหม่ในประเทศไทย โดยตั้งหลักแหล่งที่อำเภอพระราชวัง ชะนะสงคราม บางขุนพรหม สามเสน ดุสิต เป็นต้น

5) มุสลิมเชื้อสายจาม จามในอดีตคืออาณาจักรจามปา เมื่อพ่ายแพ้แก่เวียดนามชาวจามจึงลี้ภัยเข้ามาในสยามและเข้ามาเป็นทหารอาสาในกรุงศรีอยุธยา เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า กลุ่มจามมุสลิมได้ย้ายมาตั้งหลักแหล่งที่สะพานเจริญผล ทั้งยังพบที่ถนนเจริญนคร ในจังหวัดอื่นได้แก่ที่ตำบลแหลมงอบ จังหวัดตราด และที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6) มุสลิมเชื้อสายจีน ชาวจีนมุสลิมในประเทศไทยตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ฯลฯ ส่วนใหญ่เดินทางมาจากมณฑลยูนนานที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน กลุ่มแรกที่เข้ามาคือกลุ่มพ่อค้าในสมัยรัชกาลที่ 5 ตามมาด้วยชาวจีนมุสลิมที่หลบหนีการสังหารหมู่มุสลิมในการจลาจลปันเตย์ (Panthay Rebellion) พ.ศ.2416 และกลุ่มใหญ่ที่สุดเข้ามาในช่วงหลัง พ.ศ. 2492 คือกลุ่มทหารจีนคณะชาติที่หลบหนีการปฏิวัติของเจียงไคเช็คเข้ามาอยู่ที่บริเวณชายแดนไทย-พม่า หลังจากปลดอาวุธก็ได้รับสัญชาติไทยและอาศัยอยู่ในภาคเหนือในเวลาต่อมาแม้มุสลิมแต่ละเชื้อชาติจะมีประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง แต่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีของสังคมไทยโดยเลือกรับเพียงสิ่งที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาหรือนำมาประยุกต์เข้ากับวัฒนธรรมอิสลาม แต่เพื่อมิให้ถูกกลืนหายไปกับสังคมไทยที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ชาวไทยมุสลิมจึงพยายามดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ในหลากหลายวิธี (วสมน สาณะเสน, 2019: 197-200)

3.4.2 จำนวนประชากรมุสลิมและมัสยิดในประเทศไทย

ในประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่มีส่วนหนึ่งที่นับถือศาสนาอื่น ๆ และพบว่าอาจมีการเปลี่ยนศาสนาในภายหลัง แต่ยังไม่พบรายงานข้อมูลหรือสถิติในการเปลี่ยนศาสนาของคนไทยอย่างเป็นทางการ มีเพียงรายงานการคาดการณ์จำนวนประชากรไทยที่นับถือศาสนาอิสลามมีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองมาจากศาสนาพุทธ โดยพบว่า จำนวนประชากรในประเทศไทยโดยทั่วประเทศมีจำนวนราษฎรรวมทั้งสิ้น 66,171,439 คน แบ่งเป็นสัญชาติไทย 65,197,783 คน และที่ไม่ใช่สัญชาติไทย 973,656 คน กรุงเทพมหานคร มีจำนวนราษฎรมากที่สุดของประเทศ คือ 5,527,994 คน อันดับ 2 นครราชสีมา 2,634,145 คน รองลงมา อันดับ 3 อุบลราชธานี 1,868,519 คน อันดับ 4 ขอนแก่น 1,790,863 คน และอันดับ 5 เชียงใหม่ 1,789,385 คน

อิสลามเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดใน 3 จังหวัดจาก 4 จังหวัดทางใต้สุดของประเทศ (จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี) ใกล้ชายแดนมาเลเซีย ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในจังหวัดเหล่านี้มีเชื้อสายมาเลย์ แต่ประชากรมุสลิมทั่วประเทศมีหลายเชื้อชาติ ซึ่งรวมทั้งลูกหลานของผู้อพยพจากเอเชียใต้ จีน กัมพูชา และอินโดนีเซีย รวมทั้งเชื้อสายไทยด้วย ข้อมูลของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ระบุว่า ชาวมุสลิมร้อยละ 99 นับถือนิกายสุหนี่ สำหรับจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทยจากการสำรวจจำแนกตามเพศ ปี 2561 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรมุสลิมในประเทศไทย

ภาค	จำนวนประชากรมุสลิมในประเทศไทย		
	ชาย	หญิง	รวม
ทั่วราชอาณาจักรไทย	1,811,552	1,827,680	3,639,232
กรุงเทพมหานคร	205,773	235,798	441,571
ภาคกลาง	247,449	248,008	495,457
ภาคเหนือ	6,117	10,145	16,263
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18,585	43,118	61,702
ภาคใต้	1,351,519	1,333,052	2,684,572

ที่มา : สํารวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม สํานักงานสถิติแห่งชาติ 2564 (หน่วยนับ: คน)

ในส่วนของศาสนสถานสำหรับมุสลิม คือ มัสยิดซึ่งเป็นสถาบันทางศาสนาอิสลามที่รับรองในอัลกุรอาน การสร้างมัสยิดที่มุสลิมทุกคนให้ความสำคัญและความพยายามที่จะให้มัสยิดเกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากมัสยิดมิได้เพียงใช้เป็นสถานที่ละหมาด แต่มัสยิดต้องเป็นฐานหลักของการสร้างสรรค์ความดีอย่างเป็นองค์รวมแก่สังคม และยังเป็นฐานการดำเนินภารกิจที่สำคัญ คือ การสร้างสันติภาพและภราดรภาพในสังคม รวมทั้งการวางระเบียบทางสังคมตามหลักบัญญัติของอัลกุรอาน ซึ่งสอดคล้องกับคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَ إِلَّا لِلَّهِ فَعَسَىٰ أَوْلِيَاكَ
أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴾

(سورة التوبة، 9: 18)

ความว่า “แท้จริงที่จะบูรณะบรรดามัสยิดของอัลลอฮ์ ﷻ นั้น คือ ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และวันปรโลก และดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจ่ายซะกาตและเขามีได้ยำเกรงนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นดังนั้น จึงหวังได้ว่า คนเหล่านี้แหละจะเป็นผู้อยู่ในหมู่ผู้รับคำแนะนำ”

(สุเราะฮ์ออตเตาบะฮ์, 9: 18)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในหะดีษบทหนึ่งรายงานโดยท่านอุษมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه กล่าวว่า แท้จริงท่านปี رضي الله عنه กล่าวว่า

((مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ تَعَالَى قَالَ بُكَيْرٌ : حَسِبْتُ أَنَّهُ
قَالَ : يَبْنِيْهِ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا))

(أخرجه البخاري رقم 450 ومسلم رقم 533)

ความว่า “ใครผู้ใดได้ก่อสร้างมัสยิดเพื่อความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์จะสร้างมัสยิดให้แก่เขาในสวนสวรรค์ เช่นเดียวกันกับเขาได้สร้างบนโลกนี้”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 450, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 533)

ดังนั้นหลักฐานดังกล่าวที่เป็นหลักคำสอนการยึดมั่นของบรรดามุสลิมทั้งโลกรวมทั้งประเทศไทย พยายามสร้างมัสยิดให้เกิดขึ้นในชุมชนมุสลิม

มัสยิดสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของอิสลาม และจริยวัตรของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ มัสยิดไม่ได้ มีความหมายเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจเท่านั้น แต่ตามประวัติเป็นการบริหารอิสลามโดยตรง โดยเพียบพร้อมด้วยการปฏิบัติศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ การปกครองการเมือง การพูด การตัดสินคดีความและอื่น ๆ (วินัย สมะฮูน, 2542 : 1)

สำหรับประเทศไทยได้มีการสร้างมัสยิดในภูมิภาคต่าง ๆ จากสถิติจำนวนมัสยิดในประเทศไทยที่ได้จดทะเบียนกับกองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจย์ กรมการปกครอง มีดังนี้

กรุงเทพมหานคร	จำนวน	186	มัสยิด
ภาคกลาง	จำนวน	342	มัสยิด
ภาคใต้	จำนวน	3,416	มัสยิด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน	33	มัสยิด
ภาคเหนือ	จำนวน	51	มัสยิด

ตารางที่ 3 แสดงสถิติจำนวนมัสยิดที่จดทะเบียน ปี 2564

ที่	จังหวัด	จำนวนมัสยิด	ที่	จังหวัด	จำนวนมัสยิด
1	กรุงเทพมหานคร	186	40	เพชรบูรณ์	4
2	กระบี่	207	41	แพร่	1
3	กาญจนบุรี	7	42	ภูเก็ต	59
4	กาฬสินธุ์	2	43	มหาสารคาม	2
5	จังหวัดกำแพงเพชร	1	44	แม่ฮ่องสอน	3
6	ขอนแก่น	6	45	มุกดาหาร	1
7	จันทบุรี	2	46	ยะลา	518
8	ฉะเชิงเทรา	67	47	ยโสธร	0
9	ชลบุรี	30	48	ร้อยเอ็ด	2

10	จังหวัดชัยนาท	1	49	ระนอง	32
11	ชัยภูมิ	4	50	ระยอง	11
12	ชุมพร	7	51	ราชบุรี	4
13	เชียงใหม่	7	52	ลพบุรี	5
14	เชียงใหม่	14	53	ลำปาง	4
15	ตรัง	152	54	ลำพูน	1
16	ตราด	13	55	เลย	1
17	ตาก	5	56	ศรีสะเกษ	1
18	นครนายก	27	57	สกลนคร	1
19	นครปฐม	1	58	สงขลา	410
20	นครพนม	0	59	สตูล	242
21	นครราชสีมา	2	60	สมุทรปราการ	14
22	นครศรีธรรมราช	129	61	สมุทรสงคราม	1
23	นครสวรรค์	5	62	สมุทรสาคร	1
24	นนทบุรี	19	63	สระแก้ว	1
25	นราธิวาส	677	64	สระบุรี	5
26	น่าน	0	65	สิงห์บุรี	2
27	บุรีรัมย์	2	66	สุพรรณบุรี	1
28	บึงกาฬ	1	67	สุราษฎร์ธานี	54
29	ปทุมธานี	32	68	สุรินทร์	1
30	ประจวบคีรีขันธ์	13	69	หนองคาย	1
31	ปราจีนบุรี	2	70	สุโขทัย	0
32	ปัตตานี	720	71	หนองบัวลำภู	2
33	พระนครศรีอยุธยา	64	72	อ่างทอง	3
34	พะเยา	1	73	อุดรธานี	2
35	พังงา	107	74	อุดรดิตถ์	1
36	พัทลุง	102	75	อุทัยธานี	2
37	พิจิตร	1	76	อุบลราชธานี	2
38	พิษณุโลก	1	77	อำนาจเจริญ	0
39	เพชรบุรี	16			
	รวม	2,633		รวม	1,395
	รวมทั้งสิ้น				4,028

ที่มา : กองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจญ์ กรมการปกครอง
(ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

3.4.3 การบัญญัติกฎหมายที่รองรับสถานะของมุสลิมในประเทศไทย

การบัญญัติกฎหมายที่รองรับสถานะของมุสลิมในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ประชาคมมุสลิมในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและการดำรงอยู่ของพวกเขาจำนวน 7 ฉบับ ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมในประเทศไทย

ลำดับ	พระราชบัญญัติ กฎหมายและระเบียบที่สำคัญ	หมายเหตุ
1	พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล พ.ศ. 2489 (ค.ศ.1946)	
2	พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 (ค.ศ.1997)	
3	พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002)	
4	ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล พ.ศ. 2546 (ค.ศ.2003)	ปัจจุบันมีความพยายามจาก
5	ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ อาหารฮาลาล พ.ศ. 2550 (ค.ศ.2007)	ภาครัฐที่จะจัดตั้งองค์การฮาลาลมหาชน
6	ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการบริหารกิจการฮาลาล พ.ศ. 2558 (ค.ศ.2015)	
7	พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ พ.ศ. 2559 (ค.ศ.2016)	

ที่มา : เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันवार กอมะ, (2564: 113)

นอกจากนั้น รัฐไทยยังอนุญาตให้มีตำแหน่งตะเตะยุติธรรมทำหน้าที่วินิจฉัยคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับมรดกและครอบครัวของมุสลิมในกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย โดยอัตรากำลังดาโต๊ะยุติธรรมจำนวนเก้า อัตราครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล ด้วยเหตุนี้มลายุมุสลิมจึงได้รับอนิสงส์จากการมีอยู่ของกฎหมายดังกล่าวและมีอิสระในการเลือกใช้กลไกดังกล่าวในการแก้ปัญหาข้อพิพาทว่าด้วยมรดกและครอบครัว ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่มีความก้าวหน้าอย่างมากในระบบของกระบวนการยุติธรรมที่ออกแบบมาไว้เพื่อสังคมมุสลิมในประเทศไทย

2. กลุ่มประชาคมมุสลิมในประเทศไทยได้รับการยอมรับและมีสถานะทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ โดยมีจุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำ การผนวกรวมสำนักจุฬาราชมนตรีเป็นส่วนหนึ่งของรัฐทำให้องค์กรที่ดูแลกิจการของมุสลิมมีความเป็นสถาบันและมีสถานะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้มุสลิมมีช่องทางมากขึ้นในการผลักดันนโยบายสาธารณะ แม้ว่าการบูรณาการดังกล่าวเป็นความพยายามของรัฐไทยในการควบคุมพลังทางศาสนาที่ตามแต่ก็มีผลดีหลายประการกับมุสลิมไทยโดยรวม นอกจากการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากภาครัฐแล้ว สำนักจุฬาราชมนตรียังทำหน้าที่ในการให้

คำปรึกษาและสร้างสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักจุฬาราชมนตรีก็ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทางหนึ่งและอีกทางหนึ่งก็ตอบโต้คำอธิบายของกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่สนับสนุนการใช้ความรุนแรง นอกจากนี้กลไกของคณะกรรมการอิสลามกลางและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็ทำหน้าที่บูรณาการผู้นำศาสนาในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เข้ามาอยู่ในโครงสร้างของรัฐ ทั้งหมดนี้ส่งผลให้สถานภาพของมุสลิมไทยมีความเป็นเอกภาพและเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย

3. เนื่องจากมุสลิมในประเทศไทยไม่มีปัญหาเรื่องสถานะพลเมือง จึงมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียม ปัจจัยนี้ส่งผลให้เกิดชนชั้นนำใหม่ที่เป็นนักการเมืองระดับชาติในหมู่มุสลิม ในอดีตนักการเมืองกลุ่มวาตะ เช่น นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา นายเด่น โต๊ะมีนา และนายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์ ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการผลักดันประเด็นที่เกี่ยวกับกิจการของมุสลิมในประเทศไทย เช่น การเปลี่ยนกฎกระทรวงศึกษาธิการเพื่ออนุญาตให้มุสลิมใส่ฮิญาบในสถานศึกษาของรัฐได้และการจัดทำห้องละหมาดในที่สาธารณะ เป็นต้น ในปัจจุบันผู้แทนราษฎรจากพื้นที่เหล่านี้ก็ยังมีบทบาทที่โดดเด่นในการต่อรองและตรวจสอบอำนาจรัฐ นอกจากนี้พรรคประชาชาติเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นพรรคขนาดเล็กและก่อตั้งขึ้นในการเลือกตั้ง 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ภายใต้การนำของนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา หัวหน้าพรรคพร้อมด้วย พ.ต.อ.ทวี สอดส่อง เลขาธิการพรรคก่อตั้งพรรคโดยมีเป้าหมายเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย พรรคประชาชาตินั้นยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทางพรรคพร้อมจะเข้ามาแก้ไขปัญหาของประชาชนทุกพื้นที่ เพราะพรรคประชาชาติไม่ใช่พรรคเฉพาะถิ่น แต่พรรคประชาชาติเป็นพรรคทางเลือกใหม่และเป็นพรรคในระดับชาติ พรรคมีจุดเริ่มต้นจากบุคคลซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวทางเดียวกันที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง การบริหารพรรคไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและความผาสุกโดยรวม (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: น.395-397) และยังมีบทบาทสำคัญในการร่วมผลักดันร่าง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการซ้อมทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายอีกด้วย ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของมุสลิมผ่านสถาบันที่เป็นทางการเปิดพื้นที่อีกช่องทางหนึ่งให้มุสลิมสามารถตรวจสอบอำนาจรัฐและผลักดันนโยบายที่เป็นความต้องการของพื้นที่ได้สำเร็จ (เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันวาร์ กอมะ, 2564: 112-115)

3.5 ผลการวิจัยสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูฮัลล์ฟในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

3.5.1 บริบทพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

ภาคกลางของประเทศไทย เป็นภูมิภาคที่เป็นศูนย์กลางของการปกครองประเทศไทย เนื่องจากภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีความแตกต่างทางด้านลักษณะภูมิประเทศน้อยที่สุดในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำสายสำคัญเกือบทั้งหมด การตั้งอยู่บริเวณใจกลางของภูมิภาค จึงทำให้

ภาคกลางมีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างมาก ทรัพยากรในภาคกลางมีความโดดเด่นในด้านการเกษตรกรรมที่เป็นพื้นที่สำคัญมากของประเทศไทย

ภาคกลางมีพื้นที่โดยประมาณ 91,798.64 ตารางกิโลเมตร ตามการแบ่งภาคทางภูมิศาสตร์นั้น สามารถจำแนกภาคกลางออกได้ทั้งหมด 21 จังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุทัยธานี สุโขทัย ลพบุรี สุพรรณบุรี พิจิตร พระนครศรีอยุธยา ชัยนาท นครปฐม นครนายก ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สระบุรี นนทบุรี สมุทรสงคราม อ่างทอง สิงห์บุรี ไม่นับรวมกรุงเทพมหานคร เป็นเขตปกครองพิเศษ โดยจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุด คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่รวมประมาณ 12,668.416 ตารางกิโลเมตร จังหวัดที่เล็กที่สุดคือ จังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่รวมประมาณ 416.707 ตารางกิโลเมตร

3.5.2 ประชากรภาคกลาง

ประชากร คือ กลุ่มของสิ่งมีชีวิตประเภทเดียวกัน มีความเหมือนกันในด้านต่าง ๆ อาทิ เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน โดยที่จำนวนของประชากรจะมีมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความเป็นเมือง ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและความจำเป็นทางการดำรงชีวิต เป็นต้น ลักษณะประชากรโดยรวมของภาคกลางนั้น รูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ชนพื้นเมือง ชาวจีน เป็นต้น รูปร่างสันทนต์ค่อนข้างไปทางสูง ผิวสีเหลืองไปจนถึงเข้ม มีจำนวนประชากรหนาแน่นมากที่สุด จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานครและน้อยที่สุด คือ จังหวัดอุทัยธานี

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปของภาคกลางนั้นร้อยละ 90 เป็นพื้นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่แม้จะไม่เท่ากับภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่ที่ราบลุ่มของภาคกลางมีความสำคัญหลายด้าน อาทิ การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่ง การอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำขนาดใหญ่หลายสายไหลผ่านตั้งแต่บริเวณตอนบนของภูมิภาคไปจนออกสู่ทะเลทางตอนใต้พื้นที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำจึงเป็นที่ตั้งเมืองท่าและที่พักสินค้าที่สำคัญของภาคกลาง (วิชญ์ จอมวิญญูณ, 2560: 269)

การกำหนดเมืองสำคัญในภาคกลางภาคกลางเป็นภูมิภาคที่อยู่ส่วนกลางของประเทศเป็นที่ตั้งของเมืองหลวง (กรุงเทพมหานคร) ศูนย์กลางการปกครองและแหล่งรวมเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 60 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่สุดที่ดึงดูดแรงงานทุกชนชั้นและเป็นพื้นที่ที่อาจจะเกิดปรากฏการณ์ประชากรแฝงสูงที่สุดในประเทศไทย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรภาคกลาง โดยมากภาคกลางมีการย้ายถิ่นเข้าออกมาก มีทั้งการย้ายถิ่นแบบระหว่างประเทศและการย้ายถิ่นแบบในประเทศ ทั้งนี้การย้ายถิ่นของทั้งสองกรณีก็มีส่วนเป็นอย่างมากในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรได้

1. การอพยพนอกประเทศ การอพยพของชาวต่างประเทศ ในภาคกลางการอพยพของแรงงานต่างชาตินั้นมีสถิติสูงสุดในบรรดาภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ปรากฏการณ์การหลั่งไหลของแรงงานต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทยนั้นมีเป็นจำนวนมากที่เป็นพื้นที่ประกอบอาชีพอิสระในปัจจุบันของชาวตะวันตก ชาวญี่ปุ่นและชาวจีน ในส่วนปัจจัยดึงดูดนั้นมีแนวโน้มที่เป็นไปในทางเดียวกันกับการอพยพย้ายเข้าของแรงงานชาวต่างชาติ ประชากรในประเทศนั้นมีปัจจัยในการดึงดูดที่สำคัญอย่าง

มากนั้น คือ การจ้างงานในเมืองหลวง กล่าวคือ กรุงเทพมหานคร ที่เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยประชากรในตั้งแต่วัยหนุ่มสาวไปจนถึงวัยกลางคนนั้นหลังไหลเข้าสู่เมืองหลวงที่มีแหล่งจ้างงานอยู่เป็นจำนวนมาก

2. การอพยพในประเทศ ประชากรในภาคกลางโดยทั่วไปมักจะมีการอพยพเพื่อหางานตามปัจจัยดึงดูด คือ เมืองหลวงกรุงเทพฯ แม้ว่าจะมีการขยายขอบเขตของความเจริญออกมาทางจังหวัดนครปฐม พระนครศรีอยุธยา สระบุรี หรือแม้กระทั่งเขตพุทธมณฑล ก็ยังมีการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร อย่างต่อเนื่อง อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญด้านการศึกษา ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดประชากรเข้าสู่เมืองหลวงโดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป ในส่วนของปัจจัยผลักออกจากภาคกลางนั้นควรจะมีเพียงการอพยพเพื่อระบบราชการและการโยกย้ายงานทางเอกชนเพียงเพื่อตำแหน่งงานเท่านั้น (วิชญ์ จอมวิญญูณ, 2560: 289)

มุสลิมภาคกลาง ภาคกลางของประเทศไทยเป็นภูมิภาคที่มีมุสลิมตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่เริ่มตั้งราชธานีกรุงสุโขทัยและเข้ามาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ ไทยได้กวาดต้อนเชลยศึกชาวมลายูภาคใต้เข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้มุสลิมตั้งถิ่นฐานแถบเมืองหลวงและจังหวัดใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันชาวมุสลิมอยู่ในภาคกลางจำนวน 495,457 คน ส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ จำนวน 441,571 คน และจังหวัดใกล้เคียงจำนวน 53,886 คน จากจำนวนประชากรมุสลิมที่มีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาค มุสลิมในภาคกลางยังมีลักษณะหลากหลายทางเชื้อชาติ ประชากรส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายมลายูจากภาคใต้ นอกจากนั้นเป็นเชื้อสายต่าง ๆ เช่น อาหรับ-เปอร์เซีย อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ จามเขมร เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานมีทั้งอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น เชื้อสายมลายู ตั้งถิ่นฐานบริเวณชานเมืองกรุงเทพฯ (มีนบุรี หนองจอก ลาดกระบัง) และสถานที่อื่น ๆ ของกรุงเทพฯ เช่น สีแยกชานแหก ถนนตกลึงบ้ายอยู่ มักกะสัน จังหวัดใกล้เคียง เช่น ตัวเมืองพระนครศรีอยุธยา ท่าอิฐ นนทบุรี มุสลิมเชื้อสายจามเขมร ตั้งถิ่นฐานบริเวณชุมชนบ้านครัว ถนนเจริญผล มัสยิดวัดสุวรรณ ถนนเจริญนคร เป็นต้น มุสลิมบางส่วนก็ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ เช่น เชื้อสายปากีสถาน มักจะตั้งถิ่นฐานบริเวณตัวเมืองของจังหวัดต่าง ๆ ปัจจุบันมุสลิมภาคกลางถึงแม้ว่าจะมีจำนวนน้อยกว่าภาคใต้ แต่ก็ถือว่าภาคกลางเป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลามของประเทศ เพราะมีสำนักจุฬาราชมนตรี และมัสยิดกลางแห่งประเทศไทย อยู่ที่กรุงเทพฯ วิธีการดำเนินชีวิตของมุสลิมภาคกลางกลมกลืนกับชาวไทย โดยทั่วไปเพียงแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์มุสลิมไว้เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีมุสลิมได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ปะปนกับชาวไทยอื่น ๆ และการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมุสลิมด้วยกันเอง และชนต่างศาสนิกก็ได้มีปัญหาด้านเชื้อชาติ ศาสนา และการดำเนินชีวิต

3.5.3 มุลนิธิสันติชน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมัลลัฟในภาคกลาง

3.5.3.1 ประวัติความเป็นมาของมูลนิธิสันติชน

มูลนิธิสันติชน เป็นองค์กรประเภทองค์กรพัฒนาเอกชน เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Santichon Muslim Foundation ” ที่ตั้งของมูลนิธิสันติชน 439 ซอยลาดพร้าว 112 ถนนลาดพร้าว

แขวงวังทองกลาง เขตวังทองกลาง กรุงเทพมหานคร 10310 โทร.02-5394697 โทรสาร 02-5394696 email: info@islamsantichon.ac.th เว็บไซต์ : www.islamsantichon.ac.th

มูลนิธิสันติชนเริ่มมาจากรายการวิทยุ “เพื่อสันติชน” เริ่มปี 2524 ออกอากาศที่จังหวัดกรุงเทพฯ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสงขลา โดยมีนายประเสริฐ มัสซารี เป็นหัวหน้ารายการ อาจารย์ซาฟีอี นภากรและอาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี เป็นวิทยากร

ปี 2527 จัดตั้ง “สถาบันสันติชน” ตั้งอยู่ที่ซอย 112 ถนนลาดพร้าว เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว เปิดสอนอิสลามให้กับนักศึกษาผู้ใหญ่ทุกวันอาทิตย์ โดยมีนายประเสริฐ มัสซารี เป็นประธานสถาบัน และอาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี เป็นอาจารย์สอนประจำร่วมกับอาจารย์วิทยา วิเศษรัตน์ อาจารย์มุสตอฟา อยู่เป็นสุข อาจารย์อิลยาส นาคนาวา อาจารย์ยะยา โต๊ะมาจี เป็นวิทยากร

ปี 2529 ได้ยื่นขออนุญาตจัดตั้ง “มูลนิธิสันติชน” ตามที่ฮัจยะห์ฮับเซาะห์ สันประเสริฐ ได้อุทิศที่ดินให้ 150 ตารางวา ที่สถาบันสันติชนตั้งอยู่ และฮัจยีอุซบ ตำราเรียง ได้อุทิศที่ดินที่ซอยสวนหลวง ถนนพัฒนาการให้ 200 ตารางวา โดยมีคณะผู้ก่อตั้งมูลนิธิประกอบด้วย ฮัจยีรอมลี กั้นซัน เป็นประธานก่อตั้ง นายประเสริฐ มัสซารี รองประธาน ฮัจยีลี หมัดนุรกีซ ฮัจยีอุซบ ตำราเรียง และฮัจยะห์ฮับเซาะห์ สันประเสริฐ เป็นกรรมการก่อตั้งมูลนิธิสันติชน

ปี 2530 ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้ง มูลนิธิสันติชน โดยมีนายประเสริฐ มัสซารี เป็นประธานมูลนิธิ และผู้ใหญ่หวัง วงษ์สันต์ ได้อุทิศที่ดินให้ 1 ไร่ เงินสด 3 ล้านบาท เพื่อให้ก่อสร้างอาคารมูลนิธิ และให้ก่อสร้างอาคารหอพัก 1 ล้านบาท ที่เขนสวนหลวง อาคารและที่ดินของมูลนิธิสันติชนเป็นทรัพย์สินวากัฟทั้งหมด สำนักงานมูลนิธิสันติชน มูลนิธิได้ก่อสร้างอาคารสำนักงาน เพื่อใช้ประโยชน์ในการทำงานเผยแผ่อิสลามและเป็นอาคารเรียนโรงเรียนอิสลามสันติชน ได้ก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ดังนี้

ปี 2530 ก่อสร้างอาคารสำนักงาน เป็นอาคารคอนกรีต 4 ชั้น ค่าก่อสร้าง 10 ล้านบาท ชั้น 1 เป็นหอประชุม สำนักงาน ชั้น 2 เป็นมัสยิด ชั้น 3-4 เป็นห้องเรียนและห้องฝึกอบรม

ปี 2531 ก่อสร้างอาคาร “หอพักสันติชน” มี 3 อาคาร เป็น อาคาร 4 ชั้น และอาคาร 3 ชั้น รวม 90 ห้อง และอาคารไม้ 2 ชั้น ค่าก่อสร้าง 9 ล้านบาท เปิดให้บริการปี 2534

ปี 2534 ผู้ใหญ่หวัง วงษ์สันต์ ได้อุทิศที่ดินเพิ่มให้อีก 200 ตารางวา ฮัจยะห์รูกอยยะห์ กั้นซัน อุทิศที่ดินให้ 100 ตารางวา ฮัจยะห์รอปีอะห์ วงษ์สันต์ อุทิศที่ดินให้ 100 ตารางวา ซึ่งเป็นที่ดินผืนเดียวกัน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของอาคารเรียน 7 ชั้น แผนกมัธยม

ปี 2540 ก่อสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น อยู่ติดกับอาคารมูลนิธิสันติชนค่าก่อสร้าง 5.4 ล้านบาท ชั้นที่ 1 เป็นสำนักงานสหกรณ์อิสลามสันติชน จำกัด สำนักงานโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม (มูอัลลัฟ) และห้องเรียนชั้นอนุบาล 1-3 และชั้นเรียนประถมศึกษา บนที่ดิน 1 ไร่ เปิดใช้อาคาร ปี 2542

ปี 2543 ก่อสร้างอาคารเรียน “โรงเรียนอิสลามสันติชน” 7 ชั้น ๆ ละ 7 ห้องเรียน 1 ห้องพักครู 12 ห้องน้ำ ค่าก่อสร้าง 42 ล้านบาท มูลนิธิสันติชนได้รับเงินบริจาคจากธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (IDB) บริจาค 7.4 ล้านบาท กระทรวงศาสนสมบัติฯอุดหนุนบริจาค 2 ล้านบาท พี่น้องมุสลิมบริจาครวม 16 ล้านบาท ให้ยืมร่วมลงทุน 16.6 ล้านบาท ชั้น 1 เป็นโรงอาหาร ชั้น 2 เป็นห้อง

ละหมาดและสนามกีฬาในร่ม บนที่ดิน 1 ไร่ 2 งาน เป็นอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เปิดใช้อาคาร ปี2545

ปี 2547 ก่อสร้างอาคารเรียน 6 ชั้นค่าก่อสร้าง 24 ล้านบาท บนที่ดิน 1 ไร่ เป็นอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้น 6 เป็นห้องละหมาด บนที่ดิน 1 ไร่ เปิดใช้อาคารปี 2549 นายประเสริฐ มัสซารี ได้ซื้อที่ดินเป็นส่วนตัวแล้วมอบให้สหกรณ์อิสลามสันติชนจำกัด ขายนำเงินทั้งหมดมาก่อสร้างอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนายบุญมา วงษ์สันต์ ได้อุทิศที่ดินให้ 1 งาน และหัจญ์ฟาตีเมาะห์ บุญชม อุทิศที่ดินให้ 1 งาน และซื้อเพิ่ม 2 งาน เป็นเงิน 12 ล้านบาท

3.5.3.2 โครงสร้างและคณะกรรมการของมูลนิธิสันติชน

สำหรับโครงสร้างของมูลนิธิสันติชน มีคณะกรรมการมูลนิธิ ดังรายนามต่อไปนี้

1. นายประเสริฐ มัสซารี	ประธานกรรมการ
2. นายประเสริฐ วงษ์สันต์	รองประธานกรรมการ
3. นายจรูญ กันชั้น	รองประธานกรรมการ
4. นายบุญมา วงษ์สันต์	กรรมการ
5. นายสอาด วงษ์สันต์	กรรมการ
6. นายกิตติ สันประเสริฐ	กรรมการ
7. นายสุวรรณ มุซอ	กรรมการ
8. นายอนันท์ ปู่ทอง	กรรมการ
9. นายสมศักดิ์ ตำราเรียง	กรรมการ
10. นายชัยณรงค์ วงษ์สันต์	กรรมการ
11. นายทินกร กันชั้น	กรรมการ
12. นายศุภชัย เอื้อฤชา	กรรมการ
13. นายบุญเชิด วงษ์สันต์	กรรมการ
14. นางมาลี บุญชม	กรรมการ
15. นางปราณี กันชั้น	กรรมการ
16. นางสาวกรรณิการ์ มัสซารี	กรรมการ
17. นายอุสมาน ทรัพย์กลิ่น	กรรมการ
18. นายธนวัฒน์ จันทร์ละออ	กรรมการ
19. นายพงศ์ศักดิ์ วงษ์สันต์	กรรมการและเหรัญญิก
20. นายชาญวุฒิ บุญชม	กรรมการและเลขาธิการ

3.5.3.3 กิจกรรมมูลนิธิสันติชน

1. ด้านการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ มีกิจกรรมดังนี้

1.1 มูลนิธิสันติชน เปิดสอนศาสนาอิสลามให้กับผู้ใหญ่และผู้สนใจทั่วไป สอนทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00-12.30 น. ไม่เก็บค่าเล่าเรียน ถ่ายทอดสดการสอนออกอากาศทางสถานีวิทยุ 1 ปณ. คลื่น เอเอ็ม 1035 ทุกวันอาทิตย์

1.2 โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม เปิดสอนมุอัลลัฟและผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม มีมุอัลลัฟเข้าศึกษาอิสลามทุกวันอาทิตย์ ๆ ไม่น้อยกว่า 120 คน เวลาเรียน 10.00-15.00 น. ไม่เก็บค่าเล่าเรียน มีนักศึกษาเข้าใหม่ทุกสัปดาห์ ๆ ละ 5-10 คน

1.3 โครงการสอนอัลกุรอานให้กับผู้สูงอายุ เปิดสอนอัลกุรอานให้กับผู้สูงอายุทุกวันเสาร์ เวลา 10.00-12.30 น. ไม่เก็บค่าเล่าเรียน

1.4 รายการวิทยุเพื่อสันติชน ออกอากาศทางสถานีวิทยุกรมอุตุนิยมวิทยา คลื่น 1287 เอเอ็ม ทุกวันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ เวลา 18.00-19.00 น. และทางสถานีวิทยุ 1 ป.ณ. คลื่น 1035 เอเอ็ม ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00-12.30 น.

1.5 รายการวิทยุรวมฆอน ออกอากาศทางสถานีวิทยุเอเอ็มทั้งกลางคืนและตอนเย็นทุกวัน เอฟเอ็ม ออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมง คลื่น 87.75 MHz.

1.6 ห้องบันทึกเสียง จัดทำห้องบันทึกเสียง 2 ห้อง ใช้เป็นห้องส่งรายการวิทยุเพื่อสันติชนและห้องส่งรายการวิทยุรวมฆอน รวมทั้งบันทึกเทปเพื่อการเผยแพร่อิสลาม

1.7 หน่วยบริการหัจญ์และอุมเราะฮ์ ได้จัดบริการหัจญ์และอุมเราะฮ์โดยมีวิทยากรทางด้านศาสนาเป็นผู้ปฐมนิเทศให้กับหุญาจก่อนออกเดินทางและเป็นวิทยากรนำหุญาจไปทำหัจญ์ทุกปี

1.8 โครงการผู้สูงอายุสันติชนได้รวมกลุ่มผู้สูงอายุมุสลิมที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เพื่อช่วยเหลือและเยี่ยมเยียนเมื่อเจ็บป่วย หรือร่วมละหมาดเมื่อเสียชีวิต ญาติจะได้รับเงินช่วยเหลือรายละ 3,000 บาท

2. ด้านการศึกษาแก่เยาวชนโรงเรียนอิสลามสันติชน

2.1 สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปี และได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียนเครือข่ายนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

2.2 โครงการสอนอัลกุรอานเยาวชน เปิดสอนอัลกุรอานและฟิรดูอินให้กับเยาวชนมุสลิมที่ชุมชนสันติชนและชุมชนรามคำแหง 53 เวลาเรียน 17.00-19.00 น. มีครูสอนประจำแห่งละ 2 คนกองทุนช่วยเหลือเด็กกำพร้าอนาถา ให้ทุนเป็นค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน ค่าเสื้อผ้า ชุดนักเรียน และค่าอาหารกลางวันไม่น้อยกว่า 100 ทุนทุกปี

3. ด้านการกุศลและสาธารณประโยชน์

3.1 หน่วยบรรเทาสาธารณภัย มีรถพยาบาล 2 คัน ประจำที่มูลนิธิสันติชน และที่สาขาหนองจอก ให้บริการฟรี 24 ชั่วโมง ให้บริการทุกเชื้อชาติ ศาสนา รับผู้ป่วยหนักส่งโรงพยาบาล รับผู้เสียชีวิตจากโรงพยาบาลกลับบ้าน รับมัยยิดไปมัสยิดและไปกุบรูร จัดผ้ากาฝั้นและโลงให้กับผู้ยากจน มีเตียงคนป่วย รถเข็นให้ผู้ป่วยยืม ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย และเดือดร้อน

3.1 กองทุนชะกาตได้ให้ความช่วยเหลือมุสลิมที่เดือดร้อน กองทุนชะกาตได้จ่ายเงินให้กับบุคคล 8 ประเภท ตามหลักการอิสลาม มีผู้จัดการกองทุนชะกาต

3.3 โครงการเลี้ยงอาหารละศีลอดได้จัดเลี้ยงอาหารละศีลอดในเดือนรอมฎอนทุกวัน มีพี่น้องมุสลิมร่วมละศีลอดไม่น้อยกว่า 80 คน ทุกวัน

3.5.3.4 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิสันติชน

มูลนิธิสันติชน ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ โดยผ่านโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ประวัติโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม

มูลนิธิสันติชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ความรู้ในหลักการศาสนาอิสลามแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อหลักการศาสนา มูลนิธิสันติชนเปิดสอนมุอัลลัฟเมื่อปี 2529 โดยมีอาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี เป็นผู้สอน ต่อมาเมื่ออาจารย์อับดุลฆอนนี บริสุทธิ์ มาช่วยสอนอัลกุรอาน เพราะมีผู้ที่มีใจมุสลิมสนใจ เข้ารับการศึกษาอิสลามเพิ่มจำนวนมากขึ้น

มูลนิธิสันติชนจึงได้จัดทำโครงการอบรมมุอัลลัฟขึ้น เมื่อปี 2537 โดยมีอาจารย์บรรจง บินกาชัน เป็นประธานโครงการและผู้ปฐมนิเทศ ผู้สอนประวัติศาสตร์และหลักการอิสลามทั่วไป อาจารย์อับดุลฆอนนี บริสุทธิ์ สอนวิชาเตฮีด ฟิกฮ์ และสอนละหมาดชาย อาจารย์ซัลมาน นาคนาวา สอนวิชา อากีเดาะห์ จริยธรรม สอนละหมาดหญิง และช่วยงานทะเบียนและธุรการให้กับโครงการอบรมมุอัลลัฟ การอบรมหลักสูตร 4 เดือน

ในปี 2538 มูลนิธิสันติชนได้จัดตั้งชมรมมุอัลลัฟขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการศึกษาและยึดมั่นตามหลักการอิสลาม เป็นการโอบอุ้มช่วยเหลือและฟื้นฟูมุสลิมใหม่ ต่อมาได้แต่งตั้งให้อาจารย์สุไลมาน บุญชม เป็นผู้ช่วยอาจารย์บรรจง บินกาชัน ในการอบรมมุอัลลัฟ

ปี 2541 คณะกรรมการชมรมมุอัลลัฟ ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อชมรมมุอัลลัฟเป็น “โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม”

เครื่องหมาย/โลโก้โครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน

2) วัตถุประสงค์ของโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม

1. เพื่อให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับอิสลามแก่ผู้ที่เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจ แนวความคิดหลักศรัทธาและปฏิบัติ จนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้
2. เพื่อพัฒนาอัลลัฟให้มีความศรัทธามั่นในหลักการอิสลาม และภูมิใจในความเป็นมุสลิม
3. เพื่อรับรองการเป็นมุสลิมให้แก่ผู้สมัครที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด หลังจากผ่านการอบรมแล้ว

3) หลักสูตรและเวลาการอบรม

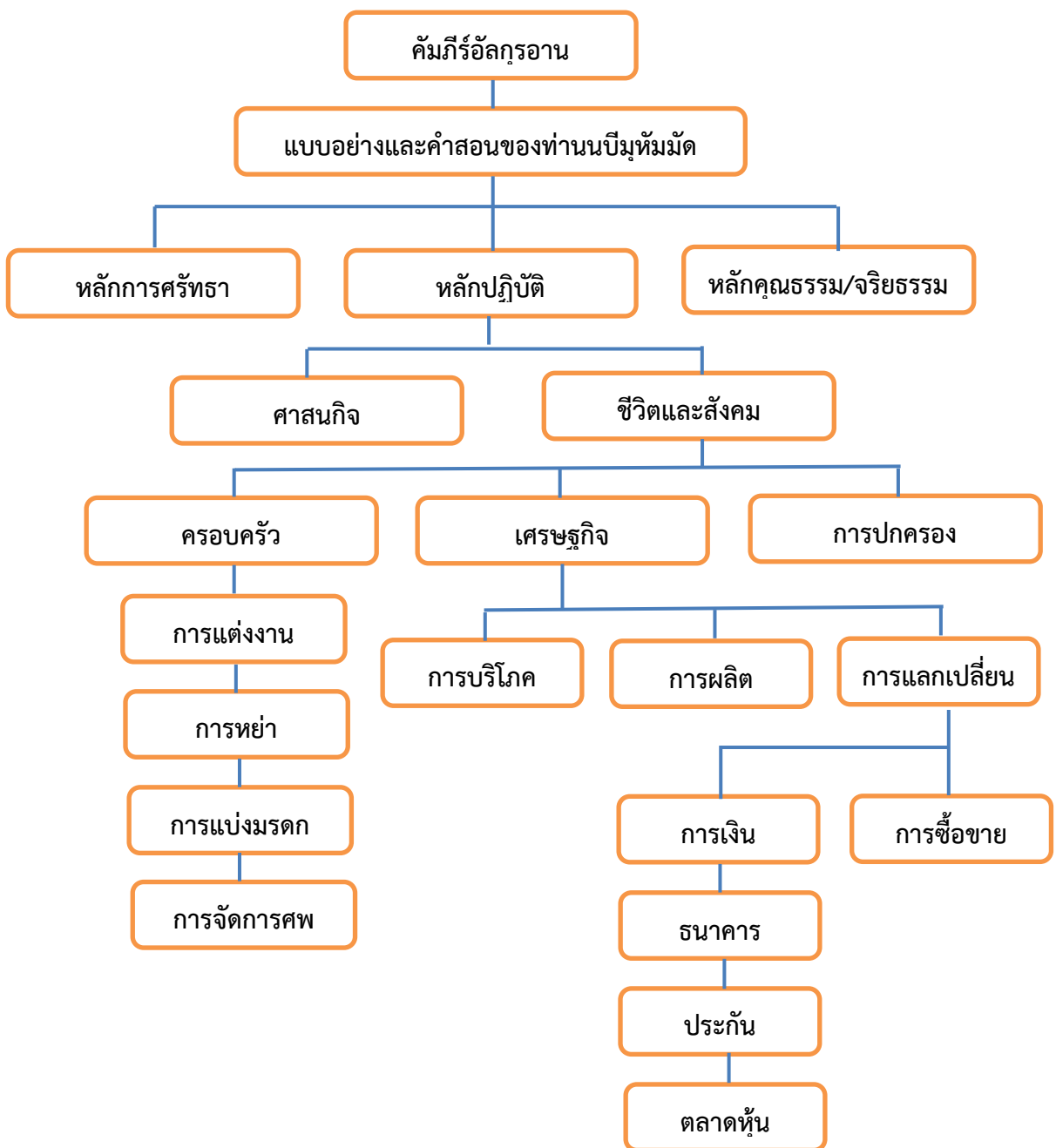
หลักสูตร	15 สัปดาห์
ระยะเวลาการอบรม	4 เดือน
วันเวลาเรียน	ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 15.30 น.

หลักสูตรอิสลามขั้นพื้นฐานโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน เป็นการศึกษาอิสลามให้เข้าถึงแก่นแท้ของศาสนา คือการเข้าใจถึงหลักคำสอนทั้งข้อสั่งใช้และข้อสั่งห้ามที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงบัญญัติไว้ เพราะอิสลาม คือ วิธีการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกด้าน โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มูลนิธิสันติชน จึงได้กำหนดให้มีการปฐมนิเทศผู้สนใจอิสลาม จะเป็นการบรรยายโครงสร้างและระบอบชีวิตในอิสลาม เพื่อการทำความเข้าใจในโครงสร้างอิสลามโดยรวม ดังนี้

- 1) หลักศรัทธา มี 6 ประการ ดังนี้
 1. ศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ
 2. ศรัทธาในมลาอิกะฮ์ (ทูตสวรรค์ของอัลลอฮ์ ﷻ)
 3. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์
 4. ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต
 5. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะการณ์ของพระเจ้า
 6. การยืนยันความศรัทธา
- 2) หลักการปฏิบัติเพื่อการยืนยันความศรัทธา มี 5 ประการดังนี้
 1. การกล่าวปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์”
 2. การละหมาดวันละ 5 เวลา
 3. การถือศีลอด
 4. การจ่ายซะกาต
 5. การประกอบพิธีฮัจญ์
- 3) หลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต
 1. มารยาทต่าง ๆ เช่น การทักทาย การแต่งกาย ฯลฯ
 2. ครอบครัว เช่น หน้าที่สมาชิกครอบครัว การแต่งงาน การหย่า การจัดการมรดก ฯลฯ

3. เศรษฐกิจ การทำสัญญา จริยธรรมทางธุรกิจ ฯลฯ
4. การเมืองการปกครอง ความยุติธรรม การปฏิบัติตนต่อคนภายในการปกครอง
5. สังคม เช่น การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ฯลฯ
6. การสงครามและสันติภาพ
7. จริยธรรม เช่น การให้ความรัก ความเมตตา การอดทน การให้อภัย ความเสียสละ ความสามัคคี ฯลฯ

โครงสร้างอิสลามของหลักสูตรที่โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มุลินิสันติชน

หลักสูตรการเรียนหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติในอิสลาม รวมถึงหลักศาสนา บัญญัติต่าง ๆ ในภาคความรู้พื้นฐาน จำนวน 15 หัวข้อ และหลักสูตรพิเศษ จำนวน 3 หัวข้อ ดังนี้

1) ความเชื่อในเอกภาพของพระเจ้า โทษของการปฏิเสธพระเจ้า และการเชื่อในพระเจ้าหลายองค์

2) การละหมาด ความหมาย ความสำคัญ รายละเอียดต่าง ๆ

3) ความตายและการฟื้นคืนชีพในโลกหน้า สภาพของนรกและสวรรค์ในอัลกุรอาน การจัดการศพ

4) การถือศีลอด

5) การศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะการณ์ (กฎความดี-ชั่ว)

6) จรรยา มารยาท การทักทาย การแต่งกาย การรับประทาน การใช้มัสยิด ความสะอาด การปฏิบัติต่อผู้อื่น

7) การศรัทธาในบรรดานบีและมลาอิกะฮฺ ประวัติโดยย่อของท่านนบีมูฮัมมัด ﷺ

8) การฎีฮาด ความหมายและความสำคัญ เงื่อนไขของการฎีฮาดด้วยอาวุธ

9) การแต่งงาน หน้าที่ของสามีและภรรยาในอิสลาม

10) การหย่าร้าง

11) ซะกาต

12) ฮัจญ์ ความเป็นมา วัตถุประสงค์และการปฏิบัติ

13) มนุษย์ การสร้างและวัตถุประสงค์ของชีวิต

14) การศรัทธาในคัมภีร์อัลกุรอาน

15) อาหารและธุรกิจต้องห้าม

สำหรับหลักสูตรพิเศษ จำนวน 3 หัวข้อ ดังนี้

1) เข้าใจอัลกุรอานผ่านเรื่องราวของบรรดานบี

หลักสูตร เข้าใจกุรอานผ่านเรื่องราวของบรรดานบี เป็นหลักสูตรการอบรมที่ได้เปิดสอนในระดับที่สูงขึ้นจากความรู้พื้นฐานอิสลามเพื่อให้นักเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้พัฒนาความรู้ด้านศาสนามากยิ่งขึ้น โดยเรียนรู้ในเรื่องภูมิประวัติศาสตร์และบทเรียนจากเรื่องราวของบรรดานบี ผ่านการบรรยายและแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แสดงความคิดเห็น รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยหัวข้อจำนวน 10 หัวข้อ ดังนี้

1.ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลที่จำเป็นต้องรู้ของคัมภีร์อัลกุรอาน อธิบายความแตกต่างของคัมภีร์ก่อนหน้านี้ รายละเอียดเรื่องซูเราะฮฺ สาระของคัมภีร์อัลกุรอาน และรายละเอียดอื่น ๆ อีกมากมาย

2.ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบรรดานบี จะให้ความเข้าใจในเรื่องของนบี และรอซูล ทราบถึงความสำคัญ คุณสมบัติ และเชื้อสายของบรรดานบีต่าง ๆ

3.นบีอิบรอฮีม บิดาของบรรดาศาสนทูต ผู้สร้างอัลกะบะฮฺ และแบบอย่างแห่งการเชื่อฟังพระเจ้าเป็นเจ้า

4.นบีลู่ฏ นบีอิสมาอีล และนบีอิสฮาก แต่ละท่านล้วนมีแบบอย่างที่ดีงามมากมาย และมีบทเรียนมากมายให้เราได้ใคร่ครวญ

5. นปีอาดัม มนุษย์คนแรกของโลก การล่อลวงของชัยฎอน และเรื่องราวที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องรู้

6. นปีนูฮ พบกับเรื่องราวของเหตุการณ์สำคัญของโลก ในสมัยนปีนูฮ นั่นก็คือเหตุการณ์น้ำท่วมโลก และเรียนรู้เรื่องราว บทเรียนต่าง ๆ ในสมัยนปีนูฮ

7. นปีฮูด และนปีซอและฮู เรื่องราวของสองนปี ที่เป็นที่รู้จักดีของชาวอาหรับ นปีที่ไม่ได้ถูกกล่าวไว้ในคัมภีร์ก่อนหน้านี้ กับเรื่องราวของชนชาติที่ฝ่าฝืนอัลลอฮฺ ﷻ และถูกอัลลอฮฺ ﷻ ทรงลงโทษให้สูญสิ้นไปจากหน้าแผ่นดิน

8. นปีชูฟ เรื่องราวของนปีชูฟ ผู้ที่มีความอดทน ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำนายฝัน กับบทเรียนเรื่องราวต่าง ๆ ที่สอนคุณธรรมให้กับเราในชีวิตประจำวัน

9. นปีมูซา เรื่องราวของนปีมูซา ผู้เป็นที่รู้จักดีของชาวยิวและคริสต์ ผู้นำการอพยพชาวยิวข้ามทะเลแดงเพื่อหนีการไล่ล่าของฟาโร ผู้ที่ได้รับบทบัญญัติจากอัลลอฮฺ ﷻ

10. นปีดาวิด และนปีสุลัยมาน เรื่องราวของนปีดาวิด ผู้ที่เป็นทั้งนปีและกษัตริย์ที่ชาวยิวให้ความเคารพ แต่มีการบิดเบือนประวัติของท่านในคัมภีร์ของพวกเขา(ชาวยิว) จนอัลลอฮฺ ﷻ ประทานเรื่องราวของนปีดาวิดในกุรอาน เพื่อมาลบล้างและบอกถึงความจริงเกี่ยวกับคุณธรรมความดีของท่านนปีดาวิด และเรื่องราวของนปีสุลัยมาน ผู้ที่ได้รับความสามารถพิเศษในการควบคุมและพูดคุยกับญิน มีพลังอำนาจพิเศษด้วยอนุมัติของอัลลอฮฺ ﷻ

2) เรื่องราวประวัติของนปีมูหัมมัด ﷺ

3) เรื่องประวัติศาสตร์อิสลาม

ตารางเรียน โครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน จะเปิดการเรียนการสอนวันเวลาเรียน ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 15.30 น. โดยมีการแบ่งตารางเรียนแยกระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง ดังนี้

ตารางเรียนนักศึกษาชาย

เวลา	ตารางเรียนนักศึกษาชาย
10.00–11.00 น.	การอบรมความรู้พื้นฐานอิสลาม
11.00–12.30 น.	การปฐมนิเทศสำหรับผู้มาครั้งแรก
11.00–12.30 น.	วิชาจริยธรรมอิสลาม
12.30–13.30 น.	การเรียนปฏิบัติละหมาด
13.30–14.00 น.	พักรับประทานอาหาร
14.00–15.30 น.	การเรียนปฏิบัติละหมาด

ตารางเรียนนักศึกษาหญิง

เวลา	ตารางเรียนนักศึกษาหญิง
10.00–11.00 น.	การอบรมความรู้พื้นฐานอิสลาม
11.00–12.30 น.	การปฐมนิเทศสำหรับผู้มาครั้งแรก
11.00–12.30 น.	วิชาจริยธรรมอิสลาม
12.30–13.30 น.	พักรับประทานอาหารและละหมาดดุฮรี
13.30–15.30 น.	วิชาการเรียนปฏิบัติละหมาด

การประเมินผลหลังการเรียน

ทางโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน มีการทดสอบเพื่อประเมินผล การเรียนการสอน ทั้งภาคศรัทธา ความรู้ความเข้าใจในอิสลามขั้นพื้นฐาน และภาคปฏิบัติละหมาด รวมทั้งการทำความสะอาดร่างกายตามศาสนบัญญัติ โดยจัดเป็นประจำทุก ๆ สองเดือน สำหรับผู้ที่ผ่านการประเมินผลทางโครงการจะมีการมอบประกาศนียบัตรทุก ๆ ปี

ภาคศรัทธา สอบข้อเขียนได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 จึงถือว่าสอบผ่าน หากคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 ต้องขอสอบซ่อมใหม่ และต้องให้ได้คะแนนใหม่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

ภาคปฏิบัติ เมื่อผู้เข้ารับการอบรมพร้อมที่จะสอบเมื่อใด ก็ให้แจ้งต่ออาจารย์ผู้อบรมเพื่อนัดหมายเวลาสอบปฏิบัติ

ภาคกิจกรรมค่าย จัดปีละ 2 ครั้ง ผู้เข้ารับการอบรมต้องเข้าร่วม 1 ครั้ง เป็นการปฏิบัติละหมาดจริงนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความรักความเข้าใจอีกทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต

กิจกรรมส่งเสริมวิชาการ ทางโครงการได้จัดกิจกรรมบรรยายพิเศษขึ้นปีละสองครั้ง กิจกรรมส่งเสริมการอ่านอัลกุรอาน กิจกรรมอบรมพิเศษเข้าใจอัลกุรอานผ่านเรื่องราวของบรรดานบี เพื่อต่อยอดความรู้ รวมถึงได้จัดกิจกรรมให้ความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ภายนอก เช่น การออกบูทประชาสัมพันธ์โครงการฯ ทั้งหมดนี้เพื่อการเผยแพร่อิสลามให้เข้าถึงผู้คนในทุกรูปแบบ

นอกจากนี้ยังได้สร้างช่องทางในการเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค (โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มูลนิธิสันติชน) ไลน์ อินตราแกรม มีการจัดพิมพ์หนังสือ สิ่งที่คุณไม่รู้เกี่ยวกับอิสลาม และมีการถ่ายทอดสดผ่านเฟสบุ๊คไลน์ การอบรมในทุก ๆ สัปดาห์ รวมทั้งผลิตสื่อการเรียนที่ทันสมัย ตอบสนองความต้องการอยากเรียนรู้อิสลามที่เพิ่มมากขึ้น

สำหรับประกาศนียบัตรที่ทางโครงการฯ มอบให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการมี 4 ประเภท ดังนี้

1.ใบประกาศการเข้ารับอิสลามโครงการฯ จะออกเอกสารให้กับนักศึกษาทุกคนที่เข้ารับอิสลามกับทางโครงการฯ

2.ประกาศนียบัตรผู้สำเร็จหลักสูตรอิสลามพื้นฐานโครงการฯ จะมอบประกาศนียบัตรให้กับนักศึกษาที่จบหลักสูตรอิสลามพื้นฐานจากโครงการฯ โดยต้องสอบผ่านทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ

3.ประกาศนียบัตรผู้สำเร็จการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานเบื้องต้นเป็นประกาศนียบัตรสำหรับนักศึกษาโครงการฯ ที่เข้าชั้นเรียนการหัดอ่านอัลกุรอานเบื้องต้น และสอบผ่านตามเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนด

4.หนังสือรับรองการแต่งงาน (นิกะฮฺ) เป็นเอกสารสำคัญที่ออกโดยมัสยิดสันติชนให้กับคู่บ่าวสาว ที่ทำพิธีนิกะฮฺซึ่งดำเนินการโดยอิหม่ามมัสยิดสันติชนซึ่งหลักเกณฑ์ที่อิหม่ามจะทำนิกะฮฺให้ คือ จะต้องเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนกับทางโครงการ และนักศึกษาจะต้องผ่านการสอบข้อเขียนหรือสอบปฏิบัติผ่าน อย่างใดอย่างหนึ่ง

บรรจง บินกาซัน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ารับอิสลามกับมูลนิธิสันติชน

“ไม่มีการบังคับในการนับถือศาสนา (อิสลาม) (อัลกุรอาน 2: 256) อันที่จริงแล้วโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน ก็ทำตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ คือการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอิสลามแก่บุคคลทั่วไป ทั้งมุสลิมเดิม และผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ส่วนเมื่อเขามาเรียนแล้ว เขาอยากเข้ารับอิสลาม มันก็เป็นความสมัครใจของเขา เราก็ไม่เคยบังคับ เพราะว่าเราไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะบังคับให้เขามาเป็นมุสลิม แต่ว่าเมื่อเขาต้องการที่จะเข้ารับอิสลามมันเป็นหน้าที่ของเราที่เราจะต้องทำให้เขา แต่ว่าก่อนที่ใครจะเข้ารับอิสลาม ผมจะต้องถามทุกคน ว่าคุณสมัครใจหรือเต็มใจเข้ารับอิสลามเอง คุณพ่อ คุณแม่ทางบ้านรู้หรือเปล่า ถ้าหากรู้แล้วมีปัญหาอะไรไหม สำหรับผู้ชาย ผมจะถามว่าบวชเรียน ให้พ่อให้แม่หรือยัง ถ้าหากว่าเป็นชาวพุทธ ถ้าหากว่ายังไม่เข้ารับอิสลามคุณก็สามารถที่จะบวชเรียนได้ แต่ว่าเมื่อเป็นมุสลิมแล้ว คุณก็ไม่สามารถที่จะบวชได้ เพราะว่าคุณมาเป็นมุสลิมแล้ว นี่เป็นสิ่งที่เราบอก และก็เราถาม สำหรับผู้หญิงเราก็ต้องถามเหมือนกันว่าคุณพ่อ คุณแม่รู้ไหม มีใครล่อลวง บังคับ ชูเชิญมาเข้ารับอิสลามหรือเปล่า และนอกจากนี้แล้ว คนที่เข้ารับอิสลามเขาต้องกรอกใบแสดงเจตจำนงค์เข้ารับอิสลาม เขาจะต้องอ่านว่าเขารับอิสลามด้วยความสมัครใจ ด้วยความเต็มใจของเขา เขาเรียนรู้หลักการเรียบร้อยแล้ว และเขาก็ยินดีที่จะเข้ารับอิสลามตามที่เราได้กำหนดเอาไว้ เราไม่สามารถบังคับใครได้จริง ๆ แต่ว่าเมื่อเขาเรียนรู้ เขาเข้าใจและเขาจะมาเข้ารับอิสลามเป็นหน้าที่ของเรา เราจำเป็นที่จะต้องทำให้เขาถูกต้อง ให้เขาได้รู้ เพราะว่าเป็นสัญญาที่เขาทำกับพระเจ้า ฉะนั้นเราต้องบอกเขา ว่าเมื่อเขามาเข้ารับอิสลาม เขาได้ทำสัญญากับพระเจ้า เราเป็นแค่เพียงพยานที่รู้เห็น รับรู้เท่านั้นเอง เราไม่ได้มีการบังคับใด ๆ เรื่องของการนับถือศาสนาเป็นเรื่องของหัวใจ ถ้าหากว่าปากไม่ตรงกับใจ มันอยู่ไม่ได้นาน เราไม่รู้ความในใจของเขา แต่ว่าเราฟังเขาจากวาจา เพราะว่ามันเป็นสัญญาใจระหว่างเขากับพระเจ้า ถ้าหากว่าเขาสัญญาเท็จกับพระเจ้าเขาก็อยู่ไม่ได้นาน ซึ่งเราก็ไม่ได้ไปถือโทษโกรธเคืองเขา เพราะว่ามันเป็นเรื่องระหว่างเขากับพระเจ้า ส่วนคนที่เข้ามาด้วยความเต็มใจ ด้วยความสมัครใจ แล้วเขาจะอยู่กับอิสลามตลอดไป เราจะให้การดูแล ดังนั้นคนที่เข้ารับด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยความจริงใจ กับความไม่จริงใจมันจะเห็นผลต่างกันในเวลาไม่นาน โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มูลนิธิสันติชน มีหน้าที่ให้ความรู้อิสลามแก่ผู้สนใจโดยทั่วไป โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการให้คนที่มาเรียนรู้ เข้ารับอิสลาม หากแต่ผู้นั้นประสงค์จะเข้ารับอิสลาม ทางโครงการฯ ก็อำนวยความสะดวก และดำเนินการให้” (วันที่ 6 มีนาคม 2021)

การเข้ารับอิสลามกับมูลนิธิสันติชน อาจารย์บรรจง บินกาซัน ได้กล่าวนาซีหะฮ์แก่บรรดาผู้จะเข้ารับอิสลาม

“การเข้ารับอิสลามมันเป็นสัญญาที่คุณต้องทำกับพระเจ้า (อัลลอฮ์ ﷻ) ผู้เป็นเจ้าของศาสนาอิสลาม ถ้าคุณจะนับถือศาสนาของพระองค์ คุณก็ต้องบอกกับพระองค์ การบอกกับพระองค์ก็คือ การกล่าวคำปฏิญาณตน ว่าข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่ามุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์ คำสัญญานี้เป็นคำสัญญาที่ยิ่งใหญ่ เราทำกับอัลลอฮ์ ﷻ โดยตรง พวกผมและคนอื่น ๆ ก็เป็นแค่เพียงพยานยืนยัน คำสัญญาที่คุณได้ทำกับอัลลอฮ์ ﷻ สัญญานี้มีความหมายว่า นับแต่นี้ต่อไป คุณจะไม่เคารพ สักการะ กราบไหว้บูชา จะไม่วิงวอน บอนบาน อธิษฐานต่อสิ่งอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว และคุณจะเชื่อฟังพระองค์ตามที่นบีมุฮัมมัด ﷺ นำมา หากคุณกล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ สิ่งที่คุณจะได้รับตามคำสัญญาของอัลลอฮ์ ﷻ ก็คือ การอภัยบาปในอดีตที่ผ่านมาทั้งหมด ไม่เพียงเท่านั้น กุศลผลกรรมดี ๆ ที่คุณได้ทำเอาไว้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้อนุญาตให้คุณนำเข้ามาเป็นต้นทุนในการใช้ชีวิตมุสลิม เพราะฉะนั้น เวลาที่กล่าวคำปฏิญาณก็ขอให้กล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งความบริสุทธิ์ใจ เป็นเรื่องภายในของคุณกับอัลลอฮ์ ﷻ คนอื่นมองไม่เห็นแต่ว่าผมจะฟังจากคำกล่าวของคุณ เพราะฉะนั้นเมื่อกล่าวคำปฏิญาณก็ขอให้กล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อที่ว่าเราจะได้รับการอภัยโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขแรกของการที่พระองค์จะรับเราเข้าสวรรค์ คือต้องได้รับการอภัยโทษบาป เพื่อเราได้กล่าวสัญญากับพระองค์ว่าจะศรัทธากับพระองค์แล้ว พระองค์จะทดสอบ ทุกคนจะเจอบททดสอบ การทดสอบจะมีสองแบบ แบบแรกคือการทดสอบด้วยสิ่งดี ๆ ให้มีความสุข ความเจริญ มีความก้าวหน้า เงินทองไหลมาเทมา อย่าได้ล้าพองใจ อย่าได้ทะนงตนว่า นี่คือความสำเร็จของเรา แต่ให้รู้ว่าพระองค์กำลังทดสอบเราด้วยความโปรดปราน เพื่อจะดูว่า เมื่อเราได้รับความโปรดปรานจากพระองค์แล้ว เราขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ไหม และเราแบ่งปันหรือเปล่า เพราะฉะนั้นทุกครั้งที่คุณได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ ในรูปของความดีงาม ความสุข ความเจริญ มั่งคั่ง อย่าลืมกล่าวคำของคุณอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยคำว่า อัลฮัมดุลิลลาฮฺ เป็นอย่างน้อย แล้วก็แบ่งปันสิ่งที่เราได้รับให้แก่คนอื่นบ้าง แต่การขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ที่ดีที่สุด คือ การละหมาด ฉะนั้นคุณต้องเรียนการละหมาด ถ้าคุณไม่เรียนการละหมาด ก็หมายความว่า คุณไม่ได้ขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ และคุณไม่สามารถจะรักษาความศรัทธาเอาไว้ได้ แต่บางครั้งคุณอาจโดนบททดสอบในสิ่งที่คุณไม่อยากจะเจอ เคราะห์กรรม ความทุกข์ยากลำบาก ความสูญเสีย แต่มันถูกกำหนดเอาไว้แล้ว ว่าทุกคนต้องเจอเพื่อจะทดสอบว่า ยามที่คุณประสบเคราะห์กรรม คุณจะศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ไหม เหมือนกับว่าเราจะผ่านไปอีกขั้นหนึ่ง เมื่อเจอเคราะห์กรรม ความทุกข์ยาก ความลำบาก ความสูญเสีย อย่าอะอะโววายวายโทษนั้นโทษนี้ตั้งสติให้ดี สงบ อดทน ละหมาด ขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพราะฉะนั้นหลังจากนี้ชีวิตจะมีทั้งดีและร้าย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องดี ส่วนร้ายจะนิดเดียว แต่เราจะมักโววายว่าทำไมเจอแต่เคราะห์กรรม トラบไตที่ยังมีลมหายใจ แสดงว่ายังมีความดีงามในชีวิต ต้องขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ว่าจะดีหรือร้าย อัลฮัมดุลิลลาฮฺ อย่าทิ้งละหมาด จำไว้เลยจะดีหรือร้ายต้องละหมาด ถ้าหากว่าดีละหมาด ขอขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ แบ่งปัน ถ้าเจอเรื่องร้าย ๆ ละหมาด อดทน ขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ และสักพักนึง อัลลอฮ์ ﷻ จะให้เราผ่านการทดสอบ และเมื่อเราผ่านการทดสอบโดยที่ยังรักษาความศรัทธาไว้ได้ อัลลอฮ์ ﷻ จะให้รางวัลตอบแทนแก่เรา”

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า มุลนิธิสันติชนมีความตระหนักถึงหน้าที่ที่มีต่ออิสลาม ได้จัดโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม เพื่อทำการเผยแพร่ สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอิสลาม ให้แก่ผู้สนใจโดยทั่วไป โดยไม่คำนึงว่าผู้เข้ารับการอบรมจะเข้ารับอิสลามหรือไม่

ถึงแม้ในวันภาระจะเพิ่มขึ้น แต่กำลังใจนั้น คือการได้เห็นผู้คนมากมายหันมาสนใจอิสลามและเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมากขึ้นทุกวัน รวมถึงการสนับสนุนของพี่น้องมุสลิมที่เห็นถึงความสำคัญของเรื่องนี้ โครงการอบรมผู้สนใจอิสลามอาจเป็นโครงการเล็ก ๆ ที่รับใช้อิสลามตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ เราไม่อาจพูดว่าเราประสบความสำเร็จเพราะภารกิจของเราเป็นภารกิจที่ไม่มีวันสิ้นสุด (Presentation โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มุลนิธิสันติชน, 2560)

ดังนั้นจากการศึกษาบริบทของมุลนิธิสันติชนในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟในภาคกลาง พบว่า มุลนิธิสันติชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ความรู้ในหลักการศาสนาอิสลามแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อหลักการศาสนาอิสลาม การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มูอัลลัฟของมุลนิธิสันติชน ดังนี้

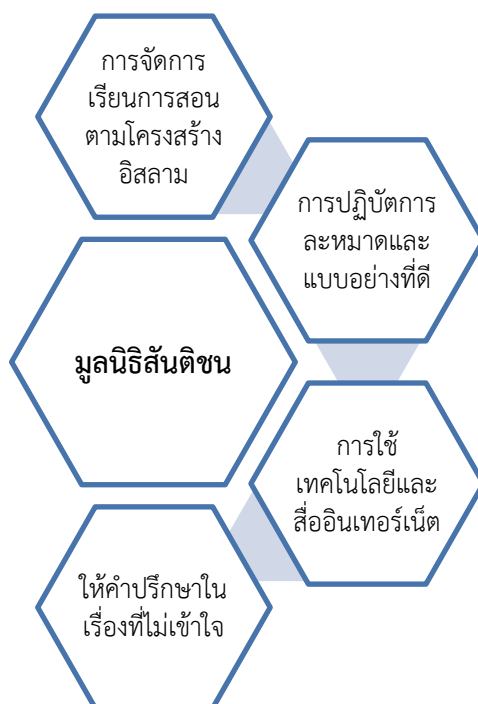
1) การใช้คำพูด ได้แก่ การกล่าวต้อนรับและแนะนำที่ติงาม การต้อนรับที่ทางมุลนิธิสันติชนมอบให้แก่มูอัลลัฟอย่างเป็นกันเองและเรียบง่ายทำให้มูอัลลัฟมีความรู้สึกเหมือนดังครอบครัวเดียวกัน การต้อนรับที่มีไมตรีจิตและการแนะนำอิสลามอย่างจริงใจเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ ทำให้มูอัลลัฟมีความประทับใจและยอมรับอิสลาม การให้คำปรึกษาที่ประทับใจ ทำให้มูอัลลัฟรู้สึกเป็นกันเองและมีความกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ คือการใช้ชีวิตในรูปแบบอิสลาม การบรรยายที่เข้าใจง่ายและชัดเจน เป็นต้น

2) การปฏิบัติหรือการกระทำ ได้แก่ การสอนในภาคปฏิบัติให้แก่มูอัลลัฟที่เข้าร่วมโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามนั้น มีการทดสอบจากผู้สอนว่ามูอัลลัฟมีความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจมากน้อยเพียงใด การมีจรรยาบรรณและเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้มูอัลลัฟสามารถรักษาตัวเองจากสิ่งที่ไม่ดีและขอโทษต่อผู้อื่นเมื่อกระทำผิดตลอดจนเป็นผู้มีจิตใจสงบ การเป็นแบบอย่างในเรื่องหลักการปฏิบัติสามารถทำให้มูอัลลัฟเรียนรู้หลักการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีความรู้สึกเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน และทำให้มูอัลลัฟสามารถเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมได้อย่างรวดเร็วและใช้ชีวิตตามแบบอย่างอิสลามอย่างมั่นคง

3) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต มุลนิธิสันติชนได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขณะที่มูอัลลัฟต้องการกำลังใจอันเนื่องจากการถูกทดสอบจากอัลลอฮฺ ﷻ การสื่อสารที่นำมาเป็นการเรียนรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟ เช่น การบรรยายโดยนำเสนอผ่านช่องยูทูป เฟซบุ๊ก และวิทยุ เป็นต้น ทำให้มูอัลลัฟสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น การใช้หนังสือและตำราที่ได้รับรวบรวมเกี่ยวกับอิสลามเอาไว้ในแต่ละด้าน เช่น หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักจริยธรรมในอิสลาม ทั้งนี้อาจารย์บรรจง บินกาซัน ได้เขียนและแปลหนังสืออิสลามออกสู่สังคมอย่างมากมายเพื่อให้ผู้สนใจอิสลามสามารถอ่านและทำความเข้าใจต่อศาสนาอิสลาม และมูอัลลัฟสามารถศึกษาเรียนรู้อิสลามได้ทุกที่ทุกเวลา

การให้ความช่วยเหลือแก่มูอัลลัฟ คือ ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอยติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของ

มุสลิม ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จัดเลี้ยงอาหารให้แก่มุสลิมที่ขาดแคลน และจ่ายชะกาตให้กับมุสลิม รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม เช่น การเข้าค่ายมุสลิมประจำปี เป็นต้น และสามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพประกอบ 5 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มูลนิธิสันติชน

3.5.4 มูลนิธิรักมนุษยชาติ: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมในภาคเหนือ

3.5.4.1 สภาพทั่วไปของภาคเหนือ

ภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน พิชญ์โลก ตาก อุตรดิตถ์ สุโขทัย เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และอุทัยธานี เป็นพื้นที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านตะวันออกและด้านเหนือ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน และด้านตะวันตก ติดต่อกับสหภาพเมียนมา

ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมีความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้าน จากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรแบบกึ่งหนาว ประกอบกับการมีทรัพยากรดิน ป่า น้ำ ที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นข้อมูลสำคัญของภาคเหนือ ดังนี้

สภาพทางภูมิศาสตร์และขอบเขตพื้นที่ ภาคเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพื้นที่รวมประมาณ 106.03 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.0 ของพื้นที่ประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือมีความแตกต่างกันจึงแบ่งพื้นที่ออกเป็นภาคเหนือ ตอนบน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงโดยมีแอ่งที่ราบระหว่างทิวเขาเป็นที่ตั้งชุมชน และภาคเหนือ ตอนล่างมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ โดยมีพื้นที่ภูเขาอยู่ทางด้านทิศตะวันตกและตะวันออก ดังนั้น สภาพพื้นที่ของภาคเหนือจึงสรุปได้ดังนี้

1) ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ และน่าน รวม 8 จังหวัด มีพื้นที่รวม 54.1 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 51.0 ของพื้นที่ภาคเหนือ จำแนกเป็น

- 1.1) พื้นที่สูง (Highland) ประมาณ 33.5 ล้านไร่ (ร้อยละ 62.0)
- 1.2) พื้นที่ดอน (Upland) ประมาณ 16.2 ล้านไร่ (ร้อยละ 30.0)
- 1.3) พื้นที่ราบมีจำกัดเพียง 4.3 ล้านไร่ (ร้อยละ 8.0)

2) ภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์เพชรบูรณ์และอุทัยธานีรวม 9 จังหวัด โดยมีพื้นที่รวม 51.9 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 49.0 ของพื้นที่ภาคเหนือ พื้นที่ราบเป็นที่ราบลุ่มของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง และป่าสัก ซึ่งเป็นแหล่งทำการเกษตรที่สำคัญ จำแนกเป็น

- 2.1) พื้นที่ราบ (Lowland) รวมทั้งสิ้นประมาณ 16.6 ล้านไร่ (ร้อยละ 32.0)
- 2.2) พื้นที่ดอน (Upland) 16.1 ล้านไร่ (ร้อยละ 31.0)
- 2.3) พื้นที่สูง (Highland) ประมาณ 19.2 ล้านไร่ (ร้อยละ 37.0)

สภาพภูมิอากาศ ภูมิอากาศของภาคเหนือจัดอยู่ในเขตร้อนแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูกาล ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม 2 ทิศทาง คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงกลางเดือนตุลาคม ไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ และบางปีอาจเลยไปถึงกลางเดือนมีนาคม จะพัดเอาความหนาว เย็นจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทย จัดเป็นช่วงฤดูหนาวมีอากาศแห้ง ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม จนถึงปลายเดือนกันยายน พัดพาเอาความชื้นจากบริเวณเส้นศูนย์สูตรจัดเป็นช่วงฤดูฝน ภาคเหนือมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของภาคประมาณ 25 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิ สูงสุดในเดือนเมษายนประมาณ 42 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมประมาณ 15 องศาเซลเซียส ภาคเหนือมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,230 มิลลิเมตร/ปีโดยมีวันที่ฝนตกปีละประมาณ 110 วัน เขตที่มีฝนตกน้อยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 800-1,000 มิลลิเมตร/ปีส่วนเขตที่ฝนตกชุกจะมี ปริมาณฝนสูงสุดถึง 2,000 มิลลิเมตร/ปี (แผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ.2560-2565, 2561: 1-2)

3.5.4.2 มุสลิมไทยในภาคเหนือ

มุสลิมภาคเหนือ ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีมุสลิมตั้งถิ่นฐานเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่า 100 ปีมาแล้ว สถิติเป็นทางการที่รวบรวมไว้เมื่อ พ.ศ.2561 มีมุสลิมในจังหวัดเกือบทั้ง 9 จังหวัด จำนวน 16,263 คน ในภาคเหนือตามหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมุสลิมที่เข้ามาเป็นกลุ่มแรก เป็นมุสลิมเชื้อสายเบงกาลีอพยพมาจากประเทศอินเดีย (ส่วนที่เป็นบังคลาเทศในปัจจุบัน) และจากพม่า ชุมชนแรกของมุสลิมในภาคเหนือ คือ ชุมชนช่างกลาน หรือบริเวณมัสยิดช่างกลานใน

ปัจจุบัน ซึ่งมีสยิดสร้างเมื่อรัชกาลที่ห้า ต่อมามุสลิมเชื้อสายจีนฮ่อ เข้ามาค้าขายและบางส่วนได้แต่งงานกับผู้หญิงพื้นเมืองมุสลิม (เชื้อสายเบงกาลี) และได้อพยพเข้ามามากขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2493 ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคเหนือ โดยรวมตัวกันบริเวณที่เรียกว่า บ้านฮ่อในปัจจุบัน นอกจากนี้ในสมัยรัชกาลที่ห้า ได้มีมุสลิมเชื้อสายมลายูจากรัฐปะหัง เป็นกลุ่มผู้ปกครองและผู้ติดตามอพยพมาตั้งถิ่นฐานในรัชกาลที่ห้า โดยรวมตัวกันบริเวณชุมชนช้างคลาน เมื่อปะหังกลายเป็นของอังกฤษ ส่วนหนึ่งได้อพยพกลับไปตั้งถิ่นฐานทางภาคใต้ มุสลิมกลุ่มสุดท้ายที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคเหนือคือเชื้อสายปากีสถาน โดยเฉพาะบางส่วนเข้าไปพร้อมกับการสร้างทางรถไฟสายเหนือ ตอนปลายรัชกาลที่ห้า ปัจจุบันมุสลิมในภาคเหนือเชื้อสายต่าง ๆ ได้อยู่ร่วมกัน โดยปราศจากความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นมุสลิมเชื้อสายจีนฮ่อและเบงกาลี รองลงมา มุสลิมในภาคเหนือได้ตั้งถิ่นฐานกระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ มีมัสยิดเป็นทางการ จำนวน 51 แห่ง โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่มีมุสลิมหนาแน่นกว่าจังหวัดอื่น ๆ มีมัสยิดจำนวน 14 แห่ง ภาคเหนือ นับว่าเป็นภูมิภาคหนึ่งที่เป็นที่ชุมนุมของมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ และเป็นแหล่งกระจายมุสลิมไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ เช่น มุสลิมเชื้อสายเบงกาลี และปากีสถานได้เดินทางผ่านภาคเหนือไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำหรับมุสลิมอีกกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของไทย คือชาวจีนมุสลิมจากยูนนาน ได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากในเมืองหลักในภาคเหนือของประเทศไทย เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำปางและแม่ฮ่องสอน ประกอบอาชีพค้าขายผัก ผลไม้ ทำภัตตาคาร ร้านอาหาร และรายขายของชำ จนประสบความสำเร็จทางการค้า ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของมุสลิมจีนจากยูนนานดีขึ้น คนกลุ่มนี้จึงได้รับชื่อเรียกใหม่ว่า “ฮ่อ” แต่เป็นคำที่ชาวจีนมุสลิมจากยูนนานถือว่าแสดงการดูถูกดูแคลน อย่างไรก็ตามแม้ว่าชื่อนี้จะไม่ใช่อีกชื่อที่ชาวจีนมุสลิมจากยูนนานถูกใจนัก แต่ต่อมาก็ได้นำมาใช้เป็นชื่อในการจดทะเบียนมัสยิดของตนว่า “มัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ” ในปี 1917 และการจดทะเบียนราษฎรกับหน่วยงานของรัฐ มีการสร้างครอบครัวกับชาวจีนหรือคนเมืองที่ไม่ใช่มุสลิมจนในปัจจุบันมีการสร้างชุมชนใหม่ที่บริเวณสันป่าข่อย รวมถึงในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดลำปาง การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยล้านนา ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์หรือผสมกลมกลืนไปกับสังคมที่เข้ามาอยู่ ซึ่งกระบวนการผสมกลมกลืนที่เกิดขึ้นค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากชาวจีนมุสลิมมีจิตสำนึกและศักดิ์ศรีในการตัดสินใจเส้นทางชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจ และศาสนา ซึ่งกระบวนการปรับเปลี่ยนนี้แยกออกได้เป็นสามระดับ คือ (1) อัตลักษณ์ของพ่อค้าจีน (ก่อนปี 1940) เป็นยุคที่ชาวจีนมุสลิมรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาได้รับการยอมรับจากสังคมในท้องถิ่นและชาวไทยภูเขาในฐานะของพ่อค้าชาวจีน ในช่วงนี้ชาวจีนมุสลิมต้องทำงานหนักเพื่อความสำเร็จทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชีวิต ซึ่งคุณสมบัตินี้กลายเป็นอัตลักษณ์ที่รู้จักกันดีของคนกลุ่มนี้ คนเมืองในภาคเหนือและชาวไทยภูเขาเรียกมุสลิมจีนจากยูนนานกลุ่มนี้ว่า “เล่าปิ่น” หมายถึง พ่อเลี้ยง แต่ถึงแม้การใช้ชีวิตร่วมกับคนส่วนใหญ่ไม่ได้มีปัญหามากมายอะไร แต่ชาวจีนยูนนานทั้งที่เป็นมุสลิมหรือไม่เป็นมุสลิมก็ถูกจับตามองจากเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะเชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการค้าฝิ่น โดยในตอนกลางศตวรรษที่ 20 ถูกเหมารวมว่า ฮ่อ ทุกคนค้าฝิ่น ซึ่งนำมาสู่นโยบายที่จะต้องกำจัดฮ่อทุกคนไปจากเชียงใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวฮ่อจำนวนหนึ่งอาสาปราบฮ่อที่สร้างปัญหาให้ เพราะช่วงเวลานั้นมีชาวฮ่อจำนวนไม่น้อยที่แต่งงานอยู่กับผู้หญิงที่ไม่ใช่มุสลิม โดยหวังว่าจะมีชีวิตใหม่สามารถเป็นพลเมืองไทย และมีชีวิตมั่นคงได้ในอนาคต เรื่องนี้จึงมีส่วนช่วยให้ฮ่อสามารถผสมกลมกลืน

กับสังคมไทยได้เป็นอย่างดี (2) อัตลักษณ์ของมุสลิมไทย (ระหว่างปี 1940-1990) เมื่อสยามเปลี่ยนเป็นประเทศไทย และรัฐบาลใช้นโยบายผสมกลมกลืนกับชาวจีนในประเทศไทยควบคู่ไปกับนโยบายการสร้างชาติ การได้รับการศึกษาจากโรงเรียนที่ดีเป็นปัจจัยเบื้องหลังความสำเร็จในชีวิตของคนหลายคน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องปกติที่ชาวจีนมุสลิมพยายามส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนคริสต์เตียนในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนจบมัธยมศึกษา เป็นการเพิ่มโอกาสในการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น เรียนรู้ภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุลเป็นภาษาไทย เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมไทย และสามารถไต่บันไดสังคมสู่สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้นเช่นเดียวกับชาวจีนกลุ่มอื่นที่อพยพสู่ประเทศไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวจีนมุสลิมรุ่นใหม่จึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นกลางในสังคมไทยปัจจุบัน และ (3) อัตลักษณ์ของมุสลิมข้ามชาติ (ระหว่างปี 1991 จนถึงปัจจุบัน) อิทธิพลของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต และเว็บไซต์ ได้ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงกับประเทศจีนและกลุ่มประเทศอาหรับดีขึ้น ชาวจีนมุสลิมจึงได้รับอิทธิพลจากการเมืองในโลกมุสลิมมากขึ้น ความผูกพันและความเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อรักษาและยึดมั่นในแนวทางของอิสลาม คือ การแต่งงานกับมุสลิมด้วยกันแทนที่จะเป็นคนต่างศาสนา แม้ว่าปู่ย่าตายายจำนวนหนึ่งก็ไม่ได้เป็นมุสลิมแต่กำเนิด โดยมองว่าจะเป็นเส้นทางที่จะทำให้ความศรัทธาในอิสลามอ่อนแอ การปฏิเสธการมีส่วนร่วมในประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ แต่จะโน้มนำให้เยาวชนมุสลิมจีนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นแทน และการเปลี่ยนใช้ชื่อทางการเป็นภาษาอาหรับ จากเดิมที่เคยมีสามชื่อ คือ ชื่อจีน (ใช้ที่บ้าน) ชื่อไทย (ใช้ที่โรงเรียนและที่ทำงาน) และชื่ออาหรับ (ใช้ในโรงเรียนศาสนาและมัสยิด) การใช้ชื่อเป็นภาษาอาหรับเป็นหนทางหนึ่งในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของชาวจีนมุสลิมในภาคเหนือของประเทศไทย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักจากที่ชาวมุสลิมจีนยูนานได้อพยพย้ายถิ่นมายังตอนเหนือของประเทศไทย ชนกลุ่มนี้ก็ยังสามารถรักษาอัตลักษณ์และศาสนาของตน ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ สามารถใช้ชีวิตร่วมกับชนต่างเผ่าพันธุ์ทั้งที่เป็นมุสลิมและศาสนิกชนในศาสนาอื่น แสดงให้เห็นถึงจุดยืนที่ชัดเจนต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกกฎหมายของชาวจีนฮ่อด้วยกัน และการมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจทำให้บุตรหลายเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมและประเทศไทยที่พวกเขาเข้าไปร่วมอยู่ด้วย (อิศรา ศานติศาสตร์, 2556: 9-19)

การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมในภาคเหนือของประเทศไทยในการศึกษาครั้งนี้ คือ มุลนิธิรักมนุษยชาติ และเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอยู่ 4 ศูนย์ ประกอบด้วย 1) ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย 2) ศูนย์อิสลามศึกษาบ้านปางสา อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย 3) ศูนย์เรียนรู้อิสลามบ้านแสงไพร อำเภอปาง จังหวัดพะเยา และ 4) ศูนย์ศึกษาอิสลามบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.5.4.3 มุลนิธิรักมนุษยชาติ

มุลนิธิรักมนุษยชาติ ได้อนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2554 เลขทะเบียนลำดับที่ ชร 137/2554 ที่ตั้งสำนักงานของมุลนิธิ ตั้งอยู่เลขที่ 157 หมู่ที่ 14 ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยนายยาลาลุดิง สาแมง และคณะ ได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนจัดตั้งมุลนิธิรักมนุษยชาติ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ส่งเสริมการศึกษา
 2. เผยแพร่ศาสนาอิสลาม
 3. ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
 4. สงเคราะห์เด็กกำพร้า คนยากจน และผู้ประสบภัยธรรมชาติ
 5. ส่งเสริมอารยธรรมแห่งมนุษยชาติ
 6. ส่งเสริมอาชีพ
 7. ร่วมพัฒนาชุมชนและบ้านเมือง
 8. ร่วมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 9. ร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์
 10. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ประการใด
- ในการจัดการของมูลนิธิในวาระเริ่มแรก มีคณะกรรมการดำเนินงาน ดังรายนาม

ต่อไปนี้

1. นายมะนาเซ ดาโอะ	ประธานกรรมการ
2. นายยาลาลุดิง สาแมง	กรรมการ/เลขานุการ
3. นายชนะ วงศ์ศักดิ์	กรรมการ

เครื่องหมาย/โลโก้ของมูลนิธิรักมนุษยชาติ

ปัจจุบันเครือข่ายมูลนิธิรักมนุษยชาติที่ทำงานร่วมกันอยู่ 4 ศูนย์ ประกอบด้วย

- 1) ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน อำเภอแม่จันทร์ จังหวัดเชียงราย
ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน มีมัสยิดอิสลามห้วยมะหินฝน สถานที่ตั้งมีเนื้อที่ 19 ไร่ ประกอบด้วยอาคารสถานที่ถาวร คือ 1) อาคารมัสยิด 2) อาคารเรียน 2 ห้อง 3) อาคารหอพักนักเรียนชาย 4) อาคารหอพักนักเรียนหญิง 5) อาคารคนผู้ใหญ่นักยากจน
- 2) ศูนย์อิสลามศึกษาบ้านปางสา อำเภอแม่จันทร์ จังหวัดเชียงราย
- 3) ศูนย์เรียนรู้อิสลามบ้านแสงไทร อำเภอปง จังหวัดพะเยา
- 4) ศูนย์ศึกษาอิสลามบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

การเข้ามาตั้งศูนย์อบรมและเผยแพร่ศาสนาอิสลามของศูนย์ศึกษาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามมีที่ทำการอยู่ในหมู่บ้าน โดยทำการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยากจนจากพื้นที่อื่น ๆ เข้ามาไว้ในความดูแลขององค์กร โดยรับเอาเด็กกลุ่มชาติพันธุ์จาก

หมู่บ้านในจังหวัดเชียงรายมาดูแลให้การศึกษาและอบรมศาสนาอิสลาม บริบทการอบรมและดูแลในปัจจุบันนั้นมากลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย หลายทิศหลายทาง เด็กจึงมีนิสัยและพฤติกรรมที่ต่างกันไป การให้การอบรมศาสนาอิสลามเพื่อให้เด็กมีวินัย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีจิตอาสา มีคุณธรรม และจริยธรรม สามารถนำความรู้อิสลามที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ทางศูนย์ส่งเสริมการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว พืชเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่าย พัฒนาการเรียนของนักเรียนให้ต่อเนื่อง และสามารถเรียนในระดับที่สูงขึ้นตามความสามารถของเด็ก และยังส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันตามวันสำคัญทางศาสนา จากชุมชนและผู้ปกครอง นักเรียน และรำลึกและเข้าใจถึงความสำคัญ และผลความดีของบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม (สหภาพ แชนย่า, 2559: 132)

ในเรื่องของนโยบายทั้ง 4 ศูนย์ มีการทำงานเชื่อมโยง และมีอุดมการณ์ การทำงานร่วมกัน โดยเน้นเรื่องการเสียสละ มีศูนย์เวียงหมอกเป็นศูนย์หลัก ศูนย์ประสานงานโครงการต่างๆ จำไปยังศูนย์สาขา เคยฟังหลายท่านเข้าใจว่า ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีพี่น้องทางภาคใต้ มาทำงานเพื่อเผยแพร่ศาสนาเป็นแผนยึดประเทศไทย เป็นข้อมูลที่ไม่เป็นธรรมกับคนทำงานเผยแพร่ศาสนา ซึ่งมีน้อยมาก สำหรับองค์กรมุสลิมที่ทำงานกับคนต่างศาสนิก นับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสียสละอดทน ซึ่งผู้เขียนเองเคยเข้าไปสัมผัสกับการทำงานของคณะทำงานกลุ่มนี้ หากไม่มีความอดทนจริง ๆ ก็ยากที่จะดำรงชีพอยู่ได้ ด้วยเงินเดือนเพียงเล็กน้อย หรือบางครั้งทำงานเป็นปี ยังไม่มีเงินตอบแทนต้องอาศัย การทำงาน ส่วนตัว ค่าขาย ปลูกผักเพื่อจะให้ดำเนินชีวิตของตัวเองและเด็ก ๆ ที่รับผิดชอบให้อยู่ได้ การทำงานจะเห็นได้ว่าใช้หลักสันติวิธีเป็นแนวทางการทำงานดังจะเห็นตัวอย่างการทำงานของศูนย์ห้วยมะหินฝน เมื่อปี พ.ศ.2544 ในความยากลำบาก แต่คณะทำงานก็ไม่นิ่งดูตายที่จะช่วยเหลือพี่น้องในพื้นที่ ได้บริจาคท่อน้ำประปาภูเขาให้บ้านห้วยมะหินฝน เพื่อใช้เป็นสาธารณประโยชน์ทุกครั้งเวียน โดยประสานขอความช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมจากประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเอมิเรตส์บริจาคเงินจำนวนสี่หมื่นห้าพันบาทในการนี้ และยังมีแจกเสื้อผ้า และอาหารหลายครั้งมาแล้วเมื่อมีผู้บริจาคจากในและนอกประเทศ

1) ความเป็นมาของมูลนิธิรักมนุษยชาติ

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม สร้างความสมานฉันท์ ความปรองดอง ไม่มีความระแวงซึ่งกันและกัน เป็นแนวทางที่พี่น้อง แต่ละศาสนิกได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ณ ปัจจุบัน ด้วยกับการทำงานที่ทุ่มเทตามศูนย์ต่าง ๆ มีเด็กที่ต้องรับผิดชอบไม่ต่ำกว่าศูนย์ละ 50 คน ศูนย์ ก็ประมาณ 200 คน ซึ่งเด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด นับเป็นภาระหนักอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมที่ทราบข่าว ทั้งในและต่างประเทศ แต่ก็ยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาอีกมาก

2) ประวัติทั่วไป

ใน ปี พ.ศ.2531 คณะกลุ่มเชษฐชนและเผยแพร่อิสลาม (ตะวะฮ์ดบลิสม) ศูนย์มรกัสยะลาได้รายงานแก่พี่น้องมุสลิมปัตตานี ยะลา และนราธิวาสให้ทราบว่า มีผู้คนที่จังหวัดเชียงรายเข้ารับ

นับถืออิสลามทั้งหมู่บ้าน พวกเขาต้องการกำลังใจจากพี่น้องมุสลิม และยังมีอีกหลายหมู่บ้านที่อยากจะเรียนรู้และรู้จักศาสนาอิสลามและอยากจะเข้านับถือศาสนาอิสลาม

ในปี พ.ศ.2532 คณะเผยแผร์อิสลามแนวสันติและด้วยความรักมนุษยชาติ ได้เดินทางจากปัตตานี ยะลา และนราธิวาสของประเทศไทยจำนวน 70 กว่าคน เพื่อมาเยือนพี่น้องในจังหวัดเชียงรายเหนือสุดของประเทศไทย ผลที่ตามมาก็มีหลายคนเข้ามารับนับถือศาสนาอิสลาม คณะเผยแผร์ฯ ที่ได้มาในครั้งนั้นทั้งคณะดีใจที่ได้เห็นพี่น้องมาเป็นผู้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม แล้วเมื่อกลับไปยังภาคใต้และได้รายงานให้คณะเผยแผร์อิสลามได้รับฟัง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คณะเผยแผร์อิสลามจากภาคใต้ได้ขึ้นมาเยือน และเผยแผร์อิสลามในจังหวัดเชียงราย 2-3 ครั้งของทุก ๆ ปี เมื่อมีผู้เข้ารับอิสลามเพิ่มขึ้นพวกเขาก็ต้องการสร้างมัสยิดเป็นสถานที่ละหมาด เป็นศูนย์รวมกิจกรรมของผู้นับถือศาสนาอิสลามและกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้นพี่น้องมุสลิมเดิมได้ช่วยกันบริจาคทรัพย์สินเพื่อสร้างมัสยิด เช่น มัสยิด ที่บ้านม้ง แม่เปา อ.พญาเม็งราย มัสยิดอิสลาม เวียงหมอก อ.เชียงของ มัสยิดอิสลามบ้ายปางสา และมัสยิดอิสลามบ้านห้วยมะหิน ผน อ.แม่จัน จังหวัดเชียงราย และได้สร้างมัสยิดเพื่อมุสลิมใหม่ที่จังหวัดพะเยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสระบุรี

ในด้านการศึกษาได้ส่งเสริมการศึกษาทางสามัญควบคู่กับทางศาสนาอิสลาม เด็กมุสลิมรุ่นแรกจากอำเภอเวียงเชียงรุ้งได้เป็นอาจารย์ และเด็กชาวดอย แม่มา้ง อ.ปง จังหวัดพะเยา ได้ศึกษาจนจบระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัยอิสลามยะลา มีความมุ่งมั่น เสียสละกลับพัฒนาบ้านเกิดของตัวเองในการดูแลเด็ก ๆ มุอัลลัฟให้อยู่ในแนวทางของอิสลาม

3) ภารกิจและกิจกรรม

1. จัดหาทุน อุปกรณ์ และจัดเตรียมสถานที่พักอาศัยสำหรับเด็กมุอัลลัฟของศูนย์ฯ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิรักมนุษยชาติทั้งสี่ศูนย์ และจัดหาอาหาร เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ
2. ให้เด็กนักเรียนไปเรียนที่โรงเรียนของรัฐในเวลาเรียนปกติ และส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ฝึกการอ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน และปฏิบัติศาสนกิจนอกเวลาเรียนสามัญ
3. ให้การอบรมจริยธรรมอิสลามแก่เด็กนักเรียน และดูแลให้เป็นพลเมืองที่ดีห่างไกลจากสิ่งเสพติด และสิ่งลามก
4. จัดอบรมแนะนำศาสนาอิสลามให้กับผู้ที่สนใจจะเรียนรู้ศาสนาอิสลาม และอบรมจริยธรรมอิสลาม
5. ให้ร่วมมือกับคณะเผยแผร์ศาสนาอิสลามในการไปเยือนตามหมู่บ้านต่าง ๆ เมื่อมาเผยแผร์ศาสนาอิสลามในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียง
6. ช่วยหาผู้สนับสนุนทุนการศึกษาหรือผู้อุปการะสำหรับเด็กนักเรียนที่จะเรียนต่อทางสามัญควบคู่กับทางศาสนาในระดับชั้นสูงกว่าที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิฯ
7. ฝึกทักษะการประกอบอาชีพเบื้องต้น
8. จัดหาเงินบริจาคเพื่อช่วยเหลือมุอัลลัฟที่จะแต่งงานและมีครอบครัว

9. ร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อฟื้นฟูแนวทางสันติในการเผยแพร่อิสลาม และขยายความร่วมมือกับองค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ โดยการเผยแพร่ศาสนาตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3.5.4.4 การเป็นมุสลิมของกลุ่มเยาวชนชายเขาผ่านศูนย์เรียนรู้อิสลามของมูลนิธิรักมนุษยชาติ

ในศูนย์เรียนรู้อิสลามฯ ที่อยู่ภายใต้ของมูลนิธิรักมนุษยชาติทั้งสี่ศูนย์ เยาวชนชายเขา จะได้รับการอบรมเกี่ยวกับวินัยของหอฟัก และตารางการปฏิบัติศาสนกิจในแต่ละวัน และได้รับการอบรมรายละเอียดทุกด้านเกี่ยวกับมุสลิมที่ควรรู้และพึงปฏิบัติ ทั้งหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ หลักจริยธรรม การปฏิบัติศาสนกิจในศูนย์เรียนรู้อิสลามฯ จะอยู่ภายใต้การดูแลของนักดาอีย์และรุ่นพี่มุสลิม (ชาวเขา) คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือ เด็กชาวเขามุสลิม คือมูอัลลัฟ เด็กทุกคนจะได้รับชื่อใหม่ เป็นชื่อภาษาอาหรับมีความหมายไพเราะตามหลักการอิสลาม การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมสำหรับเด็กชนชายเขาโดยการปลูกฝังเรื่องหลักการของศาสนาอิสลาม และหน้าที่ของเยาวชนมุสลิมอันพึงปฏิบัติ เพื่อให้ห่างไกลจากอบายมุขและเข้าหาคำสอนทางศาสนาอิสลาม รวมถึงการยึดมั่นศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ (สมัคร์ กอเซ็ม, 2557: 62)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามูลนิธิรักมนุษยชาติในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟในภาคเหนือ โดยให้การดูแลให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟในภาคเหนือของมูลนิธิรักมนุษยชาติ คือ กลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ที่มาจากหลากหลายชาติพันธุ์และต่างพื้นที่ โดยกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งและอาข่า ส่วนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลีซู มูเซอ และพม่า เป็นต้น ปัจจุบันเครือข่ายมุสลิมรักมนุษยชาติ (Human Mercy Foundation) มีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอยู่ 4 ศูนย์ ประกอบด้วย 1.ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย 2. ศูนย์ศึกษาอิสลามบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย 3.ศูนย์อิสลามศึกษาบ้านปางสา อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย และ 4.ศูนย์เรียนรู้อิสลามบ้านแสงไทร อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในฐานะเป็นศูนย์อิสลามอบรมจริยธรรมอิสลาม การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟของทั้ง 4 ศูนย์ มีการดำเนินงานเชื่อมโยงและมีอุดมการณ์การทำงานร่วมกัน โดยเน้นเรื่องการเสียสละ มีศูนย์เวียงหมอกเป็นศูนย์หลัก ศูนย์ประสานงานโครงการต่าง ๆ กระจายไปยังศูนย์เครือข่าย มีแนวทางการดำเนินงาน คือสร้างความเข้าใจอันดีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม สร้างความสมานฉันท์ความปรองดอง ไม่มีความระแวงซึ่งกันและกัน ณ ปัจจุบัน ด้วยกับการทำงานที่ทุ่มเทตามศูนย์ต่าง ๆ มีเด็กมูอัลลัฟที่ต้องรับผิดชอบไม่ต่ำกว่าศูนย์ละ 50 คน ซึ่งเด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดนับเป็นภาระหนักอย่างยิ่ง การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟของมูลนิธิรักมนุษยชาติ ดังนี้

1.การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ ให้แก่เด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ เพราะเด็กที่อยู่ในศูนย์เรียนรู้อิสลามมาจากครอบครัวที่ยากจนและขาดโอกาสทางการเรียนศึกษา จึงทำให้ศูนย์ต้องรับภาระในการช่วยเหลือและให้การดูแลปัจจัยยังชีพ ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและยังมีความต้องการความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาอีกจำนวนมาก

2. การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การละหมาด 5 เวลา รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ตามหลักศาสนบัญญัติ ตลอดจนหลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม การฝึกอ่านและท่องจำอัลกุรอาน บทราลิกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการขออูอา เป็นต้น ทั้งนี้เด็กแต่ละคน มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากมีความสนใจและศึกษาอย่างต่อเนื่อง บางคนต้องใช้เวลา และใส่ใจให้ความสำคัญในการเรียนรู้ เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

3. การตั้งสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนศิริวิไลพิทยาศู (CivilizePittaya School) ประเภทเอกชนสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย นักเรียนเป็นชนเผ่าต่าง ๆ ประกอบด้วยชนเผ่าอาข่า มูเซอ ลีซอ คนเมือง ม้ง และคนมลายู เป็นนักเรียนประจำโรงเรียนศิริวิไลพิทยาศูได้ก่อตั้งโดยมูลนิธิริกรมุสลิมชาตินิววันที่ 15 พฤษภาคม 2556 โดยมีนายมะนาเซ ดาโอะ เป็นผู้รับใบอนุญาตและนายมุฮัมมัด เจมี เป็นผู้บริหาร ปีแรกทำการเปิดสอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีจำนวนนักเรียนประมาณ 36 คน และมีครูจำนวน 7 คน ในปีการศึกษา 2557 ได้เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนนักเรียนประมาณ 86 คน และมีครูจำนวน 10 คน ในปีการศึกษา 2558 ได้ทำการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 มีอาคาร 3 หลัง ได้แก่ อาคารเรียน 2 อาคาร เป็นอาคารเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1-3 อีกอาคารเป็นโรงอาหารและห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมโดยทางโรงเรียนได้เสริมเนื้อหาในหลักสูตร รูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศาสนาอิสลามและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม ทำให้นักเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของมูลนิธิสามารถได้รับการศึกษาภาคบังคับและเป็นการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่ครอบคลุมถูกต้อง และมีโครงการเปิดชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม. 4-6 มีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย คือ

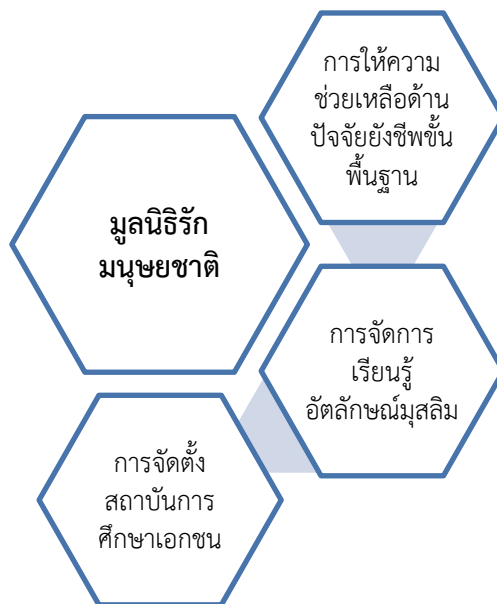
1) เพื่อนักเรียนมุสลิม สามารถเรียนต่อถึงจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 ในโรงเรียนศิริวิไลพิทยาศู

2) เพื่อให้โรงเรียนศิริวิไลพิทยาศูสามารถส่งนักเรียนมุสลิมไปศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ

3) เพื่อดำเนินการไปตามนโยบายของฝ่ายรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งไม่ให้เราส่งนักเรียนที่ไม่มี บัตร ปพช. ออกไปเรียนต่อต่างจังหวัด

4) เพื่อชาวมุสลิมผู้สนับสนุนมีความภูมิใจในการตะวะห์และต้อร์เปียะห์ และพี่น้องมุสลิมมีโอกาสสนับสนุนตะวะห์อิสลามในเชียงรายให้ก้าวหน้าต่อไป และช่วยเหลือโรงเรียนศิริวิไลพิทยาศูในการทำหน้าที่แทนชาวมุสลิมต่อไป

และสามารถสรุปเป็นภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 6 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิรักมนุษยชาติ

3.5.5 มุลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน)

3.5.5.1 สภาพทั่วไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน

1) ที่ตั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด $14^{\circ}7'$ ถึง $18^{\circ}27'$ เหนือ และลองจิจูด $100^{\circ}54'$ ถึง $105^{\circ}37'$ ตะวันออก ตั้งอยู่ในตำแหน่ง ศูนย์กลางของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านตะวันออก และด้านเหนือ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน และด้านใต้ ติดต่อราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรักกั้นพรมแดน

2) พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่รวมประมาณ 170,218 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 105.53 ล้านไร่) ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีความลาดเอียงไปทางตะวันออก มีลักษณะคล้ายกระทะ แบ่งเป็น 2 เขตใหญ่ ได้แก่ บริเวณแอ่งที่ราบโคราช อยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล และชี ลักษณะเป็นที่ราบสูงสลับกับเนินเขา และบริเวณแอ่งสกลนคร อยู่ทางตอนเหนือของภาค ตั้งแต่แนวเขาภูพานไปจนถึงแม่น้ำโขง เทือกเขาที่แบ่งระหว่างแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร ได้แก่ เทือกเขาภูพาน

3) ภูมิอากาศ มีอากาศร้อนชื้นสลับกับแล้ง แบ่งเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์- พฤษภาคม อากาศจะร้อนและแห้งแล้งมาก จังหวัดที่มีอุณหภูมิสูงสุด คือ อุตรธานี ฤดูฝน ช่วงเดือน พฤษภาคม-ตุลาคม ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกเป็นบริเวณกว้าง แต่มีแนวเทือกเขาตงพญาเย็นและสันกำแพงกั้นลมฝนจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่งผลให้พื้นที่แอ่งโคราช ซึ่งเป็นเขตเงาฝนจึงมีสภาพแห้งแล้งกว่าแอ่งสกลนคร จังหวัดที่มีฝนตกมากที่สุด คือ นครพนม ฝนตกน้อยที่สุด คือ นครราชสีมา ฤดูหนาว ช่วงเดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ อากาศ

หนาวเย็น ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีน จังหวัดที่มีอุณหภูมิต่ำสุดคือ จังหวัดเลย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีพื้นที่การ ปกครองครอบคลุม 20 จังหวัด เป็นภาคที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุด และมีประชากรมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ ภาคอื่น ๆ คือ มีพื้นที่ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ และมีประชากรมากเป็นสัดส่วน 1 ใน 3 ของประเทศ หรือประมาณ 23 ล้านคน เป็นภาคที่มีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 44 ของประเทศ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานที่มี ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นสืบมาช้านานโดยมีแหล่งโบราณสถาน ศิลปะ สถาปัตยกรรม และ โบราณคดีซึ่งเป็นมรดก ของประเทศที่สำคัญ แต่ประชากร ส่วนใหญ่ในภาคอีสาน ยังคงประสบกับปัญหาความยากจน โดยพบว่า มีสัดส่วนคนจนสูงกว่าทุกภูมิภาคถึงร้อยละ 59.8 สัดส่วนผู้ด้อยโอกาสสูงที่สุดร้อยละ 49.3 เกษตรกรกว่า 1 แสน ครอบครัวไม่มีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 5 ของครัวเรือน ทั้งหมดในภาค หรือคิดเป็น 23% ของครัวเรือนที่ไม่มีที่ทำกินทั้งหมดของประเทศ นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนต้อง อพยพไปขายแรงงานที่อื่นเป็นจำนวนมากที่สุด ไม่ว่าจะเข้า กรุงเทพฯ เมืองใหญ่ ๆ หรือต่างประเทศ เพื่อไปแสวงหา โอกาสทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่ดีกว่า (สมเชาวน์ บำรุงชัย, 2559: 72)

สังคมมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)

ภาคอีสานปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อย่างน้อยภาพลักษณ์เก่า ๆ ที่มีอยู่ว่า เป็นภาคที่แห้งแล้ง ก้นดาร์ ยากจน ก็เริ่มมีคนรู้จักกันว่า อีสานรับการพัฒนาและการเอาใจใส่จาก หน่วยงานของทางราชการอย่างต่อเนื่อง จนในขณะนี้อีสานได้กลายเป็นสีเขียวขึ้นมาในหลายท้องที่ ปัจจุบันอีสานได้กลายเป็นภูมิภาคที่คนให้ความสนใจ เพราะเป็นประตูสู่อินโดจีนไม่ว่าจะเป็นประเทศ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ได้มีนายทุนอุตสาหกรรมจำนวนมากสนใจที่จะมาลงทุนในภูมิภาคแห่งนี้ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะแรงงานที่มีอยู่เป็นจำนวนมากที่มีความอดทนสูง มีความซื่อสัตย์ มีความสามารถ และมีฝีมือ ที่ดินยังมีราคาถูก นอกจากนั้นแล้ว ระบบการคมนาคมยังมีเครือข่ายเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึง มีโครงสร้างพื้นฐานค่อยข้างพร้อม (ปริดา ประพฤติชอบ, 2559: 10) สำหรับมุสลิมแล้ว ภาคอีสานซึ่ง เดิมมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นดินแดนต้องห้ามสำหรับมุสลิม เพราะเห็นว่าไม่มีมุสลิมอยู่หรือมีแต่จำนวนน้อย ขาดแคลนกุโบร์หรือสุสานสำหรับฝังศพเมื่อเสียชีวิตลง ขาดแคลนมัสยิดอันเป็นศูนย์รวมในการ ประกอบศาสนกิจ ขาดโรงเรียนสอนศาสนาสำหรับลูกหลาน ขาดร้านอาหารทะเลที่สามารถบริโภค ได้ตามหลักการอิสลาม มุสลิมทั่วไปจึงไม่ปรารถนาจะเข้ามาสัมผัส ไม่ว่าจะเข้ามาเพื่อรับราชการ ค่าขาย ศึกษาต่อ หรือจะเข้ามาท่องเที่ยวก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามระยะเวลาสิบกว่าปีก็ได้มีการเคลื่อนไหว นับตั้งแต่ได้จัดให้มีการสำรวจประชากรมุสลิมในภูมิภาคนี้ขึ้นมา ซึ่งก็ปรากฏว่ามีมุสลิมอยู่ในทุกจังหวัด และเกือบทุกอำเภอ จากอำเภอที่มีอยู่กว่า 260 อำเภอ ใน 20 จังหวัดโดยในแต่ละอำเภอจะมีอยู่มาก บ้าง น้อยบ้าง ตั้งแต่อำเภอละ 1-2 ครัวเรือนไปจนกระทั่งนับสิบนับร้อยครัวเรือน (ปริดา ประพฤติ ชอบ, 2559: 10) ความหลากหลายของมุสลิมในภูมิภาคนี้มีตั้งแต่เชื้อสายปาตานที่มีมาก่อนกลุ่มอื่น รวมไปถึงเชื้อสายอื่นที่เดินทางมาจากทางภาคกลาง ภาคใต้ ตลอดจนมุสลิมพม่าและบังคลาเทศที่ หลบหนีภัยทางการเมืองและความยากแค้นเข้ามาหากินในภาคอีสานแห่งนี้ ชาวคราวเกี่ยวกับการ จัดสร้างมัสยิดในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคอีสานเริ่มเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น

ชาวมุสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อพยพเข้ามาในภูมิภาคนี้เมื่อประมาณ 60-70 ปีมาแล้ว มุสลิมเชื้อสายปากีสถานเป็นกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาติดตามด้วยมุสลิมเชื้อสายมลายู ต่อมามุสลิมเชื้อสายบังคลาเทศได้อพยพเข้ามาสมทบ และมีชาวอิสานบางส่วนได้เข้ารับศาสนาอิสลาม ทำให้สังคมชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสังคมที่มีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติ แต่ก็มีได้เป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกัน เพราะมีหลักการอิสลามเป็นสื่อเชื่อมโยงความผูกพันระหว่างกัน ชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คือ การค้าโค กระบือ ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ ชาวมุสลิมจึงต้องตั้งถิ่นฐานกระจุกกระจายในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของภูมิภาค แทนการตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นกลุ่มบริเวณเดียวกัน ดังเช่นปรากฏในภูมิภาคอื่น ๆ อาทิเช่น ภาคใต้ และภาคกลาง ปัจจุบันชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกลุ่มที่มีความขยันขันแข็งและอดทนในการทำงาน จึงทำให้มีฐานะมั่นคงทางเศรษฐกิจและยังคงรักษาเอกลักษณ์ต่าง ๆ ไว้ได้ ชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จึงทำให้โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมยังไม่แตกสลาย ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้มีความเคร่งครัดในศาสนาอิสลาม และมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกันเป็นประจำ เช่น การละหมาด การทำบุญ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังได้มีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบขององค์การ กล่าวคือ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสาน ชมรมนักศึกษาอิสานมหาวิทยาลัยขอนแก่น องค์กรเหล่านี้ มีบทบาท ในการพัฒนาและเผยแพร่หลักการอิสลามต่อชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จากการอยู่ร่วมกันของชาวมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมระหว่างกันจนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองต่างจากชาวมุสลิมในภาคอื่น ๆ ของประเทศ กล่าวคือชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้วัฒนธรรมการแต่งกายแบบชาวมาลายู และใช้การรับประทานอาหารแบบชาวปาตานและภาษาสื่อสารใช้ภาษาไทยกลาง การหล่อหลอมทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้คำนึงถึงความคล่องตัวในการเลือกปฏิบัติตามวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น อาหารการรับประทานแบบชาวปาตานนิยมบริโภคเนื้อสัตว์ ซึ่งสามารถหาได้โดยง่ายในภูมิภาคนี้ ส่วนการปรับตัวและกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนที่ต่างศาสนา ชาวมุสลิมจะมีความสัมพันธ์ด้วยเฉพาะในสิ่งที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลามเท่านั้น เช่น ภาษาพูด การประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยปราศจากความขัดแย้ง ในปัจจุบันชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เริ่มมีบทบาทต่อสังคมในภูมิภาคมากขึ้นทั้งบทบาททางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง แม้ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยก็ตาม ที่สำคัญที่สุดคือบทบาททางด้านเศรษฐกิจ โดยชาวมุสลิมสามารถผูกขาดการค้าโคกระบือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนอกจากนี้ยังเป็นเจ้าของกิจการอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น กิจการรถทัวร์ โรงแรม ฯลฯ บทบาททางด้านสังคม ชาวมุสลิมมีส่วนในการพัฒนาสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านต่าง ๆ เช่นการริเริ่มเปิดตลาดนัดโคกระบือ การส่งเสริมปศุสัตว์ เป็นต้น ทำให้ชาวมุสลิมได้รับความไว้วางใจจากประชากรในภูมิภาคคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ในอนาคตชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคงจะมีบทบาทต่อสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ในฐานะประชากรส่วนหนึ่งของภูมิภาคนี้ (วิชาญ ชูช่วย, 2533: บทคัดย่อ) ในส่วนของการปฏิสัมพันธ์ในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานโดยทั่วไปมักจะเข้าใจกันในหมู่คนไทย รวมทั้งชาวมุสลิมภาคอื่น ๆ ว่า เป็นภาคที่มีมุสลิมอยู่น้อยมาก และในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับ

โดยทั่วไปว่ามุสลิมเป็นประชากรส่วนหนึ่งในภูมิภาคนี้ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมมุสลิมอิสานที่มีแนวโน้มในการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ลักษณะของพื้นที่ภาคอิสานมีความโดดเด่นในเรื่องการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน คือ

1. ในพื้นที่ไม่มีชุมชนมุสลิมอยู่เลยแต่อัตลักษณ์มุสลิมสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการปรับตัวโดยยึดหลักแนวทางสายกลางของอิสลามมาปฏิบัติเพื่อสร้างความประนีประนอมและลดความขัดแย้งในสังคม

2. มุสลิมภาคอิสานที่ตั้งถิ่นฐานมั่นคงในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองภาคอิสานที่แต่งงานกับมุสลิม จึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามทำให้ในบ้านหลังเดียวกันบางบ้านมีการอยู่ร่วมกันของทั้ง 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เนื่องจากคนอิสานนิยมอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ในพื้นที่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน

3. มีองค์กรมุสลิมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน

ความเป็นชุมชนในพื้นที่เกิดจากการก่อตัวขึ้นของสมาชิกที่มีความแตกต่างหลากหลายทางด้านสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และในพื้นที่ของการวิจัยครั้งนี้พบว่าประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ที่แต่ละกลุ่มมีความเชื่อความศรัทธาแตกต่างกัน โดยมีศาสนสถานของแต่ละกลุ่มความเชื่อเป็นเครื่องยืนยันถึงความหลากหลายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลนี้สังคมอิสานจึงมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้ทุกวัฒนธรรมสามารถที่จะดำรงรักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ ไม่มีใครบังคับให้ใครทำตามวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งได้ ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละศาสนานี้เองที่เป็นตัวกำหนดในการติดต่อสื่อสารทางสังคมและสร้างปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาและสังคมขึ้นมา

1) ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนา

1.1 ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาระหว่างพี่น้องมุสลิมด้วยกันเอง คือ การรวมตัวกันละหมาดของประชาชนในทุกวันศุกร์และวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมในเดือนรอมฎอน มุสลิมต่างร่วมละหมาดและทานอาหารร่วมกัน กิจกรรมจัดงานเลี้ยงประจำปีสยิดเพื่อหาเงินสนับสนุนซ่อมแซมบำรุงมัสยิดประจำปี การจัดค่ายอบรมภาคฤดูร้อนให้กับเยาวชนการเดินทางของผู้มีความรู้และอาจารย์ในภาคอิสานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่อื่น

1.2 ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาระหว่างมุสลิมกับเพื่อนต่างศาสนา คือ โครงการเสวนา 3 ศาสนา ซึ่งจัดขึ้นทุกปีของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศาสนาในเรื่องหลักความเชื่อ หลักปฏิบัติของทั้ง 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม องค์กรมุสลิมในภาคอิสานยังได้ถูกรับเชิญให้เข้าร่วมในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานวันพ่อกับวันแม่ ทางราชการก็ให้เกียรติตัวแทนของมุสลิมได้ขึ้นกล่าวคำอวยพร และการอบรมให้ความรู้เรื่องศาสนาอิสลามกับทหารใหม่ที่จะลงไปปฏิบัติงานในภาคใต้ การเชิญผู้นำทางศาสนามาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความสุดโต่งด้านศาสนาจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการทำงานในหน่วยงานเดียวกัน การค้าขาย หรือในงานสังสรรค์ต่าง ๆ ตามโอกาสสำคัญทางสังคมที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับคำเชิญ

2. ปฏิสัมพันธ์ด้านสังคม พบได้จากการที่ประชาชนต่างวัฒนธรรมมีกิจกรรมที่ร่วมกัน ทำได้แก่ การประกอบอาชีพ การร่วมงานทางสังคมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ การขอความช่วยเหลือและ ยอมรับการแก้ไขปัญหาโดยผู้ใหญ่ของแต่ละวัฒนธรรม และการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานนั้นขึ้นอยู่กับสามปัจจัยด้วยกัน คือ ปัจเจกบุคคล องค์กร และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทั้งสามปัจจัยนี้มีส่วนทำให้อัตลักษณ์มุสลิมดำรงอยู่ ได้ในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน โดยเริ่มจากการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมให้ มีการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มจากการปฏิบัติในครอบครัวและส่งเสริมให้บุตร หลานมีความรู้ในเรื่องศาสนาเพื่อปฏิบัติอัตลักษณ์มุสลิมได้อย่างถูกต้อง มีองค์กรที่หน้าที่ช่วยส่งเสริม ทำให้เกิดสังคมมุสลิมขึ้นในภาคอิสานที่มีการพัฒนา ปรับตัว เรียนรู้ เพื่อให้อัตลักษณ์ของมุสลิมดำรง อยู่ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ทำให้มุสลิมสามารถอยู่ได้ในทุกที่ทุกเวลาถึงแม้จะเป็นประชา ชนกลุ่มน้อยในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานโดยการกระทำไม่กระทบต่อเพื่อนร่วมสังคม อีกทั้งเพื่อนร่วม สังคมยังเป็นฝ่ายคอยเตือนเมื่อมุสลิมลืมที่จะปฏิบัติอีกด้วย (หัชยา ปาทาน และธีระพล เกรียงพันธุ์ ,2564: 143-147) ความเป็นชุมชนมุสลิมในพหุสังคมอิสาน ชุมชนมุสลิมมีกลไกต่าง ๆ ในการรักษา ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาวมุสลิม ประกอบด้วย ความเชื่อในศาสนาอิสลามเดียวกัน การเคารพต่อ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน การให้เกียรติ และแบ่งหน้าที่กันทางสังคม การใช้ภาษาไทยกลางในการ สื่อสาร การยอมรับความแตกต่างทางการปฏิบัติในมิติศาสนาบัญญัติ ความรู้สึกร่วมถึงความเป็นพี่น้อง ในศาสนาเดียวกัน ความเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลทางด้านเศรษฐกิจ การ ประกอบอาชีพ และความรัก ความเสียสละที่มีต่อมัสยิดในฐานะผู้ดูแลรักษาเหมือนกัน ไม่มีใครกลุ่ม ไตเป็นเจ้าของเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว ส่วนกลไกการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมกับ กลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ ประกอบด้วย การประนีประนอม การให้เกียรติ การอดกลั้นต่อข้อขัดแย้งทาง การเมือง การใช้ภาษาเดียวกันในการสื่อสาร (ภาษาถิ่น/ภาษาไทยกลาง) การเข้าใจขอบเขตในการเข้า ร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความคุ้นเคย รู้จักกันมานาน การเคารพในความ แตกต่างทางวัฒนธรรม และการแบ่งปัน การร่วมลงทุนทางธุรกิจ ดังนั้นกระบวนการสร้างสังคมมุสลิม ในพหุสังคมอิสานถูกสร้างขึ้นด้วยกลไกสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ (1) การสร้างคุณค่าและความศรัทธา ร่วมกัน โดยผ่านการใช้หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม บทบาทของมัสยิด ได้นำมาสู่การรวมกลุ่มของ ชุมชนมุสลิมบนพื้นฐานความศรัทธาร่วมกัน (2) การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เป็นส่วนที่ถูกสร้าง ขึ้นผ่านภาพลักษณ์ทางกายภาพเพื่อให้ความเป็นมุสลิมมีความเด่นชัด (3) การธำรงรักษาและการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมและชุมชนวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยผ่านการเคารพและการยอมรับใน ความแตกต่างทางความเชื่อ การช่วยเหลือ การรู้จักคุ้นเคยกัน ความเป็นเครือญาติ การประนีประนอม และการอดกลั้นต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร ตลอดจนการเคารพใน ขอบเขตทางการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาและสังคม (จิรศักดิ์ โส๊ะสัน, เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และมณีนัย ทองอยู่, 2551: 87)

ชาวไทยมุสลิมมีจำนวนประชากรน้อยมาก เมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรคน อิสาน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สิ่งที่ที่น่าสนใจคือ มุสลิมอิสานสามารถที่จะธำรงไว้ซึ่งความเป็น มุสลิมและมีกระบวนการสร้างสังคมมุสลิมของเขาได้อย่างไร เพราะเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของมุสลิม อิสานจะพบว่า มุสลิมอิสานกลุ่มแรก (ชาวปาตานจากประเทศปากีสถาน) ที่อพยพมาอาศัยอยู่ในภาค

อิสานมีมาตั้งแต่หลังจากช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นต้นมา พร้อมกับการสร้างทางรถไฟสายอิสานตอนล่างข้ามดงพระยาเย็น (นครราชสีมา-สุรินทร์-อุบลราชธานี) ในปี พ.ศ.2443 จนกระทั่งถึงปัจจุบันที่มีมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคอิสาน นับว่าเป็นเวลาหลายทศวรรษที่มุสลิมอิสานตั้งหลักแหล่งอยู่ในดินแดนแห่งนี้ นอกจากการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมุสลิมอิสานก็ยังมีความแตกต่างจากชุมชนมุสลิมทั่วไปที่เห็นว่ามีกรรมวิธีเป็นหมู่บ้านอย่างชัดเจน เหมือนกับชุมชนมุสลิมในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก ซึ่งแทบหาภาพชุมชนมุสลิมในอิสานอย่างภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยไม่ได้เลย อย่างไรก็ตามในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมมุสลิมในภาคอิสานปัจจุบันมีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดแรกในภาคอิสานและมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสานได้เข้ามาทำงานเพื่อสังคมมุสลิมอิสาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้คำปรึกษา หรือเป็นองค์กรประสานงานระหว่างมัสยิดในท้องที่ต่าง ๆ ตลอดจนการประสานงานทั้งองค์กรมุสลิมในส่วนกลางและกับหน่วยงานราชการ (ปรีดา ประพฤติชอบ, 2559: 11)

ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี : ศูนย์รวมของเด็กเยาวชนมุสลิมและผู้สนใจอิสลาม

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 สภาพสังคมและการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิมในภาคอิสาน อยู่ในสภาพที่ด้อยโอกาสในเรื่องการศึกษาหาความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องศาสนาอิสลาม ไม่มีครูสอนศาสนา และแหล่งเรียนรู้อัลกุรอานและหลักการศาสนาอิสลาม จากสภาพดังกล่าวทำให้ครูฮารูน สะมาเต๊ะ และพี่น้องมุสลิมอีกบางส่วนในเทศบาลเมืองอุดรธานีในขณะนั้นได้เริ่มต้นมีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินการต่าง ๆ ให้มีการเรียนการสอนอัลกุรอานขึ้น โดยมีมุสลิมเชื้อสายปาตานใต้ เอรารับ-ส่งลูกหลานมุสลิมในตัวเมืองจังหวัดอุดรธานีเพื่อเรียนรู้หลักการศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐานที่บ้านพักของครูฮารูนในชุมชนเทศบาลเมืองอุดรธานี ซึ่งจัดให้มีการเรียนการสอนศาสนาสำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ขึ้น จึงนับได้ว่าการฟื้นฟูจิตวิญญาณของมุสลิมอิสานได้เริ่มจุดประกายขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จากเดิมที่มีเยาวชนเพียงแต่ในจังหวัดอุดรธานี ต่อมาก็เริ่มมีเด็กจากพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ มาเรียนเพิ่มมากขึ้นด้วยกับระยะทางแต่ละจังหวัดห่างไกลกันมากหลายร้อยกิโลเมตร และต้องมีการพักค้างคืน จึงได้เล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบขึ้นโดยใช้รูปแบบโรงเรียนกึ่งนอนคล้ายกับปอเนาะในภาคใต้ ได้มีการขออนุญาตจากภาครัฐเพื่อจดทะเบียนจัดตั้งให้เป็นระบบและได้รับการจดทะเบียนในปี พ.ศ. 2531 โดยใช้ชื่อว่า “สถานสงเคราะห์เด็ก ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี” แต่ระยะเวลาต่อมาจะเรียกและเป็นที่ยอมรับกันว่า ศูนย์เยาวชนมุสลิมหรือศูนย์ครูฮารูน

ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี เป็นสถานสงเคราะห์เด็กที่เปิดรับเด็กเยาวชนจากจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียงมาอยู่กึ่งนอนประจำ ให้ได้รับการอบรมสั่งสอนด้านศาสนาและคุณธรรมจริยธรรม โดยในวันจันทร์-วันศุกร์ จะมีรถให้บริการรับ-ส่งไปรับการศึกษาภาคสามัญจากโรงเรียนต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ส่วนในช่วงเย็นและวันเสาร์-วันอาทิตย์จะเป็นการปฏิบัติศาสนกิจและศึกษาศาสนาเต็มวัน มีเด็กเยาวชนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองช่วยสมทบค่าใช้จ่ายด้านอาหารจำนวนหนึ่ง และมีเด็กอีกบางส่วนที่พ่อแม่ ผู้ปกครองมีฐานะยากจนหรือเป็นเด็กกำพร้า ทางศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีจะเป็นผู้ให้การอนุเคราะห์ดูแลเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาที่ช่วยกันบริจาคสนับสนุน ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี ยังเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดู พัฒนา

เยาวชนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข โดยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอิสลาม อบรมมารยาท ระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติศาสนกิจตาม วัย ส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคมอย่างสมบูรณ์ มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ตามแบบอย่างของมุสลิมที่ดีในสังคมไทย นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ ด้านศาสนาและการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลามแก่สตรีตลอดจนพี่น้องต่างศาสนิกที่เข้ารับนับถือศาสนา อิสลามอีกด้วย จึงนับได้ว่าศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีเป็นศูนย์รวมของเด็กเยาวชน ตลอดจนพี่น้อง มุสลิมและผู้สนใจอิสลามทั้งในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาคอีสานตลอดมา ด้วยกับการ ที่เยาวชนได้รับการฝึกฝนด้านจิตวิญญาณเป็นเวลานานส่งผลให้เด็กเยาวชนมุสลิมได้กลายเป็นคนที่ มั่นใจและมีความเข้มแข็งในความเป็นมุสลิม ได้รับการขัดเกลาจากแบบอย่าง คำสอน การเรียนรู้ กิจกรรมและประสบการณ์มารุ่นแล้วรุ่นเล่าทั้งที่เป็นคนไทย (อีสาน) คนต่างชาติ (ลาว) ทั้งมุสลิมเดิม และมุสลิมใหม่ แต่พวกเขาก็สามารถรักษาความเข้มข้นของความเป็นอัตลักษณ์มุสลิมเอาไว้อย่างน่า ภูมิใจ

ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี ได้ย้ายสถานที่ตั้งมาเป็นสามระยะด้วยกัน คือ ระยะ แรกเริ่มจากปี พ.ศ. 2531 อาศัยบ้านเช่าตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้ง เทศบาลเมืองอุดรธานี ระยะที่สอง ในปี พ.ศ. 2535 ย้ายจากตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้งมาอยู่บ้านเช่าซื้อและได้ก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้น บางส่วนในซอย 4 ถนนอดุลยเดช เทศบาลเมืองอุดรธานี และระยะที่ 3 ในปี พ.ศ. 2539 ได้ทำการ ย้ายมาอยู่ที่บ้านหนองหมื่นท้าว ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้ จัดซื้อที่ดินเป็นของตนเอง และได้ทำการระดมเงินในเวลาต่อมา เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของศูนย์ เยาวชนมุสลิมอุดรธานี และได้อาคารบางส่วนร่วมกับมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดย ที่ครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้บริจาคคว่ำกัฟที่ดินบางส่วน จำนวนหนึ่งงาน เพื่อเป็นที่ตั้งอาคารศูนย์เยาวชน มุสลิมอุดรธานี ที่เหลืออีกสามงาน จัดให้มีการแบ่งขายเป็นตารางวาและบริจาคคว่ำกัฟให้กับมูลนิธิเพื่อ การศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

หลังจากที่ได้ดำเนินการมาจนถึงปี พ.ศ.2548 ครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้กลับสู่ความ เมตตาของอัลลอฮฺ ﷻ นางอภิญญา (อาหมีนะฮฺ) สะมาเต๊ะจึงต้องรับหน้าที่ (อะมานะฮฺ) เป็นผู้บริหาร จัดการ ดูแลเด็กเยาวชนในศูนย์ ฯ ต่อจากครูฮารูน สะมาเต๊ะ เป็นการชั่วคราว และไม่มีผู้ที่จะมาสาน ต่องานดังกล่าว จึงส่งมอบให้มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานเป็นผู้ดำเนินการบริหารต่อไป

ในปี พ.ศ.2554 เนื่องจากด้วยภารกิจที่สำคัญ ๆ ของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนา มุสลิมอีสาน ประกอบกับคณะกรรมการมูลนิธิ ฯ อาศัยอยู่กระจัดกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ และไม่มี ผู้ดูแลเป็นหลัก จึงไม่สามารถบริหารจัดการศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีได้อีกต่อไป จึงมีมติจากการ ประชุมคณะกรรมการบริหารมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ได้ยุติการดำเนินกิจการของ ศูนย์เยาวชนอุดรธานีนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (อภิญญา (อาหมีนะฮฺ) สะมาเต๊ะ, 2559: 18-19) สามารถ สรุปลำดับเหตุการณ์ได้ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงลำดับเหตุการณ์ของศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี

ปีพุทธศักราช (พ.ศ.)	ลำดับเหตุการณ์ของศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี
ประมาณปี พ.ศ. 2530	สภาพสังคมและการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิมในภาคอีสาน อยู่ในสภาพที่ด้อยโอกาสในเรื่องการศึกษาหาความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องศาสนาอิสลาม ไม่มีครูสอนศาสนา และแหล่งเรียนรู้ อัลกุรอานและหลักการศาสนาอิสลาม
2531	ขออนุญาตจากภาครัฐเพื่อจดทะเบียนและได้รับการจดทะเบียน ใช้ชื่อว่า “สถานสงเคราะห์เด็ก ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี” โดยอาศัยบ้านเช่าตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้ง เทศบาลเมืองอุดรธานี
2535	ย้ายจากตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้งมาอยู่บ้านเช่าซื้อและได้ก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นบางส่วนในซอย 4 ถนนอดุลยเดช เทศบาลเมืองอุดรธานี
2539	ย้ายศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีมาอยู่ที่บ้านหนองหมื่นท้าว ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2548	ครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้กลับสู่ความเมตตาของอัลลอฮ์ นางอภิญญา (อาหมินะฮ์) สะมาเต๊ะจึงต้องรับหน้าที่ (อะมานะฮ์) เป็นผู้บริหารจัดการดูแลเด็กเยาวชนในศูนย์ ฯ เป็นการชั่วคราวและได้ส่งมอบให้มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานเป็นผู้ดำเนินการบริหารต่อไป
2554	คณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มีมติให้ยุติการดำเนินกิจการของศูนย์เยาวชนอุดรธานี

การจัดตั้งชุมชนมุสลิมในภาคอีสาน: เหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวของมุสลิมอีสาน

สำหรับในพื้นที่ในภาคอีสานนั้นในอดีตที่ผ่านมามีคนน้อยมากที่จะนึกถึงมุสลิมและชุมชนมุสลิมทั้ง ๆ ที่ได้มีมุสลิมเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินมาเป็นเวลานานนับร้อยปี แต่เนื่องจากมุสลิมส่วนใหญ่มักจะอยู่อาศัยกันในหมู่พี่น้องที่ใกล้ชิด และไม่มีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน การจัดกิจกรรมทางศาสนาอิสลามในภูมิภาคนี้แทบจะไม่มี ดังนั้นชั่วคราวหรือเรื่องราวเกี่ยวกับมุสลิมอีสานจึงไม่เป็นที่รู้จักกันในสังคมทั่วไป อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาสองศตวรรษที่ผ่านมา ได้มีกิจกรรมและความเคลื่อนไหวในชุมชนมุสลิมได้เกิดขึ้นมาเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะการจัดสร้างมัสยิดขึ้นมาในท้องที่ต่าง ๆ การจัดค่ายเยาวชนเพื่อเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐาน มีการจัดส่งครูสอนศาสนาไปทำการสอนในพื้นที่ต่าง ๆ นับถึงปัจจุบันมีการสร้างมัสยิดขึ้นมาถึง 38 แห่งกระจายในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วภาคอีสาน มีการรวมตัวจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของนักวิชาการ ข้าราชการ แพทย์ พ่อค้า นักธุรกิจ นักการเมืองท้องถิ่น เกษตรกร ฯลฯ ดังนั้นสามารถสรุปลำดับเหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวมุสลิมอีสาน (2559: 38-43) ไว้ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงลำดับเหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวมุสลิมอีสาน

ปีพุทธศักราช (พ.ศ.)	เหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวมุสลิมอีสาน
2443-2480	มุสลิมจากปาตานรุ่นแรกเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในท้องที่ต่าง ๆ ในภาคอีสาน
2506	เริ่มก่อสร้างมัสยิดญันนะตุ้นฟิรเดาส์ อ.ปากซ่อง จ.นครราชสีมา ซึ่งเป็นมัสยิดแห่งแรกของภาคอีสาน
2516	ตั้งชมรมมุสลิมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดขอนแก่น โดยนายแสวง มะสังพันธ์ เป็นประธาน
2517	ตั้งชุมนุมนักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยขอนแก่นและจัดทำวารสารมุสลิมอีสาน
2522	สร้างมัสยิดกลางจังหวัดขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น
2526	เปิดมัสยิดนุรุลอีมาน อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ ตั้งคณะกรรมการพัฒนามุสลิมภาคตะวันออกเฉียงเหนือสนับสนุนโดยสำนักจุฬาราชมนตรี โดยมีนายประพันธ์ สมานประธาน เป็นประธานกรรมการ
2527	เปิดมัสยิดกุวาตลีอิสลาม อ.เมือง จ.อุดรธานี
2529	เปิดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน (อสถ.)
2530	จัดตั้งศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี
2535	เปิดมัสยิดนุรูลอิสลาม อ.เมือง จ.สกลนคร เปิดมัสยิดนุรูลอีมาน อ.เมือง จ.เลย
2536	เปิดมัสยิดญามีอะตุลอิสลาม อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ เปิดมัสยิดดารุลอามาน อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
2537	เปิดมัสยิดอัลบัยตุลลาฮ์ อ.เมือง จ.อุบลธานี
2538	จัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดย ดร.ปรีดา ประพฤติชอบ เป็นประธานมูลนิธิ
2539	ก่อสร้างอาคารสำนักงานมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน
2540	เปิดอาคารมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน
2541	มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
2543	เปิดมัสยิดอันนุร อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู เปิดมัสยิดอรรีฎวาน นานา อ.เมือง จ.นครราชสีมา วางรากฐานก่อสร้างมัสยิดวะหฺดानीยะฮ์ อ.วังหิน จ.ศรีสะเกษ
2544	เปิดอาคารเรียนศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี “อาคารวันมุหะมัดนอร์ มะทา”
2545	พิธีเปิดสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่น อาคารมัสยิดกบวงจังหวัดขอนแก่น
2546	เปิดมัสยิดกุฎรอตุลอิสลาม อ.เมือง จ.ยโสธร เปิดมัสยิดวะหฺดानीยะฮ์ อ.วังหิน จ.ศรีสะเกษ

	เปิดธนาคารกรุงไทย ชาริอะฮ์ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย) สาขาขอนแก่น
2547	แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) เปิดศูนย์ประสานงานภาคอีสาน สำนักงานบ้านหนองหมื่นท้าว อ.เมือง จ.อุดรธานี
2548	เปิดมัสยิดอัลมูบาร็อก อ.เมือง จ.อุดรธานี
2550	เปิดมัสยิดสมเด็จ อัลฮายาต อ.สมเด็จ จ.กาฬสินธุ์ เปิดโรงเรียนสอนหะฟีซอัลกุรอาน สมเด็จ อัลฮายาต โรงเรียนอนุบาลสันติธรรมวิทยา อ.เมือง จ.อุดรธานี (ภายใต้การกำกับดูแลของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและมุสลิมอีสาน) เปิดการเรียนการสอนปีแรก
2551	จัดตั้งมูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิม
2552	เปิดมัสยิดอัลฟาติหะฮ์ อ.น้ำยืน จ.อุบลราชธานี เปิดมัสยิดอัลบัยตุลลาฮ์ (หลังใหม่) อ.เมือง จ.อุบลราชธานี เริ่มก่อสร้างมัสยิดอันวารุสสลาม อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานเปิดตัวโครงการกองทุนชะกาตชุมชนมุสลิมอีสาน
2553	เปิดมัสยิดนูรุลเอียะซาน (มัสยิดกลางจังหวัดมหาสารคาม) อ.เมือง จ.มหาสารคาม เปิดมัสยิดนูรุลอิสลาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น เปิดธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สาขายุติท้าว จ.อุดรธานี มูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิมจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
2554	ตั้งชมรมมูอัลลัฟภาคอีสาน เปิดสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่น วางรากฐานก่อสร้างมัสยิดปากีสถาน อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด โรงเรียนสันติธรรมเปิดขยายระดับชั้นประถมศึกษา
2555	เริ่มก่อสร้างมัสยิดกลางจังหวัดมุกดาหาร เปิดมัสยิดบัยตุลฮัมด์ (ปากีสถาน) อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา
2556	เปิดมัสยิดปากีสถาน (มัมบะอูลฮิตายะฮ์) อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด
2557	เริ่มก่อสร้างมัสยิดนูรุลญันนะฮ์ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา
2558	เปิดศูนย์ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีมาตรฐานฮาลาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ในภาคอีสานมีผู้ที่เข้ารับอิสลาม ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน เป็นต้น โดยมีองค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟในภาคอีสานของประเทศไทยในการศึกษาคั้งนี้ คือ ชมรมมูอัลลัฟอีสาน และมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.5.5.3 มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนมูลนิธิ ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2541 เลขทะเบียนลำดับที่ อด 25/2541 ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของมูลนิธิ ตั้งอยู่เลขที่ 175 หมู่ที่ 8 ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยนายปรีดา ประพฤติชอบ ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิ ชื่อว่า “มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน” ใช้คำย่อว่า “ศ.พ.อ.” เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “FOundation for Islamic Education and Development in the Northeast” โดยมีวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ (ราชกิจจานุเบกษา, 2541: 132) ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษาอิสลามในท้องที่ภาคอีสาน
2. เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรของรัฐบาลและเอกชนเพื่อการศึกษาอิสลาม
3. เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสนใจการศึกษาและพัฒนาสังคมมุสลิมอีสาน
4. เพื่อจัดตั้งและดำเนินการศูนย์เยาวชนมุสลิมในท้องที่ต่าง ๆ ในภาคอีสาน
5. เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และประสานงานกิจการของมัสยิดต่าง ๆ ในภาคอีสาน
6. เพื่อดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

7. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

การจัดการของมูลนิธิในวาระเริ่มแรก มีคณะกรรมการดำเนินงาน ดังรายนามต่อไปนี้

1. นายปรีดา ประพฤติชอบ	ประธานกรรมการมูลนิธิ
2. นายวิทยา มีสมรรถ	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
3. นายฮารุณ สะมาเด๊ะ	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
4. นายกุลิศ เฉลิมไทย	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
5. นายประยูร กิตติมาศศักดิ์วงศ์	กรรมการมูลนิธิ
6. นายสมัคร อาปิตินเพียรดี	กรรมการมูลนิธิ
7. นายถนัด มัสเยาะ	กรรมการมูลนิธิ
8. นายอดุลย์รัตน์ ปาทาน	กรรมการมูลนิธิ
9. นายบุญมา วรรณสุนตอน	กรรมการมูลนิธิ
10. นายวิรัตน์ นิมเจริญ	กรรมการมูลนิธิ
11. นายสมาน วิเชียรวารี	กรรมการมูลนิธิ
12. นายอนันต์ สายสะหล้า	กรรมการมูลนิธิ
13. นายภควรรณ ตรีราช	กรรมการมูลนิธิและเหรัญญิก
14. พันจ่าอากาศเอก ทองหล่อ เซ็นหลวง	กรรมการมูลนิธิและผู้ช่วยเหรัญญิก
15. นายदनัย งามมานะ	กรรมการและเลขานุการ
16. นายนิสิต ศักยพันธ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

เครื่องหมาย/โลโก้ของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม

ประวัติมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม

มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลามเกิดขึ้นมาเพื่อดำเนินการสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาและการพัฒนาสังคมมุสลิมในภาคอีสาน โดยเป็นการรวมโครงการอบรมศาสนา ระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน (อศถ.) กับศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีเข้าด้วยกัน ทั้งสองโครงการนี้ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาสิบปีเศษแล้ว แต่ยังไม่มีความเป็นนิติบุคคล ดังนั้นจึงดำริที่จะให้มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลขึ้นมา เพื่อที่จะสามารถรับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและสามารถดำเนินกิจการได้อย่างเป็นกิจลักษณะมากขึ้น รวมทั้งสามารถมีสิทธิ์ในที่ดินและอาคารก่อสร้างด้วย วัตถุประสงค์หลักของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม คือ เพื่อสนับสนุนและให้การศึกษแก่เยาวชนมุสลิมในภาคอีสาน ซึ่งจะดำเนินโครงการในสองลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการส่งครูไปประจำในท้องที่ต่าง ๆ ที่มีความต้องการครูสอนศาสนาอิสลามเข้าไปสอนศาสนาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำงานภายใต้โครงการอบรมศาสนา ระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน (อศถ.ในอดีต) ส่วนลักษณะที่สอง คือ การจัดให้มีศูนย์เยาวชนมุสลิมขึ้นมาในภาคอีสาน โดยเริ่มที่จังหวัดอุดรธานีเป็นแห่งแรก โดยเป็นสถานที่รับเอาเยาวชนจากท้องที่จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดต่าง ๆ เข้ามา โดยเยาวชนเหล่านี้มาร่วมกินนอนอยู่ด้วยกัน และพวกเขามีโอกาสเรียนรู้วิชาสามัญทั่วไป โดยทางศูนย์ ฯ มีบริการรถรับ-ส่งนักเรียนไปโรงเรียนต่าง ๆ เหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีโอกาสได้เรียนรู้วิชาด้านศาสนาอิสลามไปด้วย ซึ่งมีการเรียนการสอนตอนเช้าและตอนเย็นเป็นประจำ หรือวันเสาร์-วันอาทิตย์ และได้มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ในบรรยากาศของอิสลามในระยะเวลาที่ใช้ชีวิตประจำอยู่ที่ศูนย์ ฯ เจตนารมณ์ของการจัดตั้งศูนย์เยาวชนมุสลิมขึ้นมา คือ เพื่อต้องการที่จะสร้างหรือผลิตเยาวชนเหล่านี้ให้สามารถเป็นผู้นำสำหรับการพัฒนาสังคมมุสลิมอีสานในอนาคต ทั้งนี้ก็ด้วยความเชื่อมั่นว่า เยาวชนที่เข้ามาผ่านชีวิตความเป็นอยู่จากศูนย์เยาวชนมุสลิมจะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาและสามัญควบคู่กันเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นเยาวชนที่มีคุณธรรม อยุ่ไรก็ตาม ความใฝ่ฝันอันนี้จะเป็นจริงขึ้นมาได้นั้นก็ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้ศรัทธาทั้งหลายที่มีต่อมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม เพื่อความคล่องตัวในการบริหารก็จะมีกรรมการของศูนย์เยาวชนมุสลิมขึ้นมา โดยเฉพาะการอาศัยบุคลากรในท้องที่เป็นหลักในส่วนของคณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลามนั้น ก็จะพิจารณาในแง่ของนโยบายและการบริหารเท่านั้น

องค์กรภาคีเครือข่ายของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน (2559) มีดังนี้
 ตารางที่ 7 แสดงองค์กรภาคีเครือข่ายของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิม

อีสาน

องค์กร	สภาเครือข่ายช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม สำนักจุฬาราชมนตรี
	สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย
	ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ศูนย์ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีมาตรฐานฮาลาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
	สถาบันอัลกุรอาน ประเทศไทย
	RESTU Foudation
	สภามุสลิมโลก สำนักงานประเทศไทย (WAMY)
	มูลนิธิศรัทธาชนเพื่อการศึกษาและเด็กกำพร้า
	มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย
	มูลนิธิเพื่อคุณภาพชีวิตด้วยการศึกษา (SWS)
	มูลนิธิเพื่อคุณธรรม
	มูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย
	สมาคมคุรุสัมพันธ์อิสลามแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
	สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย (YMAT)
	สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข (TIMA)
	สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (TMSA)
	สถาบันอัลสลาม (ASSALAM)
	สมาคมการค้านักธุรกิจไทยมุสลิม (TMTA)
	เครือข่ายนักศึกษาอัลสลามกรุงเทพมหานคร (BAS)
	สมาคมบัณฑิตและนักศึกษาอัลสลาม (A.G.S.A)
	เครือข่ายนักศึกษามุสลิมอีสาน (IMSUN)
	เครือข่ายมุสลิมะห์สี่ภาค
	เครือข่ายสหกรณ์อิสลามภาคใต้
สื่อและสิ่งพิมพ์	สมาพันธ์เครือข่ายสื่อมุสลิมไทย (TMMN)
	สำนักข่าว i-News
	สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมไทยมุสลิม (TMTV)
	YATEEM TV
	White Channel
	TV Muslim Thailand
	Muslimthaipost (มุสลิมไทยโพสต์)
	The Alami (นิตยสาร ดิ อะลามี่)

	หนังสือพิมพ์กำปง (สำนักข่าวไทยมุสลิม)
โรงแรม	โรงแรมรีเจนท์
	โรงแรมอัลมีรอซ
	โรงแรมเพชร พาร์ค เรสซิเดนซ์

3.5.5.4 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน พบว่า การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมภาคอิสานของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน เป็นภารกิจหลักด้านการพัฒนาการศึกษาของทางมูลนิธิ ฯ คือ การจัดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอิสาน ซึ่งในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิด เป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการละหมาด การชะกาท การส่งเสริมความดีที่ยังความชั่วนั้นเอง และมูลนิธิมีบทบาทในด้านการให้ความรู้จัดอบรมให้แก่ผู้นำชุมชนและสมาชิกที่สนใจเกี่ยวกับการละหมาดและชะกาท นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในเรื่องการให้ความรู้และจัดโครงการขึ้นเพื่อทำให้อัตลักษณ์มุสลิมดำรงอยู่ในสังคมมุสลิมภาคอิสานได้อีกทั้งปฏิสัมพันธ์ก็มีความสำคัญ เช่นกัน ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาที่เกิดขึ้น คือ เกิดเวทีทางภาคสังคมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทั้ง 3 ศาสนา โดยการเชิญผู้นำทางศาสนามาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความสุดโต่งด้านศาสนาจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการทำงานในหน่วยงานเดียวกัน การค้าขาย หรือในงานสังสรรค์ต่าง ๆ ตามโอกาสสำคัญทางสังคมที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับคำเชิญ (หัชยา ปาทาน, 2564: 149) ในส่วนของอัตลักษณ์การละหมาด วิธีการดำรงอัตลักษณ์การละหมาดของผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา การให้ความสำคัญในการปฏิบัติละหมาดจะเริ่มต้นที่บ้านโดยพ่อแม่ปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ลูกเห็นและชวนลูกมาละหมาดตาม พร้อมทั้งอธิบายความสำคัญเรื่องการละหมาดให้ลูกเข้าใจ ต่อจากนั้นเมื่อมีโอกาสและมีความสามารถบางครั้งในจังหวัดพื้นที่ภาคอิสาน เมื่อทราบข่าวว่าจะมีการจัดอบรมภาคฤดูร้อนขึ้นที่มีสยิดของจังหวัดใดก็ตาม เขาจะพยายามส่งลูกหลานมาเข้าค่ายเพื่อฝึกอบรม ตระหนักและให้ความสำคัญกับการละหมาด การสร้างความเข้าใจในเรื่องการละหมาดต่อเพื่อนต่างศาสนา คือการเลือกที่จะอธิบายด้วยคำพูดง่าย ๆ ให้เพื่อนต่างศาสนิกเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ การให้ความสำคัญในการปฏิบัติละหมาดโดยทั่วไปในทุกครอบครัวในอดีตจะทำการละหมาดพร้อมสามี หรือแม้กระทั่งสามีไม่อยู่ภรรยาและลูกก็จะปฏิบัติละหมาดเฉพาะท่วงท่าเพียงเท่านั้น แต่ไม่สามารถอ่านดุอาภาษาอาหรับได้สามีจะเป็นผู้ย่ำเตือนให้ภรรยาและลูกทำละหมาดที่บ้านทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ความหมายอย่างลึกซึ้ง แต่ก็ให้ปฏิบัติตามไปก่อน แม้มีบางครอบครัวอาจจะละหมาดไม่ครบทั้ง 5 เวลา แต่ก็เลือกที่จะปฏิบัติและสืบทอดส่งต่อมาถึงเยาวชนในรุ่นปัจจุบันที่มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ลูกซึมซับและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการละหมาดมากขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสอนแม่และน้องหรือคนในครอบครัวได้ สำหรับอัตลักษณ์การชะกาทการจ่ายชะกาทของปัจเจก

บุคคลในพื้นที่อิสานเกิดขึ้นน้อยมาก เนื่องจากมุสลิมทั่วไปที่มีความรู้ทางด้านศาสนาไม่มากนัก แต่มีน้อยครอบครัวที่จะมีความสามารถในการจ่ายซะกาตได้ การดำรงอัตลักษณ์การชะกาตในพื้นที่อิสานเกิดขึ้นโดยผ่านการพึ่งพาผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนา เช่น อิหม่ามที่เป็นผู้นำการปฏิบัติและปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมไว้ได้

จากการสัมภาษณ์กรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสานได้ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมนับตั้งแต่การก่อตั้งมีหลากหลาย ทั้งในด้านการให้การศึกษาดังแต่ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะแก่มุสลิมที่อยู่ในภาคอิสาน ด้านการสนับสนุนให้เกิดมัสยิดและศูนย์เรียนรู้อิสลามของท้องถิ่นต่าง ๆ มีการจัดการอบรมและสัมมนาต่าง ๆ ขึ้นในภูมิภาค การทำงานด้านสุขภาวะและการสังคมสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังดำเนินงานในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนชาวไทยในท้องถิ่นที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม เพื่อสร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2564 เวลา 20.30 น.)

การเปิดโรงเรียนสามัญ คือ โรงเรียนสันติธรรมวิทยา จัดตั้งขึ้นภายใต้การดูแลของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน (ศพอ.) ได้รับใบอนุญาตให้มีการจัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2550 ที่ตั้งเลขที่ 175/2 หมู่ที่ 8 ซอยชุมชนมุสลิม ถนนมิตรภาพ ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามใบอนุญาตเลขที่ 06/2550 เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนสันติธรรมวิทยาได้ให้บริการแก่เยาวชนโดยไม่จำกัดศาสนาตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเน้นคุณภาพของการศึกษาเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันมีการฝึกฝนให้เด็กนักเรียนมีระเบียบวินัย มีความประพฤติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้นยังได้เน้นในเรื่องภาษาต่างประเทศ เพื่อเด็กนักเรียนมีความสามารถในภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ เพื่อให้พร้อมกับการเปิดประเทศไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความพยายามอีกอย่างหนึ่งของโรงเรียน คือ การเสริมสร้างสันติสุขของคนในสังคมโดยผ่านการเรียนรู้ของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม การบ่มเพาะกระบวนการคิดและการทำงานของคณะทำงานในโรงเรียนสันติธรรมวิทยาซึ่งอยู่ในพื้นที่ภาคอิสาน ที่ต้องการสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสู่การปฏิบัติในการทำงานให้เกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นทำให้ทุก ๆ วันในโรงเรียนจะเห็นภาพของเด็ก ๆ ระดับเตรียมอนุบาลสามารถเล่นด้วยกันได้ นักเรียนที่โตขึ้นมาในระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่ช่วยเหลือกันและเรียนรู้ด้วยกันทั้งในห้องและนอกห้องเรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่ทำงานร่วมกัน ภาพความไว้วางใจในการส่งบุตรหลานมาเรียน ณ โรงเรียนแห่งนี้จากผู้ปกครอง สิ่งที่เกิดขึ้นมาโดยไม่มีกำแพงของคำว่า ศาสนาที่แตกต่างกัน การปฏิบัติจากครูในโรงเรียนดูแลนักเรียนและสอนในสิ่งที่เป็นความดี เช่น การรักษาความสะอาด การอ่อนน้อมถ่อมตน การให้ความเคารพผู้ใหญ่ การกตัญญูต่อบิดามารดา การเอื้ออาทรต่อกันและกัน เป็นต้น เมื่อเยาวชนเติบโตและต้องอยู่ด้วยกันในสังคมก็จะเข้าใจถึงวิธีการคิด การทำงาน เพื่อปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ (อภิญญา ประพฤติชอบ, 2559:34)

ชมรมมุสลิมภาคอิสาน จังหวัดอุดรธานี การจากศึกษาพบว่า ชมรมมุสลิมอิสานตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2554 ภายใต้การกำกับดูแลของมูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิม

สำนักงานจังหวัดขอนแก่น โดยใช้บ้านเลขที่ 175 หมู่ที่ 8 ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (เดิมเป็นศูนย์เยาวชนมุสลิมจังหวัดอุดรธานี) ซึ่งเป็นบ้านพักของคุณอภิญา (อาหมีนะฮฺ) สะมาเต๊ะ กรรมการกิจกรรมฝ่ายสตรีของมูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิมเพื่อเป็นสำนักงานชั่วคราว แรกเริ่มก่อตั้งมีผู้เข้าร่วม 30 คน จากการประชุมและเสวนากลุ่มย่อย ทำให้สมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากชมรมดังกล่าวกลายเป็นที่ให้คำปรึกษาหารือ เป็นศูนย์รวมกิจกรรมของมุสลิม เช่น การเรียนรู้สำหรับผู้สนใจอิสลาม และผู้ที่เพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ ศูนย์รวมในการต้อนรับคณะทำงาน กลุ่มและชมรมทั้งของมุสลิม ต่างศาสนาที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมนงาน เป็นที่พักผ่อนสำหรับผู้เดินทาง ศูนย์ประสานงานรับทราบปัญหาของเด็กกำพร้า ผู้ยากไร้ แม่หม้าย และผู้เข้ารับอิสลามใหม่ เป็นตัวแทนประสานงานความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เช่น ขอความอนุเคราะห์หรือขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ส่งเสริมการศึกษาด้านศาสนาอิสลาม กิจกรรมทางศาสนา เช่น การเรียนรู้อิสลามเบื้องต้น การเรียนรู้วิถีการละหมาด การใช้ผ้าคลุมผมและวิถีชีวิตมุสลิม โดยการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม คือ ส่งเสริมการศึกษาด้านศาสนาอิสลาม และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลักการอิสลาม การพบปะเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจแก่มุสลิมใหม่ และการพบปะแลกเปลี่ยนให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และ เสริมสร้าง พัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิมใหม่ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น กิจกรรมของชมรมมุสลิมอีสาน ได้แก่ การจัดเลี้ยงละศีลอดในเดือนรอมฎอน การเอี๊ยะติกาฟสิบวันสุดท้ายของเดือนรอมฎอน จัดเลี้ยงอาหาร แจกจ่ายเนื้อกุรบาน เสวนาธรรม/อบรม/บรรยายธรรม จัดพิธีนิกะฮฺ (แต่งงาน) ให้มุสลิม การเรียนการสอนผู้เข้ารับอิสลามใหม่ ออกเยี่ยมเยียนบ้านให้กำลังใจมุสลิม เป็นต้น (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2564 เวลา 13.30 น.)

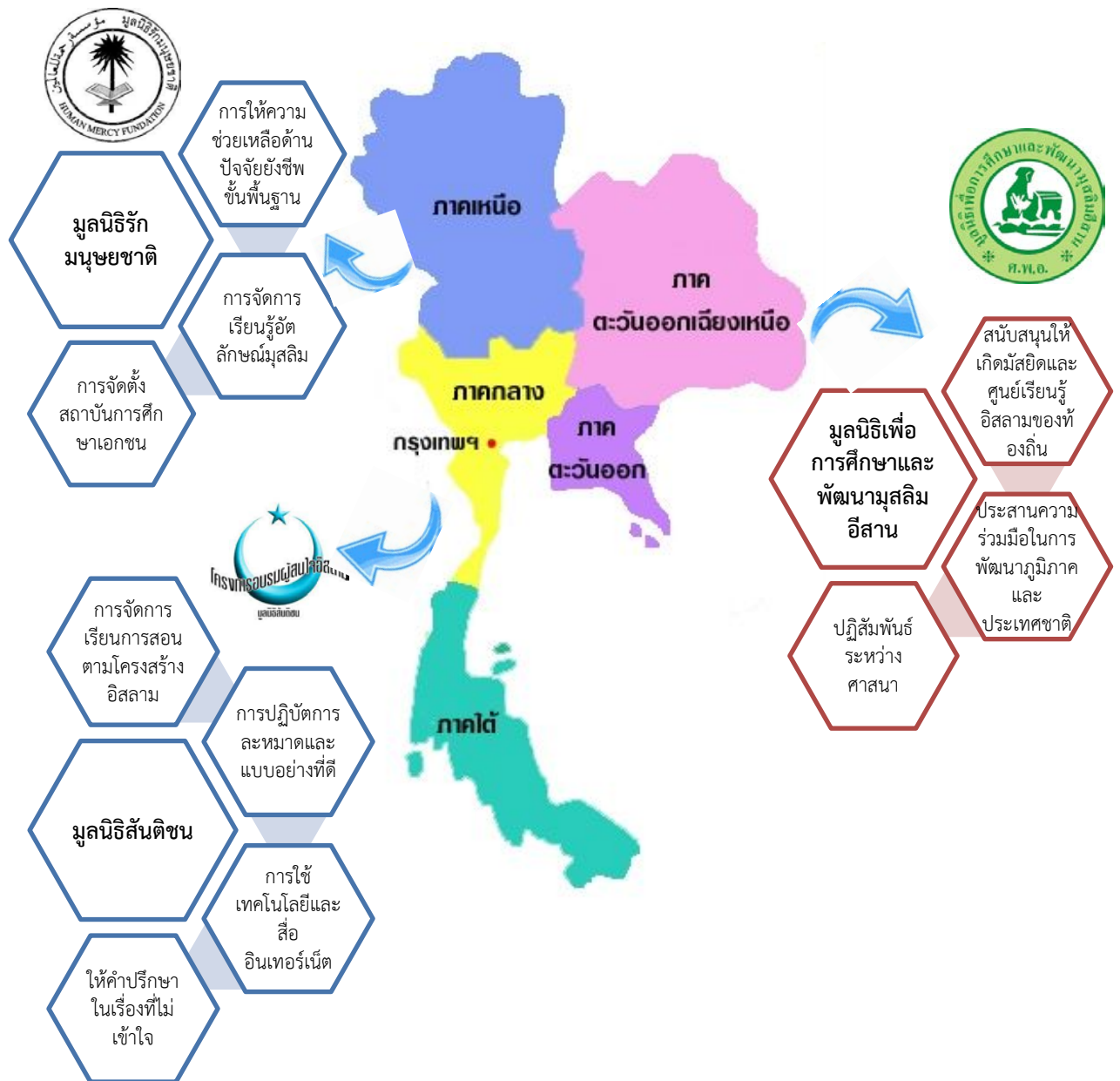
ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม โดยมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม ถือได้ว่าเป็นองค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมในภาคอีสาน ลักษณะของมุสลิมอีสานมีความโดดเด่นในเรื่องการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน คือ ในพื้นที่ที่มีชุมชนมุสลิมแต่อยู่กระจัดกระจายแต่อัตลักษณ์มุสลิมสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการปรับตัวโดยยึดหลักแนวทางสายกลางของอิสลาม มาปฏิบัติเพื่อสร้างความประนีประนอมและลดความขัดแย้งในสังคม มุสลิมอีสานที่ตั้งถิ่นฐานมั่นคงในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองภาคอีสานที่แต่งงานกับมุสลิมจึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามทำให้พบว่าในบ้านหลังเดียวกันบางบ้านมีการอยู่ร่วมกันของทั้ง 3 ศาสนาคือ พุทธ คริสต์ และอิสลาม เนื่องจากคนอิสลามนิยมอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ในพื้นที่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน มีองค์กรมุสลิมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม นั่นคือ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลามอีสาน บ้านหนองหมื่นท้าว ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ภารกิจหลักด้านการพัฒนาการศึกษาของทางมูลนิธิ บทบาทแรก คือ การจัดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน ปัจจุบันเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิดเป็นการให้การศึกษาคูหาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และระหว่างประเทศ ให้ได้ร่วมคิดและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุสลิม ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม งานสานเสวนาระหว่าง

ศาสนาและในประเด็นต่าง ๆ เช่น 1. ภูมิทัศน์พหุวัฒนธรรมในสังคมไทย ความท้าทายโอกาสและอนาคต 2. บทบาทของผู้มีศาสนิกและองค์กรมุสลิมในการเป็นสื่อกลางสร้างสันติสุขในสังคมไทย เป็นต้น และสามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพประกอบ 7 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งสามองค์กรมุสลิมในแต่ละภูมิภาคได้ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในบริบทที่เหมาะสมของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย สามารถแสดงดังรูปภาพดังนี้

ภาพประกอบ 8 การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูลนิธิของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ภูมิภาค	องค์กรมุสลิม	การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ภาคกลาง	มูลนิธิสันติชน	<p>การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิสันติชน มีดังนี้</p> <p>1) การจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างอิสลาม ได้แก่ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เข้าร่วมการอบรม ได้แก่ การกล่าวต้อนรับและแนะนำที่ดียิ่ง การต้อนรับที่ทางมูลนิธิสันติชนมอบให้แก่มุอัลลัฟอย่างเป็นกันเองและเรียบง่าย ทำให้มุอัลลัฟมีความรู้สึกเหมือนดังครอบครัวเดียวกัน การต้อนรับที่มีไมตรีจิตและการแนะนำอิสลามอย่างจริงใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทำให้มุอัลลัฟมีความประทับใจและยอมรับอิสลาม การให้คำปรึกษาที่ประทับใจ ทำให้มุอัลลัฟรู้สึกเป็นกันเองและมีความกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ คือการใช้ชีวิตในรูปแบบอิสลาม</p> <p>2) การปฏิบัติหรือการกระทำ ได้แก่ การสอนในภาคปฏิบัติการละหมาดให้แก่มุอัลลัฟที่เข้าร่วมโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามนั้น มีการทดสอบจากผู้สอนว่ามุอัลลัฟมีความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจได้มากน้อยเพียงใด การมีจรรยาบรรณและเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้มุอัลลัฟสามารถรักษาตัวเองจากสิ่งที่ไม่ดีและขอโทษต่อผู้อื่นเมื่อกระทำผิดตลอดจนเป็นผู้มีจิตใจสงบการเป็นแบบอย่างในเรื่องหลักการปฏิบัติสามารถทำให้มุอัลลัฟเรียนรู้หลักการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีความรู้สึกเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน และทำให้มุอัลลัฟสามารถเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมได้</p>

อย่างรวดเร็วและใช้ชีวิตตามแบบอย่างอิสลามอย่างมั่นคง

3) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต มุลนิติสันติชนได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการเรียนการสอน การให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขณะที่มุอัลลัฟต้องการกำลังใจอันเนื่องจากการถูกทดสอบจากอัลลอฮฺ ﷻ การสื่อสารที่นำมาเป็นการเรียนรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ เช่น การบรรยายโดยนำเสนอผ่านช่องยูทูป เฟซบุค และวิทยุ เป็นต้น ทำให้มุอัลลัฟสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังการใช้หนังสือและตำราที่ได้รวบรวมเกี่ยวกับอิสลามเอาไว้ในแต่ละด้าน เช่น หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักจริยธรรมในอิสลาม ทั้งนี้อาจารย์บรรจง บินกาซัน ได้เขียนและแปลหนังสืออิสลามออกสู่สังคมอย่างมากมายเพื่อให้ผู้สนใจอิสลามสามารถอ่านและทำความเข้าใจต่อศาสนาอิสลาม และมุอัลลัฟสามารถศึกษาเรียนรู้อิสลามได้ทุกที่ทุกเวลา

4) ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอยติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จัดเลี้ยงอาหารให้แก่มุอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมุอัลลัฟ รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม เช่น การเข้าค่ายมุอัลลัฟประจำปี เป็นต้น

ภาคเหนือ

มุลนิริฎัมมุนุชชาติ

การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมุลนิริฎัมมุนุชชาติ มีดังนี้

- 1) การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และอื่น ๆ ให้แก่เด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ เพราะเด็กที่อยู่ที่ศูนย์เรียนรู้อิสลามมาจากครอบครัวที่ยากจนและขาดโอกาสทางการเรียนศึกษา จึง

ทำให้ศูนย์ต้องรับภาระในการช่วยเหลือและให้การดูแลปัจจัยยังชีพ ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและยังมีต้องการความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาอีกจำนวนมาก

2) การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การละหมาด 5 เวลา รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ตามหลักศาสนบัญญัติ หลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม การฝึกอ่านและท่องจำอัลกุรอาน บทรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการขออูอา เป็นต้น

3) การตั้งสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนศิริวิไลพิทยาศึกษา (CivilizePittaya School) ประเภทเอกชนสามัญศึกษา นักเรียนเป็นชนเผ่าต่าง ๆ ประกอบด้วยชนเผ่าอาข่า มูเซอ ลีซอ คนเมืองม้ง และคนมลายู เป็นนักเรียนประจำโรงเรียนศิริวิไลพิทยาศึกษา การสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมโดยทางโรงเรียนได้เสริมเนื้อหาในหลักสูตรรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศาสนาอิสลามและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามทำให้นักเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของมูลนิธิสามารถได้รับการศึกษาภาคบังคับและเป็นการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่ครอบคลุมถูกต้อง

ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน)	มูลนิธิเพื่อการศึกษา และพัฒนามุสลิมอีสาน	<p>มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สนับสนุนให้เกิดมัสยิดและศูนย์เรียนรู้อิสลามของท้องถิ่น การจัดโครงการอบรมศาสนา ระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน ปัจจุบันเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิด เป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม 2) ประสานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และระหว่างประเทศ ให้ได้ร่วมคิด และตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุอัลลัฟ ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม เป็นต้น 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนา คือ เกิดเวทีทางภาคสังคมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่าง โดยการเชิญผู้นำทางศาสนา มาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความสุดโต่งด้านศาสนา จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกัน
---	---	---

จากตารางข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์กรมุสลิมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามพันธกิจขององค์กร คือ

1) มุลนิธิสันติชน เน้นให้คำปรึกษาในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง รับฟังปัญหาของมุสลิม ให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม

2) มุลนิธิรักมนุษยชาติ เน้นให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ เสริมสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

3) มุลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน เน้นให้การศึกษาและความรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทยและระหว่างประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุสลิม ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม และการปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างศาสนา เป็นต้น

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่ เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอ ข้อมูลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่สองและสาม คือ เพื่อศึกษารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการ ช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อพัฒนารูปแบบการ ช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้เรียบ เรียงข้อมูลตามขั้นตอนในการสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ คือ 1) การศึกษาสภาพและบริบท ขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม 2) การร่างรูปแบบ 3) การพัฒนา รูปแบบ และ 4) การปรับปรุงรูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์ มุสลิม

4.1 บริบทภูมิหลังของศาสนาอิสลามและมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

มุสลิมในประเทศไทยเป็นชนกลุ่มน้อยทางศาสนาที่ใหญ่ที่สุด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ บริเวณใต้สุดของประเทศไทย เช่น จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ชาวมุสลิมมีอยู่ ประมาณสามล้านคน หรือ 2.7% - 3% ของประชากรทั้งหมดของประเทศ อย่างไรก็ตาม ชุมชนมุสลิม ไทยก็ไม่ได้เหมือนกันไปเสียทั้งหมด เพราะนอกเหนือจากเชื้อสายมลายูมุสลิมแล้ว ยังรวมถึงชุมชน มุสลิมไทย มุสลิมจากเอเชียตะวันตกทั้งนิกายสุนนีและนิกายชีอะฮ์ ชาวมุสลิมเอเชียใต้จากคาบสมุท รอินเดีย ชาวมุสลิมชาวและมิงกาเบาจากหมู่เกาะอินโดนีเซีย และชาวจีนมุสลิม ซึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสาย ฮ่ออาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย กล่าวคือ ชุมชนมุสลิมกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย ทั้งใน ภาคกลางบริเวณกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล ในภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ และเขตอำเภอใกล้เคียง และในภาคใต้ โดยมุสลิมในภาคเหนือในด้านเชื้อชาติแล้วมีความผูกพันและได้รับอิทธิพลจากมุสลิมใน ตอนใต้ของประเทศจีน ในขณะที่มุสลิมในภาคกลางเป็นส่วนผสมระหว่างชุมชนมุสลิมหลายกลุ่มที่ สามารถสืบค้นบรรพบุรุษย้อนกลับไปได้จนถึงประเทศอิหร่านและคาบสมุทรมินเดีย ส่วนมุสลิมใน ภาคใต้นั้นส่วนใหญ่เป็นมุสลิมเชื้อสายมลายูและอินโดนีเซีย

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ศาสนาพุทธก็ได้เป็นศาสนา แห่งราชอาณาจักรตามรัฐธรรมนูญ แม้ว่าประชากรไทยกว่า 80% เป็นชาวพุทธ ทุกคนที่เกิดในแผ่นดิน ไทยมีสัญชาติไทย และด้วยคุณสมบัติดังกล่าวทุกคนจะได้รับมอบสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้สำหรับ ประชากรไทย โดยไม่คำนึงถึงศาสนาและสถานภาพของบิดามารดาที่อาจไม่ใช่พลเมืองไทย โดยอาศัย นิยามดังกล่าว มุสลิมทั้งหมดที่เกิดในประเทศไทยเป็นประชากรไทยตามกฎหมาย ถือเป็นสัญชาติไทยและมี เสรีภาพทางศาสนาตามหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ สำหรับมุสลิมส่วนใหญ่ในภาคใต้ตอนล่าง มีสัญชาติ ไทยแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แบบมลายูก็ตาม (มอนเตซาโน, ไมเคิล เจ, 2560: 178)

4.1.1 ที่มาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น ยังไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าได้ตั้งขึ้นเมื่อไร แต่ตามจดหมายเหตุของจีนตอนที่ชาวจีนมีการติดต่อกับดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในคริสต์ศตวรรษที่สองนั้น เมืองลังกาสุกะ (Jangkaguka) ตั้งขึ้นแล้ว จากจดหมายเหตุนี้ นักเขียนชาวยุโรปหลายคนเชื่อว่า เมืองลังกาสุกะดังกล่าวเป็นเมืองเดิมของปัตตานี ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู คืออยู่ระหว่างสงขลาที่กลับด้านมีเมืองหลวงอยู่ในบริเวณจังหวัดปัตตานีปัจจุบัน อาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมากในแหลมมลายู โดยมีปัตตานีเป็นเมืองหลวงและเมืองท่าที่สำคัญ ก่อนที่ศาสนาพราหมณ์จะเข้ามาในอาณาจักรนี้ราว ค.ศ.200 ประชากรบริเวณนี้นับถือภูตผีและธรรมชาติต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ต้นไม้ ฯลฯ

นักประวัติศาสตร์หลายคนเชื่อว่าชาวลังกาสุกะนับถือศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์ ภายใต้อิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย และลังกาสุกะเป็นเมืองท่าที่สำคัญตั้งแต่พุทธศตวรรษที่แปด เพราะอ่าวลังกาสุกะ (อ่าวปัตตานี) ใช้เป็นที่หลบภัยพายุมรสุมของชาวเรือค้าขายได้เป็นอย่างดี ต่อมาอาณาจักรศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 12-18) ได้แผ่อำนาจเขตครอบคลุมบริเวณปัตตานี แหลมมลายู บางส่วนของบอร์เนียว ซวาและสุมาตรา อิทธิพลของพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในบริเวณนี้ ดังนี้ ชาวปัตตานีจึงได้มีการนับถือศาสนาพุทธโดยทั่วไป พอล่วงมาถึงพุทธศตวรรษที่สิบสอง เมืองเล็ก ๆ ในเกาะสุมาตราได้รวมกันเข้าเป็นอาณาจักรเรียกว่า อาณาจักรศรีวิชัย และได้แผ่อำนาจไพศาลเข้ามาสู่ดินแดนไทยทางภาคใต้ตลอดไปจนถึงเมืองเพชรบุรี ซึ่งติดกับาเขตชายแดนของอาณาจักรทวารวดี ต่อมาอาณาจักรทั้งสองเสื่อมลง เมืองต่าง ๆ ก็ตั้งตัวเป็นอิสระในภาคใต้ มีเมืองตามพรลิงค์ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นนครศรีธรรมราชได้แข็งเมืองไม่ขึ้นต่ออาณาจักรศรีวิชัย และได้ผนวกเอาหัวเมืองใกล้เคียงเข้ามาเป็นเมืองขึ้นถึง 12 เมือง เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจ ปรากฏว่าในเกาะซวาและสุมาตราได้เกิดอาณาจักรใหม่ขึ้น เรียกว่า อาณาจักรมัชปาหิต บังเกิดความเจริญรุ่งเรืองสามารถแผ่อิทธิพลไปยังอาหรับและอินเดีย ปรากฏว่ามีชาวอาหรับและอินเดีย ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาติดต่อกับค้าขาย และทำการเผยแพร่ศาสนาด้วยในคราวเดียวกัน ประมาณปี พ.ศ.1980 (ค.ศ.1437, ฮ.ศ. 857) ชาวอาหรับและอินเดียได้นำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ที่เมืองสิงคโปร์ มะละกา กลันตัน ไทรบุรี และเมืองปัตตานี

หลังจากอาณาจักรลังกาสุกะได้รุ่งเรืองอยู่ไม่น้อยกว่าหนึ่งพันปี อาณาจักรนี้ได้เลื่อนไปจากประวัติศาสตร์ จากการเข้าไปครอบคลุมของอาณาจักรศรีวิชัย และเมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลง นอกจากจะเกิดอาณาจักรมัชปาหิตที่ซวาแล้ว อาณาจักรปัตตานีก็เกิดขึ้นในอาณาบริเวณของอาณาจักรลังกาสุกะ เดิมประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 และอิสลามได้แผ่ขยายและเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก หลังจากที่ราชาของอาณาจักรนี้ได้เข้ารับอิสลาม (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531: 62-66)

เมืองปัตตานีตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่เมืองโบราณยะรัง แสดงว่าประชาชนโดยทั่วไปก่อนหน้านี้ นับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์มาแต่เดิม และเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามหลังจากที่อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลง อิทธิพลของศาสนาอิสลามจากราชวงศ์มัชปาหิตในซวาได้แผ่อำนาจเข้ามาสู่แหลมมลายูก่อตัวขึ้นเป็นอาณาจักรมะละกา ในราวพุทธศตวรรษที่ 19 แผ่อิทธิพลไปสู่เมืองต่าง ๆ ทำให้เจ้าเมืองเปลี่ยนการนับถือศาสนาเดิมมาเป็นศาสนาอิสลามทั้งหมด ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการเมืองและการเศรษฐกิจการค้าในภูมิภาคนี้อย่างเข้มแข็ง ศาสนาอิสลามได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นควบคู่ไปกับ

การค้า มีการก่อสร้างมัสยิดขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ มัสยิดที่สำคัญ คือ มัสยิดกรือเซะ ซึ่งเป็นมัสยิดใหญ่ประจำเมือง และมีมัสยิดบ้านดาโต๊ะ บริเวณที่เป็นท่าเรือทางตอนเหนือของอ่าวปัตตานี นอกจากนี้ยังมีมัสยิดและสุเหร่าในเขตชุมชนมุสลิมถูกสร้างขึ้นอีกหลายแห่ง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2352) ทรงโปรดฯ ให้สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท ยกทัพหลวงลงมาปราบปรามพม่าที่มาตีหัวเมืองทางแหลมมลายูจนราบคาบ และในปี พ.ศ.2328 กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จลงไปประทับที่เมืองสงขลา ให้ข้าหลวงเชิญกระแสน้ำส่งออกไปยังหัวเมืองที่เหลือ คือ เมืองปัตตานี เมืองไทรบุรี และเมืองตรังกานู ให้มายอมเป็นเมืองขึ้นเช่นเดิม แต่สุดท้ายมูฮัมมัดพระยาปัตตานีในขณะนั้นขัดขืน กรมพระราชวังบวรฯ จึงมีรับสั่งให้พระยากลาโหมยกกองทัพไทยลงมาตีเมืองปัตตานีได้ในปี พ.ศ.2329 กวาดต้อนครอบครัวและศาสตราวุธมาเป็นอันมาก รวมทั้งปืนใหญ่สองกระบอก แต่สามารถนำไปได้เพียงกระบอกเดียว และจึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงโปรดฯ ให้จารึกชื่อปืน “พญาตานี” ซึ่งนับว่าเป็นปืนใหญ่กระบอกใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณหน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพมหานคร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ.2352-2367) เกิดความไม่สงบบ่อยครั้ง ดังนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยสงครามและพระยาสงขลา (เถียนจ่อง) ผู้กำกับดูแลหัวเมืองมลายูแบ่งเมืองตานีออกเป็น 7 หัวเมือง และแต่งตั้งให้พระยาเมืองเป็นผู้ปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2359 เป็นต้นมา ได้แก่

1.เมืองปัตตานี	ถ้วนสุหลง	เป็นเจ้าของเมือง
2.เมืองยะหริ่ง	นายพ่าย	เป็นเจ้าของเมือง
3.เมืองสายบุรี	นิเดะห์	เป็นเจ้าของเมือง
4.เมืองหนองจิก	ถ้วนนิ	เป็นเจ้าของเมือง
5.เมืองระแงะ	นิเดะห์	เป็นเจ้าของเมือง
6.เมืองรามัน	ถ้วนมันโซร์	เป็นเจ้าของเมือง
7.เมืองยะลา	ถ้วนยาลอร์	เป็นเจ้าของเมือง (Ibrahim Syukri, 1985:61-62;

ครองชัย หัตถา, 2541:140-142)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกวิธีการปกครองบ้านเมืองแบบจตุสดมภ์ (เวียง วัง คลัง นา) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2435 เป็นต้นมา จัดการปกครองเป็นแบบ 12 กระทรวง มีกระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงการแผ่นดิน โดยให้จัดการปกครองเป็นระบบเทศาภิบาล ทรงใช้นโยบายประนีประนอมและทรงดำเนินการที่ละขั้นตอนไม่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อการปกครองของเจ้าเมืองทั้ง 7 หัวเมืองในภาคใต้ทรงโปรดฯ ให้จัดแบ่งเป็น 4 มณฑล ได้แก่

1.มณฑลภูเก็ต	จัดตั้งในปี พ.ศ.2437
2.มณฑลชุมพร	จัดตั้งในปี พ.ศ.2439
3.มณฑลนครศรีธรรมราช	จัดตั้งในปี พ.ศ.2439
4.มณฑลไทรบุรี	จัดตั้งในปี พ.ศ.2440

มณฑลนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยเมือง 10 เมือง โดยรวมเอาบริเวณ 7 หัวเมือง เข้าไว้ด้วยคือ เมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี นongจิก ยะลา ระแงะ และรามัน มีผู้ว่าราชการเมืองดูแล อยู่ในการปกครองของข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑล ปี พ.ศ.2449 ทรงพระกรุณาโปรดให้แยกหัวเมืองทั้ง 7 ออกจากมณฑลนครศรีธรรมราช มาตั้งเป็นมณฑลปัตตานี พร้อมทั้งเปลี่ยนฐานะเมืองเป็นอำเภอ และจังหวัดได้แก่

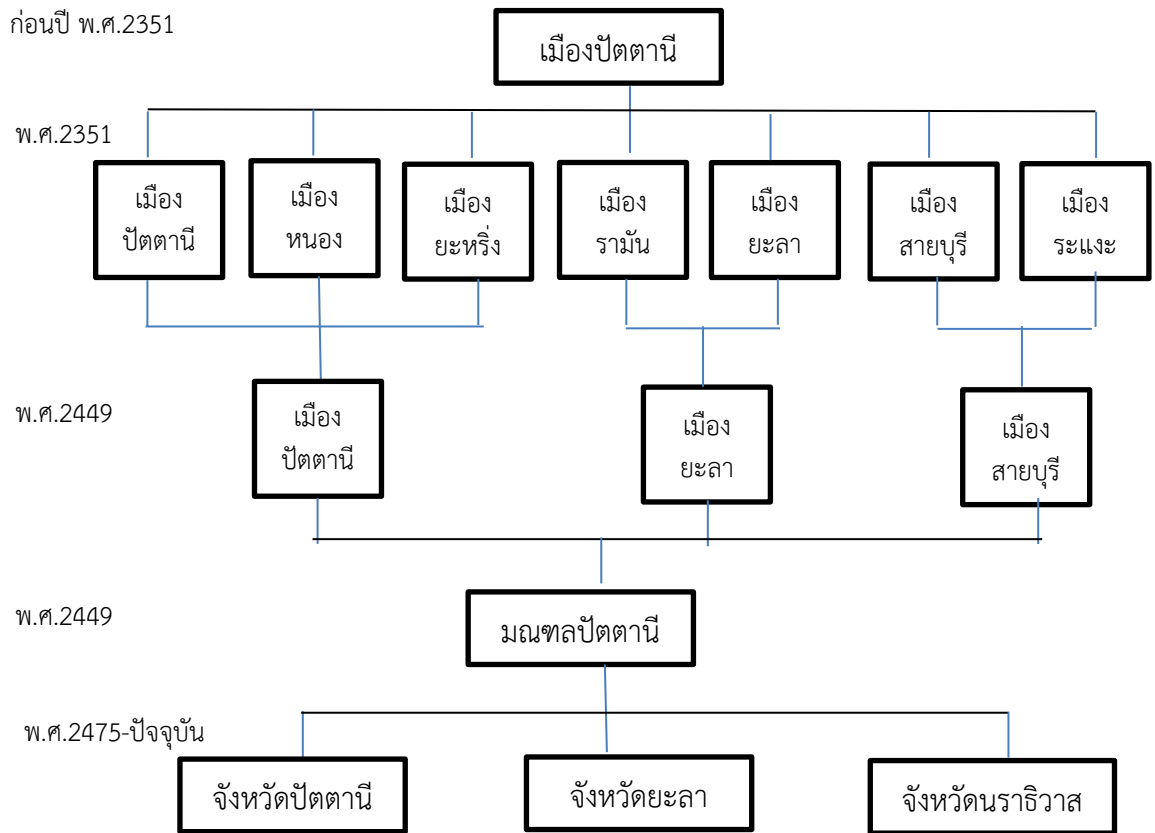
จังหวัดปัตตานี รวมเมืองนongจิกและเมืองยะหริ่ง

จังหวัดสายบุรี รวมเมืองระแงะ

จังหวัดยะลา รวมเมืองรามัน

นอกจากนี้ยังแยกท้องที่อำเภอหนองจิกยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเมืองเก่า ซึ่งต่อมา เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอมะกูดและอำเภอโคกโพธิ์ตามลำดับ เมืองปัตตานีเดิมเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอปะกาฮารัง และจัดตั้งอำเภอขึ้นใหม่อีก 2 อำเภอ คืออำเภอยะรัง และอำเภอปะนาเระ ขึ้นกับจังหวัดปัตตานี

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ตกต่ำภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 รัฐบาลจึงต้องตัดทอนรายจ่ายให้น้อยลง เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการคลังของประเทศ จึงยุบเลิกมณฑลปัตตานีคงสภาพเป็นจังหวัด ยุบจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอตะลุบัน และแบ่งพื้นที่บางส่วนของสายบุรี คือระแงะ และบาเจาะ ไปขึ้นกับจังหวัดนราธิวาส (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542: 27-31) ดังนั้นมณฑลปัตตานี จึงถูกแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จวบจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 9 แสดงความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส) (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531: 83-84)

4.1.2 วิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ และมีความโดดเด่นแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ทั้งด้านภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตมีสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลักศาสนาอิสลาม มีลักษณะพิเศษเฉพาะท้องถิ่น เป็นพิธีแบบชาวบ้านและดั้งเดิม ชาวไทยมุสลิมใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่เป็นส่วนใหญ่ในปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูท้องถิ่นก็สามารถพูดภาษาไทยได้ เพราะมีการศึกษาสูงขึ้นตามความเจริญของท้องถิ่น และตามความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กัน มักตั้งบ้านเรือนอยู่ เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน มีส่วนน้อยที่อยู่ปะปนกัน การนับถือศาสนาต่างคนต่างก็ปฏิบัติศาสนกิจของตนไป ไม่เบียดเบียนกัน มีอยู่บ้างที่ไม่ลงรอยกันในเรื่องศาสนาแต่เป็นเรื่องเล็กน้อย การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และการทำสวนผลไม้ เช่น สวนทุเรียน สวนลองกอง เป็นต้น มีการทำนาบ้างประปราย มีการทำสวนยางพารา โดยในแต่ละวันจะมีการออกไปกรีดยางในตอนหัวรุ่ง และกลับมาพักตอนกลางวัน หรือในบางครอบครัวก็อาจมีการขายของเพื่อเพิ่มรายได้

ชาวไทยมุสลิมยังมีหลักศรัทธา และหลักปฏิบัติที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หลักศรัทธา 6 ประการ ซึ่งประกอบด้วย 1) ศรัทธาในอัลลอฮ์ 2) ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ 3) ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ 4) ศรัทธาในบรรดาเราะซูล 5) ศรัทธาในวันสุดท้าย และการเกิดใหม่ในวันปรโลก และ 6) ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะของพระองค์ และหลักปฏิบัติประกอบด้วย 1) การปฏิญาณตน 2) การละหมาด 3) การถือศีลอด 4) การบริจาคซะกาต 5) การประกอบพิธีฮัจญ์ หลักสำคัญดังกล่าว ถือเป็นหลักสำคัญของชาวไทยมุสลิมทั่วโลก แต่ระดับความศรัทธาและการปฏิบัติอาจจะแตกต่างกันไป ชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่งผลทำให้วิถีชีวิตแตกต่างกันไป เช่น ชาวไทยมุสลิมจะมีวิถีชีวิตของการละหมาดที่ครบ 5 เวลา ผู้ชายจะให้ความสำคัญของการไปละหมาดที่มัสยิด เนื่องจากมีผลบุญที่มากกว่า จากความเชื่อหลักศรัทธา และหลักปฏิบัติดังกล่าว จึงทำให้ชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างไป

ผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้วิถีชีวิตประจำวันในสี่สถานภาพสำคัญ ดังนี้ 1) ในฐานะเป็นศาสนิกต้องเกี่ยวข้องกับศาสนบัญญัติ ศาสนธรรม และศาสนสถาน 2) ในฐานะเป็นทายาททางชาติพันธุ์ก็มีการถือปฏิบัติและสืบทอดวิถีชีวิตอันเนื่องด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ 3) ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศไทยก็ปฏิบัติตามระเบียบเมืองของไทย และ 4) ในฐานะเป็นชาวพลโลกก็เปิดตัวเลือกรับวัฒนธรรมตามสมัยนิยมที่ไหลบ่าเข้ามาจากภายนอกบ้างเป็นบางส่วนตามแต่โอกาสและรสนิยมส่วนบุคคล ความเหมือนกันของผู้คนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานภาพดังกล่าว พบว่ามีลักษณะประกอบด้วยบริบทซึ่งแฝงด้วยความหมายที่ต่างกันอย่างค่อนข้างซับซ้อน กล่าวคือ ในความหมายของความเป็นศาสนิกที่เรียกว่า มุสลิม ในทุกขั้นตอนของการดำเนินชีวิตจะต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการศาสนาอิสลามที่มีอัลกุรอานเป็นธรรมนูญสูงสุดควบคู่กับคำสอนของเราะสูลหรืออัลหะดีษ ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม เป็นผลผลิตจากกระบวนการของความเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีพื้นฐานจากการค้นพบและการประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์จนมีการซึมซับรับวัฒนธรรมจากภายนอก ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถสร้างความเป็นเอกภาพได้โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เป็นพลังศาสนา ภาษาและโลกทัศน์ของสื่อ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นศาสนิกเดียวกันหรือต่างศาสนิกกันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้และเป็นอยู่ตลอดเวลาในสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเมื่อสภาพสังคมของมนุษย์มีความแตกต่างกัน ด้วยรายละเอียดของบริบทจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงปรากฏการณ์ความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันได้ ทั้งนี้อาจเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุเล็กหรือสาเหตุใหญ่ก็เป็นได้ ดังนั้นต้องยอมรับร่วมกันที่สร้างให้มนุษย์ที่มีจิตและวิญญาณ มีอิสระในการคิดและกระทำทั้งต่อตนเองและสังคม (รัตติยา สาและ, 2544: 190)

4.1.3 ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และอาณาเขตของจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส)

4.1.3.1 จังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานาน ปัตตานีมีชื่อปรากฏในเอกสารต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น ตานี ปะตานี ปาตานี ฟาฏอนี โฝดาหนี และด่าหนี เป็นต้น เนื่องด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของปัตตานีมี

ทำเลที่ตั้งที่ติดทะเล มีอ่าวที่สามารถบังคลื่นลม และเป็นที่พักจอดเรือเพื่อค้าขายหรือซ่อมแซม มีเส้นทางบกและทางแม่น้ำที่สามารถเชื่อมต่อไปถึงตะวันตกด้านมหาสมุทรอินเดียมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงสามารถติดต่อค้าขายทางทะเลกับเมืองท่าอื่น ๆ บนคาบสมุทรมาลายูและภูมิภาคใกล้เคียงได้ โดยสะดวกประกอบกับปัตตานีมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น สินแร่ เครื่องเทศ ของป่า และพืชพันธุ์ธัญญาหารอื่น ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของสินค้าจากนานาประเทศ ทำให้ปัตตานีมีชื่อเสียงด้านการค้ามีความเจริญรุ่งเรือง และรับอารยธรรมจากชนชาติต่าง ๆ มาผสมจนเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดมาถึงทุกวันนี้

1) ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

จังหวัดปัตตานีตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ติดต่อกับอ่าวไทย มีพื้นที่อยู่ระหว่างละติจูด 6 องศา 32 ลิปดา 48 พิลิปดาเหนือ ถึง ละติจูด 6 องศา 46 ลิปดา 48 พิลิปดาเหนือ และลองจิจูด 101 องศา 1 ลิปดา 18 พิลิปดาตะวันออก ถึงลองจิจูด 101 องศา 45 ลิปดา 15 พิลิปดาตะวันออก ทิศเหนือและทิศตะวันออกจดทะเลอ่าวไทย ทิศใต้จดจังหวัดยะลาและนราธิวาส ทิศตะวันตกจดจังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานีมีพื้นที่ประมาณ 1,940.356 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,212,723 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.7 ของพื้นที่ภาคใต้ และร้อยละ 0.37 ของพื้นที่ประเทศไทย มีชายฝั่งทะเลติดกับอ่าวไทยประมาณ 116 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 1,055 กิโลเมตร

2) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดปัตตานีตั้งอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัด นอกจากนั้นเป็นที่ราบตะกอนน้ำพา ลานตะพักลำน้ำ ที่ลาดเชิงเขาและภูเขา ทำให้มีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตรกรรมหลายหลายรูปแบบ เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การทำนาข้าว การทำสวนผลไม้และสวนยางพารา รวมถึงการเกษตรตามไหล่เขาในลักษณะของสวนผสม พื้นที่ป่าไม้บริเวณภูเขาหลายแห่งยังคงมีสภาพอุดมสมบูรณ์ บางแห่งมีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ในสมัยโบราณต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดปัตตานี สามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

1) พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัดมีหาดทรายยาวและเป็นที่ยึดชายฝั่งกว้างประมาณ 10-30 กิโลเมตร 2) พื้นที่ราบลุ่มบริเวณตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน ที่ดินมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม และ 3) พื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะป้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของประชากร แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสายบุรี (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542:1-3)

3) ประชากร

จังหวัดปัตตานี เป็นแหล่งศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติศาสนามาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันจึงมีชาวปัตตานีเชื้อสายต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งเชื้อชาติไทย มลายู จีน อาหรับ อินเดีย เปอร์เซีย ฯลฯ นอกจากนั้นชนพื้นเมืองดั้งเดิมเผ่าเซมัง-ซาไก ก็เคยมีถิ่นที่อยู่บริเวณจังหวัดปัตตานีด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะแถบภูเขาและลุ่มน้ำปัตตานีต่อเนื่องไปตลอดจนประเทศมาเลเซีย

ประชากรจังหวัดปัตตานีนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 85.53 นักถือศาสนาพุทธร้อยละ 13.73 ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และอื่น ๆ อาชีพหลักของชาวปัตตานีส่วนใหญ่ทำการเกษตรและประมง นอกจากนี้ยังมีอาชีพเฉพาะอย่างที่เป็นภูมิปัญญามาแต่เดิม ได้แก่ การทำนาเกลือ การทำเรือกอลและ ช่างตีเหล็ก ทำกริช ทำกรงนก ทำเครื่องปั้นดินเผา ทำน้ำบูดู ทำข้าวเกรียบปลา ทำลูกหีบปรุรงรส ทำงานทองเหลือง งานไม้ งานแกะสลัก เลี้ยงนกเขาชวาและนกกรงหัวจุก เป็นต้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542:18)

4.1.3.2 จังหวัดยะลา

1) สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดยะลา เป็นหนึ่งในสามจังหวัดดินแดนใต้สุดของประเทศไทย อันประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ยะลาเป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติและทิวทัศน์ที่งดงาม ประชาชนในท้องถิ่นมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่ก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ยะลาเป็นเพียงจังหวัดเดียวในสิบสี่จังหวัดภาคใต้ที่ไม่มีพื้นที่จดทะเล ตัวเมืองยะลาเป็นเมืองที่ได้รับคำยกย่องว่ามีผังเมืองดีเยี่ยม เคยได้รับรางวัลชนะเลิศในด้านความสะอาดของประเทศถึงสามปีซ้อน ถึงแม้ว่าจังหวัดยะลาจะเป็นเพียงจังหวัดเล็ก ๆ แต่ก็มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน กล่าวกันว่าในอดีตพื้นที่ของเมืองยะลานั้นเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของคนป่าโดยเฉพาะเผ่าซาไก ซึ่งบัดนี้ชนพื้นเมืองเผ่านี้ยังเหลืออยู่เพียงไม่กี่คน

ยะลานั้นมาจากคำภาษาพื้นเมืองเดิมว่า ยะลอ ซึ่งแปลว่า แห เพราะสถานที่ตั้งเมืองเดิม คือ บ้านยะลอ (คือตำบลยะลา อำเภอเมืองในปัจจุบัน) ที่บ้านยะลอมิถุเขารูปรางคล้ายแหตั้งอยู่ แต่ต่อมาได้มีการย้ายมาตั้งเมืองใหม่หลายครั้งในที่สุดมาตั้งที่บ้านนิบงจนถึงปัจจุบัน

2) ที่ตั้งของจังหวัดยะลา และอาณาเขตติดต่อ

จังหวัดยะลา มีเขตจังหวัดอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 5 องศา 37 ลิปดา ถึง 6 องศา 41 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 100 องศา 50 ลิปดา ถึง 101 องศา 37 ลิปดาตะวันออก มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ตามเส้นทางเพชรเกษมสายเก่า 1,440 กิโลเมตร และตามเส้นทางถนนสายใหม่ 1,084 กิโลเมตร ขณะที่ระยะทางตามทางรถไฟ 1,038 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งจังหวัดทั้งสิ้นประมาณ 4,521.08 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,825,675 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.29 ของพื้นที่ภาคใต้ และนับเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นลำดับที่ 6 ของภาคใต้ โดยมีอาณาเขตติดต่อด้านการปกครองและด้านภูมิศาสตร์ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอยะรัง อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี
ทิศใต้	ติดต่อกับรัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบาเจาะ อำเภอรือเสาะ อำเภอศรีสาคร อำเภอระแงะ จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

3) สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดยะลาส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน อีกทั้งยังมีเนินเขาและหุบเขาอยู่ทั่วไป ส่วนที่ราบของจังหวัดมีสัดส่วนน้อย จากทรวตทรวงธรณีสัณฐานดังกล่าวสามารถจำแนกสภาพภูมิประเทศตามระดับความสูงออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.พื้นที่ราบ เป็นพื้นที่ส่วนน้อยของจังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับจังหวัดปัตตานี ระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 0-200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองยะลา อำเภอรามัน อำเภอยะหา และอำเภอกรงปินัง

2.พื้นที่ภูเขาเตี้ยและเนินเขา มีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 1000-200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัดยะลา

3.พื้นที่ภูเขาสูง เป็นพื้นที่ที่มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 200 เมตร ขึ้นไป พื้นที่ประเภทนี้ร้อยละ 95 เป็นภูเขาสลับซับซ้อนหนาแน่นทอดยาวจากตอนเหนือของจังหวัด บริเวณอำเภอเมืองยะลา อำเภอยะหา และอำเภอกรงปินัง ลงไปทางตอนใต้บริเวณอำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตง จนเข้าไปในประเทศมาเลเซีย ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูเขาสันกาลาศีรี และภูเขาปิไล สำหรับภูเขาสันกาลาศีรี ซึ่งทอดตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ใต้ นอกจากจะใช้เป็นแนวแบ่งระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียแล้ว เทือกเขานี้ยังเป็นสันปันน้ำที่สำคัญให้กับประเทศไทยและประเทศมาเลเซียอีกด้วย โดยแม่น้ำสายสำคัญของไทยที่กำเนิดจากเทือกเขานี้ ได้แก่ แม่น้ำปัตตานี (ยาวประมาณ 190 กิโลเมตร) แม่น้ำสายบุรี (ยาวประมาณ 170 กิโลเมตร) (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544:1-3)

4) ประชากร

ประชากรของจังหวัดยะลาแบ่งตามการนับถือศาสนา คือ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 36 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 63 และนับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 1

ประชากรชาวจังหวัดยะลามีเชื้อชาติหลัก คือ เชื้อชาติมลายู เชื้อชาติไทย เชื้อชาติจีน และมีชาวซาไกอยู่จำนวนเล็กน้อย

ชาวยะลาเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ชาวยะลาเชื้อสายไทยนับถือศาสนาพุทธ และชาวยะลาเชื้อสายจีนนับถือศาสนาพุทธตามคตินิยมของชาวจีน ส่วนชาวซาไกยังคงนับถือภูมิจิตตามความเชื่อของเผ่าตน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544:13)

4.1.3.3 จังหวัดนราธิวาส

1) สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกแห่งหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย โดยมีอำเภอตากใบ อำเภอสุไหงโกลลก อำเภอแว้ง และอำเภอสุคีริน ติดกับรัฐกลันตันของประเทศมาเลเซีย ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งด้านตะวันออกของแหลมมลายู อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 1,473 กิโลเมตร โดยทางรถไฟ 1,116 กิโลเมตร และทางอากาศประมาณ 1,000 กิโลเมตร

ทิสเหนือ ติดต่อกับอำเภอสายบุรี อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และอำเภอ
ไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย และประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

ทิศใต้ ติดต่อกับรัฐกลันตัน ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

จังหวัดนราธิวาสตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 5 องศา 45 ลิปดา ถึง 6 องศา 45 ลิปดา
เหนือและลองติจูดที่ 101 องศา 15 ลิปดา ถึง 102 องศา 15 ลิปดาตะวันออก พิกัดกรีซที่ 124105
มีเนื้อที่จังหวัดประมาณ 4,475 ตารางกิโลเมตร

2) ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดนราธิวาส เป็นป่าและภูเขาประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่
ทั้งหมด คือ ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ภูเขาและค่อย ๆ ลาดลงเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบและที่ราบ
จรดชายทะเลอ่าวไทย ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นชายฝั่งทะเลที่เกิดจากการยกตัวที่มี
หาดทรายและสันทรายขนานไปกับชายฝั่งทะเลลึกลับกับพื้นที่ลุ่มต่ำที่เรียกว่า พรุ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีขนาด
ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ประมาณ 283,350 ไร่

3) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดนราธิวาสมีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนมี 2 ฤดู ได้แก่ 1) ฤดูฝน ซึ่งมี 2
ระยะ คือ ระยะที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพาความชื้นจากทะเลอันดามันและ
มหาสมุทรอินเดียเข้ามาทำให้มีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม และระยะที่
รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือรวมทั้งอิทธิพลจากดีเปรสชัน และพายุหมุนไซклонร้อนที่พัดมาจาก
อ่าวไทย ทำให้มีฝนตกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม และเป็นช่วงที่มักเกิดสภาวะน้ำ
ท่วมในภาคใต้และจังหวัดนราธิวาส 2) ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เพราะ
ได้รับลมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดจากทะเลจีนใต้ ทำให้อากาศโดยทั่วไปร้อนและชื้น แต่ก็
ไม่ร้อนมาก เพราะได้รับอิทธิพลจากทะเล (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ,
2545:1-2)

4) ประชากร

จังหวัดนราธิวาสมีประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยมุสลิม คือนับถือศาสนาอิสลาม
ประมาณร้อยละ 82 และประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 17 นอกจากนั้นนับถือศาสนา
อื่น ๆ รวมกันร้อยละ 1

ประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันมากกว่าการใช้
ภาษากลาง ทั้งนี้เพราะเป็นจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย การใช้ภาษาจึงค่อนข้างไปทาง
มลายู ขบธรรมเนียมประเพณีก็เป็นไปตามลักษณะของสังคมมุสลิม ซึ่งมีความเชื่อ ศาสนา และ
ค่านิยมตามหลักศาสนาอิสลาม

ในด้านภาษาการพูดในชีวิตประจำวัน ประชากรไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาพูด
หลากหลายเพราะมีประชากรหลายกลุ่มมาอาศัยอยู่ในจังหวัดนราธิวาส จากภาคกลาง จากจังหวัด
อื่นๆ ในภาคใต้ จึงมีภาษาพูดหลายสำเนียง เช่น สำเนียงภาษาไทยใต้ตอนบน ภาษาไทยใต้ตอนล่าง
แต่คนไทยพุทธในจังหวัดนราธิวาสมีภาษาพูดและสำเนียงที่แปลกไปจากภาษาภาคใต้ในจังหวัดอื่นมาก

และเป็นพิเศษ คือ สำเนียงภาษาเงี้ยว มีพูดกันมานานแล้วมีอยู่ในกลุ่มคนไทยพุทธดั้งเดิมของจังหวัดนราธิวาส เป็นภาษาที่มีเสียงพูดและคำพูดผิดแผกไปจากภาษาภาคใต้ในจังหวัดอื่น ๆ เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ด้านการประกอบอาชีพของประชากรในจังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพที่ทำกันมากส่วนใหญ่เป็นการทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ทำนาและการค้าขาย ส่วนอาชีพของประชากรที่อาศัยอยู่ริมทะเลด้านฝั่งตะวันออก ซึ่งเป็นแนวยาวจะประกอบอาชีพการประมง การประกอบอาชีพของประชากรในจังหวัดนราธิวาส เป็นอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ทั้งนี้เพราะความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณนานาชนิด ตลอดจนความสมบูรณ์ของแม่น้ำลำคลองและธรรมชาติที่เอื้ออำนวย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2545:6-7)

4.2 องค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.2.1 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นองค์กรมุสลิมที่มีบทบาทและหน้าที่กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัด ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิด ซึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้อิสลามฟิรฎูอื่นประจำมัสยิด (ตาดีกา) และส่งเสริม สนับสนุนการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เด็กกำพร้า ผู้ยากไร้ และให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม

รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรอิสลาม พ.ศ.2540 และได้กำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการประจำจังหวัดในหมวด 4 มาตรา 23 ว่า จังหวัดใดมีราษฎรนับถือศาสนาอิสลามและมีมัสยิดตามมาตรา 13 ไม่น้อยกว่าสามมัสยิด ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยประกาศให้จังหวัดนั้นมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสามสิบคน

การคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการให้อิหม่ามประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นเป็นผู้คัดเลือก ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการด้วยกันเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการและตำแหน่งอื่นตามความจำเป็น ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ และกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในราชกิจจานุเบกษา

ตามมาตรา 24 ได้ระบุเกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไว้ว่า กรรมการอิสลามประจำจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามตามมาตรา 17
- (2) เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก
- (3) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก **และได้**

กำหนดวาระของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดตามมาตรา 25 กรรมการอิสลามประจำ

จังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี เมื่อตำแหน่งกรรมการอิสลามประจำจังหวัดว่างลงให้มีการคัดเลือกกรรมการแทนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันตำแหน่งว่าง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนถึงกำหนดตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และยังมีกรรมการเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจะไม่ให้มีการคัดเลือกกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ กรรมการที่ได้รับการคัดเลือกแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปรากฏในมาตรา 26 ระบุไว้ว่าในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
- (2) กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัดและจังหวัดอื่นตามที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมอบหมาย
- (3) ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
- (4) กำกับดูแลการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
- (5) พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
- (6) สอบสวนพิจารณาให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 40 (4)
- (7) สั่งให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพักหน้าที่ระหว่างถูกสอบสวน
- (8) พิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้ง การย้าย การรวม และการเลิกมัสยิด
- (9) แต่งตั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่ง อิหม่าม คอเต็บ และบิหลัน เมื่อตำแหน่งดังกล่าวว่างลง
- (10) ออกหนังสือรับรองการสมรสและการหย่าตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (11) ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามเมื่อได้รับการร้องขอ
- (12) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับ รายจ่าย ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้ถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และรายงานผลการดำเนินงานฐานะการเงินและทรัพย์สินให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยทราบปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนมีนาคมของทุกปี
- (13) ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด ให้มีสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้ระบุใน**และในมาตรา 29** และมีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้แทนของสำนักงานในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอาจมีมติมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้ และให้เลขานุการคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในกิจการของสำนักงาน

ในมาตรา 27 ยังได้ระบุเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 25 กรรมการอิสลามประจำจังหวัดพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 24 ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศรายชื่อกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่พ้นจากตำแหน่งในราชกิจจานุเบกษา (พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรอิสลาม พ.ศ.2540, 2540:8-10)

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา และสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

4.2.2 มัสยิด

มัสยิดในประเทศไทยจะเรียกสถานที่ประกอบศาสนกิจของมุสลิมว่า “มัสยิด” แล้ว ยังมีคำเรียกอื่นอีกคำหนึ่ง คือ สุเหร่า ดังที่ปรากฏในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2489 มาตรา 8 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอาจจะมีคณะกรรมการอิสลามประจำสุเหร่า ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด โดยให้โต๊ะอิมามเป็นประธาน แต่ในปี พ.ศ.2490 ได้มีพระราชบัญญัติออกมาใหม่ คำว่า สุเหร่าไม่ปรากฏใช้ มีแต่คำว่า มัสยิด เช่น มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ.2480 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ มัสยิด หมายความว่า สถานที่ซึ่งอิสลามิกชนมีสิทธิใช้เป็นี่ประกอบพิธีกรรมตามลัทธิศาสนาอิสลามในวันศุกร์เป็นปกติ ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ตามมาตราที่ 4 ได้ให้ความหมายของมัสยิดไว้ว่า **มัสยิด** หมายความว่า สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้ประกอบศาสนกิจโดยจะต้องมีละหมาดวันศุกร์เป็นปกติ และเป็นสถานที่สอนศาสนาอิสลามในสังคมมุสลิม มัสยิดเป็นศูนย์รวมของศรัทธาชน เอกลักษณะแห่งความเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ ลักษณะของความเสมอภาค เสรีภาพ และภราดรภาพที่ปราศจากความแตกต่างกันระหว่างชนชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ภาษาและชาติพันธุ์ นอกจากมัสยิดเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) ต่ออัลลอฮ์ ﷻ แล้ว ยังเป็นสถานศึกษาให้ความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมการประกอบอาชีพ ศูนย์สารสนเทศ ปรึกษาหารือในกิจการเพื่อศาสนาและสังคม (**พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540, มาตรา 4**) มัสยิดมีบทบาทในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เพราะมัสยิดเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับชุมชนมุสลิม และมุอัลลัฟส่วนใหญ่จะเป็นสัปบุรุษของมัสยิดในชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกมัสยิดจะต้องให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

องค์กรที่บริหารมัสยิดหรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด คือ มีคณะกรรมการคณะหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกิน 15 คน เพื่อบริหารกิจการของมัสยิด ประกอบด้วย อิมาม คอเต็บ บิลาล ซึ่งอยู่ในตำแหน่งโดยไม่จำกัดเวลา และกรรมการนั้นอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี โดยประชาชนหรือสัปบุรุษมัสยิดเป็นผู้เสนอชื่อและคัดเลือกแล้วเสนอต่อคณะกรรมการอิสลามประจำ

จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการแต่งตั้ง ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หมวด 5 มาตรา 30 ให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

- (1) อิหม่ามเป็นประธานกรรมการ
- (2) คอเต็บเป็นรองประธานกรรมการ
- (3) บิลาลเป็นรองประธานกรรมการ และ
- (4) กรรมการอื่นตามจำนวนที่ที่ประชุมสัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นกำหนดจำนวนไม่น้อยกว่าหกคนแต่ไม่เกินสิบสองคน

น้อยกว่าหกคนแต่ไม่เกินสิบสองคน

คุณสมบัติของอิหม่าม คอเต็บ บิลาล และกรรมการ ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 มาตรา 31 โดยกำหนดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
- (4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
- (5) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
- (6) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

ทรงเป็นประมุข

- (7) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(9) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

- (10) อ่านพระคัมภีร์อัลกุรอานได้ถูกต้อง
- (11) สามารถนำในการปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (12) มีความสามารถแสดงธรรมได้
- (13) เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 มาตรา 35 มีดังต่อไปนี้

- (1) บำรุงรักษามัสยิดและทรัพย์สินของมัสยิดให้เรียบร้อย
- (2) วางระเบียบปฏิบัติภายในของมัสยิดเพื่อให้การดำเนินงานของมัสยิดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ความเรียบร้อย

- (3) ปฏิบัติตามคำแนะนำชี้แจงของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในเมื่อไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย

(4) สนับสนุนสัปบุรุษในการปฏิบัติศาสนกิจ ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

- (5) พิจารณามีมัตริ์มุสลิมเข้าเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิด

(6) อำนวยความสะดวกและอบรมสั่งสอนให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้องเคร่งครัด

(7) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสัปบุรุษประจำมัสยิดเมื่อได้รับการร้องขอ

(8) จัดให้มีและรักษาสมุดทะเบียนสัปบุรุษประจำมัสยิด และตรวจตราแก้ไขเพิ่มเติมสมุดทะเบียนดังกล่าวให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

(9) จำหน่ายชื่อสัปบุรุษประจำมัสยิดออกจากทะเบียน เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(10) จัดให้มีทะเบียนทรัพย์สิน เอกสาร และบัญชีรายรับรายจ่ายของมัสยิดให้ถูกต้องตรงความเป็นจริง และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และทรัพย์สินของมัสยิด แล้วรายงานให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(11) ดุดวงจันทร์และแจ้งผลการดุดวงจันทร์ต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

(12) ส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

สำหรับอิมามมีอำนาจหน้าที่ มาตรา 37 ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(2) ปกครองดูแลและแนะนำเจ้าหน้าที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เรียบร้อย

(3) แนะนำให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

และกฎหมาย

(4) อำนวยความสะดวกแก่มุสลิมในการปฏิบัติศาสนกิจ

(5) สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่บรรดาสัปบุรุษประจำมัสยิด

และในมาตรา 38 คอเต็บมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการแสดงธรรมแก่สัปบุรุษประจำมัสยิด

และในมาตรา 39 บิหลันมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา (พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540)

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมัสยิดทั้งสิ้นจำนวน 1,915 มัสยิด ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี จำนวน 720 มัสยิด จังหวัดยะลา จำนวน 518 มัสยิด และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 677 มัสยิด (กองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจญ์ กรมการปกครอง, ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

4.แม่ลาน จำนวน 20 มัสยิด

8.ปานาเระ จำนวน 39 มัสยิด

12.ทุ่งยางแดง จำนวน 30 มัสยิด

จำนวนมัสยิดในจังหวัดยะลา จำแนกตามอำเภอ

จำนวนมัสยิดในจังหวัดยะลา จำแนกตามอำเภอ

1.เมืองยะลา จำนวน 120 มัสยิด

2.เบตง จำนวน 33 มัสยิด

3.บ้านนังस्ता จำนวน 74 มัสยิด

4.ธารโต จำนวน 23 มัสยิด

5.ยะหา จำนวน 74 มัสยิด

6.รามัน จำนวน 135 มัสยิด

7.กาบัง จำนวน 22 มัสยิด

8.กรงปินัง จำนวน 37 มัสยิด

จำนวนมัสยิดในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอำเภอ

จำนวนมัสยิดในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอำเภอ

1.เมืองนราธิวาส จำนวน 73 มัสยิด	5.ระแงะ จำนวน 89 มัสยิด	9.สุคีริน จำนวน 27 มัสยิด
2.ตากใบ จำนวน 37 มัสยิด	6.รือเสาะ จำนวน 87 มัสยิด	10.สุโหงโกลก จำนวน 33 มัสยิด
3.บาเจาะ จำนวน 53 มัสยิด	7.ศรีสาคร จำนวน 50 มัสยิด	11.สุโหงปาตี จำนวน 46 มัสยิด
4.ยี่งอ จำนวน 51 มัสยิด	8.แว้ง จำนวน 51 มัสยิด	12.จะแนะ จำนวน 44 มัสยิด
		13.เจาะไอร้อง จำนวน 36 มัสยิด

จะเห็นได้ว่าจำนวนมัสยิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอยู่กระจัดกระจายทุกอำเภอ และมัสยิดยังเป็นองค์กรมุสลิมที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมุสลิมมากที่สุด การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟจึงมีความจำเป็นที่ทุกมัสยิดจำต้องให้การอบรมให้ความรู้แก่มุอัลลัฟ โดยเริ่มจากการสำรวจ การจัดทำข้อมูลทะเบียน การประชุมเพื่อดูความพร้อม การกำหนดวันเวลาในการอบรม กำหนดเนื้อหาความรู้ที่จะอบรม วิทยากรที่ให้การอบรม การวัดและประเมินผลการอบรม และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มัสยิดและชุมชนควรให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟเป็นพิเศษ และควรร่วมมือกันที่จะทำให้มุอัลลัฟในชุมชนมัสยิด เป็นมุอัลลัฟที่มีคุณภาพ เป็นมุอัลลัฟที่ไม่รู้สึกแปลกแยก และไม่มีความรู้สึกเป็นอื่น เนื่องจากมุอัลลัฟได้รับเกียรติและความดูแลเอาใจใส่จากมุสลิมในชุมชน จนเกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมกัน ดังนั้นการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมัสยิด ผ่านกิจกรรมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถจะหล่อหลอมให้มุอัลลัฟและครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในวิถีอิสลาม และสามารถหลอมรวมระหว่างมุอัลลัฟกับมุสลิมเดิมให้อยู่ในอ้อมกอดของญะมาอะฮ์ (กลุ่ม) เดียวกันและความเป็นพี่น้อง (อุคูวะฮ์) เดียวกัน (อัब्ดุลเลาะ หนุ่มสุซ, 2560:6)

4.2.3 สถาบันการศึกษา

4.2.3.1 ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เป็นองค์กรมุสลิมที่สร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่เยาวชนตั้งแต่อายุ 6-12 ปี โดยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด หมายถึง สถานที่ที่มัสยิดจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ให้การศึกษาและอบรมจริยธรรมอิสลาม ตลอดจนการจัดกิจกรรมด้านศาสนา และประเพณีที่ไม่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามมีชื่อย่อว่า “ตอม.” (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2564: 9) เดิมที่เป็นสถาบันการศึกษาเกิดขึ้นจากความสำนึกในหน้าที่ (อามานะฮ์) ตามหลักการของศาสนาอิสลามของมุสลิมในชุมชนมุสลิม และความต้องการของชุมชนที่จะให้มีสถานที่อบรมเยาวชนมุสลิมในชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาอิสลามเบื้องต้น (ฟิรฎูฮ์ยัยน์) ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เกิดมาพร้อมกับมัสยิดในแต่ละชุมชน การเรียนการสอนต้องพึ่งพาตนเองตามสภาพความสามารถและความพร้อมของชุมชน ทั้งการบริหารหลักสูตรและครูผู้สอน สำหรับครูผู้สอนศูนย์ การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) คือโต๊ะครู (TOK

GURU) หมายถึง ผู้มีความรู้ทางศาสนา อิสลามและผู้มีจิตอาสาในชุมชน หรือนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาปอเนาะบริเวณใกล้เคียง ที่มีความรู้ที่จะสอนได้ การสอนเป็นไปด้วยความสมัครใจ เสียสละ และมีความศรัทธาในการถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมีให้กับผู้อื่น โดยมุ่งหวังผลบุญทางจิตวิญญาณ โดยมีค่าตอบแทนจากการสอนให้บ้าง เล็กน้อย ไม่มีเงินเดือนตายตัว เงินค่าตอบแทนครูศูนย์ การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้เงินชะกาตพิตราะห์ที่ชุมชนบริจาคแก่มัสยิด เงินสมทบจากผู้ปกครองนักเรียน เงินรายได้ของมัสยิด การจัดการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้จัดการเรียนการสอนของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด โดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1.บางแห่งจะทำการสอนในวันปกติ ตอนเย็นหลังจากเด็กเลิกเรียนวิชาสามัญ 2.บางแห่งจะทำการสอนในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จนกระทั่งปี 2540 ทางราชการได้เห็นบทบาทและความสำคัญของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้รับเป็นพันธกิจในการดูแลตาดีกาให้เป็นกิจจะลักษณะพร้อมให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม พอสรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2540 ภาครัฐได้ เข้ามาดูแลและได้มีการเปลี่ยนชื่อมาเป็นศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของกรมศาสนากระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการปรับ โครงสร้างการบริหารงานราชการแผ่นดินตามนโยบายของรัฐบาล ศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) มาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมศาสนากระทรวงวัฒนธรรม

ปี พ.ศ. 2547 ศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2548 ให้กระทรวงศึกษาธิการดูแลรับผิดชอบศูนย์อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์ การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ปี 2548 กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ได้เข้ามาดูแลโรงเรียนตาดีกา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง กรมการปกครองได้ให้การอุดหนุนครูผู้สอนในโรงเรียนตาดีกาเป็นพิเศษ

ต่อมาในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้โอนศูนย์อบรมฯ จังหวัดสตูล และ ๔ อำเภอ (อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวีและอำเภอสะบ้าย้อย) ในจังหวัดสงขลา ให้กระทรวงศึกษาธิการ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2550 และนับแต่นั้นเป็นต้นมา กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาอบรมดังกล่าวมาโดยตลอด ภายใต้โครงการศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด โดยได้มีการจัดตั้งศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ศอม.) และใช้ระเบียบ กรมการศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

ปี พ.ศ. 2564 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ศอม.) เพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะ การศึกษาเรียนรู้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้ประพฤติตนเป็นคนดีดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคม รวมไปถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างโอกาสให้การเรียนรู้หลักธรรม

คำสอน เพื่อนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่เที่ยงตรง ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด และสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนา แก่เยาวชนชาวไทยมุสลิมให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมและถูกต้อง รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาล ในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนา และการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนตามแนวทางในแต่ละศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และความสมานฉันท์ ในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่าง ๆ ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 49/2559 ในการขับเคลื่อนการอบรมเด็กและเยาวชนในศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมการศาสนาได้ประกาศใช้ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลาม และจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ. 2553 เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2553 เพื่อใช้ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานและสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้นกรมการศาสนาจึงได้ปรับปรุงระเบียบ กรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ. 2564 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ.2564)

4.2.3.2 สถาบันศึกษาปอเนาะ

สถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นองค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมเกี่ยวกับการให้วิชาความรู้เกี่ยวกับอิสลาม และสถานที่พักพิงให้แก่มุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยโครงสร้างพื้นฐานของสถาบันศึกษาปอเนาะ ประกอบด้วย 1.โต๊ะครู เป็นผู้สอนที่มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนที่เป็นเจ้าของสถาบันปอเนาะ 2.ผู้ช่วยโต๊ะครู คือ ผู้ที่มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ซึ่งโต๊ะครูให้ช่วยสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะนักเรียนหรือที่เรียกว่าโต๊ะปาเอร์สถาบันศึกษาปอเนาะ 3.ผู้เรียนหรือที่เรียกว่าโต๊ะปาเอร์ ส่วนใหญ่จะมีอายุ 12 ปีขึ้นไป 4.บาลัยหรือมัสยิดซึ่งเป็นสถานที่สำหรับการเรียนการสอน และใช้ปฏิบัติศาสนกิจ มักจะอยู่ติดกับบ้านของโต๊ะครู 5.ที่พักสำหรับผู้เรียน มีลักษณะคล้ายกระท่อมหลังเล็ก ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งปลูกในที่ดินของโต๊ะครูหรือเป็นที่ดินที่ชาวบ้านได้บริจาคเป็นสาธารณประโยชน์ (วากัฟ) อาจสร้างขึ้นในบริเวณใกล้กับบ้านของโต๊ะครู โดยทั่วไปแล้วมักจะปลูกติดกันเป็นแนวยาว มีขนาดประมาณ 3x3 เมตร แต่ละหลังสามารถพักได้ 2-3 คน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547 ได้ให้ความหมายของ สถาบันศึกษาปอเนาะ คือ สถาบันสังคมของชุมชนอิสลามที่เสริมสร้างการเรียนรู้ในทางศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และความประพฤติที่เที่ยงตรงในการดำรงชีพอย่างสันติสุขและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547) รูปแบบการศึกษาปอเนาะ (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และนุমান หะยีมะแซ, 2553: 46-48) กล่าวว่า จริง ๆ แล้ว วิวัฒนาการมาจากศึกษาที่บ้านของผู้รู้และมัสยิด กล่าวคือ ในประวัติศาสตร์อิสลามบ้านอาร์กอม (Darul Arqam) ได้กลายเป็นสถาบันศึกษาที่สำคัญ เมื่อปรากฏมีผู้รู้ก็จะมีผู้คนจำนวนมากเดินทางมาเพื่อศึกษา เพื่อความสะดวกก็จะสร้างที่พักชั่วคราวใกล้ ๆ

กับบ้านของผู้รู้ ซึ่งที่พักนี้ถูกเรียกว่า ปอเนาะ เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะมอบที่พักให้เป็นสมบัติของปอเนาะ

การศึกษาในสถาบันการศึกษาปอเนาะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ปอเนาะที่ได้ขึ้นทะเบียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ.2547 จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ด้วยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างสังคมสันติสุขและยกระดับพื้นฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส กระทรวงศึกษาธิการ จึงเห็นสมควรส่งเสริมสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นสถาบันสังคมเพื่อการสอนตามหลักศาสนาอิสลามให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามและความต้องการของชุมชนในการศึกษาอย่างเหมาะสม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นนายทะเบียนสถาบันศึกษาปอเนาะจังหวัดทำหน้าที่จดทะเบียนสถาบันศึกษาปอเนาะและมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลสถาบันศึกษาปอเนาะที่ได้จดทะเบียน (ราชกิจจานุเบกษา ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ.2547)

4.2.3.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นองค์กรมุสลิมอีกประเภทหนึ่งที่ทำให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลามและวิชาสามัญ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีโรงเรียนเอกชนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีการเปลี่ยนแปลงจากปอเนาะมาเป็นโรงเรียนเรียนราชูร์สอนศาสนาอิสลาม มีพัฒนาการจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยผ่านระยะเวลาที่ยาวนานอันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันได้จัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ และมีการเปลี่ยนแปลงจนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการศึกษาของเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และครูใหญ่ ข้าราชการครูที่ส่งไปสอนและครูที่โรงเรียนจ้างสอนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ (ซอฟีเยาะ หวังหลี, 2556:37) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามถูกจัดอยู่ในโรงเรียนเอกชนสังกัดกองโรงเรียนนโยบายพิเศษตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) โรงเรียนเอกชนตามมาตรา 15 (1) เป็นโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (1) แบ่งย่อยได้อีก 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทบริหารโดยสมาคมหรือ มูลนิธิ เป็นองค์กรบุคคลนิติบุคคล 2) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนทางอิสลามศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และอีกส่วนหนึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่ไปด้วย

4.2.4 มูลนิธิ หรือสมาคม

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสมาคมและมูลนิธิเป็นจำนวนมาก มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ และมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานและระดม

ทุนในการให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ และในการสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาความเดือนร้อนทุกข์ยาก เยียวยาและพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ **มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี** มีภารกิจหลักในการก่อสร้างศาสนกุศล เช่น มัสยิด ห้องเรียนอัลกุรอาน บ่อน้ำ แก่ชุมชนมุสลิมที่ยังขาดแคลนในด้านทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง โดยได้รับงบประมาณจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน สงเคราะห์ผู้ยากไร้และเด็กกำพร้า ส่งเสริมการศึกษาศาสนาอิสลาม สามัญและอาชีพ เป็นต้น

4.3 การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรมุสลิมและหัวหน้าฝ่ายที่รับผิดชอบดูแลมุอัลลัฟ ผู้วิจัยได้ศึกษาขององค์กรมุสลิมที่ให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

ประวัติความเป็นมา

การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี เริ่มก่อตั้งครั้งแรกอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ.2484 หลังจากนั้นอีกสี่ปี คือ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ.2488 ในสมัย นางควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ.2488 กล่าวถึงเกี่ยวกับคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในมาตรา 7 ว่า จังหวัดใดที่มีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากพอสมควร กระทรวงมหาดไทยอาจจัดให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่คณะกรรมการจังหวัดในกิจการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในจังหวัดนั้น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการซึ่งเป็นอิสลามศาสนิกมีจำนวนไม่ต่ำกว่าห้า นาย แต่งตั้งและถอดถอนโดยกระทรวงมหาดไทย จังหวัดใดที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนั้น (นุรุดดีน สารมิง และพิเชษฐ์ เปียร์กลีน, 2542: 62-63)

การแต่งตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้เริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2483 โดยมติที่ประชุมของคณะโต๊ะครุในจังหวัดปัตตานี ได้เสนอให้โต๊ะครุหัจญีมุหัมมัด สุลูม บิน หัจญีอับดุลกอดีร์ (หัจญีสุหลง โต๊ะมีนา) เป็นประธานคนแรก ซึ่งการเป็นประธานครั้งแรกถือว่ายังไม่เป็นทางการ เพราะขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรกิจการศาสนาอิสลาม แต่เมื่อปี พ.ศ.2588 ทางรัฐบาลไทยได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลามพุทธศักราช 2488 โดยอาศัยกฎหมายดังกล่าว การแต่งตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจึงสามารถดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย คณะกรรมการฯ ได้เลือกให้โต๊ะครุหัจญีสุหลง โต๊ะมีนา เป็นประธานต่อไป โดยใช้บ้านของท่านที่ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นที่ตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีชั่วคราวและท่านดำรงตำแหน่งประธานจนกระทั่งท่านสูญเสียชีวิตในปี พ.ศ.2491 รวมระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเป็นประธานสองสมัย รวมเวลาดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น 8 ปี

ต่อมาในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2491 ได้มีการแต่งตั้งให้โต๊ะครูหะยีอับลอาซิบ อับลวาฮับ ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีคนที่ 2 โดยท่านใช้บ้านของท่านที่ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ท่านดำรงตำแหน่งจนกระทั่งท่านเสียชีวิตเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2517 รวมเวลาดำรงตำแหน่งของท่านทั้งสิ้น 26 ปี

ต่อมาในวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2518 ได้มีการแต่งตั้งให้หะยีมุฮัมหมัดอาหมิน โต๊ะมีนา บุตรชายของโต๊ะครูหะยีสุหลง โต๊ะมีนา ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีเป็นคนคนที่ 3 และท่านได้ลาออกเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2525 รวมเวลาดำรงตำแหน่งของท่านทั้งสิ้น 8 ปี ซึ่งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีชุดนี้ได้สร้างอาคารสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีเป็นครั้งแรกมีลักษณะเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ตั้งอยู่ที่ 19 ถนนทะเลพาอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ต่อมาในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2525 โต๊ะครูหะยีแวยูโซฟ แวมุซอ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีเป็นคนคนที่ 4 และท่านได้ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2527 รวมระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 2 ปี

ต่อมาในวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2528 ได้มีการคัดเลือกโต๊ะครูหะยีอับลวาฮับ อับลวาฮับ บุตรชายของโต๊ะครูหะยีอับลอาซิบ อับลวาฮับ เป็นประธานกรรมการอิสลามคนที่ห้า ท่านดำรงตำแหน่งประธานจนหมดวาระเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ.2542 รวมระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น 15 ปี ในช่วงปี พ.ศ.2528 ได้มีการรื้ออาคารไม้และได้ก่อสร้างเป็นอาคารถาวรแบบอาคารอเนกประสงค์สองชั้น ใช้งบประมาณแผ่นดินปีงบประมาณ 2525 และ 2526 รวมงบประมาณ 3,500,000 บาท (สามล้านห้าแสนบาทถ้วน) เนื่องจากรัฐบาลไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ได้กำหนดระเบียบและวิธีดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม เช่น การจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า การแบ่งมรดก การทำพินัยกรรม การบริจาคชะกาต และการกำหนดวันถือศีลอด วันรายอ เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ.2540 รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 และกำหนดให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่มีอยู่ในสมัยนั้นดำรงตำแหน่งต่อได้อีก 2 ปีและหลังจากนั้นให้มีการคัดเลือกตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 โดยนายแวตีอราแม มะมิงจิ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีทั้งสิ้น 30 ท่าน

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ.2547 ดำรงตำแหน่งครบวาระ 5 ปี ได้รับการคัดเลือกคณะกรรมการชุดใหม่ ซึ่งนายแวตีอราแม มะมิงจิ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2561) การดำเนินการของสำนักงานฯ มีการพัฒนาตามลำดับและได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในการก่อสร้างอาคารสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีหลังใหม่ ตั้งอยู่ที่บ้านทุ่งนเรนทร์ เลขที่ 63 หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้ย้ายเข้ามาทำงานอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2558

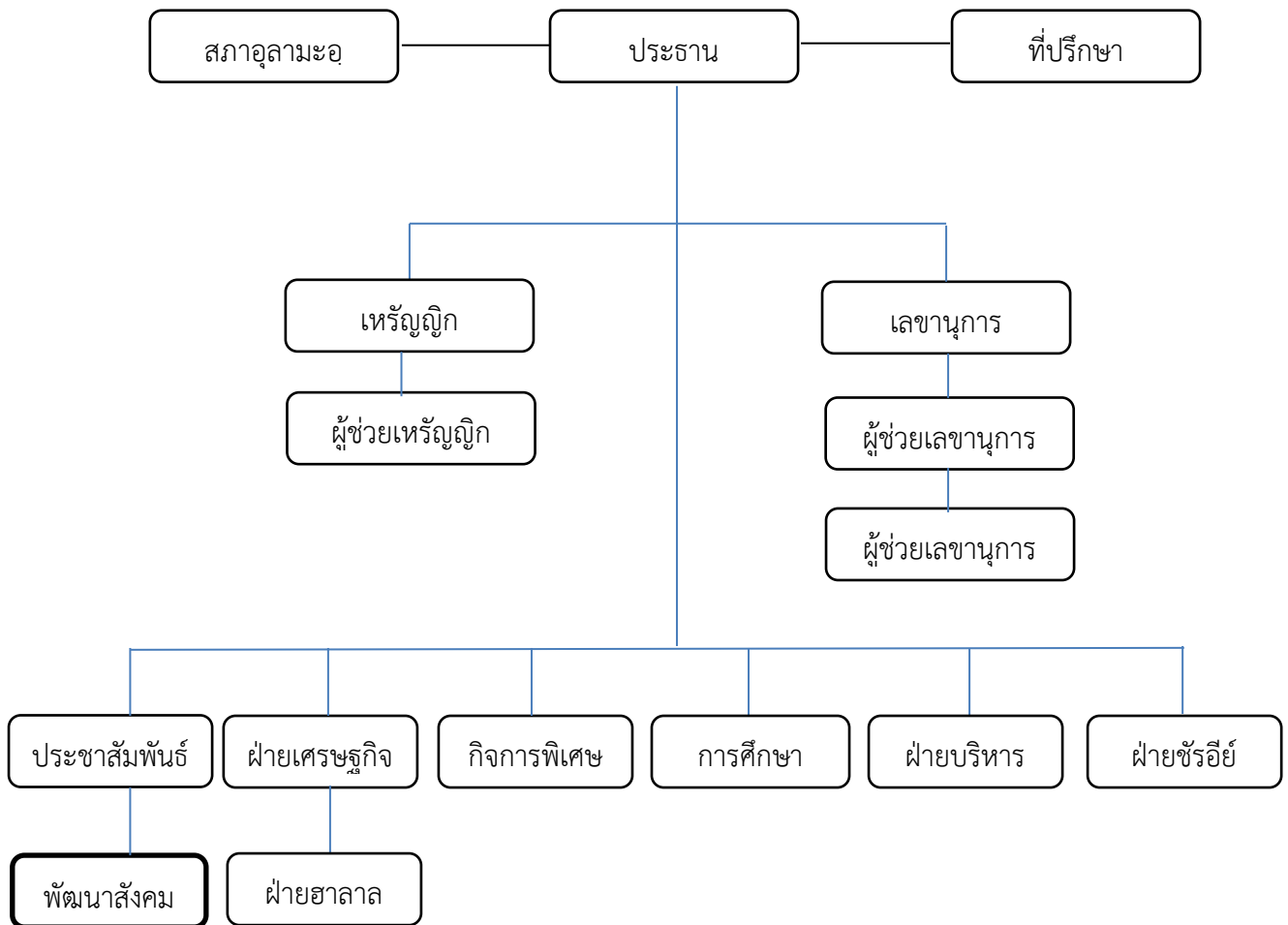
ทำเนียบประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

ปี พ.ศ.2488 - พ.ศ.2491	นายหะยีสุหลง โต๊ะมีนา
ปี พ.ศ.2491 - พ.ศ.2517	นายหะยีอับลูอาซิช อับลูวาฮับ
ปี พ.ศ.2491 - พ.ศ.2517	นายหะยีอับลูอาซิช อับลูวาฮับ
ปี พ.ศ.2525 - พ.ศ.2527	นายแวยูโซฟ แวมุซอ
ปี พ.ศ.2528 - พ.ศ.2542	นายอับลูวาฮับ อับลูวาฮับ
ปี พ.ศ.2542 - ปัจจุบัน	นายแวดีอราแม มะมิงจิ

โลโก้/เครื่องหมาย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

โครงสร้างการบริหารงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

จากการสัมภาษณ์ฝ่ายที่ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้ให้ข้อมูลว่า

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยังไม่มีฝ่ายที่ให้การดูแลและช่วยเหลือมุอัลลัฟเป็นการเฉพาะ ในตอนนี้ฝ่ายเลขานุการเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในส่วนนี้ หากมองจากโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีฝ่ายที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ควรเป็นฝ่ายพัฒนาสังคมที่จะมาดูแลงานมุอัลลัฟ แต่ยังไม่ได้แบ่งงานและภาระหน้าที่เกี่ยวกับมุอัลลัฟอย่างชัดเจน ฝ่ายเลขานุการยังต้องทำหน้าที่ช่วยดูแลงานสังคมสงเคราะห์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ยากและความเดือดร้อนของสัปบุรุษ ผู้ยากไร้ เด็กกำพร้า น้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งในอนาคตทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะจัดให้มีฝ่ายดูแลมุอัลลัฟเป็นการเฉพาะ

โดยฝ่ายพัฒนาสังคมในปัจจุบันมีภาระหน้าที่หลายอย่างทำให้ไม่สามารถดำเนินการรับผิดชอบงานมุอัลลัฟอย่างเต็มที่ ฝ่ายเลขานุการจึงทำหน้าที่ในส่วนนี้แทน

ถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานียังไม่มีฝ่ายที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างเป็นทางการเท่าที่ควร แต่การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟก็ได้ดำเนินการพอสมควร ซึ่งการช่วยเหลือมุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจะครอบคลุมการช่วยเหลือหญิงหม้าย เด็กกำพร้า คนยากจน และทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ยากจน

สำหรับงบประมาณสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ไม่มีงบประมาณที่ชัดเจนและแน่นอน งบประมาณที่ได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้มาจากการบริจาคและเงินชะกาตของประชาชน โดยทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะประชาสัมพันธ์ให้กับอิมามประจำมัสยิดแจ้งไปยังสับปะรุซสำหรับเข้ารับอิสลามกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้รับคู่มือมุอัลลัฟ ฝ่าละหมาด และการบันทึกข้อมูลทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันมีมุอัลลัฟจำนวน 300 กว่าคน ส่วนใหญ่แล้วหลังจากที่เข้ารับอิสลามแล้วก็ได้หายไป ผู้ที่เข้ารับอิสลามที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือกับอิมามประจำมัสยิดในพื้นที่ต่างๆ ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้ดำเนินการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม ดังนี้ (สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2565 เวลา 11.00 น.)

1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม (มุอัลลัฟ) เพื่อใช้ประกอบในการทำบัตรประชาชนและระบุศาสนา จึงจะปรากฏในบัตรประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม

2.ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต ทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น เมื่อมีหนังสือฉบับนี้มาแสดงก็สามารถนำศพทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอิสลาม

3.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจัดให้มีการจัดบรรยายเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลามให้แก่มุอัลลัฟปีละครั้ง พร้อมกับการมอบชะกาตประมาณคนละ 1,000-2,000 บาทต่อคน ตามความสามารถที่มี โดยไม่ได้กำหนดวันเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการ

4.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้ส่งต่อมุอัลลัฟให้กับอิมามประจำมัสยิดที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ และทางมัสยิดก็จะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ชะกาตและการช่วยเหลือในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

5.ให้ทุนในการประกอบอาชีพแก่มุอัลลัฟแต่ก็มีไม่มากเป็นกรณี ๆ ไปหากมุอัลลัฟมีปัญหาครอบครัวมุสลิมเดิม และต้องการกลับสู่ศาสนาเดิม ทางคณะกรรมการอิสลามฯ จะพยายามหาทุนในการประกอบอาชีพให้แก่มุอัลลัฟ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในศาสนาอิสลามต่อไป แต่ก็ยังขาดในส่วนงบประมาณ แต่อนาคตก็มีการกำหนดในแผนการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่อไป

สำหรับการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในด้านการแต่งกาย การละหมาด และอื่น ๆ ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยังไม่มีการดำเนินการอย่างชัดเจน แต่จะส่งเสริมให้อิมามประจำมัสยิดเป็นผู้ดำเนินการในส่วนนี้

การกำหนดเกณฑ์ระยะเวลารับชะกาศของมุอัลลัฟ ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ได้กำหนดเวลา 15-20 ปี โดยให้เหตุผลว่าในเวลาก่อนสิบปีแรกมุอัลลัฟกำลังสร้างตัวและครอบครัว โดยไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องของการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามเท่าที่ควร แต่ถ้าหากว่ามุอัลลัฟได้ยึดมั่นและมั่นคงในศาสนาอิสลามแล้ว หากไปถึงระยะเวลาสิบห้าปี ก็จะยกเลิกการให้ชะกาศในส่วนนี้ ทั้งนี้ก็จะอยู่ในการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ส่วนอีกทางหนึ่ง ที่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้ให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ ได้แก่บุตรของมุอัลลัฟที่เรียนศาสนาจะให้ความช่วยเหลือทุนการศึกษา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

1. ควรจัดให้มีการรวมกลุ่มของมุอัลลัฟในระดับอำเภอ เมื่อมีการรวมกลุ่ม จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ และพบปะพูดคุยระหว่างมุอัลลัฟด้วยกัน ถ้ามุอัลลัฟซึ่งกันและกัน ปัญหาและอุปสรรค สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือ และการจัดทำกิจกรรมและส่งเสริมมุอัลลัฟ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของอาชีพ เรื่องงบประมาณก็สามารถที่จะดำเนินการได้

2. ส่งเสริมและให้ความรู้ตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักการศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักอิฮซาน

3. การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับความเป็นอยู่กับครอบครัวมุสลิมเดิม ให้เกิดความเข้าใจในมุอัลลัฟ และส่งเสริมอาชีพแก่มุอัลลัฟตามความสามารถ

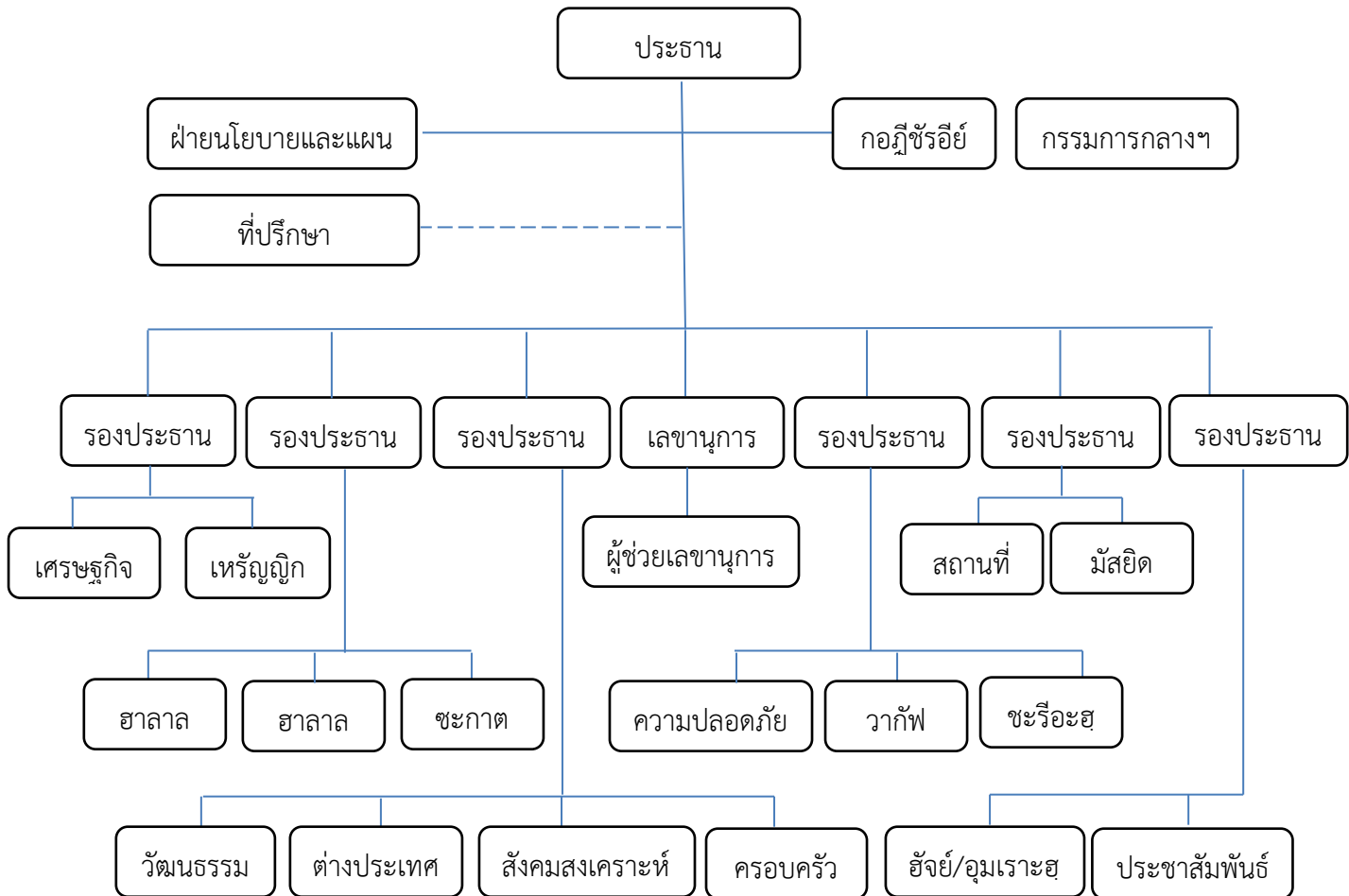
4. สร้างความสัมพันธ์ของมุอัลลัฟกับมัศยิด โดยอิมามต้องให้ความเอาใจใส่ต่อมุอัลลัฟ ให้มีความสัมพันธ์กับมัศยิด ให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลาม การอยู่ร่วมกันในชุมชนมุสลิม และให้ตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟให้มากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการให้ชะกาศเท่านั้น (สัมภาษณ์ วันที่ 15 มิถุนายน 2565 เวลา 11.00 น.)

4.3.2 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา เริ่มจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2488 โดย นายหะยีหะซัน อาแวตันตู เป็นผู้ขอจัดตั้งและเป็นประธานกรรมการอิสลามคนแรก และได้จัดตั้งสำนักงานที่บริเวณหลังโรงเรียนพัฒนาวิทยา ปัจจุบันได้ย้ายมาตั้งสำนักงานที่ตำบลท่าสาบ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เมื่อปี พ.ศ.2556 และมีผู้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจำนวน 7 คน ปัจจุบันมีนายหะยีสะมะแอ ฮารี เป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

โครงสร้างการบริหารงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

จากการให้ข้อมูลของฝ่ายที่รับผิดชอบมุอัลลัฟ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ตามโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ฝ่ายที่รับผิดชอบให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ได้ขอให้หัวหน้าฝ่ายต่างประเทศและกิจการอาเซียน ทำหน้าที่ดูแล และได้มีการจัดตั้งศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ มีรายละเอียดดังนี้

โลโก้/เครื่องหมาย ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2562 โดยมีจุดประสงค์ คือ เพื่อให้ผู้สนใจอิสลาม ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้กับทางศูนย์ เพื่อสร้างความเข้าใจในอิสลามอย่างแท้จริง และเพื่อช่วยเหลือพี่น้องมุอัลลัฟในด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพ การสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เป็นต้น
ปรัชญาของศูนย์ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ

มุ่งวิชา เน้นปฏิบัติ ฟังตนเอง (برعلمو برعمل برديكاري)

การจัดตั้งศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สืบเนื่องมาจากมีชนต่างศาสนิกเข้ารับอิสลาม ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา หลังจากเข้ารับอิสลามเสร็จแล้ว มีการทำบัตรมุอัลลัฟ ก็หายไประหว่างทาง และไม่ได้มีการเรียนรู้และสร้างอัตลักษณ์การเป็นมุสลิม คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา มีความรู้สึกรู้สึกว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่งที่ไม่ได้ให้การดูแลมุอัลลัฟ ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ (อามานะฮ) ในการปลูกฝังและสอนให้แก่มุอัลลัฟ กล่าวคือ เป็นหน้าที่ที่รับผิดชอบ แต่กลับไม่ได้รับผิดชอบในเรื่องนี้ หลังจากนั้นได้มีการประชุมคณะกรรมการฯ และมีมติให้มีการจัดตั้งศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟขึ้นมา โดยมีนายอาลี มะเต๊ะ เป็นหัวหน้าศูนย์ ฯ หลังจากนั้นเริ่มประกาศให้มุอัลลัฟในจังหวัดยะลาให้ลงทะเบียนที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ปัจจุบันการลงทะเบียนสำหรับผู้ที่เข้ารับอิสลามที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ผู้ที่เข้ารับอิสลามกับศูนย์ฯ มีการมอบของที่ระลึก ได้แก่ ผู้ชายจะให้ผ้าโสร่ง ส่วนผู้หญิงจะให้ชุดละหมาด หนังสือแบบเรียนหัดอ่านอัลกุรอาน อีกระฮะอ์

(IQRO') หนังสือแบบฝึกหัดละหมาด หลังจากเข้ารับอิสลามเสร็จสิ้นก็จะให้สแกนคิวอาร์โคด เพื่อเข้ากลุ่มไลน์มุอัลลัฟที่อยู่ภายใต้ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา หากมุอัลลัฟประสบปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตก็สามารถแชร์ปัญหาในกลุ่มไลน์ได้ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือต่อไป (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้ให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนการสอนสำหรับมุอัลลัฟ ทุก ๆ วันอาทิตย์ เวลา 9.30 น.-12.00 น. ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ชั้น 3 โดยแบ่งคาบสอบออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงแรก เวลา 9.30 น. -11.00 น. เป็นการฝึกอ่านอัลกุรอาน โดยใช้หนังสือแบบเรียนหัดอ่านอัลกุรอาน ระบบอิกเราะฮ์ (IQRO') และช่วงที่สอง เวลา 11.00 น.-12.00 น. เป็นการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ได้แก่ การอาบน้ำละหมาด การละหมาด เป็นต้น โดยทางศูนย์ได้แจกแบบเรียนในการฝึกหัดละหมาดสำหรับผู้ชายและผู้หญิง และหนังสือคู่มือมุอัลลัฟของชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก เพราะมุอัลลัฟส่วนใหญ่สามารถอ่านภาษาไทยได้ และมีคำอ่านภาษาอาหรับในการฝึกหัดการละหมาด ในการเรียนการสอนจะครอบคลุมเรื่องหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักคุณธรรมจริยธรรม หลังจากการเรียนการสอนเสร็จ มีการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ โดยการชิกรลลอฮ์ 100 ครั้ง ใช้สำนวน ยาอัลลลอฮ์ (يا الله) พร้อมกับเนียตและขอคูอาร์ต้ออัลลอฮ์ และทางศูนย์ยังมีกิจกรรมทัศนศึกษาและการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้แก่บรรดามุอัลลัฟ

สำหรับด้านการแต่งกายของมุอัลลัฟ ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้มีการสอนเฉพาะในเรื่องของเอาเราะฮ์ ขอบเขตของเอาเราะฮ์ และในด้านการรับประทานอาหาร ได้กำชับให้มุอัลลัฟตรวจสอบเครื่องหมายฮาลาลจากผลิตภัณฑ์อาหารที่ต้องการบริโภค เครื่องหมายฮาลาลไม่ใช่เฉพาะมุสลิมทุกศาสนาสสามารถใช้ได้ เครื่องหมายฮาลาลบ่งบอกถึงความสะอาดและความปลอดภัย

2. มอบทุนชะกาตและเงินบริจาค ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ทางศูนย์ฯ ได้ดำเนินการขอความร่วมมือกับอิหม่ามและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่อยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา โดยให้อิหม่ามประกาศให้กับสัปบุรุษที่มาละหมาดในวันศุกร์ร่วมบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือมุอัลลัฟและกิจกรรมของศูนย์ ทางศูนย์จะขอเพียงหนึ่งครั้งในรอบปีเป็นการบริจาคเฉพาะให้แก่มุอัลลัฟ แล้วให้อิหม่ามมอบเงินบริจาคให้กับศูนย์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของศูนย์และบริจาคให้แก่มุอัลลัฟต่อไป ในส่วนของชะกาต สำหรับมัสยิดแห่งใดที่ไม่มีผู้รับชะกาตในส่วนของมุอัลลัฟให้อิหม่ามส่งมอบชะกาตในส่วนนี้ให้กับศูนย์ฯ เพื่อแจกจ่ายให้แก่มุอัลลัฟที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

ในเดือนรอมฎอน ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้มีกิจกรรมการละศีลอดร่วมกันให้แก่ครอบครัวมุอัลลัฟ โดยที่ผ่านมาจากทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุอัลลัฟ ได้

เลี้ยงอาหารละศีลอดแก่มุสลิมที่ร้านศอฮาบะฮ์ในจังหวัดยะลา ได้รับความร่วมมือจากมุสลิมเป็นอย่างดี

3. การส่งเสริมอาชีพตามความถนัดของมุสลิม เช่น รถเข็นขายของเพื่อใช้ในการค้าขายยาแช่บ อุปกรณ์และเครื่องมือทำขนมเค้กและอุปกรณ์ทำเบเกอรี่ โดยที่ศูนย์จะพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิมได้กำหนดไว้

การดำเนินงานในปัจจุบันของศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิม หลังจากการเข้ารับอิสลามที่ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิม สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา และได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามแล้ว ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิม ได้ส่งเสริมให้มุสลิมกลับบ้านเดิมของมุสลิมและให้ปฏิบัติต่อบิดามารดาและเครือญาติให้ดีกว่าเดิม กล่าวคือ ก่อนและหลังจากเข้ารับอิสลามมีการเปลี่ยนแปลงและปฏิบัติในทางที่ดีขึ้น โดยแสดงให้เห็นว่าอิสลามเป็นศาสนาที่ดี และเมื่อเข้ารับอิสลามแล้วทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงคนเป็นคนที่มีการยาบทที่ดีขึ้น หากพ่มีเงินก็ให้กับบิดามารดาให้มากกว่าเดิม และกลับไปหาท่านบ่อย ๆ และทางศูนย์ได้ให้ความเข้าใจว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักเขา หากอัลลอฮ์ ﷻ ไม่รักท่าน พระองค์จะไม่ให้ทางนำ (ฮิดาเยฮ์) ในการเข้ารับอิสลาม และสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ให้ไว้ให้เราสู้กรีกและหวงแหน

ข้อเสนอแนะ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรตระหนักถึงการดูแลและช่วยเหลือมุสลิมหลังจากที่เข้ารับอิสลาม เพราะสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสามารถให้นโยบายกับมัสยิดในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมให้แก่มุสลิมได้ (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

4.3.3 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสเป็นสำนักงานขนาดใหญ่เป็นองค์กรทุติยภูมิ เริ่มจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2488 โดยหะยีอับลูเราะห์หมัน เจ๊ะอิสมาแอล เป็นผู้ขอจัดตั้งและเป็นประธานกรรมการอิสลามคนแรก ตั้งอยู่ในมัสยิดยุมอียะห์ (มัสยิดกลางหอนาฬิกา) ในปี พ.ศ. 2526 ได้ก่อสร้างอาคารสำนักงานฯ ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสได้ย้ายมาตั้งที่ศูนย์ราชการจังหวัดนราธิวาส ตำบลลำภู อำเภอมือเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี พ.ศ.2554 และมีผู้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจำนวน 10 คน ปัจจุบันมีนายซาฟิอี เจ๊ะเลาะ เป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส (อาหาหมัดอับลูเราะห์ หะยีมะ, 2561:65-66)

โลโก้/เครื่องหมาย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

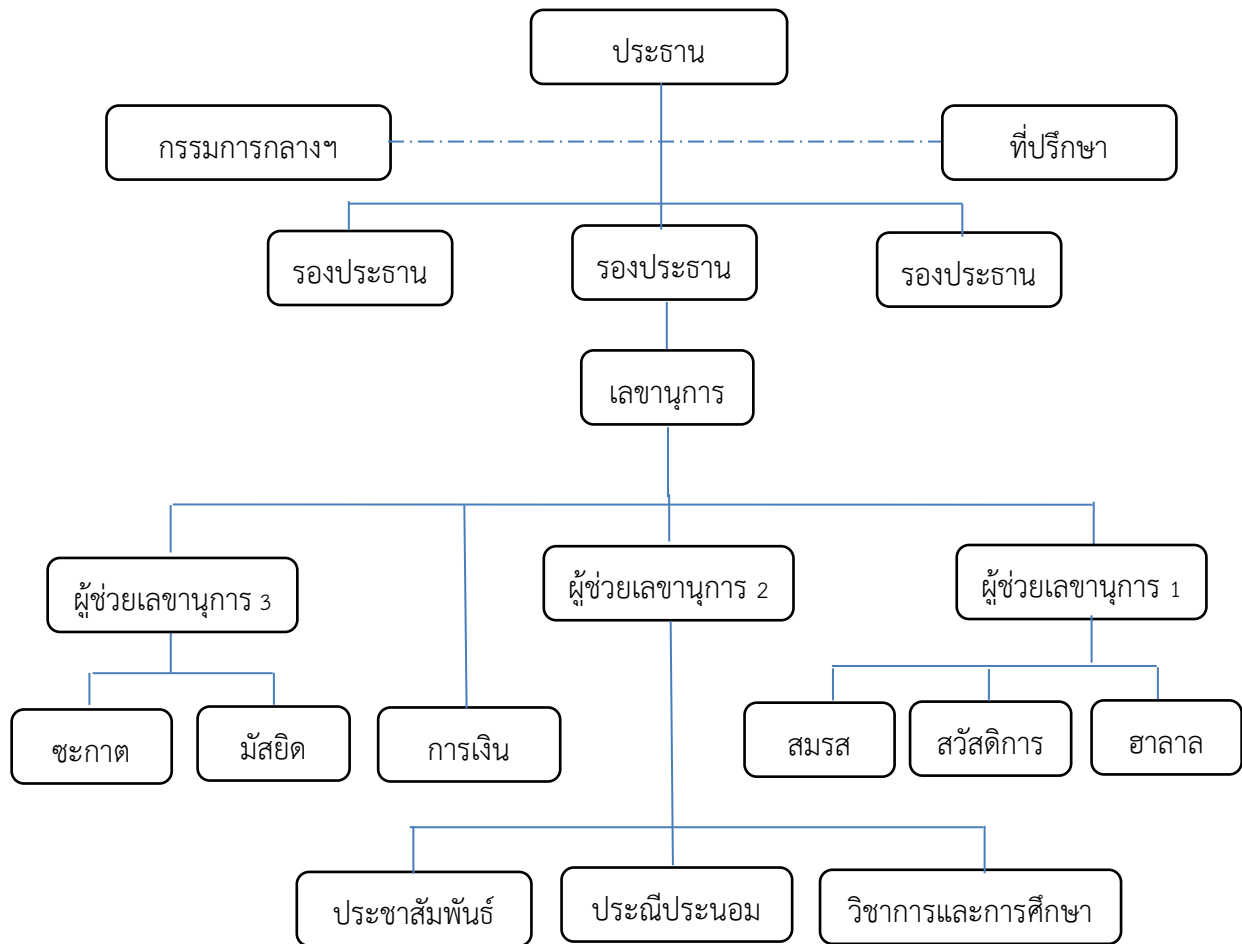
นโยบายของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

1. ยึดมั่นอัลกุรอานและอัลหะดีษ
2. ให้คำวินิจฉัย (ฟัตวา) ตามแนวทางอิหม่ามซาฟีอี
3. ปกป้องและรักษาความบริสุทธิ์ของศาสนาอย่างเคร่งครัด
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย
5. สร้างจิตสำนึกและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของผู้นำศาสนาโดยเฉพาะอิมาม คอเต็บ บิหลั่นและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด เพื่อให้บริการต่อสังคมอย่างมีคุณภาพ
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในระดับพหุภูมิประจำมัสยิด (ตาดีกา) และการศึกษาแก่เยาวชนรวมทั้งมุสลิมใหม่
7. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสวัสดิการให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เด็กกำพร้าและผู้ยากไร้ และสนับสนุนทุนการศึกษา เพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ
8. ยกระดับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสให้เป็นศูนย์กลางในการบริการสังคมโดยส่วนรวมอย่างแท้จริงและเป็นธรรม
9. ปฏิรูประบบการบริหารจัดการและบูรณาการการดำเนินงานกิจกรรมให้ทันกับยุคปัจจุบันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสกับชมรมอิมาม คอเต็บ บิหลั่นระดับอำเภอและตำบล

ทำเนียบประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

ปี พ.ศ.2488 - พ.ศ.2492	นายหะยีอัลดุรเราะห์มัน เจ๊ะอิสมาอิล
ปี พ.ศ.2492 - พ.ศ.2493	นายหะยีนิยิ หะยีนิวัน
ปี พ.ศ.2493 - พ.ศ.2514	นายหะยีดาโอ๊ะ มะดีเยาะ
ปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2520	นายหะยีแวอาแซ แวอูมา
ปี พ.ศ.2521 - พ.ศ.2541	นายเรวัต ราชมุขดา
ปี พ.ศ.2541 - พ.ศ.2542	นายหะยีเจ๊ะมุ โต๊ะนากายอ
19 พ.ย.-19 ธ.ค พ.ศ.2542	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ
20 ธ.ค.-19 พ.ศ.2542- 17 พ.ย. พ.ศ.2548	นายอัลดุรเราะห์มัน อัลดุรสมัต
24 พ.ย. พ.ศ.2548	นายหะยีอัลดุรอซัค อาลี
ปี พ.ศ.2554-ปัจจุบัน	นายซาฟีอี เจ๊ะเลาะ

โครงสร้างการบริหารงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ตามโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ฝ่ายที่รับผิดชอบให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ ฝ่ายสวัสดิการและพัฒนาสังคม กล่าวคือ เมื่อมีผู้ที่ต้องการเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ทางฝ่ายสวัสดิการและพัฒนาสังคมจะเป็นผู้ดำเนินการให้คำปรึกษาแนะนำหรือกล่าวชะฮาดะฮฺ หรืออาจจะแต่งตั้งให้คณะกรรมการท่านอื่นช่วยดำเนินการให้ในกรณีไม่อยู่หรือไม่ว่าง หลังจากที่ผู้เข้ารับอิสลามแล้ว ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสได้ดำเนินการให้การอบรมอิสลามเบื้องต้น โดยใช้เวลาในการให้ความรู้ประมาณ 1 ชั่วโมง ในประเด็นหัวข้อคือ หลักการศรัทธา หลักปฏิบัติและหลักอิหฺซาน การแต่งงานในอิสลาม ความสัมพันธ์กับความคร่ำมุสลิม ตามคัมภีร์อิสลามเบื้องต้น สำหรับมุสลิมใหม่ ฉบับภาษาไทย จัดทำโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และได้มอบให้แก่มุอัลลัฟ นอกจากคู่มือฯ แล้ว ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ยังได้มอบของขวัญเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจคือ ผ้าซาย ให้ผ้าใส่รอง ส่วนผู้หญิงจะให้ชุดผ้าละหมาด

สำหรับรายละเอียดเนื้อหาในคู่มืออิสลามเบื้องต้น สำหรับมุสลิมใหม่ จัดทำโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย หลักการศรัทธา 6 ประการ คือ ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮฺ ศรัทธาต่อบรรดาศักดิ์ ศรัทธาต่อเราะซูล ศรัทธาต่อวันปรโลก (โลกหน้า) และศรัทธาต่อกฎกำหนดศตวรรษทั้งดีและร้าย หลักการปฏิบัติ 5 ประการ คือ การปฏิญาณตน การปฏิบัติละหมาด การออกซะกาต การถือศีลอด และการประกอบพิธีฮัจญ์ และเนื้อหาตามบทบัญญัติอิสลามที่สำคัญ คือ ความสะอาด เช่น น้ำ นะญิส หะดัษ การอาบน้ำวาญิบ เลือดประจำเดือน (เฮด) นิฟาส การอาบน้ำละหมาด พร้อมภาพประกอบ และการปฏิบัติการละหมาดพร้อมภาพประกอบ รวมทั้งบทอ่านต่าง ๆ ในการละหมาด (สัมภาษณ์ วันที่ 29 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

ในการดำเนินการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มีความเห็นว่า เป็นอามานะฮฺที่มุสลิมและผู้นำจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ไม่ได้จำกัดบทบาทหน้าที่ให้กับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเพียงอย่างเดียว สำหรับกิจกรรมที่ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟนั้นยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจน แต่ยังมีให้เห็นได้บ้าง ได้แก่

1. การจัดการเรียนการสอนให้แก่มุอัลลัฟที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และได้ยกเลิกการจัดการเรียนการสอนให้แก่มุอัลลัฟ แต่เปลี่ยนรูปแบบในการให้ความรู้อิสลามแก่มุอัลลัฟ โดยการกระจายการบริหารและได้การส่งเสริมให้ชมรมอิมาน คอเต็บ บิลาต ประจำอำเภอให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมุอัลลัฟในแต่ละอำเภอ ในจังหวัดนราธิวาสมีชมรมอิมาน คอเต็บ บิลาต จำนวน 13 อำเภอ แต่ก็ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเช่นเดียวกัน เนื่องจากบริบทของพื้นที่แต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันในการบริหารจัดการ

และไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากมุสลิม ปัจจุบันมีเพียงชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาลประจำอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาสเท่านั้นที่ยังดำเนินการอยู่

2. มอบทุนชะกาตและบริจาคให้ความช่วยเหลือแก่มุสลิมในกรณีที่มีผู้บริจาค แต่ก็มีไม่มากและเป็นบางช่วงบางคราวเท่านั้น ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสจะประชาสัมพันธ์ให้กับทางอิมามได้ทราบและอิมามแจ้งกับมุสลิมเพื่อมารับเงินชะกาตหรือเงินบริจาค เพื่อให้ความช่วยเหลือมุสลิมต่อไป สำหรับเกณฑ์ระยะเวลาในการมอบชะกาตให้แก่มุสลิม ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดไม่ได้กำหนดเกณฑ์ของระยะเวลาในการมอบชะกาต ดังนั้นมุสลิมสามารถรับชะกาตได้ตลอดหากไม่เปลี่ยนไปสู่อื่นๆ

ข้อเสนอแนะรูปแบบการช่วยเหลือมุสลิม ให้ทุกอำเภอมีศูนย์ช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมเฉพาะ โดยให้ชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดนราธิวาส (สัมภาษณ์ วันที่ 29 มิถุนายน 2565 เวลา 10.00 น.)

4.3.4 ชมรมอิมามอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

จากการสัมภาษณ์ประธานและเลขานุการของชมรมฯ เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล ประจำอำเภอหรือเสาะ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า จากนโยบายการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ได้ให้ชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาลประจำอำเภอเป็นผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือมุสลิมนั้น ทางชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล ประจำอำเภอหรือเสาะ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ที่สำนักงานชมรมอิมาม คอเต็บ บิลาล อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นสถานที่แรกภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส โดยทางชมรมได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม ดังนี้

1. การจัดทำกรเรียนการสอนสำหรับมุสลิมทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 12.00 น. โดยวิทยากรการให้ความรู้จากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และอิมามในพื้นที่ สำหรับเนื้อหาในการให้ความรู้ก็จะครอบคลุมโครงสร้างของศาสนาอิสลาม คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน ในช่วงแรกของการดำเนินงานได้รับความสนใจจากมุสลิมเป็นอย่างดี เนื่องจากในวันที่มีการเรียนการสอนนั้น หลังจากรเรียนการสอนได้เสร็จสิ้นมีการมอบเงินชะกาตหรือเงินบริจาคแก่มุสลิม แต่ช่วงหลัง ๆ เงินบริจาคและเงินชะกาตมีไม่มากนัก จึงไม่ได้ให้แก่มุสลิม ส่งผลให้การเข้าร่วมการเรียนการสอนอิสลามของมุสลิมก็จะลดน้อยลง แต่ก็ยังมีมุสลิมมาเรียนไม่ขาดสายแต่อาจจะไม่มากนัก จากจำนวนมุสลิมทั้งหมด มีประมาณ 120 คน ในปัจจุบันการเรียนการสอนมีประมาณ 10-15 คนต่อสัปดาห์ถือว่าน้อยมาก แต่ทางชมรมก็ยินดีที่จะดำเนินการให้ความรู้และให้ความช่วยเหลือแก่มุสลิมต่อไปเท่าที่สามารถทำได้ ในการจัดการเรียนการสอนของชมรม ได้แก่ สอนฝึกอ่านอัลกุรอาน และเนื้อหาเกี่ยวกับอิสลามโดยเอกสารที่ใช้ประกอบในการเรียนการสอนของชมรมจะใช้คู่มืออิสลามเบื้องต้น สำหรับมุสลิมใหม่ ที่จัดทำโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และจะเพิ่มเติมเนื้อหาที่มุสลิมสนใจ

2.การมอบเงินชะกาต และเงินบริจาค การดำเนินงานของชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เกี่ยวกับชะกาตที่มอบให้แก่มุสลิม โดยกำหนดให้มุสลิมที่อยู่ภายในอำเภอรือเสาะ ให้ทุกมุสลิมในอำเภอรือเสาะเก็บชะกาต และส่วนของมุสลิมที่นั้น จะต้องมอบให้กับชมรมเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายให้แก่มุสลิมต่อไป (สัมภาษณ์ วันที่ 10 กรกฎาคม 2565 เวลา 10.00 น.)

4.3.5 มัสยิด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษามัสยิดที่มีบทบาทในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

4.1.3.5.1 มัสยิดกลางปัตตานี: ชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

โลโก้/เครื่องหมายชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

การจัดตั้งชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

ชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ก่อตั้งขึ้นมาเนื่องจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อิมาม คอเต็บ บิลาล รวมทั้งคณะกรรมการ ฯ และมุสลิมที่มาละหมาดมาอะฮฺเป็นประจำที่มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ได้พูดคุยกันว่า อยากจะจัดตั้งชมรมมุสลิมขึ้นกับมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีมัสยิดที่มีผู้เข้ารับอิสลามกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีมีจำนวนเพิ่มขึ้น และยังไม่เคยมีการรวมตัวของมุสลิม ซึ่งอิมามมีความคุ้นเคยกับบรรดามุสลิมที่มาละหมาดที่นี่เป็นประจำ อิมามก็อยากจะจัดตั้งชมรมขึ้นมาเพื่อรวบรวมมุสลิม และช่วยเหลือกัน พบปะกัน อย่างน้อยจะได้มาพูดคุย เรียนรู้ สอนศาสนาบ้าง มีอะไรที่สามารถช่วยเหลือก็ช่วยเหลือกัน กิจกรรมคือ มีการรวมตัวกัน สอนบ้าง คุยกันบ้าง บริจาคและช่วยเหลือมุสลิมในชมรม

เมื่อได้มีการจัดตั้งชมรมมุสลิมแล้ว ทุกคนที่เข้ามาทำงานที่นี่มีสิ่งๆที่เหมือนกัน คือจิตอาสาที่จะเข้ามาช่วยเหลือมุสลิมด้วยกัน เพราะคณะกรรมการชมรมส่วนใหญ่จะเป็นมุสลิม พวกเขามีความรู้สึกว่าคนที่เข้ารับอิสลามก็มีความรู้สึกเหมือนกัน มีสิ่งๆที่พอช่วยเหลือได้ก็จะให้ช่วยเหลือไปตามความสามารถ ดังเช่นเหมือนกับเวลาที่พบเจอปัญหาเกี่ยวกับมุสลิม ทางชมรมก็จะมานั่งพูดคุยกัน และหาแนวทางในการให้ช่วยเหลือกันแบบไหนด้านใด ทางชมรมไม่ได้ช่วยเหลือเฉพาะมุสลิมอย่างเดียว ผู้ที่ลำบากหากมีงบประมาณทางชมรม ฯ ก็จะเข้าไปช่วยเหลือ มีการเปิดรับบริจาคบ้าง ส่วนหนึ่งจะเอาจากคณะกรรมการชมรมเอง เพราะทางชมรม ฯ ยังไม่มีมีผู้สนับสนุนหลักที่ให้งบประมาณและทุนช่วยเหลือ

ชมรมมุสลิม มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี ได้เปิดอย่างเป็นทางการ วันที่ 11 เมษายน 2564 ณ มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี โดยนายรอยะ หวังโชะ ประธานชมรมมุสลิม มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี สืบเนื่องจากปัจจุบัน ต่างศาสนิกเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก ทางชมรมได้ดำเนินการรวบรวมมุสลิมในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อรวบรวมและช่วยเหลือมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี 2. เพื่อเผยแพร่ให้ความรู้ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และ 3. เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่มุสลิม

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการชมรมมุสลิม มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีได้ให้ข้อมูลไว้ว่า การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม เริ่มแรกได้มีข้อปฏิบัติการเข้ารับอิสลามของชมรมมุสลิม มัสยิดกลางปัตตานี จะมีการเรียนการสอนอิสลามก่อนอย่างน้อยห้าวัน แล้วค่อยมารับอิสลาม จะให้ผู้ที่สนใจอิสลามได้มาเรียนรู้วิถีชีวิตมุสลิม การเรียนรู้ ปฏิบัติการละหมาด เพราะที่ผ่านมาเมื่อมาเข้ารับอิสลามที่มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี จะมีการให้คำแนะนำอิสลามเบื้องต้นก่อนประมาณ 15 นาที และกล่าวปฏิญาณตน คือกล่าวชะฮาดะห์ หลังจากนั้นมุสลิมก็จะหายไป ไม่สามารถติดต่อได้ แต่ก็มีบางคนที่เพื่อนก็สามารถติดตามได้แต่ก็ไม่มาก แต่ส่วนใหญ่แล้วจะหายไป และไม่สามารถติดตามได้ และการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม โดยผ่านกิจกรรมของชมรมมุสลิม มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนและเรียนรู้อิสลาม โดยปกติแล้วมุสลิมจะเรียนกันที่อาคารตาดีกาของมัสยิดกลางปัตตานี คือ มีการเรียนการสอนบ้าง แต่ไม่ได้ต่อเนื่อง แค่อาทิตย์ละครั้ง และมีสถานที่เรียนอีกสถานที่หนึ่ง คือ บ้านของมุสลิมกะฮูดา (ก็เป็นมุสลิมเช่นเดียวกัน) ทำให้ที่มัสยิดจะมีคนมาเรียนก็ไม่มากนัก เนื่องจากแต่ละคนไม่ค่อยมีเวลา จำนวนผู้มาเรียนไม่ถึงสิบคน สลับกันไปใครว่างก็มา ใครไม่ว่างก็ไม่มา ก็เลยตอนนี้มุสลิมจะไปเรียนที่บ้านกะฮูดา จะเรียนทุกวัน พุธ ซึ่งการเรียนการสอนและเรียนรู้อิสลามเป็นสิ่งที่สำคัญแต่น้อยคนที่จะหาเวลามาศึกษา สำหรับผู้สอนหรือวิทยากรที่ให้ความรู้ คือ อิมามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี และภรรยาของอิมาม ก็จะช่วยกันสอน ส่วนเนื้อหาที่จะเป็นเนื้อหาอิสลามเบื้องต้น แต่ส่วนใหญ่เนื้อหาที่สอนก็จะอยู่ที่ความถนัดของผู้สอน และมีการจัดกลุ่มฮาลาเกาะห์เพื่อศึกษาอัลกุรอาน สัปดาห์ละหนึ่งครั้งของทุก ๆ วันศุกร์ เวลา 13.30 – 16.00 น. ก่อนหน้านี้มีสมาชิกในชมรมประมาณร้อยกว่าคน ทางชมรมพยายามสื่อสารและมีการประชาสัมพันธ์ทางเพจเฟซบุ๊คของชมรม และกลุ่มไลน์ของมุสลิมเพื่อกระตุ้นให้มุสลิมได้มาศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและการเรียนอัลกุรอาน แต่ผู้ที่มาเรียนก็ยังมีน้อยอยู่

2. การช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพอื่น ๆ หากทางชมรมได้ทราบว่ามีมุสลิมมีลำบาก และต้องการความช่วยเหลือ ทางชมรมก็จะมาประชุมพูดคุยกันและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นโดยการนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้จากการรวบรวมเพื่อช่วยเหลือ หรือไม่ถ้าหากว่าสามีหรือภรรยาของมุสลิมเสียชีวิต ทางชมรมก็จะไปเยี่ยมให้กำลังใจ และให้คำปรึกษา ส่วนใหญ่ทางชมรมจะช่วยเหลือในเรื่องของการประสานงานในการให้ความช่วยเหลือและปัจจัยยังชีพมากกว่า ส่วนเรื่องของการศาสนาถือว่ายังน้อยมาก เช่น มุสลิมมีปัญหาเกี่ยวกับทางครอบครัวบ้านที่หนึ่ง บ้านที่สอง ทางชมรมก็จะเข้าไปพูดคุย ให้ความ

ช่วยเหลือ และประสานงานให้ทางผู้นำศาสนาเข้าไปเจรจาเพื่อหาข้อตกลงกัน บางกรณีเมื่อพ่อเสียชีวิต และลูกก็จะกำพร้า ทางชมรมก็ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือลูกของมูอัลลัฟที่เป็นเด็กกำพร้าด้วย ชมรมมูอัลลัฟ จะรับมูอัลลัฟที่ประสบปัญหาจะคอยให้ความช่วยเหลือเหมือนกับพี่น้องกัน เช่น ให้ที่พัก เป็นต้น ในอนาคตทางมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีจะสร้างอาคารเรียนเฉพาะให้กับทางชมรมมูอัลลัฟ ซึ่งจะ เป็นอาคารเรียนสองชั้น ซึ่งอาคารจะเป็นที่พักสำหรับมูอัลลัฟที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัยก็จะมาพักที่นี่เป็นการชั่วคราว ก่อนที่จะหาที่อยู่ที่เป็นหลักแหล่งให้แก่เขา และจัดหางานให้แก่เขา ซึ่งตอนนี้อยู่ระหว่างการพูดคุยกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

สำหรับการส่งเสริมอาชีพให้แก่มูอัลลัฟที่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพหรือยังไม่มีงาน ทางชมรมได้มีการพูดคุยแต่ยังไม่ได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ

3.การแจกจ่ายชะกาตให้กับสมาชิกในชมรม โดยทางชมรมจะประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมูอัลลัฟมารับชะกาตที่ชมรม ๆ หากมีผู้ให้ชะกาตและการบริจาค เช่น ในช่วงเดือนรอมฎอนจะมีการบริจาคอินทผลัม น้ำตาล ให้แก่มูอัลลัฟที่ยากจน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟของชมรมมูอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ยังมีไม่ได้ดำเนินการที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากมูอัลลัฟไม่ค่อยได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ชมรมมูอัลลัฟเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยที่มิคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย คนไม่เห็นด้วยก็จะเฉย ส่วนคนที่เห็นด้วยก็จะให้การสนับสนุนแต่ก็ไม่มากนัก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมูอัลลัฟเองที่จะต้องให้ความช่วยเหลือมูอัลลัฟด้วยตัวเอง ซึ่งปัญหาตอนนี้คือยังไม่มีผู้ที่สนับสนุนหลัก หากว่ามีผู้สนับสนุนชมรมมูอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีจะสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือมูอัลลัฟได้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟ คือ

- 1.ควรให้มูอัลลัฟได้เรียนรู้อิสลามให้มากที่สุด การทำความเข้าใจหลักการ การปฏิบัติตน ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 2.ต้องมีองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือมูอัลลัฟที่ชัดเจนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับมูอัลลัฟ
- 3.ควรให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งมีหน้าที่ส่วนนี้ได้เข้าไปเยี่ยมเยียนมูอัลลัฟในพื้นที่ของตน และให้ความสำคัญแก่มูอัลลัฟบ้าง โดยมีการรวมตัวกันของมูอัลลัฟในแต่ละพื้นที่เพื่อความสะดวกในการเข้าไปเยี่ยมเยียน ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจกัน (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กรกฎาคม 2565 เวลา 14.00 น.)

4.3.6 มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมจังหวัดปัตตานี

มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี เรียกย่อว่า “ ม.ส.ป.” เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า The Welfare Foundation of Pattani” เรียกย่อว่า “W.F.P.” เรียกเป็นภาษาอาหรับว่า “ญุมฮิยะห์ฟาตอนี อัลคอยรียะฮ์” (جمعية فطاني الخيرية) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ขอวมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี เลขที่ 8/5 หมู่ที่ 1 ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000 โทร. 073-323244 แฟกซ์ 073-310135

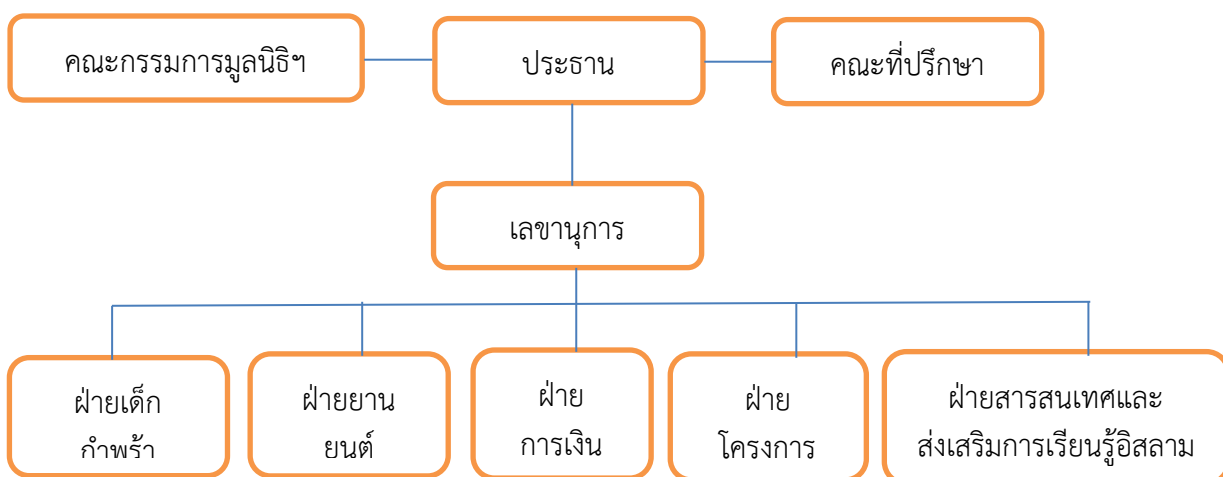
มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานีเป็นองค์กรเอกชนที่ได้รับอนุญาตจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เลขทะเบียน 4477เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2533 ด้วยความร่วมมือของบรรดานักวิชาการและข้าราชการในพื้นที่ซึ่งริเริ่มและคณะกรรมการก่อตั้งมูลนิธิประกอบด้วย

1.นายจะสะปิอิง บารู	ประธานกรรมการ
2.นายอาหมัดอุมาร์ จะปะเกีย	รองประธานกรรมการ
3.นายอับดุลเราะมัน เจอารง	กรรมการ
4.นายวรวิทย์ บารู	กรรมการ
5.นายจिरพันธ์ เดมะ	กรรมการ
6.นายจะอุเซ็ง มะลีเลาะ	กรรมการและற்றுญิก
7.นายไฟศอล สาแม	กรรมการและเลขานุการ

ด้วยความมุ่งหวังที่จะสร้างองค์กรการกุศลเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือพัฒนาเกื้อหนุนในสังคมบนพื้นฐานของหลักจริยธรรมอันดีงามของอิสลาม

มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี มีภารกิจหลักในการก่อสร้างศาสนกุศล เช่น มัสยิด ห้องเรียนอัลกุรอาน บ่อน้ำ แก่ชุมชนมุสลิมที่ยังขาดแคลนในด้านทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง โดยได้รับงบประมาณจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา โดยมีเงื่อนไขและระเบียบการกำหนดแก่ชุมชนที่จะขอรับโครงการ

โครงสร้างการบริหารงานของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี

โลโก้/เครื่องหมายมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี

จากการให้ข้อมูลของผู้ที่รับผิดชอบมุอัลลัฟของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ตามโครงสร้างของมูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ฝ่ายที่รับผิดชอบให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ จะอยู่ภายใต้ฝ่ายสารสนเทศและส่งเสริมการเรียนรู้อิสลาม โดยฝ่ายสารสนเทศและส่งเสริมการเรียนรู้อิสลาม มีบทบาทหน้าที่หลัก คือ การเผยแพร่อิสลาม (การตะวะฮฺ) สถานีวิทยุ ศูนย์การเรียนรู้อิสลามสำหรับมุอัลลัฟ ผู้ที่เข้ารับอิสลามที่มูลนิธิ ฯ ส่วนใหญ่จะรับรู้ผ่านสถานีวิทยุอรรีสาละห์ ปัจจุบันมีมุอัลลัฟที่อยู่ภายใต้การให้ความช่วยเหลือของมูลนิธิ ฯ จำนวน 50 คน โดยมีกิจกรรมที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้

1. มีการเรียนรู้อิสลามให้แก่มุอัลลัฟประจำสัปดาห์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00-11.00 น. โดยได้รับการส่งเสริมงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี (อบจ.ปัตตานี) ในโครงการส่งเสริมทักษะชีวิตครอบครัวมุสลิมใหม่ ทางมูลนิธิได้จัดทำโครงการเสนอไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี (อบจ.ปัตตานี) โดยให้การสนับสนุนตั้งแต่ปี 2551 และจัดอยู่ในแผนการดำเนินงานของ อบจ.ปัตตานีจนถึงปัจจุบัน ส่วนการจัดการเรียนการสอนของมูลนิธิ ฯ เนื้อหาจะสอนตามความถนัดของวิทยากรเน้นเนื้อหาอิสลามเบื้องต้น และสอนโดยใช้ภาษาไทย เช่น วิทยากรที่ถนัดเกี่ยวกับหลักการศรัทธาก็จะสอนวิชาหลักการศรัทธา วิทยากรที่ถนัดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ก็ จะสอนเรื่องประวัติศาสตร์ วิทยากรที่ถนัดเกี่ยวกับหลักศาสนบัญญัติ (ฟิกฮฺ) ก็ จะสอนเรื่องหลักศาสนบัญญัติ (ฟิกฮฺ) และได้เชิญวิทยากรสอนประเด็นร่วมสมัยในสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับผู้เข้ารับอิสลามที่มูลนิธิ ฯ ทางมูลนิธิ ฯ จะมีการปฐมนิเทศ และปรับพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาอิสลามประมาณสองเดือน เนื้อหาจะเน้นเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลามประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอิห์ซาน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมุอัลลัฟและสังคมมุสลิม หลังจากนั้นก็สามารถเข้าเรียนรู้อิสลามร่วมกับมุอัลลัฟกลุ่มใหญ่ประจำสัปดาห์

2. การฝึกอ่านอัลกุรอาน ทางมูลนิธิได้ให้แบบเรียนหนังสือฝึกอ่านอัลกุรอานระบบกีรออาตีฮ์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 11.00-12.00 น. มุอัลลัฟที่มาเรียนที่นี้มีทั้งผู้ที่เข้ารับอิสลามที่มูลนิธิ ฯ และจากการเชิญชวนของมุอัลลัฟด้วยกัน สำหรับมุอัลลัฟที่ฝึกอ่านอัลกุรอานที่มูลนิธิ ฯ ส่วนใหญ่สามารถอ่านอัลกุรอานได้ และสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

3.การมอบชะกาตในแต่ละปี จากผู้ให้ชะกาตและองค์กรภายนอก เช่น สหกรณ์อิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับเกณฑ์การกำหนดระยะเวลาการมอบชะกาตให้แก่มุอัลลัฟจะอยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการมูลนิธิ ฯ บางรายให้ชะกาตเพียง 2-3 ปี บางรายก็ให้ชะกาตโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับฐานะของมุอัลลัฟและความมั่นคงและความศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม และมอบสิ่งของบริจาคที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น ถุงปันสุข รอมฎอนเพื่อครอบครัวมุอัลลัฟ และแจกเนื้อกูรบาน เป็นต้น

4.การจัดตั้งกองทุนสำหรับมุอัลลัฟ โดยกำหนดให้มุอัลลัฟที่มาเรียนรู้อิสลามประจำสัปดาห์ร่วมบริจาคสหทบทุนเข้ากองทุนทุกสัปดาห์ตามความสามารถของมุอัลลัฟ เพื่อใช้ในการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตามโครงสร้างของสังคมมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์กรที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ มัสยิดที่จดทะเบียน และสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ โดยทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสามารถที่จะกำหนดนโยบาย กฎระเบียบหรือข้อบังคับของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ เพื่อบังคับใช้และกำหนดให้มัสยิดที่จดทะเบียนได้ถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ และแต่งตั้งบุคลากร ทีมงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟทั้งระบบเป็นการเฉพาะ

4.3.7 มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Social Development Foundation เรียกเป็นภาษาอาหรับว่า **مؤسسة التنمية الاجتماعية** ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 15/6 หมู่ที่ 6 ตำบลควน อำเภอบางขัน จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม คือ

- 1.เพื่อทำนุบำรุงและเผยแผ่ศาสนาอิสลาม
- 2.เพื่อให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน สงเคราะห์ผู้ยากไร้และเด็กกำพร้า
- 3.เพื่อส่งเสริมการศึกษาศาสนาอิสลาม สามัญและอาชีพ
- 4.เพื่อร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ หรือดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์
- 5.ไม่ดำเนินการเกี่ยวกับการเมืองแต่ประการใด

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคมเป็นองค์กรเอกชนที่ได้รับอนุญาตจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เลขทะเบียน ปน 104/2561 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ด้วยความร่วมมือของบรรดานักวิชาการและข้าราชการในพื้นที่ซึ่งริเริ่มและคณะกรรมการก่อตั้งมูลนิธิประกอบด้วย

1.นายมุสตอฟา หะยีหะมะ	ประธานกรรมการ
2.นายมุฮัมมัด สะมาโระ	รองประธานกรรมการ
3.นายวันนิวัต ชูสารอ	รองประธานกรรมการ
4.นายสาตา เจะโต	กรรมการ
5.นายยา สารี	กรรมการ

6.นายสมมะแอ มะดอนะ	กรรมการ
7.นายสะบรี วาโซะ	กรรมการ
8.นายสะอารี สะอุ	กรรมการ
9.นายแวงอาแซ วาเต็ง	กรรมการ
10.นายกามารูติง แหละ	กรรมการ
11.นายอับดุลฮาเลง ยูโซะ	กรรมการ
12.นายนุรดินอับดุลเลาะห์ ดากอฮา	กรรมการ
13.นายอับดุลรอฮมาน บินแวงยูโซะ	กรรมการ
14.นายพิเชฐ เบญจเมธา	เหรียญกษาปณ์
15.นายสอลาสูติง มะอิ	เลขานุการ

ประวัติมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม

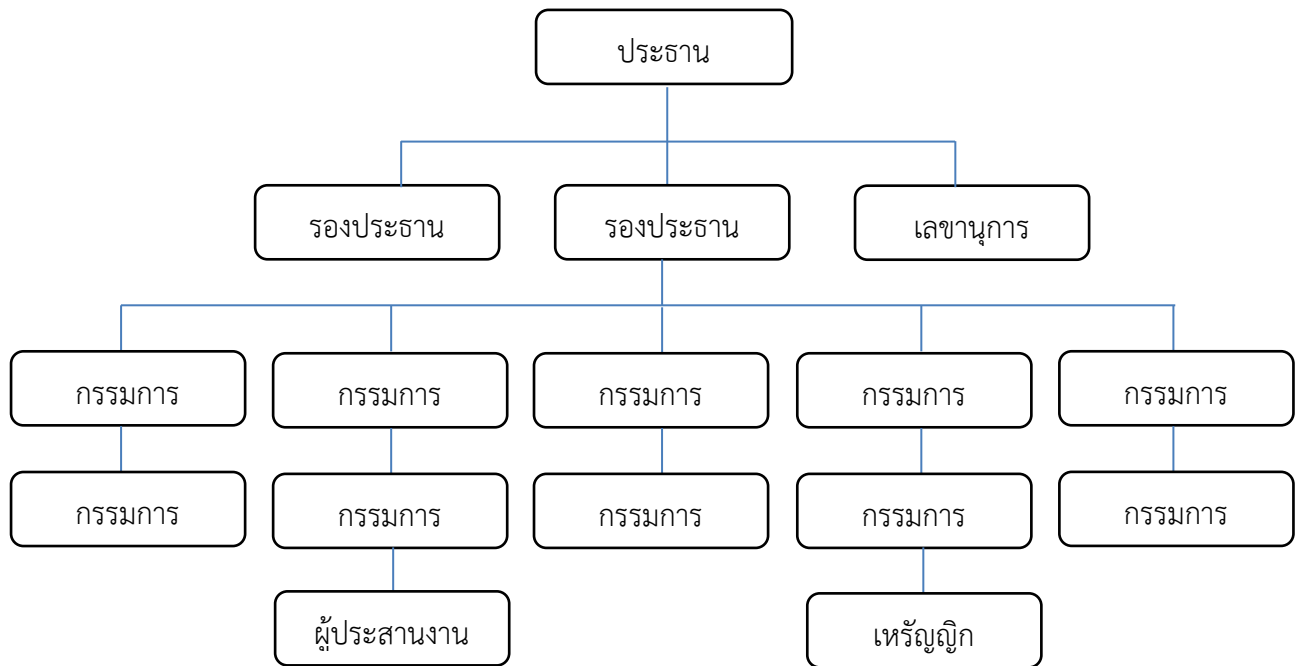
การเริ่มของการจัดตั้งมัสยิดมุสลิมเริ่มแรกจากนางอัสหมะ บินตี ฮุสเซน ได้วาจากฟที่ดิน 1 แปลง ขนาด 20x30 เมตร (600 ตารางเมตร) เพื่อสร้างมัสยิดดังกล่าว หลังจากนั้นและประจวบเหมาะกับการขยายกลุ่มศึกษาฮาลาเกาะฮัลกรอาน พื้นที่จากกลุ่มศึกษาและชาวปาลัสได้รวมตัวประชุมเพื่อขยายพื้นที่ให้กว้างขึ้น มติที่ประชุมได้มีมติให้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก 2 แปลงเป็นจำนวนเงิน 720,000 บาท และมีการถมดินและเตรียมที่ดินให้ราบขึ้นรองรับการก่อสร้างด้วยจำนวนเงิน 450,000 บาท โดยได้รับการสนับสนุนด้านรถขนดินถมที่ดังกล่าวจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี (อบจ.ปน.) และได้จัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก 2 แปลงในราคา 300,000 บาททั้งนี้เพื่อสร้างอาคารมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม ซึ่งรวมเนื้อที่ทั้งหมดโดยประมาณ 2,110 ตารางเมตร (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม, 2563: 1)

การสร้างอาคารมัสยิดได้รับบริจาคจากท่านเชคอัดนัน อัลซัมรี ผู้อำนวยการใหญ่องค์กรอัลตอยยิบะฮ์เพื่อการกุศล โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 1,268,000 บาท โดยผ่านการประสานงานจากดร.มุหัมหมัดอาหมิน เจะหนุ และทำการเปิดมัสยิด เมื่อ 20 พฤษภาคม 2560

การสร้างอาคารมูลนิธิ ฯ ได้เริ่มสำรวจพื้นที่ ในวันที่ 16 มิถุนายน 2561 ได้มีท่านเชคอับดุลลอฮ์ เบ็น คอลีฟะฮ์ อาลีซานี ร่วมรับเกียรติกิจกรรมสำรวจพื้นที่เพื่อก่อสร้าง ต่อมาได้เริ่มพิธีวางรากฐานในวันที่ 06 กุมภาพันธ์ 2562 โดยได้รับเกียรติจาก รศ.ดร.อิสมาอีล ลุตฟี จะปะกียา อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ต่อมาเริ่มกิจกรรมวันที่ 14 กรกฎาคม ปี พศ.2561 มีการจัดประชุมคณะกรรมการร่วมพิจารณาร่างข้อบังคับมูลนิธิ ฯ เพื่อเป็นทางการและมีอนุญาติตามข้อบังคับทางราชการ หลังจากนั้นได้รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิ ในวันที่ 13 ธันวาคม 2561 (ทะเบียนเลขที่ ปน 104/2561)

โครงสร้างการบริหารงานของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม

โลโก้/เครื่องหมายมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม

ทรัพย์สินของมูลนิธิฯ ได้แก่ 1.อาคารอเนกประสงค์ 2.ห้องประชุมใหญ่ 3.ห้องประชุมขนาดเล็ก 4.ห้องนอน 4 ห้องเพื่อรับรองแขก 5.ห้องสำนักงาน ทั้งหมดนี้เพื่อบริการผู้ที่ประสงค์จะมาใช้อาคารโดยทุกห้องมีห้องแอร์ ที่จอดรถสะดวก การใช้บริการในแต่ละครั้งก็จ่ายเพียงค่าน้ำ ค่าไฟ ตามสมควรเท่านั้น โดยในส่วนของการดูแลทำความสะอาดอาคารนั้นมีผู้ดูแลทำความสะอาดห้องน้ำและสถานที่ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ผู้ที่มาทำความสะอาดจะได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 200 บาท

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีโรงครัว (ตอ आम) โดยเป็นอาคารรูปทรงสไตล์วินเทจ จุดนี้ก็เป็นจุดที่ได้รับความสนใจจากผู้คนพอสมควร

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

1. มอบถุงยังชีพประจำเดือนเพื่อผู้ยากไร้และมุสลิม ภายใต้งิจกรรมตอ आम มีสกิน เป็นโครงการที่เริ่มต้นเมื่อปี 2560 จากกลุ่มศึกษาอัลกุรอาน (ฮาลาเกาะห์อัลกุรอาน) ได้แรงบันดาลใจ จากการศึกษาสุเราะฮ์อัลมาอูน โองการที่ 107: 3 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

(وَلَا يَخْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ) (3 : 107)

ความว่า “และ (บรรดาผู้ที่ไม่ศรัทธาต่อวันปรโลก) ไม่สนับสนุนในการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน” (สุเราะฮ์อัลมาอูน, 107:3)

จากโองการดังกล่าวข้างต้น สมาชิกกลุ่มศึกษาอัลกุรอานได้ไตร่ตรอง ใคร่ครวญจากโองการอัลกุรอานดังกล่าวอย่างจริงจัง จึงได้เกิดกิจกรรมนี้ขึ้นมา โดยเริ่มจากครอบครัวผู้ยากไร้จำนวน 5 ครอบครัว ปัจจุบันมีครอบครัว 17 ครอบครัว จำแนกเป็นครอบครัวมุสลิม 14 ครอบครัวและครอบครัวไทยพุทธ 3 ครอบครัว จากบทบาทของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การช่วยเหลือต่างศาสนิกในสังคมพหุวัฒนธรรมโดยไม่ได้แยกศาสนา นับว่าเป็นแรงบันดาลใจและอามานะฮ์ต่อผู้ยากไร้ สร้างคนให้เป็นผู้ให้ สร้างความเข้าใจและเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการให้ความช่วยเหลือและบริจาคทรัพย์สินให้แก่ผู้ยากไร้ภายใต้ความรับผิดชอบของมูลนิธิฯ โดยการนำหลักคำสอนจากอัลกุรอานมาปฏิบัติ และปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การดำเนินงานกิจกรรมตอ आम มีสกิน ทางคณะกรรมการมูลนิธิฯ ทุกคนต้องเป็นผู้นำถุงข้าวสาร อาหารแห้งไปมอบให้แก่ผู้ยากไร้โดยจะไม่รอให้ผู้ยากไร้เดินทางมาหา แต่จะเป็นการเดินเข้าไปหา ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เห็นสภาพจริงของแต่ละครอบครัวที่ได้ช่วยเหลือและเก็บเป็นข้อมูล และต้องเดินสายเข้าไปหากกลุ่มเป้าหมายประจำทุกเดือน โครงการได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณทั้งหมดจากภาคเอกชน ซึ่งจะมากน้อยแล้วแต่กำลังและสถานภาพเศรษฐกิจในขณะนั้น หลายคนให้ความช่วยเหลือ 100 บาท อย่างต่อเนื่องในทุกๆ เดือน เงินที่สนับสนุนการทำงานทั้งหมดล้วนได้มาจากการบริจาคของคนในชุมชนทั้งที่เป็นมุสลิมและไทยพุทธ ไม่ได้มาจากหน่วยงานรัฐแต่อย่างใด กิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดความเข้าใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดความระแวงระหวางกัน และสามารถอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนมุสลิมและชุมชนไทยพุทธได้อย่างสันติ

2. ง่ายสะดวก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม เป็นศูนย์จัดเก็บชะกาต เพื่อบุคคลแปดจำพวกรวมทั้งมุสลิม รับผิดชอบชะกาตทุกประเภทจากบุคคลในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดยแจกจ่ายให้แก่มุสลิมที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิฯ และเด็กนักเรียนมุสลิมของมูลนิธิรักมนุษยชาติที่มาศึกษาต่อในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. จัดหาทุนเพื่อการศึกษาสำหรับมุสลิม และประสานงานกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศในการให้การสนับสนุนการศึกษาสำหรับมุสลิม โดยมีเด็กมุสลิมที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงที่มาจากเครือข่ายมูลนิธิรักมนุษยชาติทางภาคเหนือ ได้แก่ การศึกษาในประเทศระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และต่างประเทศได้ทำข้อตกลงกับสถาบัน Institut Dakwah Islamiah Perkim (IDIP) ประเทศมาเลเซีย ให้โควตาสำหรับมุอัลลัฟ 10 ทูน เป็นต้น (สัมภาษณ์ วันที่ 13 กรกฎาคม 2565 เวลา 09.00 น.)

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	องค์กรมุสลิม	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ปัตตานี	1.สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	<p>การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม (มุอัลลัฟ) เพื่อใช้ประกอบในการทำบัตรประชาชนและระบุศาสนา จึงจะปรากฏในบัตรประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม 2.ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต ทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น เมื่อมีหนังสือฉบับนี้มาแสดงก็สามารถนำศพทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอิสลาม 3.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีจัดให้มีการจัดบรรยายเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลามให้แก่มุอัลลัฟปีละครั้ง พร้อมกับกำรมอบชะกาตประมาณคนละ 1,000-2,000 บาทต่อคน ตามความสามารถที่มี โดยไม่ได้กำหนดวันเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการ 4.ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้ส่งต่อมุอัลลัฟให้กับอิมามประจำมัสยิดที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ และทางมัสยิดก็จะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ชะกาตและการช่วยเหลือในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

5.ให้ทุนในการประกอบอาชีพแก่ มุอัลลัฟแต่ก็มีไม่มากเป็นกรณี ๆ ไปหากมุอัลลัฟ มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวมุสลิมเดิม และต้องการ กลับสู่ศาสนาเดิม ทางคณะกรรมการอิสลามฯ จะพยายามหาทุนในการประกอบอาชีพให้แก่ มุอัลลัฟ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในศาสนา อิสลามต่อไป แต่ก็ยังขาดในส่วนงบประมาณ สำหรับในอนาคตก็มีการกำหนดในแผนการ ดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดต่อไป

2.มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรม ปัตตานี

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่ มุอัลลัฟ ดังนี้

1.มีการจัดการเรียนรู้อิสลามให้แก่ มุอัลลัฟประจำสัปดาห์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00-11.00 น. โดยได้รับการส่งเสริม งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วน จังหวัดปัตตานี (อบจ.ปัตตานี) ในโครงการ ส่งเสริมทักษะชีวิตครอบครัวมุสลิมใหม่ เน้น เนื้อหาตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม โครงสร้างของศาสนาอิสลามประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอิห์ซาน รวมทั้งประเด็นร่วมสมัย

2.การฝึกอ่านอัลกุรอาน โดยใช้แบบฝึก อ่านอัลกุรอานระบบกีรออาตี๋ย สอนทุกวัน อาทิตย์ เวลา 11.00-12.00 น.

3.การมอบชะกาตในแต่ละปี จากผู้ให้ ชะกาตและองค์กรภายนอก และมอบสิ่งของ บริจาคที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น ถูغبันสุ خرอมฎอนเพื่อครอบครัวมุอัลลัฟ และแจกเนื้อกุรบาน เป็นต้น

4.การจัดตั้งกองทุนสำหรับมุอัลลัฟ เพื่อ ใช้ในการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับ มุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น

3.ชมรมมุอัลลัฟมัศยิดกลาง จังหวัดปัตตานี	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่ มุอัลลัฟ ดังนี้
	<p>1. การจัดการเรียนการสอนและเรียนรู้ อิสลาม มีการเรียนการสอนบ้าง แต่ไม่ได้ต่อเนื่อง แค่อาทิตย์ละครั้ง สำหรับผู้สอนหรือวิทยากรที่ ให้ความรู้ คือ อิมามประจำมัศยิดกลางจังหวัด ปัตตานี และภรรยาของอิมาม ก็จะช่วยกันสอน ส่วนเนื้อหาที่จะเป็นเนื้อหาอิสลามเบื้องต้น แต่ ส่วนใหญ่เนื้อหาที่สอนก็จะอยู่ที่ความถนัดของ ผู้สอน ทางชมรมพยายามสื่อสารและมีการ ประชาสัมพันธ์ทางเพจเฟซบุ๊คของชมรม และ กลุ่มไลน์ของมุอัลลัฟเพื่อกระตุ้นให้มุอัลลัฟได้มา ศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและการเรียนอัล กุรอาน</p>
	<p>2.การช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพอื่น ๆ ทางชมรมก็จะมาประชุมพูดคุยกันและให้ความ ช่วยเหลือเบื้องต้นโดยการนำเงินส่วนหนึ่งที่ได้ จากการรวบรวมเพื่อช่วยเหลือ หรือไม่ถ้าหากว่า สามีหรือภรรยาของมุอัลลัฟเสียชีวิต ทางชมรม ก็จะไปเยี่ยมให้กำลังใจ และให้คำปรึกษา ส่วน ใหญ่ทางชมรมจะช่วยในเรื่องของการ ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือและปัจจัย ยังชีพมากกว่า ส่วนเรื่องของศาสนาถือว่ายังน้อย มาก</p>
	<p>3.การแจกจ่ายชะกาตให้กับสมาชิกใน ชมรม โดยทางชมรมจะประชาสัมพันธ์ให้สมาชิก มุอัลลัฟมารับชะกาตที่ชมรม ๆ หากมีผู้ให้ ชะกาตและการบริจาค เช่น ในช่วงเดือน รอมฎอนจะมีการบริจาคอินตพาลัม น้ำตาล ให้แก่มุอัลลัฟที่ยากจน เป็นต้น</p>

4.มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่ มุอัลลัฟ ดังนี้
	<p>1. มอบถุงยังชีพประจำเดือนเพื่อผู้ ยากไร้และมุอัลลัฟ ภายใต้กิจกรรมตออามิลมีส กิน โดยเริ่มจากครอบครัวผู้ยากไร้จำนวน 5</p>

ครอบครัว ปัจจุบันมีครอบครัว 17 ครอบครัว
 จำแนกเป็นครอบครัวมุสลิม 14 ครอบครัวและ
 ครอบครัวไทยพุทธ 3 ครอบครัว จากบทบาท
 ของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคมในการพัฒนา
 คุณภาพชีวิตของสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การ
 ช่วยเหลือต่างศาสนิกในสังคมพหุวัฒนธรรมโดย
 ไม่ได้แยกศาสนา ทำให้เกิดความเข้าใจ
 ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดความระแวงระหว่า
 กัน และสามารถอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนมุสลิม
 และชุมชนไทยพุทธได้อย่างสันติ

2.จ่ายชะกาต มูลนิธิเพื่อการพัฒนา
 สังคม เป็นศูนย์จัดเก็บชะกาต เพื่อบุคคลแปด
 จำพวกรวมทั้งมูอัลลัฟ รับผิดชอบชะกาตทุก
 ประเภทจากบุคคลในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดย
 แจกจ่ายให้แก่มูอัลลัฟที่อยู่ภายใต้การดูแลของ
 มูลนิธิ ฯ และเด็กนักเรียนมูอัลลัฟของมูลนิธิรัก
 มนุษยชาติที่มาศึกษาต่อในจังหวัดชายแดน
 ภาคใต้

3.จัดหาทุนเพื่อการศึกษาสำหรับ
 มูอัลลัฟ และประสานงานกับสถาบันการศึกษา
 ทั้งในและต่างประเทศในการให้การสนับสนุน
 การศึกษาสำหรับมูอัลลัฟ โดยมีเด็กมูอัลลัฟที่
 ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงที่มาจากเครือข่าย
 มูลนิธิรักมนุษยชาติทางภาคเหนือ ได้แก่
 การศึกษาในประเทศระดับมัธยมศึกษาตอน
 ปลาย ระดับอุดมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอน
 ศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ
 ต่างประเทศได้ทำข้อตกลงกับสถาบัน Institut
 Dakwah Islamiah Perkim (IDIP) ประเทศ
 มาเลเซีย ให้โควตาสำหรับมูอัลลัฟ 10 ทุน เป็น
 ต้น

ยะลา 5.สำนักงานคณะกรรมการ
 อิสลามประจำจังหวัดยะลา

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่
 มูอัลลัฟ ดังนี้

1.การจัดการเรียนการสอนสำหรับ
 มูอัลลัฟทุกๆ วันอาทิตย์ เวลา 9.30 น.-12.00น.

ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ชั้น 3 โดยแบ่งคาบสอบออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงแรก เวลา 9.30 น. -11.00 น. เป็นการฝึกอ่านอัลกุรอาน โดยใช้หนังสือแบบเรียนหัดอ่านอัลกุรอาน ระบบอิกเราะฮ์ (IQRO') และช่วงที่สอง เวลา 11.00 น.-12.00 น. เป็นการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ได้แก่ การอาบน้ำละหมาด การละหมาด เป็นต้น

2. มอบทุนชะกาตและบริจาค ทางศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิม ได้ดำเนินการขอความร่วมมือกับอิมามและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่อยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

3. การส่งเสริมอาชีพตามความถนัดของมุสลิม เช่น รถเข็นขายของเพื่อใช้ในการค้าขาย ยาแช่บ อุปกรณ์และเครื่องมือทำขนมเค้กและอุปกรณ์ทำเบเกอรี่ โดยที่ศูนย์จะพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ศูนย์เพื่อการส่งเสริมและพัฒนามุสลิมได้กำหนดไว้

นราธิวาส	6.สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม ดังนี้
----------	--	---

1. การจัดการเรียนการสอนให้แก่มุสลิมที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และได้ยกเลิกการจัดการเรียนการสอนให้แก่มุสลิม แต่เปลี่ยนรูปแบบในการให้ความรู้อิสลามแก่มุสลิม โดยการกระจายการบริหารและได้การส่งเสริมให้ชมรมอิมาน คอเต็บ บิลาล ประจำอำเภอให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมุสลิมในแต่ละอำเภอ

2. มอบทุนชะกาตและบริจาคให้ความช่วยเหลือแก่มุสลิมในกรณีที่มีผู้บริจาค แต่ก็ยังไม่มากและเป็นบางช่วงบางคราวเท่านั้น

7.ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	<p>การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.การจัดการเรียนการสอนสำหรับมุอัลลัฟทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 12.00 น. โดยวิทยากรการให้ความรู้จากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส และอิมามในพื้นที่ สำหรับเนื้อหาในการให้ความรู้ก็จะครอบคลุมโครงสร้างของศาสนาอิสลาม คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน 2.การมอบเงินชะกาต และเงินบริจาค การดำเนินงานของชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เกี่ยวกับชะกาตที่มอบให้แก่มุอัลลัฟ โดยกำหนดให้มีสยิดที่อยู่ภายในอำเภอรือเสาะ ให้ทุกมีสยิดในอำเภอรือเสาะเก็บชะกาต และส่วนของมุอัลลัฟนั้น จะต้องมอบให้กับชมรมเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายให้แก่มุอัลลัฟต่อไป
---	--

ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย คือ 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 4.การจัดการมอบชะกาตและเงินบริจาค 5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ และ 6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ระยะที่ 2 การร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการพัฒนาของ Keeves (1997) มาประกอบการสร้างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผ่านข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาสรุปเป็นรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของ

องค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย 6 องค์กรประกอบ ได้แก่ 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค 5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ และ 6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงองค์ประกอบในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบ	แนวทาง	วิธีการ
1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม	1.1 ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด	1.1.1 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ระบุศาสนาใน การทำบัตรประชาชน 1.1.2 คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต และทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น
2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม	2.1 การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน	2.1.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิบัติสัมพันธ์ที่ดี 2.1.2 ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) การมีจรรยาบรรณ เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมในเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ
	2.2 การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องกับความต้องการของ	2.2.1 การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในความหลากหลายทาง

<p>มุอัลลัฟ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม</p>	<p>วัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังจิตอาสา สร้างวินัยต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และการเรียนรู้สันติศึกษา</p> <p>2.2.2 ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่เน้นที่การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต และทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับคน</p>	
<p>3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน</p>	<p>3.1 การฝึกอ่านอัลกุรอานโดยใช้แบบฝึกหัดอ่าน อัลกุรอานระบบกีรออาตี๋ย หรือระบบอิกเราะฮฺ หรือระบบกุรอานี๋ย</p>	<p>3.1.1 มีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกุรอานอย่างมุ่งมั่น</p> <p>3.1.2 เรียนรู้ความประเสริฐและความสำคัญของอัลกุรอาน</p> <p>3.1.3 เรียนอัลกุรอานกับผู้รู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ถูกต้อง</p> <p>3.1.4 จัดเนื้อหาแบบฝึกอ่าน เรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ</p>
<p>4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค</p>	<p>4.1 การจัดการมอบชะกาตและเงินบริจาคแก่มุอัลลัฟ เพื่อการยึดเหนี่ยวให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง</p>	<p>4.1.1 กำหนดให้มีสยิดที่จดทะเบียนเก็บชะกาต และในส่วนของมุอัลลัฟ จะต้องมอบให้กับชมรมอิมามเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายแก่มุอัลลัฟ</p>
<p>5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ</p>	<p>5.1 กองทุนมุอัลลัฟ เพื่อการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น</p>	<p>5.1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดเกณฑ์พิจารณาและคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม</p>

		5.1.2 ช่วยเหลือมุสลิมบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
		5.1.3 สร้างการมีส่วนร่วมของสังคมในการช่วยเหลือมุสลิม
6. การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน	6.1 การส่งเสริมทักษะอาชีพตามความถนัดและความต้องการของมุสลิม และปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน	6.1.1 เพิ่มทักษะทางวิชาชีพและเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานตามความถนัดและความต้องการของมุสลิม 6.1.2 ช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ

จากตารางที่ 10 แสดงองค์ประกอบในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นำสู่การร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยและนำเสนอร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสร้างรูปแบบจากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมและผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และมาสร้างเป็นองค์ประกอบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นำมายกร่างเป็นรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3. การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค 5.การจัดตั้งกองทุนมุสลิม และ 6. การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบนั้น สามารถมายกร่างเป็นรูปแบบมานำเสนอในรูปแบบแผนภูมิ ดังนี้

รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพประกอบ 11 ร่างรูปแบบช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่จะนำไปใช้ในองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการประชุมอิงกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) โดยจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันพุธ ที่ 2 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 เวลา 09.00 น. – 12.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 3 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ดำเนินการประชุมโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมสนทนาให้ข้อเสนอแนะวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ ผลจากการสนทนาดังกล่าวผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เห็นว่า ร่างรูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ดังตารางที่ 11

ตาราง 11 แสดงสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและตรวจสอบรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ประเด็นการสนทนา ร่างรูปแบบ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติ		ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1.ความเหมาะสมของร่างรูปแบบในภาพรวม	10	100	-	-		
2.ความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบในภาพรวม	-	-	10	100		
ประเด็นการสนทนาองค์ประกอบ ของรูปแบบ	สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง		ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง		สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม	10	100	-	-	-	-
2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม	10	100	-	-	-	-
3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน	10	100	-	-	-	-
4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค	10	100	-	-	-	-
5.การจัดตั้งกองทุนมุสลิม	10	100	-	-	-	-
6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพ	10	100	-	-	-	-

จากตารางที่ 11 ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 ท่าน เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ร้อยละ 100 จึงสามารถสรุปได้ว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเหมาะสมที่จะเป็นองค์ประกอบของรูปแบบต่อไป

หลังจากการพิจารณาความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนพิจารณาว่าทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

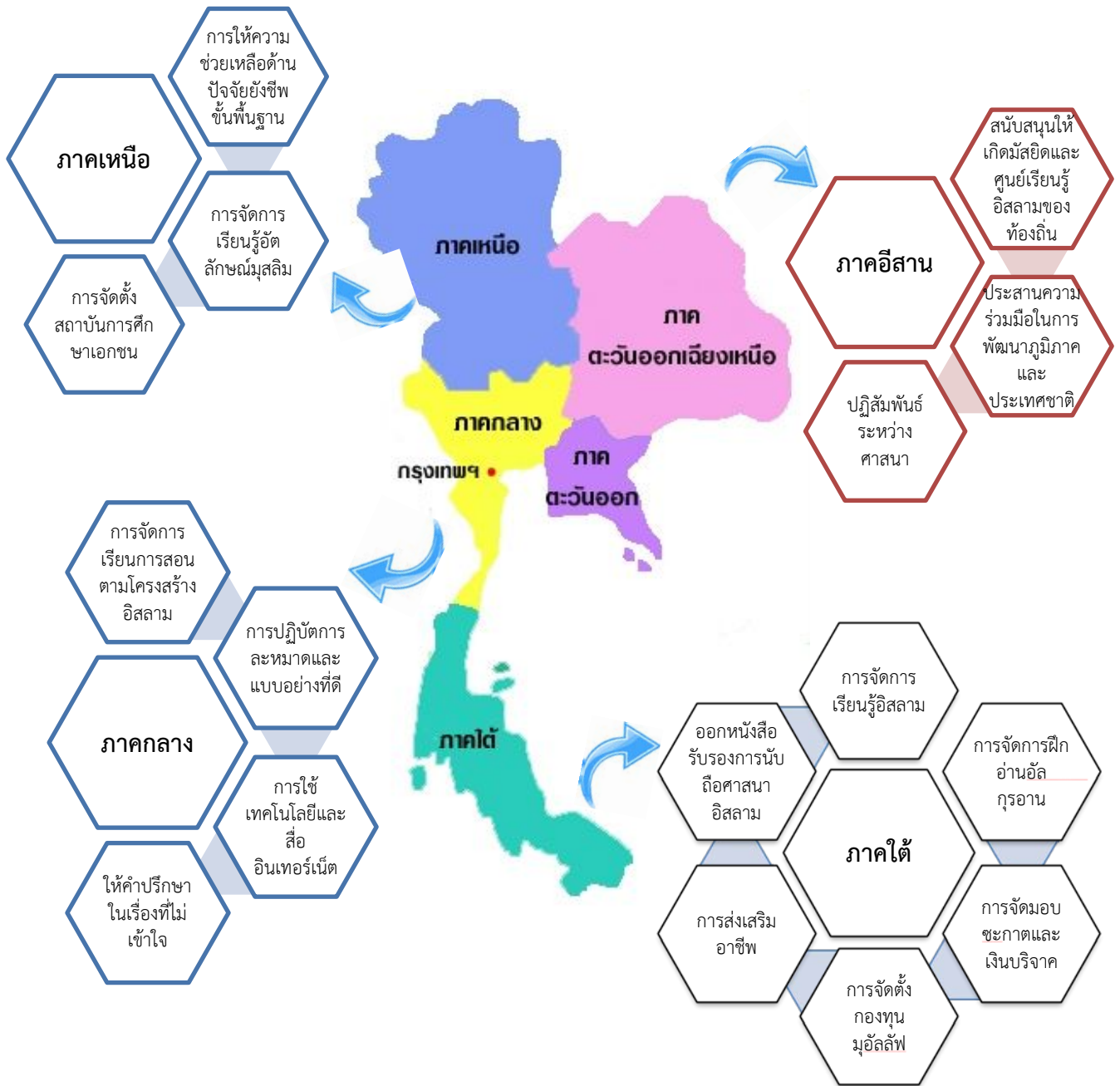
1.ในองค์ประกอบของการเรียนรู้อิสลาม ควรจัดทำคู่มือสำหรับมุสลิมในรูปแบบออนไลน์ และออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้อิสลามขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานเดียวกันและกำหนดเนื้อหาลำดับความสำคัญและระยะเวลาในการเรียนรู้อิสลามหลักสูตรที่เหมาะสม

2.ในองค์ประกอบการจัดตั้งกองทุนมุสลิม ทุกมัสยิดควรมีการจัดตั้งกองทุนมุสลิมเพื่อช่วยเหลือสำหรับมุสลิมที่ยากจนและมุสลิมที่เดือนร้อน และเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ โดยสามารถยืมเงินและส่งคืนกองทุนต่อไป

3. ในองค์ประกอบการจ่ายชะกาดและกาบริจาค ควรพัฒนารูปแบบและเป้าหมายที่ได้ประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

4. ในองค์ประกอบการส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพ ควรกำหนดแนวทาง การกำกับติดตามการปฏิบัติงานส่งเสริมอาชีพอย่างต่อเนื่อง

หลังจากการจัดประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นอิงกลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแล้วผู้วิจัยได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมทั้งในส่วนที่เป็นประเด็นหลัก ประเด็นรองและประเด็นย่อยของร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจากการศึกษารูปแบบการความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่าองค์กรมุสลิมในแต่ละภูมิภาคได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟมีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมของภูมิภาคต่าง ๆ ในบริบทประเทศไทย ซึ่งสามารถสรุปดังรูปภาพดังนี้

ภาพประกอบ 12 รูปแบบการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ภูมิภาค	การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ภาคกลาง	<p>การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุอัลลัฟในภาคกลาง มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างอิสลาม ได้แก่ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักคุณธรรมจริยธรรม 2) การปฏิบัติหรือการกระทำ ได้แก่ การสอนในภาคปฏิบัติการ ละครให้แก่มุอัลลัฟที่เข้าร่วมโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามนั้น มีการทดสอบจากผู้สอนว่ามุอัลลัฟมีความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจได้ การมีจรรยาบรรณและเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการเรียนการสอน การให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขณะที่มุอัลลัฟต้องการกำลังใจอันเนื่องจากการถูกทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ การสื่อสารที่นำมาเป็นการเรียนรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ 4) ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอยติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ
ภาคเหนือ	<p>การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภาคเหนือ มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ ให้แก่เด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ 2) การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ หลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม 3) การตั้งสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนศิวิไลพิทยา (CivilizePittaya School) โดยทางโรงเรียนได้เสริมเนื้อหาในหลักสูตร รูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศาสนาอิสลามและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม ทำให้นักเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของมูลนิธิสามารถได้รับการศึกษาภาคบังคับและเป็นการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่ครอบคลุมถูกต้อง

<p>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน)</p>	<p>การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภาคอีสาน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สนับสนุนให้เกิดมัสยิดและศูนย์เรียนรู้อิสลามของท้องถิ่น การจัดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน การสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิด เป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม 2) ประสานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลามอีสาน ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และต่างประเทศ 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนา เกิดเวทีทางภาคสังคมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างศาสนา โดยการเชิญผู้นำทางศาสนามาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความสุดโต่งด้านศาสนาจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกัน
<p>ภาคใต้</p>	<p>การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภาคใต้ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม ในการออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด วิธีการโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ระบุศาสนาในการทำบัตรประชาชน และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ 2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม สำหรับแนวทางประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดีรวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) การมีจรรยาบรรณที่เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมในเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ 2) การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องกับความต้องการของมุอัลลัฟ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิธีการการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังจิตอาสา สร้างวินัยต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และการเรียนรู้สันติ

ศึกษา และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่เน้นที่การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต และทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับคน

3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน แนวทางการฝึกอ่านอัลกุรอานโดยใช้แบบฝึกหัดอ่านอัลกุรอานระบบ กีรออาตีย์หรือระบบอิกเราะฮ์ หรือระบบกูรอานีย์ วิธีการมีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกุรอานอย่างมุ่งมั่น เรียนรู้ความประเสริฐและความสำคัญของอัลกุรอาน เรียนอัลกุรอานกับผู้รู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ถูกต้อง และจัดเนื้อหาแบบฝึกอ่านเรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ

4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาคแก่มุอัลลัฟ เพื่อการยึดเหนี่ยวให้ยึดมั่นในอิสลามได้อย่างมั่นคง วิธีการคือ กำหนดให้มัสยิดที่จดทะเบียนเก็บชะกาต และในส่วนของมุอัลลัฟ จะต้องมอบให้กับชมรมอิมามเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายแก่มุอัลลัฟ

5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ เพื่อการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น โดยมีวิธีการคือ แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดเกณฑ์พิจารณาและคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ช่วยเหลือมุอัลลัฟบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมของสังคมในการช่วยเหลือมุอัลลัฟ

6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน การส่งเสริมทักษะอาชีพตามความถนัดและความต้องการของมุอัลลัฟ และปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการของมุอัลลัฟ ส่วนวิธีการเพิ่มทักษะทางวิชาชีพและเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานตามความถนัดและความต้องการของมุอัลลัฟ และช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการ ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ

จากตารางที่ 12 สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และองค์กรที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย ดังนี้

1) ภาคกลาง เน้นให้คำปรึกษาในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง รับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ ให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม

2) ภาคเหนือ เน้นให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ เสริมสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เน้นให้การศึกษาและความรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทยและระหว่างประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุอัลลัฟ ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม และการปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างศาสนา เป็นต้น

4) ภาคใต้ เน้นการให้สร้างอัตลักษณ์มุสลิม ได้แก่ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม การจัดการเรียนรู้อิสลาม การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ และการส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นจากรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และองค์กรมุสลิมมีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของบริษัทในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาจุดเด่นของแต่ละภูมิภาคมาปรับปรุงเพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

ระยะที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนองค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ การสร้างรูปแบบจากมุมมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ และมาสร้างเป็นองค์ประกอบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้กำหนดชื่อไว้ว่า “อัลอิรชาด โมเดล (Al-'Irshad Model)” หมายถึง “การชี้แนะหนทางที่ถูกต้องอย่างชาญฉลาด” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบด้วยกัน ดังนี้

1. Al = Al-Quran คือ การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน
2. I = Ilmu คือ การจัดการเรียนรู้อิสลาม
3. R = Rizki คือ การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน
4. Sh = Shahadah คือ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม
5. A = Alms คือ การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค
6. D = Sunduk คือ การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ

ในแต่ละองค์ประกอบนั้น ประกอบด้วยประเด็นรอง และประเด็นย่อย ซึ่งบ่งบอกถึงแนวทางและวิธีการในการดำเนินการขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ นำมาปรับปรุงร่างเป็นรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมและในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษา การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารองค์กรมุสลิมและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และผ่านการพิจารณาความเหมาะสมในการนำไปใช้ได้จริงจากผู้ที่มีส่วนในการนำสู่การปฏิบัติ จนได้ปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังแผนภูมิภาพดังนี้

**หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้**

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องและจริงจัง โดยสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ผู้บริหารและฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความตระหนักและความสำคัญกับแนวทางการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

เงื่อนไขที่สำคัญ

1. องค์กรมุสลิมต้องวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นในการเรียนรู้ของมุอัลลัฟในบริบทองค์กรของตน
2. องค์กรมุสลิมต้องมีความเต็มใจเพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างต่อเนื่อง

ภาพประกอบ 13 รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยและจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Al-'Irshad Model)

จากภาพประกอบที่ 12 รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยและจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นรูปแบบเชิงอธิบาย (Semantic model) ที่มีโครงสร้างความคิดที่สัมพันธ์กัน ซึ่งมีหลักคิดที่สำคัญ คือ 1. Al = Al-Quran คือ การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน 2. I = Ilmu คือ การจัดการเรียนรู้อิสลาม 3. R = Rizki คือ การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน 4. Sh = Shahadah คือ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม 5. A = Alms คือ การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค และ 6. D= Sunduk คือ การจัดตั้งกองทุนมุสลิม โดยมีชื่อรูปแบบ คือ **Al-'Irshad Model**

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทนี้ผู้วิจัยสรุปการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้การสัมภาษณ์หลัก (Key informants)

ผู้ให้การสัมภาษณ์หลักในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 30 ท่าน จากองค์กรมุสลิม จำนวน 10 แห่ง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้การสัมภาษณ์หลักแบบเจาะจง ดังนี้

- 1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ ดำรงตำแหน่งประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน
- 2) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ ดำรงตำแหน่งประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน
- 3) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน

4) มุขนิธินิสงเสริมจริยธรรมปัตตานี อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มี
ประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 ท่าน

5) ชมรมมุสลิมสันติกลางจังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรง
ตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

6) ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรง
ตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

7) มุขนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอบะนัง จังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มี
ประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

8) มุขนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรง
ตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

9) มุขนิธิสันติชน โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ
หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

10) มุขนิธิรักมนุษยชาติ โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน
กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

สำหรับเกณฑ์การเลือกองค์กรมุสลิมที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เกณฑ์การเลือกองค์กรมุสลิม ได้แก่ 1) เป็นองค์กรมุสลิมที่ได้รับการยอมรับใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ/หรือ 2) เป็นองค์กรมุสลิมที่ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัต
ลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ดำรงตำแหน่งประธาน
และหัวหน้าฝ่ายดูแลมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี และปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งอยู่ 2) ดำรงตำแหน่ง
หัวหน้าฝ่ายมุสลิมไม่น้อยกว่า 2 ปี และปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งอยู่หรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือ
มุสลิม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์
แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือ
และการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และรูปแบบขององค์กร
มุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะแบบ
สัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (Semi Standardized Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างแนว
ข้อคำถาม (Guideline) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นคำถาม
ปลายเปิด โดยยึดมาจากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง
ในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุมในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อ
เชื่อมโยงไปสู่การศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กร
มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นสภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็นผู้บริหารองค์กรมุสลิมในการ
ช่วยเหลือมุสลิม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลและแนวทางในการร่างแบบสัมภาษณ์ตามจุดประสงค์ของการวิจัย

2) ร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) ส่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาประเด็นเนื้อหาของข้อคำถาม ตรวจสอบความถูกต้อง รูปแบบการใช้ภาษา ความเชื่อมโยงกับประเด็นคำถาม ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1) นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาคุณภาพว่าข้อคำถามแต่ละข้อความสอดคล้องระหว่างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์กับประเด็นหลักของวัตถุประสงค์การวิจัย และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้งข้อคำถามดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีวิธีการดังนี้

1) รวบรวมอายุอะฮ์ลุลกูราน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิมแนวคิดเกี่ยวกับมุสลิม นิกายของมุสลิม มุสลิมตามการเรียกขานในสังคมไทย การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการเข้ารับอิสลาม ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุสลิม การเรียนรู้อิสลามของมุสลิม อัตลักษณ์ของมุสลิม และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบเพื่อวิเคราะห์กรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) ข้อมูลภาคสนาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยนำหนังสือขอความร่วมมือผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมไว้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างไม่เป็นทางการ มีการเปิดประเด็นการสนทนาที่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้า และมีการปรับประเด็นอื่นเพิ่มเติมในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-face Contract) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ฅสำนักงานของผู้ให้ข้อมูลหลักหรือสถานที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสังเกต การใช้เอกสารและการบันทึกเสียงประกอบในการตอบคำถามด้วย จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความร่วมมือในการประชุมจากงานบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ยื่นต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการแบบเจาะจงตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่ม โดยได้จัดเตรียมรูปแบบที่ได้ยกร่างขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และนำข้อมูลวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอิงตามกรอบการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยเช่นกัน แล้วนำเสนอในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน (อัญญา ปลดเปลื้อง, 2013) คือ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการถอดเทปที่ได้ทำการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ทำการตรวจสอบข้อมูล และอ่านข้อมูลที่ถอดเทปเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ทำการบันทึกไว้เพื่อการตรวจสอบเบื้องต้น 2) สร้างความเข้าใจความหมายที่ได้จากการถอดเทป ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญ 3) วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยจำแนกประเภทข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภท จัดกลุ่มตามความสัมพันธ์และความสอดคล้องของข้อมูล 4) พิจารณาแต่ละประเด็นและความหมายของคำ และ 5) การจำแนกข้อมูลที่ได้ตามความหมายที่สามารถอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล โดยก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ รวมถึงแจ้งการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบสิ่งที่ผู้วิจัยบันทึกทุกครั้งโดยกระบวนการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์โดยเป็นเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย และให้ผู้ให้ข้อมูลหลักลงชื่อยอมรับรวมทั้งเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย โดยมีหลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1) เกณฑ์การคัดออกของผู้ร่วมการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ร่วมการวิจัยไม่สะดวกเข้าร่วมในการทำกิจกรรมสนทนากลุ่ม หรือตอบแบบสัมภาษณ์ไม่ครบตามที่ได้กำหนดไว้ในการวิจัย

2) เกณฑ์การถอนตัวของผู้ร่วมการวิจัย การเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ หากผู้ร่วมวิจัยไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้ว ท่านสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา การขอลงตัวออกจากการวิจัยจะไม่มีผลแต่อย่างใด ผู้ทำวิจัยอาจถอนผู้ร่วมการวิจัยออกจากการเข้าร่วมการวิจัย เพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัย หรือเมื่อผู้สนับสนุนการวิจัยยุติการดำเนินงานวิจัย หรือในกรณีผู้ร่วมการวิจัยไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ทำวิจัย

3) เกณฑ์การยุติการวิจัย คือ กรณีที่เกิดอันตรายหรือผู้ร่วมการวิจัยได้รับบาดเจ็บจากการเข้าร่วมวิจัย และผู้มีอำนาจอนุมัติยุติการวิจัย

4) การปฏิบัติของผู้ร่วมการวิจัยขณะที่ร่วมในการทำวิจัย คือ การเข้าร่วมในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นไปโดยความสมัครใจ และให้ข้อมูลของท่านแก่ผู้ทำวิจัยด้วยความสัตย์จริง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะมีประโยชน์เฉพาะการศึกษาเท่านั้น

5.1 สรุปผลการวิจัย

ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

อัตลักษณ์มุสลิมเป็นสิ่งที่บ่งบอกความหมายของการเป็นมุสลิม การแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ผ่านการศรัทธาและแปรการศรัทธาสู่การปฏิบัติตามคำสั่งใช้แห่งบทบัญญัติอิสลาม ได้แก่ การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต และการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว เป็นต้น จากการศึกษาบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย พื้นที่เป้าหมายที่ได้ดำเนินการศึกษา ผลจากการศึกษา พบว่า

1. มุลนิธิสันติชน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภาคกลาง

มุลนิธิสันติชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ความรู้ในหลักการศาสนาอิสลามแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อหลักการศาสนาอิสลาม เปิดสอนมุอัลลัฟเมื่อปี 2529 มุลนิธิสันติชนได้จัดทำโครงการอบรมมุอัลลัฟขึ้นเมื่อปี 2537 โดยมีอาจารย์บรรจง บินกาชัน เป็นประธานโครงการและผู้ปฐมนิเทศ ในปี 2538 มุลนิธิสันติชนได้จัดตั้งชมรมมุอัลลัฟ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการศึกษาและยึดมั่นตามหลักการอิสลาม เป็นการโอบอุ้มช่วยเหลือและฟื้นฟูมุสลิมใหม่ ต่อมาปี 2541 คณะกรรมการชมรมมุอัลลัฟ ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อชมรมมุอัลลัฟเป็น “โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม” วัตถุประสงค์ของโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม คือ 1. เพื่อให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับอิสลามแก่ผู้ที่เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจ แนวความคิดหลักศรัทธาและปฏิบัติ จนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 2. เพื่อพัฒนามุอัลลัฟให้มีความศรัทธามั่นในหลักการอิสลาม และภูมิใจในความเป็นมุสลิม และ 3. เพื่อรับรองการเป็นมุสลิมให้แก่มุอัลลัฟที่ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม หลังจากผ่านการอบรมแล้ว สำหรับการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุอัลลัฟของมุลนิธิสันติชน ดังนี้

1) การใช้คำพูด ได้แก่ การกล่าวต้อนรับและแนะนำที่ตักม การต้อนรับที่ทางมุลนิธิสันติชนมอบให้แก่มุอัลลัฟอย่างเป็นกันเองและเรียบง่ายทำให้มุอัลลัฟมีความรู้สึกเหมือนดังครอบครัวเดียวกัน การต้อนรับที่มีไมตรีจิตและการแนะนำอิสลามอย่างจริงใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทำให้มุอัลลัฟมีความประทับใจและยอมรับอิสลาม การให้คำปรึกษาที่ประทับใจ ทำให้มุอัลลัฟรู้สึกเป็นกันเองและมีความกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ คือการใช้ชีวิตในรูปแบบอิสลาม การบรรยายที่เข้าใจง่ายและชัดเจน เป็นต้น

2) การปฏิบัติหรือการกระทำ ได้แก่ การสอนในภาคปฏิบัติให้แก่มุอัลลัฟที่เข้าร่วมโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามนั้น มีการทดสอบจากผู้สอนว่ามุอัลลัฟมีความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจมากน้อยเพียงใด การมีจรรยาบรรณและเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้มุอัลลัฟสามารถรักษาตัวเองจากสิ่งที่ไม่ดีและขอโทษต่อผู้อื่นเมื่อกระทำผิดตลอดจนเป็นผู้มีจิตใจสงบ การเป็นแบบอย่างในเรื่องหลักการปฏิบัติสามารถทำให้มุอัลลัฟเรียนรู้หลักการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีความรู้สึกเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน และทำให้มุอัลลัฟสามารถเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมได้อย่างรวดเร็วและใช้ชีวิตตามแบบอย่างอิสลามอย่างมั่นคง

3) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต มุลนิธิสันติชนได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขณะที่มุอัลลัฟต้องการกำลังใจอันเนื่องจากการถูกทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ การสื่อสารที่นำมาเป็นการเรียนรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ เช่น การบรรยายโดยนำเสนอผ่านช่องยูทูป เฟซบุ๊ก และวิทยุ เป็นต้น ทำให้มุอัลลัฟสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น การใช้หนังสือและตำราที่ได้รับรวบรวมเกี่ยวกับอิสลามเอาไว้ในแต่ละด้าน เช่น หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักจริยธรรมในอิสลาม ทั้งนี้อาจารย์บรรจง บินกาชัน ได้เขียนและแปลหนังสืออิสลามออกสู่สังคมอย่างมากมายเพื่อให้ผู้สนใจอิสลามสามารถอ่านและทำความเข้าใจต่อศาสนาอิสลาม และมุอัลลัฟสามารถศึกษาเรียนรู้อิสลามได้ทุกที่ทุกเวลา

การให้ความช่วยเหลือแก่มุอัลลัฟ คือ ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอยติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จัดเลี้ยงอาหารให้แก่มุอัลลัฟที่ขาดแคลน

และจ่ายชะกาตให้กับมุสลิม รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม เช่น การเข้าค้ำยมุสลิมประจำปี เป็นต้น

2. มุลินิธิร์กมนุษยชาติ: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภาคเหนือ

การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภาคเหนือของมุลินิธิร์กมนุษยชาติ คือ กลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ที่มาจากหลากหลายชาติพันธุ์และต่างพื้นที่ โดยกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งและอาข่า ส่วนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลีซู มูเซอ และพม่า เป็นต้น ปัจจุบันเครือข่ายมุสลิมรักมนุษยชาติ (Human Mercy Foundation) มีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอยู่ 4 ศูนย์ ประกอบด้วย 1. ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย 2. ศูนย์ศึกษาอิสลามบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย 3. ศูนย์อิสลามศึกษาบ้านปางสา อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย และ 4. ศูนย์เรียนรู้อิสลามบ้านแสงไพร อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในฐานะเป็นศูนย์อิสลามอบรมจริยธรรมอิสลาม การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของทั้ง 4 ศูนย์ มีการดำเนินงานเชื่อมโยงและมีอุดมการณ์การทำงานร่วมกัน โดยเน้นเรื่องการเสียสละ มีศูนย์เวียงหมอกเป็นศูนย์หลัก ศูนย์ประสานงานโครงการต่าง ๆ จ่ายไปยังศูนย์เครือข่าย มีแนวทางการดำเนินงาน คือ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม สร้างความสมานฉันท์ความปรองดอง ไม่มีความระแวงซึ่งกันและกัน ณ ปัจจุบัน ด้วยการทำงานที่ทุ่มเทตามศูนย์ต่าง ๆ มีเด็กมุสลิมที่ต้องรับผิดชอบไม่ต่ำกว่าศูนย์ละ 50 คน ซึ่งเด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด นับเป็นภาระหนักอย่างยิ่ง สำหรับการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมของมุลินิธิร์กมนุษยชาติ ดังนี้

1) การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ ให้แก่เด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ เพราะเด็กที่อยู่ศูนย์เรียนรู้อิสลามมาจากครอบครัวที่ยากจนและขาดโอกาสทางการเรียนศึกษา จึงทำให้ศูนย์ต้องรับภาระในการช่วยเหลือและให้การดูแลปัจจัยยังชีพ ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและยังมีต้องการความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาอีกจำนวนมาก

2) การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรม และการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การละหมาด 5 เวลา รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ตามหลักศาสนบัญญัติ ตลอดจนหลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม การฝึกอ่านและท่องจำอัลกุรอาน บทราลิกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการขออูอา เป็นต้น ทั้งนี้เด็กแต่ละคน มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากมีความสนใจและศึกษาอย่างต่อเนื่อง บางคนต้องใช้เวลา และใส่ใจให้ความสำคัญในการเรียนรู้ เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

3) การตั้งสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนศิวิไลพิทยา (Civilize Pittaya School) ประเภทเอกชนสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อำเภอแม่จัน

จังหวัดเชียงราย นักเรียนเป็นชนเผ่าต่าง ๆ ประกอบด้วยชนเผ่าอาข่า มูเซอ ลีซอ คนเมือง ม้ง และคนมลายู เป็นนักเรียนประจำโรงเรียนสิวิไลพิทยาศาสตร์ได้ก่อตั้งโดยมูลนิธิรักมนุษยชาติในวันที่ 15 พฤษภาคม 2556 โดยมีนายมะนาเซ ดาโอะ เป็นผู้รับใบอนุญาตและนายมุฮัมมัด เจมี เป็นผู้บริหาร ปีแรกทำการเปิดสอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีจำนวนนักเรียนประมาณ 36 คน และมีครู จำนวน 7 คน ในปีการศึกษา 2557 ได้เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนนักเรียนประมาณ 86 คน และมีครูจำนวน 10 คน ในปีการศึกษา 2558 ได้ทำการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 มีอาคาร 3 หลัง ได้แก่ อาคารเรียน 2 อาคาร เป็นอาคารเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อีกอาคารเป็นโรงอาหารและห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมโดยทางโรงเรียนได้เสริมเนื้อหาในหลักสูตร รูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศาสนาอิสลามและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม ทำให้นักเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของมูลนิธิสามารถได้รับการศึกษาภาคบังคับและเป็นการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่ครอบคลุมถูกต้อง

3.มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภาคอีสาน ลักษณะของมุสลิมอีสานมีความโดดเด่นในเรื่องการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน คือ ในพื้นที่มีชุมชนมุสลิมแต่อยู่กระจัดกระจายแต่อัตลักษณ์มุสลิมสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการปรับตัวโดยยึดหลักแนวทางสายกลางของอิสลามมาปฏิบัติเพื่อสร้างความประนีประนอมและลดความขัดแย้งในสังคม มุสลิมอีสานที่ตั้งถิ่นฐานมั่นคงในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองภาคอีสานที่แต่งงานกับมุสลิมจึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามทำให้พบว่าในบ้านหลังเดียวกันบางบ้านมีการอยู่ร่วมกันของทั้งสามศาสนา คือ พุทธ คริสต์ และอิสลาม เนื่องจากคนอีสานนิยมอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ในพื้นที่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน มีองค์กรมุสลิมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน นั่นคือ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน บ้านหนองหมื่นท้าว ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ภารกิจหลักด้านการพัฒนาการศึกษาของทางมูลนิธิ บทบาทแรก คือ การจัดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน ปัจจุบันเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกปียึดเป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และระหว่างประเทศ ให้ได้ร่วมคิดและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุสลิม ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม เป็นต้น

2.รูปแบบขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร กรรมการและหัวหน้าฝ่ายมุสลิม พบว่า การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังไม่มีฝ่ายที่ให้การดูแลและช่วยเหลือมุสลิมเป็นการเฉพาะ จากโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรมุสลิม

บางองค์กรจะอยู่ภายใต้ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายพัฒนาสังคม ฝ่ายต่างประเทศและกิจการอาเซียน ฝ่ายสวัสดิการและพัฒนาสังคม ฝ่ายสารสนเทศและส่งเสริมการเรียนรู้อิสลาม เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของตัวแทนองค์กรมุสลิมเกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลามผู้สนใจอิสลามและได้ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลามเรียบร้อยแล้ว ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม (มุอัลลัฟ) เพื่อใช้ประกอบในการทำบัตรประจำตัวประชาชน จึงจะปรากฏในบัตรประจำตัวประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม และหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต ทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะปฏิบัติพิธีกรรมในการจัดการศพตามศาสนาอื่น เมื่อมีหนังสือคำสั่งแต่งตั้งฉบับนี้ก็สามารถนำศพมาเพื่อปฏิบัติตามพิธีการจัดการศพตามศาสนาอิสลามต่อไป

2. การจัดการเรียนรู้อิสลาม การให้ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างหลักของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความศรัทธา (อะกีดะฮฺ) หลักการปฏิบัติ (อิบาดะฮฺ) และหลักคุณธรรมจริยธรรม (อิหฺซาน) ดังนี้

หลักความศรัทธา (อะกีดะฮฺ) ที่ถูกต้องเป็นรากฐานสำคัญของอิสลาม มุอัลลัฟต้องเรียนรู้หลักการศรัทธาที่ถูกต้อง การศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตของมุสลิม โดยอิสลามได้กำหนดให้หลักการศรัทธา (อะกีดะฮฺ) เป็นพื้นฐานในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่ครอบคลุม และในขณะเดียวกันความศรัทธาสามารถป้องกันมิให้เกิดความเบี่ยงเบนทุกชนิดทั้งปกป้องจากการหลงผิด ความคลางแคลงใจ และความสงสัยใด ๆ ที่อาจเข้ามาในความคิดของมุสลิม โดยความเบี่ยงเบนมากมายทั้งในลักษณะการคิด การพูด และการกระทำ อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจต่อหลักการศรัทธาในอิสลามที่แท้จริง โดยหลักการศรัทธาของมุสลิม ได้แก่ การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ การศรัทธาต่อมะลาอิกะฮฺ การศรัทธาต่อคัมภีร์ต่าง ๆ การศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ และการศรัทธาต่อเกาะดฺร์ หรือกฎสภาพการณ์ ดังนั้นจำเป็นที่มุอัลลัฟต้องทำความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจและสามารถนำอิสลามสู่วิถีชีวิตอย่างครบถ้วนในทุก ๆ ด้าน

หลักการปฏิบัติ (อิบาดะฮฺ) การปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) ที่ถูกยอมรับนั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักความศรัทธาที่ถูกต้อง ต้องเป็นไปตามที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกำหนดหรือบัญญัติแก่ปวงบ่าวให้ปฏิบัติเพื่อเป็นการเข้าใกล้อัลลอฮฺ ﷻ นอกจากนั้นต้องได้มาจากอัลลอฮฺ ﷻ และเราะสูลของพระองค์เท่านั้น ดังนั้นในหลักการปฏิบัติของมุอัลลัฟจะต้องแสดงออกมาด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ใจและเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และปฏิบัติศาสนกิจตามสิ่งต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ สั่งใช้และละเว้นจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อห้ามของอัลลอฮฺ ﷻ โดยหลักการปฏิบัติสำหรับมุอัลลัฟ ได้แก่ การละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด การประกอบพิธีฮัจญ์ รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน

หลักคุณธรรมจริยธรรม (อิหฺซาน) เป็น การเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ เสมือนหนึ่งว่าอยู่เบื้องหน้าพระองค์ และแม้เราจะไม่เห็นพระองค์แต่พระองค์ก็ทรงมองเห็นเรา เป็นความรับผิดชอบที่ตัวของเราจะต้องควบคุมตนเองให้คิดและปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระองค์ด้วยความศรัทธาและมั่นใจในศาสนาอิสลามจริยธรรมอันดีงามเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุก ๆ คน

3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน โดยใช้แบบฝึกหัดอ่าน อัลกุรอานระบบกีรออาตี๋ย หรือระบบอิกเราะฮ์หรือระบบกุรอานีย์ โดยมีวิธีการ คือ มีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกุรอานอย่างมุ่งมั่นเรียนรู้ความประเสริฐและความสำคัญของอัลกุรอาน เรียนอัลกุรอานกับผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ถูกต้อง และจัดเนื้อหาแบบฝึกอ่านเรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ

4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค มุอัลลัฟเป็นบุคคลที่เพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ ๆ การศรัทธาที่มีต่ออิสลามยังไม่แน่นแฟ้นและมั่นคง ดังนั้นการจ่ายชะกาตให้แก่มุอัลลัฟ จึงเป็นการสร้างความแน่นแฟ้นให้หัวใจของเขามีศรัทธายิ่งขึ้น ช่วยเหลือและป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่เขา ดังนั้นส่วนหนึ่งจากสิทธิของมุอัลลัฟ คือ ชะกาต เพื่อจะได้ตั้งรกราก เป็นขวัญและกำลังใจ แสดงให้เห็นถึงน้ำใจไมตรีการต้อนรับสู่ครอบครัวอิสลามที่อบอุ่น ส่วนการกำหนดกฎเกณฑ์ของระยะเวลาในการรับชะกาตของมุอัลลัฟ องค์กรมุสลิมจะมีแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดระยะเวลาในการรับชะกาตของมุอัลลัฟ

5.การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ เพื่อการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น และช่วยเหลือมุอัลลัฟบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมของสังคมในการช่วยเหลือมุอัลลัฟ

6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ องค์กรมุสลิมได้ให้ความช่วยเหลือโดยจะพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ทางองค์กรมุสลิมได้กำหนดไว้ เช่น รถเข็นขายของเพื่อใช้ในการค้าขายยาแชบ อุปกรณ์และเครื่องมือทำขนมเค้กและอุปกรณ์ทำเบอเกอร์ เป็นต้น รวมทั้งเพิ่มทักษะทางวิชาชีพและเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานตามความถนัดและความต้องการของมุอัลลัฟ และช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ

3. การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มตัวแทนองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสร้างรูปแบบจากมุมมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ และมาสร้างเป็นองค์ประกอบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ในแต่ละองค์ประกอบนั้น ประกอบด้วยประเด็นรอง และประเด็นย่อย ซึ่งบ่งบอกถึงแนวทางและวิธีการในการดำเนินการขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้

1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม ในการออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด วิธีการโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ระบุศาสนาใน การทำบัตร

ประชาชน และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุสลิม เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต และทางครอบครัวของมุสลิม จะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น

2.การจัดการเรียนรู้อิสลาม สำหรับแนวทางประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ อิสลามให้สอดคล้องตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน โดยการ ใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) การมี จรรยา มารยาท เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมในเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ 2) การ จัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องกับความต้องการของมุสลิม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิธีการ การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังจิตอาสา สร้างวินัยต่อ ตนเอง ครอบครัว และสังคม และการเรียนรู้สันติศึกษา และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ เน้นที่การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต และทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับคน

3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน แนวทางการฝึกอ่านอัลกุรอานโดยใช้แบบฝึกหัด อ่านอัลกุรอานระบบ กิรออาตีฮ์หรือระบบอิกเราะฮฺ หรือระบบกุรอานีย์ วิธีการมีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจ อย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกุรอานอย่างมุ่งมั่น เรียนรู้ความประเสริฐและ ความสำคัญของอัลกุรอาน เรียนอัลกุรอานกับผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ ถูกต้อง และจัดเนื้อหาแบบฝึกอ่านเรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่าน เป็นประจำสม่ำเสมอ

4.การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค การจ่ายชะกาตและการบริจาคแก่มุสลิม เพื่อ การยึดเหนี่ยวให้ยึดมั่นในอิสลามได้อย่างมั่นคง วิธีการคือ กำหนดให้มีสยิดที่จดทะเบียนเก็บชะกาต และในส่วนของมุสลิม จะต้องมอบให้กับชมรมอิมามเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายแก่มุสลิม

5.การจัดตั้งกองทุนมุสลิม กล่าวคือกองทุนมุสลิม เพื่อการช่วยเหลือและดำเนิน กิจกรรมสำหรับมุสลิม เช่น การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น โดยมีวิธีการคือ แต่งตั้ง คณะกรรมการเพื่อกำหนดเกณฑ์พิจารณาและคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ช่วยเหลือมุสลิมบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วม ของสังคมในการช่วยเหลือมุสลิม

6.การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน คือ การส่งเสริมทักษะอาชีพตาม ความถนัดและความต้องการของมุสลิม และปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการของมุสลิม ส่วนวิธีการ คือ เพิ่มทักษะทางวิชาชีพและเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานตามความถนัดและความ ต้องการของมุสลิม และช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการ ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ

ดังนั้นรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบท ประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมและความ เป็นไปได้ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนในการนำสู่การปฏิบัติ จนได้รูปแบบการ ช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังแผนภูมิภาพดังนี้

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องและจริงจัง โดยสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ผู้บริหารและฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความตระหนักและความสำคัญกับแนวทางการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

เงื่อนไขที่สำคัญ

1. องค์กรมุสลิมต้องวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นในการเรียนรู้ของมุอัลลัฟในบริบทองค์กรของตน
2. องค์กรมุสลิมต้องมีความเต็มใจเพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างต่อเนื่อง

ภาพประกอบ 14 รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยและจังหวัดชายแดนภาคใต้ (AI-'Irshad Model)

5.2 อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปราย ดังนี้

ผลการวิจัยบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย พบว่า องค์กรมุสลิมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยมีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ในเรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่มุอัลลัฟ คือ ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอยติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของมุอัลลัฟ ให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จัดเลี้ยงอาหารให้แก่มุอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมุอัลลัฟ รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม เช่น การเข้าค่ายมุอัลลัฟประจำปี เป็นต้น การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การละหมาด 5 เวลา รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ตามหลักศาสนบัญญัติ ตลอดจนหลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม การฝึกอ่านและท่องจำอัลกุรอาน บทรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการขอดูอา เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ และฉันทัส ทองช่วย (2553) พบว่า ความพยายามในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิม การจัดการความรู้ อาศัยการละหมาดเป็นฐานสำคัญในการจัดการ กล่าวคือ ใช้เวลาหลังละหมาดเป็นเวลาในการให้ความรู้ เนื้อหาความรู้เน้นไปที่การนำระบบวัฒนธรรมละหมาดไปใช้เป็นวิถีชีวิตนอกละหมาด และการจัดระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยชุมชนเองการสร้างวิถีชีวิต ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกด้านโดยมัสยิดเป็นผู้ตรากฎระเบียบทางสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของว่าที่ร้อยตรีมนูญ โตะอาจ (2555) มุอัลลัฟมีวิธีการเรียนรู้ด้วย การสังเกต การบอกเล่า การสอบถาม การเรียนกับครูสอนศาสนาหรือจาก สถาบันสอนศาสนาและการเรียนรู้ด้วยการอ่านหนังสือหรือจากสื่ออื่น ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ชุมชน รวมทั้งสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ทั้งหมดที่มุอัลลัฟจะเข้ารับศาสนาอิสลามและหลังจากที่เข้ารับศาสนาอิสลามแล้ว ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ บริบทแวดล้อมและประเด็นการเรียนรู้และการสื่อสาร ตัวมุอัลลัฟเอง ผลที่ต้องการ และบุคคลที่มุอัลลัฟต้องการเรียนรู้และสื่อสารด้วย มุอัลลัฟมีกระบวนการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องและผ่านเงื่อนไขสำคัญของการยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม การให้การศึกษาคความรู้อันครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และระหว่างประเทศ ให้ได้ร่วมคิด และตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุอัลลัฟ ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัชศักดิ์ โส๊ะสัน เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และมณีนมัย ทองอยู่ (2551: 63-68) พบว่า การสร้างคุณค่าและ

ความศรัทธาร่วมกัน โดยผ่านการใช้หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม บทบาทขององค์กรมุสลิม ซึ่งกลไกเหล่านี้ได้นำมาสู่การรวมกลุ่มของชุมชนมุสลิมบนพื้นฐานความศรัทธาร่วมกัน การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เป็นส่วนที่ถูกสร้างขึ้นผ่านภาพลักษณ์ทางกายภาพเพื่อให้ความเป็นมุสลิมมีความเด่นชัด

การพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ในแต่ละองค์ประกอบนั้น ประกอบด้วยประเด็นรอง และประเด็นย่อย ซึ่งบ่งบอกถึงแนวทางและวิธีการในการดำเนินการขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม ประกอบด้วย คือ

1) การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม ในการออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด วิธีการโดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์มุสลิม และใช้ระบุศาสนาในการทำบัตรประชาชน และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุสลิม เพื่อป้องกันปัญหาการจัดการศพตามศาสนาอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของว่าที่ร้อยตรีบุญญ โต้ะอาจ (2555) พบว่าการสื่อสารของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ใดของประเทศไทย แต่ละคนจะดำเนินวิถีชีวิตภายใต้บทบัญญัติของศาสนา ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ เนื่องจากมีหลักบัญญัติที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของผู้นับถือทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย คนมุสลิมทุกคนจึงไม่สามารถแยกหลักการของศาสนาอิสลามออกจากวิถีการดำเนินชีวิตได้ แนวทางในการพัฒนาสังคมมุสลิมในทุกพื้นที่ของประเทศไทยจึงต้องมีความเข้าใจว่าศาสนาอิสลามกับสังคมชาวมุสลิมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ ถึงแม้ผู้นับถือศาสนาอิสลามจะเป็นคนกลุ่มน้อยในประเทศแต่เป็นคนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคนมุสลิมต่างก็มีบทบาทในการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับคนไทยทุกคน ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาประชาชนและสังคมมุสลิมของผู้มีอำนาจในภาครัฐไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีแนวคิด ทศนคติ และความเข้าใจที่ดีต่อวิถีชีวิตของคนมุสลิม ประสานความร่วมมือ การยอมรับ จากทุกฝ่าย อย่างมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ บนความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนชนและประเทศชาติโดยรวม ในขณะที่เดียวกันคนมุสลิมเองต้องยอมรับกับความเป็นจริงของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปและสามารถดำเนินชีวิตตามหลักการของศาสนาอิสลามในยุคโลกาภิวัตน์ โดยที่ยังรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมไว้อย่างเข้มแข็ง

2) การจัดการเรียนรู้อิสลาม สอดคล้องตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) การมีจรรยา มารยาท เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมในการเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมุสลิมโดยมีองค์ประกอบ คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ ได้แก่ การละหมาด การถือศีลอด และชะกาต และหลักคุณธรรม (อิหฺซาน) ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึงโครงสร้างของอิสลาม ไว้ว่า

عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه أَيْضاً قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ذَاتَ يَوْمٍ ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَوَضَعَ كَفَيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلاً قَالَ : صَدَقْتَ ، فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ . قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، قَالَ : صَدَقْتَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ . قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى الْحِفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَنْطَاوِلُونَ فِي الْبُنْيَانِ . ثُمَّ انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ . قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ .

(أخرجه مُسْلِمٌ رقم 8)

ความว่า: จากท่านอุมัร رضي الله عنه ได้เล่าว่า: "วันหนึ่ง ในขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่กับท่านเราะฮ์ซูลุลลอฮ์ صلى الله عليه وسلم ทันใดนั้นก็มียายคนหนึ่งสวมเสื้อผ้าที่ขาวโพลน มีผมที่ดำสนิท และไม่เห็นร่องรอยของการเดินทาง ได้ปรากฏขึ้นมายังพวกเรา และไม่มีผู้ใดเลยในหมู่พวกเราที่รู้จักเขา จนในที่สุดเขาได้เข้ามานั่งที่ท่านนบี صلى الله عليه وسلم แล้วเขาก็เอาเข่าทั้งสองข้างของเขายันกับเข่าทั้งสองข้างท่านนบี صلى الله عليه وسلم และได้วางมือของเขาบนขาของท่านนบี صلى الله عليه وسلم แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า "โอ้มุหัมมัดเอ๋ย จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับ

อิสลามเกิด” แล้วท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ก็กล่าวว่า: อิสลามคือ การที่ท่านกล่าวปฏิญาณว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และมุฮัมมัด ﷺ นั้นเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์” การที่ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาด จ่ายซะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลละฮฺ หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้ เขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด” (ท่านอุมร์ ﷺ กล่าวว่า) ดังนั้นพวกเราพากันแปลกใจที่เขาถามท่านนบี แล้วเขาก็รับรองว่าท่านนบีพูดจริง เขากล่าวอีกว่า “จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิมานเกิด” ท่านนบี ﷺ จึงตอบว่า การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตของพระองค์ ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อการกำหนดสถานะของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี” แล้วเขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด” แล้วเขาก็กล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิฮซานเกิด” ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “คือการที่ท่านทำอิบาดะฮฺต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน” แล้วเขากล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับวันกิยามะฮฺเกิด” ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “ผู้ที่ถูกถาม ไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย” แล้วเขาก็กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้ถึงสัญญาณของมันเกิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ทาสีจะคลอตุลุกเป็นนายของนาง ท่านจะได้เห็นผู้ที่ไม่สวมร่องเท้า ไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่ เป็นผู้ยากจนขี้แค้น และเลี้ยงแพะ แต่กลับแข่งขันกันสร้างอาคารสูง ๆ” จากนั้น เขาก็จากไป และฉัน (หมายถึงอุมร์ ﷺ) ก็หายหน้าไปหลายวัน ต่อมาท่านนบี ﷺ ก็ถามฉันว่า “โอ้อุมร์ ท่านรู้ไหมว่า ผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร” ฉันตอบว่า “อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์เท่านั้นที่รู้” ท่านนบีตอบว่า “แท้จริงเขาคือ ญิบรีล ท่านมาหาพวกท่าน เพื่อสอนพวกท่านเรื่องศาสนาของพวกท่าน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

จากหะดีษดังกล่าวข้างต้น โครงสร้างของอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอิหฺซาน ล้วนแล้วเป็นหลักการสำคัญที่มุสลิมทุกคนต้องยอมรับพร้อมปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า การทำความเข้าใจต่อหลักการสำคัญเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจกับอิสลาม แม้จะเป็นหลักการเบื้องต้นของอิสลามแต่ถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่มุสลิมทุกคนต้องยอมรับและปฏิบัติ รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน การทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนหลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม การฝึกอ่านและท่องจำอัลกุรอาน บทราลี้กถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการขอดุอา เป็นต้น สอดคล้องกับ

งานวิจัยของวิสุทธิ บิลลาเต๊ะ และฉันทัส ทองช่วย (2553) พบว่า ความพยายามในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิม การจัดการความรู้ อาศัยการละหมาดเป็นฐานสำคัญในการจัดการ ใช้เวลาหลังละหมาดเป็นเวลาในการให้ความรู้ เนื้อหาความรู้เน้นไปที่การนำระบบวัฒนธรรมละหมาดไปใช้เป็นวิถีชีวิตนอกละหมาด และการจัดระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยชุมชนเองการสร้างวิถีชีวิต ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกด้านโดยมัสยิดเป็นผู้ตรากฎระเบียบทางสังคม การให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรศักดิ์ โส๊ะสัน เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และมณีนัย ทองอยู่ (2551: 63-68) พบว่า การสร้างคุณค่าและความศรัทธาร่วมกัน โดยผ่านการใช้หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม บทบาทขององค์กรมุสลิม ซึ่งกลไกเหล่านี้ได้นำมาสู่การรวมกลุ่มของชุมชนมุสลิมบนพื้นฐานความศรัทธาร่วมกัน การสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เป็นส่วนที่ถูกสร้างขึ้นผ่านภาพลักษณ์ทางกายภาพเพื่อให้ความเป็นมุสลิมมีความเด่นชัด และปรีดา โภมารกุล ณ นคร (2547: 113) พบว่า กระบวนการเรียนรู้ทางด้านอัตลักษณ์จากครอบครัว สามิและชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอัยยาศัย รวมถึงการเรียนรู้นอกระบบของมุสลิมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมมุอัลลัฟซึ่งสตรีมุอัลลัฟจะต้องใช้วิธีการสังเกตและต้องพยายามเรียนรู้จากสังคมมุสลิมทั้งจากภายในครอบครัวและจากชุมชน เพื่อนำประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้พบและสัมผัสนำมาปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เดิมเพื่อให้ตนเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา ประหยัดทรัพย์ และอับดุลเลาะ หนุ่มสุข (2562: 127-128) พบว่า การศึกษาพื้นฐานการเรียนรู้หลักความเชื่อความศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรมและการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ พบว่า พื้นฐานการเรียนรู้ของมุอัลลัฟในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาอิสลาม ทำให้มุอัลลัฟละทิ้งความเชื่อในเรื่องไม่มีพระเจ้ามาสู่ความเชื่อในเรื่องการมีพระเจ้า ละทิ้งความเชื่อในเรื่องสังสารวัฏ คือ การเวียนว่ายตายเกิดมาสู่ความเชื่อในวันอาคิเราะฮ์และละทิ้งความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมมาสู่ความเชื่อในกฎสภาพการณ์ของอัลลอฮ์ ﷻ และมุอัลลัฟมีความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติที่เป็นมุขบัญญัติอิสลาม 5 ประการ ดังนั้นมุอัลลัฟกลุ่มที่เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและเต็มใจที่จะเข้ารับอิสลามมีการเรียนรู้เพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธาได้รวดเร็ว ส่วนมุอัลลัฟกลุ่มที่มีเหตุทำให้ตนเองต้องเข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อให้ตนเองและสามิหรือภรรยาอยู่ด้วยกันอย่างถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลามนั้นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธา ความสอดคล้องกันในการดำเนินชีวิตตามกรอบของศาสนาอิสลามแนวทางอะอิลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ โดยยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์แบบอย่างจากท่านนบีมุฮัมมัดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

3.การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน แนวทางการฝึกอ่านอัลกุรอานโดยใช้แบบฝึกหัดอ่านอัลกุรอานระบบ กิรออาตีฮ์หรือระบบอิกเราะฮ์ หรือระบบบุรอานีฮ์ วิธีการมีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกุรอานอย่างมุ่งมั่น เรียนรู้ความประเสริฐและความสำคัญของอัลกุรอาน เรียนอัลกุรอานกับผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ถูกต้อง และจัดเนื้อหาแบบฝึกอ่านเรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนของท่านเราะฮ์สุล ﷺ ได้ให้ความสำคัญต่ออัลกุรอาน ท่านได้พยายามและทุ่มเทอย่างสุดความสามารถในการท่องจำและรักษาอัลกุรอานไว้ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأَهُ فَأُنبَغُ قُرْآنَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ﴿١٩﴾ ﴾

(سورة القيامة، 75 : 17-19)

ความว่า “แท้จริงหน้าที่ของเรา คือการรวบรวมอัลกุรอาน (ให้อยู่ในทรงอกของเจ้า) และการอ่านเพื่อให้จดจำ ดังนั้นเมื่อเราอ่านอัลกุรอาน เจ้าก็จงติดตามการอ่านนั้น แล้วแท้จริงหน้าที่ของเรา คือการอธิบายอัลกุรอาน”

(สุเราะฮ์อัลกียามะฮฺ, 75:17-19)

การอ่านอัลกุรอานเป็นอิบาตะฮฺ คือการแสดงความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างหนึ่ง ที่ผู้อ่านอัลกุรอานจะได้รับผลบุญมาก ซึ่งการอ่านอัลกุรอานในการแสดงความเคารพภักดีนั้นมีอยู่สองลักษณะคือ การอ่านในเวลาละหมาดทุกประเภท เพราะหากปราศจากการอ่านอัลกุรอานแล้วการละหมาดนั้นถือว่าใช้ไม่ได้และเป็นโมฆะ และการอ่านอัลกุรอานถือเป็นการปฏิบัติศาสนกิจที่ได้รับผลบุญและการตอบแทนอย่างมากมายถึงสิบเท่าตัวจากจำนวนพยัญชนะที่ได้อ่าน (Al-Rumiy, 1998:22)

ท่านอับดุลลอฮฺ บิน มัสอู๊ด رضي الله عنه ได้เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حِسَّةٌ، وَالْحِسَّةُ بِعَشْرٍ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ: الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ (أَلِفٌ) حَرْفٌ، وَ(لَامٌ) حَرْفٌ، وَ(مِيمٌ) حَرْفٌ))

(أخرجه الترمذي، رقم 2910، إسناده حسن)

ความว่า “ผู้ใดอ่านหนึ่งพยัญชนะจากคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ﷻ (อัลกุรอาน) เขาจะได้รับหนึ่งความดี และหนึ่งความดีจะ (ถูกทวีคูณ) เป็น 10 เท่าของมันฉันไม่ได้บอกว่า อะลิฟ ลาม มีม คือหนึ่งพยัญชนะ แต่ อะลิฟ คือ 1 พยัญชนะ ลาม คือ 1 พยัญชนะ มีม คือ 1 พยัญชนะ”

(อัตติรมิซียฺ หมายเลขหะดีษ 2910 สถานภาพของหะดีษ หะดีษหะซัน)

ท่านหญิงอาอิชะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ได้เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ))

(أخرجه البخاري رقم 4937، مسلم، رقم 798)

ความว่า “ผู้ที่อ่านอัลกุรอานอย่างชำนาญ จะได้อยู่ร่วมกับ (มะลัก) อาลักษณ์ผู้ทรงเกียรติทรงคุณธรรมและผู้ที่อ่านอัลกุรอาน ตะกุกตะกักด้วยความยากลำบาก เขาจะได้ผลบุญ 2 เท่า” (อัลบะคอรีฮ์ หมายเลขหะดีษ 4937, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 798)

การอ่านอัลกุรอานยังเป็นการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ ที่ประเสริฐที่สุด อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ผลบุญการอ่านในทุกพยัญชนะละหนึ่งความดี และทรงให้ผู้ที่อ่านอัลกุรอานอย่างชำนาญอยู่ในตำแหน่งอันมีเกียรติยิ่งในสรวงสวรรค์ และผู้ที่การอ่านอัลกุรอานเป็นเรื่องลำบากสำหรับเขา เขาจะได้รับผลบุญของการอ่าน และผลบุญของความลำบากในการอ่านอัลกุรอาน

4. การจัดมอชชะกาตและเงินบริจาค การจ่ายชะกาตและการบริจาคแก่มุอัลลัฟ เพื่อการยึดเหนี่ยวให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง วิธีการคือ กำหนดให้มีสยิดที่จดทะเบียนเก็บชะกาต และในส่วนของมุอัลลัฟ จะต้องมอบให้กับชมรมอิมามเป็นผู้รวบรวมและแจกจ่ายแก่มุอัลลัฟ การจ่ายชะกาตแก่มุอัลลัฟเป็นการสร้างความแน่นแฟ้นให้หัวใจของเขามีศรัทธายิ่งขึ้น แสดงให้เห็นถึงน้ำใจไมตรีการต้อนรับสู่ครอบครัวอิสลามที่อบอุ่นดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า:

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاتِ
فُلُؤْمِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 60)

ความว่า “แท้จริงทานทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจนและบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิมสนมและในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนีสินล้นตัว และในทางของอัลลอฮ์ ﷻ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทางทั้งนี้ เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ ﷻ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮฺ, 9: 60)

อัลกุรอานโองการนี้ ได้ระบุว่า มุอัลลัฟ เป็นหนึ่งในแปดจำพวกที่มีสิทธิ์ได้รับทานชะกาต ประโยชน์ของการเป็นมุอัลลัฟ สำหรับผู้ที่รับอิสลาม เพราะอิสลามเป็นศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจ เพราะบุคคลเหล่านั้น ได้กล่าวอะลิมะฮฺ ชะฮาดะฮ์ (คำปฏิญาณตน) หลีกจากนั้นเขาก็เป็นมุสลิมและการกระทำทั้งหมดของเขาจะเริ่มนับและจะได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจ (Hasanah Abd Khafidz, 2006) สอดคล้องกับงานวิจัยต่อเหลือบ โอรัมหลง (2557: 120) พบว่า การดูแลมุอัลลัฟหลังจากเข้ารับอิสลาม ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลือเป็นกันเอง สนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น การเข้าค่ายมุอัลลัฟประจำปี จัดเลี้ยง

อาหารให้กับมุสลิมที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมุสลิม และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิ บิลลาเต๊ะ (2553: บทคัดย่อ) พบว่า การจ่ายชะกาตช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะทั้งการ แสวงหากำไรและเอื้อเพื่อแบ่งปันกันขึ้น ทำให้ชุมชนมุสลิมมีหลักประกันทางสังคมแก่มุสลิมและผู้ ด้วยโอกาส

5.การจัดตั้งกองทุนมุสลิม เพื่อการช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมสำหรับมุสลิม โดยมีวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดเกณฑ์พิจารณาและคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิได้รับการ ช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ช่วยเหลือมุสลิมบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมของสังคมในการช่วยเหลือมุสลิม สองคล้องกับหลักคำสอนของอิสลาม การ สร้างจิตสำนึกต่อการช่วยเหลือมุสลิมในสังคมมุสลิม ท่านนบีﷺ ได้กล่าวว่า

((مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ؛ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحَمَى))

(أخرجه البخاري، رقم 6011)

ความว่า “เปรียบเหล่าศรัทธาชนในด้านความรัก ความผูกพัน และความเมตตาซึ่งกันและกัน ดังเรือนร่างอันเดียวกัน เมื่ออวัยวะหนึ่ง จากเรือนร่างเดียวกันเจ็บปวด อวัยวะส่วนอื่น ๆ ต่างส่งผลกระทบ ทั้งอดนอนและเจ็บป่วยเช่นเดียวกัน”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 6011)

ท่านนบีﷺ ได้กล่าวอีกว่า

((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ رَاعٍ عَلَى رَعِيَّتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْهُ))

(أخرجه البخاري، رقم 2554 ومسلم، رقم 1829)

ความว่า พวกท่านทุกคนล้วนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และพวกท่าน ทุกคนต้องถูกสอบสวนจากหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น ผู้นำมีหน้าที่ ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนในปกครองของเขา และเขาต้องถูก สอบสวนถึง ความรับผิดชอบต่อประชาชนด้วย และบุรุษ (สามี, พ่อบ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว และเขา ต้องถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว

ด้วย และทาสรับใช้มีหน้าที่ ต้องรับผิดชอบดูแลทรัพย์สินของผู้เป็น
 นาย และเขาจะถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินนั้น
 ด้วย และสตรี (ภรรยา, แม่บ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบดูแลบ้านให้
 สามี และนางต้องถูกสอบสวนถึงความ รับผิดชอบนั้น ๆ ด้วย
 (อัลบูกอเรียห์ หมายเลขหะดีษ 2554 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ
 1829)

ดังนั้นการดูแลและให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ (อะ
 มานะฮฺ) ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือมุอัลลัฟ และในอิสลามได้กล่าวถึงความ
 รับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายและไว้วางใจ ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่อัลลอฮ์ ﷻ
 ทรงกำหนดให้ "อะมานะฮฺ" ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นคุณลักษณะที่ดีและเป็นส่วนหนึ่งของอีมาน
 ศรัทธาที่สมบูรณ์ และเป็นคุณสมบัติหรือจรรยาบรรณประการหนึ่งของผู้ศรัทธาที่จะได้รับชัยชนะและ
 ความสำเร็จในวันกิยามะฮฺ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสะลือรี วาลี และคณะ (2564: 80-87) พบว่า
 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุอัลลัฟ มีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกลุ่มบุคคลหลักที่
 รับผิดชอบ โดยเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะกรณีด้วยการจัดสวัสดิการการช่วยเหลือของมัสยิดแก่มุอัลลัฟ
 ที่ไม่สามารถประกอบอาชีพหรือสามารถประกอบอาชีพแต่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของ
 ครอบครัว มีการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาจัดสรรให้ทุกเดือน ผลักดันกองทุนมัสยิดให้เป็นบัญชีธนาคาร
 โดยมีภารกิจหนึ่งที่มีหน้าที่เฉพาะในการดูแลผู้ด้อยโอกาส ทุกปีมีการจัดระดมทุนเพื่อมุอัลลัฟ และ
 บริหารจัดการทรัพย์สินวากัฟให้เกิดรายได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ (2553:
 บทคัดย่อ) พบว่า การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการสร้างวิถีชีวิตโดยใช้
 มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกด้าน มัสยิดเป็นผู้ตรากฎระเบียบทางสังคม จัดตั้งกองทุนชะกาต
 และกลุ่มออมทรัพย์และสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้า
 เป็นองค์ประชุมของมัสยิดมากขึ้น และการบริหารจัดการ วางโครงสร้างการบริหารตามบริบทของ
 ชุมชนเอง โดยจัดให้มีการประชุมที่มัสยิดทุกเดือน มีผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ของชุมชนเป็นองค์
 ประชุมและใช้มติของที่ประชุมเป็นแนวทางการพัฒนา

6) การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน โดยการส่งเสริมทักษะอาชีพตาม
 ความถนัดและความต้องการของมุอัลลัฟ และปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการของมุอัลลัฟ
 โดยวิธีการเพิ่มทักษะทางวิชาชีพและเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานตามความถนัดและความ
 ต้องการของมุอัลลัฟ และช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐานตามความต้องการ ได้แก่ สถานที่พัก
 อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ การส่งเสริมอาชีพตามความถนัดของมุอัลลัฟ เพื่อใช้ในการประกอบ
 อาชีพและสร้างรายได้ องค์กรมุสลิมได้ให้ความช่วยเหลือโดยจะพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ทาง
 องค์กรมุสลิมได้กำหนดไว้ อิสลามก็ยังสามารถเชิญชวนมนุษย์ทั้งหมดสู่การทำความรู้จักกันและช่วยเหลือกัน
 ในเรื่องคุณประโยชน์และคุณธรรม ให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾

(سورة المائدة، 5: 2)

ความว่า " และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นบาป"

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:2)

และสอดคล้องกับงานวิจัยของสะลือรี วาลี และคณะ (2564: 80-87) พบว่า ทางมัสยิดดารุลอามานได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มมุสลิมด้วยวิธีที่หลากหลาย การประสานงานให้ทีมงานทำ สนับสนุนอุปกรณ์เพื่อการประกอบอาชีพ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิม โดยเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะกรณีด้วยการจัดสวัสดิการการช่วยเหลือของมัสยิดแก่มุสลิมที่ไม่สามารถประกอบอาชีพหรือสามารถประกอบอาชีพแต่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว มีการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาจัดสรรให้ทุกเดือน ผลักดันกองทุนมัสยิดให้เป็นบัญชีรวมโดยมีภารกิจหนึ่งที่มีหน้าที่เฉพาะในการดูแลผู้ด้อยโอกาส ทุกปีมีการจัดระดมทุนเพื่อมุสลิม และบริหารจัดการทรัพย์สินวากัฟให้เกิดรายได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) องค์กรมุสลิม ควรเปิดการให้ความรู้ การอบรมในเชิงปฏิบัติและจัดกิจกรรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มุสลิมได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างพี่น้องมุสลิม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่ดี สิ่งที่มีมุสลิมต้องการคือ การยอมรับและการปฏิบัติในฐานะที่ตนเองเป็นมุสลิมคนหนึ่งที่สามารถนำความรู้ความสามารถของตนเอง มาช่วยพัฒนาสังคมมุสลิมให้สามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมต่อไป

2) องค์กรมุสลิมโดยเฉพาะมัสยิดควรทำการสำรวจมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนของตนเอง เพื่อที่จะได้รู้จำนวนของผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่และควรต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านศาสนาแก่พวกเขา เปิดการเรียนการสอนให้กับมุสลิมในหลักการขั้นพื้นฐาน เช่น การอาบน้ำละหมาด การละหมาด การอาบน้ำญะนาบะฮ์ การท่องอัลกุรอานสุเราะฮ์ที่จำเป็น และอีกหลายอย่างตามความสามารถของแต่ละมัสยิดในชุมชนนั้น ๆ

3) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ควรสำรวจจำนวนมุสลิมแต่ละมัสยิดให้ชัดเจนในแต่ละปี และส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ด้านหลักการของศาสนาอิสลามอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมให้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนทางความคิดและประสบการณ์ระหว่างมุสลิมด้วยกัน

4) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรตระหนักถึงการดูแลและช่วยเหลือมุสลัมหลังจากที่เข้ารับอิสลาม เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสามารถกำหนดนโยบายกับมัสยิดในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมให้แก่มุสลัม

5) ควรจัดตั้งศูนย์มุสลัมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัม โดยให้ชมรมอิมามประจำอำเภอ เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ทั้งนี้ควรคำนึงถึงให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

6) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของมุสลัม จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ และพบปะพูดคุยระหว่างมุสลัมด้วยกัน ถ้ามหาวิทยาลัยซึ่งกันและกัน ปัญหาและอุปสรรค สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือ และการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้แก่มุสลัม

7) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมุสลัมกับมัสยิด โดยอิมามต้องให้ความเอาใจใส่ต่อมุสลัมให้มีความสัมพันธ์กับมัสยิด ให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลาม การอยู่ร่วมกันในชุมชนมุสลิม และให้ความตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือมุสลัมให้มากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการให้ชะกาตเท่านั้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมองค์กรในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากมีองค์กรมุสลิมที่มีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัมด้วยเช่นเดียวกัน

2) ควรศึกษาเพิ่มเติมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมให้ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ ศาสนาและสังคม

3) ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลามและการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มมุสลัม และการสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรมุสลิมอย่างสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2564).ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมศาสนาอิสลาม และจริยธรรมประจำมัสยิด พ.ศ.2564.กรุงเทพฯ : บริษัทร่ำไทย เพรสจำกัด.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ.(2544).วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดปัตตานี.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จรัญ มะลูลีม และมุหัมมัด ฟาฮีม. (2560). ภูมิทัศน์ของอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ : บริษัทสแควร์ ปริ้นซ์.

จุฬาพรรธ ผดุงชีวิต. (2551). วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : แอคทีฟ ปริ้นท์ จำกัด.

จุฬาพรรธ ผดุงชีวิต.(2550).วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉลาดชาย รมิตานนท์.(2545).แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย.กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. (2555). คู่มือมุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่). พิมพ์ครั้งที่ 18.กรุงเทพฯ :ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก.

ชัยยิต ซาบิก .(2558). ฟิกฮุซซุนนะฮฺ เล่ม 2.สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ แพล.กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.

ชัยยิต อบุล อะลา เมาดูดี. (2559). มาเป็นมุสลิมกันเถิด (Let us be Muslims). บรรจง บินกาซัน แพล. พิมพ์ครั้งที่ 5.กรุงเทพฯ ศูนย์หนังสืออิสลาม.

ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัย หลักการ แนวคิด และเทคนิค การเขียนรายงานการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง. (2549). แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism).กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

มยุรา วงษ์สันต์ (อาอิชะฮฺ มุนีร์).2551.รู้จักอิสลาม (To Know Islam).พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ: สภา
ยุวมุสลิมโลก สำนักงานประเทศไทย (WAMY).

มอนเตซาโน, ไมเคิล เจ. (2560).ไทยใต้ มลายูเหนือ ปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์บนคาบสมุทรแห่ง
ความหลากหลาย.นครศรีธรรมราช: หลักสูตรอาเซียนศึกษา สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

มุศฎาะฟา อัสลิบาอีย์. (2552). วิเคราะห์บทเรียนและข้อคิดจากชีวประวัติท่านนบีมุหัมมัด. ขอซาลี
เบ็ญหมัด แปล. สงขลา: มูลนิธิเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสังคม.

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม. (2563).วารสารฉบับพิเศษ มกราคม 2563 พิธีเปิดอาคาร
อเนกประสงค์. มปท.

มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน.(2554). อนุสรณ์เนื่องในงานครบรอบ 16 ปี วันแต่
มุสลิมอีสานและเปิดอาคารโรงเรียนสันติธรรมวิทยา. นนทบุรี: โรงพิมพ์เฟิสท์ ออฟเซท.

มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน.(2559). วันแต่มุสลิมอีสาน 59. นนทบุรี: โรงพิมพ์เฟิสท์
ออฟเซท.

ยูซุฟ ก็อรฎอวี.(2554). หะลาลและหะรอมในอิสลาม.บรรจง บินกาซัน แปล.กรุงเทพฯ: บริษัท ออฟ
เซ็ท จำกัด

รัตติยา สาและ.(2544). การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ
นราธิวาส. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

วาริษาห์ อัมรีส. (2552). มุสลิมใหม่ในโลกตะวันตก เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ลานา.

_____ . (2553). มุสลิมใหม่ในโลกตะวันตก เล่ม 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ลานา.

วิษญู จอมวิญญูณณ์. (2560). ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สมาคม นักเรียนเก่าอาหรับ. (1419) .**พระมหาคัมภีร์ อัลกุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย**. ชาอูดี
อารเบีย : ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน แห่งนครมะดีนะฮฺ.

สวัสดี ประทุมราช.(2545).**การให้การศึกษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์**.กรุงเทพฯ: ประชาอุทิศการพิมพ์.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด.(2531).**กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวไทยมุสลิม**.กรุงเทพฯ: กองทุนสง่ารัฐริอะฮ์มพร.

อภิญา เพ็องฟูสกุล.(2546).**อัตลักษณ์.คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ**.กรุงเทพฯ.

อะหมัดมูสตอฟา อาลี โต๊ะลง.(2554).**ปรัชญาแห่งบทบัญญัติอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 2.มปท.

อับดุลเราะหมาน อับดุลกะรีม อัซซีหะฮฺ.(2014).**ศาสนอิสลาม**.อับนุรอมลี ยูนุส แปล.พิมพ์ครั้งที่ 5.
ชาอูดีอารเบีย: กรุงริยาฎ.

อับดุลเลาะฮ์ หนุ่มสุข.(2559). การตะวะฮฺอิสลามในบริบทของสังคมไทย : โครงการอบรมมุอัลลัฟ
ประจำมัสยิด.หนังสือพิมพ์มุสลิม กทม.นิวส์. ฉบับที่ 30 เดือนธันวาคม 2559.

_____. (2560).การตะวะฮฺอิสลามในบริบทของสังคมไทย: โครงการอบรมมุอัลลัฟ
ประจำมัสยิด.หนังสือพิมพ์มุสลิม กทม.นิวส์. ฉบับที่ 31 เดือนมกราคม 2560.

_____. (2560). การตะวะฮฺอิสลามในบริบทของสังคมไทย : โครงการอบรมมุอัลลัฟ
ประจำมัสยิด.หนังสือพิมพ์มุสลิม กทม.นิวส์. ฉบับที่ 32 เดือนกุมภาพันธ์ 2560.

อิสมาอีลลูตฟี จะปะกียา. (2554). **อิสลามศาสนาแห่งสันติภาพ**.ปัตตานี: สถาบันอิสลาม
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี.

อิสมาแอ อาลี. (2537). **กฎหมายอิสลาม**. ปัตตานี : วิทยาลัยอิสลามศึกษา.

เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันวาร์ กอมะ. (2564). **มุสลิมชนกลุ่มน้อยภาคใต้รัฐเมียนมาและรัฐไทย**.
ปัตตานี: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

'Abu Dawud. (2009). **Sunan 'Abiy Dawud**. Dimishq: Dar al-Risalah al-'Aalamiyyah.

'Ahmad Bin Muhammad Bin Hanbal. (1995). **al-Musnad li al-'Imam 'Ahmad Bin Muhammad Bin Hanbal**. al-Qāhirah : Dār al- H.adīth.

Abdulhalim Ahmad saising.(2012).**Zakat dan Pelaksanaan**.Badan Khidmad Ilmiah kepada Masyarakat,Fakulti Pengajian Islam.

Abū Dawūd, Sulaimān bin al-Ash'ath, Tahqīq Muhammad Mahyudīn . (n.d). **Sunan Abī Dawūd** . Bairūt : al-Maktabat al-'Asriyat .

al- 'Asqalānī, 'Ahmad Bin 'Ali Bin Hajar. (1989). **Fathu al-Bari Sharh Sahah al-Bukhariy** . Bīrūt : Dār al-Kutubal-'Ilmiyyah.

al-Bukhāriy , Muhammad bin Ismā'īl. (1997). **Sahīh al-Bukhāriy**.Bairūt : Dār Ibn Kathīr.

Al-Lalaka'iy, Abi al-Qasim al-Lalaka'iy.(n.d). **Shar Usul al-I'tikad wa Ahl al-Sunnah wa al-Jama'ah**. al-Riyad: Dar Taiyibah.

al-Nawawiy, Mahy al-Dīn Yahya bin Sharf. (1929). **Sahīh Muslim bi Sharh al-Nawawiy**.al-Azhar : al-Matba'ah al-Misriyyah.

al-Nawawiy. (n.d).**Kitab al-Majmua'**..al-Sa'uwdiy: Maktabah al-'Arshad (Muhammad Najib al-Muti'iy).

Al-Rumiy, Fahd ibn 'Abdurrahman.(1998). **Dirasat fi 'Ulum al-Qur'an al-Karim..** Riyadh: Maktabat al- taubat.

al-Sa'diy. Abd-al-Raḥmān bin Nāṣir. (2002). **Tafsīr al-Karīm al-Raḥmān fī Tafsīr Kalām al Mannān**. Mu'assasat' al- Risālah.

al-Tabariy. (1997). **Tafsir al-Tabariy..**al-Qahirat: Markaz al-Bahur wa al-Dirasat al-'Arabiyyah wa al-'Islamiyyah.

al-Tirmidhiy, (1996). **al-Jamia al-Kabir li al-Tirmidhiy**. Bairut: Dar al-Gharab al-'Islamiy.

Bardo, J. W. and Hartman, J. J. (1982). **Urban Society : A Systematic Introduction**.
New York: F. E. Peacock Publishers.

Cumming, T. G., & Worley, C. G. (2013). **Organization Development and Change**.
(10th ed).USA : Cengage Learning.

Ibn Hajr al-‘Asqalaniy, ‘Abu al-Fadl ‘Ahmad bin ‘Aliy bin Muhammad bin ‘Ahmad.
(2004). **Fath al-Bariy Sharh Sahih al-Bukhariy**.al-Qahirat: Dar al-Hadith.

Ibn Kathir.(1999). **Tafsir ‘Ibn Kathir**.Riyad:Dar Tayyibah.

Ibn Mājah , Muhammad bin Yazīd , Tahqīq Muhammad Fuaād .(n.d.). **Sunan Ibn
Mājah** . Matba’at : Dār lhyā’ al-Kutub al-‘Arabiyat .

Ibn Manzur , Muhammad. (1994). **Lisan al- ‘Arab**. Beirut : Dar al-Sadir.

Ibrahim Anis. (1972). **Al – Mu‘Jum al – Wasit**. Istatbul: Maktab al-Islammiyah.

Jad al- Haq, Ali Jad al-Haq. (1995), **al-Fiqh al-Islamy Murunatuh wa Tatauwuratuh**.
Cairo al- Mushaf al- Shani.

Kathryn, W. (1997). **Identity and difference**. London: Sage.

Keeves, P. J. (1997). **Educational Research Methodology and Measurement: An Internation
Handbook (2nd ed.)** Oxford: Pergamon Press.

Khallaf, Abd al-Wahab. (1995). **‘Ilm Usul al-Fikh wa Khalasah al-Tashri‘a al- Islami**.
Cairo: Dar al-Fikr al-‘Arabi.

Mccall, G. J. (1987). **The structure, content and dynamics of self: Continuities in the
study of role-identities**. In K. Yardley and T. Honess. (eds.). **Self and identity:
Psychosocial perspectives**. New York: John Wiley & Sons.

Muhammad’Idris Abd al-Ra’uf al-Marbawiy.(1929).**Qamus ‘Idris al-Marbawiy** .Bairut:
Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah.

- Muslim bin al-Hajjaj.(1996). **Sahīh Muslim**. Tahqīq Muhammad Fuaḍ Abd al-Bāqiy. al-Riyāḍ : Dār ‘Alam al-Kutub.
- Mustafa al-Siba‘i. (1982). **al-Sunnah wa Makanatuha fi al-Tashri al-Islamiy**. Bayrut: Maktabah al-Islamiy.
- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). **Contributions of qualitative research to the validity of intervention research**. *Journal of School Psychology*, 43(3), 177-195.
- Saiyid Sabiq. (1994). **Fiqh al-Sunnah**. s.l.: Dar al-fath Li’ Ilman al-‘Arabi.
- Smith and Others. (1980). **Management: Making Organizations Perform**. New York:Macmillan.
- Steiner, E.(1988). **Methodology of Theory Building**. Sydney : Educology Research Associates.
- Stryker, S. (2007). **Identity theory and personality theory: Mutual relevance**. *Journal of Personality*. n.p.
- Stryker,S.(2007).**Identity theory and personality theory: Mutual relevance**.*Journal of Personality*.n.p.
- Tosi, H. L. & Carroll, S. J. (1982). **Management**. New York: John Wiley & Sons.
- Wahbah al- Zuhyly. (1989), **Al- Fiqh al-Islami Wa Adillatuh**. Syria Dar al- Fiqri.
- Yusuf al-Qaradawiy. (2006). **Fig al-Zakāh**. al-Qāhirah : Maktabah Whabāh.
- Zaidan Abd al-Karim. (1990). **al-Madkhal lidirasat al-Islamiyah** . Beirut Muassasat al-Risalah.
- วารสาร**
กีฬละห์ ดาราเกัย. (2564). **การปรับตัวของผู้หญิงมุฮัลลัฟ (มุสลิมใหม่) กลุ่มดับสี่ข**. วารสารปณิธาน ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564.

- ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ.(2564). รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทาง
ศาสนา.วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม 2564.
- จิรศักดิ์ โส๊ะสัน เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และมณีมัย ทองอยู่ .(2551). **นุรูนอีมานและกระบวนการ
สร้างชุมชนมุสลิมในพหุสังคมอีสาน.**วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-
เมษายน 2551.
- ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทระปัญญา.(2558).**การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนใน
ระดับอุดมศึกษา.** วารสารปัญญาภิวัฒน์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม -สิงหาคม 2558.
- ชีรวัดน์ นิเจนตร.(2560).**การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา.**วารสารราชภัฏ
สุราษฎร์ธานี ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2560)
- ดารีย๊ะ เวชประสิทธิ์ และคณะ.(2563). **มัลลัฟ: การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการรับอิสลามด้วย
การแต่งงาน กรณีศึกษาชุมชนบ้านเกาะนางคำ หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะนางคำ อำเภอปาก
พะยูน จังหวัดพัทลุง.**วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน
2563.
- นุรุดดีน สารมิง และพิเชษฐ์ เปียร์กลีน. (2542). **แนะนำสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัดปัตตานี.** วารสารรูสมิแล ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2542.
- ปริญญา ประหยัดทรัพย์.(2562). **การดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้า
รับอิสลาม.**วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม
2562.
- พัฒนา พรหมณี และคณะ.(2560).**แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้าน
การสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข.**วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่ง
ประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีที่ 6
ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2560
- มนูญ ไต่อาจ. (2561). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของมัลลัฟในสังคมพหุวัฒนธรรม.**
วารสารเซนต์จอห์น ปีที่ 21 ฉบับที่ 29 กรกฎาคม-ธันวาคม 2561.
- ยุทธนา นรเชษฐ และจุฑารัตน์ ทองอินทร์. (2563).**การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมใน
ประเทศไทย.** วารสารมหาจุฬาริชาการ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2563.

- รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ. (2565).การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุทธวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ.วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 11ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2565
- วสมน สาณะเสน. (2562). การแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมผ่านทางสถาปัตยกรรมมัสยิด. วารสารศิลป์ พีระศรี ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562.
- วาริต เจริญราษฎร์.(2564). ลักษณะเด่นและบทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม.นิวส์. มนุษยศาสตร์สาร ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2564.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์ (2553).การวิจัยพัฒนารูปแบบ.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 : กรกฎาคม - ธันวาคม 2553
- วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ และฉันทัส ทองช่วย. (2553).กระบวนการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งกรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ.วารสารอัล-นूर (AL-NUR) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 กรกฎาคม-ธันวาคม 2553.
- สมเชาวน์ บำรุงชัย.(2559).รูปแบบการพัฒนาชุมชนยั่งยืนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย.วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 72 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2559.
- สมัคร กอเข้ม.(2557). ร่องรอยของความเป็นอื่น: มุสลิม “ชาวเขา” และการเมืองอัตลักษณ์ในกระบวนการเปลี่ยนศาสนา.วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2557.
- สรวงสุตา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัดน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน.(2558).เปลี่ยนศาสนาคือเปลี่ยนวิถีชีวิต กระบวนการปรับตัวของผู้หญิงอีสานชาวพุทธสู่การเป็นมุสลิม.วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ปีที่ 60 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2558.
- สรวงสุตา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัดน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน.(2559).สุขภาวะมุสลิมหญิงไทย-อีสาน พันธะการแสวงหาทางจิตวิญญาณและชีวิตใหม่.วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2559.

- สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง. (2565). **อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ในพหุวัฒนธรรมและการสื่อสาร**.วารสารศาสตร์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2565.
- สุธีรส ชูชื่น. (2555). **พหุวัฒนธรรมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้...ทางเลือกหรือทางรอด**.วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2555.
- หัชยา ปาทาน และธีระพล เกரியพันธุ์.(2564). **การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน**.วารสารรัฐศาสตร์พิจาร ปีที่ 8 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564.
- อลิสา หะสาเมาะ.(2552). **อัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมในตำบลเรือเสาะออก: ภาคใต้ของประเทศไทย**.วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2552.
- อัญญา ปลดเปลื้อง. 2556. **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา**.วารสารการพยาบาล **กระทรวงสาธารณสุข**. 23 (2): 1-10.
- อิสมาแอ กาเต๊ะ. (2561).**วะสะฎียะฮ์ในอิสลามกับการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมด้านความเชื่อและความคิด**.วารสารอิสลามศึกษา ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561.
- อุตร หลีกทอง. (2558).**แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรม**.วารสารสารสนเทศ ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2558.
- เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันวาร์ กอมะ. (2562). **ความสัมพันธ์ที่เปราะบางระหว่างชาวพุทธและมุสลิมในสังคมไทย**.วารสารอิสลามศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562.
- งานวิจัยและวิทยานิพนธ์**
- กษมา ชนะวงศ์. (2564).**รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน.วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาดุซฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร**
- จรุณี แสงหวัง. (2562). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**.วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- จารุณี สุวรรณรัมย์. (2547). กราฟฟิตี การสื่อสารความหมายและอัตลักษณ์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรศักดิ์ โสภณ. (2550). กระบวนการสร้างชุมชนมุสลิมในพุทธสังคมอีสาน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชมแข พงษ์เจริญ. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชูไวยะห์ โต๊ะดาหยง. (2561). อัตลักษณ์ และการรักษาอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายมลายูที่ย้ายถิ่นมาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมเสรีไทยซอย 4. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงฤดี พ่วงแสง. (2558). รูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจสำหรับเยาวชนที่ประสบภัยพิบัติจากอุทกภัยในภาคใต้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ต่อเหล็บ โอรามหลง. (2557). วิธีการตะอวะฮ์ของมุลินีอิสตินแกมอัลลัฟ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ทรงสิริ พุทธธงชัย. (2542). กระบวนการกลายเป็นคริสเตียน: ศึกษากรณีผู้เปลี่ยนศาสนาคริสต์จักรแบ็บติสต์ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีศักดิ์ อินทโชติ. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์และการพัฒนาอัตลักษณ์นิคมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการวิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธวัช น้อยพอม และคณะ. (2559). กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง. รายงานวิจัยสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นวลฉวี เพิ่มทองชูชัย. (2550).การพัฒนา รูปแบบการตรวจคัดกรองและสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามมาตรฐานการให้บริการสุขภาพในหน่วยบริการปฐมภูมิโดยผ่านแกนนำด้านสุขภาพ ชุมชนสามสปีแกนยาพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์หลักสูตร สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นิพนธ์ นิกาจ. (2558). รูปแบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ธกรุงเทพ.

นุชนาฏ เชียงชัย. (2558). การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรีณดา โกมารกุล ณ นคร. (2547). กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม: กรณีศึกษา สตรีมุสลิมในชุมชนท่าอิฐ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชานิตศาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ไพบรียา ศรีสวัสดิ์. (2550). การสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาสายช่าง. วิทยานิพนธ์หลักสูตร ปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต. สาขาวิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรทิภา ชื่นชาติ. (2550). วรรณกรรมของกวีหญิงสมัยรัตนโกสินทร์ ศึกษาด้านมโนทัศน์ กลวิธีการ นำเสนอและอัตลักษณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิรัชมา ระรวยรื่น. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนหัตถกรรมจักสานแบบ สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษานานาชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พูนสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวง สาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

มนัญญา โตะอาจ. (2555). การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิมในเขต ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของไทย. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- มุฮัมหมัดอาหลี มาลินี. (2557). **มุสลิมใหม่ (มุอัลลัฟ) กับการปรับตัวหลังการเปลี่ยนศาสนา กรณีศึกษาจีนมุอัลลัฟในมาเลเซีย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2560). **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์**. ศึกษานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วันใหม่ เพียรใหม่ .(2556). **การเปลี่ยนศาสนาและการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกาหลีศึกษา (สหสาขาวิชา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชาญ ชูช่วย.(2533). **สังคมชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษาเน้นสังคมศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ .(2553).**การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วุฒินันท์ สุนทรจิต.(2551).**ร้านอาหารญี่ปุ่นสมัยใหม่ พื้นที่การสื่อสารความหมายอัตลักษณ์ และความเป็นญี่ปุ่น**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร ชันธสิทธิ์.(2549).**มุอัลลัฟสู่มุสลิม ปัจจัยและการปรับตัวของผู้ที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม**. รายงานการศึกษาเฉพาะบุคคล หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สะสือรี วาลี และคณะ. (2564). **ต้นแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมด้านเศรษฐกิจชุมชนฐานรากโดยมีมัสยิดเป็นฐานในจังหวัดปัตตานี**. รายงานวิจัย. ทุนวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.). หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
- สำราญ ผลดี. (2560).**มุสลิมบางกอกน้อย: พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมอิสลามในเมืองหลวง**. งานวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2560.

สิงหา จันทริย์วงศ์.(2551).การพัฒนาารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง.งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สุเชน เลิศวีระสวัสดิ์. (2561).การเมืองอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมอัต-ตักวา (วัดเกต) เชียงใหม่ ภายใต้กระแส “ความหวาดกลัวอิสลาม. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสริมศักดิ์ นิวิสัย.(2549).รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้การประเมินผลเชิงคุณภาพสำหรับสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด และदनัย มุ่สา. (2541). การพัฒนาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ :ชาวไทยมุสลิม. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

อัสยานี วาโดร์.(2560). การพัฒนารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเว็บบล็อก ตามแนวคิดเพื่อช่วยเพื่อน เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อาหาหมัดอับดุลห์ หะยีมะ.(2561). กลยุทธ์การบริหารงานเครือข่ายของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2561-2570).วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อิศรา ศานติศาสน์. (2556). การมีวิถีชีวิตร่วมกันของชนต่างศาสนา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ในกลุ่มประเทศอาเซียน. รายงานวิจัย ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

อุทิศ สังข์รัตน์, ธเนศ ทวีบุรุษ.(2558).การจัดการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้.รายงานวิจัย. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฮาฟิส สาและ.(2550).องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ ศึกษารณีกองการ
สงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย.วิทยานิพนธ์หลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)

ทิชากรณ์ จินดา และซาฟีอี อาดำ.(2564). สังคมไทยมุสลิม: ความหมายและโครงสร้าง.

Proceedings การประชุมวิชาการระดับชาติด้านอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา ครั้งที่ 6
วันที่ 1 ธันวาคม 2564 ณ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี.

ปริญญา ประหยัดทรัพย์ และอับดุลเลาะ หนุ่มสุข. (2561). การเข้ารับอิสลามของมุสลิมในชุมชน
มุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันจังหวัดภูเก็ต. Proceedings การประชุมวิชาการระดับชาติ
ครั้งที่ 4 วันที่ 18 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี.

สมศักดิ์ ชุ่มชื่น, อับดุลเลาะ หนุ่มสุข, (2564).สภาพการปรับตัวของครอบครัวมุสลิม: กรณีศึกษา
ชุมชนมัสยิดยามีอุลุมุดตะกิน(ลาสาลี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. Proceedings การ
ประชุมวิชาการระดับชาติด้านอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา ครั้งที่ 6 วันที่ 1 ธันวาคม 2564
ณ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

เว็บไซต์

สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2557). การสร้างสันติภาพและสันติวิธีในวิถีอิสลาม. สถาบันศาสนา วัฒนธรรม
และสันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพ. สืบค้นวันที่ 23 กันยายน 2563
จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/5702>

อับดุลสุโก ดินอะ. (2558). วิถีมุสลิม: อิสลามกับวัฒนธรรมมลายู. สืบค้นวันที่ 6 เดือนธันวาคม ปี 2564,
จาก <https://prachatai.com/journal/2015/03/58625>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือผลการพิจารณารับรองจริยธรรมในมนุษย์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน กองบริหารวิชาการและวิจัยวิทยาเขตปัตตานี โทร. ๕๑๗๙

ที่ มอ ๒๐๑.๓/๖๔ - ๑๙๐๗

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ผลการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เรียน นายอับดุลลาเต๊ะ สาและ

ตามที่ท่านได้ยื่นเอกสารเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Study of Developing the Model of Helping and Establishing Appropriate Muslim Identity for Muallufs in Thai Context by Muslim Organizations in the Southern Border Provinces)” (เลขที่โครงการ REC Number: psu.pn.๒-๐๙๘/๖๔) นั้น

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประจำวิทยาเขตปัตตานี ได้พิจารณาแล้ว มีมติรับรองโครงการวิจัยของท่าน แบบเร่งรัด และขอส่งหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิรา สิตาเกรียงศักดิ์)
 รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตปัตตานี

สำเนาเรียน คณะบดีคณะวิทยาการอิสลาม

AF/20-04-v.01.0

Certificate of Approval
The Research Ethics Committee for Humanities, Social Science and Education
Prince of Songkla University, Pattani Campus

REC Number : psu.pn.2-098/64

ชื่อโครงการ : ศึกษาการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Project titled : Study of Developing the Model of Helping and Establishing Appropriate Muslim Identity for Muallufs in Thai Context by Muslim Organizations in the Southern Border Provinces

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นายอับดุลลียะลาเต๊ะ สาและ

Principle Investigator : Mr. Abdullateh Saleah

หน่วยงานที่สังกัด : คณะวิทยาการอิสลาม

Affiliation of PI : Faculty of Islamic Science

co-investigators : -

Review Method : Exemption

Documents acceptances :

1. Submission Form
2. Self-Assessment Form
3. Informed consent from
4. Research Project
5. Research tool

have been reviewed by the Human Research Ethics Committee in full compliance with the Declaration of Helsinki and the Belmont Report.

Asst. Prof. Najmee Madmarn

Chairman of Human Research Ethics Committee

Date of approval : 12 November 2021

Date of exemption : 11 November 2022

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ อว 68205/ว ๗๔๑

คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูดะมีแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

8 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามประกอบการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายอับดุลลียะลาเต๊ะ สาและ รหัสนักศึกษา 6220430010 นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี
บัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม
ที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอญิง สือแต
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม
จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้ข้อมูลในครั้งนี เพื่อใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ต่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูหัมมัดรอฟลี แวะหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

สำนักงานบริหารคณะ งานบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์ 073 331 305 ต่อ 2259, มือถือ 088 7621065

โทรสาร 073 348 726

E-mail: abd.lateh@hotmail.com

ที่ อว 68205/1293

คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

31 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่

เรียน ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี

ด้วยนายอับดุลลาเต๊ะ สาและ รหัสนักศึกษา 6220430010 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอหนิง สือแต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งนักศึกษาอยู่ระหว่างการเก็บข้อมูลวิจัย และมีความประสงค์จะจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมในครั้งนี้ มาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ คณะวิทยาการอิสลาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่จากหน่วยงานของท่าน จัดการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันพุธ ที่ 2 พฤศจิกายน 2565 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 3 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี โดยนักศึกษารายดังกล่าวเป็นผู้ประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุหัมมัดรอฟีลี แวหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

สำนักงานบริหารคณะ งานบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์ 073 331 305 ต่อ 2259, มือถือ 088 7621065

โทรสาร 073 348 726

E-mail: abd.lateh@hotmail.com

ที่ อว 68205/ว 1291

คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรู่สมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

31 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น

เรียน

ด้วยนายอับดุลลาเต๊ะ สาและ รหัสนักศึกษา 6220430010 นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอหนิง สือแต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่าน โดยขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันพุธ ที่ 2 พฤศจิกายน 2565 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 3 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี เพื่อนำข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมในครั้งนี้ มาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยนักศึกษารายดังกล่าวเป็น ผู้ประสานงานโดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมตามกำหนดการดังกล่าวข้างต้น
จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุหัมมัดรอฟลี แวะหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

สำนักงานบริหารคณะ งานบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์ 073 331 305 ต่อ 2259, มือถือ 088 7621065

โทรสาร 073 348 726

E-mail: abd.lateh@hotmail.com

ภาคผนวก ค
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษา
สถานที่ทำงาน สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาเต๊ะ
ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา
สถานที่ทำงาน คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาอีล ราชโอบ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
สถานที่ทำงาน สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสม ในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำชี้แจง

1.แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้ในการสัมภาษณ์องค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ องค์กรละ 2 คน ประกอบด้วย ประธานองค์กร และหัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟ

2.แบบสัมภาษณ์สภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ-สกุล
- 1.2 อายุ
- 1.3 เพศ
- 1.4 สังกัดหน่วยงาน/มูลนิธิ.....
- 1.5 ตำแหน่ง/หน้าที่/บทบาททางสังคม.....
- 1.6 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ สถานที่
- เลขที่..... หมู่ที่ ตำบลอำเภอ..... จังหวัด.....
- โทรศัพท์..... E-mail
- 1.7 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....
- 1.8 วัน/เดือน/ปีที่ให้สัมภาษณ์.....
- 1.9 ประสบการณ์ทำงาน.....ปี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 ประเด็นสัมภาษณ์สภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

1.ประวัติการก่อตั้งองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟของท่านตามบริบทประเทศไทยอย่างไร

.....

.....

2.บริบทขององค์กรของท่านในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟในประเทศไทย เป็นอย่างไร

.....

.....

3.องค์กรของท่านมีโครงสร้างการดำเนินงานในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่อย่างไร

.....

.....

4.องค์กรของท่านมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแก่มุอัลลัฟในด้านใดบ้าง อย่างไร

.....

.....

5.องค์กรของท่านได้ให้การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟด้านหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักจริยธรรม อย่างไร

.....

.....

6.อัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในบริบทองค์กรของท่านควรเป็นอย่างไร

.....

.....

7.ท่านคิดว่าอิทธิพลจากการศึกษาทำให้เกิดอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

8. โครงสร้างทางสังคมมุสลิมในบริบทขององค์กรของท่านทำให้เกิดอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

9. โครงสร้างของครอบครัวมุสลิมในบริบทขององค์กรของท่านทำให้เกิดอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

10. องค์กรของท่านมีบทบาทหน้าที่ทำให้เกิดอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

11. องค์กรของท่านมีสภาพปัญหาการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

12. องค์กรของท่านมีแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

13. ในบริบทขององค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือสตรีและเด็กมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

14. สร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรเป็นอย่างไร

.....

.....

15. ตามบริบทองค์กร ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

2.2 รูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. องค์กรจัดทำข้อมูลด้านการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

2. องค์กรได้นำหลักการศาสนาอิสลามมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

3. องค์กรของท่านได้ให้คำปรึกษา ประสานงาน กำกับ และติดตาม ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

4. องค์กรของท่านดูแลรับผิดชอบต่อมุอัลลัฟ และมีแผนในการพัฒนามุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

5. องค์กรของท่านได้สร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างไร

.....

.....

6. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟผ่านช่องทางใดบ้าง อย่างไร

.....

.....

7. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการละหมาดอย่างไร

.....

.....

8. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการถือศีลอดอย่างไร

.....

.....

9. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการจ่ายซะกาตอย่างไร

.....

.....

10. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่วอย่างไร

.....

.....

11. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการแต่งกายอย่างไร

.....

.....

12. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการรับประทานอาหาร อย่างไร

.....

.....

13. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการใช้ภาษาอย่างไร

.....

.....

14. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟด้านการทักทายอย่างไร

.....

.....

15. องค์กรของท่านได้ให้ความช่วยเหลือสตรีและเด็กมูฮัลล์อย่างไร

.....

.....

16. องค์กรของท่านมีรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูฮัลล์อย่างไร

.....

.....

17. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูฮัลล์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไร

.....

.....

ลงชื่อ ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก จ
เอกสารประกอบการประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

เอกสารประกอบการประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิจัยเรื่อง

การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบท
ประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

The Development of a Model to Help and Create a Muslim Identity
for Mu'allaf that is Appropriate in the Thai Context of
Muslim Organizations in Southern Border Provinces

โดย

นายอัब्ดุลย์ลาเต๊ะ สาและ

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา

คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับลอรอนิง สือแต

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เค้าโครงวิจัย

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

อัตลักษณ์มุสลิมเป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์มาจากศาสนาอิสลาม เกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ประเพณี ประวัติศาสตร์ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ ความสัมพันธ์ในสังคมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ อัตลักษณ์มุสลิมมีจุดกำเนิดมาจากช่วงแห่งการปกครองนครรัฐมะดีนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยใช้ระบบอิสลาม ซึ่งอัตลักษณ์มุสลิมสะท้อนออกมาจากที่มาสองแหล่ง ได้แก่ หลักคำสอนในศาสนาอิสลาม อันเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การแต่งกายโดยปกปิดส่วนที่พึงสงวนตามหลักการของศาสนาอิสลามหรือที่เรียกว่าเอาเราะฮ์ การรับประทานอาหารฮาลาล เป็นต้น และอีกแหล่งหนึ่งคือสภาพสังคมวัฒนธรรมอาหรับซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะที่ศาสนาเปิดกว้างและยอมรับให้มีความหลากหลายบนพื้นฐานที่ไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม อัตลักษณ์มุสลิมในยุคมะดีนะฮ์ที่มาจากศาสนาอิสลามนั้นเป็นอัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์ที่ผสมผสานกับอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมอาหรับ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แรกเริ่มของมุสลิม จุดหักเหที่ทำให้อัตลักษณ์มุสลิมเปลี่ยนแปลงไป คือการเดินทางออกจากคาบสมุทรอาระเบียไปยังดินแดนต่างๆ หลายยุคหลายสมัย ผ่านกิจกรรมการค้า การเผยแผ่ศาสนา การศึกษา และแสวงหาความรู้ การย้ายถิ่นไปยังดินแดนใหม่ เป็นต้น ซึ่งการเดินทางผ่านแต่ละสถานที่และช่วงเวลาได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและอัตลักษณ์ จนกระทั่งการเข้าไปอยู่อาศัยหรือตั้งรกรากในสังคมอื่นที่มีวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นๆ เช่น ยุโรป อเมริกา เอเชีย แอฟริกา อินเดีย จีน มลายู และไทย เป็นต้น (ฮาฟิซ สาและ, 2550: 203-204) Yüsusuf al-Qaradāwiy, 2001: 60) พยายามเชื่อมโยงศาสนกิจเข้ากับอัตลักษณ์และวิถีชุมชน โดยเขาถือว่าอัตลักษณ์สำคัญของสังคมมุสลิมอยู่ที่การดำรงอยู่ของภารกิจสามประการ คือ การละหมาดร่วมกัน (ญะมาอะฮ์) การจ่ายซากาต และการส่งเสริมความดีและยับยั้งความชั่ว

มูอัลลัฟเป็นคำที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลกุรอานได้กล่าวว่า “คนที่มีหัวใจของเขาเหล่านั้นหรือหัวใจของสุเจ้าเอนเอียงมาสนใจอิสลาม” คนที่มีหัวใจเอนเอียงมาสนใจรับอิสลามมีสิทธิ์ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรที่สามารถดูแลบุคคลเหล่านั้นได้ การปฏิบัติตัวของมูอัลลัฟทั้งหลาย เมื่อเข้ารับอิสลามแล้วก็ทำตัวเหมือนมุสลิมโดยทั่ว ๆ ไป ผู้ได้รับฮิญาบ (ทางนำ) จากพระเจ้าเป็นเจ้าให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตสู่อิสลาม เรียกว่ามูอัลลัฟ คือผู้บริสุทธิ์ที่สังคมมุสลิมจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แม้แต่ซากาตของมุสลิมก็จำเป็นจะต้องมอบให้แก่เขา เมื่อเดินทางเข้าสู่อิสลามแล้วต้องมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง (ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร, 2555: 5) มูอัลลัฟ คือบรรดาผู้ที่มีความต้องการในการทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นเอนเอียงไปสู่อิสลาม หรือทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นมั่นคงในอิสลามหรือด้วยการยุติการประสังครายต่อบรรดามุสลิม หรือมุ่งหวังประโยชน์ของพวกเขาในการปกป้องมุสลิม หรือช่วยเหลือมุสลิมให้มีชัยชนะเหนือศัตรูของพวกเขา เป็นต้น (Yüsusuf al-Qaradāwiy, 2006: 606)

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีประชากรทั้งสิ้น 1,995,244 คน ซึ่งแยกเป็นจังหวัดปัตตานี 694,023 คน จังหวัดยะลา 518,139 คน และจังหวัดนราธิวาส 783,082 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 83 นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดน

ภาคใต้มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ (แผนพัฒนาฯ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 4 ปี (พ.ศ.2561-2564:6) ภาษาที่ปรากฏในการสื่อสารในสังคมปัจจุบัน คือ ภาษาไทย ภาษามลายูถิ่น (มลายูปัตตานี) และภาษามาลาเลย์ การกินอาหารจะมีข้อบัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน โดยให้บริโภคจากสิ่งที่อนุมัติและสิ่งที่ดี ไม่บริโภคอย่างสุรุ่ยสุร่าย และสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกาย สติปัญญา (อุทิศ สังขรัตน์ และธเนศ ทวีบุรุษ, 2558:50) สำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันมีผู้ที่ให้ความสนใจในศาสนาอิสลามและตัดสินใจยอมรับวิถีชีวิตแบบอิสลามมีจำนวนมากและเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะการเข้ามาจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ดี แต่ประการสำคัญเมื่อมีผู้เข้ารับอิสลาม องค์กรหรือหน่วยงานใดของมุสลิมที่มีบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบให้มูอัลลัฟได้รับความรู้ศาสนาอิสลามที่ถูกต้องตามหลักการของอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ ซึ่งองค์กรมุสลิมที่มีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟส่วนใหญ่จะให้ความช่วยเหลือเป็นช่วงๆ โดยไม่ปรากฏการให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมมากนัก และยังไม่มีใครครอบคลุมทุกพื้นที่ องค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือมูอัลลัฟในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มัสยิด มุลินิฮ์ส่งเสริมจริยธรรมจังหวัดปัตตานี ชมรมมูอัลลัฟมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี ศูนย์เด็กกำพร้า ผู้ยากไร้และมูอัลลัฟ ดารุลฟาฎิล อำเภอบางปะกง จังหวัดยะลา ชมรมมูอัลลัฟ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ศูนย์เรียนรู้อิสลามนรา จังหวัดนราธิวาส มุลินิฮ์อัลฟุรคอนเพื่อการศึกษาและสังคมสงเคราะห์ จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น สำหรับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟขององค์กรมุสลิม ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับอิสลาม สื่อการเรียนการสอน จัดเลี้ยงอาหารให้กับมูอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมูอัลลัฟเหล่านั้น จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อหลังจากเข้ารับอิสลามของมูอัลลัฟ คือ ปัญหาจากครอบครัว เพื่อน และการใช้ชีวิตในสังคม และการไม่ยอมรับจากมุสลิมเดิมบางคน ปัญหาของมูอัลลัฟเปลี่ยนใจไปสู่อิสลามเดิมหลังจากเข้ารับอิสลาม ปัจจัยที่กลับไปสู่อิสลามเดิมมันมีหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ถ้าเขาเข้ารับอิสลามเพราะการแต่งงาน เมื่อชีวิตการแต่งงานเขาล้มเหลวจะเป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ทำให้เขากลับไปสู่อิสลามเดิม แต่หากเข้ารับอิสลามเพราะความอยากรู้ ปัญหาการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เพราะมีการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง เช่น การทำความเข้าใจกับครอบครัวเมื่อเปลี่ยนแล้ว ปัญหา มันจะน้อย แต่ถ้าไม่มีการเตรียมการที่ดีกับตัวเองและคนรอบข้างบางครั้งก็ไม่สามารถอดทนต่อการทดสอบนั้นได้ เพราะผลกระทบหรือบททดสอบหลายคนเจอไม่เหมือนกัน บางคนเจอกับครอบครัวพ่อแม่ไม่ยอมรับ บางคนเจอกับเพื่อนไม่ยอมรับก็ต้องออกจากกลุ่มหรือสังคมนั้นไป บางคนเจอกับหัวหน้าไม่ยอมรับก็ต้องออกจากงาน (ต่อเหลือ โอรามหลง, 2557: 121, 123, Nor fadzila Binti Abdul Shukor, 1999)

จากการประชุมเครือข่ายมูอัลลัฟไทย ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มุลินิฮ์อิสลามเพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม ร่วมองค์กรเครือข่ายกว่า 20 องค์กร นำโดย ดร.มนัส นานา ประธานมุลินิฮ์ฯ ได้เปิดการประชุมเครือข่ายมูอัลลัฟไทย ครั้งที่ 2 ณ ห้องนานาชาติ ชั้น 1 ตึกคณะสิ่งแวดล้อม โรงเรียนอัสสัมชัญ ซิตี สามเสน 2 พระนคร กรุงเทพฯ เพื่อระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาปรากฏการณ์ผู้สนใจอิสลามในประเทศไทย วิถีชีวิตของมุสลิมใหม่ในปัจจุบัน การส่งเสริมและพัฒนามุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่าย การประชุมครั้งนี้ ทางมุลินิฮ์อิสลามเพื่อการศรัทธาฯ มีความคาดหวังให้การ

ขับเคื่อนเผยแผ่ทำความเข้าใจอิสลามเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มุสลิมใหม่ ให้อยู่ในสังคมและศาสนาได้อย่างอบอุ่น (M.Faozi, <https://tangnamnews.wordpress.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 19/10/63)

ดังนั้นองค์กรมุสลิมและสังคมมุสลิมควรเปลี่ยนค่านิยมในเชิงลบต่อมุฮัลล์ฟและหันมาใส่ใจในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม สร้างความมั่นคงและเข้มแข็งแก่มุฮัลล์ฟ การให้ความช่วยเหลือ การอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถหล่อหลอมให้มุฮัลล์ฟและครอบครัวของเขาสามารถดำเนินชีวิตในวิถีอิสลาม และสามารถหลอมรวมระหว่างมุฮัลล์ฟกับมุสลิมเดิมให้อยู่ในอ้อมกอดของญะมาอะฮ์เดียวกัน และอู่กุวะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) เดียวกัน (อับดุลเลาะหฺนุ้มสุข, 2560: 6) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการศึกษาคือความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟ และพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยเหตุนี้องค์การมุสลิมจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยเหลือให้มุฮัลล์ฟได้เรียนรู้ถึงอัตลักษณ์มุสลิมได้เป็นอย่างดี

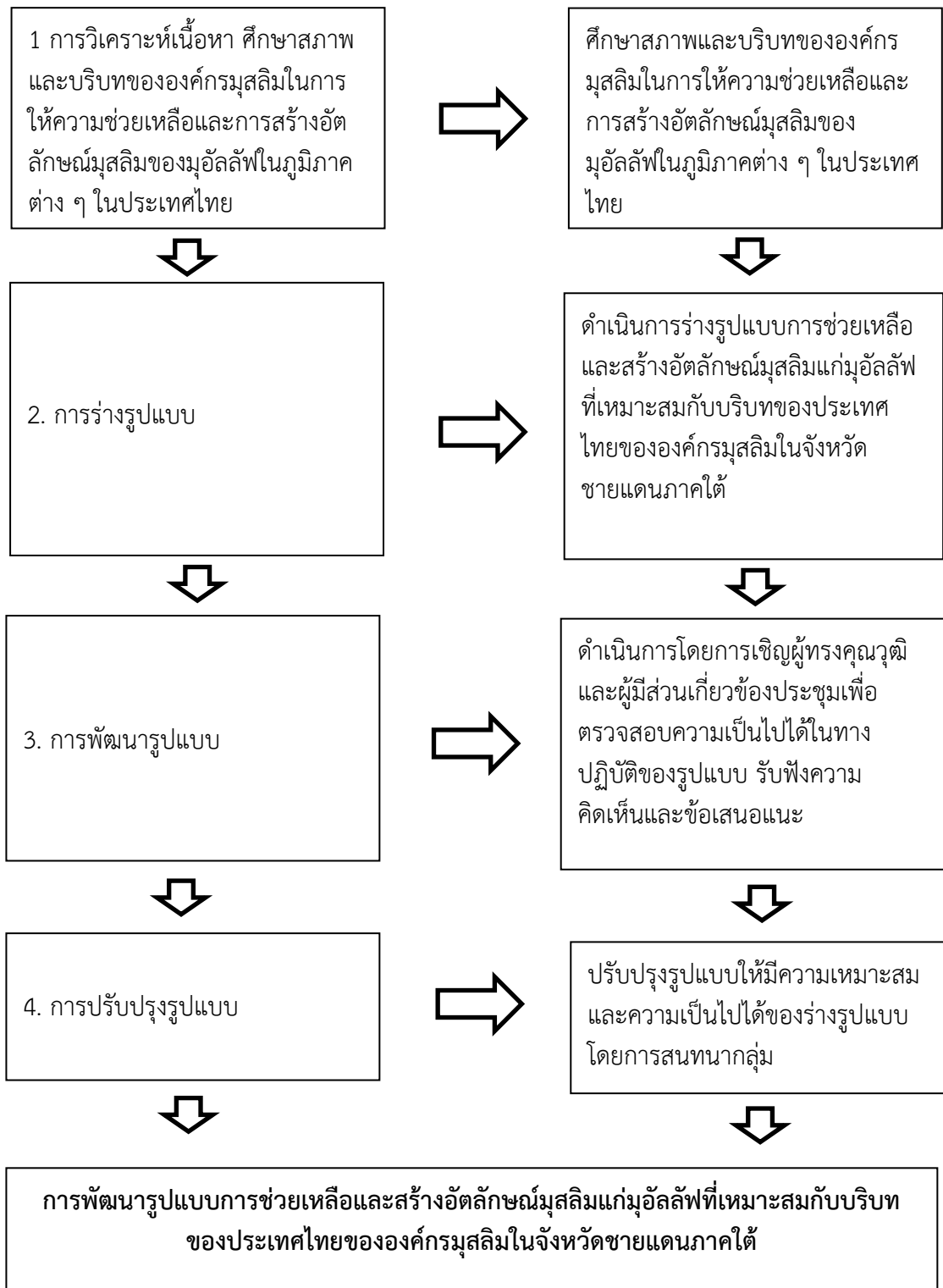
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุฮัลล์ฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุฮัลล์ฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟ แลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและบริบทองค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบ ปรัชญาผังแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุฮัลล์ฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาค้นคว้าความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลิมพัศียะดกลางจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมามอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักมนุษยชาติ

2) การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาภาคสนามและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) การประชุมการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขั้นตอนการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการเชิญผู้มีเชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในการประชุมเป็นการประชุมเพื่อสนทนาระหว่างหรือเน้นการให้ข้อมูลการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยดำเนินการดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการจัดประชุม คือ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อนำข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น มาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) การคัดเลือกผู้เข้าประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมไว้ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในรูปแบบองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) การดำเนินการประชุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

1. การนำเสนอรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสร้างรูปแบบ

2. ดำเนินการรับฟังความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) ปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขั้นตอนนี้จะเป็นการนำข้อเสนอแนะจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สมบูรณ์

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม โดยการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารตามประเด็น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม มาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และการจัดทำแบบสัมภาษณ์ พร้อมตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาภาคสนามและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน จาก 10 องค์กรมุสลิม ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลิมมัธยมศึกษากลางจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอบะนาระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักมนุษยชาติ ได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) ส่งหนังสือขอสัมภาษณ์พร้อมแบบสัมภาษณ์

2) ติดต่อขอนัดเวลาและสถานที่สัมภาษณ์หลังจากวันส่งแบบสัมภาษณ์

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยขออนุญาตบันทึกเทปและจดสรุป

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้จากผลการศึกษา

สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอ ยืนยันถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ซึ่งเลือกโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง และเป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์จาก 10 องค์กรมุสลิม

2) กระบวนการประชุมผู้วิจัยจะใช้วิธีการประชุมกลุ่มโดยจะจัดเตรียมข้อเสนอ รูปแบบที่ยกร่างขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่ การพัฒนารูปแบบที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้

3) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรายงานการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1) ปรับปรุงแก้ไขการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัต
ลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

2) สรุปผลและปรับปรุงแก้ไขขั้นสุดท้าย

3) เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนภูมิที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลที่ได้รับ
ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิด การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ	ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลผ่านวิเคราะห์การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ขั้นที่ 2 การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย	การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	กรอบแนวคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ขั้นที่ 3 การศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย	สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย
ขั้นที่ 4 การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ขั้นที่ 5 การสรุปและนำเสนอรายงานการวิจัย	สรุปและปรับปรุงแก้ไข	รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

(ร่าง)

รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทย
ขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมใน
บริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

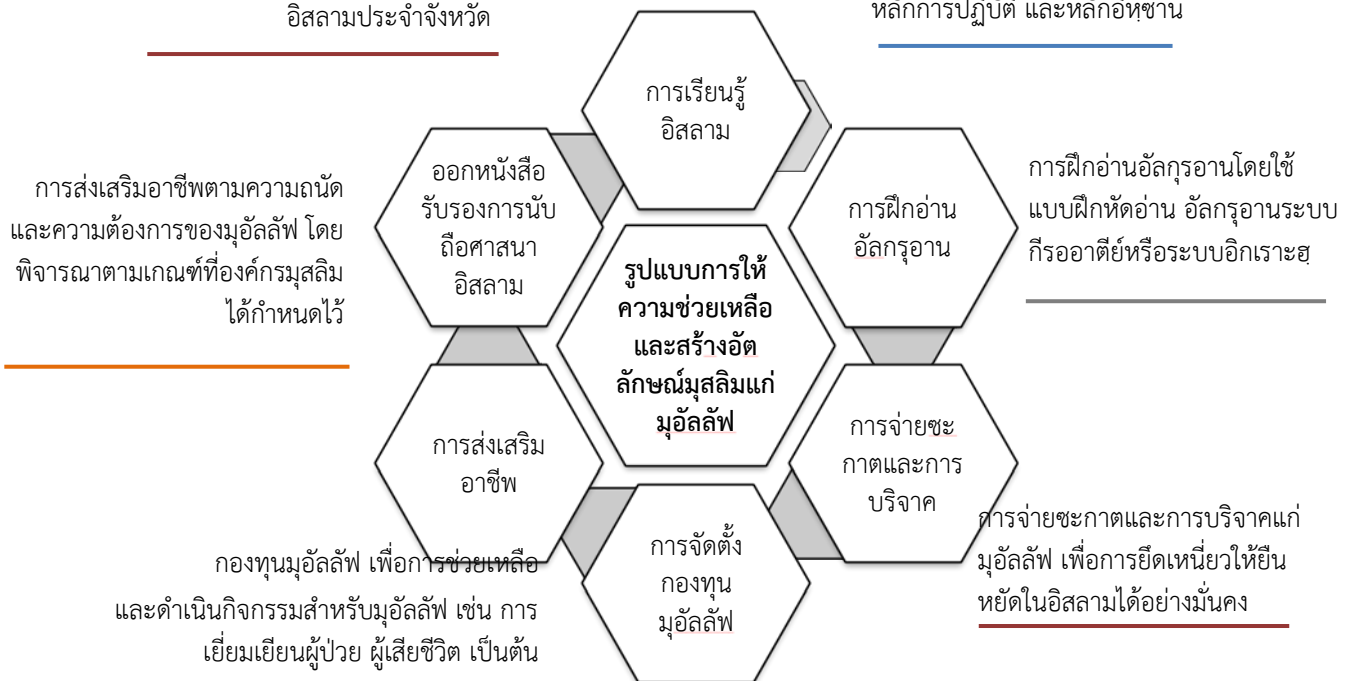
หลักการของการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
คือ การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องและจริงจัง โดยสอดคล้องกับ
บริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ผู้บริหารและฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความตระหนักและความสำคัญกับแนว
ทางการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

เงื่อนไขที่สำคัญ

1. องค์กรมุสลิมต้องวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นในการเรียนรู้ของมุอัลลัฟในบริบทองค์กรของตน
2. องค์กรมุสลิมต้องมีความเต็มใจเพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างต่อเนื่อง

ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนา
อิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการ
อิสลามประจำจังหวัด

เรียนรู้อิสลามตามโครงสร้างของศาสนา
อิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา
หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน

รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบท
ประเทศไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้

(ร่าง)

รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทย
ขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบ	แนวทาง	วิธีการ
1. ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม	ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด	1. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ระบุศาสนาใน การทำบัตรประชาชน 2. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ออกหนังสือคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของมุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาในกรณีผู้ที่เข้ารับอิสลามกลับบ้านเกิดและได้เสียชีวิต และทางครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธีการจัดการศพตามศาสนาอื่น
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
2. การเรียนรู้อิสลาม	1. การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องตามโครงสร้างของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน	1. ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2. ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) การมีจรรยาบรรณ

		เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมในเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ
	2.การจัดการเรียนรู้อิสลามให้สอดคล้องกับความต้องการของมุอัลลัฟ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	1.การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังจิตอาสา สร้างวินัยต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และการเรียนรู้สันติศึกษา 2.ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่เน้นที่การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต และทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับคน
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
3.การฝึกอ่านอัลกรุอาน	การฝึกอ่านอัลกรุอานโดยใช้แบบฝึกหัดอ่าน อัลกรุอานระบบกีรออาตี๋ยหรือระบบอิกเราะฮะฮ์	1.มีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาในการฝึกอ่านอัลกรุอานอย่างมุ่งมั่น 2.เรียนรู้ความประเสริฐและความสำคัญของอัลกรุอาน 3.เรียนอัลกรุอานกับผู้รู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการอ่านและการออกเสียงที่ถูกต้อง 4.จัดเนื้อหาแบบฝึกอ่านเรียบเรียงจากง่ายไปหายากและประเมินความสามารถในการอ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ

ภาคผนวก ฉ
แบบบันทึกการประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
และผู้ทรงคุณวุฒิ

**แบบบันทึกการประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบท
ประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้**

คำชี้แจง แบบบันทึกแบบบันทึกการประชุมเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทรงคุณวุฒิ
- ตอนที่ 2 ประเด็นการสนทนาร่างรูปแบบ
- ตอนที่ 3 ประเด็นการสนทนาองค์ประกอบของรูปแบบ
- ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่านให้ครบถ้วนตามความเป็นจริง

- 1.ชื่อ-สกุล..... อายุ.....ปี
- 2.ตำแหน่ง.....
- 3.สถานที่ปฏิบัติงาน.....
- 4.ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ตำแหน่งปัจจุบัน.....ปี
- 5.ระดับการศึกษา ปริญญาเอก ปริญญาโท
 ปริญญาตรี ต่ำกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ประเด็นการสนทนาร่างรูปแบบ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้ในองค์กรมุสลิม

1.ความเหมาะสมของร่างรูปแบบในภาพรวม

- เหมาะสม ไม่เหมาะสม
 เหมาะสม แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเพื่อความเหมาะสม

.....

.....

.....

2.ความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบในภาพรวม

- สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
 สามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเพื่อความเป็นไปได้

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ประเด็นการสนทนาองค์ประกอบของ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบสามารถนำไปปฏิบัติในองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้หรือไม่ ควรปรับปรุงอย่างไร

1.ออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม

- สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
 สามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

.....

.....

.....

2. การเรียนรู้อิสลาม

- สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
- สามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

.....

.....

.....

3. การฝึกอ่านอัลกุรอาน

- สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
- สามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

.....

.....

.....

4. การจ่ายซะกาตและการบริจาค

- สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
- สามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

.....

.....

.....

5. การจัดตั้งกองทุนอัลล์ฟ

- สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
- สามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

.....

.....

.....

6. การส่งเสริมอาชีพ

- สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
- สามารถนำไปใช้ได้จริง แต่ต้องปรับปรุงบางส่วน

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณท่านผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

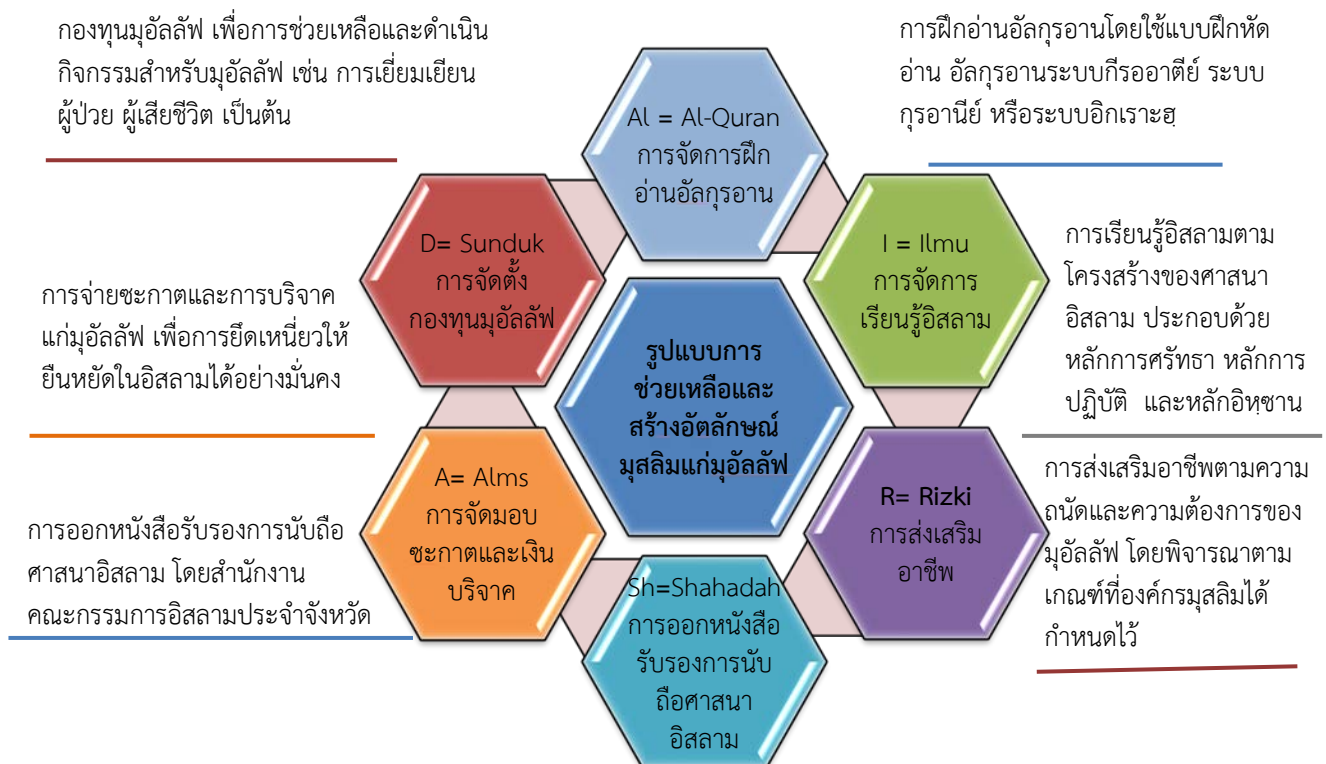
ภาคผนวก ข
รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบท
ประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
(Al-'Irshad Model)

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม คือ การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องและจริงจัง โดยสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ผู้บริหารและฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความตระหนักและความสำคัญกับแนวทางการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม

เงื่อนไขที่สำคัญ

1. องค์กรมุสลิมต้องวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นในการเรียนรู้ของมุสลิมในบริบทองค์กรของตน
2. องค์กรมุสลิมต้องมีความเต็มใจเพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Al-'Irshad Model)

ภาคผนวก ซ
คู่มือการใช้
รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบท
ประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
(Al-'Irshad Model)

คู่มือการใช้

รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบท
ประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จัดทำโดย

อับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งจากการศึกษาวิทยานิพนธ์

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสม
ในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้”

2566

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	1
ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะการใช้คู่มือ	2
ส่วนที่ 2 การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ	3
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	12
ส่วนที่ 4 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้	17
เอกสารอ้างอิง	18

ส่วนที่ 1

ข้อเสนอแนะการใช้คู่มือ

คู่มือนี้ได้รวบรวมขึ้นจากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ 1) ข้อเสนอแนะการใช้คู่มือ 2) สังเกตการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม 3) นำเสนอผลการวิเคราะห์รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) แนวทางการนำไปใช้รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คู่มือนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้นำองค์กรมุสลิมได้นำไปปรับใช้ในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมุสลิม ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด สถาบันการศึกษาอิสลาม มุลนิธิ ชมรมมุสลิม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษาเป็นสารสนเทศในการกำหนดนโยบาย ระเบียบ แนวทาง หรือคู่มือปฏิบัติงานสำหรับผู้นำและคณะกรรมการบริหารองค์กรมุสลิม นักวิชาการมุสลิม และผู้ที่ให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าคู่มือนี้จะเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางในการสนับสนุนให้องค์กรมุสลิมได้ตระหนัก ให้ความสำคัญ และสามารถวางแผนการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยต่อไป

ส่วนที่ 2

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

แนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟในอัลกุรอาน

อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นแหล่งที่มาของหลักคำสอนศาสนาอิสลาม โองการที่ได้กล่าวถึงในอัลกุรอานเกี่ยวกับมุอัลลัฟ มี 4 โองการที่กล่าวถึงมุอัลลัฟในอัลกุรอาน คือ สุเราะฮฺ อาลีอิมรอน (surah Āli ‘Imrān) อายะฮฺที่ 103 สุเราะฮฺ อัลอันฟาล (Surah al-Anfāl) อายะฮฺที่ 63 สุเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ (Surah at-Taubah) อายะฮฺที่ 60 และสุเราะฮฺอันนุร (Surah an-Nur) อายะฮฺที่ 43 สามโองการ ได้แก่ Surah Ali Imran อายะฮฺที่ 103 Surah al-Anfāl อายะฮฺที่ 63 และ Surah an-Nur อายะฮฺที่ 43 ได้กล่าวถึงมุอัลลัฟ เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ในขณะที่สุเราะฮฺ (Surah at-Taubah) โองการที่ 60 มุอัลลัฟ คือผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลาม แต่ยังคงมีความแตกต่างเกี่ยวกับค่านิยม อายะฮฺอัลกุรอานที่ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟ ดังนี้

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۗ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾ (سورة آل عمران، 3: 103)

ความว่า “และพวกเจ้าจงยึดสายเชือกของอัลลอฮฺ ﷻ (ศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ) โดยพร้อมกันทั้งหมดและจงอย่าแตกแยกกัน และจงรำลึกถึงความเมตตาของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีต่อพวกเจ้า ขณะที่พวกเจ้าเป็นศัตรูกัน แล้วพระองค์ได้ทรงให้สนิทสนมกันระหว่างหัวใจของพวกเจ้า แล้วพวกเจ้าก็กลายเป็นพี่น้องกันด้วยความเมตตาของพระองค์ และพวกเจ้าเคยปรากฏอยู่บนปากหลุมแห่งไฟนรก แล้วพระองค์ก็ทรงช่วยพวกเจ้าให้พ้นจากปากหลุมแห่งนรกนั้น ในทำนองนั้นแหละ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าซึ่งบรรดาโองการของพระองค์เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับแนวทางอันถูกต้อง” (สุเราะฮฺอาละอิมรอน, 3: 103)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า สุเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 63

﴿ وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾ (سورة الأنفال، 8: 63)

ความว่า “และได้ทรงให้สนิทสนมระหว่างหัวใจของพวกเขา (ระหว่างหัวใจของบรรดาผู้ศรัทธา) หากเจ้าได้จ่ายสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินทั้งหมด เจ้าก็ไม่สามารถให้สนิทสนมระหว่างหัวใจของพวกเขาได้ แต่ทว่าอัลลอฮ์ ﷻ นั้นได้ทรงให้สนิทสนมระหว่างพวกเขา และแท้จริงพระองค์นั้นคือผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ” (สุเราะห์ อัล-อัมฟาล, 8: 63)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿الْمُرْتَانَ اللَّهُ يُرْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خَلْقِهِ وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ﴾ (سورة النور، 24: 43)

ความว่า “เจ้ามิได้เห็นดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงให้เมฆลอย แล้วทรงทำให้ประสานตัวกันแล้วทรงทำให้รวมกันเป็นกลุ่มก้อน แล้วเจ้าก็จะเห็นฝนโปรยลงมาจากกลุ่มเมฆนั้น และพระองค์ทรงให้มันตกลงมาจากฟากฟ้า มีขนาดเท่าภูเขา ในนั้นมีลูกเห็บ แล้วพระองค์จะทรงให้มันหล่นลงมาโดนผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และพระองค์จะทรงให้มันผ่านพ้นไปจากผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ แสงประกายของสายฟ้าแลบเกือบจะเฉี่ยวสายตาคู่มอง” (สุเราะฮ์ อัน-นุร, 24:43)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمَلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ فُلُوقِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ﴾ (سورة التوبة، 9: 60)

ความว่า “แท้จริงทานทั้งหลายนั้น (ทรัพย์สินส่วนชะกาต) สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจน และบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม และในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนี้สินล้นตัว และในทางของอัลลอฮ์ ﷻ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทางทั้งนี้เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ ﷻ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ” (อัตเตาบะห์, 9: 60)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น มุอัลลัฟ คือผู้ที่อิสลามได้โน้มน้าวจิตใจของเขาให้แก่มุสลิม ในการให้ชะกาตส่วนหนึ่งแก่พวกเขานั้นก็เพื่อจูงใจพวกเขาให้รับนับถืออิสลาม หรือไม่ก็เพื่อเป็นการยับยั้ง

พวกเขาไม่ให้คิดร้ายต่อมุสลิม และเป็นกำลังป้องกันให้แก่มุสลิมอีกด้วย และยังหมายถึงผู้ที่รับนับถืออิสลามใหม่ ๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการศรัทธาของเขา (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 1431:456)

อัซซะอาละบี (al-Tha alabi, 1997: 188) ได้กล่าวไว้ว่า แท้จริงในอายะฮ์ให้ความหมายในเชิงการกำหนดกรอบผู้ที่มีสิทธิรับชะกัตนั้น จำกัดอยู่ในขอบข่ายของคนแปดประเภทที่ได้กล่าวไว้ในอายะฮ์ข้างต้น และสิ่งที่เป็นข้อถกเถียง คือ รูปแบบ หรือวิธีการแจกจ่าย ท่านอิมามมาลิกและท่านอื่น ๆ อีกหลายท่านมีความเห็นว่าให้แบ่งตามความจำเป็น

المؤلفة قلوبهم คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขา ฝักใฝ่อยู่กับศาสนาอิสลาม

สำหรับบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาฝักใฝ่อยู่กับศาสนาอิสลามนั้น มีหลายประเภท ดังนี้

1) บางคนในหมู่พวกเขาได้รับชะกัต เพื่อจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ดังเช่นที่ท่านนบี ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินจากสงครามฮุนัยน์ แก่ ค็อฟวาน อิบน์ อุมัยยะห์ โดยที่ปรากฏว่า เขาได้ไปร่วมสงครามในครั้งนี้ ขณะเขายังเป็นมุชริก (ผู้บูชาเจว็ด) อยู่ โดยเขาเล่าว่า ท่านยังคงให้ทรัพย์สินแก่ฉัน จนกระทั่งท่านได้กลายเป็นคนที่ฉันรักที่สุด โดยที่ก่อนหน้านี้ ท่านเคยเป็นคนที่ฉันไม่ชอบหน้ามากที่สุด (มุสลิม/4/1806)

และเช่นเดียวกัน อิมามอะหมัด ได้รายงานจาก ค็อฟวาน อิบน์ อุมัยยะห์ ว่า ท่านเราะซูล ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินแก่ฉันในวันสงครามฮุนัยน์ ซึ่งที่จริงแล้ว ท่านเป็นคนที่ฉันเบื่อหน้าที่สุด แต่ท่านยังคงให้แก่ฉัน จนกระทั่งท่านเป็นคนที่ฉันรักที่สุด

มุสลิม และอัตติรมิซีย์ ก็ได้บันทึกหะดีษนี้เช่นเดียวกัน (มุสลิม 1086 และอัตติรมิซีย์ 3/334)

2) บางคนศาสนาให้สิทธิรับชะกัตเพื่อให้เขายินยอมในศาสนา และเพื่อที่จะทำให้หัวใจของเขามั่นคงขึ้น ดังเช่นที่ท่านนบี ได้ให้ในสงครามฮุนัยน์แก่ผู้ที่กล้าหาญ จากพวกที่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นไท และบรรดาหัวหน้าของพวกเขา เป็นอูฐจำนวน 100 ตัว และท่านได้กล่าวว่า

“ความจริง ฉันได้ให้กับชายคนนั้น โดยคนอื่นจากเขาเป็นที่รักแก่ฉันมากกว่าเขาเสียอีก เพราะฉันกลัวว่า อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้เขาคว่าไบหน้าของเขาอยู่ในนรกญะฮันนัม” (ฟัตฮุลบารีย์ 3/399)

ในหนังสือเศาะฮียัซซัยยัฮ์ทั้งสองรายงานจาก ออบีสะอีด ว่า แท้จริง ท่านอะลี ได้ส่งทองคำแผ่นนั้นเดินทางมาจากแคว้นเยเมน ไปให้ท่านนบี ท่านได้จัดแบ่งมันให้กับคนสี่คน คือ อัลอักเราะฮ์ อิบน์ ฮาบิส อัยยนะฮ์ อิบน์ บะดร์ อัลกอมะฮ์ อิบน์ อุลาษะฮ์ และ เซค อัลค็อยร และท่านได้กล่าวว่า **مؤلفه** “ฉันจะประสานจิตใจของพวกเขา” (ฟัตฮุลบารีย์ 6/433 มุสลิม 2/741)

3) บางคนท่านให้กับเขา เพื่อหวังว่าคนรอบข้างเขาจะเข้ารับอิสลาม

4) บางคนท่านให้ไปเพื่อทรัพย์สินจะมาจากคนใกล้เคียงเขา หรือเพื่อลดอันตรายต่อบรรดามุสลิม (Ibn Kathir.1999-1420: 370-371)

มุอัลลัฟ คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของเขายังใหม่ต่ออิสลาม คือมุสลิมหรือกาฟิร หัวหน้าเผ่า ผู้ที่หวังว่าเขาจะเข้ารับอิสลาม หรือ (ผู้ที่เราหวัง) เพื่อให้พ้นจากความชั่วของเขา หรือหวังว่าการให้ชะกัตจะเพิ่มอิมามของเขา หรือหวังการรับอิสลามของคนที่เหมาะสมกับเขา คนต่าง ๆ เหล่านี้จะให้ชะกัตตามจำนวนที่ทำให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นมุอัลลัฟสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ยังไม่ใช่มุสลิม คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาตแก่เขาได้ในกรณีเพื่อให้เขาเข้ารับอิสลาม หรือให้เพื่ออภัยป้องกันภัยในสังคมมุสลิมอันเกิดจากน้ำมือของพวกเขา

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เข้ารับอิสลามแล้ว คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาตแก่เขาเพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวเขาให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง หรือหวังในการเข้าอิสลามของคนใกล้ชิด และพวกพ้องของเขา เป็นต้น (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555: 18)

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม

อิสลามได้ส่งเสริมเรียกร้องไปสู่สันติทำให้เกิดมีความเป็นมนุษย์ชนและมนุษยธรรมขึ้น อิสลามรักให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ ให้ความสำคัญดีสิทธิ์ต่อการมีชีวิต และให้มนุษย์รักการมีชีวิต ทำให้มนุษย์มีอิสระปราศจากความกลัว และได้วางแนวทางเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อจะให้มนุษย์ใช้ชีวิตโดยมุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ ความเจริญก้าวหน้า อยู่ภายใต้ร่มเงาแห่งความปลอดภัยมั่นคง จากแนวความคิดการทำให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization) นั้น ก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาเพื่อความเป็นทันสมัยในรูปแบบต่างๆ มากมาย ยึดโยงตามแบบอย่างของผู้ที่เจริญแล้วด้วยการพัฒนาที่เน้นด้านวัตถุเสียเป็นส่วนใหญ่ และหวังว่าเมื่อผู้คนมีทุกอย่างที่ดีพร้อมแล้วการพัฒนาทางด้านจิตใจก็สามารถที่จะพัฒนาตามได้ โดยมองเป็น “แบบเดียวกันหมด” แต่กระแสการพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้ถูกตั้งคำถามขึ้น มากมายในภายหลังเพราะเหตุของสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน รวมทั้งมีปัจจัยความไม่แน่นอนแทรกอยู่ในหลายมิติอย่างไม่อาจประเมินค่าได้ด้วยสถิติตัวเลขตามแบบมาตรฐานที่ตั้งไว้ การเน้นการพัฒนาแบบวัตถุนานี้เองทำให้ ละเลยบางส่วนมองข้ามความรู้สึกและความเป็นตัวตน รวมทั้งความหลากหลายทาง วัฒนธรรมไปซึ่งไม่อาจปรากฏเห็นได้ในเชิงรูปธรรม ดังนั้นการศึกษาในครั้งนีจึงพยายาม นำเสนอแนวความคิดกระแสใหม่ที่เน้นความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ โดยเสนออัตลักษณ์มุสลิมของมูฮัลฟ เพื่อเสนอมุมมองใหม่ว่าสังคมนั้นไม่ได้มีลักษณะที่เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด มันยังมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะ ความเป็นตัวตนที่มีความเลื่อนไหลของการให้คุณค่านั้นตามเวลา และสถานที่ของการดำรงตน รวมทั้งการให้นิยามความหมายของความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ต่างออกไปจากความเชื่อกระแสเดียว (อลิสา หะสาเมาะ, 2552: 206)

วิสุทธิ บิลลาเตะ และฉันทัส ทองช่วย (2553) ได้กล่าวว่าอัตลักษณ์มุสลิม เป็น สิ่งที่บ่งบอกความหมายของการเป็นมุสลิม ซึ่งเริ่มจากจักรวาลทัศน์ที่ถือว่าจักรวาล โลก สรรพสิ่ง และสรรพชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป โดยพระประสงค์และอำนาจแห่งอัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าเพียงหนึ่งเดียว และรวมถึงภาคปฏิบัติของจักรวาลทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ การละหมาด การชะกาต และการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว เป็นต้น อับดุลสุโก ดินอะ (2558) ได้กล่าวไว้ว่าอัตลักษณ์มุสลิม (Muslim Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อมุสลิมว่า “มุสลิมคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวมุสลิมกับคนอื่น โดยผ่านการมองของมุสลิมและการที่คนอื่นมองมุสลิม อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวมุสลิมและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือมุสลิมจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่มุสลิมเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่ามุสลิมมีอัตลักษณ์ที่อยู่ภายใต้หลักการอิสลาม และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มุสลิม และสำราญ ผลดี (2560) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์มุสลิม คือ ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของมุสลิม ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดจากการนิยามตัวตนของผู้คนกับระบบสังคม เมื่อผู้คนแต่ละกลุ่มต้องการรักษาความเป็น

หนึ่งเดียว หรือความเป็นปึกแผ่นในพวกเดียวกัน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ก็จะเกิดขึ้นซึ่งจะสัมพันธ์กับบริบทที่แวดล้อมกลุ่มคนนั้น กลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามตามสภาพแวดล้อมภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์แต่ด้วยพื้นฐานทางความคิดความเชื่อที่มาจากศาสนาอิสลาม ส่งผลให้กลุ่มคนดังกล่าวมีรูปแบบวิถีที่มีลักษณะเฉพาะหรืออัตลักษณ์ของตนเองและโดดเด่น แม้ว่าจะถูกผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมที่แวดล้อมก็ตาม

อัตลักษณ์มุสลิมมีหลักพื้นฐานมาจากหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักคุณธรรมความดี ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَيْضًا قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْدَيْهِ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتُحِجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ : صَدَقْتَ، فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ : صَدَقْتَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ. قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ أَمَارَاتِهَا. قَالَ : أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحِفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ . ثُمَّ انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ . قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ . (أخرجه مسلم، رقم 8)

ความว่า: จากท่านอุมัร ﷺ ได้เล่าว่า: "วันหนึ่ง ในขณะที่พวกเรากำลังนั่งอยู่กับท่านเราะฮ์ซูลุลลอฮ์ ﷺ ทันใดนั้นก็มียายคนหนึ่งสวมเสื้อผ้าที่ขาวโพลน มีผมสีดำสนิท และไม่เห็นร่องรอยของการเดินทาง ได้ปรากฏขึ้นมายังพวกเรา และไม่มีผู้ใดเลยในหมู่พวกเราที่รู้จักเขา จนในที่สุดเขาได้เข้ามานั่งที่ท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็เอาเขาทั้งสองข้างของเขายื่นกับเข่าทั้งสองข้างท่านนบี ﷺ และได้วางมือของเขาบนขาของท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า “โอ้มูหัมมัดเอ๋ย จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิสลามเถิด” แล้วท่านเราะฮ์ซูลุลลอฮ์ ﷺ ก็กล่าวว่า: อิสลามคือ การที่ท่านกล่าวปฏิญาณว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่น

ใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดนั้นเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์ ﷺ” การที่ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลละฮ์ หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้ เขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด” (ท่านอุมร์ رضي الله عنه กล่าวว่า) ดังนั้นพวกเราพากันแปลกใจที่เขาถามท่านนบี แล้วเขาก็รับรองว่าท่านนบีพูดจริง เขากล่าวอีกว่า “จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิมานเถิด” ท่านนบี จึงตอบว่า การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตของพระองค์ ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี” แล้วเขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด” แล้วเขาก็กล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิฮसानเถิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน” แล้วเขากล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับวันกิยามะฮ์เถิด” ท่านนบีตอบว่า “ผู้ที่ถูกถาม ไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย” แล้วเขาก็กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้ถึงสัญญาณของมันเถิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ทาสีจะคลอตลูกเป็นนายของนาง ท่านจะได้เห็นผู้ที่ไม่สวมรองเท้า ไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่ เป็นผู้ยากจนข้นแค้น และเลี้ยงแกะ แต่กลับแข่งขันกันสร้างอาคารสูง ๆ” จากนั้น เขาก็จากไป และฉัน (หมายถึงอุมร์) ก็หายหน้าไปหลายวัน ต่อมาท่านนบี ﷺ ก็ถามฉันว่า “โอ้อุมร์ ท่านรู้ไหมว่า ผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร” ฉันตอบว่า “อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์เท่านั้นที่รู้” ท่านนบีตอบว่า “แท้จริงเขาคือ ญิบรีล ท่านมาหาพวกท่าน เพื่อสอนพวกท่านเรื่องศาสนาของพวกท่าน” (บันทึกโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

ดังนั้นอัตลักษณ์มุสลิม เป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ผ่านการศรัทธาและแปรการศรัทธาสู่การปฏิบัติตามคำสั่งใช้แห่งบทบัญญัติอิสลาม

หลักการอิสลามเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือจะต้องมีการทำความรู้จักกันก่อนถือว่ามีความสำคัญในมุมมองอิสลาม และได้กำหนดแนวทางในการทำความรู้จักโดยเริ่มจากการให้سلام ดังนั้นในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการรู้จักเป็นรายบุคคล เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ศาสนาอิสลามได้ให้เกียรติแก่มนุษย์ และถือว่ามนุษย์เป็นสมาชิกของสังคม ที่มีส่วนในการคอยสอดส่องดูแลสังคม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ كُنْتُمْ حَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

﴿ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾ (سورة آل عمران، 3 : 110)

ความว่า พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบและมีให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ " (สุเราะห์ อาลิอิมรอน, 3: 110)

อิบนุกะษีร์ (Ibn Kathir, 1999 : 2/93) อธิบายว่า : “อัลลอฮฺ ﷻ ได้แจ้งข่าวเกี่ยวกับประชาชาติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นประชาชาติที่ดีเลิศ คือพวกเขาเป็นประชาชาติที่ดีเลิศกว่าประชาชาติอื่น ๆ โดยเขาได้ทาประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบและห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบและศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ”

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا نَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾ (سورة المائدة، 5 : 2)

ความว่า " และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป" (สุเราะห์ อัลมาอิเดฮฺ, 5:2)

อิบนุกะษีร์ (Ibn Kathir, 1999-1420: 3/12) ได้อธิบายว่า “พระองค์ทรงบัญชาใช้ให้ปวงบ่าวผู้ศรัทธาช่วยเหลือเกื้อหนุนต่อการปฏิบัติความดีงามต่าง ๆ นั่นคือคุณธรรม และให้ละทิ้งความเลวต่าง ๆ ขณะเดียวกันพระองค์ทรงห้ามการยุยงส่งเสริมอธรรมทุกรูปแบบที่ก่อให้เกิดบาปและที่เป็นข้อห้ามทางศาสนา”

อัลกุรอานเกี่ยวกับมุอัลลัฟ คำว่ามุอัลลัฟ ปรากฏในอัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ فُلُوقِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾ (سورة التوبة، 9 : 60)

ความว่า “แท้จริงทานทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจนและบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนมและในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนีสินล้นตัว และในทางของอัลลอฮฺ ﷻ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทางทั้งนี้เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮฺ ﷻ และ อัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ” (สุเราะห์ อัตเตาบะฮฺ, 9: 60)

อัลกุรอานโองการนี้ ได้ระบุว่า มุอัลลัฟ เป็นหนึ่งในแปดจำพวกที่มีสิทธิได้รับทานชะกาต ประโยชน์ของการเป็นมุอัลลัฟ สำหรับผู้ที่รับอิสลาม เพราะอิสลามเป็นศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรง

อำนาจ เพราะบุคคลเหล่านั้น ได้กล่าวกะลิมะฮฺ ชะฮาดะห์ (คำปฏิญาณตน) หลังจากนั้นเขาก็เป็นมุสลิมและการกระทำทั้งหมดของเขาจะเริ่มนับและจะได้รับผลบุญจากอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงอำนาจ (Hasanah Abd Khafidz, 2006)

การเป็นมูอัลลัฟ อัลลอฮฺ ﷻ จะยกโทษบาปในอดีตของเขา อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ

مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴾ (سورة الأنفال، 8 : 38)

ความว่า : จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แก่บรรดาผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาว่า หากพวกเขาหยุดยั้งสิ่งที่แล้วมาก็จะถูกอภัยให้แก่พวกเขาและหากพวกเขากลับ (ต่อต่า) อีก แท้จริงนั้นแนวทางของคนก่อน ๆ นั้นได้ผ่านมาแล้ว” (สุเราะห์ อัลอัมฟาละ, 8:38)

การศรัทธาของมูอัลลัฟทำให้ได้รับความพึงพอใจ ความช่วยเหลือและเกียรติในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ

ความว่า : “แท้จริงเราจะช่วยเหลือบรรดาเราะฮ์ลุสของเราและบรรดาผู้ศรัทธาอย่างแน่นอน ทั้งในชีวิตของโลกนี้และวันที่ปวงพยานจะยืนขึ้นเป็นพยาน” (สุเราะห์ ซอไฟร: 51)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสอีกว่า

﴿ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ﴾

ความว่า : “วันนี้การชะฟาอะฮฺ จะไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกจากผู้ที่พระเจ้าผู้ทรงกรุณาปรานีทรงอนุญาตแก่เขา และพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น” (สุเราะห์ ฆอฮา, 20: 109)

จากอายะฮ์ดังกล่าว แสดงการได้รับความช่วยเหลือคือ การมีชัยชนะในโลกนี้และโลกหน้า และอายะฮ์ที่ 2 แสดงถึงการได้รับชะฟาอะฮฺ อิมามอัลบะฆะเวีย (al-Baghawiy, 1986 : 3/232) ได้อธิบายอายะฮ์ข้างต้นว่า การชะฟาอะฮฺในวันอาคิเราะฮ์นั้น จะไม่เกิดประโยชน์แก่คนหนึ่งคนใดในบรรดามนุษย์ นอกจากผู้ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงให้สิทธิ์แก่เขาและพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น คือคำกล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ และเป็นการชี้ว่าการชะฟาอะฮ์นั้นจะไม่เกิดขึ้นกับผู้ที่ไม่ออกเหนือจากมุอ์มิน หมายถึงบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวอีกว่า

((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ رَاعٍ عَلَى رَعِيَّتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْهُ)) (أخرجه البخارى، رقم 2554. ومسلم، رقم 1829)

ความว่า พวกท่านทุกคนล้วนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และพวกท่านทุกคนต้องถูกสอบสวนจากหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น ผู้นำมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนในปกครองของเขา และเขาต้องถูกสอบสวนถึง รับผิดชอบต่อประชาชนด้วย และบุรุษ (สามี, พ่อบ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว และเขาต้องถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัวด้วย และทาสรับใช้มีหน้าที่ ต้องรับผิดชอบต่อแลทรัพย์สินของผู้เป็นนาย และเขาจะถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินนั้น ด้วย และสตรี (ภรรยา, แม่บ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อแลบ้านให้สามี และนางต้องถูกสอบสวนถึงความ รับผิดชอบต่อนั้นๆ ด้วย (บันทึกโดยอัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 2554 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 1829)

ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ (อะมานะฮฺ) ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือมุอัลลัฟ และในอิสลามได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายและไว้วางใจ ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้ "อะมานะฮฺ" ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นคุณลักษณะที่ดีและเป็นส่วนหนึ่งของอิมานศรัทธาที่สมบูรณ์ และเป็นคุณสมบัติหรือจรรยาบรรณประการหนึ่งของผู้ศรัทธาที่จะได้รับชัยชนะและความสำเร็จในวันกิยามะฮฺ

ส่วนที่ 3

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนองค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ การสร้างรูปแบบจากมุมมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ และมาสร้างเป็นองค์ประกอบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้กำหนดชื่อไว้ว่า “อัลอิรฮาด โมเดล (Al-'Irshad Model)” หมายถึง “การชี้แนะหนทางที่ถูกต้องอย่างชาญฉลาด” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบด้วยกัน ดังนี้

1. Al = Al-Quran คือ การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน
2. I = Ilmu คือ การจัดการเรียนรู้อิสลาม
3. R = Rizki คือ การส่งเสริมอาชีพและปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน
4. Sh = Shahadah คือ การออกหนังสือรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม
5. A = Alms คือ การจัดมอบชะกาตและเงินบริจาค
6. D = Sunduk คือ การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ

ในแต่ละองค์ประกอบนั้น ประกอบด้วยประเด็นรอง และประเด็นย่อย ซึ่งบ่งบอกถึงแนวทางและวิธีการในการดำเนินการขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ นำมาปรับปรุงยกร่างเป็นรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษา การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารองค์กรมุสลิมและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และผ่านการพิจารณาความเหมาะสมในการนำไปใช้ได้จริงจากผู้ที่มีส่วนในการนำสู่การปฏิบัติ จนได้ปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังแผนภูมิภาพดังนี้

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักการของการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ คือ การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องและจริงจัง โดยสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ผู้บริหารและฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความตระหนักและความสำคัญกับแนวทางการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

เงื่อนไขที่สำคัญ

1. องค์กรมุสลิมต้องวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นในการเรียนรู้ของมุอัลลัฟในบริบทองค์กรของตน
2. องค์กรมุสลิมต้องมีความเต็มใจเพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
(Al-'Irshad Model)

องค์ประกอบในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบ	แนวทาง	วิธีการ
1. Al = Al-Quran การจัดการฝึกอ่านอัลกุรอาน	1.1 การฝึกอ่านอัลกุรอานโดยใช้ แบบฝึกหัดอ่าน อัลกุรอานระบบ กีรออาตีย หรือระบบอิกเราะฮ์ หรือระบบกุรอานีย์	1.1.1 มีความบริสุทธิ์ใจ ตั้งใจ อย่างแน่วแน่ มีความปรารถนาใน การฝึกอ่านอัลกุรอานอย่าง มุ่งมั่น 1.1.2 เรียนรู้ความประเสริฐและ ความสำคัญของอัลกุรอาน 1.1.3 เรียนอัลกุรอานกับผู้ที่มีความ ความเข้าใจในเรื่องการอ่านและ การออกเสียงที่ถูกต้อง 1.1.4 จัดเนื้อหาแบบฝึกอ่าน เรียงเรียงจากง่ายไปหายากและ ประเมินความสามารถในการ อ่านเป็นประจำสม่ำเสมอ
2. I = Ilmu การจัดการเรียนรู้อิสลาม	2.1 การจัดการเรียนรู้อิสลามให้ สอดคล้องตามโครงสร้างของ ศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหซาน	2.1.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักอิหซาน โดยการใช้การ อธิบายที่เข้าใจง่าย และการ ปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2.1.2 ส่งเสริมการปฏิบัติ ศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) การมี จรรยาบรรณ เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสถานที่ที่เหมาะสมใน เรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ
	2.2 การจัดการเรียนรู้อิสลามให้ สอดคล้องกับความต้องการของ มุสลิม และการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม	2.2.1 การเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ในความหลากหลายทาง วัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังจิต อาสา สร้างวินัยต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และการ เรียนรู้สันติศึกษา 2.2.2 ส่งเสริมกิจกรรมการ เรียนรู้นอกสถานที่เน้นที่การ

		ส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต และ ทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับ คน
3. R= Rizki การส่งเสริมอาชีพและปัจจัย ยังชีพขั้นพื้นฐาน	3.1 การส่งเสริมทักษะอาชีพ ตามความถนัดและความ ต้องการของมุอัลลัฟ และปัจจัย ยังชีพขั้นพื้นฐาน	3.1.1 เพิ่มทักษะทางวิชาชีพ และเสริมสร้างประสบการณ์การ ทำงานตามความถนัดและความ ต้องการของมุอัลลัฟ 3.1.2 ช่วยเหลือด้านปัจจัยยัง ชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ
4. Sh=Shahadah การออกหนังสือรับรอง	4.1 ออกหนังสือรับรองการนับ ถือศาสนาอิสลาม โดยสำนักงาน คณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัด	4.1.1 คณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัด ออกหนังสือ รับรองการนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ระบุศาสนาใน การทำ บัตรประชาชน 4.1.2 คณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัด ออกหนังสือ คำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการศพของ มุอัลลัฟ เพื่อป้องกันปัญหาใน กรณีผู้เข้ารับอิสลามกลับบ้าน เกิดและได้เสียชีวิต และทาง ครอบครัวของมุอัลลัฟจะทำพิธี การจัดการศพตามศาสนาอื่น
5. A= Alms การจัดมอบชะกาดและเงิน บริจาค	5.1 การจัดการมอบชะกาดและ เงินบริจาคแก่มุอัลลัฟ เพื่อการ ยึดเหนี่ยวให้ยืนหยัดในอิสลามได้ อย่างมั่นคง	5.1.1 กำหนดให้มีสยิดที่จด ทะเบียนเก็บชะกาด และในส่วน ของมุอัลลัฟ จะต้องมอบให้กับ ชมรมอิมามเป็นผู้รวบรวมและ แจกจ่ายให้แก่มุอัลลัฟ
6. D= Sunduk การจัดตั้งกองทุนมุอัลลัฟ	6.1 กองทุนมุอัลลัฟ เพื่อการ ช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรม สำหรับมุอัลลัฟ เช่น การเยี่ยม เยียนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต เป็นต้น	6.1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อ กำหนดเกณฑ์พิจารณาและ คุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิได้รับการ ช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

-
- 6.1.2 ช่วยเหลือมูลนิธิบรรเทา
ความเดือดร้อนเบื้องต้น และมี
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- 5.1.3 สร้างการมีส่วนร่วมของ
สังคมในการช่วยเหลือมูลนิธิ
-

ส่วนที่ 4

แนวทางการนำรูปแบบไปใช้

แนวทางการนำรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จ ประกอบด้วย

1. สร้างวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ชัดเจน กำหนดเป็นนโยบายขององค์กรมุสลิมเกี่ยวกับช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม

2. การกำหนดโครงสร้างการบริหารองค์กรมุสลิมโดยมีฝ่ายที่รับผิดชอบด้านการช่วยเหลือมุสลิมภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยมีระบบการสื่อสารแบบเปิดเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมและสร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม

3. ผู้บริหารองค์กรมุสลิมและทำความเข้าใจกับรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพิจารณาเปรียบเทียบกับการทำงานในปัจจุบัน

4. จัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในองค์กรมุสลิมไว้ในแผนปฏิบัติการขององค์กรมุสลิม

5. ผู้บริหารองค์กรมุสลิมเสนอผลการศึกษารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการองค์กรเพื่อนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้

6. ผู้บริหารองค์กรมุสลิมส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพด้านการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยกันเป็นทีม รวมทั้งสนับสนุนความรู้ ความเข้าใจ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อให้การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. กำหนดข้อตกลง บทบาท อำนาจหน้าที่ในการทำงานร่วมกันเพื่อแสวงหาข้อมูลที่เป็นศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม เพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ และฉันทัส ทองช่วย. (2553). **กระบวนการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งกรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ**.วารสารอัล-นूर (AL-NUR) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 กรกฎาคม-ธันวาคม 2553.
- สมาคม นักเรียนเก่าอาหรับ. (1419) .**พระมหาคัมภีร์ อัลกุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย**. ชาอูดี อารเบีย : ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน แห่งนครมะดีนะฮ์.
- สำราญ ผลดี. (2560).**มุสลิมบางกอกน้อย: พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมอิสลามในเมืองหลวง**. งานวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2560.
- อลิสสา หะสาเมาะ.(2552). **อัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมในตำบลเรือเสาะออก: ภาคใต้ของประเทศไทย**.วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2552.
- อับดุลสุโก ดินอะ. (2558). **วิถีมุสลิม: อิสลามกับวัฒนธรรมมลายู**.สืบค้นวันที่ 6 เดือนธันวาคม ปี 2564, จาก <https://prachatai.com/journal/2015/03/58625>.
- al-Bukhāriy, Muhammad bin Ismā'īl. (1997). **Sahīh al-Bukhāriy**.Bairūt: Dār Ibn Kathīr.
- al-Tabariy. (1997). **Tafsir al-Tabariy**..al-Qahirat: Markaz al-Bahur wa al-Dirasat al-'Arabiyyah wa al-'Islamiyyah.
- 'Ibn Kathir.(1999). **Tafsir 'Ibn Kathir**.Riyad:Dar Tayyibah.
- Muslim bin al-Hajjaj.(1996). **Sahīh Muslim**. Tahqīq Muhammad Fuaād Abd al-Bāqiy. al-Riyād : Dār 'Alam al-Kutub.

ภาคผนวก ฅ
หนังสือตอบรับการเผยแพร่บทความวิจัย

جامعة فطاني
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
FATONI UNIVERSITY

ที่ ม.พ.น. 09.02/ ว.177

16 ธันวาคม 2565

เรื่อง ตอบรับการนำเสนอบทความในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ

เรียน คุณอับดุลลาเต๊ะ สาและ

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง " การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม แก่มุสลิมขององค์กรมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ " เพื่อพิจารณาให้นำเสนอในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ประจำปี 2565 “สหวิทยาการวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน หลังยุคโควิด-19” วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ผ่านระบบ Zoom Video Conferencing นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ได้ดำเนินการกลั่นกรองคุณภาพตามกระบวนการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงขอตอบรับการนำเสนอบทความในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ปี 2565 แบบบรรยาย ในวันอาทิตย์ ที่ 18 ธันวาคม 2565 ผ่านระบบ Zoom Video Conferencing ทั้งนี้ได้แนบกําหนดการเพื่อเป็นข้อมูลมาด้วยแล้ว ขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัดชากี เจ๊ะหะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

แผนกงานวิชาการและวารสาร

โทร. 0805392265 อีเมล: grad@ftu.ac.th

ที่ อว ๐๖๐๘.๐๑.๔.๑/๑๐

กองบรรณาธิการวารสาร
มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
ต.โคกเคียน อ.เมือง จ.นราธิวาส ๙๖๐๐๐

๑๗ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ตอบรับลงตีพิมพ์บทความวิจัย

เรียน คุณอับดุลลียะลาเต๊ะ สาและ

ตามที่ ท่านได้ส่งบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้าง
อัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” มาเพื่อลงตีพิมพ์เผยแพร่
บทความในวารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นั้น

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ขอแจ้งผลการพิจารณาว่าบทความวิจัยดังกล่าวได้ผ่านการประเมินคุณภาพบทความ โดย
ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก จำนวน ๒ ท่าน เป็นที่เรียบร้อยแล้ว และกองบรรณาธิการ
วารสารฯ ยินดีรับบทความวิจัยดังกล่าวตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.สร้อยณี อุเสินยาง)

บรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการวารสาร
มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
โทร ๐-๗๓๗๐-๙๐๓๐-๕๙ ต่อ ๑๑๖๑
โทรสาร ๐-๗๓๗๐-๙๐๓๐-๕๙ ต่อ ๑๑๗๓
มือถือ ๐๙-๓๖๐๔-๓๒๔๗
E-mail: pnu_huso@hotmail.com
Website : <http://journalhuso.pnu.ac.th>

หมายเหตุ : หนังสือรับรองฉบับนี้จะสมบูรณ์เมื่อบทความดังกล่าวได้ลงตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาส
ราชนครินทร์เท่านั้น

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะวิทยาการอิสลาม สำนักงานบริหารคณะ งานวารสาร โทร. 2220

ที่ มอ 205/66-913

วันที่ 31 พฤษภาคม 2566

เรื่อง ตอบรับบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เรียน นายอับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ คณะวิทยาการอิสลาม

ตามที่กองบรรณาธิการวารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ประชาสัมพันธ์เปิดรับบทความวิชาการ และบทความวิจัย แก่คณาจารย์ และผู้ที่สนใจส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นวารสารที่จัดอยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 2 นั้น

ขณะนี้ทางกองบรรณาธิการวารสารฯ มีความยินดีเพื่อแจ้งให้ทราบว่าบทความวิจัยของท่านเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้เขียน 1. นายอับดุลย์ลาเต๊ะ สาและ 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอญิง สือแต ได้ผ่านการพิจารณาโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิและให้ความเห็นชอบตอบรับการตีพิมพ์บทความดังกล่าวลงในวารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2566 ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูห์หมัดรอฟลี แวะหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายอัปดุลย์ลาเต๊ะ สาและ
รหัสประจำตัวนักศึกษา 6220430010
วุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาซารีอะฮ์	วิทยาลัยอิสลามยะลา	2547
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการ จัดการการศึกษาอิสลาม	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	2555

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

อาจารย์ประจำสาขาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

อัปดุลย์ลาเต๊ะ สาและ, อัปดุลอรอนิง สื่อแต.2565.การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ปีการศึกษา 2565 เรื่อง สหวิทยาการวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนหลังยุคโควิด 19 วันที่ 18 ธันวาคม 2565 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, นำเสนอรูปแบบ online (ZOOM). หน้า 1-15.

อัปดุลย์ลาเต๊ะ สาและ, อัปดุลอรอนิง สื่อแต.2566.การพัฒนาแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Online) ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน 2566.

อัปดุลย์ลาเต๊ะ สาและ, อัปดุลอรอนิง สื่อแต.2566.รูปแบบการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Online) ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2566.